

NMĪ MĪ U
KÓPU DYUU

Rossel New Testament

Contents

Mátiyu	1
Mak	71
Luukî	111
Njon	181
Dpodo	227
Lóma	289
1 Kódin	317
2 Kódin	345
Nkalásiya	365
Epeso	376
Pilipay	386
Kílosa	393
1 Tesalonika	400
2 Tesalonika	406
1 Timoti	410
2 Timoti	418
Taitas	424
Pilimon	428
Hipîlu	430
Njems	453
1 Pita	461
2 Pita	470
1 Njon	475
2 Njon	482
3 Njon	484
Njuda	485
Tpyuu U Kópu Dé	488

NMÎ MÎ U KÓPU DYUU

**The New Testament in the Rossel Language, also called
the Yele Language, of Papua New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Yele Rossel long Niugini

Language: Yele Rossel (Yele)

Provided by: Wycliffe Bible Translators

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

673d1067-a3f7-5168-873d-8b7c0ef20edc

ISBN: 978-1-5313-0725-7

MÁTIYU

Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o, pi ngmê u pi Mátiyu. Yesu u kuwó, pi yílí Mátiyu p:uu dnye ndiye. Yoo woni alanté a nuw:o nyédi, dpo, Yi yéli yi vy:o pini ngmê ngê ala puku dmi yinê d:êê ngê. Woni yoo alanté a nuw:o nyédi, dpo, Mátiyu ngê chóó d:êê ngê.

Yesu Kédisu u tii

Luukî 3:23-38

1 Yesu Kédisu King Dépídi u tii nédê pini ngmê, ala u tii. Myenté yi Dépídi Epílaham u tii nédê pini.

²Epílaham tp:oo Yisak, Yisak tp:oo Njakóp.

Njakóp tp:oo yoo, Njuda mbwémi knî, yélíni Yichip dnyen:aa ya.

³Njuda tp:oo dê Pedes mbwémi Seda. Yi pye u pi Tema.

Pedes tp:oo Hesídon, Hesídon tp:oo Lamî.

⁴Lamî tp:oo Aminatap, Aminatap tp:oo Nason.

Nason tp:oo Salímon.

⁵Salímon u tii nédê pi ngmê chópu, u pi Mbówas, u pye Lahap.

Mbówas tp:oo Opédi, u pye u pi Luti.

Opédi tp:oo Njési, ⁶Njési tp:oo King Dépídi.

Dépídi tp:oo Solomon, u pye pyópuni Dépídi ngê Yudaiya kwulo a pwââ.

⁷Solomon tp:oo Lehopówam, Lehopówam tp:oo Apaicha.

Apaicha tp:oo Asa. ⁸Asa tp:oo Njehosípat.

Njehosípat tp:oo Njódam, Njódam tp:oo Yusaiya.

⁹Yusaiya tp:oo Njótam, Njótam tp:oo Ehas.

Ehas tp:oo Hesíkaiya. ¹⁰Hesíkaiya tp:oo Manasa.

Manasa tp:oo Amon, Amon tp:oo Njósaiya.

¹¹Njósaiya tp:oo yoo, Njekínaiya mbwémi knî. Yi dini ghi ngê Mbápilem tpémi y:oo Njedusalem a pw:oo ngópu, Yisíléli tpémi Mbápilem núw:o tumo.

¹²U kuwó dini ghi ngê Njekínaiya tp:oo Siyaltiyéli mî pyodo.

Siyaltiyéli tp:oo Sedapapel. Sedapapel u dye ghi ngê, Yisíléli tpémi Njedusalem mê diyé dniye, p:aa mêmî l:âmo ngópu.

¹³Sedapapel tp:oo Apiyuda.

Apiyuda tp:oo Elayakim, Elayakim tp:oo Asó.

¹⁴Asó tp:oo Sadóki, Sadóki tp:oo Akim.

Akim tp:oo Eliyuda. ¹⁵Eliyuda tp:oo Eliyesa.

Eliyesa tp:oo Matan, Matan tp:oo Njakóp.

¹⁶Njakóp tp:oo Njósép, pini n:ii Méli u moo.

Yi Méli Yesu u pye, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, nmî kada pini ngê a pyódu ngê.

¹⁷Pi dyêêdî y:a mê páádi mî loo, kn:ââ Epílaham, nkoo Dépídi. Pi dyêêdî mê y:a mê páádi mî loo, kn:ââ Dépídi, nkoo Mbápilem tpémi y:oo Yisíléli tpémi Mbápilem u ngwo núw:o tumo. Pi dyêêdî mê y:a mê páádi mî loo, yed:oo Yesu Kédisu mî ta.

Yesu Kédisu u ngwo pyodo

Luukî 2:1-7

¹⁸Yesu Kédisu alanté ta. U pye Méli, Njósép u yémî p:uu yidoo kwo. Ghêlî daangê yéé knopwo, u lama yaa wo, apê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê tp:ee a mênê ngmêdê kââ. ¹⁹U moo Njósép, pi mb:aa. U yi u ngwo dêpwo kwo, Méli u pi yoo vy:o nî dyênê, u yi u ngwo doo kwo, Méli tumutumu nî kpîpî.

²⁰ Yi kópu p:uu dpodombiy:e doo nuw:o, mgîdí ngmê ngê nmî Lémi u enjel ngma a wâdívyíngo, kwo, Njósép, Dépídi u tii ndêdê pini. Kwo, Kópuni Méli ngê pyodo, p:uu kidimê nuw:o. Kwo, Méli dpî nya ngi, ngmâm ngê dpî pyódu ngi. Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê tp:ee u mênê yinê dê kââ. ²¹ Kwo, Tpémíni wa tpyé, u pi dpî ntaa ngi, Yesu, mu kópu u díy:o u yoo yinê wa ngee té, yi yikí dmi u pwo wa ghay. (Yesu u nt:u kópu, yoo yi Mb-wámê.) ^b

²² Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê a d:êê ngê, Chóó Lémi ngê yinté a ntiye ngê. Yi kópu ala,

²³ Kwodo ngmê mbwili ngê wa ghê, tp:ee ngmêwa tpyé, u pi Imanuwel.

(Imanuwel u nt:u kópu, Chóó Lémi nmî p:uu a t:a.) ^c

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Njósép nyaa wo, kópuni enjel ngê u wóó k:oo u kwo mîné vyu, yi kópu d:uu ngê, Méli nyââ, u kpâm ngê pyódu ngê, ²⁵ ngmênê kópu nongo daangmê mdo ngópu, u dí mî tpamê wo. Njósép ngê tp:ee u pi nt:ângo, Yesu.

Mâawe ndîf knî y:oo Yesu u ngwo mî m:uu ngópu

2 Yesu p:aani n:ii ta, u pi Petîlem, Njuda Wee u kwo p:aani ngmê. Yi dini ghi ngê Helodi king ngê doo ya. Kââdí kwéli dpo kee, mâawe ndîf knî ngmê y:i a ndê dniye, Njedusalem mî taa dniye. Pudu knî yi kakê mê chámêchámê yi tpóknî yi lama mb:aamb:aa ngê doo ya. ² Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, Nju tpémi yi kada pini knî ye póó dniye, yepê, Tpémíni nmyi king ngê wa pyódu, ló y:i ta? Yepê, Dini ghi n:ii ngê a ta, u pudu nmî p:o kînmo módu. Yepê, Yi tpómu yidun:aa châpu, u l:êê díy:o nmo lee dniye. ³ King Helodi ngê dini ghi n:ii ngê yi kópu nyongo, ghê u mênê

ghipé wo, u nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo. Njedusalem tpémi yi nuw:onuw:o u kópu ngê mye pyodo. ⁴ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo a danê too, dêêpî pyu yoo myedê danê too, ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:aa, ló p:aani wa t:aa? ⁵ Kwo, Petîlem wa t:aa, Njuda Wee u kwo. Kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo,

⁶ Njuda Wee u kwo p:aani n:ii u pi tédê, Petîlem,

díyo u pi ndîf ngê wa pyódu,

mu kópu u díy:o díyo yi p:aani pi ng-mêwa t:aa,

pini n:ii ngê a yoo Yisîléli tpémi adî y:enê dé.

⁷ Wod:oo Helodi ngê yi mâawe yoo tumutumumu a danê too, yepê, Ló wéni ngê yi pudu mwiyé nmyinê m:uu ngópu? Dini ghi n:ii ngê u kakê mê u kwo chámê ngópu, ⁸ wod:oo Petîlem dy:ââ too, yepê, Yi tpémi mb:aamb:aa ngê dpîmo pyw:ee yó. Yepê, Dmyinên:aa pyw:ee knomomê, amêma a ka modo vyi yó, u nkwo wanî lê, an:uu châpu. ⁹⁻¹⁰ Wod:oo kada a y:ee ngópu. Puduni yi p:o a m:uu ngópu, maa p:uu yi pudu mê m:uu ngópu, dnye yâmuyâmu. Yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. Tpómu kwéli doo a ya, yi pudu y:i mî ghê wo, yi tpémi u ngwo a pyw:ee ngópu. ¹¹ Ngomo k:oo yi kee dniye, apê, U pye vyââ mu tóó. Yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, u ngwo châpu ngópu. Yi péé dmi kpêmî ngópu, tpile mb:aa knî u kwo ngmê y:ee ngópu, nkól ngmê, pídan kin-sens myomo, mêê pyolo. Yi tpile knî yi pywuu dmi pââ ndîf dé.

¹² Dini ghi n:ii ngê yi p:o mēdn̄ye diyédiyé, Chóó Lémi ngê wóó k:oo yepê, Helodi ka máádi nangê kwolo. Wod:oo kn:aa máádi m:uu kalê ngópu.

Njósép mupwoknî Yichip u ngwo lee dniye

¹³ Mâawe yoo yi lee dniye, Njósép ngê nmî Lémi u enjel wóó k:oo ngmê módu, kwo, A piidi. Kwo, Méli ghee yi k:ii mbêpê dmyeno, Yichip núw:o dé, y:i dmyinên:aa ya, u dî nga am:aa vyi. Kwo, Helodi ngê ye tpémi u nmy:uu kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Kwo, Wa a pyw:ee knomomê, wa vy:a. ¹⁴ Wod:oo yi mgîdî vy:o Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:ii kada a y:ee ngópu, Yichip dîyo mî taa dniye. ¹⁵ Y:i dnyen:aa ya, u dî Helodi mî pwene. Nmî Lémi ngê chóó u kópu u ngwo a ntiye ngê, kópuni puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee Yichip doon:aa ya, y:i u kwo nîmo mbwolo, u ngwo a loo.

Helodi ngê tp:ee yilî u ngwo vyâ

¹⁶ Helodi ghêlî daangê pwene, dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini knî y:oo até dê dóó nê, yi p:o maa diyé dmi, wod:oo d:ud:umbiy:e nod:e wo. Wéni n:ii mwiyé u kwo kêma ngópu, nuw:o kwólu, apê, Yi tpémi ngê m:ââ miyó doongê ndîî. U lede knî ye yepê, Petîlem dmyinê lêpî, tpémini kamî dê taa dmi, n:ii knî y:oo m:ââ miyó doongê ma ngópu, dp:uu vya tóó. Wod:oo lee dniye, yinté mî d:uu ngópu, Petîlem Wee u kwo tp:ee mââ kamî yintómu vya tumo. ¹⁷ Kópuni Njedîmaiya ngê yi wee p:uu wunê a d:êê ngê, yi lede knî y:oo yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

¹⁸ Laama Wee u kwo mbê ndîî ngê dê pyódu.

Lechel u too pee yoo yi tp:ee yoo yi l:êê dîy:o ka mbê té.

Ka mbê té. Doo u ntââ pi ngê yi nuw:o dmi daawa l:âmo,

mu kópu u dîy:o yi tp:ee yoo yi ghê dmi daa pyede.

Njósép mupwoknî Yisîléli u ngwo mê diyé dniye

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Helodi pwene, Njósép mupwoknî Yichip dnye ya. Njósép ngê u wóó k:oo nmî Lémi u enjel ngmê módu, ²⁰ kwo, A piidi, Méli ghee yi k:ii nmyi wee u kwo mê diyé dmyeno, Yisîléli. Kwo, N:ii ngê u yi doo kwo, Ye tpémi nî vy:a, kêdê pw:onu. ²¹ Wod:oo Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:ii kada a y:ee ngópu, yi wee u kwo mê diyé dniye. ²² Dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Helodi tp:oo Akeleyas Helodi ngê u mî u d:aa kêdê kââdî, Njuda tpémi yi king ngê dê pyódu, Njósép nkîngê mbê wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Y:i nmîn:aa ya. U wóó k:oo nmî Lémi u enjel mê módu, kwo, Nkálili Wee u kwo dpî lee dmyeno, y:i dmyinên:aa ya. ²³ Wod:oo Nkálili Wee u kwo lee dniye, p:aa ngmê y:i dnyen:aa ya, u pi Nasalet. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

Pi knî y:oo u pi wa ntaa ngmê, Nasalet pi.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mak 1:1-8; Luukî 3:1-18; Njon 1:19-28

3 Dini ghi n:ii ngê Yesu mâawe ngê pyodo, Nasalet doo ya. Yi ngwo Njon Baptist ngê u dpodo kn:ââ chópu. Njuda Wee u kwo w:amî mbêmê pi knî ye dpîmon:aa dêêpî. ² Yipu, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno. ³ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wunê a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo, Nmî Lémi u maa a yé yó,

maa mb:aa yidó yé yó. ^d

⁴ Chóó Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpîdî gh:aagh:aa ntee dpîmo a t:emî, Njon ngê yinté kpîdî myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpîdî. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa vyîlo yid-pîmo t:emî. Mty:aa ndâpu kpele numo u ch:ee dpîmo kuwo dê, mu kópu u dîy:o nté y:i dêpwo ya. ⁵ Njedusalem pi yilî Njon ka loo, Njuda Wee u kwo p:aa woni knî yi k:oo yoo a ndê dniye, Njon ka lee dniye, mbwaa ndîf Njódan u nkîgh:ê p:aani n:i a pyede, yi p:aani tpémi Njon ka mye lee dniye, dnyen:aa ng:aang:aa. ⁶ Yi dono yilî yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a y:emî dé, wod:oo mbwaa ndîf paa Njódan yinê dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitísím ye dpîmo yém, yi dono yilî u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitísím kîgha, yi kêlî ghê Pádisi yoo, Sadyusi yoo yilî u kwo mye loo, u yi y:e doo kwo, Nye mbápitísím kalê nmîne. Njon ngê yi gha dmi módu, yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nmye, Mbápitísím mbêmê Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. Yepê, Nmyi dono yilî mwiyé kée tóó. ⁸ Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilî dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dê ngmêê t:oo. ⁹ Yepê, Ala kópu namê tpapê, Epílaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vyuwo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vyu, ngmênê nmyi dono yilî yi l:êê dîy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîf, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kââdî ngmê. Yepê, Vyîlo yi yéli ye ada a vyuwo. ¹⁰ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadî kîyedê kwo, u myângo

wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:i nt:u mb:aamb:aa ngê daa kelekele, wa kpono, pââ ndiya wa kée.

¹¹ Yepê, N:i ngê u dono yilî wa kée té, yi pini mbwaa ngê wanî mbápitísím kwolo, ngmênê pini n:i a kuwó wunê kwo, yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísím kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamye mbápitísím kalê nmyo. Yepê, Pini n:i a kuwó wunê kwo, u pi ndîf. Yepê, Nê têtê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. ¹² Yepê, Pini n:i wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Dini ghi n:i ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:i yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:i yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitísím kwólu

Mak 1:9-11; Luukî 3:21-22

¹³ Yi dini ghi ngê Yesu ngê Nkálili Wee a kuwo ngê, Njódan mbwáani a núwo, Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbápitísím kalê nédi. ¹⁴ Ngmênê Njon ngê kwo, P:ee wuchi mbápitísím kalê nê. Kwo, Lukwe dîy:o mápítísím kîgha u pi a ka nye tpapê. ¹⁵ Yesu ngê kwo, Ala ngwo yenté mwiyé mbápitísím kalê nédi. Kwo, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi ngê nye a vyi too, doo u ntââ yi wépi dmi daanyi puwâ. Wod:oo Njon ngê mbápitísím kwólu. ¹⁶ Yesu mbwaa lêê u mênê yedê pii wo, apê, Mbóó mêtê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:êmê k:i ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. ¹⁷ Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kî a tp:ee njini, u nuu ghi a nódó a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. ^h

^d3:3 Is 40:3 ^e3:8 Dpodo 26:20 ^f3:9 Njon 8:33-40; Lóma 2:28-29; 4:12

^g3:11 Njon 1:33; Dpodo 1:5 ^h3:17 Mát 12:18; 17:5; Luukî 9:35

Setan ngê Yesu u ngwo doo dóó

Mak 1:12-13; Luukî 4:1-13

4 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê áuwo, apê, Setan ngê y:i pèdên:aa tókó ngê. ¹²Y:i doon:aa ya, wu podoy:a wo podoy:a nté dèpwo pîpî, dómu ndîi u ngwo yi kele. ³Wod:oo Setan u kwo loo, kwo, Mum-doo nyi Chóó Lémi Tp:oo, ye kî chêêpî knî ngma a ngini, nté ngê pyódu té, ma té. ⁴Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.

Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini.

⁵U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê áuw:o nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa nê. ⁶Setan ngê kwo, Mum-doo nyi Chóó Lémi Tp:oo, mum-doo mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêêpî ngi.

Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,

Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo, nyi dê chêêpî u mênê daanyinê dêê dê.

⁷Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yinté daanê tókó, mu kópu u díy:o puku yedê ala kópu mye tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini kidima a tókótókó.

⁸U kuwó dini ghi ngê Setan ngê mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu y:i u kwo mínê kêma too, yi kópu mb:aa yilí y:i u kwo myemînê kêma too. ⁹Setan ngê kwo, A dnye nye nyêmi knomomê, nyi mbodo dê y:e k:ame a ka nyinê wowo knomomê, ye kî tpile yintómu nga waní kê. ¹⁰Yesu ngê kwo, Setan. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini chi chââchââ,

kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo.

¹¹Setan ngê Yesu yedê kuwo ngê, wod:oo enjel yoo a lee dniye, Yesu mî ngee ngópu. ^j

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mak 1:14-15; Luukî 4:14-15

¹²U kuwó dini ghi ngê Njon ngê king Antipas Helodi ka u dono kópu yilí dpîmo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu nyongo, Njuda Wee a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo loo. ¹³Nasalet myedê kuwo ngê, Kípêenyêmi doon:aa ya. Yi p:aani Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê a tóó. Yi p:aani Sepulun mbwémi Napítali yi yoo dê yi wee u kwo a tóó. ¹⁴Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê, yi wee u kwo doon:aa ya. Yi kópu ala.

¹⁵Sepulun mbwémi Napítali yi yoo dê yi p:uu n:aa mbumu.

Ntii kêpa máádi u nkîgh:ê yi yoo dê yi wee a tóó,

Njódan mbwááni ntii yi kèlî ghê.

Yi wee u pi mye Nkálili,

yélini daa Nju tpémi yilí y:i a tóó.

¹⁶Yélini y:i a pyede, mgîdí vy:o a wee, ngmênê díyo nmî Mbwámê u wuu ndîi wa m:uu ngmê.

Yi yéli pwopwo u wee dnyimo a pyede,

díyo u wuu ndîi yi pwo wa kéé.

¹⁷Nyââ, yi dini ghi ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ y:i mî chópu, pi knî ye yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kê-makêma a chapî. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno.

**Yesu ngê u mwiyémwiyé p:uu ndiye
pyu yoo u ngwo ngmidi too**

Mak 1:16-20; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vyuwó mo. (Yi Saimon u pi mye Pita.) ¹⁹ Yesu ngê ngongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódó. Yepê, Te u vyuwó ntee dpî lama a tóó, pi vyuwó yinté dpî lama n:aa kîgha. Yepê, Pi yilí Chóó Lémi ka wanmo núw:o. ²⁰ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu. ²¹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mê miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dê. Yi mî Sepédi u k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho. ²² Wod:oo yi mî dinki k:oo a kuwo ngópu, Yesu u kuwó ghê knopwo.

**Yesu p:aani p:aani u ngwo dpîmon:aa
dêêpî, myedpîmon:aa pi pyipyi**

Mak 1:39; 3:7-12; Luukî 6:17-19

²³ Yesu p:uu Nkálili Wee u kwo p:aani p:aani lee dnye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpîmon:aa dêêpî, kópu mb:aa p:uu ye dpîmon:aa mbumu, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilí mye pyi ngê. Mbii dyêêdí daa ngmidi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too. ²⁴ Sidiya u wee yintómu knî yi kwo p:aani p:aani yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo pi knî y:oo pwopwokopwe yilí u kwo a núw:o ngópu, mbii dyêêdí daa ngmidi yedoo ya. N:ii knî y:oo kópu dyêêdí daa ngmidi dnya a vyîmî, u kwo myedê núwo tumo, n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, n:ii knî

y:e nyuno pwopwo dpîmo kekekele, n:ii knî yi kpâlî dmi ntóó dé, u kwo myedê núw:o tumo, yi yéli yintómu Yesu ngê pyi ngê. ²⁵ Pi yintómu knî y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, Nkálili Wee u kwo tpémi, P:aa Y:a knî yi Wee u kwo tpémi, Njedusalem tpémi, Njuda Wee u kwo tpémi, Pédiya Wee u kwo tpémi. Yi yéli daa wee ngmidi yi kwo a ndê dnye, u ngwo dnye yâmuyâmu.

Yesu mbu mbêmê u ngwo doo dêêpî

Luukî 6:20-23

5 Yesu ngê yoo yi módu, wod:oo mbu mbêmê kee wo, y:i mbwódo mî yaa wo. P:uu ndiye pyu knî y:oo a yina ngópu, ² wod:oo doo ndiye kîgha dé.

³ Yepê, Pinté knî y:oo u yi ntee a kwo, Pi knî y:oo dny:oo ngêêpî nmo, n:ii knî y:oo u yi yinté mye kwo, Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmo, yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té.

⁴ Yepê, N:ii knî y:oo yi dono knî yi l:êê díy:o tpée kópu dpî vyi ngmê, mye mbê nyédi, yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê yi dono yilí u kuwó wa kéé té,

yi nuw:o dmi amê l:âmo té. ^k

⁵ Yepê, Yélini daa kadakada nyédi, yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê kópuni u pi wunê a vyu, y:e wa d:uu,

kóó k:oo wa kaa té.

⁶ Yepê, N:ii knî ye kópu mb:aa d:uud:uu yi nté njini ngê a ya yédi, yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu té,

yi ntini ngê wa pile dmi.

⁷ Yepê, N:ii knî ye yoo dpî ch:anê dmi, yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ka u nkwo wa ch:anê dmi. ^l

⁸ Yepê, N:ii knî y:oo yi nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daa kîgha tumo, yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele, Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té, nipi adnyin:aa ya kmaapî. ^m

⁹ Yepê, N:ii knî y:oo yoo wunê kââdikââdî tumo, yi gha dmi dny:oo pywelepywele, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê ye wa vyí,

yewo, Nmyo a tp:ee dmââdîma.

Yewo, Nê pi kââdikââdî pyu, a nt:anê dmyi yaa dmi.

¹⁰ Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u l:êê dîy:o kópu mb:aa adnyi d:uud:uu dé, k:omo tpile mgîdî u yoo knî y:oo adnyi kpakakpaka dé, amyednyi vyee dé, ngmênê yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té. ⁿ

¹¹ Yepê, A l:êê dîy:o pi knî ye wanmyi diya dmi, k:omodanê mbêmê kópu dono yilî nmyi p:uu adnyin:aa tpapê, amyednyi vyee nmyo. ^{o12} Yepê, Yi dono vy:o nmyi gha dmi dpî pywálî dniye, dono ngê kîngî pyaa dmi, mu kópu u dîy:o yi mgîní vyîmî u pywuu mb:aa wanmyimo ngee ngmê, mbóó p:uu. Yepê, Yi kópu daa nmyi mo nmye wa pyódu. Yepê, Yinté kópu knî yi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:e wunê kîmyedê d:uu tumo. Yepê, Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu yoo yi dpodo ntee wa pwila, yinté wamye pwila nmyo.

Ntii lam yi mgongo danêmbum

Mak 4:21-23; 9:50; Luukî 14:34-35

¹³ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê ntii daanyi yé knomomê, ye u n:uu daadî ya, pwópwó ngê wa pyódu, nanê

wa ma. Yepê, Wo yéli knî ye ntii ntee tpile ngê dmyinên:aa ya. Yepê, Ntii vy:êmî tédê nmyi tp:ee ngmanmyi dy:ââ knomomê, pye nkwodo ntii wa vy:êê knomomê, yini pwópwó, u n:uu daadî ya, ye lónté mb:aamb:aa ngê wa pyódu? Yepê, Doo u ntââ. Yepê, U dpodo daadî ya, wanmyi pii ngmê. Yepê, Ntii n:ii nmyi mênê a tóó, chedê ngê kîngê pyódu.

¹⁴ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Nmyo yoo wo yéli yi pywápê ntee tpile dé. Yepê, P:aani n:ii mbu mbêmê anyi gh:ii knomomê, doo u ntââ pi daawa ngmo. ^{p15} Yepê, Lam myenté. Yepê, Dini ghi n:ii ngê mgîdî dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u dîy:o lukwe ngê mgîdî wa chaa? Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ, yoo u ngwo dpî numo m:uu.

¹⁶ Yepê, Nmyo mye ntee dé. Yepê, Nmyo yoo yi lam dé, mb:aamb:aa ngê dmyinê dnyednye, kópu ngmê ngê kîngê dyênê nmyo. Yepê, Kópu mb:aa n:ii anmyin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo dny:oo mumu dé, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmyi Mî dny:oo chaa kîgha, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. ^q

Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu p:uu kópuni vyu

¹⁷ Yesu ngê yepê, Alanté namê nuw:o, Nê ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dé yinê a chedêchedê té. Yepê, Kêle. Yepê, Daa yi chedêchedê u l:êê dîy:o nê loo, ngmênê yi kópu dyuu yi ntiyentiye u l:êê dîy:o nê loo. ^{r18} Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, mbóó dyámê ntee chedê ngê ghêlî k:ii daawa pyaa knî, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê myedaawa pyódu, mu

^m5:8 1 Njon 3:2-3 ⁿ5:10 1 Pita 3:14 ^o5:11 1 Pita 4:14; Njems 1:2

^p5:14 Njon 8:12 ^q5:16 Epeso 5:8-9; 1 Pita 2:12 ^r5:17 Lóma 3:31

ngmidi l:âmo myedaawa a ngêpa, u dî kópu yilî yintómu wamî pyaa dmi. ^{s19}Yepê, N:ii ngê dêêpî kópu dyuu adî chââchââ dé, u pyipe knî ye amyedîn:aa tpaê dé, Chóó Lémi kóó k:oo yi pini u pi ndî ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:ii ngê dêêpî kópu ngmê daadî chââchââ, u pyipe yoo u nt:anê wa yé té, k:omo tpile yi dêêpî kópu daa ndî, ngmênê Chóó Lémi kóó k:oo yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu. ^{t20}Yepê, Ndê kópu nmye m:uu n:aa tpaê. Yepê, Dêêpî pyu yoo Pádisi yoo dêêpî kópu dyuu yi too pee mbêmê a chââchââ tumo. Yepê, Dêêpî kópu dyuu ntênê daanmyi chââchââ dé, ye Chóó Lémi kóó k:oo daanmyi ghê dmi. ^u

Yesu u kópu, pi ka nod:enod:e p:uu

²¹Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Pi nangmê vy:a, n:ii ngê pi ngmêdê vya knomomê, dpî kóté kalê yó, u nkwo dpî vya yó. ²²Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii u mbwó ka dê nod:e knomomê, ye dono kópu ayi d:uu, kóté tédê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó ka dê vyi knomomê, Modo podo, ye dono kópu ndî ayi d:uu, kóté ndî tédê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó p:uu wa vyi, Wu pini dono, Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê, yepê, yi pini Chóó Lémi ngê kóó k:oo p:ee daawa kââ, ndiya wa kéé. Yepê, Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. ^{v23}Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ka tpile ngmanyi y:oo, kópu ngmanyi nuw:o kwolo, kópuni u l:êê dîy:o mwo nga a nod:enod:e yédi, ^{w24}ye yi tpile y:i dpo kuwo ngi, mwo ka dpî lili, yi kópu dp:uu l:âmo nyoo, mb:aamb:aa noko moon:aa y:ee nyoo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê modo dini, Chóó Lémi ka yi tpile moon:aa y:eni.

²⁵Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adî kwo, Nî kóté kalê nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté tédê adî néne nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngîma mēdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mēdaamî km:êê nmyo. ²⁶Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, ye y:i anmyin:aa ya, u dî nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo.

Pi u kuwó pyuwópyuwó

²⁷Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi lama ka tóó, wunê Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye mwo a vyu, yepê, Pi u kuwó nangmê pwiye. ²⁸Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii ngê pyââ angmê m:uu, u nuw:o k:oo awo, Kî pyópu u maadî n:aa wowo, yepê, yi pini ngê yi pyópu dpî d:uu, pyââ ti u kópu u nuw:o k:oo yu d:uu. ²⁹Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, u kuwó dini ghi ngê wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya u nkwo anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee lîmîlîmî ngê anmyi chápwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi. ³⁰Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o dono wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi kópu u kwee mwiye anmyinê chápwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi.

^{s5:18} Luukî 21:33 ^{t5:19} Njems 2:10 ^{u5:20} Mát 23:3; 2 Tim 3:5

^{v5:22} Njems 3:6; 1 Njon 3:15 ^{w5:23} Mak 11:25

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:9; Mak 10:11-12; Luukî 16:18

³¹ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vvu, yepê, Mââ ngê u kpâm dî kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. ³² Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vvu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Pyópuni u tumu mââ daadî ya, u moo ngê kîngî kpîpî. Yepê, Yi pyópu u moo ngê módó wa kpîpî knomomê, kn:aa pini ngê wa nya knomomê, ye yi pini yi pyópu y:oo daa yéyéyé u kópu ayi d:uu ngmê, pyââ ti mââ ti u kópu ayi d:uu ngmê.

Yesu ngê kópuni vvu, ndê danê p:uu

Mátiyu 23:22; Njems 5:12

³³ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vvu, yepê, Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ngê anmyi kpaa, yi kópu ntênê dmyinê d:uud:uu, u pi ngê módó myekid-ingê kpaa. ³⁴ Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vvu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Dmyinê ndê danê, kpaa ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Chóó Lémi u pi ngê nangê kp:aa, mbóó dyámê yi pi ngê myenangê kp:aa. ³⁵ Yepê, Mbóó u pi ngê nangê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ mbóó p:uu kópu daangmanmyi d:uu ngmê, Chóó Lémi ngê yinê a y:enê. Yepê, Dyámê myenté, u pi ngê myenangê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ dyámê daanmyi ngmêê ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a y:enê. Yepê, Njedusalem u pi ngê myenangê kp:aa, mu kópu u dîy:o daa nmyi chóó nmyi p:aa, king ndêndê ngê yinê a y:enê. ³⁶ Yepê, Nmyi mbodo dmi ngê myenangmê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ nmyi chóó nmyi mbodo gh:aa dmi

daanmyi ngmêê t:oo, n:ii kpêdêkpêdê dé, mbéédi ngê daanmyi pyódu t:oo, n:ii mbédimbédi dé, kpêdêkpêdê ngê daanmyi pyódu t:oo. ³⁷ Yepê, Dmyinê ndêdanê. Yepê, Kópuni p:uu nmye adnyî póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Yepê, Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. Yepê, Anmyi kpaa knomomê, ye Setan u komo ayinmyi kapî.

Yesu ntââ vyîmî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 6:29-30

³⁸ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vvu, yepê, Pi miyó adpî l:êê, ngmê ngê woni ngwolo wa dyênê, ye yini ngwolo u nkwo dpî dyênê yó, myenté ngmê ngê woni nyóó ntémwi wa pwââ, yi pini nyóó yi ntémwi u nkwo dpî pwaa yó. ³⁹ Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vvu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii knî y:oo dono kópu nmye angmê d:uu ngmê, ntââ ye nangmê vy:u. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, y:i myedo dêê ngê. ⁴⁰ Yepê, Pi ngmê ngê u yi adî kwo, Mu pini u kpîdî u l:êê dîy:o nî kóté kwolo, yi pini ngê u nkuwo kpîdî u kwo myoo y:ee ngê. ⁴¹ Yepê, Lóma lede knî y:oo nmye dê vyi knomomê, Nmî tpile dnyinê tóó, wu p:aani nyinê kuwo nmédi, ye yi p:aani dp:uu lee dmyeno, u kada p:aani dpîmo kuwo tóó. ⁴² Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpî y:ee yó. Yepê, Nmye wa vyi knomomê, A ngópu mwiyé adîn:aa ya, ye u kwo dpî y:ee yó, u kwo nangê w:ono.

Yesu u kópu, pi ka vvuwo p:uu

Luukî 6:27-28,32-36

⁴³ Yesu ngê yepê, N:ii knî y:oo a ndiye kîgha nmyoo, ala kópu a tpaê ngópu,

^{*5:34} Mát 23:22; Njems 5:12; Is 66:1; Dpodo 7:49 ^{y5:39} Lóma 12:19

^{z5:40} 1 Kódin 6:7

nmyedpo, Nmyi yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, ngmênê n:ii yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi p:uu u nkwo dmyinê d:uu, nmye myedny:oo diya. ⁴⁴Yepê, Yi kópu a tpaê ngópu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, n:ii knî y:oo kópu dono nmyi p:uu a d:uud:uu tumo, yi díy:o mēdmyinê ngêpê. ^{a45}Yepê, Yinté kópu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyi Mí Chóó Lémi nt:anê wanmyi yaa dmi, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. Yepê, Yoo d:uudpî chámê, yoo mb:aa yoo dono yi pwo tpíi nipi wunê gh:aygh:ay ngê, kâádi wunê pil:apil:a ngê. ^{b46}Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adí ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndîf ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kêle, Tákisi ngêêpî pyu dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya. ⁴⁷Yepê, Kn:aa yéli knî ye daanmyi vuyuwu knomomê, nmyi yoo knî ye yi mo anmyi vuyuwu, ye yi kópu Chóó Lémi ka daa ndîf kópu. Yepê, Mgídî u yoo knî y:oo vyílo yi kópu ye d:uud:uu ngópu, yi chóó numo ka a vuyuwu nyédi. ⁴⁸Yepê, Ala kópu ndîf dmyinê d:uud:uu, nmyi Mí Chóó Lémi ntee pini ngê pyaa dmyeno. Yepê, Pi yintómu knî ye ntee wunê vuyuwu, pi yintómu knî ye yinté myedmyinê vuyuwu. ^c

**Yesu yoo yi chaa kîgha p:uu u
ngwo ye doo danêmbum**

6 Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa yoo yi ngîma dpî d:uu, dpo, Pi knî y:oo chaa

kalê nêne, yi pini ngê k:omodanê kópu yu d:uu, Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kwolo. Yepê, Nmyi chaa kîgha u l:êê díy:o yinté kópu nangmê d:uu. ^d

²Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê ngmanmyi yeedeyeede, pi knî yi ngópu yinté kópu nangmê d:uu, tumu dpî yeede yó. Yepê, K:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, K:omodanê pyu yoo tumutumu daa yeede nyédi, ngêpê ngomo k:oo a yeede nyédi, naa tédê yoo vy:o mye yeede nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo m:uu nmîne, nmî pi dmi ndîf ngê pyódu téne. Yepê, Pi knî y:oo dpî chaa kalê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kalê té, yi yeedeyeede u l:êê díy:o kópu mb:aa y:e daangmêwa a d:uu. ³Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê yoo ngmanmyi ngêêpî, tumutumu dmyinê yeedeyeede dé. Yepê, Nmyi pyipe knî y:oo yi tuu kâa pee tp:oo kîngmê ny:ee ngmê. ^{e4}Yepê, Nmyi Mí u lama tumu kópu yilí yintómu u lama a pyede, yinê wa a chaa kalê nmyo, kópu mb:aa yilí nmye u ngwo wa d:uu. ^f

**Yesu nmî Mí ka ngêpê p:uu u
ngwo ye doo danêmbum**

Luukî 11:2-4

⁵Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, k:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dye ghi yintómu ngêpê ngomo k:oo a ghodoghodo nyédi, a ngêpê nyédi, yi ngêpê daadîf ngê dpî pyódu t:oo, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo pîdny:oo chaa kîgha nmo. Yepê, Yi chaa kîgha u l:êê díy:o kuwa myewumê ngêpê nyédi, yoo vy:o. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, pi knî y:oo a chaa kîgha tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê té. ⁸⁶Yepê, Yi nt:anê nangmê yââ.

^{a5:44} Dpodo 7:60; Lóma 12:14,20 ^{b5:45} Epeso 5:1 ^{c5:48} 1 Pita 1:16

^{d6:1} Mát 23:5 ^{e6:3} Mát 25:37-40 ^{f6:4} Kílosa 3:23-24

^{86:5} Mát 23:5; Luukî 18:9-14

Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo dmyinê koko, keñe dmyina a kuwokuwo dé, tumutumu nmyi Mî ka y:i dmyinên:aa ngêpê. Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilî yintómu a pyede, nmyi ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa yilî nmye wa d:uu.

⁷Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngêpê daadîi ngê nangmê pyódu. Yepê, N:ii knî y:oo yâpwo ndêndê daa châachââ ngópu, módó kópu yilî a tpapê ngópu, yi kópu yilî daa ng:êêntómu dpî vyi t:oo, yi ngêpê daadîi ngê u ngwo dpî pyódu t:oo, yinê ye yi yâpwo ngê yi ngêpê daadîi dpo ny:ee té. ⁸Yepê, Yi yéli yi nt:anê nangmê yââ, nmyi ngêpê daadîi ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o kópuni knî yi l:êê dîy:o u ntââ mbêmê dp:ee pyede, ghêlî k:ii u kwo dmy:oongê dmy:ee tumo, nmyi Mî u lama wunê kiyedê pyede. ^{h9}Yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êênî, apii

Munmîkó M:aa, nmî pwo nye tóó.

Pi knî y:oo ntênê dny:oo châachââ ngi.

¹⁰Nmî y:enê kn:ââ lîmî k:ii a chépi, ngîma yéli y:oo nuu u kópu ntee wunê d:uud:uu t:oo,

dyâmê mbêmê tpémi y:oo yinté myedny:oo d:uud:uu dé.

¹¹Wonêwodiyédiyê u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

¹²Pi knî yi dono kópu ntee nmî kuwó nmî kée too,

nmî dono kópu yinté nguwo myoo kée té,

mêdaanyi nuw:onuwo dé. ⁱ

¹³Nmî tókótókó ndîi tédê nangê núw:o nmo,

ngmênê Dono u Kn:ââ kwulo dpî dyé nmédi. ^j

¹⁴Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi kuwó wanmyi kée t:oo, ye nmyi Mî ngê nmyi dono kópu dé u kuwó u nkwo wa kée té, mê-daawa a ngî té. ^{k15}Yepê, Ngmênê dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o nédê adnyi ya, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, ye kópu n:ii dono nmyi d:uu tumo, Chóó Lémi ngê mbodo kn:ââ vwuwo daawa kée té, yi l:êê dîy:o ntââ nmye wa vy:u.

Yesu nté kpîpîkpîpî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹⁶Yesu ngê yepê, Wéni n:ii knî yi k:oo dpodombiy:e nmye ngêpê nyédi, u l:êê dîy:o nté nmye kpîpîkpîpî ngópu, yepê, k:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ, ch:anêch:anê u pi ngê kîd-myengê ya. Yepê, K:omodanê pyu yoo yi ngîma ndîdî dpî kaalî, mu kópu u dîy:o dpo, Yoo yi lama ala kópu paa yaa we, Kî tpóknî y:oo nté kédê kpîpî ngmê, u ngwo paa chaa kalê nmîne. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi knî y:oo dpî chaa kalê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kalê té.

¹⁷Yepê, Dini ghi n:ii ngê nté nmyimo kpîpîkpîpî knomomê, ndîdî nmyi ngîma kîngî kelekele. Yepê, Nmyi kwódo ng:oo dmi dmyina a pyw:êmi dé, nmyi mbodo dmyinê dyimêdyimê dé, ¹⁸mu kópu u dîy:o pi knî y:oo daapêdê w:ee y:e, awo, Kî tpóknî y:oo nté dê kpîpî ngmê. Yepê, Nmyi Mî mu ngmîdi u lama yi kópu wa yââ. Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilî yintómu a pyede, nmyi ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa yilî nmye wa d:uu.

^h6:8 Mát 6:32 ⁱ6:12 Mát 18:21-35

^j6:13 Luukî 22:40; Njon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 ^k6:14 Mak 11:25-26

**Daa tpile ndapî yi p:uu
nuw:o u danêmbum**

Luukî 12:33-34; 11:34-36; 16:13

¹⁹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dyámê mbêmê tpile yilî nmyi ngópu kíngmê ya. Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi myekíngê kwo. Yepê, Yi tpile yilî kwétik-wéti ngê dpî pyaa dmi, tpile we knî y:oo woni dpî ma t:oo, kpáápi knî y:oo myoo t:ámo t:oo. ¹²⁰⁻²¹ Yepê, Nmyi tpile yilî kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi y:i adî kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kíngî kwo, ngmênê mbóo p:uu choo kwo. Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedey-eede dé, Chóó Lémi ngê mbóo p:uu ya mb:aa ngê nmye amîmê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáápi knî y:oo daawa t:ámo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê, kwétikwéti ngê myedaawa pyódu. ^m

²² Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, Mgídî vy:o lam u wo maa p:uu ntee anyi m:ii, nmyi ngwolo dmi mye yinté dé. Yepê, N:ii ngwolo dê mb:aamb:aa dê, maa d:uudpî kn:aadi, ngmênê n:ii ngwolo dê dono dê, maa dpî kn:aadi. ²³ Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi ngwolo dmi adnyi kwo knomomê, ngópuch:anê yoo daanmyi yeedeyeeede dé, ye Chóó Lémi ka máádi wanmyi kn:aadi ngmê, mgídî vy:o anmyin:aa kwo.

²⁴ Yepê, Doo u ntââ pi ngmidi lémi miyó yi p:uu daadî dpodo. Yepê, Woni u kwo adî diya, woni u nuu u pi ngê adî ya, woni ka dnyinté adî ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adî nyêmî. Yepê, Doo u ntââ ndapî Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi cháâcháâ ndîi kópu ngê nmye

choo ya, ndapî kmênêkmênê tédê kópu ngê nmye choo ya.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum

Luukî 12:22-31

²⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pîpî ngmê, mbwááni n:ii nmye ndanî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kíngî pyaa knî, kpídîni nmye t:emî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekíngî pyódu. Yepê, Nté kpídî daa ndîi kópu dê, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu. ⁿ²⁶ Yepê, Nímê knî yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpî kaa ngmê, nté nt:u d:uudpî t:ee ngmê, p:o d:uuwodê núw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêle, nmyi Mî ngê yinê dpo mbono té, pini n:ii mbóo p:uu wunê tóo. Yepê, Dp:ee ímê ntee tpile dé, nmyi Mî ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo. ^{o27} Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adî pyodopyodo, ngmênê doo u ntââ nmyi ya daadîi ngê daanmya a pyépi.

²⁸ Yepê, Lukwe díy:o kpídî knî yi p:uu nmye nuw:o nyédi. Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpídî p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi. ²⁹ Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapî ndîi, u kpídî mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpídî mēdê ch:ii tumo. ³⁰ Yepê, K:omo tpile chii mēnê yi awēde a kwo, maa m:ii ndê ngê dpî ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nēnê yi nkwodo dpî kâa, kpile ye yinê wunê yémî. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyé kpilê nmyo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté u kwo nmye kēlīmî té. ³¹ Yepê, Nté mbwaa kpídî knî yi pyw:ēmî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kíngî ya. ³² Yepê, Yélini Chóó

^l6:19 Njems 5:1-6; 1 Tim 6:9-10 ^m6:20-21 Luukî 18:22; Kílosa 3:1-2

ⁿ6:25 Pilipay 4:6; 1 Tim 6:6-8; Hipîlu 13:5; 1 Pita 5:7 ^o6:26 Luukî 12:6-7

Lémi ka daa kélîmî nyédi, vyîlo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mî u lama ka tóó, yi tpile daadnyi ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu. ³³Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo ndîî kópu ngê nmye choo ya, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ye yi tpile dé nmye u ngwo wa a kê té. ³⁴Yepê, Kópuni yi yi dmi mââ m:ii nmye adî kwo, awêdewêde ngê yi kópu ngê nmyi nuw:o dmi kîngî dyênê. Yepê, Yi wéni knî yi k:oo nmyi Mî ngê adî ngêêpî nmyo. Yepê, Lukwe, awêde u nuw:onuwo u kópu dé nmyinê nmye doo u ntââ dé? Yepê, Mumdo u yi nmye a kwo, nmyemo, Mââ m:ii yi kópu knî y:oo awêde mye dyênê nmîne? Yepê, Yinté nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

Pi u pi dyede

Luukî 6:37-38, 41-42

7 Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo. ²Yepê, Pi u pi dyede ngê ntoo wili wanmyi yé ngmê, Chóó Lémi ngê yintoo wili nmye u nkwo amî yé. Yepê, Yoo lîmîlîmî ngê wanmyi kée ngmê, ye Chóó Lémi ngê lîmîlîmî ngê u nkwo wa kée nmyo. ³Yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kn:aa pini ngîma tpile kmono pee ngmadî ya knomomê, lukwe dîy:o ndîî kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadî ya tpile kmono pee ndîî nmyi ngîma mye pyede. ⁴Yepê, Lukwe dîy:o yi pini ka wanyi vyi ngmê, Tpile kmono pee ngîma nmo wupî. Yepê, Lukwe dîy:o nmyi lama daa tóó nmyi chóó nmyi ngîma tpile kmono pee ndîî mye pyede. ⁵Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîî nmyi ngîma mwiyé dpo ngî tóó, u kuwó dini ghi ngê yéli mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi

mbwó ngîma tpile kmono pee u ngwo dpî wêê yó. Yepê, Nmyi chóó nmyi dyââpe mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéli yi dyââpe nangê pwaa té.

⁶Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê kînmiedî vyi, Yoo lîmîlîmî ngê ghêlî k:ii nangê kée té, ngmênê amê pee ngê nuw:o mbêmê a p:uu dmyinê dpodo, yoo mwiyé dmyinê myeme dé, a p:uu u nkwo ye dmyinên:aa danê. Yepê, N:ii knî y:oo yi ngópu dmi nmye wa kpêmî t:oo, a kópu dyuu ye dpî vyi yó, ngmênê n:ii knî y:oo yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, a kópu dyuu ye nangê vyi. Yepê, Myenté, n:ii knî nmyi p:uu adnyi d:uu, kópu ye namungê vyi, mu kópu u dîy:o wadnyi kpakakpaka nmyo.

Chóó Lémi ka tpile dmyinê u danêmbum

Luukî 11:9-13

⁷Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni u l:êê dîy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mî ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmî. ⁸Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adî nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adî depedepe, keñe u kwo wa kpêmî. ⁹Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo ngê nté pee u kwo wa dmyinê, ye chêêpî u kwo daawa y:oo, doo u ntââ daawa ma. ¹⁰Yepê, Myenté, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, tpile pê u kwo daawa y:oo. ¹¹Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê nmyi tp:ee dmââdîma ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vuyuo têtê nmyi Mî ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê,

^{¶6:33} Luukî 18:29-30 ^{¶7:7} Mak 11:24; Njon 14:13-14

^{¶7:8} Njems 1:5; Njon 5:14-15

N:ii ngê kópu mb:aa dé u kwo wa dmy:ee té, daawa dóó, ndêndê ngê u kwo wa a y:ee té. ^s

Dêêpî kópu yilî yi nt:u kópu

Luukî 6:31

¹² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni yilî Mósisi ngê a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, ala yi nt:u kópu, ngî ny:ee yó. Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi knî y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiye dmyinê d:uud:uu dé. ^t

Yesu maa miyó dê yi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 13:24

¹³⁻¹⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Máá dini kwólu puu tédê a pyw:ee yó, yi máádi dpî kalê yó, ghê ndêndê u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Yi máádi u pyw:êmi dpodo ndîi, u kîgha mye dpodo ndîi, pi yilî knî y:oo yi máádi daa kîgha ngópu. Yepê, Máá dini kwólu puu ndîi, yi máádi p:uu pi yilî dpî ghê, u kîgha daa dpodo ndîi, ngmênê u dí ndiya.

K:omodanê pyu yoo yi p:uu danêmbum

Luukî 6:43-44; 3:9; 13:25-27

¹⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Yélini y:oo yi chóó yi nuw:o mbêmê Chóó Lémi u komo a kapî ngópu, yi yéli y:oo kîngê dóó nmyo. Yepê, Yi too pee mbêmê nmyinê nmye sipi ntee yéli ngê ayidnyin:aa ya, ngmênê yi gha dono dé, yi nuw:o dmi chii w:âa u nuw:o dé. ^{u16-18} Yepê, Kópuni adnyi d:uud:uu

dé, yi kópu knî yi mbêmê u ngwo anmyi mya t:oo. Yepê, K:omo tpile mb:aamb:aa ngê nmye adnyi danêmbum, ngmênê yi l:êê ghi dono ngê adnyi ya. Yepê, Nté kîgha u mgongo nmye ngmên:aa kîgha. Yepê, Chikini n:ii nkwo d:uud:uu kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwo d:uud:uu kaalî, myenté pwópwó n:ii nkwo dpî kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwo mēd:uud:uu kaalî. Yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadî ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dâa, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwo kéme kîgha daanyinê ngee, dpumo nkwo t:aa kîgha myedaanyinê ngee. ^{v19} Yepê, Yini n:ii nkwo nt:u mb:aa d:uud:uu kaa knomomê, anyi kpono, pâa ndiya anyi kée. ^{w20} Yepê, K:omodanê pyu knî y:oo kópuni adnyi d:uud:uu dé, y:e anmyinê w:ee t:oo.

²¹ Yepê, Pi yilî knî y:oo a ka adnyi tpapê, a ka wo, A Lémi, yepê, ngmênê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê dmi. Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu dé ye d:uud:uu tumo, vyílo yi yéli kóó k:oo wa ghê dmi. ^{x22} Yepê, Kuwókuwó wéni ngê pi yilî knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmî Lémi, mi mbêmê ngópu dyuu pi knî ye kînmee a tpapê, mi mbêmê pi knî y:e yi kmêna yilî nmî ngm:ii kwólu, mi mbêmê kópu ndîi yilî my:oo d:uu ngê. ²³ Yepê, Ala kópu u nkwo ye wanî vyi, yenê, A nkîgh:ê a y:ee dmyeno, a lama dp:ee pyede. Yenê, K:omo tpile kópu mb:aa yilî nmyee a tpapê, ngmênê kópu dono yilî nmyee a d:uud:uu. ^y

^s7:11 Njems 1:17 ^t7:12 Luukî 6:31; Lóma 13:8-10

^u7:15 Dpodo 20:29; 2 Pita 2:1 ^v7:16-18 Njems 3:12 ^w7:19 Njon 15:6

^x7:21 Luukî 6:46; Njems 1:22,25 ^y7:23 2 Tim 2:19

**Ngomo wuwó pyu dê yi
mgongo danêmbum**

Luukî 6:47-49

²⁴ Yesu ngê pi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee té, a d:uud:uu too, yi pini gha pi, u ngomo nuw:o mbêmê ngmêdpî wó, k:ââ u mgî mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpî wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó. ²⁵ Yepê, K:omo tpile ló yópu ndîi ng-mêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpî tpaá. ²⁶ Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:oo, daa cháâcháâ too, yi pini ngê u ngomo daa nuw:o mbêmê ngmêdpî wó, k:ââ u mgî dnyinté dpî ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpî wiye té. ²⁷ Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo límî k:ii dpî tpaá, dpî tpikimbiy:e.

**Yesu u kópu p:uu yoo
u ngwo dnye nyepê**

Mak 1:22; Luukî 4:32

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u danêmbum pi knî ye a kêlî ngê, kópuni ye vyi too, yi nyepênypê u kópu ngê pyaa dniye, ²⁹ mu kópu u díy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpîmo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpaépê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaépê dé, chóó u pi mbêmê dpîmo tpaépê dé. Noko yipu, U kópu yilî yintómu ndê kópu dé.

**Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee
mbii leprîsi u ngwo doo ya**

Mak 1:40-45; Luukî 5:12-16

8 Yesu p:uu mbu mbêmê yedê ghêpê dniye, pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu. ² Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A Lémi. Kwo,

U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. ³ Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê. ⁴ Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, ímê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dê, kópuni nga dí d:uu u ngwo pêdê w:ee y:e. ^z

**Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini
u dpodo pyu u ngwo pyi ngê**

Luukî 7:1-10

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Kîpêênnyêm mî taa dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ngmê Yesu ka a loo, u kwo nkêpê mbê wo, ⁶ kwo, A lémi. Kwo, A dpodo pyu a p:aa pee ngmêkiyedê mbii, daa kêmakêma a pwopwo, u dîné daa ghîdí. ⁷ Yesu u kwo póó wo, kwo, Mumdoon ngomo k:oo anê lê, nmodo pyu an:uu pyi? ⁸ Yi pini ngê kwo, D:aa u ntââ. Kwo, doo u ntââ a ngomo k:oo daanyiné nî. Kwo, Ngmênê kópu yi vyi, a dpodo pyu u ngwo wumê pyiyépyiyé. ⁹ Kwo, Kópuni nye tpaépê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Kwo, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpî d:uu. Kwo, Kópuni a lede knî ye dpî vyi, dpî d:uu ngmê. Kwo, Kópuni a dpodo pyu ka dpî vyi, ntênê dpî d:uu. Kwo, A dpodo pyu u l:êê díy:o pyiyépyiyé u pi vyi ngi, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé. ¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyongo, u nyepênypê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii knî y:oo dnye yâmuyâmu, ye diyé wo, yepê, Yisíléli tpémi yi vy:o kintoo kélímî pyu d:oongmê módu. ^{a11} Yepê, Ndê kópu

nmye ngmên:aa tpaê, kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo wa ghê dmi, Epilaham mupwo káámi yi k:ii nipi adnyin:aa yakmaapî, ^{b12}ngmênê yélini yi kn:ââ Epilaham, Chóó Lémi kóó k:oo p:ee paan:aa ghê dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê yi yéli kuwa wa kée té, mgîdî vy:o adnyin:aa kwo, yi ngwo tpée kópu amî vyi ngmê, adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa. ^{c13}Wod:oo Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka kwo, Ngomo k:oo mē dini. Kwo, Ngêlimî u l:êê dîy:o, kópuni u mdoo a ka cha núw:o, yi kópu n:aa d:uud:uu. Yi kópu yi vyi, yi ngwo yi dpodo pyu u mbii chedê ngê mē pyodo.

**Yesu ngê Pita u mbywé
pyâa u ngwo pyi ngê**

Mak 1:29-34; Luukî 4:38-41

¹⁴Yesu Pita u p:aa pee loo, u ngomo k:oo yi kee wo. Pita u mbywé pyâa mbii tēdê módu, apê, Ngmîtédmîno mu dpî. ^{d15}Yesu ngê kóó p:uu kêê yi yó, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mē ghêêdî wo, Yesu ka nté mē y:àngo.

¹⁶Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, pi knî y:oo Yesu ka mbii pyu yilî núw:o ngópu, n:ii dé y:e yi kmēna dnye kwo, u kwo nye núw:o tumo. Yesu yi kmēna knî ye mbwolo, u ngwo ngm:ii kalê too, mbii pyu yintómu nye pyi too. ¹⁷Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala. Chóóchóó nmî mbii yilî amî chedê té.

e

**Pi ngê komo ngê kîngî vyi
Yesu anî yâmuyâmu**

Luukî 9:57-62

¹⁸Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo yi módu, apê, Yilî ngê a ka até dê

pyódu, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêle. ¹⁹Kada ghêlî dēpangê y:ee ngópu, dēêpî pyu ngmê u kwo até yi loo, kwo, Mâawe. Kwo, Kwéli wanyi lê, ana a yâmuyâmu ngi. ²⁰Yesu ngê kwo, Mum-doo anya a yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tēdê dmi a pyede, y:i a dpî nyédi, nîmê knî yi ny:uu a pyede, y:i a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tēdê daa tóó, a ghê vyîmî tēdê myedaa tóó. Kwo, Mum-doo nyi u ntââ, anya a yâmuyâmu nê? ^{f21}Pi m:uu, Yesu p:uu ndiye pyu ngmê, Yesu ka kwo, M:aa a ngópu mwiye paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi. ²²Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mak 4:35-41; Luukî 8:22-25

²³Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, dinki k:oo yi wo dniye, kada yedê y:ee ngópu. ²⁴Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vyiwo dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kēmakēma dinki pî vy:êê wo, ngmênê Yesu doo dpî. ²⁵P:uu ndiye pyu knî y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Nmî Lémi, ngee nmédi. Kwo, Awède nmo pwopwo té. ²⁶Yesu yedê pii wo, yepê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê té. Yepê, Nmyi kēlîmî lukwe ngê tēdê ngê dê pyódu. Wod:oo ghêêmi ghê wo, vyiwo yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vyiwo yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mē kââ. ²⁷P:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, noko yepê, Kî lónté pini, vyiwo yópu y:oo u dnye kēdê ny:ee ngmê, kîmyaa chapu ngmê.

^b8:11 Luukî 13:28-29 ^c8:12 Mát 25:30
^f8:20 2 Kódin 8:9

^d8:14 1 Kódin 9:5 ^e8:17 Is 53:4

Nkedîsa pi dê yi danêmbum

Mak 5:1-20; Luukî 8:26-39

²⁸ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. Pi miyó dê y:oo maadî a pyódu tumo. Yi tpódu y:e yi kmêna dnye kwo, kpomo u mênê pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, y:i a ndê knopwo. L:êê pyu ndîi ngê dpîmo ya, pi knî y:oo yi máadi dèdnyimo kîgha, apu, Angmê vya nmo. ²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, wod:oo dpodombiy:e u kwo mbwóó knopwo, kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe nye ngmanyi md:o? Kwo, Nangê kpada nyo. Kwo, Kpadakpada u wo doongê dyimê wo. ³⁰ Mb-wêmê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmêdoo kwo, y:i dnye kmaapî. ³¹ Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, Nye ngm:ii kîgha nmo, ye u ntââ kî mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. ³² Yesu ngê yepê, Dmyinê lêpî. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini dê a kuwo dumo, mb-wêmê knî yi p:uu mî kaa dniye. Yi mb-wêmê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

³³ Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vvyuwo, yi yéli mye mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, kópuni yi pini dê y:e pyodo, pi knî ye myemînê nté tumo. ³⁴ Wod:oo yi p:aani tpémi yintómu Yesu ka lee dniye. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, u kwo nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyinê kuwo.

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mak 2:1-12; Luukî 5:17-26

9 Yesu p:uu dinki k:oo mê wo dniye, kpé lêê mê ngmêê ngópu, yi

p:o Kîpêeniyê mîmê tee dniye, ² u knêyómu ya pyu y:i u kwo ngmê núw:o ngópu, u ngmítédmi mbêmê doo dpî. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kêlîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee, mēdaanyi ch:anêch:anê, nono yilî yintómu dî chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. ^{h3} Dêêpî pyu n:ii yoo y:i doo kwo, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdî. ⁴ Kópuni tumu dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o yenté nmye nuw:o dono té? ⁵⁻⁶ Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dî chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kêlîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êêdé, ngmítédmi a ngini, p:o lili. ¹⁷ Wod:oo yi pini a pii wo, u p:o loo. ⁸ Pi knî y:oo yi m:uu ngópu, nkîngê mbê dniye, Chóó Lémi chaa kalê ngópu. Yinê ye Yesu pi ntee pini, ngmênê Chóó Lémi u pi mbêmê mbwudu ndîi ngmêdê chaa.

Yesu ngê Mátiyu u ngwo ngmidi ngê

Mak 2:13-17; Luukî 5:27-32

⁹ Yesu p:uu maa p:uu até yidnye lêpî, mwada y:i tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Mátiyu. Yi pini ndapî ngêêpî ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdî wo, Yesu u kuwó ghê wo.

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, ták-

⁸8:29 Mak 1:24; Luukî 4:34,41; Kílosa 2:15 ^{h9:2} Luukî 7:48-49

^{i9:5-6} Njon 5:8; 17:2

isi ngêêpî pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yi ngomo k:oo nipi dnye kmaapî. ¹¹ Pádisi yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii a kmaapî té. ¹² Yesu ngê yi kópu yi ny-ongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê. ¹³ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vyuu, u nt:u kópu dmy-inên:aa a pyw:êmi. Yepê, Ala kópu a vyuu, Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndîi kópu, pi ka vyuu yi ndîi kópu.

Yesu ngê yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo. ^k

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum

Mak 2:18-22; Luukî 5:33-39

¹⁴ Yi dini ghi ngê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka lee dniye, kwo, Wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté nmo kpîpîkpîpî ngê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo nmo ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngmê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi? ¹⁵ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmí gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntââ nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê. ^m

¹⁶ Yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii u kpîdî mbwee dpo chópu, doo u ntââ kpîdî pee kamî daawa pwila, kpîdî mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kpîdî pee kamî dēêkwédi ngê wa a pyódu, kpîdî mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpîdî pee kamî, kpîdî pee mbwee daa numo yi pee dē, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dē. ⁿ

¹⁷ Yepê, Wain kamî nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé tēdē mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedē. Yepê, Nté kpîpîkpîpî mēdaa ndîi kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o a p:uu ndiye pyu knî ye nté daanî kwódu.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdē pyidu ngê

Mak 5:21-43; Luukî 8:40-56

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, kada pini ngmê u kwo loo, yu mbodo dē y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A tp:ee módó ala ngwo kēdē pw:onu. Kwo, U ntââ wanyinê lê, ngēê dē u pwo any:uu yé dē, yed:oo ghê mē kelekele. ¹⁹ Wod:oo Yesu ghēēdî wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi pini u kuwó ghê dniye.

²⁰⁻²¹ Kada yedē y:ee ngópu, maa p:uu pyâa ngmê yi p:uu kele, doo yâmuyâmu dé. Yi pyópu kmene muwó, dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ y:a mē miyó ndîi, wêê p:uu dēpē vyâ. Alanté doo nuw:o, apê, Pi yilî yi l:êê díy:o doo u ntââ ngê a ka dē pyódu, Yesu u kada daan:uu ghê knomomê, ye daawa pyi

j9:11 Luukî 15:2; 19:7 ^k9:13 Mát 12:7; 1 Tim 1:15 ^l9:14 Luukî 18:12

m9:15 Njon 3:29 ⁿ9:16 1 Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16

nê. Apê, Ngmênê u nkîgh:ê nîmo wowo, u kpîdî p:uu kêê n:aa yiyé, yed:oo u ngwo n:aa pyiyépyiyé. Wod:oo Yesu u kuwó chono mî ghê wo, u kpîdî kwódo p:uu kêê yó. ^{o22} Wod:oo Yesu u kwo diyé wo, yi módu, kwo, A ch:am. Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê mê pyaa we. Kwo, A ka che kélîmî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Wod:oo yi pyópu yi ngwo mê pyiyé wo. ^p

²³ Dini ghi n:ii ngê kada pini u p:aa pee taa dniye, Yesu ngê apê, Yoo mu mbê té, yi dmââdî u l:êê díy:o nkéli mbywuu pââ mu wupî t:oo, wod:oo Yesu yi ngomo k:oo kee wo, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê. ²⁴ Yepê, Ye dmââdî doo pwene, ngmênê a dpî. Yepê, Kuwa pwii dmyeno. Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too. ^{q25} Yi dmââdî u ngomo ghi k:oo mî kee wo, kwulo kele, mède pyidu ngê. ²⁶ Yi wee u kwo p:aani p:aani pi yintómu knî yi nuwo yi kópu yaa wo.

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi p:aani pee yedê kuwo ngê, pi miyó u kuwó ghê wo. Yi pini dê yi ngwolo páádi knî kopwe dé. Yesu dpîmo yâmuyâmu, u kwo dpîmo a kââ, kópu, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépîdi ntee pini, u ntââ nga wanyi ch:anê knî? ²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, yi ngwolo kopwe dê y:i myemî kee knopwo. Yesu ye póó wo, yepê, Mum-doo dpî kélîmî mbêmê, dpînê dpo nê u ntââ, n:aa pyipyi dp:o? Kwo, Nyââ, nmî Lémi. ²⁹ Wod:oo Yesu ngê yi ngwolo páádi knî yi p:uu kêê yó, yepê, Kópuni ka dpo kélîmî mo, yi kópu pyaa we, ^{r30} wod:oo yi ngwo yélî mê m:uu ngópu.

Yesu ngê yepê, Kópuni dpo dí d:uu, pi knî yi ngêêdî nangên:aa nt:o. Yi kópu dnyinté ye daa kwódu ngê, ³¹ ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, p:aani p:aani lee knopwo, pi knî ye yuu mîné y:ee ngópu.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, dnye dêpwo kîgha

³² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kuwa pwii dniye, pi knî y:oo pi ngmê u kwo ñuw:o ngópu, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini u dnye l:âmo wunê a ngópu. ^{s33} Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi pini ngê u kmêna ngm:ii kwólu, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Yélini yilî yi ngópu yi kópu pyodo, ghê yi mênê ghipé wo, yi nyepênypê u kópu ngê mye pyodo, noko yepê, Yisîléli Wee u kwo kînté kópu pi doongmê módu. ³⁴ Ngmênê Pádisi knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. ^t

Yesu ka yoo u ngwo ch:anê dniye

³⁵ Yesu p:uu p:aani p:aani lee dniye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpîmon:aa dêêpî, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilî mye pyi ngê. Mbii dyêêdî daa ngmîdi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too. ³⁶ Dini ghi n:ii ngê yoo ndîi módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u díy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ey:ee pyu daa tóó, pi ye daa vyuwo. Apê, Chii w:ââ knî ye a nkîngê té, yi ngêêpî pyu daa tóó. ^{u37} Wod:oo p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Chóó Lémi u yâpwo tédê nté al:ii daa ghêdê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa tóó. ^{v38} Yepê,

^{o9:20-21} Mát 14:36 ^{p9:22} Mak 10:52; Luukî 17:19 ^{q9:24} Njon 11:11 ^{r9:29} Mát 8:13; 15:28 ^{s9:32} Mát 12:22 ^{t9:34} Mát 12:24; Mak 3:22; Luukî 11:15
^{u9:36} Mát 14:14; Mak 6:34 ^{v9:37} Luukî 10:2; Njon 4:35

Yâpwo tédê chók ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê dîy:o pi knî nmye mupêdê kê ngê.

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó u ngwo ngmîdi too

Mak 3:13-19; Luukî 6:12-16

10 Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó nîpi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntâa ngê myinê pyépi nmyo, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé, n:ii knî y:e mbii dyêdî daa ngmîdi a t:a, anmyin:aa pyipyi dé. ^{w2} Yesu u dyépi y:a mê miyó yi pi dmi ala, Saimon ngmê, pini n:ii u pi mye Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê. ³ Pilipi Mbatolomyu limo wono, Tomas pii, Mátiyu wolo, pini n:ii dpîmo a tákisi ngêêpî. Njems tówo, Alîpayas tp:oo, Tádiyas yono. ⁴ Saimon mê ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u dîy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:oo dny:oo y:enê nmo. Njudas Kédíyót pi mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mak 6:7-13; Luukî 9:1-6

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani doo dyede dé, yi dpodo u dy:oo ye mwiyé a chapwo, yepê, Samédiya tpémi yi p:o p:o nangmê lê, kn:aa yéli ye myenangmê lê, ⁶ ngmêné Yisîléli tpémi ye p:aani p:aani dpî lee dmyeno. Yepê, Sipi w:uu woni knî y:oo yi y:enê pyu ntee dpo kuwo ngmê, u dnye daa nyêmi ngópu, kn:aa kn:aa dpî lee dmi, Yisîléli tpémi mye yinté dé, yi kada pini ndêndê kêdê kuwo ngmê. Yepê, Yi yéli ye dmyinê lîpî. ^{x7} Yepê, Ye

dmyinên:aa dêêpî, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chók Lémi ngê chók u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. ⁸ Yepê, Mbii pyu dpî pyi tóó, pini n:ii dê pw:oo knomomê, ghó moo t:ee yó, yélini yi p:uu too pee mbii leprîsi a t:a, dpî pyi tóó, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna dpî ngm:ii kalê tóó. Yepê, Wêdêwêdêni nmye d:a kê, yi wêdêwêdê a ka dmy:oo pwila ngópu. Yepê, Kópuni anmyin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo nmye kîngîn:aa pwila t:oo. ⁹ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o, ndapî myenangmê núw:o. ¹⁰ Yepê, Nmyi péé nangmê núw:o, nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpîdî myomoni nangmê núw:o, nmyi yi dópo dmi myomoni myenangmê núw:o. Yepê, Nté ndapî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yélini anmyin:aa ngêêpî dé, u nkwo adnyin:aa mbonombono nmyo, nmye adnyin:aa vyuwo. Yepê, Pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. ^y

¹¹ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, gha pi y:i ngmêdo pyw:ee y:e, p:uu dny:oo ya, u dí yi p:aani mîdny:oo a kuwokuwo. ¹² Pini n:ii dê n:ii u ngomo k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chók ka ala kópu dny:oo tpapê, Mw:ââkó, Chók Lémi ngê nyoo knî yi k:ii a ngee nmyine. ¹³ Yepê, Yi ngomo chók ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpî tpapê, yi kópu ye modo diyé we. Yepê, Yi ngomo chók ngê u yi adî kwo, Chók Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té. ¹⁴ Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, n:ii mupwoknî ye amyedpîn:aa taataa, yi yéli y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daachoo nyêmi knomomê, ye yi pini dê y:oo yi yéli dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tîpê

yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi yéli y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. ^{z15}Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kímoda a pw:oo doo, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té.

a

Yesu u dyépi kní ye u ngwo doo danêmbum, yi kpadakpada p:uu

Mak 13:9-13; Luukí 21:12-17

¹⁶ Yesu ngê u dyépi kní ye yepê, Dpodo tédê n:aa dyede nmyo. Yepê, Y:ee tímêlyu yi vy:o kêmkêm tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi. Yepê, Nuw:o mbêmê dmyinên:aa dpodo, yoo mb:aa ngê dmyinên:aa kwo. Yepê, Pi kní y:oo nmyi kpadakpada u nt:u kópu nmyi p:uu kîdangmê pyw:ee ngmê. ^{b17} Yepê, Mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vyuwo. Yepê, Dye ghi kní ngmê ngê pi dono kní y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo dono a l:êê díy:o nmye adnyin:aa d:uud:uu. Yepê, Ngêpê ngomo kní yi y:enê pyu kní y:oo adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u nkwo adnyin:aa kpakakpaka nmyo. ¹⁸ Yepê, A l:êê díy:o king kní y:oo, kada pini kní y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê, yélini daa Nju tpémi, a p:uu ye amyenmyin:aa danê. ^{c19} Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaê dé, yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaê dé, yi ngwo anmyin:aa a pyw:êmî dé. ²⁰ Yepê,

Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpaê dé, ngmênê nmyi Mí u Ghê Dmi u komo ayinmyin:aa kapî. ^d

²¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyee dé, pi kní y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, maa kní y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi kní y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini kní y:oo wamye vya t:oo. ²² Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu kní ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê yi dono vyímî tédê daanmyinê mb:ii nê, ye mu dini ghi ngê wanî ngee nmyo, a kêê k:oo anmy:uu ghê dmi. ^{e23} Yepê, P:aani n:ii adnyi vyee nmyo, yi p:aani dmyina a kuwokuwo, kn:aa p:aani mēdmyinê mbêpêmbêpê. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Yisiléli tpémi yi vy:o p:aani p:aani nmyi dpodo ghêlî k:ii daanmyinê kêlî ngmê, u ngwo nmye amênê diyé.

²⁴ Yepê, Ndiye pyu u pi ndîi, yélini p:uu a ndiye nyédi, yi pi dmi tédê, myenté kada pini u pi ndîi, u dpodo pyu yoo yi pi dmi tédê. ^{f25} Yepê, N:ii yoo yi kada pini u nt:anê dpí yaa dmi, yi yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yepê, Setan u pi a pyimo t:ee ngópu, nmyi pi dmi dnyinté daawa dyênê ngmê.

Yesu pi ka nkîngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukí 12:2-9

²⁶ Yesu ngê yepê, Pi kní ye nkîngê ngê kêê nangên:aa t:oo. Yepê, Ala ndêndê kópu nmyi lama ka tóó, tumu kópu yintómu díyo wa a pywáli dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedo pywáli dmi. ^{g27} Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o tumu kópuni mgîdí vy:o nmye n:aa tpaê té, díyo pi kní ye w:êênî dp:uu vyi tóó. Yepê, Tumu kópuni kwayi ngê

^{z10:14} Dpodo 13:51; 18:6 ^{a10:15} Gen 18:20–19:28; 2 Pita 2:6; Njuda 1:7

^{b10:16} Njon 10:12; Dpodo 20:29 ^{c10:18} Dpodo 25:23 ^{d10:20} Njon 14:26

^{e10:22} Mát 24:9,13; Njon 15:18-21 ^{f10:24} Njon 13:16 ^{g10:26} Mak 4:22

nmye n:aa tpaépê too, díyo naa tédê tâá dp:uu vyí tóó. ²⁸Yepê, Pi knî ye namê nkîngê. Yepê, A l:êê díy:o wa vya nmy-omomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntââ, nmyi ghê ndêndê daawa vya ngmê. Yepê, Ye anmyi nkîngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyílo, u kwo yid-myinê nkîngê. ^{h29}Yepê, Mtyîmwe daa ndîí ríméni tp:oo, knî ngmêdê pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vwuwo yédi, doo u lama daangmêwa pw:onu. ³⁰⁻³¹ Yepê, Nmye myewunê vwuwo yédi, dp:ee mtyîmwe ntee yéli, dnyinté nmye dêdê vwuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye tóó, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkîngê. ⁱ³² Yepê, Pini n:ii ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, ye pini p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngîma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê k:oo wan:uu kââ. ³³ Yepê, N:ii ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini p:uu dîné dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo daan:uu kââ. ^j

**Yesu yoo chámêchámê p:uu u
ngwo doo danêmbum**

Luukî 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Yesu ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye yoo kââdikââdi u l:êê díy:o dyámê mbêmê nê loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdi u l:êê díy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê. ³⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o yoo woni a yoo vy:o wa

ghê dmi, woni knî y:oo a wépi wa pwaa ngmê. Yepê, Yi ngwo mââ u mî k:ii dny-inté noko adpî ya, pyââ u pye k:ii dny-inté noko adpî ya, u n:ââ k:ii dnyinté noko amyidu ya. ³⁶ Yepê, Daa kn:aa yéli yi mo ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê nmyi chóó nmyi yoo knî ye wanmy:uu diya dmi.

³⁷ Yepê, N:ii nódo u pye mî yi nuu ghi dê d:ud:umbiy:e nódo adpî ya, a nuu ghi nódo pee tp:oo adî ya, yi pini amî dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. Yepê, N:ii nódo tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo adî ya, a nuu ghi pee tp:oo nódo adî ya, yi pini amye dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. ³⁸ Yepê, N:ii ngê a l:êê díy:o dono daawa a vy:u, a l:êê díy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. ^{k39} Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kîngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adî:aa ya.

**Yesu u yoo knî ye vwuwo p:uu u
ngwo ye doo danêmbum**

Mak 9:37,41; Luukî 9:48; Njon 13:20

⁴⁰ Yesu ngê yepê, N:ii nmye ada a vwuwo, ye a ka amyeda a vwuwo, amyedê chââchââ nê, n:ii ngê a dy:ââ noo amyedê chââchââ. ^{l41} Yepê, Dini ghi n:ii ngê M:aa ngê u komo kapî pyu knî ye yi pywuu dmi wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo yi yéli ye mwiyé dnyimo a vwuwo, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê. Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê M:aa ngê a yoo mb:aa knî ye yi dpodo u pywuu dmi ye wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo ye mwiyé adnya a vwuwo, yi pywuu dmi

^h10:28 Njems 4:12 ⁱ10:30-31 Mát 6:26 ^j10:33 Mak 8:38; 2 Tim 2:12

^k10:38 Mát 16:24-25; Mak 8:34-35; Luukî 9:23-24; 17:33; Njon 12:25

^l10:40 Mak 9:37; Luukî 10:16; Njon 13:20; Nkal 4:14

yinté amyedê ngee ngmê. ⁴² Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîî dé, ngmênê n:ii ngê a l:êê dîy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmanî d:uu. Yepê, Mbwa a knî nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîî nmye ayedê kê, ngmênê kópu mb:aa ndêndê ngê yi pini ngê ngmanî d:uu. ^m

**Njon Baptist ngê pi miyó
Yesu ka u ngwo dy:ââ doo**

Luukî 7:18-35

11 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó knî ye u dy:oo a kêlî ngê, wod:oo p:aani p:aani dy:ââ too. Yi kuwó kada myedê y:ângo, p:aani p:aani pi knî ye myedoon:aa dêêpî.

² Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, kópuni Yesu Kédisu ngê doo d:uud:uu dé, yi pi dmi y:i nyongo, wod:oo p:uu ndiye pyu miyó dê ye mbwolo, nmî Lémi ka dy:ââ doo, ³ yepê, U kwo dpî póó cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyîlo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? Yi pini dê Yesu ka yi lee knopwo, yi kópu p:uu u kwo póó knopwo. ⁴ Yesu ngê yepê, Kópuni dpî m:uu t:oo, kópuni dpî ny:ee t:oo, yi kópu yilî Njon ka dpumo nté tóó. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilî Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té. ⁵ Kwipi, Yélini dèdnyimo vyuwu, yélfî mēka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dèdnyimo m:ii, mēka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kîmaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ dé, dnye mēka nyēmî ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mēkîyedê pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knî y:oo Kópu Mb:aa a nyēmî ngmê. ⁶ Kwipi, Pini n:ii ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

⁷ Dini ghi n:ii ngê Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi knî ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amî mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyēmî? Yepê, Kêle. ⁸ Yepê, Lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpîdî mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpîdî mb:aa dé, w:amî mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi. ⁹ Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apii? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyîlo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu yintómu mēdê kuwo too, yi pwo pini ngê mê tóó. ¹⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyi, u komo kapî pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ey:ee pyu ngada wanî kââ, maa yinê amînê yé. ^p

¹¹ Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamî vy:o wa ghê dmi, Njon amêdê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

¹² Yepê, Dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadîfî nmyi kada pini knî y:oo yi kópu dyuu nmye dnya a tpapê dé, nmye myednya a tpiye dé. Yepê, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu nmye myednye tpapê dé, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu yi cháâcháâ nmye doo u nt:ââ ngê dpîmo pyodopyodo, u nkwo dnyimo kéké nmyo, nmyi yoo kuwa dnyimo kapî nmyo. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamî kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo nmyenîmo, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó

^m10:42 Mát 25:40 ⁿ11:3 Mát 3:11 ^o11:5 Is 35:5-6

^p11:10 Mal 3:1; Mak 1:2; Njon 3:28

Lémi kóó k:oo ghê dmyeno. Yepê, Pi knî y:oo yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóó k:oo nmî kee dmi. ¹³Yepê, Chóó Lémi u puku yedê ghi yintómu nmî dye ghi p:uu kópu ka pyede. Yepê, Njon Baptist ngê yi kópu yilî yi ntiyentiye kn:ââ yinê a chópu. ¹⁴⁻¹⁵Yepê, Nmyinê nmye n:i ngê Chóó Lémi u komo ló dini dpîmo a kapî, Ilacha, yi pini mwiyé wa a diyé, kópu ndîî angmê d:uu, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u maa yinê wa yé, yed:oo u ngwo wa t:aa. Yepê, Dp:ee ngópu dé, ala kópu ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Njon Ilacha ntee pini ngê kêdê pyódu, a maa wunê kêdê yé. ^q

¹⁶Yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini knî y:oo Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. Yepê, Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó knî ye wa vyi, ¹⁷yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêk-mênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. ¹⁸Yepê, Nmyi kada pini yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpîmo kpîpîkpîpî, wain myedêdpîmo ndanî, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpîmo tpapê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêdê ghéti. ¹⁹Yepê, K:omo tpile nté dîní kpîpîkpîpî ngê, wain n:aa ndanî ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpî vyi ngmê, dpo, Nkéli núknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndanî pyu ndîî. Dpo, Tákisi ngêêpî pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. Yepê,

Ngmênê n:i Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpî kaalî, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê. ^s

**Yesu wépi dnyangê pyu yoo yi
kpadakpada p:uu u
ngwo doo danêmbum**

Luukî 10:13-15

²⁰N:i knî y:oo Yesu u wépi pwaa ngópu, yi ngwo Yesu yi p:uu doo danê, mu kópu u díy:o k:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî dpîmo chap, ngmênê u wépi pwaa ngópu, yi dono yilî daa kée tumo. ²¹Yesu ngê pi knî ye yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî nî chópu, ngmênê yi dono doongê kée tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tpémi yi ngópu yintoo mbwudu w:aangmê chópu, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilî límîlímî ngê pî kée tumo, yi mbodo dmi pêdê ny:i ngópu, tpée kópu myepî vyi ngópu. ²²Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tpémi dnyinté daawa kpada té. ²³Yepê, Kîpêênnyêm tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóó p:uu a kmîmî t:oo, ngmênê yi kpadakpada têdê wa lee dmi. Yepê, Kópu ndîî n:i Kîpêênnyêm tpémi yi ngópu nî d:uu too, Sodom tpémi yi ngópu w:aangmê d:uu ngê, ye yi dono yilî límîlímî ngê pî kée tumo, Chóó Lémi ngê yi p:aa daapêdê pw:oo ngê, awêde pê tóó. ²⁴Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Wéni n:i ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Kîpêênnyêm tpémi dnyinté daawa kpada té. ^u

^q11:14-15 Mát 17:10-13; Mal 4:5 ^r11:18 Mát 3:4

^s11:19 Mát 9:14; Luukî 15:1-2 ^t11:23 Gen 19:24-28; Njuda 1:7

^u11:24 Mát 10:15; Luukî 10:12

Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha

Luukî 10:21-22

²⁵ Yi dini ghi ngê Yesu ngê u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámê yi kada pini ndêndê. Kwo, Nîné chaa kîgha ngi, mu kópu u díy:o kópuni dyuu a ka nyinê kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndîi knî y:oo dêpê w:ee tumo, ng-mênê yélini yi pi dmi daa ndîi, y:ooda w:ee t:oo. ^{v26} Kwo, Níyóó nuw:o u pono nye vyápê.

²⁷ Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilî n:ii n:aa tpaépê too, M:aa ngê yinê a ka dpo vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kêma, yi pini u lama M:aa ndêndê ngê adî ya. ^w

²⁸ Yepê, Dêépî kópu yilî yi chááchââ dpodo ndîi ngê nmye dê pyaa knomomê, ye a yoo vy:o ghê dmyeno, vyilêvyilê ngê n:aa pyépi nmyo. ²⁹ Yepê, A yoo vy:o ghê dmyeno, a p:uu dmyinê ndiye, a dnye ny:ee yó, mu kópu u díy:o nê pi ka vuyuw pyu, d:aa lémilémi pyu. Yepê, Ya mb:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. ³⁰ Yepê, A kópu dyuu nyêmî dpodo ndîi ngê nmye daawa pyódu, a p:uu dpodo vyilêvyilê ngê nmye adî ya. ^x

Yesu ngê lîme wo p:uu kópuni vyyu

Mak 2:23-28; Luukî 6:1-5

12 Yi wiki knî yi k:oo lîme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî ye dómu kele, wod:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêépî dé, yi kêê yedê dnye vuyuw:avyuw:a dé, too dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi

knî y:oo yi m:uu tumo, noko yepê, Lukwe díy:o nmî lîme wo ngê a dpodo té. ^{y2} Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî lîme wo ngê a dpodo té? ³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angénté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? ^{z4} Yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dnye, nté daa áuw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pí ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi knî ngma a ngêédî, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too. Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dêpê t:ángo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê díy:o nê u ntââ, lîme wo u dêépî kópu dyuu nmye n:aa tpaépê. ⁵ Yepê, Myenté, Chóó Lémi u ngomo u dêépî kópu ndîi, lîme wo u dêépî kópu tédê. Yepê, Nmyi lama ka tóó, lîme wo ngê kpêê yiyé pyu yoo Chóó Lémi u ngomo k:oo a dpodo nyédi. ^{a6} Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pini n:ii nmyi vy:o a kwo, u pi ndîi, Chóó Lémi u ngomo u pi tédê. ⁷ Yepê, Chóó Lémi u kópu n:ii puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o,

Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndîi kópu, pi ka vuyuw yi ndîi kópu.

Yepê, Yi kópu wonmyinê w:ee ngópu, ye yoo módó daap:ee kéké tumo. ⁸ Yepê, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê díy:o nê u ntââ,

^{v11:25} 1 Kódin 1:26-29 ^{w11:27} Mát 28:18; Njon 1:18; 3:35

^{x11:30} 1 Njon 5:3 ^{y12:1} Deut 23:25 ^{z12:3} 1 Sam 21:1-6

^{a12:5} Num 28:9-10

líme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpa-pê.

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mak 3:1-6; Luukî 6:6-11; 14:1-6

⁹Yesu p:uu y:oo yi kêlî ghi a kuwo ngópu, mwada y:i ngêpê ngomo ngmê k:oo mî kee dniye. ¹⁰Yi ngomo k:oo pi ngmêdoo kwo, kóó ntóó. Pádisi yoo y:i myednye kwo, u yi y:e doo kwo, Yesu ngê kn:aadi te kópu nmî ngópu ngmê d:uu ngê, ye u ngwo p:oo ndyíko. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ka póó dniye, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu angénté a kwo? Kwo, Líme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ? ¹¹Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê u sipi líme wo ngê mgî pââ ndîi k:oo wa a ghîi knomomê, doo u ntââ chóó mē-daawa a kee, yepê, lukwe, líme wo u l:êê díy:o yi pini ngê yi sipi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, límîlímî ngê amêdê pêêdî. ¹²Yepê, Kî kóó ntóó daa sipi ye kwo, pi ye kwo. Yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu alanté ka kwo, u ntââ líme wo ngê pi wanyi ngee. ¹³Wod:oo Yesu ngê yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Wod:oo yi pini ngê kóó kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mē pyodo, woni ntee doo kwo, yinté mē pyodo. ¹⁴Wod:oo Pádisi yoo pwii dniye, Yesu u vyee u dy:oo noko mínê chápwo ngópu.

Yesu Chóó Lémi u dpodo pyu mb:aa

¹⁵Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u vyee u pi nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, kn:aa mē lee dniye. Pi yilî knî y:oo myednye yâ-muyâmu. Yesu ka mbii pyu yilî n:ii núw:o tumo, yintómu pyi too. ¹⁶Yi yéli ye kwódu ngê, yepê, Kópuni nmye dí d:uu, pi knî ye yuu nangên:aa y:oo. ¹⁷Yi

kópu ye kwódu ngê, Chóó Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

¹⁸Ala a dpodo pyu mb:aa, pini n:ii nê ngmîdi ngê.

U nuu ghi a nódo ka tóó, a gha mb:aamb:aa ngê yinê a pyépi.

A ghê dmi u mênê wanî yé,

yélini a yoo vy:o daa wee,

yewo, Mb:aamb:aa ngê n:aa pyépi nmyo,

yoo mb:aa yi vy:o wanî kaa nmyo.

^b

¹⁹Kwopwepe pyu ngê daadîn:aa ya, yoo vy:o myedaadîn:aa kââkââ. ^c

²⁰Yoo kwolo ngmê dé daawa chedê té, ngmênê wa wátî té,

n:ii dé yi kêlímî têtê dé,

amî kaa té,

u dí, u yoo yintómu kamî ngê amî pyódu té.

²¹Pi dyêêdî yintómu knî y:oo

yi nuw:o dmi p:uu wa kaa ngmê.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mak 3:20-30; Luukî 11:14-23

²²Pi knî y:oo Yesu ka pi ngmê núw:o ngópu. Yi pini ngê u kmêna ngmêdoo kwo, u l:êê díy:o dnye dêpwo kîgha, yélf myedêpwo y:enê. Yesu ngê yi kmêna ngm:ii kwólu, yi pini ngê dnye u ngwo mē kwólu, yélf mē módu. ^{d23}Yélini y:i doo kwo yi nyepênypê u kópu ngê pyodo, noko yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépîdi ntee pini, apê kî vyílo. ^{e24}Dini ghi n:ii ngê Pádisi knî y:oo ny:ee ngópu, pi knî ye yepê, Daa Dépîdi ntee pini nmye yila, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. ²⁵Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, yi

^b12:18 Mát 3:17; Is 42:1-4

^c12:19 2 Tim 2:24

^d12:22 Tpyuu 20:2

^e12:23 Njon 7:31

kópu yilí Yesu ngê yi gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmídi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, p:aa ngmê ó mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê. ²⁶ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. ²⁷ Yepê, Nmye ngîní póó. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, N:ii ngê kmêna a ngm:ii kîgha too, yi pini ngê yi kada pini Setan u wêdêwêdê mbêmê a ngm:ii kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo, K:omodanê kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:ii kîgha too. ²⁸ Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:ii kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo daa kê-makêma chóó adí y:enê. Yepê, U yoo kuwa kîngî kaa nmyo.

²⁹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mēdaanyimo ngî té. Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîí, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, kóó yu dpî kudu té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiye a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîí. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii knî y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê

mbêmê Setan kóó yu dí kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. ^f

³⁰ Yepê, N:ii daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nmo vuywó té. Yepê, N:ii ngê daa ngêêpî nmo, te nmo dpî ngm:ii kalê té. ³¹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, k:omo tpile pi knî y:oo ló dono kópu yilí a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpî vyi ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilí u kuwó wa kée té, ntââ ye mēdaawa a vy:u. Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adí peede tpapê, Chóó Lémi ka yi pini daawa diyé, Chóó Lémi ngê ntââ u kwo wa a vy:u. ^{g32} Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, n:ii ngê daawa mya nê, a p:uu adí peede tpapê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée knomomê, u ntââ Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a ngî, ngmênê n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adí peede tpapê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilí u kuwó daawa kée té.

Nté kîgha u mgongo danêmbum

Luukî 6:43-45

³³ Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadí ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Ngmênê kîgha pwópwó ngê adnyi ya knomomê, anye, Kî chikini dono, kîgha pwópwó dé. ³⁴ Yepê, Nmyo yoo dono, kópu mb:aa nmyi mênê daa tóó, doo u ntââ kópu mb:aa daangmanmyi vyi ngmê. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpapê ngê.

³⁵ Yepê, N:ii mb:aamb:aa, kópu mb:aa knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpapê too. Yepê, N:ii dono, kópu dono knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpapê too. ³⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, N:ii knî y:oo kópu dono daa yi nuw:o mbêmê a tpapê tumo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê vyílo yi kópu knî yi l:êê díy:o wa kóté kalê té, yi l:êê díy:o ye adí póó. ³⁷ Yepê, Kópuni yilî nmye tpapê tumo, Chóó Lémi ngê yi l:êê díy:o wa kóté kalê nmyo. Yepê, Yi l:êê díy:o woni wa kpada té, woni daawa kpada té.

**Pádisi knî y:oo Yesu
u ngwo dnya a tókótókó**

Mak 8:11-12; Luukí 11:24-32

³⁸ Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yélini y:i doo kwo, u yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ kî pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o kópu ndîi ng-mêpaa d:uu. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ka kwo, Mââwe, u yi nmo a kwo, Mb-wudu nmî ngópu ngmê chépi. ^{h39} Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a tóó. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ng-mênê díyo kópu ndîi mu ngmidi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu. ⁴⁰ Yepê, Njóna ngê te ndîi u mênê wo py-ile ntee chedê ngê, pini n:ii Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinté wo pyile têtê u mênê wamye chedê. ⁱ⁴¹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:ii ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee

tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kée tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmênê Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe díy:o a dnye dp:ee nyêmi ngmê. ^{j42} Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipá tpémi yi kwin ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmênê Sipá tpémi yi kwin ngê chàpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee cháâcháâ nê.

⁴³ Yepê, Dyimê pywuu nmye ng-mênê kuwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalê ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyââ têtê ka wumê vuywo yédi, dpo, Yi n:uu yââ. Yepê, U yââyââ têtê d:uuwodê pyw:ee knomomê, ⁴⁴ ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, y:i mênê diyédiyé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó. ⁴⁵ Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mē pyudu dpî nya, n:ii knî yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wááli knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mēdaa yinté. Yepê, Nmyo mye yinté dé. Yepê, Mb-wudu nmyi ngópu ngmanî chaa knomomê, ye nmyi too pee mbêmê nmyi l:êê ghi dmi wanmyi ngmêê t:oo, ngmênê nmyi gha dmi daanmyi ngmêê t:oo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê, dononi nmyi mênê a tóó, d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu. ^k

^h12:38 Njon 6:30; 1 Kódin 1:22 ⁱ12:40 Njóna 1:17 ^j12:41 Njóna 3:5

^k12:45 2 Pita 2:20

**Yesu u pye ghee knî y:oo
Yesu u ngwo dnye nmy:uu**

Mak 3:31-35; Luukî 8:19-21

⁴⁶Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye ngomo k:oo doo danêmbum, u pye ghee knî yi ngwo taa dniye. Pi yilî ngê ye pyodo, doo u ntââ yi ngomo k:oo daapî kee dniye. Kuwa dnya a kwo, pi knî ye yepê, U kwo vyi yó, U yi nmo a kwo, U kwo nmo danêmbum té. ⁴⁷Wod:oo pi ngmê ngê kwo, Mye ghee knî kuwa ka wee, nga danêmbum u yi y:e a kwo. ⁴⁸Yesu ngê kwo, N:uu ngmê a pye? Kwo, N:uu dé ye a mbwó yoo? ⁴⁹Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo yi p:uu kóopyââ kââ, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo. ⁵⁰Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu knî ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mak 4:1-9; Luukî 8:4-8

13 Yi wéni ngê Yesu ngomo k:oo a pwii wo, Nkálili Kpéni Lêê u nkigh:ê doon:aa ya. ²Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kigha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkigh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa ng:aang:aa. ³Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo y:i doon:aa kigha.

Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, ⁴Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têtê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, nímê knî y:oo mî ma tumo. ⁵Yepê, Witi w:uu woni dé t:aanî mbêmê mî dyimê dniye, têtê mdoo kwéli dêpwo ya. Yepê, Yi witi w:uu dé límîlímî ngê pii dniye, ⁶ng-

mênê dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o yi km:êê dmi têtê mênê yimi daa ghêpê dniye. ⁷Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too. ⁸Yepê, Witi w:uu woni dé têtê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwo doo w:uu yonoy:a kele, yepê, knî mu yi nkwo doo wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwo doo pyoloy:a kele. ⁹Yepê, Kópuni nmye dî vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

Kópuni u dîy:o Yesu ye doo mgongo

Mak 4:10-12; Luukî 8:9-10

¹⁰U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka lee dniye, u kwo póo dniye, kwo, Dini ghi n:ii ngê pi knî ye nye danêmbum, lukwe dîy:o ye nye mgongo? ¹¹Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilî nmye wanî tpapê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye anî mgongo. ¹²Yepê, N:ii ngê ngópu dê dpî kpêmî dê, Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpî ny:oo, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu knî m:uu dpo w:ee. Yepê, N:ii ngê ngópu dê d:uudpî kpêmî dê, yi pini u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu d:uudpî kee dmi, yi pini ngê l:âmo dpo ngee té. ¹³Yepê, Ye n:aa mgongo yédi, mu kópu u dîy:o k:omo tpile dpî m:uu ngmê, d:uudpî mya ngmê, dpî ny:ee ngmê, myed:uuwodê w:ee ngmê. ¹⁴Yepê, Chóó Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, wu yéli y:oo ala ngwo ka ntiyentiye ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê Yisaya ka kwo, Pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi,

U nyêmî ngê anmyi nyêmî,

mêdaanmya a wopwe,

U mumu ngê anmyi mumu,

¹13:11 1 Kódin 4:1

mêdaanmyi y:enê.

¹⁵ Kwo, Yi kópu kî yéli ye dpî vyi ngi, mu kópu u díy:o,

yi ngwolo dmi my:oo a tóó,
nkê kpeme a pyede,
yi mbodo podo dé.

Wo daa yinté,

u mumu ngê pê mumu ngmê,
u nyêmi ngê pê nyêmi ngmê,
u wopwe ngê pêdê wopwe ngmê,
a ka pêdê diyé dmi,

pîdî pyi té.

¹⁶ Yepê, Ngmênê dp:ee wunté yéli.

Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi ngwolo dmi a pywáli too, ntênê dmyi mya nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi ngópu dmi a kpêmi too, a kópu dyuu u ngwo nmye nyêmi tumo. ¹⁷ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, yoo mb:aa mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilî nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmênê daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. ^m

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mak 4:13-25; Luukî 8:11-15

¹⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Witi nt:ene u mgongo danêmbum n:ii dí kwolo, u nt:u kópu alanté. ¹⁹ Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, ímê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, d:uudwôdê w:ee t:oo, yi gha vy:o d:uudpî yé t:oo, pi dono ngê yi kópu dpî t:âmo té. ²⁰⁻²¹ Yepê, Witi w:uu woni knî t:aanî mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, límî k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha

vy:o a ya yédi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê díy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo límî k:ii wa kpîpî nê. ⁿ²² Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo a kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. Yepê, Yi yéli ntê ndapî, tpile yilî yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalî. ^{o23} Yepê, Witi woo woni knî têpê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalî, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalî, woni knî yi mênê yonoy:a dé, woni knî yi mênê wonoy:a dé, woni knî yi mênê pyoloy:a dé.

Witi yâpwo têdê u dyede u mgongo danêmbum

²⁴ Yesu ngê pi knî ye yepê, Chóó Lémi u yoo ndêndê ntee adî kaakaa, yi kópu p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê u witi yâpwo têdê ngmê yó, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. ²⁵ Yepê, Mgîdí vy:o dini ghi n:ii ngê pi yintómu doo dpî, pi dono ngma a loo, yi witi yâpwo têdê kn:aa yini w:uu mê yilî dyíngo, wod:oo p:o mê diyé wo. ²⁶ Yepê, Yi yini witi nipi pii dniye, nipi mye kaa dniye, yi nt:u dmi kwodonkwodo mê kele. ²⁷ Yepê, Dpodo pyu knî y:oo yâpwo têdê chóó ka kwo, Mââwe. Kwo, Nyâpwo têdê witi u mo nyi ntówo. Kwo, Kî yini w:uu anyedê pwiyé dmi? ²⁸ Yepê, Pi dono ngmê ngê yinê ntówo too. Yepê, U yi u ngwo a kwo, Nê ka dpodo ndîi ngê paa pyaa we. U kwo póó dniye, Kwo, U yi nga a kwo wu yini wanmîmo y:ee té? ²⁹ Yepê, Kêlê, nangê y:ee té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wu

^m13:17 1 Pita 1:10-12 ⁿ13:20-21 Kîlosa 2:7

^o13:22 Luukî 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

yini woo nmyinê paapaa t:oo, witi woo yi p:uu wa kaa dmi, amyenmyinê pêêdî t:oo. ³⁰ Yepê, Mudny:oo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê witi kpê wa kyopwo, a dpodo pyu knî ye wanî vyî, yenê, Wu yini woo mwiyé dpo chápwo tóó, dmi dpî kê tóó, ndiya dpî kéé tóó. Yenê, Witi woo kuwó dpo chápwo tóó, w:uu péé a ngomo k:oo dpo ñuw:o tóó. ^p

Kwee u mgongo danêmbum

Mak 4:30-32; Luukî 13:18-19

³¹⁻³² Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilî ngê amî pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwodo dpî kee, dpî tîpîtîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

Yis u mgongo danêmbum

Luukî 13:20-21

³³ Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Mbídédi nk:êênî tédê pyââ ngê yis knî tp:oo dpo ngî, k:omo tpile kpo ndîi u mênê dpî yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpî mbó.

Yesu pi knî ye u ngwo dpîmo mgongo, yi kópu u kn:ââ

Mak 4:33-34

³⁴ Yi kópu knî yi p:uu Yesu pi knî ye doo mgongo. Kópu módó ye daangmê vyu. Dye ghi yintómu ye dpîmo mgongo. ³⁵ Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Pi knî ye anî mgongo.

Kópuni ye anî vyî té, ngmee u kópu dé, Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, yi ngwo a ngmo too.

Yâpwo tédê dyede u mgongo u kakêmê chámêchámê

³⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mê kee wo. P:uu ndiye pyu yoo u kuwó ghê dniye, kwo, Yâpwo tédê dyede p:uu mgongoni ye chi kwolo, u nt:u lukwe? ³⁷ Yesu ngê yepê, A chóó nê yâpwo tédê chóó, ³⁸ a yâpwo tédê u nt:u kópu, dyámê pê. Yepê, Witi woo dé yi nt:u kópu, yélini a yoo vy:o a wee, wu yini woo dé yi nt:u kópu, mgîdî u yoo. ³⁹ Yepê, Pi dono, n:ii ngê wu yini w:uu mî ntówo too, u pi Setan. Yepê, Wéni n:ii ngê witi kpê dpî kyopwo, u nt:u kópu kuwókuwó wéni. Yepê, Dpodo pyu yoo yi nt:u kópu enjel yoo. ⁴⁰ Dpodo pyu knî y:oo wu yini woo dmi ndiya ntee dpî kéé t:oo, kuwókuwó wéni ngê yinté kópu angmê pyódu. ⁴¹ Yepê, A enjel yoo dyámê wope wope yinté wanê dy:ââ té, yoo dono wa a ngî t:oo, ndiya wa kéé t:oo. Yepê, N:ii knî y:oo u yi adî kwo, Nê u yoo nmî dyênê, yi yéli amyedê ngî t:oo, ndiya amye kéé t:oo. ⁴² Y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kekekele adnyin:aa paa. ⁴³ Yepê, Yi ngwo a yoo M:aa kóó k:oo wanî kââ. Yepê, Kââdî ntee a pil:apil:a yédi, mgîdî u mênê daa ya yédi, a yoo mye yinté, dyââpe yi p:uu daadîn:aa ya. ^s

Kópu mb:aa u pyw:êmi u mgongo danêmbum dê

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, yi kópu ndîi kópu. Yepê, Dyámê mbêmê kópu yilî yintómu tédê kópu dé. Yepê, Yi kópu p:uu n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê, kn:aa pini u têtê ghi mbêmê doon:aa dpodo, nkól y:i ngmêminê pyw:ângo. Yepê, U lama doo ya, nkól u pywuu pââ ndîi, yi têtê ghi u mênê knî m:uu ka kwo. Yepê, U

^p13:30 Mát 3:12; Tpyuu 14:14-20 ^q13:38 Mát 25:31-46; 1 Kódin 3:9

^r13:40 Tpyuu 14:17-20 ^s13:43 Tpyuu 14:14-16

gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilî yintómu mwo p:aa dé, pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapî ngê yi têtê ghi u ngwo mî pwila ngê, nkól mê yilî y:i a pyw:ângo, u ndapî ndîi ngê u ngwo pyodo.

⁴⁵ Yepê, Yinté kópu m:uu ala. Yepê, Pi ngmê, moodo kpapê pi knî ye dpîmon:aa pywupwi dé, ndáápi knî y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé. ⁴⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê moodo kpapê pâa ndîi ngma a pyw:ângo, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilî yintómu mwo p:aa dé, pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapî ngê yi moodo kpapê pâa ndîi u ngwo pwila ngê.

Pwoo u dyimê pywuu

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Vyuwó têtê pwoo k:oo te dyêêdî daa ngmîdi dpo ghîi. ⁴⁸ Yepê, Pi knî y:oo te mb:aa a myeme tumo, n:ii mb:aamb:aa dé nee k:oo dpî ché t:oo, n:ii dono dé dpî kée t:oo. ⁴⁹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê mye yinté kópu ayi pyódu, enjel knî y:oo yoo yinté amî mya ngmê, n:ii mb:aamb:aa dé Chóó Lémi kóó k:oo wa kaa t:oo, ⁵⁰ n:ii dono dé ndiya wa kée t:oo. Yepê, Y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.

Yesu ngê kópu mbwee kópu kamî yi p:uu kópuni vyu

⁵¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Yi kópu yilî dmyinê w:ee t:oo? Kwo, Nyââ. ⁵² Yepê, N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu mbwee mb:aamb:aa ngê a kwo, a yoo vy:oo myoo ghê, a p:uu a ndiye yédi, yi pini u ndiye têtê miyó. Yepê, Yoo yi wátiwáti têtê kópu mbwee dpo ngî té, pi knî ye dpî vyi té, kópu kamî myedo ngî té, pi knî ye myoo vyi té. Yepê, Kópu dyuu mb:aa yila, tpileni u pywuu ndîi, mye yinté kópu dyuu.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mak 6:1-6; Luukî 4:16-30

⁵³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye mgongo a kêlî ngê, yi p:aani a kuwo ngê, ⁵⁴ p:aani n:ii a kaa wo y:i mê diyê wo, Nasalet. Y:i pi knî ye ngêpê ngomo k:oo doon:aa dêêpî. Dêêpî kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, noko yepê, Kî kópu yilî anyi wunê ng:êênî té? Noko yepê, Mumdo mbwudu yilî mye chapî ngê? ⁵⁵ Noko yepê, Kî daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu tp:oo, u pye u pi Méli, Njems Njósép Saimon Njudas yi mbwó. ⁵⁶ Noko yepê, U tîdê yoo yintómu al:ii ka pyede. Noko yepê, Yi kópu yilî anyi m:iiwunê ng:êênî? ⁵⁷ Yi kópu u l:êê dîy:oo Yesu mb:ii ngópu. Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu kn:aa p:aani dp:uu chapu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpî chapu ngmê, ngmênêni knî y:oo myed:uudpî chapu ngmê. ⁵⁸ Yesu ngê mbwudu yilî y:i daa chópu, mu kópu u dîy:oo u kwo dèdnye kêlîmî.

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyâ

Mak 6:14-29; Luukî 9:7-9

14 Yi dini ghi ngê Nkálili tpémi yi king ngê Yesu u pi yi nyongo. Yi king u pi Antipas Helodi. ² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu dyuu yi nyongo, u dpodo pyu knî ye yepê, Na a ka Njon Baptist mêtêdê pyidu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:oo mbwudu yilî a chapî ngê. Yi kópu ye vyu, mu kópu u dîy:oo Njon Baptist mbwámê mwiyé a chapwo, u nuw:onuwo u kópu ngê u ngwo pyodo. Yi danêmbum ala. ³⁻⁴ Mwiémwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwo. Yi kwódu yé u l:êê dîy:oo Antipas ngê Njon mbwa k:oo kmungo. ⁵ U yi u ngwo doo kwo, Njon nî vy:a, ng-

mênê ghêlî daa vyâ. Apê, Wanî vya knomomê, ye Nju tpémi y:oo u nkwo wa vya nê. Apê, Yinê ye pi mb:aa, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

⁶ Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóó u l:êê dîy:o naa ndîi ngmê kpo, mââwe ndîi yoo a danê ngê. Yi nááli tédê Helodiyas tp:oo módó yi ngópu doo ndens. Yi dmââdî kwodo mb:aa, mââwe yoo a pwaa too, ⁷ wod:oo Antipas u kwo kpaa wo, kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpapê, yi ntémwi nga nîné kuwo. ⁸ Yi dmââdî u pye ngê yi dmââdî ka kópuni vyu, Antipas ka u nkwo vyu, kwo, Njon Baptist mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a ki. ⁹ Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntââ wépi daapî puwâ, mu kópu u dîy:o yi kópu pi yilî yi ngîma vyu, mye kpaa wo. ¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon Baptist mbwámê nyinê chepwe, mbodo dpo núw:e. Wod:oo yi lede mbwa k:oo loo, Njon Baptist mbwámê mîné chápwo, ¹¹ mbodo nmoko yedê a kââ, núwo, yi kwodo ka mî y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mî y:ângo.

¹² Njon p:uu ndiye pyu yoo lee dniye, Njon ntóó mîné ngî ngópu, mî kmênê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Yesu ka mdoo u nkwo núw:o ngópu.

**Yesu ngê pi limo yono yono y:a
u ngwo mbono ngê**

Mak 6:30-44; Luukî 9:10-17; Njon 6:1-14

¹³ Antipas Helodi ngê Yesu p:uu kópuni vyu, yi kópu Yesu ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, dinki k:oo wo dniye, pi kwéli dêpwo a ya, yi mo y:i mî tee dniye. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu p:uu y:oo kada kédê y:ee ngmê, wod:oo pi yilî y:oo yi p:aa a kuwo tumo, kada a y:ee ngópu, yélî maa kalê ngópu, Yesu u kada mwiye mî taa dniye. ¹⁴ Dini ghi

n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dniye, pwopwokopwe n:ii yi vy:o dnye kwo, pyi too.

¹⁵ Kââdî dini ghi n:ii ngê daa kê-makêma doo wupwo, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Kââdî daa kê-makêma a wupwo, daa p:o nmo pyede. Kwo, Kî yéli dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi. ¹⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o wanî dy:ââ té. Yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. ¹⁷ Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbídédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mē ntini daamo a tóó. ¹⁸ Yesu ngê yepê, A ka a núw:o tóó. ¹⁹ Pi knî ye yepê, Mbiye mbêmê mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye. Yesu ngê mbídédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, mbídédi pwaa too, te dê mye pwaa doo, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ²⁰ Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mē miyó mē ntówo ngópu. ²¹ Yélini y:i doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdîma yi k:ii, dêpê kp:aa tumo.

Yesu kpé lêê u kwo u ngwo doo paa

Mak 6:45-52; Njon 6:15-21

²² Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, mwada kpéni pee a kada dmyinê kwo. ²³ Yi kuwó yoo yi p:o p:o dy:ââ too, u mo doo ya, mbu mbêmê kee wo, y:i doon:aa ngêpê. Mgîdî y:i u ngwo a ghay wo. ²⁴ Yi ngwo dinki kpé lêê núknînúknî u kwo doon:aa mbêpê. Yópu yi kêpa doo a wupe, vuywó vy:o dnya a vyile. ²⁵ Mw:aamw:aa Yesu ngê yi kélî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê

paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî. ²⁶ Dini ghi n:ii ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kíyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghipé wo, nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. ²⁷ Yesu ngê yepê, Namê nkíngê, Ala nê. ²⁸ Pita ngê kwo, Mumdoo nyi nmî Lémi knomomê, ye u ntââ nga wanî lê? ²⁹ Yesu ngê kwo, A pwiyé. Wod:oo Pita dinki k:oo ghay wo, u yi u ngwo doo kwo, Kpé mbêmê nî paa, Yesu ka u ngwo ní lê. ³⁰ Ngmênê dini ghi n:ii ngê vyuwó ndîfî yi m:uu too, nkíngê mbê wo, kpé lêê u mênê doo a wupwo, Yesu ka ka wo, kwo, A Lémi, anyi ngee nédi. ³¹ Yi ngwo Yesu kwulo kele, dpodombiy:e mgîmî ngê, kwo, Ngêlîmî têtê. Kwo, Lukwe dîy:o dnyinté a ka nyinê kêlîmî. ³² Wod:oo dinki k:oo mê wo knopwo, yópu machedê ngê mê pyodo. ³³ Yélini dinki k:oo dnye kwo Yesu ka yi yi mbodo dmi ngê k:ame ghê dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, ndêndê ngê nmî pwo nye tótó.

Yesu ngê pwopwokopwe u ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet

Mak 6:53-56

³⁴ Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mî tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu, ³⁵ wod:oo pi knî y:oo Yesu yi mya ngópu, pi knî ngmê p:aani p:aani dy:ââ tumo, yepê, Mbii pyu yintómu Yesu ka a pwiyé dniye. Wod:oo mbii pyu yilî Yesu ka dnya a ñeñe dé, ³⁶ Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii pyu woni knî yi pwo ngêê dê daanyi yé dê, ngmênê u ntââ ngmîdî kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpîdî kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

Nju tpémi yi chóó yi dêêpî kópu dyuu

Mak 7:1-13

15 Pádisi knî ngmê, dêêpî pyu ngmê knî yi k:ii Njedusalem a ndê dniye, Nkálili Wee u kwo Yesu ka lee dniye, ² kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. Kwo, Dini ghi n:ii ngê kmaapî têtê dpî yaa dmi, yi kêê dmi mwiyé d:uudpî ghêê t:oo. ³ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dêpê vvu, pi knî y:oo yi chóó y:oo néti ngópu. Yepê, Kópu u nkwo nmye ngmêngîni póó. Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu nmyinê ngî tumo. ⁴ Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mî dmyinê cháâcháâ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mî yi p:uu dê vyi knomomê, yi pini dpî vya yó. ⁵ Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mî ye wa a tpêpwo knomomê, mbodo l:ámo lîmî k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pîd:a kê, Chóó Lémi ka wanî y:oo, yewo, yi tpile dpo mēdaani kê. Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o dîyo mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adî kwo, Niye M:aa ye yi tpile ní y:oo, yepê, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile mî ye daanyi y:oo, mu kópu u dîy:o áyóó nyi vvu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mî cháâcháâ, têtê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. ⁶ Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kée ngópu, nmyi chóó nmyi kópu dyuu nmyinê ngî ngópu. ⁷ Yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kígha ngópu, ngmênê nmyi nuw:o dmi dono dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu

doo a d:êê, ndêndê ngê dêpê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

⁸ Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kigha noo,

ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁹ Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kigha noo,

mu kópu u dîy:o yi chóó yi nuw:o ngê

pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,

yi chóó yi dêêpî kópu ngê

pi knî ye a dêêpî nyédi.

**Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi
tupwótupwó ngê dpî pyódu**

Mak 7:14-23

¹⁰ Yesu ngê yoo a danê ngê, yepê, Kópu nmye ngmên:aa tpapê, dpî ny:ee yó, myedo w:ee yó. ¹¹ Yepê, Tpileni pi u mênê dpî ghîi, doo u ntâa yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu. ^t

¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Lama daa tóó, kópuni pi knî ye chi vyi, Pádisi knî ye daa yi nuu u kópu ngê dê pyódu. ¹³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, M:aa u myângo vy:o yini n:ii M:aa ngê daa ntówo, dîyo wa kp:anê té. ¹⁴ Yepê, Pádisi yoo yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, K:omo kada pini yoo, my:oo a pyede. Yepê, Ngwolokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwolokopwe ngê adî ya knomomê, ye maa wa kn:aadi ngmê, dnyintê ghê amî dyimê knî. ^{u15} Pita ngê kwo, Mgongoni pi knî ye chi kwolo, u kakê mê nmo chámê ngi. ¹⁶ Yesu ngê yepê, Nmyo wu

yéli yi pénta dé? ¹⁷ Yepê, Mumdooyi kópu myedmy:oo w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntâa yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u dîy:o doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi ntini moon:aa yé. ¹⁸ Yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu, ¹⁹ yepê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilî dpî d:uu, yepê, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiye, a pyâa ti yédi, a kpaa yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, kóté tédê módó myoo ndyíko té. ^{v20} Yepê, Yi kópu knî y:oo Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu ngmê, ngmênê n:ii ngê Pádisi yoo yi kópu dyuu daa cháâcháâ ngê, kóó dê mwiye d:uudpî ghêê dê, kmaapî tédê u ngwo dpî yâa, yi kópu ngê Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê d:uudpî pyódu.

**Pyâa ngmê u danêmbum, Yesu ka
ndêndê ngê dpîmo kélîmî**

Mak 7:24-30

²¹ Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngópu, Ntii Pâa Ndîi u kêténi mî lee dniye, Taiya p:aani dê Saidon yi wee dê yi kwo mî taa dniye. ²² Kenan pyâa ngmê ye a loo. Yi pyópu daa Nju pyâa, ngmênê Yesu ka kwo, A lémi, Dépidi ntee pini, u ntâa nga wanî ch:anê. Kwo, A tp:ee módó ngê u kmêna ngma a kwo, u dono yilî wunê vyîmî ngê. ²³ Ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daa vyi. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Mwada y:i dy:âa ngi. Kwo, Mb:uu kîyedê yâ-muyâmu nmo. ²⁴ Yesu ngê yepê, Yisiléli

^t15:11 Mát 12:34 ^u15:14 Mát 23:16,24; Luukî 6:39; Lóma 2:19

^v15:19 Nkal 5:19-21

tpémi y:oo yi Lémi ndëndê u maa kêdê kn:aadi ngmê. Yepê, Yi diyédiyé kîgha u l:êê dîy:o M:aa ngê al:ii a dy:âa noo, daa kn:aa yéli yi l:êê dîy:o nê loo. ²⁵ Wod:oo yi pyópu Yesu ka yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A lémi, ngee nédi. ²⁶ Yesu ngê kwo, Tp:ee u nté n:êê ntee daanyinê ngî, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli daangmanî ngee, kwo, Nju tpémi mwiye n:aa ngêêpî té. ²⁷ Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndê kópu. Kwo, Ngmênê kmaapî tédê w:ââ knî y:oo nté kmono ntee a pîpî tumo, kwo, kópuni u pi nga dî vyî, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîf kópu, nga myedaa dpodo ndîf. ²⁸ Wod:oo Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Ntênê a ka cha kêlîmî mb:anê. Kwo, Kópuni u yi nga a kwo, yinté pyaa we. Vyîlo yi dini ghi ngê tp:oo módó u mbii machedê ngê a pyodo.

Yesu ngê pi yilî u ngwo pyi ngê

Mak 7:31-37

²⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, yi p:aani mêdê kuwo ngópu, P:aa Y:a Knî yi wee knî yi kwo máádi mî kalé ngópu, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mî taa dniye. Mbu ngmê mbêmê kee dniye, y:i mbwódo mî yaa dniye. ³⁰ Pi yilî tp:oo témi tap y:i ye a loo. Ngópuch:anê yilî Yesu ka núw:o tumo, knî ngmê yi yu kwolo ngmê dé, knî ngmê yi kêê kwolo ngmê dé, knî ngmê yi ngwolo kopwe dé, knî ngmê knî y:oo dnye dèdnye kîgha. Mbii pyu mē yilî u kwo myedê núw:o tumo. Yi ngópuch:anê yoo yintómu Yesu u kēma ngmēng-mēnté dnyen:aa kapî dé, yintómu pyi too. ³¹ Yélini y:oo yi ngópuch:anê yoo núw:o tumo, yi nyepēnyepē u kópu ngê pyodo, apê, Yélini dèdnyimo danēmbum, mēka danēmbum té, apê, yélini yi kēê kwolo ngmê dé, kēdê wáti té, apê, yélini dèdnyimo m:ii, mēka m:ii té, apê, yélini dèdnyimo vuyuwu, yélini mēka y:enê ngmê. Noko yepê, Yisíléli tpémi

yi yâpwo ngê mbwudu yilî kêdê chaa. Wod:oo dnye chaa kîgha.

Yesu ngê pi podo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mak 8:1-10

³² U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Kî yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u dîy:o wo pyile a p:uu kêdê chedê ngmê, yi nté kîmyaa chedê ngmê. Yepê, U ya a nga daa kwo, Dómódómu nî dy:ââ té, mu kópu u dîy:o maa p:uu yi gha l:âmo dmi awêde wunê ngêpangêpa. ³³ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Daa p:o nmo pyede. Kwo, Yintoo yéli yi ntââ ntini ló y:i anmo pyw:oo? ³⁴ Yesu ngê yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu. Kwo, Te tp:oo knî myooka tóó. ³⁵ Yesu ngê yi yéli ye yepê, Mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye. ³⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mbîdédi pyudu knî a ngî too, te tp:oo knî myedê ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ³⁷ Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kē wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé pyudu mē ntówo ngópu. ³⁸ Yélini y:i doo kmaapî, yintómu podo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdîma yi k:ii, dèpê kp:aa tumo. ³⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi yéli yi p:o yi p:o mē dy:ââ too, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Makadan Wee u kwo mî tee dniye.

Kada pini knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mak 8:11-13; Luukî 12:54-56; 11:29-32

16 Wo ngmê ngê Pádisi yoo Sadyusi yoo Yesu ka knî ngma a loo. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ kî pini wo vyîlo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê

díy:o mbwudu ngmêpaa chaa. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ka kwo, Mââwe, u yi nmo a kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. ^{w2}Yesu ngê yepê, Kââdí dini ghi n:ii ngê dpî ghîi, ala kópu nmye tpapê ngópu, nye, Mbu vuywo kpêm kédê d:ii, mââ kââdí y:ay:a wa pwiyé. ³Yepê, Dini ghi n:ii ngê nkalî nmye mumu ngópu, ala kópu nmye tpapê ngópu, nye, Nkalî ngmêka kwo, daa kêmakêma tpii wunê ghayghay. Yepê, Lukwe díy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóó p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe díy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee myeme nê. ⁴Yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a tóó. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê díyo kópu ndîi mu ngmidi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu. Wod:oo yi yéli a kuwo ngê. ^x

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 8:14-21

⁵Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, dinki k:oo wo dniye, kpé lêê mwada pee dnye lêpî. Dini ghi n:ii ngê mî tee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbîdédi yimî nuw:o kalê ngópu, noko yepê, Mbîdédi pi doo núwo. ⁶Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vuywo. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi yis ngê kîngî dyênê nmyo. ⁷Wod:oo yi kópu p:uu noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kédê vyi, mu kópu u díy:o mbîdédi nmî ngópu daa kwo. ⁸Kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Mbîdédi nmî ngópu daa kwo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté a ka nmye kêlimî té. ⁹Yepê, Dini ghi n:ii ngê pi yilî nî mbono ngê, yepê, mum-

doo yi kópu dmyongê w:ee ngópu? Yepê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi limi knî munî pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munî mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? ¹⁰Yepê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi pyudu knî mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo muy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? ¹¹Yepê, Lukwe díy:o dmyongê w:ee ngópu. Yepê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbîdédi p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Nmye dmyina a vuywo. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi yis ngê kîngî dyênê nmyo. ¹²Yi ngwo p:uu ndiye pyu knî y:oo yi mgongo mîné w:ee ngópu, apê, Daa mbîdédi nk:êênî u yis p:uu nmo a mgongo. Apê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi kópu dyuu p:uu nmo a mgongo.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vuy

Mak 8:27-30; Luukî 9:18-21

¹³Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, kada a y:ee ngópu, Sisadiya Pilipay wee u kwo lee dniye, wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu? ¹⁴Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Njedîmaiya. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmêkêda pyidu, nyi vyîlo. ¹⁵Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? ¹⁶Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, nmî Mbwmê ngê a pyódu ngê, nyi vyîlo. Kwo, Yâpwoni ghê a t:a, nyi Tp:oo. ¹⁷Yesu ngê kwo, Saimon, Njóna tp:oo. Kwo, M:aa ngê ndêndê ngê da ngee ngi. Kwo, Yi kópu daa ñyóó nyinê w:ee ngê, daa pi ngê nga yinê mye vuy, kwo, M:aa ngê yinê nga da vyi. ¹⁸Kwo, Kópu nga

ngmên:aa tpaépê. Kwo, Chêêpî kpiyé pââ ndîî ntee a kwo, nyi yinté tpile. Kwo, T:ââ ngê d:uuwodê y:oo, myed:uudpî ghêdê kwolo. Kwo, Yinté a yoo kamî yi kn:ââ ngê dî pyódu ngi. Kwo, Kópuni u l:êê dîy:o wanî dy:ââ nmyo, yi kópu anmyin:aa d:uud:uu. Kwo, Setan u yoo knî y:oo nmyi maa dmi daawa nkoko ngmê, wa dêê dmi, yi pwo wanmyi lee dmi. ¹⁹Kwo, A yoo yi tpii kââ dmi ngêê yedê wanî yé, a ngomo u kii tîpî ngêê yedê amy:aa yé. Kwo, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anyin:aa vyápê. Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye anyinê kwódu, M:aa ngê ye amyedê kwódu. Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye daanyi kwódu, M:aa ngê ye myedaawa a kwódu.

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi knî ye nangê vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, yi pini wunê kî ta.

**Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u
pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê**

Mak 8:30–9:1; Luukî 9:22–27

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yepê, Dpodoni M:aa ngê a ka a kpo, doo u ntââ u wépi daanî puwâ. Yepê, Díyo Njedusalem wanmî lee dmi, y:i nmî kada pini knî y:oo wamî mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêêpî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilî a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo py-oloni ngê amênê pyidu. ²² Wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpaépê. Kwo, Chóó Lémi ka wanyinê ch:anê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu. ²³ Ngmênê Yesu yi diyé

wo, Pita ka kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Kn:aa máádi p:uu anyi kapî nê. Kwo, Daa Chóó Lémi u komo y:ee kapî, ye pi knî yi komo y:ee kapî.

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nê u yoo vy:o nî ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêkîngî nuw:o, k:omo tpile a l:êê dîy:o dê pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nê. ²⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kîngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê dîy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya. ²⁶ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adî nuw:o, u l:êê dîy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adî ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamî u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. ²⁷ Yepê, A kuwó a l:êê dîy:o ad-nyi kpadakpada nmyo, ngmênê mu dini ghi ngê a enjel knî yi k:ii anmo diyé dmi. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîî ngê adî ya, M:aa u pi ntóo, a pi yintoo ngê wa pyódu. Yepê, Yoo yi ngwo an:uu chámê. Yepê, A yoo mb:aa a kêê k:oo wanî kaa té, yoo dono wanî kpada té. ²⁸ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlî daawa pw:oo dmi, noko yewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîî ngê kêdê pyódu, u yoo y:enê kn:ââ wunê kêdê chaa.

^y16:18 Njon 1:42; 1 Kódin 3:11; Nkal 2:6-9; Epeso 2:20

^z16:24 Luukî 14:27

^a16:27 Lóma 2:6; Tpyuu 22:12

**Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u
nâmo u ngwo mîné ghê wo**

Mak 9:2-13; Luukî 9:28-36

17 Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. ² U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo ye mîné ghê wo, kââdî ntee a pil:apil:a yédi, kwódo ng:oo dmi yinté ye a pyodo. U kpîdî d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. ^{b3} Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu u k:ii danêmbum tédê m:uu tumo. ⁴ Pita ngê Yesu ka kwo, A lémi. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye ngomo pee pyile nîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. ⁵ Pita ngê danêmbum ghêlî dèpê kèlî ngê, wod:oo nkâlî too pee kpaapîkpaapî yi pwo ngmê yó. Yi nkâlî too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kî a tp:ee njini, u nuu ghi a nódó a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa. ⁶ Dini ghi n:ii ngê u dyépi pyile knî y:oo yi dnyeni yi ny:ee ngópu, nkingê ngê y:ay:a pwiyé dniye, kwódokwódombiy:e tēpē mbēmē dyimē dniye. ⁷ Wod:oo Yesu ye a loo, kēē yi p:uu yó, yepê, Namê nkingê, a pii dmyeno. ⁸ Yi vvu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

⁹ Mbu paa dini ghi n:ii ngê dnaya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dmyi m:uu ngmê, pi ka ghêlî nangê vyi. Yepê, Kpêênî mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó. ¹⁰ Wod:oo yi tpókni Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe díy:o dēēpî pyu knî y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini

n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini díyo kuwó ada a kwo? ^{c11} Yesu ngê yepê, Nyââ. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê díy:o. ¹² Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kî ta, a maa yinê a yó, ngmênê kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vvu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Myenté, yinté kópu a nga amyeyi d:uu ngmê. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndëndê, ngmênê daa myeme noo. ^{d13} Ilacha p:uu kópuni ye mwiyé a vvu, yi ngwo mîné w:ee ngópu, apê, Kî Njon Baptist p:uu nmo danêmbum. ^e

**Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno
pwopwo u ngwo doo ya.**

Mak 9:14-29; Luukî 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê yoo vy:o mēdê diyé dniye, pi ngmê Yesu ka a loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, ¹⁵ kwo, A lémi. Kwo, U ntââ a tp:ee nga wa ch:anê? Kwo, Nyuno pwopwo u ngwo a t:a, a mgîni vyîmî ndîi yédi. Kwo, Dye ghi knî ngmê ngê ndiya dpî d:ii, dye ghi knî ngmê ngê mbwaa paa dpî d:ii. ¹⁶ Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kîd:a núw:o, ngmênê a ka doo pyi ngópu. ¹⁷ Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, lukwe díy:o Chóó Lémi ka dp:ee kēlîmî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o anî kwo, u dí Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kēlîmî? Yepê, Yi tpémi a ka a núw:o yó. ¹⁸ Yi tpémi ngê kmênani dpîmo kwo, Yesu ngê ngm:ii kwólu, yi tpémi yi ngwo mē pyiyé wo.

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi mo dnyen:aa ya, u kwo póó dniye, kwo, Lukwe díy:o dp:oo u ntââ dé, yi kmēna dp:oo ngm:ii kwólu? ^{f20} Yesu ngê yepê, Mu kópu u díy:o nmyi kēlîmî

^b17:2 2 Pita 1:16-18 ^c17:10 Mal 4:5

^e17:13 Luukî 1:17 ^f17:19 Mát 10:1

^d17:12 Mát 11:14

têdê. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:ii a kwo, yi tpile daa ndîi tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kêlîmî wo yintoo, ye kî mb-wini ka pîdmyi vyi ngmê, Kada a yéni, mwada y:i nyi ghê, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, mwada y:i paan:aa ghê. Yepê, Kópu ngmê doo u ntâa ngê nmye daapê tóo. ^{g21} (-)

**Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u
pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê**

Mak 9:30-32; Luukî 9:43b-45

²² Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Nkálili Wee u kwo mê diyê dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê too, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê. ²³ Yepê, Yi yéli y:oo wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu. Yi ngwo p:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo.

**Chóó Lémi u ngomo u l:êê
dîy:o tákisi pywupwi**

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Kîpêênnyem mî taa dniye, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o tákisi dnyimo a ngêêpî, yi yéli Pita ka knî ngmê loo, u kwo póo dniye, kwo, Nmyi kada pini ngê Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o tákisi a pywupwi ngê, apii? ²⁵ Pita ngê yepê, Nyââ. Wod:oo Pita ngomo k:oo mî kee wo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ka n:uu póo, ngmênê ghêlî u kwo daa póo wo, Yesu u kwo mwiye póo wo, kwo, Saimon. Kwo, Nuwo lónté a tóo? Kwo, Dyámê mbêmê king knî ye tákisi ló yéli y:oo a pywupwi ngópu? Kwo, Yi tp:ee knî y:oo, ó kn:aa yéli y:oo? ²⁶ Pita ngê kwo, Kn:aa yéli y:oo y:oo a pywupwi ngópu. Yesu ngê

kwo, Ndê kópu. Kwo, Yi chóó yi tp:ee knî y:oo tákisi ye daa pywupwi ngópu. Kwo, Nê king ndêndê tp:oo, u l:êê dîy:o u ngomo tákisi daanî pwila. Kwo, A yoo kamî mye yi king ndêndê tp:oo yoo, u l:êê dîy:o tákisi myedaawa pwila ngmê. ²⁷ Kwo, Ngmênê u ya a nga daa kwo, Wu tákisi ngêêpî pyu knî y:oo mb:ii nmîne. Kwo, Chi lêpî, kpé lêê u nkîgh:ê chin:aa kpîpî. Kwo, Mwiyémmwiyé téni n:ii che dóo knomomê, ndapî u kwo ngmênnyinê pyw:êmî, kwo, nyi tákisi u ntâa ndapî. Kwo, Nyi tákisi u ngwo dp:uu pwila ngi.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mak 9:33-37; Luukî 9:46-48

18 Yi dini ghi ngê Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo a lee dniye, u kwo póo dniye, kwo, Nyoo kamî yi vy:o, n:uu kada pini ngê angmê pyódu? ^{h2} Yesu tp:ee ngmê ka mbwolo, yi ngîma kââ, ³ yepê, Ala tpémi u lama lémi lémi daa tóo. Yepê, Lukwe dîy:o nmyo ngmêng-mênté nmyi nuw:o dmi alanté a tóo, nmyimo, Yoo yi kada nmî ghê dmi. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Nmyi nuw:o dmi daanmyi ngmêê knomomê, ala tpémi u nt:anê daanmyi yaa knomomê, ye M:aa kóo k:oo daanmy:uu ghê dmi. ⁱ⁴ Yepê, N:ii ngê lémi lémi ngê kêê d:uuwodê t:oo, ala tpémi ntee tpémi ngê adî ya, yepê, yi pini kada pini ngê vyílo ayi pyódu. ^{j5} Yepê, Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê dîy:o adî vwuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vwuwo, ngmênê a ka amyeda a vwuwo, amyedî chââchââ nê. ^k

Pi ngê Yesu kîngî kéé, u danêmbum

Mak 9:42-48; Luukî 17:1-2

⁶ Yesu ngê yepê, Tpémi dmââdîni yoo a ka wunê kêlîmî té, pi ngmê ngê yi kêlîmî l:âmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu

^g17:20 Mát 21:21; Mak 11:23; 1 Kódin 13:2 ^h18:1 Luukî 22:24

ⁱ18:3 Mát 19:14 ^j18:4 Mak 10:43-44 ^k18:5 Njon 13:20

dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dny-inté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîî nódó ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîî daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada. ⁷Yepê, Kópuni knî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyi kwo, ngmênê n:ii ngê yinté kópu a maa u nkîgh:ê ngmada a íeíe, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê. ⁸Yepê, Máá dini p:uu anmyi ghê dmi, ó kópuni anmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni knî nmti lama daadnyi ya, kópu woni knî daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁹Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee lîmîlîmî ngê anmyi chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye adîn:aa a vyuwu.

**Sipi tp:oo l:âmo ngêêpî u
mgongo danêmbum**

Luukî 15:3-7

¹⁰Yesu ngê yepê, Yélini yi pi dmi daa ndîî, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwu. Yepê, K:omo tpile ngê nmye wa pyaa knomomê, ye Chóó Lémi ngê u nkwo wa kpada nmyo. Yepê, Yi yéli yi

enjel yoo yi l:êê dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi. ¹¹(-)

¹²Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, u sipi yonoy:a adî kwo. Yepê, W:amî mbêmê wa núw:o té, yi adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa núw:o té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mé chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mé chu kmaapî tédê wa a kuwo té, yonoy:ani adîn:aa nmy:uu. ¹³Yepê, Ayimênê pyw:ee knomomê, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu, woni knî yi p:uu daadî nuw:o. ¹⁴Yepê, Myenté, nmyi Mî ngê u yi daa kwo, Yélini yi pi dmi tédê yi l:âmo ngmênê ngee.

Kópu l:âmol:âmo u danêmbum

Luukî 17:3

¹⁵Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Nmyi mbwó ngmê ngê dono kópu nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê d:uu knomomê, ye yi pini u mbwó ka tumu dpî lee we, yi kópu u kwo dp:uu vyi ngê, yi pini dê y:oo yi kópu yi mo moo chedê y:e. Yepê, U mbwó u kwo wa ng:aa mbê knomomê, ye nipi modo kâadî y:e. ¹⁶Yepê, U kwo daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini ngê u mbwó ngmidi ó miyó dpî nya ngê, yi mbwó ka dpî lee dniye, yi kópu dp:uu l:âmo y:e. Yepê, Yi pini ye myedaawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini pyile knî y:oo kópu mu ngmidi pi knî ye dp:uu vyi y:e. ¹⁷Yepê, Yélini yi p:aani a yoo vy:o adnyi kwo, dpo danê teíe, yi ngópu nmyi mbwó dpî kóté kalê yó. Yepê, Yi pini a yoo yintómu knî ye daawa ng:aa mbê

knomomê, ye yi pini a yoo kuwa dpî kaa y:e, pi tupwótupwó ngê ye dpî pyaa we, tákisi ngêêpî pyu ntee pini ngê ye myoo pyaa we.

Chóó Lémi u pono vyápê

Mátiyu 16:19

¹⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anmyin:aa vyápê. Yepê, M:aa ngê kópuni a yoo knî yi l:êê dîy:o mbóó p:uu wa a kwódu, yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, a yoo knî ye dyámê mbêmê anmy:uu kwódu ngmê. Yepê, Kópuni M:aa ngê yi l:êê dîy:o mbóó p:uu daawa a kwódu, dyámê mbêmê ye daanmy:uu kwódu ngmê. ⁿ

¹⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Kópuni u l:êê dîy:o nmyi vy:o pini miyó dê y:oo yi nuw:o ngmîdi ngê wa pyódu ngmê, dyámê mbêmê u l:êê dîy:o adpo a ngêpê, M:aa ngê yi kópu ndêndê ngê yi l:êê dîy:o wa a d:uu, mbóó p:uu, ^{o20} mu kópu u dîy:o a yoo vy:o pi miyó pyile nipi adnya a ngêpê, daa yi mo adnyi ya, yi vy:o amy:aa kwo.

Nódo kelekele u mgongo danêmbum

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê Pita Yesu ka póó wo, kwo, A Lémi, a mbwó ngê dono kópu a nga ngmêwa d:uu knomomê, ye a kuwó wanî kéé, mēdaanê ngî. Kwo, Ngmênê yi pini ngê yi dono kópu a nga amêdê d:uud:uu, kwo, mumdoo pyud:o yi kópu a nga amê d:uu, ntââ myedaaanê vy:u? ²² Yesu ngê kwo, Pyud:o doo u ntââ. Kwo, Ye tēdê. Kwo, Pyud:oy:a mye tēdê. Kwo, Dye ghi yintómu yi dono nguwo chi kéké, ntââ nangê vy:u, yi dono nódo myekîngê kaalî. ²³ Kwo, M:aa ngê u yoo ntee wunê y:enê, yi kópu p:uu dyimê pywuu nga ngmênîné kuwo. Kwo, Ala danêmbum p:uu chi nuw:o. Kwo, King ngmê, u dpodo pyu yilî doo ya.

Kwo, Woni knî y:oo ndapî knî u kwo ngmê dmy:ee ngópu, ghêlî k:ii u kwo daa wumo tumo. Kwo, Wo ngmê ngê yi king ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu knî y:oo yi tp:uu dmi a piy:e yi chóó wumo teñe.

²⁴ Kwo, Woni knî y:oo yi tp:uu yilî chedê tumo, ngmênê pi ngmê doo u ntââ ngê doo ya, u tp:uu mo daa mo tp:oo komo.

²⁵ Kwo, Doo u ntââ yi pini ngê u tp:uu daapêdê kêlî ngê, wod:oo yi king ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Kî pini mgîmî yó, u tpile yilî yintómu dpî nya tóó, a ka dpî núw:o tóó. Yepê, Kn:aa yéll y:oo a ka wa pwila t:oo. Yepê, Kn:aa pini ngmê ngê kî pini mupwoknî a ka wa pwila té, wop p:uu adnyin:aa dpodo. ²⁶ Kwo, Yi pini yu mbodo dê y:e king ka k:ame ghê wo, kwo, Ye kópu a nga kidingê d:uu, mwiyé chi t:ââ, a tp:uu yilî dîyo wanê wumo. ²⁷ Yesu ngê kwo, Yi pini king ka ch:anê wo, wod:oo yi king ngê yi pini u tp:uu yilî chóó mēdê kêlî ngê, yi pini mē kwólu.

²⁸ Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi pini kuwa pwii wo, dpodo pyu ngmê módu, pini n:ii u tp:uu tēdê. Kwo, Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, A piy:e chi wumwe. ²⁹ Yi pini yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, Mwiyé chi t:ââ, a tp:uu dîyo wanî wumo. ³⁰ Yesu ngê kwo, Ngmênê yi pini u kwo daa ch:anê wo, mgîmî ngê, mbwa k:oo kmungo, kwo, Dini ghi n:ii ngê a ndapî any:uu wumo, kuwa u ngwo any:uu pwii. ³¹ Yesu ngê kwo, Dini ghi n:ii ngê king u dpodo pyu knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e dniye, king ka yuu mîné y:ee ngópu.

³² Kwo, Wod:oo king ngê yi pini ka u lede yoo dy:ââ too, yepê, Yi pini a ka a núw:o yó. Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kwo núw:o ngópu, kwo, D:ii gha pi. Kwo, A piy:e úm:uu pââ ndîl ngmêdoo kwo, a chóó m:aa chedê ngê. ³³ Kwo, Wu pini u tp:uu miy:e daa ndîl ye kwo, lukwe

díy:o nga doo ch:anê wo. Kwo, Kópuni nga dî d:uu, lukwe díy:o wu pini ngê choo d:uu ngê. ³⁴Yesu ngê kwo, Yi king yi pini ka d:ud:umbiy:e nod:e wo, mbwa k:oo kmungo, kwo, Ñm:uu yilî a piy:e any:uu wumo, mbwa u mênê u ngwo any:uu pwii. ³⁵Yesu ngê yepê, Dono kópuni nmyi mbwó knî y:oo nmye wa d:uu t:oo, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, ye M:aa ngê yinté kópu nmye ayimî d:uu, nmyi dono u kuwó daawa kée té. Yepê, Myenté, yepê, yoo yi dono kópu nmyi nódo kingmê ya. ^P

Kpîpî te u danêmbum

Mak 10:1-12

19 Dini ghi n:i ngê Yesu ngê yi danêmbum a kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî yi k:i Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo mî lee dniye, Njódan mbwáani mē ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo mî taa dniye. ²Pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu dé. Pwop-wokopwe yoo n:i u kwo núw:o tumo, Yesu ngê pyi too.

³Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum tédê nmî dóó, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mââ ngê kópu yilî yintómu yi l:êê díy:o u kpâm wa kpîpî? ⁴Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóó dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Mwiyémmwiyé dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê pyââ mââ l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. ⁵Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mââ u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm k:i ngmîdi ngê dpî pyaa knî. ⁶Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a tóó, ngmênê mu ngmîdi. Yepê, Cha cha n:i Chóó Lémi ngê dpo kââdî dê, pi ngê d:uudpî chámê dê. ⁷Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe díy:o Mósisi ngê ala dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, apê, Mââ ngê u kpâm dî

kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. ⁸Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u díy:o nmyi kpâm knî ye vuywo dny-inté nmyi lama a tóó, Chóó Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu. Yepê, Ngmênê mwiyékmîntoo Chóó Lémi ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Mââ ngê u kpâm choo kpîpîkpîpî. ⁹Yepê, Ala kópu nmye n:aa tpapê, pini n:i u kpâm u tumu mââ daadî ya, yi pini ngê u kpâm kingî kpîpî, kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Wa kpîpî knomomê, kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yééyêé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu.

¹⁰Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka kwo, Mumdoos cha cha yi kópu dyuu yinté a kwo knomomê, ye pi ngê pyââ kîmungê nya. ¹¹Yesu ngê yepê, M:aa u kópu wunê nmye kîdî vyi, nmyedê, Mââ u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm k:i ngmîdi ngê dpî pyaa knî. ¹²Yepê, Ngmênê pi woni knî y:e yi kópu doo u ntââ, d:uudpî yéé dmi. Yepê, Knî ngmê yinté a taa dniye, knî ngmê pi knî y:oo doo u ntââ ngê dpî pyódu t:oo, knî ngmê a p:uu dpodo u l:êê díy:o d:uudpî yéé dmi. Yepê, N:i ka yi kópu u ntââ, yi pini ngê choo d:uud:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mak 10:13-16; Luukî 18:15-17

¹³Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdîma núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, yi l:êê díy:o mye-choo ngêpê. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu ye kwódu ngópu, ¹⁴ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a núw:o teñe, ye namê kwódu yé, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adî y:enê dé. ¹⁵Wod:oo Yesu ngê kêê yi

^P18:35 Mát 6:15; Mak 11:25; Epeso 4:32; Kílosa 3:13 ^Q19:4 Gen 1:27

^r19:5 Gen 2:24; Epeso 5:31 ^s19:10 1 Kódin 7:1-2,7-9

mbêmê doo yiyé, yi l:êê díy:o myedoo ngêpê. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii kada a y:ee ngópu.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mak 10:17-31; Luukî 18:18-30

¹⁶ Pi ngmê Yesu ka loo, u kwo póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Ló kópu mb:aa ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? ¹⁷ Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o kópu mb:aa p:uu a ka chi póó. Kwo, Pi chóó mb:aamb:aa ngê daawa pyódu, Chóó Lémi mu ngmîdi yi mb:aamb:aa. Kwo, Ghê kamî u pyw:êmî u yi nga choo kwo knomomê, ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu chi chââchââ. ¹⁸ Yi pini ngê kwo, Ló dêêpî kópu knî yi p:uu a ka nye mbumu? Yesu ngê kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóó, ¹⁹ mye mî chi chââchââ dê. Kwo, Nýóó nuu ghi nódó ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódó yinté myechoo ya. ²⁰ Yi pini ngê kwo, Yi kópu dyuu n:aa chââchââ too, ló kópu ngmê ngê doo u ntââ ngê n:aa tóó? ²¹ Yesu ngê kwo, U yi nga a kwo, nyimo, D:ud:umbiy:e u ntââ mbêmê ní yââ, kwo, ye chi lêpî, kwo, tpile yilîni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. ²² Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilî angénté anî yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u díy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

²³ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angénté amî ghê.

²⁴ Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê. ²⁵ P:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amî ghê? ²⁶ Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmi ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntââ.

²⁷ Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Tpile yilî yintómu nmo kuwo ngê, anmînê yâmuyâmu ngi. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o ló kópu ngmanmo pyw:oo? ²⁸ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê tpile yilî yintómu kamî ngê anî pyódu té, yi ngwo a pi ndîi ngê wa pyódu, pi yintómu yi kada pini ngê anê pyódu, mu kópu u díy:o nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Yepê, Yi ngwo Yisiléli tpémi yi yoo dyêêdî y:a mê miyó wanmyi y:enê dé, mu kópu u díy:o nmyinê yâmuyâmu nê. ²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê díy:o u p:aa dpo kuwo, u tîdê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, u tp:ee dmââdîma dpo kuwo té, u yâpwo têdê dmi myedo kuwo té, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yilî amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê díy:o tpile ngmîdi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yono y:a amêdê pyw:oo. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî amînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³⁰ Yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê díyo kuwó amêdê ghê dmi.

^{19:18} Ex 20:12-16; Deut 5:16-20; Lev 19:18; Lóma 13:9

^{19:28} Tpyuu 4:4

**Kuwó pini pini dê kada pini yi
mgongo danêmbum**

20 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, M:aa ngê u yoo ndêndê alanté adî y:enê. Yepê, Wain kpê chók ngmê ngê u yi u ngwo doo kwo, Pi knî ngmê a wain kpê u mênê dny:oon:aa dpodo. Yepê, Mw:aandiye pi knî ngma a pyw:ângo, ²yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, awêde nmye mîni pywupwi, pi ngmê ndapî ngmê. ³Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê kââdî liy:aa pyile mî loo, pi knî m:uu a pyw:ângo, apê, Módó mu wee, daa dpodo té. ⁴Yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, yi dpodo ntênê nmye n:aa pywupwi, daanî dóó nmyo. ⁵Yesu ngê yepê, Wod:oo lee dniye. Yepê, Kââdî mââ kélî pi knî m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vvyu, dpodo tédê dy:ââ too. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kââdî t:ono mî ghê wo, pi knî m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vvyu, dpodo tédê dy:ââ too. ⁶Yepê, Dini ghi n:ii ngê apê, Kââdî liy:aa mu ngmîdi ngee tóó, apê, kââdî u ngwo a wupwo, yepê, yi ngwo pi knî m:uu a pyw:ângo, yepê, Lukwe dîy:o wo módó dmyi chedê ngmê? ⁷Kwo, Pi ngê doo dpodo kalê nmoo. Yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lèpî, y:i dmyinên:aa dpodo.

⁸Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, wain kpê chók ngê dpodo u y:enê pyu ka kwo, Dpodo pyu yoo a pwiyé dniye. Kwo, Yi dpodo u pywuu ye yéni. Kwo, Yélini dpodo tédê kuwó dê lee dmi, yi pywuu ye mwiyé yéni. Kwo, Yélini mwiyé dê lee dmi, yi pywuu kuwó ye dpî yéni. ⁹Yesu ngê yepê, Yélini dpodo tédê kuwó lee dniye, wo d:umu u dpodo u pywuu ngmêngmênté a ngee ngópu, pi ngmê ndapî ngmê. ¹⁰Yepê, Yélini mw:aandiye dpodo tédê mwiyé lee dniye, alanté

dnye nuw:o, apê ngmênê, Ndapî ndîi yinmîné ngêêpî, ngmênê vyílo yintoo ndapî myeyedê ngee ngópu, pi ngmê ndapî ngmê. ¹¹Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi ndapî a ngee ngópu, wain kpê chók ka nod:e dniye, ¹²kwo, Kî yéli kââdî liy:aa mu ngmîdi chi dpodo kalê té, ngmênê mw:aandiye dpo yaa dmi, kââdî ndîi vy:o nmî dpodo té. Kwo, Lukwe dîy:o ngmîdi mbêmê chi pwila nmo. ¹³Yepê, Wain kpê chók ngê ngmê ka kwo, Kî pini. Kwo, D:oo dóó nyoo. Kwo, Kópuni nga dî vyi, ntênê kídî d:uu, ndapî nga ngmêkída kê. ¹⁴Kwo, Napi ngêê yedê choo ya, p:o chi lèpî. Kwo, U ya a nga a kwo, Kuwó pini kada pini mu ngmîdi mbêmê nî pwila dê. ¹⁵Kwo, A chók a ndapî ngê dî pwila nmyo. Kwo, Nýyóó nuw:o u pono daanî vyápê mb:anê. Kwo, D:aa mtíkó pyu, módó dî yeede té. Kwo, Lukwe dîy:o n:ee ye chi kââ? ¹⁶Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, A yoo vy:o mwiyé nmyi ghê dniye, kuwó yéli ye n:ee nangê kââ.

**Yesu pyolombó u pwopwo
p:uu u ngwo ye doo danê**

Mak 10:32-34; Luukî 18:31-34

¹⁷Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Nje-dusalem dnye lèpî, Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó yoo vy:o a pw:ii too, maa p:uu yepê, ¹⁸Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chók Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:ii ngê Nje-dusalem anm:uu taa dmi, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, a vyee u dy:oo wa a chápwo ngmê, wa mgîmî nê, wa kóté kalê nê, wamye ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê. ¹⁹Yepê, Yi tpókni y:oo wadnyi nkwtinkwiti nê, wadnyi kpakakpaka nê, kídosi nédê wa t:ee nê, yinté wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

**Njems mbwémi Njon yi pye ngé
Yesu ka kópuni doo dmyinê**

Mak 10:35-45

²⁰ U kuwó dini ghi ngé Sepédi kpâm ghee knî Yesu ka lee dniye, yi pye yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, yi pye ngé kópu ngmê u pyinê u kwo ngwódu. ²¹ Yesu ngé kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Yi pyópu ngé kwo, Dini ghi n:ii ngé mî ndîi ngé wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, kwo, a tp:ee dê nyoo yi kada pini ngé dpî pyódu dé. ²² Yesu ngé kwo, Kópuni a ka chi dmyinê, daa lama chi mbwólu. Tp:oo dê ye yepê, Dpî u ntâa dê, pi knî y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntâa dpo amye d:uu ngmê? Kwo, Nyo u ntâa dê. ²³ Yesu ngé yepê, Kópuni pi knî y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngé dpo amye d:uu ngmê, ngmênê doo u ntâa a che p:âa pee a chóó daanî ngmidi. Yepê, M:aa ngé yi kópu yinê wa a vyi. Yepê, Pini n:ii kada adî kwo, yi pini wunê ka a ngmidi ngé.

²⁴ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a knî y:oo dini ghi n:ii ngé ny:ee ngópu, Njems mbwémi Njon ye nod:e dniye. ²⁵ Wod:oo Yesu ngé p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngé, yepê, Nmyi lama a tóó, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:ii kada pini ngé dpî pyódu, a lémilémi yédi, yoo yinê a y:enê ngé, yinê a dpodo kigha too. ^{v26-27} Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadî ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii ngé u yi adî kwo, Kada pini ngé nî pyódu, yi pini ngé choo ngêêpî nmyo, nmyi p:uu choo dpodo. ²⁸ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngé a ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê dîy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpî too, yi l:êê dîy:o wanî pw:onu, pi yilî yi pywuu ngé amy:aa pyódu. ^w

**Yesu ngé ngwolo kopwe miyó
u ngwo pyi doo, Njédikó**

Mak 10:46-52; Luukî 18:35-43

²⁹ Dini ghi n:ii ngé Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njédikó kada dnya a yém, pi yilî knî y:oo dnye yâmuyâmu dé. ³⁰ Ngwolo kopwe miyó maa nkîgh:ê dpîmo ya. Dini ghi n:ii ngé ny:ee ngópu, apê, Yesu kiyedê pwiyé knî, wod:oo u kwo dpîmo kâa, kópu, N:ii Chóó Lémi ngé a ngmidi ngé, Dépidi ntee pini, u ntâa nga wanyi ch:anê knî? ³¹ K:omo tpile pi yilî yintómu ye a tpêpwo dniye, yepê, Tumu choo ya, ngmênê yi dnye dmi daa ny:ee ngópu, dpodombiy:e mēd-pîmo kâa, kópu, Nmî Lémi, Dépidi ntee pini. Kópu, U ntâa nga wanyi ch:anê knî? ³² Wod:oo Yesu ngé paa u dî puwâ, yepê, Yi tpódu a ka a pwiyé dniye. Pi knî y:oo u kwo yi núw:o dumo, wod:oo Yesu ye póó wo, yepê, Lukwe dpo ngmanî mdo? ³³ Kwo, Nyi Lémi. Kwo, U yi nye a kwo, Yéli m:ii m:uu. ³⁴ Yesu ka ch:anê knopwo, wod:oo yi ngwolo páádi knî yi p:uu kêê yó. Yi ngwo yéli mē m:uu ngópu, Yesu u kuwó mye ghê knopwo.

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mak 11:1-11; Luukî

19:28-40; Njon 12:12-19

21 Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem ghêli daa nî dniye, yi kada p:aa ngmê doo ya, u pi Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u dîy:o nté kn:âa kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi nye olipi. Dini ghi n:ii ngé yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngé p:uu ndiye pyu kada miyó kâa, ² yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngé y:i dpo taataa mo, ndonki ghee dpo mumu d:oo, yedê nêdê a t:a mo. Yepê, Dpo pywâlî dóó, a ka dpo núw:o dóó.

³Yepê, Pini n:ii ngê kópu dpo ngmêdê vyi knomomê, ye ala kópu u kwo dpí vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê yi yi dê u ngwo wunê kwo mo. Yepê, Yi ngwo dpo wunê kuwo dê. ⁴Chóó Lémi u kópu n:ii pi ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

⁵Njedusalem tpémi,
nmyi king wunê pwiyé kní,
ndonki pyipwo wunê tóó.

Daa l:êê pyu ndîf, daa hosi pyipwo wunê tóó,

ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó. ^x

⁶Yesu ngê yi tpódu ye kópuni vyu, yinté mî d:uu ngópu, ⁷ndonki ghee Yesu ka a núw:o dumo, yi nkuwo kpídî dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki ghee yi pyipwo talê dumo, Yesu ndonki pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinêdnyinê. ⁸King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye châpu ngópu, woni kní y:oo yi nkuwo kpídî a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo, woni kní y:oo yi kní ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki ghee yi mbêmê dpumo paa, Yesu ndonki pyipwo doo ya. ⁹Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kélê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lêpî, u nkwo dnye kââkââ, kópu, Munmíkó Nmî Lémi, Dépidi ntee pini. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi chaa kîgha koo.

¹⁰Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dnye, yélini y:i doo kwo yintómu ngwéti dnye, noko dnye póó, yipu, Pi kní y:oo ló king yi châpu ngmê? ¹¹Yoo woni kní y:oo yepê, Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê. Yepê, Nasalet pi, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê

*Mak 11:15-19; Luukî
19:45-48; Njon 2:13-22*

¹²Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dnye, apê, Pi kní y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapí nmî ndapí ngê mu ngmêêpî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapí mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapí ngmêêpî tédê yi tépîl ye a pii too, ndapí tpîi yi kpópu, ímê tp:oo pywupwi tédê yi p:o a ngî too, yi ya tédê dnyi mye dy:ee too. ¹³Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,
ngêpê tédê ngê choo ya,
yepê, ngmênê kpaa tédê ngê dmye
pyódu ngmê.

¹⁴Yélini yi yi dmi kwolo ngmê dé, yi ngwolo kopwe dé, Yesu ka y:i núw:o tumo, yintómu pyi too. ¹⁵Ngmênê yi kópu u l:êê dîy:o dêêpî pyu yoo Yesu ka nod:e dnye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo u kwo mye nod:e dnye. Noko yepê, Tp:ee dmââdîma y:oo Chóó Lémi u ngomo chedê lukwe dîy:o a chaa kîgha ngmê. Noko yepê, Lukwe dîy:o dpodombiy:e a kââ té, apu, Dépidi ntee pini chaa kîgha koo. ¹⁶Wod:oo Yesu ka póó dnye, kwo, Kî kópu ka tpapê ngmê, nyi nyêmi? Kwo, Lukwe dîy:o a chaa kîgha ngi. Yesu ngê yepê, Nyââ, anî nyêmi. Yepê, Kópuni tp:ee dmââdîma y:oo a d:uud:uu ngmê, mumdoo yi kópu puku yedê dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi kópu alanté a tóó, Dépidi ngê Chóó Lémi ka kwo,

U yi nga a kwo,

Tp:ee dmââdîma y:oo dny:oo chaa kîgha ngi.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê a kuwo too, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Petani lee dniye, Njedusalem u nkîgh:ê p:aani n:ii tp:oo a tóó. Yi mî dpî dniye.

**Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê,
Yisîlêli tpêmi yi p:uu mgongo
u ngwo ngmê kwólu**

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Womumo mw:aandiye Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem mē diyé dniye. Maa p:uu Yesu ngê dómu kele. ¹⁹ Maa nkîgh:ê kuwe kn:ââ ngmê módu, apê ngmênê, Kîgha p:uu ngma a kwo. Yesu yi yini km:ee yi loo, apê, K:omo tpile yââ yilî nkwoodo mu kwo, ngmênê kîgha p:uu daangma a kwo. Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu mgongo ntee kópu ngmê d:uu ngê, yi yini ka kwo, Nté kîgha m:uu daamuwa ghê. Yi ngwo yi yini pwene. ²⁰ Dini ghi n:ii ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Kî yini lukwe díy:o límîlímî ngê da yââ? Yi mgongo dny-inté a w:ee ngópu. ²¹ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, A ka dpodombiy:e anmya a kélímî knomomê, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê adnyi ya knomomê, ye kópuni wanmyi vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê, Mgongo ntee kópu n:ii wu yini ngê nmyi ngópu dî d:uu, u nt:u kópu ntênê wanmyi d:uu ngmê. Yepê, Myenté, kî mbwini ka wanmyi vyi ngmê, kwonye, A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu wa d:uu. ²² Yepê, A ka ntênê anmya a kélímî knomomê, ye kópuni M:aa ka anmyinê dmy:ee ngmê, yi kópu nmyi l:êê díy:o ntênê wa a d:uu.

^a

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mak 11:27-33; Luukî 20:1-8

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kee dniye, Yesu ngê yoo y:i doo ndiye kîgha dé. Kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, Yesu ka a lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chók nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilî nye d:uud:uu ngê? ²⁴ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiye ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi kópu nmyinê vyee ngmê, ye pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u pi nmye u ngwo n:aa tpapê. ²⁵ Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpapê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpapê, Lukwe díy:o Njon ka dpîp:e kélímî mbê dniye. ²⁶ Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpapê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê, mu kópu u díy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ²⁷ Yi kópu u l:êê díy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmî lama daa tóó. Myenté, Yesu ngê yepê, pini n:ii u pi mbêmê kópu yilî n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

**Pi mbwémi miyó yi
mgongo danêmbum**

²⁸ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum ngmê ngî ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya. Yepê, Yi pini ngê tp:oo kaa ka kwo, A tp:ee, wain kpê u mênê chin:aa dpodo. ²⁹ Yepê, Tp:oo ngê u mî

^a21:21 Luukî 17:6; 1 Kódin 13:2; Njon 14:12

^a21:22 Mát 7:7-11; 18:19; Njon 14:13-14

ka kwo, U p:o, ngmênê daa n:ee. ³⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini tp:oo tpuu ka u nkwo adî lê, kópu mu ngmidi u kwo mye vvu. Yepê, Yi tpémi ngê kwo, Daanî nî, ngmênê u kuwó dini ghi ngê yi tpémi ngê u nuw:o mē ngmópu, dpodo tédê mē loo. ³¹ Yesu ye póó wo, yepê, Yi tpémi dē yi mî ka n:uu ngmê ng:aa mbê wo? Kada pini knî y:oo kwo, Tp:ee tpuu ni. Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Tákisi ngêépî pyu yoo, téli pyââ yoo, pi dono yilî mye yi k:ii, yi nuw:o dmi ka ngmêépî t:oo, Chóó Lémi kóó k:oo ka wowo té. Yepê, Vyílo yi yéli u kwo ye ng:aa té. Yepê, K:omo tpile nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi nmye chââchââ ngópu, ngmênê u nuu u kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Yepê, Doo u ntââ, kóó k:oo daangmanmyi ghê. ³² Yepê, Njon Baptist ngê maa mb:aa nmye mênê kēma ngê, ngmênê u kwo dpîp:e kēlîmî mbê dniye, u wépi nmyi pwaa ngópu. Yepê, Tákisi ngêépî pyu yoo, téli pyââ yoo, yoo dono mye yi k:ii, vyílo dé u kwo yi kēlîmî mbê dniye. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u wépi mwiyé a pwaa ngópu, ngmênê kuwó yi nuw:o dmi mē ngmêê ngópu, u kwo ntênê ng:aa mbê dniye. Yepê, K:omo tpile yi kópu nmyi m:uu ngópu, ngmênê lukwe díy:o nmyi nuw:o dmi dpîp:e ngmêê ngópu, Njon ka myedpîp:e kēlîmî mbê dniye.

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 12:1-12; Luukî 20:9-19

³³ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum m:uu ala, mye ny:ee yó. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilêvyilê tédê ngmê l:âmo ngê. Yepê, Ghi my:oo l:âmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmy-

inê vvuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dē kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêépî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nēni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya. ³⁴ Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê pi knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lēpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nmye ngmêdo kē y:e, a ka dpo úuw:o yó. ³⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i mî taa dniye, wain kpê y:enê pyu knî y:oo mgîmî tumo, ngmê kpaka ngópu, ngmê taa ngê vya ngópu, ngmê chēépî ngê vya ngópu. ³⁶ Yepê, Myombó wain kpê chóó ngê pi mē yilî ye dy:ââ ngê, ngmênê kópu mu ngmidi y:e myemînê d:uu ngópu. ³⁷ Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amînê châpu ngmê, daawa a vya ngmê. ³⁸ Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa châpu ngópu. Noko yepê, Kî wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ³⁹ Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóó chíi mênê mî kēé ngópu. ^b

⁴⁰ Yesu ye póó wo, yepê, Dini ghi n:ii ngê yi wain kpê chóó wa a lê, yi tpóknî y:e ló kópu angmê d:uu? ⁴¹ Kada pini knî y:oo kwo, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kâadî ngmê. Kwo, Yi yéli y:oo mgî daadnyî pwapi, limîlimî ngê nt:u knî u kwo angmêdnyî dyede. ⁴² Wod:oo Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóó, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kēé ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyílo mēyi pyodo.

Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê, nyepênypê u kópu yi d:uu ngê. ^c

^b21:39 Hipîlu 13:12 ^c21:42 Dpodo 4:11; Lóma 9:33; 1 Pita 2:6-8

⁴³ Yesu ngê yepê, Pw:eni ndêndê nmyi kée ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo wa kée nmyo, u wain kpê mēdaanmyi y:enê, kn:aa yéli y:oo nmyi d:aa dmi wa a kâadî ngmê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu yi yéli yi mênê nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalî. ⁴⁴ Yepê, Nê chēêpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chēêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii mbēmê yi chēêpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu.

⁴⁵ Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, yi ngwo a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo. ⁴⁶ U yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:o pi knî ye nkîngê mbê dniye, yinê ye Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

Yééyéé kmaapî ndîi u mgongo danêmbum

Luukî 14:15-24

22 Yesu pi knî ye modoo mgongo.

² Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, King ngmê, tp:oo daa kēmakēma doo yééyéé, u l:êê dîy:o kmaapî ndîi ngma a puwâ. Yepê, Yi kmaapî u wo mwiyé a ngmîdi ngê, u lémi ch:ama mînê dóó kwólu, yepê, A tp:ee u kmaapî tēdê dp:uu taa dmyeno. ³ Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dy-imê wo, u dpodo pyu knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, Yoo a pwiyé we, ngmênê u yi y:e dêpwo kwo. ⁴ Yepê, Wod:oo dpodo pyu knî m:uu dy:ââ ngê, yepê, Yélini nê dóó kwólu, ye dp:uu vyi yó, yipi, Ala ngwo kmaapî. Yipi, Nê ngê ala kmaapî u l:êê dîy:o tpile tp:oo n:ii kaa too, wunê kēdê vya t:oo, tpile yilî yintómu u ntââ mbēmê ka pyede. Yipi, A pwiyé dmyeno. ⁵ Yesu ngê yepê, Ngmênê yi yéli ye daa ng:aa mbê dniye, yinê ye tēdê kópu, yi chóó yi dpodo tēdê dpodo tēdê lee dniye. Yepê, Woni yâpwo tēdê lee dniye, woni tpile pywupwi tēdê lee dniye. ⁶ Yepê, Yoo ngmê ngê king u dpodo pyu yoo

mgîmî tumo, dnye nkwtinkwiti dé, u nkwo vya tumo. ⁷ Yepê, King yi yéli ye d:ud:umbiy:e nod:e wo, wod:oo u lede knî ngmê dy:ââ ngê, yi ntââ dmi mînê vy:ee ngópu, yi yéli u nkwo vya tumo, yi p:aa myemînê vuywó ngópu.

⁸ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yepê, Kmaapî u tpile yilî u ntââ mbēmê ka pyede, ngmênê yélini nê dóó kwólu, yoo dono, doo u ntââ ala ntini daawa ma ngmê.

⁹ Yepê, P:aani p:aani dmyinê lēpî, pi yimi nmyinê pyw:ēmî ngmê, dpo núw:o tóó.

¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo yi dpodo pyu yoo p:aani p:aani lee dniye, pi yilî mînê pyw:ee ngópu, dono mb:aamb:aa myedê núw:o tumo. Yepê, Ngomoni k:oo dnye kmaapî, yi ngomo pi ngê a nt:ee ngê.

¹¹ Yesu ngê yééyéé kmaapî u mgongo ye m:uu kwólu, yepê, King kmaapî tēdê yi yaa wo, yoo yi k:ii dnye yakmaapî, ngmênê pi yi vy:o ngmê módu, yi pini ngê u yééyéé kpîdî u mbwo daangmê t:àngo.

¹² Yepê, Yi king u kwo póó wo, kwo, Kî pini. Kwo, Al:ii lónté cha kee, yééyéé u kpîdî mwo daa t:a. Yepê, Yi pini ngê kópu u kwo daangmê vyu. ¹³ Yepê, King ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Mgîmî yó, kóó yu kudu tóó, kuwa d:ii yó. Yepê, Mgîdî vy:o choon:aa mbê, kpéngi ti dmi kekekele mudny:oon:aa paa. ¹⁴ Yesu ngê yepê, Pi yintómu knî ye n:aa tpapê ngê, yenîmo, A pwiyé dmyeno, ngmênê Chóó Lémi ngê yilî daawa a ngmîdi.

Tákisi pywupwi u danêmbum

Mak 12:13-17; Luukî 20:20-26

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Pádisi yoo kuwa pwii dniye, kn:aa p:aani pee mē lee dniye, Yesu u dóó u l:êê dîy:o nipi y:i dnyen:aa danêmbum. ¹⁶ Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê a tóó, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmîdi ngópu, king Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ii Yesu ka dy:ââ tumo, kwo,

Mâawe, kwo, nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê. ¹⁷ Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi? ¹⁸ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo, lukwe dîy:o nmye dódó nê. ¹⁹ Yepê, Tákiisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênî m:uu. U kwo yi úuw:o ngópu, ²⁰ ye póó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? ²¹ Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mêmmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mêmmyinê yémî. ^{d22} Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuwo u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu.

Pyidepyide u danêmbum

Mak 12:18-27; Luukî 20:27-40

²³ Yi wéni ngê yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dódó. ²⁴ Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. ²⁵ Kwo, Pi mbwémi pyudu nmî vy:o doo kwo, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene. ²⁶ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mêt:ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmîdi yinté dnye

ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpêngmê ngî ngópu. ²⁷ Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ²⁸ Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpapê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amî pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmîdi p:uu yéé dniye.

²⁹ Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó. ³⁰ Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mââ numo p:uu mêt:daawa yéé knî. ³¹ Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Yi kópu p:uu kópuni Mósisi ngê wunê a d:êê ngê, lukwe, dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, ³² Nê, ng:ââ Epilaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. ³³ Pi knî y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nyepênyepê u kópu ngê ye pyodo.

Dêêpî kópu n:ii kada a tóó

Mak 12:28-34; Luukî 10:25-28

³⁴ Dini ghi n:ii ngê Pádisi knî y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu ngê Sadyusi yoo kêtê chápwo té, wod:oo u kwo lee dniye. ³⁵ Yi vy:o pini ngmê ngê u yi doo kwo, Danêmbum têtê Yesu nî dóó. Yi pini ngê dêêpî kópu dyuu pi knî ye dpîmo tpiyé dé. ³⁶ Yesu ka póó wo, kwo, Mâawe. Kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó? ³⁷⁻³⁸ Yesu ngê kwo, Ala

^{d22:21} Lóma 13:7; 1 Pita 2:17

dêêpî kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé.^{e39} Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya.^{f40} Kwo, Yi kópu dê yi mbêmê, dêêpî kópu yilî yintómu a pyede. Kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, yintómu yi kn:ââ yi kópu dê yi mbêmê a kwo.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adî ya?

Mak 12:35-37; Luukî 20:41-44

⁴¹ Yesu Pádisi knî ye póó wo, ⁴² yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmyinê nmye n:uu u tii íedê pini? Kwo, Dépidi u tii íedê pini ngmê. ⁴³ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Dépidi ngê chóó u pi a ghîpî ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

⁴⁴ Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndî ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey,

pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, díyo anî vya té, nyi yodo u maknopwo wanî yé té.

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini. ⁴⁶ Yesu u kópu dyuu pi ngmê ngê daa vyâ. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daamu poo ngópu.

Yesu pi knî ye dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mak 12:38-40; Luukî 11:37-54; 20:45-46

23 Yesu p:uu ndiye pyu knî ye doo danêmbum, pi knî ye myedoo danêmbum, ² yepê, Chóó Lémi ngê dêêpî pyu yoo, Pádisi yoo nmyi kada kaa too, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmye y:oo a tpiyé tumo. ³ Yepê, Yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, kópuni nmye dny:oo tpaêpê dé, dmyinê d:uud:uu dé. Yepê, Ngmênê kópuni a d:uud:uu tumo, yi kópu yi kêlê nangmê ngee, mu kópu u díy:o kópuni nmye a tpaêpê tumo, yi chóó daa d:uud:uu tumo. ⁴ Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpî kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê dêêpî pyu knî y:oo yi chóó yilî ngê pyódu tumo, pi knî ye dpodo ndî ngê u nkwo pyodo, ngmênê yi dpodo tédê yoo daa ngêêpî tumo. ⁵ Yepê, Kópu yilî yintómu n:ii a d:uud:uu tumo, yi chaa kîgha u l:êê díy:o a d:uud:uu tumo, dpo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o dêêpî kópu dyuu pweepwee pee yedê dpî d:êê t:oo, yi kêpa dpî t:ee t:oo. Yepê, Myenté, yedê ghi tp:oo n:ii yi kpîdí kwódo knî yi p:uu dpî t:ee t:oo, daadî ngê dpî pyódu t:oo, dpo, Pi knî y:oo ala kópu nmî p:uu pídný:oo tpaêpê, Dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâchââ t:oo. ⁶ Yepê, Ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa tédê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi. ⁷ Yepê, U yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo naa tédê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâchââ nmo, ala kópu nmî p:uu pídný:oo tpaêpê, Nmî ndiye kîgha pyu ndî dé. ⁸ Yesu ngê yepê, Pi knî y:oo nmyi p:uu kîngî vyi ngmê, Nmî ndiye kîgha pyu yoo, mu kópu u díy:o nmyo numo tídê mbwó yoo, nmyi ndiye kîgha pyu mu ngmidi. ⁹ Yepê, Dyámê mbêmê pi ngmê ka nangê vyi, M:aa, mu kópu

u díy:o nmyi Mî mu ngmîdi, mbóó p:uu wunê tóó. ¹⁰ Yepê, Myenté, pi knî y:oo Kada Pini u pi nmyi pyimo kîngê t:ee ngmê, mu kópu u díy:o nmyi kada pini mu ngmîdi, pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, nmyi kada kââ. ¹¹ Yepê, Pini n:i nmyi kada pini ngê adî ya, yi pini nmyi p:uu choo dpodo. ¹² Yepê, N:i ngê u pi chóó a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi têdê ngê wa a pyódu, n:i ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndî ngê wa pyódu.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi pi dmi u ngwo dyênê ngê

Mak 12:40; Luukî 11:39-42,44,52; 20:47

¹³ Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi chóó nmyi dêêpî kópu yilî nmyi d:êê ngópu, pi knî ye Chóó Lémi kóó k:oo wowo dpodo ndî ngê u ngwo nmyi pyódu ngópu. Yepê, Nmyi chóó y:i dp:ee koko nyédi, lukwe díy:o yoo yi maa nmyi nkoko ngópu. ¹⁴ (-)

¹⁵ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê nmye lêpî nyédi, nyimo, Ndiye pyu knî m:uu nmîmo pyw:oo, nmî yoo vy:o paa ghê dniye. Yepê, Yi dpodo p:uu dpodombiy:e nmye dpodo nyédi. Yepê, Pini n:i nmyi yoo vy:o dpî ghê, nmyi nt:anê dpî yââ. Yepê, Yi pini ngê nmyi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngê, ngmênê pi ka vyuwo u lama daa ya yédi. Yepê, Yinté pini ngê nmyi maa p:uu dpo kp:anê nmyo, ngmênê yi máádi u dî ndiya.

¹⁶ Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî ye maa nmo kêma, ngmênê nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Pi knî ye ala kópu nmye tpaê

ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê díy:o Chóó Lémi u ngomo u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndî kópu, ngmênê yi ngomo k:oo nkól n:i a tóó, yi pini yi nkól ngê wa kp:aa, ye kópuni u l:êê díy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê. ¹⁷ Yepê, Nmyi mbodo dmi podo dé, nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Nkól daa yâpwo. Yepê, Dini ghi n:i ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kee wo, yâpwo ngê u ngwo pyodo. ¹⁸ Yepê, Myenté, ala kópu ye my:ee tpaê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê díy:o kpêê yiyé têdê u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndî kópu. Yenmyimo, Yi pini ngê yi kópu daawa d:uu knomomê, ye u kópu daa tóó. Yenmyimo, Ngmênê tpile tp:oo n:i kpêê ngê dpî yé ngmê, yi pini yi tpile tp:oo u pi ngê wa kp:aa, ye ndî kópu yu d:uu, kópuni u l:êê díy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê. ¹⁹ Yepê, Nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Tpile tp:oo daa yâpwo. Yepê, Kpêê yiyé têdê yi yâpwo. Yepê, Dini ghi n:i ngê tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé ngmê, yâpwo ngê u ngwo dpî pyódu. ²⁰ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o n:i kpêê yiyé têdê u pi ngê dpî kp:aa, tpile tp:oo n:i kpêê ngê dpî yé ngmê, u ngwo myoo kp:aa. ²¹ Yepê, N:i Chóó Lémi u ngomo ngê dpî kp:aa, ye Chóó Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u díy:o Chóó Lémi y:i a tóó. ²² Yepê, N:i mbóó u pi ngê dpî kp:aa, Chóó Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u díy:o Chóó Lémi y:i wunê tóó, y:i wunê y:enê nmo.

²³ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Lukwe díy:o pi knî ye dp:ee vyuwo nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vyuwo nyédi, lukwe díy:o yoo nmye dódó tumo. Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Têdê kópu ndî kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndî kópu têdê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Mósis ngê nmî kn:ââ knî ye ala

kópu a vuu, yepê, Ntini n:ii pi ngê yâpwo têdê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye dpî y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee chââchââ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:êmî ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémî ngópu. Yepê, Yi kópu ndîî kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndîî kópu, lukwe dîy:o têdê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Têdê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndîî kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé. ²⁴ Yepê, Nmyi ngwolo kopwe dé, yoo dnyinté ghîghê anmyi néne t:oo. Yepê, Kpitimw:ee ngê dpî kiye nmyo, ye lîmîlîmî ngê nmye vyee tumo, lukwe dîy:o kulu yilî nmyi p:uu a kiye nyédi, dp:ee vyee tumo. Yepê, Têdê kópu ntênê nmye chââchââ tumo, lukwe dîy:o ndîî kópu dnyinté nmye chââchââ tumo.

²⁵ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi d:ââ pîlêti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe dîy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapî u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé. ²⁶ Yepê, Pádisi yoo, lukwe dîy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu tóó, kópu mb:aa yilî u ngwo anmyi d:uu t:oo.

²⁷ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Poki n:ii u mênê pi ntóó dpî yé ngmê, nmyo yinté tpile dé. Yepê, Kuwa mb:aamb:aa, k:oo dono. Yepê, Nmyi gha dmi nkîpwi dé.

²⁸ Yepê, Nmyi too pee mbêmê pi knî ye yinê ye nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé, yoo nmye dóóó tumo.

**Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu
yoo yi kpadakpada p:uu yi
ng:aa dmi u ngwo t:ango**

Luuî 11:47-51

²⁹ Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wuwó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Chóó Lémi u nuu u pi yoo yi kpî dmi mb:aamb:aa ngê my:ee kpîlêkpîlê tumo. ³⁰ Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Nmî kn:ââ yoo yi dye ghi ngê wonmee a ya, ye yi vy:o daap:oo ghê dniye, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo nmî k:ii daap:oo vya too. ³¹ Yepê, Yi kópu mbêmê nmyi chóó nmyi komo knî y:oo ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo a vya tumo, nmo yi tp:ee yoo. Nmyimo, Nmî kn:ââ knî y:oo kópuni kn:ââ a chaa ngópu, nmo chedêchedê. ³² Yepê, Nmyi kn:ââ yoo máádini p:uu a ghê dniye, yi máádi p:uu my:ee wee. Yepê, Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, nmyimo, Yi máádi p:uu nmî t:ee kalê té. Yepê, Lukwe dîy:o a vyee u yi nmye a kwo. ³³ Yepê, K:omodanê pyu yoo, nképî ntee yéli. Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmye amînê vy:u, daamî kede, ndiya amî kée nmyo. ³⁴ Yepê, Pi mb:aa knî a chóó nmye u nkwo angmanê dy:ââ, woni knî y:oo a komo adnyin:aa kapî, woni yoo nuw:o ndîî mbêmê nmye adnyin:aa danê, woni yoo a p:uu nmye adnyin:aa dêêpî. Yepê, Ngmênê yi wépi dmi wanmyi pwaa ngmê, wanmyi mgîmî

t:oo, woni yoo taa ngê wanmyi vya t:oo, woni yoo kîdosi nêdê wanmyi t:ee t:oo. Yepê, Woni yoo ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo wa kótê kalê t:oo, wa kpaka t:oo, woni yoo p:aani p:aani wa ngm:ii kalê t:oo. ⁱ³⁵ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ knî y:oo pi mb:aa yoo yidnya a vyê dé, kn:ââ Kéen ngê Epel mwo a vyâ, nkoo nmo, a vyee u yi nmye mye kwo. Yepê, Kêlî ghê, king Njehu u dye ghi ngê, dini ghi n:ii ngê Mbadakaiya tp:oo Sekîdaiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mî t:âmo tumo, yi tpile yilî mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dêpê pw:oo ngópu. ^{j36} Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikî dmi nmyi pwo wa ghay.

**Yesu ngê Njedusalem tpémi yi
ng:aa dmi u ngwo t:ango**

Luukî 13:34-35

³⁷ Yesu ngê Njedusalem tpémi ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vwuwo pyu lukwe dîy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêêpî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kêmkêm ngê tp:oo w:uu núupée dê yi maknopwo ntee dpî w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté nî w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu. ³⁸ Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyiné kuwo, mēdaamunmyi m:uu nê, ³⁹ u dî wéni n:ii ngê ala kópu anmyi vyi ngmê, anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpî.

**Yesu Chóó Lémi u ngomo
pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê**

Mak 13:1-2; Luukî 21:5-6

24 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo doo a kuwokuwo, p:uu ndiye pyu knî y:oo ngomo u kwo dnya a kêmakêma dé. ² Yepê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê yimi ngî m:uu tóó, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Yepê, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo pê d:ud:umbiy:e wa pwaa t:oo. ^k

Kópu dono yilî yi danêmbum

Mak 13:3-13; Luukî 21:7-19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê mî kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yi ngwo p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka yi mo lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo ngî mwini. Kwo, Ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Nyi daa kêmakêma wunê diyédiyê, dyámê pê machedê ngê a pyodopyodo?

⁴ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vwuwo, pi ngmê ngê kîngî dóó nmyo. ⁵ Yepê, Pi yilî wa a lê, u yi y:e adî kwo, Nê u d:aa nmo kââdî, nmyewo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, ala nê vyîlo. Yepê, Pi yilî yinté wa dóó t:oo. ⁶ Yepê, L:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, nmyi nkîgh:ê amyidnyî l:êê, ngmênê nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa tēda dmi, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi. ⁷ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdî, yoo

adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, yepê, dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilî wa pw:oo dmi. ⁸Yepê, K:omo tpile yintê kópu yilî yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o dyámê pê dpî chedê. Yepê, Yi kópu yilî tédê dé, ngmênê dono kópu ndîî dé díyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹Yepê, Yi dini ghi ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa ngîmîngîmî nmyo, nmyi vy:o woni yoo adnyin:aa kpadakpada dé, woni yoo wa vya t:oo. Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi. ¹⁰Yepê, Yi ngwo pi yilî knî y:oo wa kée nê, yoo dono knî ye a yoo wa kêma t:oo, ye anmyi diya dmi. ¹¹Yepê, Yi ngwo pi daa ngmîdi knî y:oo Chóó Lémi u komo k:omodanê mbêmê adnyin:aa kapî, pi yilî u ngwo wa dóo t:oo. ¹²Yepê, Yi ngwo yoo yi dono ndîî ngê wa pyódu, yi nuu ghi dmi numo nódo dnyintê adîn:aa ya. ¹³Yepê, Ngmênê n:ii knî y:oo yi kópu dono adnya a vyîmî dé, myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóo k:oo wan:uu kaa té. ¹⁴Yepê, Dyámê pee yintómu knî yi mbêmê Chóó Lémi kóo k:oo wowo u pi pi knî y:oo mwiyé wa ny:ee ngmê, u kuwó dini ghi ngê dyámê pê machedê ngê u ngwo wa pyódu.

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mak 13:14-23; Luukî 21:20-24

¹⁵Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono yâpwo ghê angmê m:uu ngmê. Yepê, Yi tpile p:uu Dániyél ngê Chóó Lémi u komo wunê a kââ. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) ¹¹⁶Yepê, Yi tpile dono

dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vwuwo dp:uu mbwolo dniye. ¹⁷Yepê, Pini n:ii u ngomo maknopwo adî ya, lîmîlîmî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mêkingî kee, u tpile kîdan-gmên:aa ngî. ¹⁸Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adîn:aa dpodo, u p:o mêkingî diyé, u tpile kîngmê nya, lîmîlîmî ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we. ¹⁹Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîî wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîî amyedê pyw:ee ngmê. ²⁰Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapîdny:oo mbêpê, lime wo ngê yi kópu daapaa pyaa we. Yepê, Kî p:aani u mbwa keñe kuwo ngmê ngê adî ya, ye angênté wa mbêpê dmi. ²¹Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîî wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo wunê a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, u dí ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîî u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê. ²²Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vvu, apê, Yélini nê ngmîdi ngê yi l:êê díy:o, yi yélini yi pw:oopw:oo u dye ghi dêêkwédi ngê wanî pyódu. Yepê, Wodaa vvu, ye pi yintómu pî pw:oo dniye. ²³Yepê, Yi dini ghi ngê, pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmîdi ngê vyîlo ka kwo, yepê, yi pini ka kîdmyongê kélîmî mbê dmi. ²⁴Yepê, Pi yilî knî y:oo kêemî wa kaa t:oo, pi knî ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo. Yepê, Pi knî y:oo yoo wamye dóo ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilî wa chaa ngmê, mu kópu u díy:o u yi y:e adî kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê, nmî dóo té. ²⁵Yepê, Yi k:omodanê pyu

¹24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11 ^m24:24 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13-14

knî y:oo kîngî dóo nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidî t:oo.

²⁶ Yepê, Pi knî y:oo nmye wa vyi ngmê, Nê chii mênê kiyedê tóó, ye y:i nangmê ní. Yepê, Nmye wa vyi ngmê, Ngomo k:oo kédê mbwolî, ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo. ²⁷ Yepê, Daa p:aa ngmîdi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Límî ntee dpî py-wálî, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yinté amye m:uu ngmê.

²⁸ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, Mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntâa yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mak 13:24-27; Luukî 21:25-28

²⁹ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:âa kâadî wa a mgêdê knî, mēdaadpî pil:apil:a, pudu yilî yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dîné dmi wa ghêê té. ³⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dyámê mbêmê pi dyêêdî yintómu knî y:oo ayi m:uu nê, tpée kópu amî vyi ngmê, adnyî nkîngê, amyednyî mbê. Yi ngwo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kiyedê pwiyé knî, u pi ndîî ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndîî ngê myaa pyódu, nkali too pee dmi mbêmê ka kwo. ³¹ Yepê, Pi knî y:oo nkéli dpuwo u dnye ndîî angmê ny:ee ngmê, enjel yoo wanê dy:âa té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê wa a danê t:oo, y:i ye anîn:aa vyuwo. ^P

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 13:28-31; Luukî 21:29-33

³² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yâa, nmyimo, Daa kēmakēma nt:eemi wunê mbumu. ³³ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kēmakēma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye ní danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yâa, anye, Yi kópu daa kēmakēma a pyodopyodo. ³⁴ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dî vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu. ³⁵ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Pi ngmê u lama daa tóó Yesu ló wéni ngê wa a diyé

Mak 13:32-37; Luukî 17:26-30,34-36

³⁶ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyé, yi wéni pi u lama daa tóó. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóó. Yepê, Ngmênê M:aa mu ngmîdi u lama wunê tóó. ³⁷ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo. ³⁸ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dēdnyimo a nkîngê, dnya a kmaapî, dnya a mbwaa ndanî, dnyimo a yéyéyé, u dî wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli k:oo wo dnyie, ³⁹ wo yéli vyi ngê vyâ, daa yi lama pw:oo dnyie. Yepê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê wéni n:ii ngê

wa a diyé, yinté wa t:aa. ⁵⁴⁰ Yepê, Yi dini ghi ngê pi miyó yâpwo têtê adpî dpodo, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ⁴¹ Yepê, Pyââ miyó adpî ghee, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ⁴² Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u dîy:o wéni n:ii ngê nmyi Lémi wa a diyé, nmyi lama daa tóó. ⁴³ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáápi ngê nmyi ngomo wa pwââ. Yepê, Yi wéni nmyi lama adî ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalê ngmê. ¹⁴⁴ Yepê, Yinté myed-myinê t:âât:ââ nê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê, vyîlo yi dini ghi ngê wanê t:aa. ⁴⁵ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmidi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyi, kwowo, Dy:oo ye cha a chápwo, yi nté ndapî ye chi yémî dê. Yepê, Yi lémi ku-ughê wa lê, dye ghi daadîi y:i adîn:aa ya. Yepê, Pini n:ii wa ngmidi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndîi ngê adî ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adî dpodo? ⁴⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ⁴⁷ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilî yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu. ⁴⁸ Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlî daawa taa knomomê, dpodo pyu knî yi kada pini alanté adî nuw:o, awo, Nmî lémi kêma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu, ⁴⁹ adî nûknweñuknwe, mb-waa ndanî pyu knî yi vy:oo adîn:aa mb-waa ndanî, dpodo pyu dpodo módó yoo adî kpakakpaka dé, ⁵⁰ ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi

t:aa. ⁵¹ Yepê, Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, k:omodanê pyu yoo yi vy:oo wa kââ, y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.

Kwodo y:a knî yi mgongo danêmbum

25 Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, Pi ngmê, daa kêmakêma doo yéyéyé. Yepê, Yéyéyé u wo ngmidi ngópu, yi wéni ntumokwodo dmââdî u yoo knî y:oo yi pini dnye t:âât:ââ. Yepê, Yi dmââdî u yoo vy:oo kwodo y:a doo kwo, apê, Nmî mbwó u pyipe dini ghi n:ii ngê a taataa, nmî mbwó nmo ng:uu, yéyéyé kmaapî têtê nipi nmîmo taataa té. Yepê, Yi kwodo y:a knî y:oo yi lam núw:o tumo, naa chóó p:aa ngmê dnyen:aa t:âât:ââ. ^{u2} Yepê, Dmââdî limi nuw:o mbêmê dnye paa, mê limi daa nuw:o mbêmê dnye paa. ³⁻⁴ Yepê, Dmââdîni yoo nuw:o mbêmê dnye paa, yi lam núw:o tumo, yi kedîsin pód:a mye núw:o tumo, wo limi knî y:oo yi lam núw:o tumo, ngmênê yi kedîsin pód:a daa núw:o tumo. ⁵ Yepê, Naa chóó ngê ngî a puwâ, wod:oo yi dmââdî yoo dnye dpîîdpîî, u kuwó dini ghi ngê dpî dniye.

⁶ Yepê, Mgîdî nûknîñuknî p:uu pi ngmê ngê yepê, A pii dmyeno, naa chóó maadî kîyedê kwo. ⁷ Yepê, Wod:oo yi dmââdî y:a knî a pii dniye, n:ii yoo nuw:o mbêmê dnye paa, yi lam knî yi k:oo kedîsin yé ngópu. ⁸ Yepê, N:ii yoo daa nuw:o mbêmê dnye paa, yi pyipe knî ye yepê, Nmî lam ka pwopwo té, kedîsin knî nmo ngma a kê yó. ⁹ Yepê, Yini knî y:oo yepê, Doo u ntââ, kedîsin kudu chedê. Yepê, P:o dmyinê lêpî, nmyi chóó pi knî ye knî ngmênmyi dmy:ee yó. ¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a

y:ee ngópu, kedísin mgîpî têdê lee dniye. Yepê, Yi kuwó naa chóo p:uu taa dniye, dmââdîni limi knî y:oo dnye t:âât:ââ p:uu kaa dniye, yéyéé u kmaapî têdê lee dniye. Yepê, Y:i taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, keñe a kuwo ngópu.

¹¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dmââdîni limi knî kedísin mgîpî têdê lee dniye, yedê diyê dniye, keñe p:uu dnye de-pedepe, naa chóo ka kwo, Keñe nmo a kpêmî ngi. ^{v12} Yepê, Ngmênê yi nááli chóo ngê keñe ye daa kpêmî ngê, yepê, Dp:ee a lama yéli.

¹³ Wod:oo Yesu ngê yepê, Nuw:o mbêmê dmyinê paa, u ngwo dmyinê t:âât:ââ nê. Yepê, Wéni n:i ngê amênê diyê, yi wéni nmyi lama daa tóó. ^w

Dpodo pyu pyile yi mgongo danêmbum

Luukî 19:11-27

¹⁴ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, A yoo vy:o ya alanté. Yepê, Lémi ngmê, kn:aa dyámê pee p:uu doo lêpî. Yepê, Ghêlî daa n:ee, u dpodo pyu pyile knî a danê too, u ndapî yi kêê yedê yó, yepê, A ndapî ka mb:aamb:aa ngê a kuwó dmyinê vuyuwu. ¹⁵ Yesu ngê yepê, N:i u nuw:o ndîi, yi pini ka ndapî ndîi y:ângo, n:i u nuw:o têdê, ndapî têdê u kwo y:ângo. Yepê, N:i u nuw:o ndîi, yi pini ka ndapî limo yono yono y:a (5,000) y:ângo, pi m:uu ka my:oo yono yono y:a (2,000) y:ângo, pyoloni ka yono yono y:a (1,000) y:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi lémi ngê a kuwo too, kn:aa dyámê pee p:uu loo. ^x

¹⁶ Yepê, Dpodo pyu n:i limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê nkéli tp:oo u ngwo ngmê pwila ngê. Yepê, Yi pini ngê yi nkéli mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mê limo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê. ¹⁷ Yepê, Myenté, pini

n:i ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê stówa ngmê pyidu ngê. Yepê, Yi stówa mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mê my:oo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê. ¹⁸ Yepê, Ngmênê n:i ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê mgî ngmêmî chó, u lémi u ndapî y:i mî ngmo ngê.

¹⁹ Yesu ngê yepê, Dye ghi daadîi yi lémi kn:aa dyámê pee p:uu doon:aa ya, u kuwó dini ghi ngê mêtê diyê wo, yi dpodo pyu pyile knî a danê too, yepê, Ndapîni nmye nê kê too, mê wumo tóó. ²⁰ Yepê, N:i ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, Limu yono yono y:a n:i a ka nyinê kpo, mê limo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo. ²¹ Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:i pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dódó, dpodo yilî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:i mb:aamb:aa ngê nyi yak-maapî knî. ^{y22} Pini n:i ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, My:oo yono yono y:a n:i a ka nyinê kpo, mê my:oo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo. ²³ Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:i pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dódó, dpodo yilî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:i mb:aamb:aa ngê nyi yak-maapî kmêle.

²⁴ Yepê, Pini n:i ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, A lémi. Kwo, A lama ka tóó, Nyi nkéli kmungo pyu. Kwo, Pi knî ye ntoo ndapî n:i nye yémî ngê, daa yintoo ndapî mêtinyinê pwapî ngê, pââ ndîi yinyinê pwapî ngê, ntini woo n:i d:i kapî ngê, vyîlo y:ee

^{v25:11} Luukî 13:25-27 ^{w25:13} Luukî 12:40

^{x25:15} Lóma 12:6-8; 1 Kódin 12:4-11 ^{y25:21} Luukî 16:10

pípí ngê. ²⁵ Kwo, Nga nî nkîngê mbê wo, nê, Ndapî l:âmo wanî ngee, nê, angênté a ka wa t:aa. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o napî mgî k:oo nî ngmo ngê. Kwo, Nýóó napî mē ala. ²⁶ Yesu ngê yepê, Yi lémi ngê kwo, D:ii dpodo pyu mb:aa, nyi pweekaa pyu. Kwo, Nýóó ngópu knî yi l:êê díy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama modoo ya, Pi knî ye têdê yinî yémî ngê, pâa ndîî mēyinîné pwapî ngê, ntini woo n:ii dîní kapî ngê, vyílo yinî pípí ngê. ²⁷ Kwo, Lukwe díy:o a ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu pinê puwâ. ²⁸ Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, A ndapî kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu yono yono yono y:a a tóó, u kwo y:ee yó. ²⁹ Yepê, N:ii u ngópu tpile yilî a tóó, mu dini ghi ngê mē yilî wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóó, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. ³⁰ Yepê, Kî dpodo pyu mgee kuwa d:ii yó, mgîdí vy:o choon:aa ya. Yepê, Y:i choon:aa mbê, u kpéngi ti dmi kelekele choon:aa paa.

**Pi ka vyuwo mbêmê yoo
chámêchámê u danêmbum**

³¹ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê a pi ndîî ngê wa pyódu, enjel knî yi k:ii nipi anmo diyé dmi, a yoo y:enê têdê wan:uu yââ, ³² dyámê mbêmê pi yintómu anê danê té, a ngîma adnyin:aa kwo. Yepê, Tpile tp:oo y:ee y:ee pyu ngê sipi nunuk-wéti ntee dpî chámê té, ³³ yoo yintómu yinté wanî chámê té. Yepê, Yoo mb:aa, sipi ntee yéli, a wéni pee wanî kaa té, wo yéli nunukwéti ntee yéli, a t:anê pee wanî kaa té. ³⁴ Yepê, A wéni pee yéli ye ala kópu wanî vyi, yenê, M:aa ngê a ng-midi nmyoo, myedê ngee nmyoo. Yenê, Dyámê pē ghêlî dêpwo a kwo, M:aa ngê apê, A nuu u yoo a kêê k:oo wa ghê dmi. Yenê, Ala u dye ghi, kóó k:oo anyi

ghê dmyeno. ³⁵ Mu kópu u díy:o, yenê, Dómu a nga mudoo a ya, nmyi mbono noo. Yenê, Mbwa a nga mudoo a ya, a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka nmyee a vyuwo. ³⁶ Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpîdí a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Munoo a mbii, mb:aamb:aa ngê a ka nmyee a vyuwo. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, a gha nmyeen:aa wêdêwêdê kîgha. ³⁷ Yepê, Yi ngwo yoo mb:aa knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmî Lémi. A ka wo, Ló dini ghi ngê dómudómu têdê nmî m:uu nyoo, u ngwo nmî mbono nyoo? A ka wo, Ló dini ghi ngê mbwaambwaa têdê nmî m:uu nyoo, mbwaa nga u ngwo nmo kpo? ³⁸ A ka wo, Ló dini ghi ngê nmî p:o ny:uu ta, nga u ngwo nmee a vyuwo? A ka wo, Ló dini ghi ngê kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, kpîdí nga u ngwo nmo a kpo? ³⁹ A ka wo, Ló dini ghi ngê mbii têdê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, nga u ngwo nm:uu wêdêwêdê kwólu? ⁴⁰ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yenê, A yoo vy:o pini ngmê, k:omo tpile u pi daa ndîî, ngmênê yi pini yinté nmyi ngee ngópu, yenê, daa yi pini vy:ii ngee ngópu, nê vy:ii ngee noo. ^b

⁴¹ Yepê, Yi ngwo yélini a t:anê pee adnyi kwo, yenê, Nmyo Chóó Lémi u vyída yoo, a nkîgh:ê a y:ee dmyeno. Yenê, Ndê ngê a pípí nmyo. Yenê, Yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu. Yenê, Yi ndyuw:e M:aa ngê Setan u dpodo pyu knî yi k:ii yi l:êê díy:o kpó, adî pípí dé, amyaa pípí nmyo. ⁴² Mu kópu u díy:o, yenê, munoo a dómudómu, dpîp:e mbono noo. Yenê, Mbwa a nga mudoo a ya, a ka dpîp:e kê ngópu. ⁴³ Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka dênmyee a vyuwo. Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpîdí a ka dpîp:e

kê ngópu. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, mumyenoo a mbii, ngmênê a ka dênmyee a vyuwo. ⁴⁴Yi ngwo yi yéli y:oo a ka wo, Nmî Lémi, ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, mb-waambwaa tédê nmî m:uu nyoo, nmî p:o ny:uu ta, kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, ngmênê yi ngwo y:i dpîpî ngee nyoo? ⁴⁵Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yenê, Pini n:ii u pi daa ndîi yinté p:ee ngee ngópu, yenê, daa yi pini yip:ee ngee ngópu, nê yip:ee ngee noo. ⁴⁶Yepê, Yi kpadakpada tédê waní dy:ââ té, y:i adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yoo mb:aa knî y:oo ghê kamî wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

**Kada pini knî y:oo Yesu u pwele
u ngwo a chápwo ngópu**

Mak 14:1-2; Luukî 22:1-2; Njon 11:45-53

26 Yesu ngê u danêmbum dini ghi n:ii ngê pi knî ye a kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, ²Nmyi lama ka tóó, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u naa m:ii wanmî kê. Yepê, Yi ngwo kada pini knî y:oo Lóma lede yoo yi kêê k:oo wa kaa nê, kídosi ñédê u nkwo wamî t:ee nê.

³Yi ngwo kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo mîné wó. Yi pini u pi Kayapas. ⁴Yi kada pini knî y:oo Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu. ⁵Noko yepê, Naa ndîi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakí d:uu. Noko yepê, Pi yilí kédê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

**Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê
ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê**

Mak 14:3-9; Njon 12:1-8

⁶Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapí. Yi pini p:uu too pee mbii leprísi mwiyé doo ya. ⁷Yi kmaapí tédê pyââ ngmê ngê pód:a ngma

a núwo, tuu mb:aamb:aa, Yesu mbêmbê d:ud:umbiy:e a pii ngê. Yi tpile u pywuu ndîi. ⁸Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu yi m:uu ngópu, yi pyópu ka nod:e dniye, noko yepê, Lukwe díy:o dê dyênê. ⁹Noko yepê, Kí pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapí ndîi pudu kmênê, yi ndapí ndîi pinté knî ye pudu y:oo. ¹⁰Kópuni tumu dnye nyepênyepê, Yesu ngê a w:ee ngê, yepê, Lukwe díy:o dnye mywene-mywene kalé ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu. ¹¹Yepê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmya a pyw:êmî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adí kwo, Nmî ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngêépí dé. Yepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mēdaanî kwo. ¹²Yepê, Tpileni tuu mb:aamb:aa pi ntóó p:uu ntee anyi d:ii, u ngwo any:uu kmênê, yepê, kî pyópu ngê yinté kópu a pwopwo u l:êê díy:o myeyi d:uu. ¹³Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi knî yi mbêmbê kwéli adnyin:aa nyêmbê, kî pyópu ngê kópuni a nga dê d:uu, amyimí ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngê adín:aa ya.

**Njudas ngê kada pini knî ye u ngwo
vyu, yepê, Yesu kwódo ngê aní ghê**

Mak 14:10-11; Luukî 22:3-6

¹⁴Yesu p:uu ndiye pyu y:a mē miyó knî yi vy:o pi ngmédoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, ¹⁵yepê, Yesu u kwódo ngê aní ghê knomomê, ye lukwe a ka ngmanmyinê kê ngmê? Wod:oo ndapí pyoloy:a u kwo y:ee ngópu. ¹⁶Yi ngwo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê aní ghê.

**Tp:ee Kaa W:êêw:êê u
Naa u nté l:âmol:âmo**

Mak 14:12-16; Luukî 22:7-13

¹⁷Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo myedny-

imo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póó dnyiye, kwo, Mââwe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmîmo l:âmol:âmo? ¹⁸ Yesu ngê pi miyó pi ngmê ka dy:ââ doo, Njedusalem. Yepê, Ala kópu u kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Nyi mââwe ngê nga atédê dy:ââ nyo. Kwipi, U dye ghi machedê, u p:uu ndiye pyu knî yi k:ii naa u nté ngomo k:oo nmîmo pipî. ¹⁹ Wod:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyuu, yinté mî d:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo mî l:âmo ngópu.

**Yesu u k:ii kuwókuwó kmaapî
u ngwo dóó ngópu**

*Mak 14:17-26; Luukî 22:14-23; Njon
13:21-30; 1 Kódin 11:23-25*

²⁰ Kââdî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii, yi kmaapî tédê yaa dnyiye. ²¹ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²² P:uu ndiye pyu knî yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póó, kópu, Nê kuu, apii? ²³ Yesu ngê yepê, K:omo tpile d:ââ mu ngmîdi k:oo mbîdédi n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²⁴ Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa mgîmî ngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu wamî vyi, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê. ²⁵ Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Njudas, yi pini

ngê kwo, Nê kuu, apii? Yesu ngê kwo, Nyóó kîchi vyi.

²⁶ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbîdédi a ngêêdî, Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóóchóó, nê. ²⁷ U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yepê, Nmyo yintómu nda yó. ²⁸ Yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilî yi dono chedêchedê u l:êê dîy:o, wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kââdî. ²⁹ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamunî nda, u dî wéni n:ii ngê a pi ndî ngê amî pyódu, pi yintómu anîn:aa y:enê, M:aa kóó k:oo kmaapî ndî u ngwo anm:uu dóó, wain kamî u ngwo anm:uu nda. ³⁰ U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mî kee dnyiye, mbwini n:ii u pi Olipi.

**Yesu ngê Pita ka u
wópuwópu u pi u ngwo vyuu**

*Mak 14:27-31; Luukî
22:31-34; Njon 13:36-38*

³¹ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo awêde mgîdî vy:o a mgîmîmgîmî nê, nmyinê kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sipi y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi. ³² Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê. ³³ Pita ngê kwo, K:omo tpile kî tpóknî y:oo wunê kuwokuwo ngi, ngmênê nê mu ngmîdi daanê kuwo ngi. ³⁴ Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Mgîdî vy:o kêmkêm ghêlî k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpapê, yenye, D:aa p:uu dnyiye pyu ngmê. ³⁵ Pita ngê

^d26:27 Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipîlu 9:20

kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê díy:o wamye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka yinté mye vyi ngópu.

**Yesu Nketsemane u
ngwo doon:aa ngêpê**

Mak 14:32-42; Luukî 22:39-46

³⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, ghi ngmê lee dniye, u pi Nketsemane. Yesu ngê yepê, Al:ii dmyinê ya, mwi nîmo ngêpê. ³⁷ Yesu ngê pi pyile kyedekyede mu mwada y:i núw:o too, Pita Sepédi tp:oo dê. Yesu u gha dono ngê pyodo, u ghê myedê kee wo. ³⁸ Yi pini pyile knî ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:ii dmyinê ya, dpî ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dmyinê t:âât:ââ nê, a l:êê díy:o myedmyinê ngêpê. ³⁹ Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê kwó-dokwódombiy:e mî dyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, Tpile yilî yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u díy:o a kada nye tóó. ^f

⁴⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyê wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpî té. Pita ka kwo, Lukwe díy:o doo u ntââ, dye ghi dêêkwédi ntênê daanmyi ya? Kwo, Lukwe díy:o a l:êê díy:o dp:ee ngêpê té. ⁴¹ Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vvuwo, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kédangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê nî we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa nmye tpaê tumo, ngmênê nmyi tókótókó têdê wanmyi dêê dmi. ^g

⁴² Myombó Yesu ngêpê têdê mê loo, u mî ka kwo, M:aa. Kwo, Kíd:a w:ee. Kwo, Dono mbwaa daanî nda knomomê, ye yoo angênté wanî ngee. Kwo, Yi dono mbwaa u wépi daanî puwâ, úyóó nuw:o u pono n:aa vyápê. ⁴³ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile knî ye mê diyê wo, apê, Mu dpî té. Dpî vyîlê ngê dyaa ye chedê ngê.

⁴⁴ Pyolombó Yesu modoon:aa ngêpê. Mwiémwiyé ntee doo ngêpê, yinté modoon:aa ngêpê. ⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yedê diyê wo, yepê, Mwo anmyi dpî té? Yepê, Angênté, dmyongê nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono knî y:oo ala ngwo a mgîmîmgîmî nê. ⁴⁶ Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dê ghê, yepê, ka pwiye knî.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu

*Mak 14:43-50; Luukî
22:47-53; Njon 18:1-11*

⁴⁷ Yesu ngê danêmbum ghêlî daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa núw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó. ⁴⁸ Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nîné chipéchipé, yepê, yi pini yi vyílo. Yepê, Dpî mgîmî yó.

⁴⁹ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mw:ââkó Mâawe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, á:uu Yesu kpâa pee p:uu dyîngo. ⁵⁰ Yesu ngê kwo, Kópuni u pyinê cha ngmêê, d:uu ngi. Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu. ⁵¹ Yesu p:uu ndiye pyu

^e26:38 Njon 12:27 ^f26:39 Hipîlu 5:7-8

^g26:41 Hipîlu 4:15

^h26:44 2 Kódin 12:8

ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdî, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. ⁵²Wod:oo Yesu ngê kwo, Naa u dópo mênê mē kēdi. Kwo, N:ii ngê taa ngê l:êê dpî dóó, yi l:êê tēdē dpî pw:onu. ⁵³Kwo, Lama daa tóó M:aa ka wodí vyí, ye enjel yilí tp:oo témi tap a ka pèdê dy:ââ, paan:aa ngee nmo. ⁵⁴Kwo, Yi enjel yoo wodí dmy:ee té, ye ala yéli y:oo angénté paa mgîmî nê, kópuni puku yedê a tóó angénté myepaa ntiye ngmê. ⁵⁵Yesu ngê yi lede kní ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe díy:o kaa taa kēlê a ka dmyinê lee dmi. Yepê, Wo yilí yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe díy:o y:i dpîp:e mgîmî noo. ⁵⁶Yepê, Ng-mênê alanté dmye mgîmî nê, mu kópu u díy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo wunê a d:êê tumo, doo u ntââ daapîdmye kn:aadi ngmê.

Yi ngwo Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

**Nju tpémi yi kada pini kní y:oo
Yesu u ngwo kóté kalê ngópu**

*Mak 14:53-65; Luukí 22:54-55,63-71;
Njon 18:13-14,19-24*

⁵⁷N:ii kní y:oo Yesu mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi Kayapas u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, mwiyé nipi a wó. ⁵⁸Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo, lede kní yi vy:o mî yaa wo, apê, Yesu ngê kópuni a d:uud:uu ngmê, a ngópu

paa d:uu y:e. ⁵⁹Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini kní y:oo Yesu dnyen:aa kóté kîgha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilí kní y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilí t:ee ngópu, ⁶⁰ngmênê pi miyó dē y:oo yi kópu ngmîdi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyíko ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi miyó dē y:oo kópu mu ngmîdi ngmê vyi ngópu, ⁶¹kada pini kní ye yepê, Kî pini ngê ala kópu nmo a vyu, nmopê, Nê u ntââ, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, wo pyile amí lē, u ngwo am:aa wó. ⁶²Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ghêêdî wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dē vyi ngmê, daanyinê vy:a? ⁶³Ngmênê Yesu tumu doo ya. Myombó Yesu ka kwo, Yâpwoni ghê a t:a, yi yâpwo ngê a y:enê ngi. Kwo, Nmo kidimê k:omodanê. Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Tp:oo n:ii nmo t:âât:ââ, kwo, mum-doo nyi vyílo? ⁶⁴Yesu ngê kwo, Nýóó kîchi vyi. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kî Chóó Lémi u Pi Ndéndê. Anye, U pi ndîi ngê dē pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dē pyódu, nkálí too pee dmi mbêmê muedê pwiyé kní. ⁶⁵Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vyu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpídî a chópu, yi mââwe kní ye yepê, Kî pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóóchóó kēdê ndyíko. Yepê, Ala kópu nmo dē vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kââdî. ⁶⁶Yepê, Nmyi nuw:o dmi angénté a tóó? Kada pini yintómu kní y:oo kwo, Chóó u pye dē yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadî ya. ¹

⁶⁷U kuwó dini ghi ngê kêpa dnye tpyîpwi, kílí myednye kpakakpaka, ^{m68}dnye nkwtitinkwiti, kpídî pee ngê

ⁱ26:61 Njon 2:19-21 ^j26:63 Mát 27:12; Is 53:7

^k26:64 Mát 24:30; Dan 7:13 ^l26:66 Lev 24:16; Njon 19:7 ^m26:67 Is 53:5

ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vyee, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dípî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, ye pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vyi. Kwo, Lukwe díy:o nangê Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mak 14:66-72; Luukî 22:56-62;

Njon 18:15-18,25-27

⁶⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kígha, yi ngwo Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo ya. Dpodo módó ngmê u kwo a loo, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nkálili pi p:uu nye ya yédi. ⁷⁰ Ng-mênê Pita ngê yoo yi ngíma u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu d:oo w:ee ngê. ⁷¹ Wod:oo Pita pywuwópyuwówó tédê u nkígh:ê doon:aa kwo. Dpodo módó m:uu ngê y:i mye módu, pi knî ye yepê, Kí pini Yesu Nasalet pi p:uu kídoos ya. ⁷² My-ombó Pita ngê mēdē wópu ngê, ye kpaa wo, yepê, Ye pini daa a lama pini. ⁷³ Daa ndîi dye ghi yimî loo, yi yéli Pita ka knî m:uu loo, kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Nye kínga dpî mya. Kwo, Dpî wee mu ngmidi, Nkálili Wee. ⁷⁴ Wod:oo Pita ye mē kpaa wo, yepê, Ye pini daa a lama pini. Vyílo yi dini ghi ngê kēmkēm ngmē ka wo, ⁷⁵ wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kēmkēm ghēlí k:ii daawa kâa, pyolo nyinê wópuwópu nê. Wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyēnê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mak 15:1; Luukî 23:1-2; Njon 18:28-32

27 Mw:aa mgídî vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danēmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii. Yi danēmbum tédê Yesu u vyee u dy:oo a chapwo ngópu. ² U kuwó dini ghi ngê Yesu kóo dê kudu

dumo, Lóma lede yoo yi mâawe ndîi Paléti ka núw:o ngópu.

Njudas ngê chóóchóó u ngwo a nâkâ ngê

Dpodo 1:18-19

³ Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu kēdê ndyíko ngmê, daa kēmakēma mye vyee ngmê, u nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, apê, Dono kópu ngma atédî d:uu. Wod:oo Yesu kwódo ngê wowo u l:êê díy:o ye ndapîni u kwo y:ee ngópu, yi ndapî pyolo y:a kada pini knî ye mēmî y:àngo. ⁴ Yepê, Dono ndîi ngmēdî d:uu. Yepê, Pini n:ii u dono daa tóo mo daa tóo, u kwódo ngê kídî ghê, daa kēmakēma nmye vyee ngmê. Njudas ka kwo, Nmo mēkidimēn:aa mbumu. Kwo, Ye kópu ñyóo nyi l:âmo ngi. ⁵ Wod:oo Njudas Chóó Lémi u ngomo k:oo kee wo, yi ndapî dyuu y:i mî dy:ee too, wod:oo kuwa pwii wo, chóóchóó mîné nâkâ ngê, yed:oo pwene.

⁶ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yi ndapî mēdê ngî tumo, noko yepê, Ala ndapî Chóó Lémi u ngomo k:oo daadî ya, mu kópu u díy:o wu pini ngê pi vyee u l:êê díy:o kmēnê ngê. ⁷ Yi ndapî p:uu noko dnye danēmbum, yed:oo tēpê ghi u ngwo ngmê pwila ngópu, noko yepê, Pi my:oo n:ii Njedusalem adîn:aa pwopwo, y:i paan:aa kmēnēkmēnē koo. Yi tēpê ghi d:ââ l:âmol:âmo pyu ka pwila ngópu. ⁸ Pi knî y:oo yi tēpê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêê u tēpê ghi. Awêde u pi yinté mwo tóo.

⁹ Chóó Lémi u komo kapî pyu Njedî-maiya ngê kópuni wunê a d:êê ngê, yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

Ndapîni u pi Yisíléli tpémi y:oo yi pini u l:êê díy:o vyi ngópu,

yi ndapî pyolo y:a a ngî ngópu,

¹⁰ d:ââ l:âmol:âmo pyu ka u tēpê ghi u ngwo pwila ngópu.

Nmî Lémi ngê yinté a ka a vyu.

Paléti ngê Yesu u ngwo doo póópóó

Mak 15:2-5; Luukî 23:3-5; Njon 18:33-38

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu Lóma lede yoo yi kada pini Paléti ka núw:o ngópu, yi ngwo u pwopwo u nt:u kópu u kwo mye vyi ngópu. Wod:oo Paléti u kwo póó wo, kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Njóó kichi vyi. ¹² Kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, Yesu p:uu yipe tee kópu yilî t:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê kópu daangmê vyu. ¹³ Paléti ngê kwo, Kêêmî m:uu yilî ngee kapî ngmê. Kwo, Yi kópu yilî nye nyêmi té. Kwo, Lukwe dîy:o tumu nye kwo. ¹⁴ Ngmênê Yesu tumu doo kwo, kópu daa vyu, wod:oo Paléti ngê apê, Kî lónté pini? Apê, Lukwe dîy:o kópu daa tpapê?

**Paléti ngê Yesu u vyee
têdê u ngwo dy:ââ ngê**

Mak 15:6-15; Luukî 23:13-25;

Njon 18:39-19:16

¹⁵ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpapê, yini yidpîmo pw:iipw:ii. ¹⁶ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Pi yintómu yi lama yi pini u pi doo ya. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê yoo kwodonkwodo a wó, Paléti ye póó wo, yepê, Ló pini u yi nmye ngma a kwo, nî pw:ii? Yepê, Mbadapas ay:aa pw:ii ó Yesu ay:aa pw:ii, pini n:ii p:uu ala kópu a tpapê ngópu, apu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, wu vyîlo. ¹⁸ Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu ka n:ee dê kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê dîy:o dê kaa ngmê.

¹⁹ Yi ngwo Paléti kóté têtê doo ya, u kpâm ngê pi u kwo ngmê dy:ââ ngê, Paléti ka kwo, A Lémi. Kwo, Ngmâm ngê nga até da dy:ââ nê, a ka dê, Nyi ngê ye pini ngê kópu kîngmê d:uu. A ka dê, Pi mb:aa yila. A ka dê, Mgîdî vy:o a wóó k:oo kîdî m:uu, u ngwo dî nkîngê mb:anê.

²⁰ Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yi tpóknî y:oo yoo yi mbodo dmi vuywo ngópu, yepê, Paléti ngê Mbadapas dpo pw:ii ngê, Yesu dpî vya ngê. ²¹ Wod:oo Paléti ye póó wo, yepê, Ló pini nmyi l:êê dîy:o ngmanî pw:ii? Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. ²² Yepê, Yesu ngê ló kópu ngmanî md:o, pini n:ii p:uu ala kópu a tpapê ngópu, apu, Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê. Kwo, Kîdosi nêdê t:ee ngi. ²³ Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilî yintómu Paléti ka dpodom-biy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kîdosi nêdê t:ee ngi. ²⁴ Wod:oo Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Doo u ntââ yi nuw:o dmi daanî ngmêê. Apê, Ye daanî ng:aa mbê knomomê, ye wa gheteghete mbê dmi. Apê, Ala pini u vyee têtê módó n:aa dyede, ngmênê yi dono a p:uu kîngî kaalî. Wod:oo u dpodo pyu ngmê ka kwo, Mbwa d:ââ a ka ngma a núw:e. U kwo yedê núwo, Paléti ngê kóó dê pi yintómu yi ngópu ghêê doo, yepê, Ala pini u vyee têtê módó nmye dyede ngmê. Yepê, Yi dono nmyi p:uu choo ya. Yepê, Nê kuu, a pi daa t:a, a kêê dê dî ghêê dê. ²⁵ Pi yintómu knî y:oo kwo, Pi dono yila, pw:oo we. Kwo, Chóó Lémi ngê u ntââ daawa a vy:u. Kwo, Mu dini ghi ngê u ntââ wa vy:ee a knomomê, ye nmî p:uu dpo vy:ee ngê, nmî tp:ee dmââdîma yi p:uu myedo vy:ee ngê. ²⁶ Wod:oo Paléti ngê Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede knî ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini

ghi ngê Paléti ngê yepê, Ñuw:o yó, kídosi ñedê nyi t:ee yó.

**Lóma lede knî y:oo Yesu u
ngwo dnye nkwtinkwiti**

Mak 15:16-20; Njon 19:2-3

²⁷ Lóma lede knî y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo ñuw:o ngópu, ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo. ²⁸ Yesu u mbwo kpídini doo ya, a ngee ngópu, kpídí pee king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté kpídí u mbwo ngmê t:ee ngópu. ²⁹ Noko yepê, King knî yi mbêmê kídón ntee a kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngí tumo, a kmongo tumo, kídón ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Noko yepê, King knî y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, kî pini ka yinté tpile my:oo y:ee koo, wod:oo yimbwi ngma a ngí ngópu, u kwo y:ee ngópu, kwo, Chi tpyé, nmî kada pini ngê chi ya. U kuwó dini ghi ngê dnye yumuyumu, k:omodanê ngê dnya a chipéchípé, kópu, Munmîkó nmî Mâawe ndîi, Nju tpémi yi king. ³⁰ P:uu dnye tpyîpwi, yimbwi n:ii doo tpyé, u kuwó dini ghi ngê kwulo mêtê ngee ngópu, mbêmê dnye kpêêpî. ³¹ U nkwtinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpídí mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêtê ngee ngópu, chóó u kpídí u mbwo mê t:ee ngópu, wod:oo ñuw:o ngópu, apê, Kídosi ñedê nm:uu t:oo.

Yesu kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu

*Mak 15:21-32; Luukî
23:26-43; Njon 19:17-27*

³² Dini ghi n:ii ngê Lóma lede knî y:oo Yesu u vye têtê dnye ñéne, maa p:uu Sadéni pi ngmê m:uu ngópu, u pi Sai-mon. Lede knî y:oo yi pini ka dpodom-biy:e kwo, Kî pini u kídosi dnyinê ngi. ³³ Kwéli lee dnye, yi ghi u pi Mbodo

Dînê, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota.

³⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daapaa pyaa we, wod:oo yi komo ngmê wain d:âa k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê dini ghi n:ii ngê d:uu ngê, wépi ye puwâ. ³⁵ Yesu u mbwo kpídí a ngee tumo, kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu. Wod:oo u kpídí yêê tumo, yi kpídí knî yi l:êê diy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngí, woni nanê wa a ngí. ³⁶ U kuwó dini ghi ngê mbwódo yaa dnye, dnye y:enê, apê, Pi ngê wa a ngee. ³⁷ U pwopwo u nt:u kópu kídosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Yesu, Nju tpémi yi king. ³⁸ Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkîgh:ê kídosi ñedê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiye dpîmo a vye dé, yi tpile myedpîmo a t:âmot:âmo dé.

³⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kídosi ñedê a m:uu ngópu, dnye nkwtinkwiti, ⁴⁰ kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. Kópu, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo, ye ñyóó kídosi ñedê a ghidi, ñyóóchóó mê ngee ngi. ⁴¹ Kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwtinkwiti. ⁴² Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê doo u ntâa chóóchóó daawa ngee. Noko yipu, Mumdoon Chóó Lémi ngê nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kídosi ñedê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kêlîmî té. ⁴³ Noko yipu, U nuw:o Chóó Lémi p:uu a kwo, apu, Nê tp:oo. Noko yipu, U nuu ghi Chóó Lémi nódo wo tóó, ye pêtê ngee. ⁴⁴ Kpaa pyu n:ii dê Yesu u nkîgh:ê kídosi ñedê t:ee dumo, Yesu yinté myedpîmo nkwtinkwiti.

Yesu kídosi íedê u ngwo pwene

*Mak 15:33-41; Luukí
23:44-49; Njon 19:28-30*

⁴⁵ Kââdí mââ kélê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêmê mgídí a ghay wo. Dini ghi n:ií ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mē wa wo. ⁴⁶ Yi dini ghi ngê Yesu dpodombiy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe díy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe díy:o nga d:oo ch:anê wo? ⁴⁷ Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yélini woni kní y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ. ⁴⁸ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê íúwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi íedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê. ⁴⁹ Ngmênê pi woni kní y:oo kwo, Ngí t:ââ kmêlé. Kwo, Ilacha wunê pwiyé kní, ó daawa ní. Kwo, Ilacha ngê kí pini kídosi íedê yinê wunê ngêépí? ⁵⁰ Myombó Yesu dpodombiy:e mēyi ka wo, yed:oo pwene.

⁵¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídí ndíi n:ií doo ya, yi kpídí ngê yoo yi maa dpímo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa ní dniye. Yesu kídosi íedê dini ghi n:ií ngê pwene, wod:oo yi kpídí chóó mînê chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo a yaa wo, knâpwo dí. Yi ngwo yi dyámê pee mye ghêê mbê wo, t:aaní chaa dniye, ⁵² pi ntóó kpomo n:ií kní yi mênê a kmênê tumo, mye kweñe dniye. Chóó Lémi u nuu u yoo, yélini wunê a pw:oo dniye, yi ngwo a pii dniye. ⁵³ Yesu dini ghi n:ií ngê a pii wo, yi yélini yi kpí k:oo a pwii dniye, Njedusalem lee dniye, pi yilí kní y:oo mî m:uu tumo.

⁵⁴ Lede n:ií kní y:oo Yesu kídosi íedê t:ee ngópu, yi mââwe ndíi u k:ií kídosi u nkígh:ê dnyen:aa kwo, Yesu dnye y:enê.

Dini ghi n:ií ngê dyámê pee ghêê mbê wo, yi kópu yilí yi ngópu mye pyaa dniye, nkíngê mbê dniye, noko yepê, Kí ndêndê ngê Yâpwo ndíi tp:oo. ⁵⁵ Pyââ y:i yilí doo kwo, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a vwuwo. Yi pyópu kní y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnyimo a yâ-muyâmu, myednyimo a ngêépí. ⁵⁶ Yi vy:o pyââ pyile doo kwo, Méli Makí-dala pyââ ngmê, Méli myomo, Njems mbwémi Njósép yi pye, Sepédi u kpâm pyolo, Njems mbwémi Njon yi pye.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

*Mak 15:42-47; Luukí
23:50-56; Njon 19:38-42*

⁵⁷ Daa kêmakêma kââdí doo wupwo, Adamátiya pi ngmê ta, u pi Njósép. Yi pini ndáápi ngmê, myenté Yesu p:uu ndiye pyu ngmê. ⁵⁸ Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mînê ch:ee ngê, wod:oo Paléti ngê u lede kní ye yepê, Wu pini ntóó ala pini ka nyi y:ee yó. ⁵⁹ Wod:oo Njósép adí lê, kpídí mb:aa ngmê pwila ngê, Yesu ntóó kídosi íedê a ngópu, yi kpídí ngê a kmongo ngê. ⁶⁰ Ntóó íúwo, chóó u kpomo u mênê mî yó, chêépí ndíi yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngê, wod:oo p:o loo. Yi kpomo pi kní y:oo t:aaní paa mwiyé a ché ngópu, yi Njósép mupwokní yi ntóó kmênêkmênê u l:êê díy:o. ⁶¹ Méli Makídala pyââ, u pénta Méli k:ií, kpomo chedê dpímo ya, Njósép ngê Yesu ntóó yi ngópu kmênê ngê.

Kada pini kní y:oo lede kní ngmê kpomo chedê u ngwo mînê kuwo tumo

⁶² Womumo mw:aandiye, Sátidé ngê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:ií, Paléti ka lee dniye, ⁶³ kwo, Nmî lémi, k:omodanê pyu n:ií

^{27:46} Psalm 22:1 ^{27:51} Ex 26:31-33; Hipílu 6:19; 10:19-20

^{27:55} Luukí 8:2-3

ma nmyi vya ngmê, u kópu dyuu ngma até dp:o nuw:o kwolo. Kwo, Pi knî ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Wa vya nê, wo pyile amî lê, u ngwo amênê pyidu. ^{q64}Kwo, P:uu ndiye pyu knî y:oo ntóó wa t:âmo knomomê, pi knî ye wa vyi ngmê, yewo, Kîmêdê pyidu, ye yi k:omodanê kópu mbêmê u pi ndîi ngê wa pyódu. Kwo, U ntââ lede knî ngmanyi dy:ââ, ntóó kwéli kmênê ngmê, awêde maa y:i dny:oon:aa t:ââ, yed:oo p:uu ndiye pyu knî y:oo ntóó daawa t:âmo ngmê. ⁶⁵Paléti ngê yepê, U ntââ. Yepê, Lede knî ngmê núw:o yó, yi kópu mb:aamb:aa ngê dp:uu l:âmo yó. ⁶⁶Wod:oo Paléti ngê lede knî yi p:uu ngmê t:ângo, kpomo chedê nipi lee dniye. Chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, yi chââ u l:ii p:uu t:ee ngópu, noko yepê, Pi ngmê ngê wa kpêmî knomomê, u ngwo anmo w:ee. Yed:oo yi lede yoo a kuwo tumo, yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vwuwo, kî kpomo u mênê pi kîngmê kee.

Yesu u ngwo a pii wo

Mak 16:1-10; Luukî

24:1-12; Njon 20:1-10

28 Sandé mw:aa mgîdî vy:o, Méli Makîdala pyââ, u pénta Méli k:ii, kpomo chedê lee knopwo, Yesu kwéli kmênê ngópu. ²Yi taa knopwo, têpê dpodombiy:e doo ghêdê, nmî Lémi u en-jel ngmê mbóó p:uu a ndê wo, chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, tpiyé wupu kwólu, mbêmê yaa wo. ³U pââ doo a wuu mbele, límî u wuu ntoo, mye yin-too. U kpîdî dmi d:ud:umbiy:e kpaapîk-paapî. ⁴Lede n:ii knî y:oo kpomo dnye y:enê, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, mbwee ntóó k:ii pyaa dniye. ⁵Enjel ngê yi pyópu dê ye yepê, Namê nkîngê. Yepê, A lama ka tóó, Yesu ka dpo vwuwo mo, pini n:ii kîdosi nédê t:ee ngópu. ⁶Yepê,

Al:ii daa tóó. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé cho, ntóó kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu nyoo. ⁷Yi ghi yi m:uu ngópu, enjel ngê yepê, Límîlímî ngê lee cho, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo núw:o nyoo, yipi, Yesu kêda pyidu, nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Y:i anmy:uu m:uu ngmê. Enjel ngê yepê, Yi kópu dpo yidîn:aa vyi. ⁸Wod:oo yi pyópu dê y:oo límîlímî ngê kpomo a kuwo ngópu. Dpîmo nkîngê, ngmênê w:aa myedê pyw:ee ngópu. Mbêpê a pwaa ngópu, apê, P:uu ndiye pyu knî ye mdoo nyi núw:o.

⁹Maa p:uu Yesu a pyódu ngópu, yepê, Mw:ââkó dp:o. U kwo lee knopwo, yu km:ee dyimê knopwo, yu dê dpîmo tpyé dê. ¹⁰Yesu ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, A mbwó knî ye mdoo núw:o nyoo, yipi, Nkálili Wee u kwo dmyinê lêpî, yipi, Nê y:i anmy:uu m:uu ngmê. ^t

Lede knî y:oo kada pini knî ye mdoo u ngwo núw:o ngópu

¹¹Dini ghi n:ii ngê yi pyópu dê maadi dpîmon:aa kwo, lede knî ngmê Nje-dusalem lee dniye, kópuni yi ngópu pyaa dniye, yi kópu yilî yi yuu dmi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye mîné y:ee tumo. ¹²Kada pini yoo yintómu nipi a wó, yi nuw:o dmi ngmîdî ngê pyódu ngópu, lede knî ye ndapî yilî y:ee ngópu, ¹³yepê, Kópuni dê pyódu, pi ka nangê vyi. Yepê, Pi knî ye ala kópu dmyinê tpapê, yipi, Dini ghi n:ii ngê nmî dpî té, p:uu ndiye pyu knî y:oo daa nmî lama ntóó kêdê t:âmo ngmê. ¹⁴Yepê, Paléti ngê yi kópu a nyêmî knomomê, nmyi kpadakpada u pi a tpapê knomomê, ye u nuw:o nmo l:âmol:âmo, kópu nmye daangmêwa d:uu. ¹⁵Wod:oo yi lede knî y:oo yi ndapî yi kêlê a ngee ngópu, kópuni ye vyi ngópu, yi kópu pi knî ye

^{q27:63} Mát 12:40; 16:21; Njon 2:19-21

^{t28:10} Hipîlu 2:11

^{t28:3} Mát 17:2

^{s28:7} Mát 26:32

ntênê dnyen:aa tpaê. Nju tpémi y:oo yi k:omodanê kópu awêde mu nyepênyepê ngmê.

Yesu ngê chóóchóó p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê

Mak 16:14-18; Luukî 24:36-49;

Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

¹⁶ Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê Nkálili Wee u kwo lee dniye. Yesu ngê mbwini n:ii u pi ye vvu, yi mbwini mbêmê lee dniye. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, ngmênê knî ngmê yi nuw:o miyó ngê dnye ya, yinê ye daa vyílo. ¹⁸ Yesu yi nkîgh:ê a loo, nipi dnye danêmbum, yepê, M:aa ngê mbóó p:uu

kópu yilî yintómu yi kada pini ngê dé pyódu nê, dyámê mbêmê kópu yilî yintómu yi kada pini ngê myaa pyódu nê. ^{u19} Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o dyámê mbêmê ghi yintómu dpî lee dmyeno, pi yilî a p:uu ndiye pyu ngê dp:uu pyódu tóó. Yepê, Dmyinên:aa mbápitísím kígha dé. Yepê, M:aa u Ghê Dmi, myenté M:aa u k:ii, nmî kêê k:oo dmyinên:aa kapî dé. ^{v20} Yepê, Dêêpî kópu n:ii nmye nî vyi too, yi nuwo dp:uu kalê tóó, mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ dé. Yepê, Nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dye ghi yintómu nmyi p:uu anî ya, u dí, kuwókuwó wéni amî d:ii.

Wu u dí. ^w

^{u28:18} Epeso 1:20-22 ^{v28:19} Dpodo 1:8

^{w28:20} Njon 14:23; 15:17; Hipílu 13:8

MAK

Yesu Kédisu dyámê mbêmê dini ghi ngê doo paa, p:uu ndiye pyu yoo doo ndiye kîgha dé. U kuwó dini ghi ngê pwene, mēda pii wo, u mî ka mē kee wo, u kuwó dini ghi ngê Pita pi knî ye Yesu p:uu dpîmon:aa danêmbum, Mak ngê Pita dpîmo yâmuyâmu. Pita ngê kópuni dpîmo tpapê dé, Mak ngê Kîdiki dnye ngê ye mēdpîmo tpiye dé. M:ââ pyolo y:a mē limi mî loo, yed:oo Pita pwene, Mak ngê yi danêmbum Kîdiki dnye ngê u ngwo d:êê ngê. Ala yi danêmbum.

Njon Baptist ngê Yesu

u maa u ngwo a yó

Mátiyu 3:1-12; Luukî

3:1-18; Njon 1:19-28

1 Ala Yesu Kédisu u kópu mb:aa, pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo. ²Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vwu, u komo kapî pyu Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ee:ee pyu ngada waní kââ, maa yinê amînê yé.

Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê, ^x

³W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó,
maa mb:aa yidó yé yó.

^y ⁴M:ââ yilî mî loo, Njon ngê Yisaya u kópu u ngwo ntiye ngê. Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlî daangê chópu, Njon ngê Chóó Lémi u kópu pi knî ye doo tpapê, yi nuw:o dmi doo ngmêêpî dé, Yesu u maa u ngwo doo a yiyé. Njon w:amî mbêmê dpîmo ya, yélini u kwo dpîmo lêpî, ye dpîmo danêmbum. Yipu, Nmyo ndêndê ngê Nju tpêmi, ngmênê Chóó Lémi u chââchââ nmyi lama daa tóó, kn:aa dyámê tpêmi ntee dé, nmyo yinté dé. Yipu, Nmyi dono yilî kée

tóó, mbwaa ngê n:aa mbápitísím kîgha nmyo, Chóó Lémi ngê nmyi dono yilî u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té, Chóó Lémi u yoo njini ngê u ngwo wanmyi pyaa dmi. ⁵Njuda tpêmi Njon ka yilî loo, Njedusalem tpêmi yilî mye loo, dnyen:aa ng:aang:aa. Yi dono yilî yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a yémî, wod:oo mbwaa ndîi paa Njódan dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitísím ye dpîmo yém, yi dono yilî u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

⁶Chóó Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpídî gh:aagh:aa ntee dpîmo t:emî, Njon ngê yinté kpídî myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpídî. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa vyílo yidpîmo t:emî. Mty:aa ndâpu kpele numo ch:ee dpîmo kuwo dē, mu kópu u díy:o nté y:i dêpwo ya. ⁷Pi knî ye yepê, Pini n:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Nê têdê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. ⁸Yepê, Mbwaa ngê munî mbápitísím kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísím kalê nmyo.

Njon ngê Yesu u ngwo

mbápitísím kwólu

Mátiyu 3:13-17; Luukî 3:21-22

⁹Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili doo ya, p:aa u pi Nasalet. Yi p:aani a kuwo ngê, Nkálili Wee myedê kuwo ngê, Njódan mbwáani a núwo, Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbápitísím kalê nédi, yed:oo Njon ngê mbwaa lêê u mênê Yesu kmênê ngê. ¹⁰Dini ghi n:ii ngê Yesu mbwaa lêê u mênê a pii wo, apê, Mbóó mēdê kpēmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. ¹¹Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódó ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

^x1:2 Mal 3:1; Luukî 7:27

^y1:3 Is 40:3

^z1:6 2 Kings 1:8

Setan ngê Yesu u ngwo doo dóó

Mátiyu 4:1-11; Luukî 4:1-13

¹² Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê dy:ââ ngê.

¹³ Y:i doon:aa ya, wo podo y:a, Setan ngê y:i doon:aa tókótókó. Chii tpile tp:oo y:i myednyen:aa kwo, enjel yoo a lee dniye, Yesu mê ngee ngópu.

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mátiyu 4:12-17; Luukî 4:14-15

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Njon ngê King Helodi ka u dono kópu yilí dpîmo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo, Yesu Nkálili u ngwo loo, pi knî ye dpîmon:aa danêmbum, Chóó Lémi u kópu mb:aa p:uu ye dpîmon:aa danêmbum.

¹⁵ Yipu, Dye ghi mbwee machedê. Yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chap. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, yipu, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, u kópu mb:aa ka kêlîmî mbê dmyeno.

Yesu ngê u mwiémwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmídi too

Mátiyu 4:18-22; Luukî

5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁶ Dini ghi n:i ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vyuwó mo. ¹⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódó. Yepê, Te u vyuwó ntee dpî lama a tóó, pi vyuwó yinté dpî lama n:aa kígha. Yepê, Pi yilí Chóó Lémi ka wanmo núw:o. ¹⁸ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu. ¹⁹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mê miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dê. Yi mî k:i dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo

dnye l:âmol:âmo. ²⁰ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho. Wod:oo yi mî Sepédi, u dpodo pyu yoo yi k:i, dinki k:oo a kuwo tumo, wod:oo Yesu u kuwó ghê knopwo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:ii kwólu

Luukî 4:31-37

²¹ P:aa ndî ngmê u pi Kîpêênnyem, Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê p:aani ngmê. Yi pini páádi knî Yesu u k:i Kîpêênnyem lee dniye, y:i dnyen:aa ya. U kuwó dini ghi ngê, líme wo ngê, ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ye doon:aa dêêpî. ²² Kópuni ye vyi too, yi nyepênnyepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpîmo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpapê dé, daa ndiye pyu ndî yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpapê dé, chóó u pi mbêmê dpîmo tpapê dé. Noko yipu, U kópu yilí yintómu ndê kópu dé. ^a

²³ Pi ngmaté yi ta, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Ngêpê ngomo k:oo adí kee, yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodom-biy:e adí mbwólu, kwo, Yesu Nasalet pi. ²⁴ Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngê a ngmídi nyoo, nyi u nuu u pi. ²⁵ Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. ²⁶ Yi kmêna ngê yi pini ka nyuno pwopwo adí y:oo, dpodom-biy:e adí kââ, wod:oo yi kmêna ngê yi pini a kuwo ngê. ²⁷ Pi yintómu ngwéti dniye, noko dnye póó, noko yepê, Kí lónté kópu? Ndiye tédê kamí. Noko yepê, Yesu kmêna yoo yi pwo a tóó, u dnye a nyêmi ngmê. ²⁸ U kuwó dini ghi ngê yi kópu u mdoo yedê núw:o ngópu, Nkálili wee lîmîlîmî ngê a ngêêdí.

^a1:22 Mát 7:28-29

**Yesu ngê Saimon u mbywé
pyââ u ngwo pyi ngê**

Mátiyu 8:14-17; Luukí 4:38-41

²⁹ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê a pwii dniye, Yesu p:uu ndiye pyu páádi kní yi k:ii Saimon mbwémi Andru yi p:aa pee lee dniye. ³⁰ Saimon u mbywé pyââ ngmítédmi mbêmê doo dpí, mbii ndíí u ngwo ngmêdoo ya. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ka yi pyópu yuu adê y:ee ngmê. ³¹ Yesu loo, yi pyópu kwulo kele, a pyidu ngê, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu ngê nté ye mê y:àngo.

³² Kââdí dini ghi n:ii ngê gho, yi ngwo Nju tpémi yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê mbii pyu yintómu Yesu ka núw:o tumo, n:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo mye núw:o tumo. ³³ Yi ngomo t:âmo ghi a nt:ee wo, pi dêpwo a ya. ³⁴ Yesu ngê pwopwokopwe yilí pyi ngê, mbii dyêêdí daa ngmídi yedoo ya. N:ii kní y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yilí Yesu ngê ngm:ii kalê too. Yesu ngê kmêna kní ye danêmbum kwódu ngê, mu kópu u díy:o yi lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, kí yi pini. Yesu ngê u yi dêpwo kwo, Pi yintómu yi lama yi kópu yaa we.

**Yesu ngê Kípêêníyê
u ngwo a kuwo ngê**

Luukí 4:42-44

³⁵ Mw:aamw:aa ghêlí daa wa wo, Yesu ngê p:aa u ngwo a kuwo ngê, pi kwéli dêpwo a paa, y:i doon:aa ngêpê, u mî ka. ³⁶ Saimon mbwémi mbwémi ma adí lee dmi, Yesu dnyen:aa nmy:uu. ³⁷ Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Pi yilí kní y:oo ka nmy:uu ngi. ³⁸ Ngmênê Yesu ngê yepê, Kn:aa p:aani lee kmêle, yepê, kópu mb:aa y:i ye ngmênímo tpaépê. Yepê, Yi kópu u díy:o até d:a lê. ³⁹ Wod:oo lee dniye, Nkálili wo pe wo pe yi ngêpê ngomo kní yi k:oo dnyimon:aa koko,

Yesu y:i ye dímon:aa dêêpí. N:ii kní y:e yi kmêna dnyimo kwo, Yesu ngê yi kmêna dpímo ngm:ii kígha dé.

**Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee
mbii leprísi u ngwo doo ya**

Mátiyu 8:1-4; Luukí 5:12-16

⁴⁰ Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprísi u ngwo doo ya, yu mbodo dé y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A lémi. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. ⁴¹ Yi pini Yesu ka ch:anê wo, wod:oo Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dí chedê. ⁴² Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê, mb:aamb:aa ngê mê pyodo. ⁴³⁻⁴⁴ Yesu ngê kwo, Kí pini. Kwo, Ala kópu ny:ee ngi. Kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Ala ngwo Njedusalem chi lêpí, kpêê yiyé pyu ngê amí m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, ímê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamí nk:êê dé, kópuni nga dí d:uu, u ngwo pèdê w:ee y:e. ⁴⁵ Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:aani p:aani loo, p:êê mî chaa ngê. Yi kópu u l:êê díy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu p:aa ndíí n:ii dpímo lêpí, pi yilí yintómu u kwo dnyimo lêpí, u nkígh:ê dnyimon:aa wowo, pyiyépyiyé u kwo dnyimo dmyinê. Pi dèdpímo a ya, Yesu ka doo u ntââ ngê u kwo dpímo pyodopyodo. Yi kópu u l:êê díy:o dye ghi ngmê ngê yintoo p:aani k:oo daam:uu n:ee. Pi kwéli dèdpímo a paa, y:i dpímo a ya, pi yilí yintómu y:i u kwo dnyimo a lêpí, daa p:aa ngmídi dnyimo a ndiyendiye.

**Yesu ngê u knêyómu ya
pyu u ngwo pyi ngê**

Mátiyu 9:1-8; Luukí 5:17-26

2 Wo miyó pyile mî loo, Yesu p:uu Kípêêníyê u ngwo mêdê diyé

dniye. Pi knî yi lama yi yaa wo, apê, Yesu p:o a tóó. ²Pi yintómu u kwo a lee dniye, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Yesu ngê chókó u p:êê kópu dyuu ye doo tpapê dé. ³Yesu ka mbii pyu ngma a núw:o ngópu, kpâlî dè ntóó dè. Ngmítédmi mbêmê a yé ngópu, pi páádi knî y:oo dnyinê ngópu. ⁴Doo u ntââ yi pini Yesu ka daapê núw:o ngópu, mu kópu u díy:o pi knî y:oo maa nkoko ngópu. Yi pini páádi knî y:oo yi ngomo pywápê ngmê pw:ono adî núw:o ngmê, Yesu kwéli doo a ya, ngomo pw:ono puu y:i ngmêmînê t:ee ngópu. Ngomo pw:ono têpê a wéli ngópu, puu y:i ngmêmînê t:ee ngópu, yi pini yedê ngê y:i ghîpî ngópu, u ngmítédmi mbêmê doo ya. ⁵Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kélîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee. Kwo, Nono yilî yintómu dí chedê, Chókó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. ^{b6-7}Nju tpémi yi dêêpî pyu yoo y:i ngmēdoo kwo, yi kópu yi ny:ee ngópu, yi gha vy:o a vyi ngópu, apê, Kî pini ngê lukwe díy:o yi kópu dè vyi? Apê, U yi u ngwo a kwo, Chókó Lémi u d:aa nê kââdî. Apê, Chókó Lémi mu ngmîdi ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilî dí chedê. Apê, Doo u ntââ, pi ngmê ngê yinté kópu d:uudpî vyi. ^{c8}Kópuni tumu dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o yenté nmye nuu mbumu té? ⁹⁻¹¹Yepê, Nê Chókó Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dí chedê, Chókó Lémi ngê nono yilî u kuwó dè kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kélîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kélîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka

kwo, Gh:êêdé, ngmítédmi a ngini, p:o lili. ¹²Wod:oo yi pini ghêêdî wo, u ngmítédmi a ngêêdî, pi yintómu yi ngópu mî pwii wo. Pi yintómu ngwéti dniye, Chókó Lémi chaa kalê ngópu, noko yepê, Kînté kópu pi doongmê módu. ^d

Yesu ngê Lipi u ngwo ngmîdi ngê

Mátiyu 9:9-13; Luukî 5:27-32

¹³Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mē diyé dniye. Pi yilî yintómu u kwo a lee dniye, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. ¹⁴Dini ghi n:ii ngê kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi, Alipayas tp:oo. Yi pini ndapî ngêêpî ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdî wo, Yesu u kuwó ghê wo. ¹⁵U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêpî pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yinté pini mē yilî Yesu p:uu dnye ya. Nipi dnye kmaapî, yi ngomo k:oo. ¹⁶Dêêpî pyu yoo n:ii dé Pádisi yoo yi vy:o dnye kwo, y:i knî ngmê ta. Apê, Yesu kn:aadi te pyu yoo yi k:ii mu kmaapî té. Yi tpókni Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó dniye, yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini kn:aadi te pyu yoo tákisi ngêêpî pyu yoo yi k:ii a kmaapî té? ^{e17}Yesu ngê yi kópu yi nyongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî ní. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê. Yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo. ^f

Nté kpîpîkpîpi u danêmbum

Mátiyu 9:14-17; Luukî 5:33-39

¹⁸Wo ngmê knî yi k:oo Pádisi knî y:oo nté dnyimo kpîpîkpîpî. Chókó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo dnyimo ngêpê. Yi

^b2:5 Luukî 7:48 ^c2:6-7 Is 43:25; 1 Njon 1:9 ^d2:12 Mát 9:33

^e2:16 Mát 11:19; Luukî 15:1-2 ^f2:17 Luukî 19:10; 1 Tim 1:15

wéni knî ngmê ngê, Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu myednyimo d:uud:uu, nté myednyimo kpîpîkpîpî. Yi wéni ngmê ngê pi knî Yesu ka ngma a loo, u kwo póó dniye, kwo, Lukwe díy:o Pádisi knî y:oo nté dê kpîpî ngmê, kwo, Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo nté mya kpîpî ngmê, kwo, ngmênê m:uu ndiye pyu knî ye nté chuu kwódu ngê.¹⁹ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntââ nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê.²⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê.

²¹ Yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii u kpîdí mbwee dpo chópu, doo u ntââ kpîdí pee kamî daawa pwila, kpîdí mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kpîdí pee kamî dêêkwédi ngê wa a pyódu, kpîdí mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpîdí pee kamî, kpîdí pee mbwee daa numo yi pee dê, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dê.⁸

²² Yepê, Wain kamî nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé tédê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedê. Yepê, Nté kpîpîkpîpî mēdaa ndîi kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o a p:uu ndiye pyu knî ye nté daanî kwódu.

Yesu ngê líme wo p:uu kópuni vyu

Mátíyu 12:1-8; Luukî 6:1-5

²³ Líme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódo, ngmênê Pádisi knî ye yinê ye dnye dpodo,^{h24} Yesu ka kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî líme wo ngê a dpodo té?²⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angénté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? Yepê, Dini ghi n:ii ngê Apiyata kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo a ya, Dépidi ngê Sóól u ngwo a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too,ⁱ²⁶ wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbídédi knî ngma a ngêêdí, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbídédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too.²⁷⁻²⁸ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dépê t:ângo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmídi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê díy:o nê u ntââ, líme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaépê. Yepê, Pádisi yoo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi alanté, Líme wo kada a tóó, yoo kuwó a kwo. Yepê, Yinté daa tóó. Yepê, Chóó Lémi ngê líme wo yó, pi knî yi ghê vyîmî u l:êê díy:o, daa líme wo u l:êê díy:o yoo l:âmo ngê.^j

⁸2:21 1 Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16 ^h2:23 Deut 23:25 ⁱ2:25 1 Sam 21:1-6
^j2:27-28 Deut 5:14

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mátíyú 12:9-14; Luukí 6:6-11

3 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo mē kee dniye. Yi ngomo k:oo pi ngmédoo kwo, kóó ntóó. ²Yi ngomo k:oo Pádisi yoo myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo, apê, Nmî lîme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyîkondyîko. ³Yesu ngê yi pini kóó ntóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Pi knî yi ngîma a nkîgh:ê anyinê ghé. ⁴Wod:oo pi knî ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Lîme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? Ngmênê pi knî y:oo kópu u kwo daangmê vyi ngópu. ⁵Yesu ye nod:e wo, kwódo ng:oo dmi l:âmo a ngêpa wo. U gha vy:o vvyu, apê, Lukwe dîy:o kî pini kóó ntóó ye doo ch:anê wo? Apê, Lukwe dîy:o yi dêêpî kópu ngmîdi p:uu a nuw:o té? Wod:oo yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Wod:oo yi pini ngê kóó kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mē pyodo. ⁶Yi ngwo Pádisi yoo pwii dniye, King Helodi u kwo ténî pee yéli yi k:ii dnyen:aa danêmbum, yi danêmbum tédê Yesu u vyee u dy:oo mínê chápwo ngópu.

Yesu u ngwo dpîmo dêêpî myedpîmo pi pyipyi

Mátíyú 4:23-25; Luukí 6:17-19

⁷⁻⁸Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Nkálili Kpénî Lêê ndîi u nkîgh:ê lee dniye. Pi yilî yintómu knî y:oo Yesu myednye yâmuyâmu. Pi yilî tp:oo témi tap. Nkálili tpémi, Njuda tpémi, Nje-dusalem tpémi, Yidumiya tpémi, Pédiya tpémi, Taiya tpémi, Saidon tpémi, daa wee ngmîdi tpémi Yesu ka yedê loo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê kópuni yilî doo d:uud:uu, yi kópu yilî yi pi dmi a ny:ee tumo. ⁹⁻¹⁰Yesu ngê mbii pyu yilî

dpîmo pyipyi, yed:oo mbii pyu knî y:oo pi dpodombiy:e dnye papî dé, Yesu ka u ngwo dnye lêpî, u yi y:e doo kwo, Yesu p:uu kêê nm:uu yé, yed:oo nmî mbii machedê ngê u ngwo a pyodopyodo. U l:êê dîy:o Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo vvyu, yepê, Dinki a núw:o yó, yepê, yoo a pwo wa a wó. ¹¹N:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, yu km:ee dyimê dnye, dpodombiy:e u kwo mbwóó dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi tp:oo. ¹²Yesu ngê kmêna knî ye yepê, Yi kópu daamunmyi vyi ngmê, nê n:uu. Yi kópu ye kwódu ngê.

Yesu ngê u dyépi y:a mē miyó u ngwo ngmîdi too

Mátíyú 10:1-4; Luukí 6:12-16

¹³U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu paa loo, u yoo chóó mî myââ, yélini u yi dmi u ngwo doo kwo, yepê, A pwiyé dmyeno. ¹⁴Yi yéli yi vy:o, pi y:a mē miyó ngmîdi ngê, u dyépi yoo, u aposêl yoo. Yepê, Dî ngmîdi nmyo, a p:uu dmyinê ya. Yepê, Dîyo a dpodo tédê wanî dy:ââ nmyo, pi knî ye a kópu dyuu anmyin:aa tpapê. ¹⁵Yepê, U ntââ ngê wanî pyódu nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé. ¹⁶Yesu ngê u dyépi y:a mē miyó ngmîdi ngê, ala yi pi dmi. Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita. ¹⁷Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê. Yesu ngê Njems mbwémi Njon yi pi dê ntaa doo, apê, Komo pwááti dê, yi chóó yi dnye ngê, Mbówanêênjîs. ¹⁸Pilipi Mbatolomyu limo wono, Mátíyú Tomas pii wolo, Njems tówo, Alîpayas tp:oo. Tádiyas yono, Saimon mē ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u dîy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:o dny:oo y:enê nmo. ¹⁹Njudas Kédiyót pi mē myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

**Yesu u pyimo Setan u pi
u ngwo t:ee ngópu**

Mátiyu 12:22-32; Luukí 11:14-23; 12:10

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu p:o mê lee dnyiye. Wunê ntee u ngwo dpîmo pyodopyodo, yinté u ngwo mîmî pyodo, pi yilî u kwo loo, yi kópu u l:êê dîy:o u pi knî yi k:i:i yi kmaapî u dye ghi dêpwo ya. ²¹ Dini ghi n:i:i ngê u pye ghee knî y:oo yi kópu a ny:ee ngópu, wod:oo lee dnyiye, apê, Nmî nya. Mu kópu u dîy:o pi knî y:oo noko yepê, Kêdê ghéti. Yinté dnye tpapê. ²² Dêêpî pyu n:i:i yoo Njedusalem a ndê dnyiye, noko yepê, Kmêna yoo yi kada pini Setan ngê wu pini yinê a mbêpê kîgha. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêpê kmêna yoo yinê a ngm:i:i kîgha too. ²³ Wod:oo Yesu ngê yi yéli a danê ngê, yepê, Setan ngê pi knî y:e kmêna daawa ngm:i:i kalê té. Yepê, Daa Setan u wêdêwêdê mbêpê kmêna n:aa ngm:i:i kîgha too, ngmênê Chóó Lémi u Ghé Dmi u wêdêwêdê mbêpê n:aa ngm:i:i kîgha too. ²⁴ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. ²⁵ Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamyé dyênê ngmê. ²⁶ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angênté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêpê kmêna n:aa ngm:i:i kîgha too.

²⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mēdaanyimo ngî té. Yepê, Ngmênê n:i:i u wêdêwêdê ndîî, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî

mgîmî, kóó yu dpî kudu té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiye a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîî. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:i:i dé y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêpê Setan kóó yu dî kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:i:i kîgha too.^k

²⁸⁻²⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo ló dono kópu yilî a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpî vyi ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilî u kuwó wa kée té, ntââ y:e mēdaangmêwa a vy:u. Yepê, Ngmênê pini n:i:i Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu adî peede tpapê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilî u kuwó daawa kée té. ¹³⁰ Yesu ngê yi kópu ye vyu, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo noko yepê, Yesu ngê kmêna ngma a kwo.

**Yesu u pye ghee knî y:oo
Yesu u ngwo dnye nmy:uu**

Mátiyu 12:46-50; Luukí 8:19-21

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu u pye ghee knî taa dnyiye. Doo u ntââ Yesu ka daapî nî dnyiye, mu kópu u dîy:o pi yilî, ngomo a nt:ee wo. Wod:oo kuwa dnya a kwo, kópu u kwo dy:ââ ngópu. ³² Yi yéli y:oo Yesu ka y:oo vyi ngópu, kwo, Mye ghee knî kuwa ka wee, kwo, ka poopoo ngi. ³³ Yesu ngê yepê, N:uu ngmê a pye? Yepê, N:uu dé ye a mbwó yoo? ³⁴ Yélini yi vy:o doo kwo, doo y:enê dé, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo. ³⁵ Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:1-9; Luukî 8:4-8

4 Wo ngmê ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya, pi yilî yintómu y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa a wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa nga:ang:aa. ²Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo y:i doon:aa kîgha.

³Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. ⁴Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, ímê knî y:oo mî ma tumo. ⁵Yepê, Witi w:uu woni dé t:aanî mbêmê mî dyimê dniye, têpê mdoo kwéli dêpwo ya. ⁶Yepê, Yi witi w:uu dé límîlímî ngê pii dniye, ngmênê dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u díy:o yi km:êê dmi têpê mênê yimi daa ghêpê dniye. ⁷Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too, yi nt:u dmi daa kaa dniye. ⁸Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwo do w:uu pyoloy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwo do wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwo do yonoy:a kele. ⁹Yepê, Kópuni nmye dí vyî, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuwo.

Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo

Mátiyu 13:10-17; Luukî 8:9-10

¹⁰Dini ghi n:ii ngê yoo ndîi yi p:o p:o mê loo, Yesu p:uu ndiye pyu yoo, u dyépi y:a mê miyó knî yi k:ii, yi mgongo

danêmbum knî yi díy:o u kwo póo dniye. ¹¹⁻¹²Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilî nmye wanî tpaê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye anî mgongo, mu kópu u díy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê a d:êê ngê, yi yéli y:oo yi kópu paa ntiye y:e. Yi kópu ala,

U mumu ngê a mumu ngmê,
u nyémî ngê a nyémî ngmê,
u wopwe ngê mêtêdê wopwe ngmê.

Wa a w:ee ngmê, ye Chóó Lémi ka wa diyé dmi,

yi dono yilî u kuwó wa kée té, mêtêdaawa a ngî té. ^m

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mátiyu 13:18-23; Luukî 8:11-18

¹³Yesu ngê yepê, Angênté? Yepê, Yi mgongo danêmbum dmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ló mgongo ngmanmyinê w:ee ngmê? ¹⁴Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, yepê, Chóó Lémi u kópu pi knî yi ngîma yinté a yiyé tumo. Yepê, Yi kópu pi woni knî yi mênê nt:u dpî kaalî, woni knî yi mênê nt:u d:uudpî kaalî. ¹⁵Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, ímê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté wêdêwêdê dé, yi ngópu dpî kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpî kee, yi nt:u dmi d:uudpî kaalî, mu kópu u díy:o Setan ngê yi kópu dpî t:ámo té. ¹⁶⁻¹⁷Yepê, Witi w:uu woni knî t:aanî mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, límî k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê díy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo límî k:ii wa kpîpî nê.

¹⁸Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo a kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. ¹⁹Yepê, Yi yéli nté ndapî, tpile yilî yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalî. ²⁰Yepê, Witi woo woni knî tēpê mb:aa mbēmē yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalî, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalî, woni knî yi mēnē pyoloy:a dé, woni knî yi mēnē wonoy:a dé, woni knî yi mēnē yonoy:a dé.

²¹Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:i ngê mgîdî dpo ghay, n:i ngê lam dpo vyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u dīy:o lukwe ngê mgîdî wa chaa? Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ, yoo u ngwo dpî numo m:uu. ²²Yesu ngê yepê, Tumu kópu yintómu dīyo wa a pywálî dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálî dmi. ²³Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

²⁴Yesu ngê yepê, A ka ntēnē dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe, ²⁵mu kópu u dīy:o n:i ngê a kópu dyuu wa a w:ee, dīyo knî m:uu u kwo wanî y:oo. Yepê, N:i ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, tēdēni kópu ayedê w:ee, yi kópu l:âmo wa a ngee, u nuwo wa a kuwo.

Nté woo u pyidepyide u danêmbum

(Yi dini ghi ngê Nju tpémi yi nuw:o ghi dmi alanté doo ya. Noko yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmîdi, yi pini nmî kada adî kwo, Chóó Lémi ngê l:êê tēdê wa ngee nmo, nmî mbodo dmi mudu y:i wa yââ, kn:aa

dyámê tpémi yintómu nmî maknopwo adnyi ya. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmo.)

²⁶Yesu Nju tpémi ye doo mgongo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo yi y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu alanté wa pyódu. Yepê, Dini ghi n:i ngê pi ngê u nté woo a nt:ene ngê, u nté woo dpî ntówo, mo dpo kuwo, yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi. ²⁷Yepê, Yi pini p:o dpî lē, kn:aa dpodo p:uu mēwumē dpodo yédi, mgîdî vy:o a dpî yédi, dye ghi yintómu yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi. Yepê, Yi pini u lama daa ya yédi, nté woo lónté dpî pyidu. ²⁸Yepê, Tēpê ngê chóó dpî pyidepyide kwolo, pii mwiyé dpî chópu, u kuwó dini ghi ngê nté woo ndââ dpî chaa, u kuwó dini ghi ngê nt:u dpî kaalî, yed:oo dpî mdo. ²⁹Yepê, Dini ghi n:i ngê u nté dpî mdo, yed:oo dpî ché.

Kwee u mgongo danêmbum

Mátíyu 13:31-32,34; Luukí 13:18-19

³⁰Yesu ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté anî mgongo?

³¹⁻³²Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilî ngê amî pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndî ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:i ngê yi nkwodo dpî kee, dpî tîpîtîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

³³Dini ghi n:i ngê Yesu ngê u kópu dyuu pi knî ye doo tpapê, yinté mgongo yilî ye kwólu, u dí doo u ntââ pi knî y:oo yi mgongo daapêdê w:ee tumo.

³⁴Dini ghi n:i ngê pi yilî knî ye dpîmo danêmbum, dye ghi yintómu ye dpîmo mgongo. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi mgongo u kakēmê mēd-pîmo chámêchámê.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mátiyu 8:23-27; Luukî 8:22-25

³⁵ Yi wéni ntumokwodo, Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêlé. ³⁶ Wod:oo dinki k:oo wo dniye, yoo a kuwo ngópu. Dinki knî m:uu loo, Yesu mye ngm:êê ngópu. ³⁷ Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vuywó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kêmakêma dinki pí vy:êê wo. ³⁸ Yesu dinki kn:ââ ghê doo dpî, u piló mbodo knâpwo doo a ya. P:uu ndiye pyu knî y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Mâawe. Kwo, Lama daa tóó nga anmî pwopwo té? ³⁹ Yesu a pii wo, yópu ka kwo, Munto. Vuywó knî ye yepê, Dmyinê nd:omo. Wod:oo yópu a ngópu, dye ndîi mē kââ. ⁴⁰ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o nmye nkíngê té? Yepê, Lukwe díy:o a ka dp:ee kēlímî té? ⁴¹ Nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, noko yepê, Kî lónté pini? Noko yepê, Vuywó yópu y:oo u dnye kēdê ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

Nkedîsa pi ngmê u danêmbum

Mátiyu 8:28-34; Luukî 8:26-39

5 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. ² Yesu dinki k:oo a ghay wo, pi ngmê até u kwo yi loo, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini kpomo mênê a pwii wo, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé. ³ Y:i dpímo ya, dye ghi yintómu. Doo u ntââ pi ngê puwóma ti ngê daapí kudu ngê. ⁴ Daa ng:êêntómu puwóma ti ngê kóó yu kudu tumo, ngmênê dpímo pwapí dé, mu kópu u díy:o l:âmo dy:ââ. Dêê dniye, daa kudu ngópu. ⁵ Dye ghi yintómu mbu knî yi mbêmê dpímo lêpî, kpomo knî yi mênê myedpímo lêpî, dpímon:aa kââkââ, chóó chêêpî ngê myedpímo châpwo.

⁶ Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê Yesu kuughê a módu, mbêpê a puwâ, Yesu

ka loo, yu mbodo dê y:e Yesu ka k:ame ghê wo. ⁷⁻⁸ Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Yesu ngê kwo, Kmêna. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi pini ngê Yesu ka kwo, Yâpwo ndîi u pi mbêmê nga da mbwólu, nangê kpada nê. ⁹ Yesu u kwo póó wo, kwo, Mî n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pí dídyênî, mu kópu u díy:o nmo yilî. ¹⁰ Yesu ka doo dmyinê, kwo, Kn:aa dyâmê pee p:uu nangê dy:ââ nmo. ¹¹ Mbwmê w:uu ndîi yi nkígh:ê ngmêdoo kwo, w:amî mbêmê dnye kmaapí. ¹² Yi Kmêna knî yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kî mbwmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. ¹³ Yesu ngê yepê, U ntââ. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwmê w:uu yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwmê yintómu my:oo yono yono y:a mbêpê dniye, paa ghi p:uu ghípila dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

¹⁴ Pini n:ii yoo mbwmê w:uu ka dnye vuywo, yi yéli mye mbêpê wo, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi knî ye mdoo mye núw:o ngópu. N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye. ¹⁵ Apê, Pini n:ii kmêna knî y:oo mwo a dyênê ngópu, ka tóó. Apê, Nmo ntee pini ngê mēka tóó, mēdaa ghétighéti, kpídî u paa ngmēka t:a. Nkíngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye. ¹⁶ Yélini yi ngópu yi kópu ghéti ngê pyodo, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu, kópuni mbwmê knî y:e pyodo, ye myedê nté ngópu. ¹⁷ U l:êê díy:o Nkedîsa tpémi Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyinê kuwo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo.

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo doo wowo, pini n:ii ngê u kmêna u ngwo dnye kwo, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntââ wanî ngm:êê ngi? ¹⁹ Ng-

mênê Yesu ngê kwo, Kêlê. Kwo, Daanyi nî. Kwo, Chóó Lémi ka chi ch:anê, awêde mb:aamb:aa ngê da ngee ngi. Kwo, Po mē dini, yi kópu nyoo knî ye dpîmo nté ngi. ²⁰ Wod:oo yi pini adî lê, P:aa Y:a Knî yi k:oo doon:aa m:ii. Kópuni Yesu ngê u ngwo d:uu ngê, pi knî ye doon:aa a nj:ii. N:ii knî y:oo ny:ee ngópu, ngwéti dniye, noko yepê, Vyuw! Yepê, Kópu kamî.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdê pyidu ngê

Mátíyu 9:18-26; Luukí 8:40-56

²¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mî tee dniye, pi yilí knî y:oo a yina ngópu, kpé lêê u nkîgh:ê dnye ya. Pi dēpwo a ya. ²² Pi ngmê u pi Njayidus, ngēpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee mî dyimê wo, u kwo nkēpê mbê wo, ²³ kwo, A tp:ee módó kīyedê mbii, kwo, Y:ay:a dē pwiyé. Kwo, U ntāa wanyinê lê, ngēê dē u pwo any:uu yé dē, any:uu pyi, yed:oo mēdaawa pw:onu. ²⁴ Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mē yilí yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkîgh:ê nm:uu ghê dmi.

²⁵ Pyāa yi vy:o ngmēdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:āa y:a mē miyó ndîi, wêê p:uu dēpê vyā. ²⁶ Yi pyópu p:uu kpeede yilí dpîmo dpodo, yimi mēdnyimo mgîni vyîmî kîgha, nk:āa ye dpîmo ngēēpî dé, u ndapî yinté chedê ngê, ngmēnê dēdnyimo pyipyi, dono ngê p:ee mēdnyimo pyépi. ²⁷ Yi pyópu ngê Yesu u pi dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo Yesu u kuwó mî ghê wo. ²⁸ Apê, Yesu u kpîdî kwódo p:uu a kēê n:aa yé, yed:oo wêê wunê vye. ²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu u kpîdî kwódo p:uu kēê yó, wod:oo wêê a vyā, yi pyópu ngê a w:ee ngê, apê, A mbii machedê ngê dē pyódu. ³⁰ Yesu u lama até yi yaa wo, apê, Ala a wāa pi ngmê

p:uu dē kee, wod:oo u kuwó até yi diyé wo, yepê, A kpîdî p:uu kēê n:aa dē yé? ³¹ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Lukwe dīy:o nye póó? Kwo, Lukwe dīy:o chi vyi, A kpîdî p:uu kēê n:aa dē yé? Kwo, Pi kînga dīdyênî. ³² Yesu doo yeda vyuwo, yoo doo y:enê, apê, Ala kópu n:aa dē d:uu? ³³ Yi pyópu ngê a w:ee ngê, kópuni u ngwo pyodo, wod:oo nkîngê mbê wo, Yesu ka adî lê, yu km:ee k:ame ad:uu ghê, u mbii u danēmbum yintómu u kwo adē nt:o. ³⁴ Yesu ngê kwo, A ch:am. Kwo, A ka che kēlîmî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Chi lēpî, mii chedê ngê dē pyódu, u nuw:onu w:oo ngê kēê kîdangê t:oo. Kwo, P:o mē dini.

³⁵ Yesu ngê u danēmbum ghêlî dēpê kēlî ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi knî ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Nîm:ee módó ngê pi nga da dy:āa. Kwo, Doo u ntāa kî māāwe ngê mēdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mēkidingê nuw:o. ³⁶ Kópuni dnye tpaépê dé, Yesu ngê kēê yi kēlê dēpê ngópu, ngmēnê Njayidus ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chi kēlîmî. ³⁷ Pi daangmê nuwo, ngmēnê Pita, Njems mbwémi Njon vyílo dé yi nuw:o too. ³⁸ Njayidus u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yoo yi módu, apê, Mu mbê té, mu kâākâa té. ³⁹ Yesu ngomo k:oo adî kee, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ala lukwe u dnyengi ayi kwo? Yepê, Lukwe dīy:o nmye mbê té? Yepê, Ye dmââdî doo pwene, ngmēnê a dpî. ⁴⁰ Yesu dnye yumuyumu, ngmēnê kuwa pw:ii too, yi dmââdî u pye mî, p:uu ndiye pyu pyile knî yi k:ii, ngomo ghi k:oo adî kee dmi, yi dmââdî ntóó kwéli doo ya. ⁴¹ Yesu yi dmââdî kwulo kele, yi dnye ngê kwo, Tálita kum, u nt:u kópu, Kî dmââdî, a piidi. ⁴² Wod:oo a pii wo, modoo paambwi. Yi dmââdî u m:āa y:a mē miyó ngê doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi dmââdî Yesu ngê a pyidu ngê, ngwéti dniye, apê, Yesu ngê ló kópu adî d:uu? ⁴³ Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi mēnê

dpo ghêpê we, pi ka nangê vyi. Yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mátíyu 13:53-58; Luukî 4:16-30

6 Yesu kwéli doo ya, yi ghi a kuwo ngê, p:aani n:ii a kaa wo y:i mê diyé wo, Nasalet, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii. ²Lîme wo ngê ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ngê doo ndiye kîgha dé. Pi y:i mê yilî doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilî ny:ee ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Ala kópu yilî anyi wunê ng:êênî? Noko yepê, Nuw:o ghi ndîî nanê u kwo a yémî té? Noko yepê, Mbwudu yilî angênté dpî chaa? ³Noko yepê, Kî daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu. Noko yepê, Kî Méli tp:oo, Njems Njósés Njudas Saimon yi mbwó. Noko yepê, U tîdê yoo al:ii myeka kwo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu mb:ii ngópu. ⁴Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê, ngmênêni knî y:oo myed:uudpî châpu ngmê. ⁵Doo u ntââ Yesu ngê mbwudu yilî y:i daapî chópu, ngmênê pwopwokopwe knî ngmê yi mbêmê kêê yó, u ngwo pyi too. ⁶Yesu ngê u gha vy:o apê, Lukwe díy:o kî yéli a ka dèdê kèlímî té?

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mátíyu 10:5-15; Luukî 9:1-6

Yesu ngê Nasalet a kuwo ngê, u nkîgh:ê p:aani n:ii dnye ya, yi wee u kwo loo, Chóó Lémi u kópu p:uu doon:aa ndiye kîgha dé. ⁷Wo ngmê ngê p:uu ndiye pyu yintómu y:a mê miyó a danê ngê, p:aani p:aani miyó miyó doo dyede. Yepê, U ntââ ngê n:aa pyépi nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé. ⁸Yepê, U ntââ nmyi kiyé avy:ee

úuw:o t:oo, ngmênê tpile n:aamu úuw:o. Yepê, Nté n:aangmê úuw:o, nmyi tpile péé myen:aangmê úuw:o, ndapî nmyi mênê myekíngmê kwo. ⁹Yepê, Nmyi yi dópo dmi nmyi yiye yi t:ee yó, ngmênê nmyi mbwo kpídî myomoni n:aangmê t:oo. ¹⁰Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo ya, u dí yi p:aani mēdny:oo a kuwokuwo. ¹¹Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpín:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dē daadnyimo nyēmî knomomê, ye yi pini dē y:oo yi p:aani dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tēpē yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo.

^p

¹²Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó p:aani p:aani lee dniye, ala kópu pi knî ye dnyen:aa tpapê, yipu, Nmyi dono kópu yilî yintómu kée tóó. ¹³Pi yilî knî y:e yi kmêna mî ngm:ii kalé tumo, yâpwo wulu mbii pyu yilî yi mbêmê dnyen:aa a pipi, u ngwo dnye pyipyi dé. ^q

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyâ

Mátíyu 14:1-12; Luukî 9:7-9

¹⁴Yesu ngê kópuni doo d:uud:uu dé, King Antipas Helodi ngê yi kópu yilî ny-ongo, mu kópu u díy:o Yesu u pi pi yilî yintómu yi lama doo ya, ngmênê Helodi ngê Yesu daangê módu. Pi knî ngmê y:oo Yesu p:uu apê, Njon Baptist kîmêdê pyidu, wu vyílo. Apê, Yi kópu u l:êê díy:o mbwudu yilî a chapî ngê. ¹⁵Ngmê knî y:oo apê, Ilacha kîmaa t:aa, wu vyílo. Ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apê, wunê Chóó Lémi u komo ntee dnyimo a kapî, yinté pini

ngmê kîmêdê pyidu, wu vyîlo. ¹⁶Dini ghi n:ii ngê King Helodi ngê Yesu u pi nyongo, apê, Njon Baptist. Apê, Mb-wámê kîni chápwo, apê, kîmêdê pyidu, wu vyîlo. Ala Njon Baptist u vyee u danêmbum.

¹⁷⁻¹⁹Mwiyémwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwođu. Yi kwódu yé u l:êê dîy:o yi pyópu ka Njon u ngwo diya wo, yed:oo Antipas ka u ngwo vuu, kwo, Njon vya ngi. Antipas ngê Njon mbwa k:oo adî knî, ngmênê ghêlî daa vyâ. ²⁰Antipas Njon ka dpîmo nkîngê, mu kópu u dîy:o u lama dpîmo ya, Njon pi mb:aa, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u pi. Yi kópu u l:êê dîy:o, pi knî ye kwódu ngê, yepê, Njon nangê vy:a. Wo knî ngmê ngê u lede knî ye dpîmo tpapê, yipu, Njon nga a pwiyé we, u kópu dyuu ngmên:aa nyêm. K:omo tpile Njon u kópu knî yi l:êê dîy:o Antipas u gha l:âmo dpîmo a ngêpw:angêpw:a, ngmênê u yi u ngwo dpîmo kwo, Njon a ka choon:aa dêêpî.

²¹Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóó u l:êê dîy:o naa ndîi ngmê kpo, mâawe ndîi yoo a danê ngê, mâawe ndîi dêpwo a ya, Nkálili. ²²Yi nááli tédê Helodiyas tp:oo módó doo ndens, kwodo mb:aa. Yi kwodo ngê yi nááli tédê mâawe yoo a pwaa too, wod:oo Antipas ngê kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, K:omo tpile lukwe u pi ngmênye tpapê, u ntâa nga nîné kuwo. Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpapê, yi ntémwi nga nîné kuwo. ²³Kwo, Daanî dóo ngi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê wunê y:enê nê. ²⁴Wod:oo yi kwodo adî lê, u pye ka ad:uu póó, kwo, King ka lukwe ngmanî dmyinê? U pye ngê kwo, Njon mbodo yu dmy:ee ngi. ²⁵Wod:oo yi kwodo mbêpêmbêpê ngê mê diyé wo, king ka kwo, Njon mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a

ki. ²⁶Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntâa wépi daapî puwâ, mu kópu u dîy:o yi kópu pi yilî yi ngîma vuu, mye kpaa wo. ²⁷Wod:oo lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon mbwámê nyinê chepwe, kwo, mbodo dpo úuw:e. Wod:oo yi lede mbwa mî k:oo kee wo, Njon mbwámê mîné chápwo, ²⁸mbodo nmoko yedê a kââ, ada úuw:o, yi kwodo ka mî y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mî y:ângo. Helodiyas u gha u ngwo mî pyodo.

²⁹Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, lee dniye, Njon ntóó mîné ngî ngópu, kpomo u mênê mî kmênê ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

*Mátíyu 14:13-21; Luukî
9:10-17; Njon 6:1-14*

³⁰Yesu u dyépi yoo Yesu ka mê diyé dniye, kópuni mî d:uu tumo u kwo mîné nté tumo. Pi knî yi lama kópuni dnyen:aa kîgha dé, u kwo myedê nté tumo.

³¹Yi dini ghi ngê Yesu u nkîgh:ê pi dêpwo ghêdê, a yina ngópu, doo u ntâa kmaapî u dye ghi dêpwo ya, mu kópu u dîy:o yoo mudoo a líwe, Yesu u pyinê dnaya a ng:uu, yi pyipyi u l:êê dîy:o. Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ghi mb:aa ngmênynê pyw:ee koo, pi kwéli daa m:ii, ghê y:i nye vy:êê koo. ³²Wod:oo dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, pi kwéli dêpwo a m:ii, yi lee dniye. ³³Ngmênê pi yilî y:oo m:uu tumo, mya tumo, yi p:aa a kuwo tumo, yélî maa kalê ngópu, dinki kwéli doon:aa koko, yoo y:i mwiyé mî ta.

³⁴Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u dîy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ey:ee pyu daa tóó, pi ye daa vyuuwo. Yi kópu u l:êê dîy:o daa kópu ngmîdi yi lama doo kîgha. ³⁵⁻³⁶Dini ghi n:ii ngê kââdî doo wupwo, p:uu ndiye

pyu knî y:oo kwo, Wunê kââdî kînga dê ghîi, kwo, p:aa al:ii daa tóó, kwo, kî yéli dy:ââ té, ala wee u kwo p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi. ³⁷ Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ndapî nmî ngópu daa tóó. ³⁸ Yesu ngê yepê, Mbídédi yémi nmyi ngópu a kwo? Yepê, Lee dmyeno, nyinê kp:aa yó. Dini ghi n:ii ngê mênê kp:aa ngópu, kwo, Mbídédi limi, te miyó.

³⁹ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê yó, yoo yoo a pyódu yó, mbiye mbêmê mbwódo yaa dniye. ⁴⁰ Wod:oo yoo chámê ngópu, yoo yoo a pyidu ngópu, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê yonoy:a, yinté mbwódo yaa dniye. ⁴¹ Yesu ngê Mbídédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóó p:uu vyyu wo, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, mbídédi pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. Te dê mye pwaa doo, mbídédi u ch:êê kê dumo. ⁴² Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. ⁴³ Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo ngópu. ⁴⁴ Yélini doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Mâa yoo yi mo yedê kp:aa tumo.

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa

Mátiyu 14:22-33; Njon 6:15-21

⁴⁵ Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, yepê, Mbetísaida mwada kpéni lêê pee a kada dmyinê kwo. Yepê, Yoo yi p:o p:o n:aa dyede té. ⁴⁶ Yi kuwó yoo yi p:o yi p:o dy:ââ too, mbu mbêmê kee wo, y:i doon:aa ngêpê. ⁴⁷ Dini ghi n:ii ngê mgîdî doo a ghayghay, dinki kpé lêê níuknínuknî u kwo doon:aa mbêpê, Yesu yéli p:uu u mo doo a ya. ⁴⁸ Yi vyyu wo, apê, Dinki ngê dono mínê pyw:êmî, mu kópu u díy:o kêpa yópu ngê ye a ghê wo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê mw:aamw:aa yi

kêlî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî. ⁴⁹ Yi kêma chono mî m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kîyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghîpé wo, nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. ⁵⁰ Yintómu yi m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Namê nkíngê. Yepê, Ala nê. ⁵¹ Wod:oo dinki k:oo ye wo wo, yi ngwo yópu mēdê ngópu. Yi kópu p:uu ndiye pyu yoo yi nyepênypê u kópu ngê pyodo. ⁵² K:omo tpile yoo ndîi, nté tēdê, Yesu ngê yoo u ngwo mbono ngê, ngmênê p:uu ndiye pyu knî y:oo myedêpê w:ee ngópu, pini n:ii ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi pini yi vy:o doo kwo. Doo u ntââ, daa pēdê w:ee ngópu.

Yesu ngê pwopwokopwe u ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet

Mátiyu 14:34-36

⁵³⁻⁵⁴ Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mî tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu, wod:oo pi knî y:oo Yesu adî mya ngmê. ⁵⁵⁻⁵⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu mya ngópu, mbêpê dmi a pwaa ngópu, p:aani p:aani lee dniye, mdoo níuw:o ngópu, wod:oo pwopwokopwe Yesu ka a níuw:o tumo. Yesu p:o p:o kwéli dpîmo lêpî, yi pwopwokopwe dnyimo dnyinêdnyinê dé, Yesu ka dnyimo níene dé, yi ngmítédmi mbêmê kâa puu ghê dnyimon:aa yiyé dé. Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii pyu woni knî yi pwo ngêê dê daanyi yé dê, ngmênê u ntââ ngmîdî kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpídî kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

Nju tpémi yi chóó yi dêêpî kópu dyuu

Mátiyu 15:1-9

7 Dêêpî pyu ngmê knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Nkálili lee dniye, Pádisi ngmê knî yi k:ii Yesu ka lee dniye. ² Yi yéli y:oo noko yepê, Lukwe

dîy:o Yesu p:uu ndiye pyu yoo kînté a kmaapî té, yi kêê tupwótupwó dé? Noko yepê, Chóó Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi. Noko yepê, Lukwe dîy:o nmî kn:ââ yoo yi l:êê ghi kpîpî tumo? Noko yepê, Lukwe dîy:o yi kêê daa ghêêghêê tumo? ³⁻⁴Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yintómu knî y:oo yi kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi yedê ngee ngópu, ngmênê Pádisi knî y:oo yi lémi ghi dmi ndêndê ngê a ngee ngópu, yi kêê mwiyé dpî ghêê t:oo, nté kuwó dpî ma ngmê, nté mwiyé dpî ghêê ngmê, kuwó moo ma ngmê. Yi kn:ââ yoo yi tpile ghêêghêê yedê ngee ngópu, yi d:ââ ghêêghêê myeyedê ngee ngópu. Ala kópu a tpapê ngmê, Nju tpémi y:oo yi tpile mb:aamb:aa ngê daawa ghêê t:oo, ye Chóó Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi.

⁵Yi kópu u l:êê dîy:o Pádisi yoo dêêpî pyu yoo Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe dîy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî w:êê tpémi yi l:êê ghi dmi kpîpî tumo, kwo, lukwe dîy:o kêê tupwótupwó ngê a kmaapî té? ⁶Yesu ngê yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndêndê ngê dpî kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kîgha noo,

ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁷Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kîgha noo,

mu kópu u dîy:o yi chóó yi nuw:o ngê

pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,

yi chóó yi dêêpî kópu ngê

pi knî ye a dêêpî nyédi.

⁸Yesu ngê yepê, Yoo yi dêêpî kópu dyuu nmye nyêmi ngópu, ngmênê Chóó

Lémi u dêêpî kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu.

⁹Yesu Pádisi knî ye doo danêmbum, Dêêpî pyu knî ye myedoo danêmbum, yepê, Nmyinê nmye mb:aamb:aa ngê nmye nuw:o té, ngmênê dnyinté nmye nuw:o té. Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu woni nmyi kéé tumo, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu nmyinê ngî tumo? ¹⁰Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mî dmyinê cháâcháâ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mî yi p:uu dè vyi knomomê, yi pini dpî vya yó. ¹¹Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mî ye wa a tpêpwo knomomê, mbodo l:âmo límî k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pîd:a kê, Chóó Lémi ka wanî y:oo, yewo, yi tpile dpo mēdaani kê. ¹²Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o dîy:o mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adî kwo, Niye M:aa ye yi tpile nî y:oo, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwoódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile mye mî ye daanyi y:oo, mu kópu u dîy:o ñyóó nyi vyu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mî cháâcháâ tédê ngê nmyi pyódu ngópu. ¹³Yepê, Yoo yi lama kîgha tédê Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kéé ngópu. Yepê, Dye ghi yintómu yinté kópu nmye d:uud:uu tumo.

Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyódu

Mátîyu 15:10-20

¹⁴Yesu ngê yoo mēdê danê ngê, yepê, A ka dmyina a ng:aa, nmyo yintómu. Yepê, Ala kópu dpo w:ee tóó. ¹⁵Yepê, Tpileni pi u mēnê dpî ghîi, doo u ntââ yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu

ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu. ¹⁶Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuwo.

¹⁷Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mî kee wo, p:uu ndiye pyu yoo yi mgongo danêmbum p:uu u kwo póó dniye. ¹⁸⁻¹⁹Yesu ngê yepê, Nmyo kî yéli yi pénta dé? Yepê, Myedmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u díy:o doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi ntini moo n:aa yé. (Mósisu ngê ntini n:ii yilí Nju tpémi ye a kwódu ngê, Yesu ngê yi kwódu yé yinté chedê ngê pyódu ngê.) ²⁰⁻²²Yesu ngê yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu, yepê, mu kópu u díy:o pini n:ii u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilí dpî d:uu, yepê, a pyââ ti yédi, a kpaa yédi, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiye, a mtíkó yédi, yepê, daa dono kópu ngmídi dpî d:uu. Yepê, Pi dpî dóó, pyââ p:uu a nuw:o yédi, chóó a ya yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, a chaa yédi, dêêpî u mênê daa ya yédi. ²³Yepê, Yi dono kópu yintómu yi pini u gha mênê dpo pwii dmi, Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê u ngwo dpî pyódu.

Pyââ ngmê u danêmbum, Yesu ka ndêndê ngê dpîmo kélímî

Mátíyu 15:21-28

²⁴U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngê, Ntii Pââ Ndîi u kéténi mî loo, p:aa ndîi ngmê u nkîgh:ê loo, u pi Taiya. Ngomo k:oo mî kee wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi a ka ngma a kee we, ngmênê yi kópu

daa pyodo. ²⁵Pyââ ngmê, tp:oo módó ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi pyópu ngê dini ghi n:ii ngê Yesu u pi yi nyongo, tp:oo módó p:o a kuwo ngê, Yesu ka loo, yu km:ee dyimê wo. ²⁶Yi pyópu daa Nju pyââ, Taiya wee u kwo pyââ. Yesu ka kwo, Mw:ââkó a Lémi. Kwo, A tp:ee módó ngê kmêna ngmêka kwo. Kwo, U ntââ wanyi ngm:ii kwolo. ²⁷Yesu ngê kwo, A yoo Nju tpémi mwiye n:aa ngêêpî té. Kwo, Kn:aa yéli mwiye daangmanî ngee, kwo, mu kópu u díy:o tp:ee u nté n:êê ntee daanyinê ngî, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli mwiye daangmanî ngee, kwo, Nju tpémi mwiye n:aa ngêêpî té. ²⁸Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndê kópu. Kwo, Ngmênê kmaapi tédê w:ââ knî y:oo nté kmono ntee a pîpî tumo, kwo, kópuni u pi nga dí vyi, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîi kópu, nga myedaa dpodo ndîi. ²⁹Yesu ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Kî pyópu mb:aamb:aa ngê a ka wunê kélímî, wod:oo yi pyópu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê kîchi vyi. Kwo, P:o mē dini. Kwo, Kmêna ngê ñm:ee módó ala ngwo kēda kuwo. ³⁰Wod:oo yi pyópu p:o mē diyé wo, tp:oo módó dpî tédê mî módu, apê, Ndê kópu, kmêna ngê atēda kuwo.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, yi pini ngópu, dnye dnyinté doo kîgha

³¹U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Taiya wee a kuwo ngê, Saidon máádi mî kwólu, P:aa Y:a Knî yi kwo mî loo, Nkálili Kpéni Lēê u nkîgh:ê mî ta. ³²Yesu ka pi ngmê ñuw:o ngópu, yi pini ngê dnye dêpwo nyêm, dnye dnyinté myedoo kîgha. Yesu ka kwo, U ntââ ala pini mbêmê ngêê wanyi yé? ³³Yesu ngê pi knî yi vy:o a pw:ii ngê, kóó pyââ dē ngópu mênê kaa doo, kóó tpyîpwi ngê, dóó yedé yó. ³⁴Yed:oo Yesu mbóó

p:uu vvu wo, yi pini ka kwo, Kweñe. (Yi dnye ngê, Etpata.) ³⁵ Yesu ka dpodo ndîi ngê pyodo, yi pini ngê dnye u ngwo nyongo, dnye mb:aamb:aa ngê u ngwo mye kwôlu. ³⁶ Yesu ngê yepê, Kópuni dî d:uu, yepê, pi knî ye mênangên:aa vyi. K:omo tpile Yesu ngê ye kwódu ngê, ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, pi knî ye mêmînê ntê ngópu. ³⁷ Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Vyuw! Apê, Mâawa! Apê, Angêntê dê pyi. Apê, Kópu yilî mb:aamb:aa ngê u lama a tóó. Apê, K:omo tpile ngópu dé, dnye daa kîgha ngmê, apê, ngmênê Yesu u ntâa, wa pyi té.

**Yesu ngê pi podo yono yono y:a
u ngwo mbono ngê**

Mátiyu 15:32-39

8 ¹⁻² Yi dini ghi ngê pi dêpwo ghêdê, Yesu kwêli ye doo danêmbum. Yi ntê y:i chedê ngópu, wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kî yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u dîy:o wo pyile a p:uu kêdê chedê ngmê, yi ntê kîmya chedê ngmê. ³ Yepê, Yi p:o yi p:o módó n:aa dyede té, ye maa p:uu yi gha l:âmo dmi wunê ngêpangêpa. Yepê, Woni knî kuughê a ndê dniye. ⁴ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Ntê al:ii daa tóó, kwo, yâpwo tédê myedaa tóó, kwo, yi ntoo ntini ló y:i anmo pyw:oo, yoo u ngwo anmî mbono? ⁵ Yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu. ⁶ Yesu ngê pi knî ye yepê, Mbwódo ya dmyeno. Wod:oo mbîdédi pyudu knî a ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. ⁷ Te tp:oo pyile njini myedê ngî too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o mye kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ee too, yoo u ngwo mbono ngópu. ⁸⁻⁹ Pi yintómu podo yono yono y:a doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo. Ntini n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo a wó ngópu, péé

pyudu mê ntówo ngópu, wod:oo Yesu ngê yoo yi p:o yi p:o mê dy:ââ too. ¹⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Dalî-manuta wee u kwo lee dniye.

**Pádisi knî y:oo Yesu
u ngwo dnya a tókótókó**

Mátiyu 16:1-4

¹¹ Pádisi knî ngma a loo, Yesu ka dnyen:aa kwopwepe. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, kî pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê dîy:o mbwudu ngmêpaa chaa. Yi kópu u l:êê dîy:o, Yesu ka kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. ¹² Wod:oo Yesu u gha dono ngê pyodo, yepê, Lukwe dîy:o a ka nmye tpapê ngmê, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yi kópu daanî d:uu. Yepê, Kópu yilî wunê kîdî d:uu. Yepê, Yi kópu dmi yi p:uu dmyinê nuw:o. ¹³ Wod:oo a kuwo too, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, kpé lêê ndîi mwada pee mî tee dniye.

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 16:5-12

¹⁴ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbîdédi mu ngmîdi dinki k:oo a núw:o ngópu, yi nuwo a kuwo wo, knî daam:uu núw:o ngópu. ¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Nkálili Kpéni Lêê dnye ngmêêpî, Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vyuwo. Yepê, Pádisi yoo yi yis ngê kîngî dyênê nmyo, yepê, King Helodi u yis ngê myekíngî dyênê nmyo. ¹⁶ Yi kópu p:uu yi chóó noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kêdê vyi, mu kópu u dîy:o mbîdédi dp:oom:uu núwo. ¹⁷ Kópuni p:uu dnye danê, Yesu u lama yaa wo, wod:oo ye adî póó, yepê, Lukwe dîy:o nmye danê té, nmyimo, Mbîdédi nmî ngópu daamu a kwo. Yepê, Mumdo? Yepê, Nmyi lama daa tóó? Yepê, Lukwe dîy:o dmyongê

w:ee ngópu? ¹⁸Yepê, K:omo tpile nmyi ngwolo dmi a kwo, ngmênê mēdp:ee mumu ngmê, yepê, nmyi ngópu a pyede, myedp:ee nyēmî ngmê. ¹⁹Yepê, Lukwe? Nmyi nuwo da kuwo, dini ghi n:ii ngê mbîdédi limi knî munê pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munê mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? Kwo, Y:a mē miyó. ²⁰Yepê, Dini ghi n:ii ngê mbîdédi pyudu knî mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo mummy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi my:ee ntówo ngópu? Kwo, Pyudu. ²¹Yepê, Mudmyongê w:ee ngópu? Yepê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbîdédi p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pádisi yoo yi l:êê ghi dé kîdmyongê d:uu t:oo, Helodi u l:êê ghi myekîdmyongê d:uu ngmê.

Yesu ngê Mbetisaida ngwolo kopwe u ngwo pyi ngê

²²Mbetisaida yi tee dniye, Yesu ka ngwolo kopwe ngmê núw:o ngópu, kwo, U ntââ ngêê p:uu wanyi yé. ²³Yesu ngwolo kopwe kwulo kele, yi p:aani kuwa núwo, y:i p:uu doon:aa dpodo, tpî ngîma pywê ngê, kóó dê ngîma yé doo, kwo, Yélî nye y:enê? ²⁴Yi pini ngê kwo, Nyââ. Kwo, Yoo anî y:enê, ngmênê na a ka yi kn:ââ ye m:ii té. ²⁵Myombó Yesu ngê kóó dê ngîma mē yé doo, wod:oo yi pini ngê ngwolo dê dpodombiy:e vuyuwu kalê doo, tpile yintómu mb:aamb:aa ngê mē módu. ²⁶U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi pini p:o mē dy:ââ ngê, kwo, Ala ngwo kî p:aani mēkidingê diyé.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vuy

Mátíyu 16:13-20; Luukí 9:18-21

²⁷Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, p:aani n:ii u pi Sisadiya Pilipay, u wee u kwo lee dniye. Maa p:uu ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu? ²⁸Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo,

Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kēda pyidu, nyi vyílo. ²⁹Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, nmî Mbawámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo. ³⁰Yepê, Yi kópu pi knî ye nangê vyi.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 16:21-28; Luukí 9:22-27

³¹U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinê a ngmîdi noo, ngmênê nmî kada pini knî y:oo wa mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêêpî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilî a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu. ³²Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi kópu dêpê wópu ngê, mb:aamb:aa ngê ye vvyu, wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpapê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu. ³³Ngmênê Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî yi ngópu Pita ka kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Daa Chóó Lémi u komo y:ee kapî, ye pi knî yi komo y:ee kapî.

³⁴Yesu ngê yoo a danê ngê, p:uu ndiye pyu yoo mye yi k:ii, yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nê u yoo vy:ô nî ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpô kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mēkîngê nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:ô dê pw:oo knomomê, ngmênê dpô ngm:êê nêne. ³⁵Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adî nuw:o, awo, Kîngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:ô daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amî ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:ô

wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya. ³⁶⁻³⁷ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adî nuw:o, u l:êê dîy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adî ya knomomê, ngmênê doo u ntâa ghê kamî u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. ³⁸ Yepê, Mgídî u yoo yi l:êê ghi dmi dono dé, Chóó Lémi yi lama daa tóó. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê a yoo knî yi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Yi dini ghi n:ii ngê pini n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo wanî mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyê, en-jel knî yi k:ii. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndîî ngê wa pyódu, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu.

9 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pi knî nmyi vy:o ngma a kwo, ghêlî daawa pw:oo dmi, Chóó Lémi ngê chóó nmyi y:enê kn:âa u wêdêwêdê mbêmê mwiyé wa chaa.

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mînê ghê wo

Mátíyu 17:1-13; Luukí 9:28-36

² Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo mînê ghê wo, ³ u kpídî d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapí ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. Doo u ntâa dyámê mbêmê pi ngê yintê kpídî kpaapíkpaapí ntee kpídî daawa ghodo. ⁴ Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mó-sisi Yesu k:ii danêmbum têdê m:uu tumo. ⁵ Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmînê t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê.

⁶ Yi kópu u kwo vvu, mu kópu u dîy:o u pyipe dê yi k:ii nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi kópu Pita ka d:ud:umbiy:e ndîî ngê pyodo, apê, Ló kópu ngmanî vyi. ⁷ Nkalí too pee yi pwo ngmê yó, yi nkalí too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a tp:ee njini, u nuu ghi a nódó a tóó. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa. ⁸ Yi vvu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

⁹ Mbu paa dinî ghi n:ii ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dmye m:uu ngmê, pi ka ghêlî nangê vyi. Yepê, Kpêênî mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó. ¹⁰ Yi wéni ngê kópuni pyodo, pi ka ghêlî daa vyi ngópu, ngmênê yi chóó yi kópu p:uu dnyimo danêmbum. Noko yepê, Lukwe dîy:o Yesu ngê u pyidepyide u pi nmo dê vyi? ¹¹ Wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe dîy:o dêépî pyu knî y:oo a tpaépê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdî ngê, yi pini dîyo kuwó ada a kwo? ¹² Yesu ngê yepê, Nyââ. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê dîy:o. Yepê, Lukwe dîy:o puku yedê alantê a tóó, Pi knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa mb:ii ngmê, dono yilî u ngwo wa d:uu ngmê? ¹³ Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kî ta, a maa yinê a yó, ngmênê kada pini knî y:oo dono u ngwo d:uu ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vvu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Yi kópu puku yedê yintê a tóó.

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo doo ya.

Mátíyu 17:14-20; Luukí 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê a ndê dniye, mbu vvuwo yedê ghêpê dniye, pi yilî m:uu ngópu, Yesu p:uu ndiye pyu woni

knî yi k:ii. Dêêpî pyu yoo Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kwo dnye kwopwepe. ¹⁵ Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo Yesu m:uu ngópu, ngwéti dniye, wod:oo mbêpê dmi a pwaa ngópu, u kwo lee dniye, mîné chipé ngópu. ¹⁶ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Lukwe p:uu noko nmye kwopwepe té? ¹⁷ Pi ngmê yoo vy:oo doo kwo, yi pini ngê kwo, Mâawe. Kwo, A tp:ee nga atéd:a núw:o, kwo, mu kópu u díy:o u kmêna u ngwo ngma a kwo, yi kópu u l:êê díy:o daa danêmbum, nyuno pwopwo u ngwo mye t:a. ¹⁸ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê dpî vy:a, ntóó têpê mbêmê dpî d:ii, tpî ch:aa pee dê u kwo dpî pwii knî, kpéngi ti dê numo kêpa dpî ghê knî. Kwo, A dídmidídmí yédi. Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kídí vyi, yed:ê, A tp:ee ka u kmêna ngm:ii kalê yó, ngmênê kédê dêê dmi. ¹⁹ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi ka dp:ee kélîmî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:oo anî kwo, u dí Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kélîmî? Yepê, Yi tpémi a ka a núw:o yó. ²⁰ Wod:oo yi tpémi u kwo adí núw:o ngmê. Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê Yesu módu, yi tpémi y:i vyâ, nyuno pwopwo u kwo y:ângo, wod:oo yi tpémi têpê mbêmê dyimê wo, doo a kpêpî, tpî ch:aa pee dê u kwo pwii knopwo. ²¹ Yesu yi tpémi u mî ka adí póó, kwo, M:ââ yémi mî loo, ala kópu u ngwo u kwo a pyodo? Yi pini ngê kwo, Tp:ee tédê ngê doo a ya, u ngwo u kwo a pyodo. ²² Kwo, Daa ng:êêntómu u kmêna ngê dpó, Nî vy:a, ndiya nî kée, mbwaa paa nî kée, d:ud:umbiy:e pw:oo we. Kwo, U ntââ nga anmî ch:anê dmi, nyi u ntââ knomomê, wanyi ngee nmo. ²³ Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o a ka chi vyi, Nyi u ntââ knomomê? Kwo, N:ii Chóó Lémi ka a kélîmî yédi, yi pini ka kópu yintómu u ntââ ngê a ya nyédi. ²⁴ Wod:oo yi pini Yesu ka adí mbwólu, kwo, Chóó Lémi

ka anî kélîmî, ngmênê daa d:ud:umbiy:e. Kwo, Ngee nédi.

²⁵ Pi yilî Yesu ka loo, wod:oo Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Kî kmêna. Kwo, Lukwe díy:o ye tpémi ngópu ngê nyi pyódu ngê, dnye lukwe díy:o u mênê nyi chedê ngê? Kwo, Ye tpémi a kuwo ngi, u ngwo mêkidingê ghê. ²⁶ Wod:oo yi kmêna ngê yi tpémi adí vy:a, yi tpémi dpodombiy:e ka wo, nyuno pwopwo u ngwo y:ay:a pwiyé wo, wod:oo kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê, yi tpémi mêtêpwo a kpêpî, ntóó têpê mbêmê doo ya, wod:oo pi knî y:oo apê, E! Kédê pw:onu. ²⁷ Ngmênê daa pwene. Yesu ngê kóó ngê mgîmî ngê, a pyidu ngê, ghêemî kâa.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi yilî a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii ngomo k:oo kee dniye, u kwo póó dniye, kwo, Lukwe díy:o dp:oo u ntââ dé, yi kmêna dp:oo ngm:ii kwólu? ²⁹ Yesu ngê yepê, Ngêpê ngê u ntââ. Yepê, Alanté kmêna u ngm:ii kîgha daa m:uu a tóó.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mátíyu 17:22-23; Luukî 9:43b-45

³⁰⁻³¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi kélê ghi a kuwo ngópu, Nkálili Wee dnyen:aa chii. Yesu ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nmîne, mu kópu u díy:o p:uu ndiye pyu yoo u pwopwo p:uu doon:aa ndiye kîgha dé. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê, yi yéli y:oo wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu. ³² P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe díy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yi kópu dêpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póó dniye, mu kópu u díy:o nkîngê mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátíyu 18:1-5; Luukí 9:46-48

³³ Dini ghi n:ii ngê Kípêêníyêm taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu kní ye póó wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu noko nmye kwopwepe té? ³⁴ Mywenemywene mbê dniye, kópu u kwo daa vyi ngópu, mu kópu u díy:o maa p:uu noko kwopwepe n:ii a kalê ngópu, apê, Yesu u che p:ââ pee ngê n:uu angmê yââ. ³⁵ Wod:oo Yesu mbwódo yaa wo, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Yoo yi kada pini ngê ní ya, yepê, yi pini pi yintómu yi kuwó choo kwo, dye ghi yintómu pi kní yi p:uu choo dpodo. ³⁶ Yesu ngê tp:ee ngma a ngêêdí, p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu kââ, yi tpémi kóó dê yi kêlê kââ, yepê, ³⁷ Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê díy:o adí vyuwu, daa yi tpémi ka u mo adí vyuwu, ngmênê a ka amyeda a vyuwu, amyedí cháâcháâ nê. Yepê, Myenté, yepê, pini n:ii ngê adí cáâcháâ nê, daa a mo adí cháâcháâ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedí cháâcháâ.

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini

Luukí 9:49-50

³⁸ Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi kní yi kmêna kî ngm:ii kígha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u díy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê. ³⁹ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, Pini n:ii ngê a pi wa vyi, mbwudu u ngwo angmê chaa, doo u ntââ yi pini ngê u kuwó dini ghi ngê kópu dono a p:uu daawa vyi. ⁴⁰ Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini. ⁴¹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê díy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmaní d:uu. Yepê, Mbwaâ kní nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîi nmye ayedê kê, ng-

mênê kópu mb:aa ndêndê ngê yi pini ngê ngmaní d:uu.

Pi ngê Yesu kîngî kéé, u danêmbum

Mátíyu 18:6-9; Luukí 17:1-2

⁴² Yesu ngê yepê, Tpémi dmââdíni yoo a ka wunê kêlîmî té, pi ngmê ngê yi kêlîmî l:âmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dny-inté daawa kpada. Yepê, Pi kní y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapí d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodom-biy:e daapaa kpada. ⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê chapwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, Dono kópuni pi kní ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yepê, Máá-dini p:uu anmyi ghê dmi, nmyi nuu u maa ngmanmyi kalê ngmê, u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, yi máádi dono u maa, u dí ndiya, y:i anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Nmyi chóó nmyi maa daanmyi kalê ngmê, a maa anmyinê kalê ngmê, ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni kní nmyi lama daadnyi ya, ngmênê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. ⁴⁷⁻⁴⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo kní y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu, yimbile kní y:oo wamye ma nmyo, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi kêlê ghê ndê ngê adí pîpî nmyo. Yepê, Yi nuw:odono u kwee lîmîlîmî ngê anmyi

châpwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê Chóó Lémi kóó k:oo anmy:uu ghê dmi.

⁵⁰Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê ntii daanyi yé knomomê, ye u n:uu daadî ya, pwópwó ngê wa pyódu. Yepê, Ntii nté tpyópu u mênê ntee anyi yé, yepê, a kópu dyuu yinté nmyi mênê choo kwo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. ^u

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:1-12; Luukî 16:18

10 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, Njódan mbwááni ndîi mî ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo lee dniye. Nkálili wee u kwo Yesu ngê pi yilî ntee dpîmo ndiye kîgha dé, y:i yinté mye-doo ndiye kîgha dé. ²Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum tédê nmî dóó, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntâa mâa ngê u kpâm wa kpîpî? ³Yesu ngê yepê, Kópuni Mósisi ngê a d:êê ngê, yi kópu a ka vyi yó. ⁴Kwo, Mósisi ngê ala kópu nmo kî ch:ee ngê, apê, Mâa ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê. ⁵Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u díy:o nmyi kpâm knî ye vwuwo dnyinté nmyi lama a tóó, Chóó Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu. ⁶Yepê, Mwiýmwiyé dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê pyâa mâa l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. ^{v7}Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mâa u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmidi ngê dpî pyaa knî. ^{w8}Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a tóó, ngmênê mu ngmidi. ⁹Yepê, Cha cha n:ii Chóó Lémi ngê dpo kâadî dê, pi ngê d:uudpî chámê dê.

¹⁰Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo mê diyé dniye, Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kópu p:uu u kwo póó dniye. ¹¹Yesu ngê yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yééyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyâa ti u kópu ayi d:uu. ^{x12}Yepê, Myenté, pyópu n:ii ngê u moo wa kpîpî, kn:aa pini p:uu amî yéé, yepê, daa yééyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê mâa ti u kópu ayi d:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mátiyu 19:13-15; Luukî 18:15-17

¹³Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdîma núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo ye kwódu ngópu. ¹⁴Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, p:uu ndiye pyu knî ye nod:e wo, yepê, Ye namê kwódu yé, a ka a núw:o teñe, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adî y:enê dé. ¹⁵Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Tp:ee ngê u mî u dnye ntee a nyêmi ngê, n:ii ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadî nyêmi, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kâa. ¹⁶Wod:oo Yesu ngê tp:ee dmââdîma doo a ng:êênî dé, u pa doo t:emî dé, kêê yi mbêmê doo yiyé, doo kpaapíkpaapî dé, yipu, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vwuwo.

Ndáapi ngmê u danêmbum

Mátiyu 19:16-30; Luukî 18:18-30

¹⁷Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê kada doo a yém, pi ngmê mbêpêmbêpê ngê u kwo loo, yu mbodo dê y:e kame u kwo ghê wo, u kwo póó wo, kwo, Nmî ndiye pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu,

^u9:50 Mát 5:13; Luukî 14:34; Kílosa 4:6; 1 Tes 5:13 ^v10:6 Gen 1:27

^w10:7 Gen 2:24; Epeso 5:31 ^x10:11 1 Kódin 7:10-11

ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? ¹⁸ Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmidi yi mb:aamb:aa. ¹⁹ Kwo, Dêêpî kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóó, mye mî chi châachâa dê. ²⁰ Yi pini ngê kwo, Mâawe, kwo, tp:ee tédê noo a ya, yi kópu dyuu noo a châachâa, ala ngwo myení châachâa té. ²¹ Yesu ngê até doo y:enê, u gha vy:o apê, Kî pini a nuu u pi. Yi pini ka kwo, Kópu mu ngmidi chu-ungê d:uu ngê, kwo, Chi lêpî, kwo, tpile yilîni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéepi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. ²² Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilî angênté anî yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u díy:o ndáapi ndîi, u tpile yilî.

²³ Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ndáapi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angênté amî ghê. ²⁴ Yesu p:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, apê, E! Apê, Kî lónté kópu? Yesu ngê yepê, Kî tp:ema. Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo dpodo ndîi. ²⁵ Yepê, Mbwênmê ndîi, tee kn:âa puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáapi d:uudpî ghê. ²⁶ P:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáapi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntâa y:i amî ghê? ²⁷ Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntâa Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmî ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntâa, pi chóó kóó k:oo wa kâa. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntâa.

²⁸ Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Tpile yilî yintómu nmo kuwo ngê, anmînê yâmuyâmu ngi. ²⁹⁻³⁰ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Pini n:ii ngê a l:êê díy:o u p:aa dpo kuwo, u tédê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, u tp:ee dmââdîma dpo kuwo té, u yâpwo tédê dmi myedo kuwo té, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê yinté tpile yilî amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê díy:o tpile ngmidi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yonoy:a amêdê pyw:oo, yepê, ngomo dé, u tédê mbwó yoo, u pye mî yoo, u tp:ee dmââdîma, u yâpwo tédê dmi. Yepê, Nyâa, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê u tpile yilî yinté amêdê pyw:ee té, yepê, dye ghi knî ngmê ngê pi knî y:oo a l:êê díy:o yi pini wamye kpaka ngmê. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî amînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³¹ Yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, Ala ngwo ndáapi yoo kada a wee, ngmênê díy:o kuwó amêdê ghê dmi.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 20:17-19; Luukî 18:31-34

³² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu maa p:uu dnye m:ii, Njedusalem dnye lêpî, Yesu yi kada doo kwo. Yi kópu u dyépi yoo yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, yélini y:oo dnye yâmuyâmu dé, mye nkîngê mbê dniye. Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo kn:aa núw:o too, u pwopwo p:uu yi mo ye doon:aa danê. ³³ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:ii ngê Njedusalem anm:uu taa dmi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, a vyee u dy:oo wa a châpwo ngmê, wa mgîmî nê, wa kóté kalê nê, wamye ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê. ³⁴ Yepê, Yi tpóknî y:oo wadnyi nkwtinkwiti nê, a p:uu wadnyi tpyîpwi,

wadnyi kpakakpaka nê, wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

**Njems mbwémi Njon y:oo Yesu
ka kópuni dpîmo dmyinê**

Mátiyu 20:20-28

³⁵ U kuwó dini ghi ngê Sepédi tp:oo dê Yesu ka lee knopwo, Njems mbwémi Njon. Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U yi nye a kwo, Kópu nye ngmê d:uu ngi. ³⁶ Yesu ngê yepê, Ló kópu dp:o ngmanî d:uu? ³⁷ Kwo, Dini ghi n:ii ngê mî ndîi ngê wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, u yi nye a kwo, Yoo yi kada dpî kaa nyédi. ³⁸ Yesu ngê yepê, Kópuni a ka dpo dmyinê ngmê, daa dpî lama dpo mbumu mo. Yepê, Dpî u ntââ dê, pi knî y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntââ dpo amye d:uu ngmê? ³⁹ Kwo, Nyo u ntââ dê. Yesu ngê yepê, Kópuni pi knî y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngê dpo amye d:uu ngmê. ⁴⁰ Yepê, Ngmênê doo u ntââ a che p:ââ pee a chóó daanî ngmidi. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinê wa a vyi. Yepê, Pini n:ii kada adî kwo, yi pini wunê ka a ngmidi ngê.

⁴¹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Njems mbwémi Njon ye nod:e dniye. ⁴² Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, yoo yinê a y:enê ngê, yinê a dpodo kigha too. ⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadî ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii ngê u yi adî kwo, Kada pini ngê nî pyódu, yi pini ngê choo ngêêpî nmyo, nmyi p:uu choo dpodo. ⁴⁵ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê díy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpî too, yi l:êê díy:o wanî pw:onu, pi yilî yi pywuu ngê amy:aa pyódu. ^z

**Yesu ngê ngwolo kopwe u
ngwo pyi ngê, Njédikó**

Mátiyu 20:29-34; Luukî 18:35-43

⁴⁶ Njédikó taa dniye, y:i dnye ya, dini ghi n:ii ngê Njédikó dnya a kuwokuwo, pi yilî yi k:ii, pi ngmê maa nkigh:ê doo ya, u pi Mbatimeyas, Timeyas tp:oo. Yi pini ngwolo dê kopwe dê, daa dpodo u ntââ, maa nkigh:ê dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmyinê. ⁴⁷ Yi pini ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kiyedê pwiye knî, wod:oo dpodom-biy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê? ⁴⁸ K:omo tpile pi yilî yintómu u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodom-biy:e modoo kââ, kwo, Dépidi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê? ⁴⁹ Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Kî pini a ka a pwiyé we. U kwo até yi mbwóo dniye, kwo, Nga mb:aamb:aa ngê pyaa we, gh:êédé. Kwo, Yesu ngê apu, A ka a pwiyé we. ⁵⁰ Ngwolo kopwe ngê u nkuwo kpîdî a pywálî ngê, m:ii kée ngê, mbêka wo, Yesu ka loo. ⁵¹ Yesu u kwo póó wo, kwo, Lukwe nga ngmanî mdo? Yi ngwolo kopwe ngê kwo, Mâawe. Kwo, U ya a nga a kwo, Yélî m:aa m:uu. ⁵² Yesu ngê kwo, U ntââ, kwo, mêchi lèpî. Kwo, Ngêlîmî mbêmê chi pyiyé. Wod:oo yi ngwo yélî mê módu, Yesu u kuwó maa p:uu mye ghê wo.

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

*Mátiyu 21:1-11; Luukî
19:28-40; Njon 12:12-19*

11 Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Njedusalem ghêlî daa nî dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê

yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ, ²yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê ñedê a t:a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywâlî nyoo, a ka dpo ñuw:o nyoo. ³Yepê, Pini n:ii ngê dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe dîy:o dpo ñeñe ngmê, yepê, ye ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. Mgî daawa a puwâ, dîyo mēwunê diyédiyê kîgha. ⁴Wod:oo adî lee knî, yi p:aani ad:uu taa knî, apê, Ndonki tp:oo yedê ñedê mu t:a, ngomo t:âmo. ⁵Dini ghi n:ii ngê dpîmo a pywâlîpywâlî, pi ngmê knî y:oo yepê, Lukwe dîy:o ye ndonki tp:oo dpo pywâlîpywâlî ngmê? ⁶Kópuni Yesu ngê ye a vyu, yi tpódu y:oo yi p:aani tpémi ye yinté vyi ngópu, wod:oo yi p:aani tpémi y:oo kópu mēdaa vyi ngópu, Ka, yepê, d:ââ ñuw:o nyoo. ⁷Wod:oo yi ndonki Yesu ka ñuw:o ngópu, yi nkuwo kpîdî dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinēdnyinê. ⁸King ntee dnyimo chāachāâ, Yesu yinté mye chāpu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpîdî a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo, woni knî y:oo yi knî ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki yi mbêmê doo paa, Yesu pyipwo doo ya. ⁹Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kēlê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lêpî, u nkwo dnye kââkââ, kópu, Munmîkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. ¹⁰Kópu, Dépidi ntee pini. Kópu, Lîmî k:ii yoo yi kada pini ngê paa pyédi. Kópu, Chóó Lémi chaa kîgha koo.

¹¹Dini ghi n:ii ngê Yesu yi p:aani ndîî mî ta, Njedusalem, Chóó Lémi u ngomo k:oo mî kee wo, tpile yilî y:i mî módu, wod:oo Njedusalem mēda kuwo ngópu, Petani mē diyé dniye, mu kópu u dîy:o yi dini ghi ngê kââdî doo wupwo.

**Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê
Yisîlêlî tpémi yi p:uu mgongo
u ngwo ngmê kwólu**

Mátîyu 21:18-19

¹²Womumo mw:aandiye Petani a kuwo ngópu, Njedusalem dnye lêpî. Maa p:uu Yesu ngê dómu kele. ¹³Maa nkîgh:ê kuwe ngmê m:uu ngópu, yââ vyi ndîî. Yesu yi yini km:ee adî lê, apê ngmênê, Kî yini p:uu kîgha ngma a kwo. Yi n:ee, apê, Kîgha p:uu daa kwo, mu kópu u dîy:o doo u kyopwokypwo u dye ghi ngê módu. ¹⁴Yesu ngê yi yini ka kwo, Pi ngê ngîgha daamuwa ma. Yi yini ka kópuni vyu, p:uu ndiye pyu knî y:oo ny:ee ngópu.

**Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo
mbwa kalê ngmê k:oo yoo
u ngwo a pw:oo ngê**

*Mátîyu 21:12-17; Luukî
19:45-48; Njon 2:13-22*

¹⁵Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mu ngmêêpî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapî ngmêêpî tédê yi tépîl ye a pii too, ndapî tpîi yi kpópu, ímê tp:oo pywupwi tédê yi p:o a ngî too, yi ya tédê dnyi mye dy:ee too. ¹⁶Yélini Njedusalem dnyimo dpodo, tpile dnyimo dnyinēdnyinê dé, u yi y:e dēdpîmo kwo, Chóó Lémi u ngomo kuwa máádi nmîmo kwolo, mu kópu u dîy:o

kuughê, u yi y:e dpîmo kwo, Kêlî nmî pwii dmi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo máádi nmî kwolo, chono nmî pwii dmi, Yesu ngê yi kópu yi yéli ye kwódu ngê. ¹⁷ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vvu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,

dyámê pê yintómu pi knî yi ngêpê tédê ngê choo ya,

yepê, ngmênê kpaa tédê ngê dmye pyódu ngmê.

¹⁸ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî vy:a. Yesu ka nkîngê mbê dniye, mu kópu u dîy:o pi yilî yintómu y:oo u dêêpî dnyimon:aa nyê.

¹⁹ Yi ntumokwodo Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem a kuwo ngópu.

Yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê, u pwopwo

Mátíyu 21:20-22

²⁰ Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngê Njedusalem dnye diyédiyé, yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê, yi yini maa nkîgh:ê yi m:uu ngópu, Apê, Atédê pw:onu, d:ud:umbiy:e. ²¹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê Pita ngê nuw:o kwólu, Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Yini n:ii nyi nt:ââ, ntóó ngí mwini. ²²⁻²³ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, A ka dpodombiy:e anmya a kêlímî knomomê, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê adnyi ya knomomê, ye kópuni wanmyi vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê, Kî mbwini ka wanmyi vyi ngmê, kwonye, A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu wa d:uu. ²⁴ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o nmye n:aa tpaê, Dini ghi n:ii ngê ngêpê tédê Chóó Lémi ka tpile ngmanmyi dmyinê, nmyi gha vy:o wanmyi vyi ngmê, anye, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo,

yepê, yi kópu anmyinê pyw:ee ngmê. ²⁵⁻²⁶ Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o nédê adnyi ya, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, yepê, k:omo tpile Chóó Lémi ka anmyi ngêpê, ngmênê kópu dononi nmyi d:uu tumo, Chóó Lémi ngê mbodo kn:ââ vvuwo daawa kée té, yi l:êê dîy:o ntââ nmye wa vy:u. Yepê, Pi knî yi dono nmyi kuwó mwiyé dpî kée tóó, yed:oo Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó u nkwo wa kée té, mēdaadi nuw:onuwo dé.

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mátíyu 21:23-27; Luukí 20:1-8

²⁷⁻²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njedusalem mē taa dniye, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mē kee dniye, wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii Yesu ka lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vvu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilî nye d:uud:uu ngê? ²⁹ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi kópu nmyinê vyee ngmê, ye pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u pi nmye u ngwo n:aa tpaê. ³⁰ Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lēê u mēnê dpîmo kmēnēkmēnē dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? ³¹ Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe dîy:o Njon ka dpîp:e kêlímî mbê dniye. ³² Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê. Pi knî ye nkîngê mbê dniye, mu kópu u dîy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ³³ Yi kópu u l:êê dîy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmî lama daa tóó. Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u

pi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátíyu 21:33-46; Luukí 20:9-19

12 U kuwó dini ghi ngê Yesu pi yilí knî ye doo mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilêvyilê tédê ngmê l:âmo ngê. Yepê, Ghi my:oo l:âmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vyyuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya. ²Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lêpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nga ngmêdo kê y:e, a ka dpó úuw:o ngi. ³Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu knî y:oo wain knî u kwo daa y:ee ngópu, yi pini mgîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mê dy:ââ ngópu. ⁴Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu my:omoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmídi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodom-biy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu. ⁵Yepê, Myenté, wain kpê chóó ngê kn:aa pini m:uu dy:ââ ngê, yi pini vya ngópu, daa pyiyé wo. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi yilí ye dy:ââ ngê, woni kpaka tumo, woni vya tumo, wain u kwo daa dy:ââ ngópu. ⁶Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ

ngê, apê, A tp:ee amînê châpu ngmê, daawa a vya ngmê. ⁷Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa châpu ngópu. Noko yepê, Kî wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ⁸Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóó chíi mênê mî kée ngópu. ^a

⁹Yesu ye póó wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu? Yepê, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kâadî ngmê. ¹⁰Yepê, Ala kópu puku yedê nmyinê kp:aa ngópu, apii, yepê,

Yi pâani ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

yi yini pâa pw:eni ngê vyílo mēyi pyodo. ^b

¹¹Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê,

nyepênepê u kópu yi d:uu ngê.

¹²Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u díy:o a w:ee ngópu, apê, Kî nmî p:uu a mgongo. Ngmênê pi yilí knî ye nkîngê mbê dniye, wod:oo Yesu mēdaa mgîmî ngópu, a kuwo ngópu, wod:oo lee dniye.

Tákisi pywupwi u danêmbum

Mátíyu 22:15-22; Luukí 20:20-26

¹³Pádisi yoo, Helodi u kwo téní pee yéli yi k:ii Yesu ka lee dniye, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó. ^{c14}Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê doo ya, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmídi ngópu, king Helodi u kwo téní pee yéli yi k:ii Yesu ka dy:ââ tumo, kwo, Mââwe, kwo, nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê. Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî

^a12:8 Hipîlu 13:12 ^b12:10 Psalm 118:22-23; Dpodo 4:11; 1 Pita 2:6-8

^c12:13 3:6

kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi? Kwo, Wanmî pwila, ó daanmî pwila? ¹⁵ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Lukwe dîy:o nmye dódó nê? Yepê, Tákisi ndapî a ka ngma a núw:o yó, ngmênî m:uu. ¹⁶ U kwo yi núw:o ngópu, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi my-eye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. ¹⁷ Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênî, u kwo mēdmyinê yémí. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênî, Chóó Lémi ka mēdmyinê yémí. Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuwo u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu. ^d

Pyidepyide u danēmbum

Mátíyú 22:23-33; Luukí 20:27-40

¹⁸ Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mēd:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dódó. ^{e19} Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. ^{f20} Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene. ²¹ Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mē ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. ²² Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmídi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpangmê ngî ngópu. Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ²³ Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpapê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye

yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amî pyódu. Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmídi p:uu yéé dniye.

²⁴ Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó. ²⁵ Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mã numo p:uu mēdaawa yéé knî. ²⁶ Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Mósisi u puku pee dp:eengê w:ee ngópu, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî. Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, Nê, ng:ââ Epilaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. ^{g27} Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. Yepê, Ndêndê ngê dmye kn:aadi ngmê.

Dêêpî kópu n:ii kada a tóó

Mátíyú 22:34-40; Luukí 10:25-28

²⁸ Dêêpî pyu ngmê y:i doo ya, Yesu u danēmbum doo ng:aang:aa. Yi pini ngê apê, Yesu ngê Sadyusi yoo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dê vy:a, wod:oo Yesu ka póó wo, kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó? ²⁹ Yesu ngê kwo, Ala dêêpî kópu kada ye tóó, kwo, Yisíléli tpémi. Kwo, Ala kópu ny:ee yó. Kwo, Chóó Lémi nmî yâpwo njini, nmî kada pini. Kwo, Daa m:uu a tóó. ^{h30} Kwo, U nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. ³¹ Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani

^d12:17 Lóma 13:7 ^e12:18 Dpodo 23:8

^g12:26 Ex 3:2-6 ^h12:29 Deut 6:4-5

^f12:19 Deut 25:5

a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódó ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódó yinté mye-choo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê kada a tóó mo.ⁱ

³² Yi dêêpî pyu ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Ndêndê ngê kichi vii, Chóó Lémi mu ngmidi yi yâpwo, yâpwo kn:aa daa m:uu a tóó. ³³ Kwo, Pi nódó Chóó Lémi u nuu ghi mb:aamb:aa ngê choo ya, Chóó Lémi u gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu choo nuw:o, u dpodo p:uu mye-choo dpodo. Kwo, Pi nódó chóó u nuu ghi ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi yi pini nódó yinté mye-choo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê ndîi dê, kwo, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ngmênê u kwo tédê. ³⁴ Yesu ngê apê, Kî pini ngê gha kópu ngmêkêdê vii, yi pini ka kwo, Daa kêmakêma Chóó Lémi kóó k:oo nye wowo. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daam:uu poo ngópu.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adî ya?

Mátíyu 22:41-46; Luukî 20:41-44

³⁵ Yesu dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo doon:aa dêêpî, pi knî ye póó wo, yepê, Lónté? Yepê, Dêêpî pyu knî y:oo lukwe dîy:o ala kópu a tpapê ngmê, apu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, king Dépídi u tii íedê pini ngmê? ³⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o Dépídi ngê chóó u pi a ghîpî ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépídi u kuwó a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépídi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, dîyo anî vya té,

nyi yodo u maknopwo wanî yé té.

³⁷ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépídi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, yi pini daa Dépídi ntee pini, ngmênê pi knî yi pwo pini ntee pini.

Yélini dnye lémilémi, Yesu ngê yi pi dmi yinté a ghîpî ngê, yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Yesu pi knî ye Dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mátíyu 23:1-36; Luukî 20:45-47

³⁸ Dêêpî tédê Yesu ngê yepê, Dêêpî pyu yoo yi nj:ii ngê kêê nangmê t:oo, n:ii knî y:e u yi a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê pyaa we, nmî kpîdî dmi mb:aa kêlê nmî m:ii, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê pîdny:oo cháâchââ nmo. ³⁹ Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa tédê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi. ⁴⁰ Yepê, K:omo tpile kuknwe dpî dóó t:oo, yi tpile dpî t:âmo t:oo, ngmênê pi knî yi ngîma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadîi ngê dpî pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodom-biy:e wa kpada té.

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo

Luukî 21:1-4

⁴¹⁻⁴² Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo k:oo doo ya, yoo doo y:enê, Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnye yém. Ndáapi yilî knî y:oo ndapî ndîi yilî kée ngópu, ngmênê kuknwe ngma a loo, ndapî kmono miyó njini kée ngê. ⁴³⁻⁴⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapî ndîi yi kée, ndáapi knî y:oo tédê yi kée ngmê, mu kópu u dîy:o yi yéli yi ngópu ndapî

ⁱ12:31 Lev 19:18; Nkal 5:14; Lóma 13:9; Njems 2:8

^j12:33 1 Sam 15:22; Hos 6:6 ^k12:41-42 2 Kings 12:9

ndîi ye tóó, têdê yi kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapî n:ii kmono dê tóó mo, vyîlo dê yi kée dê, u ngópu mēdēdēmu tóó.¹

Yesu Chóó Lémi u ngomo
pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê
Mátiyu 24:1-2; Luukî 21:5-6

13 Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Chóó Lémi u ngomo dîni ghi n:ii ngê dnya a kuwokuwo, ngmê ngê kwo, Mâawe. Kwo, Kî lóntoo chēēpî dé, kî ngomo u ngwo kî wó tumo.² Yesu ngê kwo, Kî ngomo pāâ ndîi chi m:uu té? Kwo, Mu dîni ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Kwo, Chēēpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dîni ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Kwo, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo pê yintómu wa pwaa t:oo.^m

Kópu dono yilî yi danēmbum
Mátiyu 24:3-14; Luukî 21:7-19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, Nje-dusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbēmê mî kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yesu ka p:uu ndiye pyu pāádi loo, yi pi dmi Pita mbwēmi Andru, Njems mbwēmi Njon.⁴ Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ngî mwini. Kwo, Ló dîni ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Yi kópu daa kēmakēma a pyodopyodo?

⁵ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo, pi ngmê ngê kîngî dóó nmyo.⁶ Yepê, Pi yilî wa a lê, u yi y:e adî kwo, Nê u d:aa nmo kââdî, nmyewo, Ala nê vyîlo. Yepê, Pi yilî yinté wa dóó t:oo.⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê l:êê pāâ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó nmyi nkîgh:ê amyidnyi l:êê, yepê, nkîngê ngê

kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa tēda dmi, ngmēnê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dîni ghi.⁸ Yepê, Kn:aa dyámê tpēmi kn:aa dyámê tpēmi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilî wa pw:oo dmi, daa ng:ēentómu m:uu wa ghîdî, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo. Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilî yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmēnê nangê vyi, Ala d:o dyámê pé dpî chedê. Yepê, Yi kópu yilî tēdê dé, ngmēnê dono kópu ndîi dé dîyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo a l:êê dîy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u nkwo adnyin:aa kpakakpaka nmyo. Yepê, A l:êê dîy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:a kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê.¹⁰ Yepê, A kópu mb:aa pi yilî yintómu knî y:oo mwiye dpî ny:ee y:e, u kuwó dîni ghi ngê dyámê pé chedê ngê wa pyódu.¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi kópu knî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye choo tpapê, yi kópu kada pini knî ye dmyinê tpapê. Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpapê dé, ngmēnê Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu ayinmyin:aa tpapê dé.¹² Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyee dé, pi knî y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, mää knî y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi knî y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini knî y:oo

¹12:43-44 2 Kódin 8:12 ^m13:2 Luukî 19:43-44

ⁿ13:6 13:21-22; 1 Njon 2:18 ^o13:10 Mát 28:19

wamye vya t:oo. ¹³Yepê, A l:êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmyi diya dmi, ng-mênê n:ii knî y:oo myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóó k:oo wan:uu kaa té. ^p

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêli dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 24:15-28; Luukî 21:20-24

¹⁴Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono doo u kwo tédê angmê m:uu ngmê. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vuywo dp:uu mbwolo dniye. ¹⁵Pini n:ii u ngomo ma-knopwo adî ya, límîlîmî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mēkingî kee, u tpile kî-dangmên:aa ngî. ¹⁶Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adîn:aa dpodo, u p:o mēkingî diyé, u tpile kîngmê nya, límîlîmî ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we. ¹⁷Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. ¹⁸Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapîdny:oo mbêpê. ¹⁹Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîi wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo wunê a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, u dî ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîi u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê. ²⁰Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vuy, apê, Yélini nê ngmîdi ngê yi l:êê dîy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi dêêkwédi ngê wanî pyódu. Yepê, Wodaa vuy, ye pi yintómu pî pw:oo dniye. ²¹Yepê, Yi

dini ghi ngê, yepê, pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmîdi ngê vyîlo ka kwo, yepê, yi pini ka kîdmyongê kēlîmî mbê dmi. ²²Yepê, Pi yilî knî y:oo kēemî wa kaa t:oo, pi knî ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo. Yepê, Pi knî y:oo yoo wamye dóó ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilî wa chaa ngmê, mu kópu u dîy:o u yi y:e adî kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê, nmî dóó té. ²³Yepê, Yi k:omodanê pyu knî y:oo kîngî dóó nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, ala yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidi t:oo.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mátiyu 24:29-31; Luukî 21:25-28

²⁴⁻²⁵Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kââdî wa mgêdê knî, mēdaadpî pil:apil:a, pudu yilî yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dîné dmi wa ghêê té. ²⁶Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi knî y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kîyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkalî too pee dmi mbêmê ka kwo. ²⁷Yepê, Enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê wa danê t:oo, y:i ye anîn:aa vuywo. ^t

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 24:32-35; Luukî 21:29-33

²⁸Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kēmakêma

nt:eemi wunê mbumu. ²⁹Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo. ³⁰Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dí vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu. ³¹Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Pi ngmê u lama daa tóó Yesu ló wéni ngê wa a diyé

Mátiyu 24:36-44

³²Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyé, yi wéni pi u lama daa tóó. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóó. Yepê, Ngmênê M:aa mu ngmidi u lama a tóó. ³³Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u díy:o wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu, nmyi lama daa tóó. ³⁴Yepê, Alanté adí ya. Yepê, Mââwe ndî kn:aa p:aani angmê lê, u dpodo pyu yoo wa a kuwo té, yi dpodo nédê dpodo nédê wa kaa té, ngomo y:enê pyu ka wa vyi, kwowo, Chi t:âât:ââ nê. ³⁵Yepê, Dmyinê t:ââ, mu kópu u díy:o nmyi mââwe ndî wéni n:ii ngê wa t:aa, nmyi lama daadí ya. Yepê, Apê ntumokwodo wa t:aa, apê mgîdí vy:o wa t:aa, apê mw:aamw:aa wa t:aa, apê mw:aandiye wa t:aa. ³⁶Yepê, Tumutumu wa a lê, dpî tédê kîngmê m:uu nmyo. ³⁷Yepê, Kópuni nmye dí vyi, pi yilî yintómu yi l:êê díy:o n:aa tpapê, yepê, dmyinê t:ââ.

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a chápwo ngópu

Mátiyu 26:1-5; Luukî

22:1-2; Njon 11:45-53

14 Nju tpémi y:oo yi naa ndî dē daa kêmakêma dnye kuwo dē. Yi nááli dē yi pi dē Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, Mbidedi Pywápê Ngmê u Naa. Dêêpî pyu knî ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu. ²Noko yepê, Naa ndî m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakí d:uu. Noko yepê, Pi yilî kédê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê

Mátiyu 26:6-13; Njon 12:1-8

³Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapî. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi mwiyé doo ya. Yi kmaapî tédê pyââ ngmê ngê pód:a ngma a núwo, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile u pywuu ndî, u pi naadî, tód:o ntee tpile, tuu mb:aamb:aa. Yi pyópu ngê yi pód:a komo puwâ, naadî Yesu mbêmê d:ud:umbiy:e a chedê ngê. ⁴Yélini y:oo yi kópu m:uu ngópu, woni yoo nod:e dniye, noko yepê, Kî pyópu ngê lukwe díy:o kî kópu dē d:uu? Apê, Naadî lukwe díy:o dē dyênê? ⁵Apê, Kî pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapî pyolo yono y:a pudu kmênê, yi ndapî ndî pinté knî ye pudu y:oo. Wod:oo yi yéli yi pyópu ka a tpépwo dniye. ⁶Yesu ngê yepê, U kwo namê mbumu. Yepê, Lukwe díy:o dmye mywenemywene kalé ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu. ⁷Yepê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmya a pyw:êmî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adí kwo, Nmî ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Yepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mêdaanî kwo. ⁸Yepê, Kî pyópu ngê u ntââ kópu a nga yi d:uu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê anî pw:onu, wa kmênê nê. Yepê,

Yi kópu u l:êê dîy:o, tpileni pi ntóó p:uu anyi d:ii, kî pyópu ngê a p:uu vyílo yii d:ii. ⁹Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi knî yi mbêmê kwéli adnyin:aa nyêm, kî pyópu ngê kópuni a nga dê d:uu, amyimî ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngê adîn:aa ya.

Njudas ngê kada pini knî ye u ngwo vyu, yepê, Yesu kwódo ngê anî ghê

Mátíyu 26:14-16; Luukí 22:3-6

¹⁰ Yesu u dyépi y:a mê miyó knî yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi Njudas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, yepê, Yesu u vyee u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê anî ghê.

¹¹ Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmî yi, u ye ndapî nga anmo kê. Wod:oo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê anî ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo

Mátíyu 26:17-19; Luukí 22:7-13

¹² Wéni n:ii ngê Mbídédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vyee dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póó dniye, kwo, Mâawe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmîmo l:âmol:âmo?

¹³ Yesu ngê pi miyó dy:ââ ngê, yepê, Njedusalem choo lêpî, pi ngmê ngê maa p:uu wunê pyépi dp:o, yi pini nkono mbwaa d:umu ngmêdpô mumu ngmê.

¹⁴ Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo, ngomo chóó ka dp:uu póó cho, kwipi, Nyi mâawe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu knî yi k:ii? ¹⁵ Yepê, Yi ngomo chóó ngê podo ngomo ghi ndîi dpô ngmêwunê kêmakêma, yepê,

nmî ntââ tpile yilî yintómu y:i a tóó. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo. ¹⁶ Wod:oo p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yi tpile yilî mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adî l:âmo ngmê.

Yesu u k:ii u kuwókuwó kmaapî u ngwo dóó ngópu

Mátíyu 26:20-30; Luukí 22:14-23; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

¹⁷ Kâádî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, nté kwéli a l:âmo ngópu. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, k:omo tpile nipi nmo kmaapî té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê daa kêmakêma a kwódo ngê a wowo. ¹⁹ P:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póó, kópu, Nê kuu, apii? ²⁰ Yesu ngê yepê, Ye y:a mê miyó anmyi tóó, yepê, k:omo tpile d:ââ mu ngmîdi k:oo mbídédi n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²¹ Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa mgîmî ngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu wamî vyí, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê.

²² Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbídédi a ngêêdî, Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóóchóó, nê. ²³ U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yintómu nda ngópu. ²⁴ Yesu ngê yepê,

Ala a wêê. Yepê, Pi yilî yi l:êê dîy:o wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kââdî. ^{u25} Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamunî nda, u dî wénî n:iî ngê a pi ndîî ngê amî pyódu, pi yintómu anî y:enê, Chóó Lémi kóó k:oo kmaapî ndîî u ngwo anm:uu dóó, wain kamî u ngwo anm:uu nda. ²⁶ U kuwó dini ghi ngê wétî ngma a ngí ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mî kee dniye, mbwini n:iî u pi Olipi.

**Yesu ngê Pita ka u
wópuwópu u pi u ngwo vuy**

*Mátíyú 26:31-35; Luukí
22:31-34; Njon 13:36-38*

²⁷ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:iî ngê pi knî y:oo a mgîmîmgîmî nê, nmyinê kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Dini ghi n:iî ngê Chóó Lémi ngê sipi y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi. ²⁸ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:iî ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê. ²⁹ Pita ngê kwo, K:omo tpile kî tpókknî y:oo wunê kuwokuwo ngi, kwo, nê mu ngmîdi daanê kuwo ngi. ³⁰ Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Mgîdî vy:o kêmkêm ghêlî k:iî my:oo daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpapê, yenye, D:aa p:uu dniye pyu ngmê. ³¹ Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê dîy:o amye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ka yinté mye vyi ngópu.

**Yesu Nketsemane u
ngwo doon:aa ngêpê**

Mátíyú 26:36-46; Luukí 22:39-46

³² Kwéli lee dniye, yi kêlê ghi u pi Nketsemane. Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Al:iî dmyinê ya, nîmo ngêpê. ³³ Yesu ngê pi pyile ngmîdi ngê, Pita ngmê, Njems myomo, Njon pyolo, yi k:iî lee dniye. Yesu nkîngê mbê wo, u ghê a kee wo. ³⁴ Yi pini pyile knî ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:iî dmyinê ya, dpî ngê kêê nangê t:oo, dmyinê t:âât:ââ nê, a l:êê dîy:o myedmyinê ngêpê. ^{v35} Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê mî dyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono kópu daanê pyw:oo? ³⁶ Kwo, Tpile yilî yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u dîy:o a kada nye tóó.

³⁷ U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpî té. Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Lukwe dîy:o nye dpî? Kwo, D:ee ngêpê. Kwo, Lukwe dîy:o doo u ntââ, dye ghi dêêkwédi ntênê daanyi ya? ³⁸ Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kêdangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê ní we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa wanmyi vyi t:oo, ngmênê nmyi tókótókó tédê wanmyi dêê dmi.

³⁹ Myombó Yesu ngêpê tédê mê loo, mwiymwiye ntee doon:aa ngêpê, yinté modoon:aa ngêpê. ⁴⁰ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile knî ye mê diyé wo, apê, Mu dpî té. Dpî vyilê ngê dyaa

^u14:24 Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipîlu 9:20

^v14:34 Njon 12:27; Hipîlu 5:7-8

ye chedê ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mywene ye ghê wo, kópu u kwo daa vyi ngópu.

⁴¹Pyolombó Yesu modon:aa ngêpê, p:uu ndiye pyu knî ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpî té? Yepê, Angênté, dmyongê nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono knî y:oo ala ngwo a mgîmîmgîmî nê.

⁴²Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dê ghê, yepê, ka pwiye knî.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu

Mátiyu 26:47-56; Luukî

22:47-53; Njon 18:1-11

⁴³Yesu ngê danêmbum ghêlî daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:oo pwii wo, Yesu yinê dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa núw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó. ⁴⁴Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nîné chipéchipé, yepê, yi pini yi vyílo. Yepê, Dpî mgîmî yó, nmî kada pini knî ye dpî núw:o yó.

⁴⁵Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mâawe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyíngo. ⁴⁶Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu.

⁴⁷Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdî, lede ngmê mbwámê pêdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. ⁴⁸Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe díy:o kaa taa kêlê a ka dmyinê lee dmi. ⁴⁹Yepê, Wo yilî yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:oo kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe díy:o y:i dpíp:e mgîmî noo. Yepê, Kópuni puku

yedê a tóó, awêde até dmye ntiye ngmê.

⁵⁰Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

⁵¹U kuwó dini ghi ngê pi mgêmi ngmê ngê Yesu u yâmuyâmu kn:ââ chópu. Lede knî y:oo apê, My:oo mgîmî. ⁵²Yi pini u kpídî ngê kaa dniye, mbêpê dini ghi n:ii ngê a puwâ, u kpídî yi kêê yedê a kuwo ngê, wod:oo kn:ââ mbwii mbêpê wo.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo

Yesu u ngwo kóté kalê ngópu

Mátiyu 26:57-68; Luukî 22:54-55,63-71;

Njon 18:13-14,19-24

⁵³Yesu dini ghi n:ii ngê mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîî u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini yoo nipi lee dniye, dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii. ⁵⁴Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo, ndoo chedê yaa wo, lede knî yi k:ii dnye ndê vyíli. ⁵⁵⁻⁵⁶Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kóté kígha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilî knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilî tee ngópu, ngmênê pi miyó dê y:oo yi kópu ngmîdi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyiko ngópu.

⁵⁷⁻⁵⁸U kuwó dini ghi ngê pi knî ngmê ghêêdî wo, k:omo ngê yepê, Kî pini ngê ala kópu mwo a vyi, nmopê, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, pi knî y:oo n:ii wó ngópu, wo pyile amî lê, kamîni m:uu anî wó, daa pi ngê kíli wa wó. ⁵⁹Daa ngmîdi mbêmê dnye danê, yi kópu u mo u mo dé, wod:oo kada pini knî y:oo noko yepê, Ka k:omodanê té.

⁶⁰ U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ghêêdî wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dê vyi ngmê, daanyinê vy:a? ⁶¹ Ngmênê Yesu tumu doo ya, kópu myedaa vyu. Yi pini myombó u kwo mē póó wo, kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê a ngmîdi nyoo? Kwo, Mumdoon nyi Tp:oo? ⁶² Yesu ngê kwo, Nyââ. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kí Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Anye, U pi ndîi ngê dê pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dê pyódu, nkâlî too pee dmi mbêmê muyedê pwiýé knî. ⁶³ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vyu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpídî a chópu, yi mââwe knî ye yepê, Kí pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóóchóó kêdê ndyîko. ⁶⁴ Yepê, Ala kópu nmo dê vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kââdî. Yepê, Nmyi nuw:o dmi angénté a tóó? Kada pini yintómu knî y:oo kwo, Chóó u pye dê yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadî ya.

⁶⁵ Knî ngmê Yesu p:uu dnye tpyîpwi. U kuwó dini ghi ngê Yesu ngwolo dê kpídî pee ngê wópu dumo, u nkwo dnye vye, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dípî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo pîchi vyi. U kuwó dini ghi ngê lede knî ye Yesu y:ee ngópu, wod:oo dnye kpakakpaka.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mátíyú 26:69-75; Luukí 22:56-62;

Njon 18:15-18,25-27

⁶⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kîgha, yi dini ghi ngê Pita yi ngomo mbwa kalé ngmê k:oo doo ya. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u dpodo módó ngma a loo. ⁶⁷ Pita dini ghi n:ii ngê ndê vyílî tédê módu, doo myeme, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nasalet pi p:uu nye ya yédi, apii? ⁶⁸ Ngmênê Pita ngê u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu a lama daa

tóó, myed:oongê w:ee ngê. Wod:oo Pita pyuwúwópyuwúwó tédê u nkîgh:ê doon:aa kwo, kêmkêm u ngwo ka wo. ⁶⁹ Yélini y:i doo kwo, yi pyópu ngê yepê, Kí pini Yesu p:uu ndiye pyu ngmê. ⁷⁰ Pita ngê mēdê wópu ngê. Daa ndîi dye ghi yimî loo, yi yéli y:oo Pita ka kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Dpî wee mu ngmîdi, Nkálîli Wee. ⁷¹ Wod:oo Pita ye kpaa wo, yepê, Pini n:ii u pi a ka nmye tpapê ngmê, yepê, yi pini daa a lama pini. ⁷² Vyílo yi dini ghi ngê kêmkêm my:oo ka wo, wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlî k:ii my:oo daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê. Wod:oo Pita ngê mbê a puwâ.

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátíyú 27:1-2,11-16; Luukí

23:1-5,13-25; Njon 18:28-19:16

15 Mw:aa mgîdî vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo mye yi k:ii. Yi danêmbum tédê Yesu u vye u dy:oo a chápwo ngópu. U kuwó dini ghi ngê Yesu kóó dê kudu dumo, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu. ² Paléti u kwo póó wo, kwo, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nýóó kichi vyi. ³⁻⁴ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Yesu p:uu yipe tee kópu yilî t:ee ngópu, wod:oo Paléti u kwo mē póó wo, kwo, Angénté, yi kópu yilî daanyinê vy:a? Kwo, Kêêmî m:uu yilî kînga dê kaa ngmê. ⁵ Ngmênê Yesu ngê kópu daa vyu, Paléti ngê apê, Kí lónté pini? Apê, Lukwe díy:o kópu daawa vyi?

⁶ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpapê, yini yidpîmo

pw:iipw:ii. ⁷Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Yi pini ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê dîy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye. ⁸Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo dyimê wo, pi yilî Paléti ka lee dniye, kwo, Kópuni nye d:uud:uu ngê, ala ngwo yinté mê d:uu ngi, kwo, mbwa k:oo pi ngmê pw:ii ngi. ⁹Wod:oo Paléti ye póó wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, nmyi king anî pw:ii? ¹⁰Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, apê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Yesu ka n:ee dê kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê dîy:o dê kaa ngmê. ¹¹Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yoo yi mbodo dmi vyuwu ngópu, yepê, Paléti ngê yi pini kîngê pw:ii, ngmênê Mbadapas yu pw:ii ngê. ¹²Paléti pi knî ye mê póó wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Pini n:ii u pi nmye tpapê ngmê, Nmî king, yepê, lukwe u ngwo ngmanî md:o? ¹³U kwo mbwó dniye, kwo, Kídosi nédê t:ee ngi. ¹⁴Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilî yintómu Paléti ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi nédê t:ee ngi. ¹⁵Paléti ngê u yi doo kwo, Yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê ní pyódu, wod:oo Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede knî ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Njuw:o yó, kídosi nédê nyi t:ee yó.

**Lóma lede knî y:oo Yesu u
ngwo dnye nkwtinkwiti**

Mátiyu 27:27-31; Njon 19:2-3

¹⁶Lóma lede knî y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo njuw:o ngópu. Ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo. ¹⁷Kpídî pee king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté

kpídî u mbwo my:oo t:ee ngópu. Noko yepê, King knî yi mbêmê kîdon ntee a kwo nyédi, kî pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. ¹⁸U kuwó dini ghi ngê k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Mw:ââkó nmî mââwe, Nju tpémi yi king. ¹⁹Yimbwi mbêmê dnye kpêêpî, p:uu dnye tpyîpwi, yi mbodo ngê k:ame u kwo dnye wowo, yinté dnye nkwtinkwiti. ²⁰U nkwtinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpídî mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêdê ngee ngópu, chóó u kpídî u mbwo mê t:ee ngópu, wod:oo njuw:o ngópu, apê, Kídosi nédê nm:uu t:oo.

Yesu kídosi nédê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Luukí

23:26-43; Njon 19:17-27

²¹Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Njedusalem doo lèpî. Lede knî y:oo yi pini ka dpodombiy:e kwo, Kî pini u kídosi dnyinê ngi. (Yi pini Saimon, Sadéni pi, Aleksándê mbwémi Lupas yi mî.) ²²Yesu ghi ngmê njuw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dîné, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota. ²³U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daapaa pyaa we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê wépi ye puwâ. ²⁴Yesu u mbwo kpídî a ngee tumo, kídosi nédê u ngwo t:ee ngópu, wod:oo u kpídî yêê tumo, yi kpídî knî yi l:êê dîy:o dnye ng:oo, Noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî? ²⁵Yesu mw:aandiye u kêténi pee kídosi nédê t:ee ngópu. ²⁶U pwopwo u nt:u kópu kídosi nédê u pwo mye t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king. ²⁷Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkîgh:ê kídosi nédê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi

mwiyé dpîmo a vyee dé, yi tpile myed-pîmo a t:âmot:âmo dé. ²⁸ (-)

²⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kîdosi nédê a m:uu ngópu, dnye nkwtinkwiti, kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. ³⁰ Kópu, Nyóó kîdosi nédê a ghidi, nyóóchóó mē ngee ngi. ³¹ Dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwtinkwiti. Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê doo u ntââ chóóchóó daawa ngee. ³² Noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kîdosi nédê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kélîmî té. N:ii dé Yesu u nkîgh:ê kîdosi nédê t:ee dumo, Yesu myedpîmo nkwtinkwiti.

Yesu kîdosi nédê u ngwo pwene

Mátiyu 27:45-56; Luuki

23:44-49; Njon 19:28-30

³³ Kââdî maa kélê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêmê mgîdî a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdî ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mē wa wo. ³⁴ Yi dini ghi ngê Yesu dpodombiy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe díy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe díy:o nga d:oo ch:anê wo? ³⁵ Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yéli woni knî y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ. ³⁶ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê núwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi nédê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê. Yi pini ngê yepê, Ngî t:ââ kmêlé. Yepê, Ilacha wunê pwiyé knî, ó daawa nî. Yepê, Ilacha ngê kí pini kîdosi nédê yinê wunê ngêêpî? ³⁷ Yesu dpodombiy:e yi ka wo, yed:oo pwene.

³⁸ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpîdî ndîi n:ii doo ya, yi kpîdî ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa nî dniye. Yesu kîdosi nédê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpîdî chóó mîné chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo doo a yaa wo, knâpwo dî. ^w

³⁹ Lede n:ii knî y:oo Yesu kîdosi nédê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi kîdosi u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngê Yesu u ngópu ka wo, u ngópu pwene, apê, E! Apê, Kî ndêndê ngê Yâpwo ndîi Tp:oo.

⁴⁰ Pyââ knî y:i ngmêdoo kwo, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a vyuwo. Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makídala pyââ myomo, Méli pyolo, Njems mbwémi Njósés yi pye. ⁴¹ Yi pyópu knî y:oo Yesu dnyimo a yâmuyâmu, myednyimo a ngêêpî, dini ghi n:ii ngê Nkálili Wee u kwo dpîmo a paa. Pyââ mē yilî Yesu u pwopwo tédê y:i dnye kwo, n:ii dé Nkálili a ndê dniye, Yesu k:ii Njedusalem lee dniye.

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Luuki

23:50-56; Njon 19:38-42

⁴² Daa kêmakêma kââdî doo wupwo, Adamátiya pi ngmê ta, u pi Njósép. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ntóó n:uu kmênê. ⁴³ Yi pini Nju tpémi y:oo dnyimo chââchââ, yi kada pini knî yi vy:o dpîmo kwo. Yi pini ngê apu, Chóó Lémi ngê nmî y:enê kn:ââ limî k:ii ngê paa chaa ngê. U gha vy:o apê, Awêde Pîdade, maa nmî lîme wo. Apê, Yi kópu u l:êê díy:o kââdî ghêlî kîngî ghîi, Yesu ntóó mwiyé nî kmênê. Wod:oo u nkîngê kuwa a kuwo ngê, Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mîné ch:ee ngê. ⁴⁴ Paléti ngê apê, Mumdoó? Apê, Ye pini lukwe díy:o

límílímî ngê dê pw:onu? Ledeni knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi mâawe ndîî ka Paléti u kwo póó wo, kwo, Ye pini lô dini ghi ngê dê pw:onu? ⁴⁵ Yi pini ngê Paléti ka kwo, Wunê modê pw:onu. Wod:oo Paléti ngê Njósép ka kwo, Chi lêpî, nyi kmênê ngi. ⁴⁶ Wod:oo Njósép adî lê, kpîdî mb:aa ngmê pwila ngê, Yesu ntóó kîdosi ñedê a ngópu, yi kpîdî ngê a kmongo ngê, ntóó ñuwo, kpomo u mênê mî yó, chêêpî ndîî yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngê. Yi kpomo pi knî y:oo t:aanî paa mwiyé ché ngópu, pi ntóó kmênêkmênê u l:êê dîy:o. ⁴⁷ Méli Makídala pyââ, Méli Njósés u pye, yi pyópu dê yi ngópu, Njósép ngê Yesu ntóó kmênê ngê.

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-8; Luukí

24:1-12; Njon 20:1-10

16 Sádédé ngê kââdî dini ghi n:ii ngê gho, Nju tpémi yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê pyópuni yoo yi ngópu Yesu pwene, yi pyópu pyile knî y:oo kponî mtyîmî ntee tpile knî ngmê pwila ngópu, apê, Yesu ntóó p:uu nm:uu t:ee té. Yi pyópu yoo yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makídala pyââ myomo, Méli Njems u pye pyolo. ² Sandé mw:aa mgîdî vy:o kpomo chedê lee dniye. ³ Maa p:uu dnye lêpî, noko yepê, Chêêpî kpomo t:âmo nanê nmo wa tpiyé wupu kwolo? ⁴ Mu kópu u dîy:o chêêpî pââ ndîî, doo u ntââ, yi chóó daapî tpiyé wupu kalê ngópu. Yi taa dniye, apê, Chêêpî lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo? ⁵ Kpomo mênê adî kee dmi, pi mgêmî ngmê m:uu ngópu, u kpîdî dmi kpaapîkpaapî, apê, Wéni pee u kéténi mu tóó. Ngwéti dniye. ⁶ Yepê, Nuku ngwéti. Yepê, A lama ka tóó, Yesu ka nmye vuywo té, Nasalet pi, pini n:ii kîdosi ñedê t:ee ngópu. Yepê, Al:ii daa tóó. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé dmyeno, ntóó kwéli yé ngópu, yi ghi

anyi m:uu yó. ⁷ Yepê, Lee dmyeno, yepê, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuw:o yó, Pita ka mdoo mye ñuw:o yó. Yepê, Ye dp:uu vyi yó, yipi, Yesu nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Y:i anmy:uu m:uu ngmê, wunê ntee nmye a vuy. ⁸ Wod:oo pyââ yoo pwii wo, kpomo u mênê, mbêpê dmi a pwaa ngópu, kpomo a kuwo ngópu, mu kópu u dîy:o nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi nkîngê u l:êê dîy:o pi ka kópu ghêlî daa vyi ngópu.

Kópuni Mak ngê d:êê ngê, wu u dí. U kuwó dini ghi ngê kópu daamu d:êê ngê. Ala danêmbum pi knî yi lama doo ya, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu. Yi danêmbum u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, kópuni Mak ngê d:êê ngê, yi danêmbum dê nipi a kââdî dumo. Kópuni pi knî y:oo u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, ala yi danêmbum.

Yesu ngê Méli Makídala pyââ ka chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:9-10; Njon 20:11-18

⁹ Sandé mw:aa mgîdî vy:o, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, Méli Makídala pyââ ka chóóchóó mwiyé a kêma ngê. Wunê yi pyópu u kmêna Yesu ngê pyudu a ngm:ii kwólu. ¹⁰ Yi pyópu ngê Yesu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo loo, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuwo, yepê, Yesu kêda pyidu. ¹¹ Dnye yii, dnye mbê. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi pyópu ka daa kêlímî mbê dniye.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu miyó dê ye chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Luukí 24:13-35

¹² U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu miyó dê y:oo Yesu u nkwo m:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê y:i dpîmo lêpî. Yesu u mo u nâmo ye a ghê wo, chóóchóó ye a kêma ngê. ¹³ Yi pini dê dini ghi n:ii ngê Njedusalem a diyé

knopwo, yi pyipe knî ye mî vyi ngópu, yepê, Yesu kîdnye m:uu. Yi pyipe yoo ye daa kêlîmî mbê dniye.

Yesu ngê chóóchóó p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê

*Mátiyu 28:16-20; Luukî 24:36-49;
Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8*

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê knî y:oo kmaapî têdê Yesu u nkwo m:uu ngópu, chóóchóó ye a kêma ngê. Ye nod:e wo, mu kópu u díy:o k:omo tpile u pyidepyide p:uu daa ng:êéntómu ye doo a danêmbum, ngmênê dédnye kêlîmî, pini n:i knî y:oo Yesu m:uu ngópu, apê, Kêda pyidu, yi yéli ye myedaa kêlîmî mbê dniye.

¹⁵ Yesu ngê yepê, Dyámê pee yintómu knî yi mbêmê dmyinê lêpî, pi knî ye a kópu dyuu dmyinên:aa tpapê. ¹⁶ Yepê, N:i dé a ka wunê kêlîmî té, a pi ngê mb-waa paa am:i kmênê t:oo, yini yoo wanî ngee té, a kêê k:oo wanî kaa té. Yepê, N:i dé a ka daadnya a kêlîmî, yi yéli yi dono machedê ngê daawa pyaa dmi,

dono wa a pyw:ee ngmê. ¹⁷ Yepê, N:i dé a ka wadnya a kêlîmî, u ntâa ngê adnyi ya, mbwudu yilî adnyi chap. Yepê, A pi ngê kmêna adnyi ngm:i kîgha dé, daa dyámê ngmîdi dnye ngê adnyi mbumu. ¹⁸ Yepê, K:omo tpile tpile pê ngê wa kiye té, ó ló wa nda ngmê, myedaawa pw:oo dmi. Yepê, N:i dé a ka wadnya a kêlîmî, yi yéli y:oo pwopwokopwe knî yi mbêmê kêê adnyi yiyé dé, yed:oo yinté adnyi pyipyi dé. ^x

Yesu u Mî ka u ngwo kee wo

Luukî 24:50-53; Dpodo 1:9-11

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u Mî ka kee wo, u che p:âa pee ngê pyodo. ^{y20} P:uu ndiye pyu yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê lee dniye, Yesu u kópu mb:aa pi knî ye dnyen:aa tpapê. Pi yilî ye kêlîmî mbê wo, mu kópu u díy:o daa yi mo dnyen:aa dpodo, nmî Lémi ngê modoo a ngêêpî dé, mbwudu yilî u ngwo dnyimo chap. ^z

Wu u dí.

^x16:18 Luukî 10:19 ^y16:19 Dpodo 2:33-34; Epeso 1:20; 1 Pita 3:22

^z16:20 Dpodo 14:3; Hipîlu 2:3-4

LUUKÍ

Ala puku pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukí, daa Nju pi, ngmênê Antiyóka pi, Kídiki dnye ngê dpîmo mbumu. Ndiye pyu ngmê, kpeede ngê doo ya, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Puku dmi miyó d:êê ngê, ngmê ala puku dmi, myomoni u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Yesu dini ghi n:ii ngê mwo a pwene, m:ââ pyoloy:a mê pyile mî loo, Luukí ngê u puku dê u ngwo a d:êê doo. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mê limi mî loo, Lóma lede knî y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu.

1 Mw:ââkó nmî lémi, Tiyopilas, Yesu u danêmbum nyi nyongo, u kwo nyi kélîmî mbê wo. Kópuni yilî Yesu ngê dyámê mbêmê d:uu too, pi yilî knî y:oo yi kópu ka d:êêd:êê t:oo. ²Yélini y:oo yi kópu knî yi chóó yi ngwolo ngê m:uu tumo, pi knî ye u nkwo a tpapê tumo, u ngwo nmî ny:ee too. ³Yi kópu yilî yi p:uu mb:aamb:aa ngê noo ndiye, yi kn:ââ dmi nî chó, u mâlo nî yé too, l:êê díy:o yi danêmbum n:aa d:êêd:êê. ⁴A lémi, Yesu p:uu kópuni nyi ndê too, u ya a nga a kwo ndê kópu ngê nga dny:oo ya.

Enjel ngê Sekídaia ya ka kópuni vyu

⁵Dini ghi n:ii ngê Helodi Njuda tpémi yi king ngê doo ya, kpêê yiyé pyu ngmê, u pi Sekídaia ya, Apaicha u yoo vy:o pini ngmê. U kpâm u pi Elisîpet, kpêê yiyé pyu tp:oo módó ngmê. ⁶Chóó Lémi u nuu u pi cha, u nuu u kópu yid-pîmo d:uud:uu dé, u dêêpî kópu yintómu myedpîmo cháâcháâ dé. ⁷K:omo tpile pi cha mb:aa dê, ngmênê tp:ee daa tpyé ngópu. U yi y:e doo kwo, Nyi tpamê knî, ngmênê Elisîpet daa tpete u ntââ ngê doo ya, u dí cha miyó dê mî vy:ene knopwo.

⁸Wiki n:ii ngê Apaicha u yoo Chóó Lémi ka dnyen:aa kpêê yiyé, Sekídaia ya yi vy:o doo kwo. ⁹Yi l:êê ghi alanté dpîmo ya, mtyîmî nk:êênî pyu ng:oo ngê dnyimo a pyw:êmî. Sekídaia yinté a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo k:oo yâpwo ghê dy:ââ ngópu, y:i doon:aa mtyîmî nk:êênî. ¹⁰Yi ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê mtyîmî doo nk:êênî, yoo kuwa doo a kwo, dnya a ngêpê. ¹¹⁻¹²Yi dini ghi ngê Sekídaia ngê Chóó Lémi u enjel ngmê módu, Sekídaia ngwéti wo, nkíngê mbê wo, apê, Mtyîmî nk:êênî têdê u wéni pee, apê, enjel ngmê kwo. ¹³Enjel ngê kwo, Sekídaia ya, kwo, namê nkíngê. Kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, kwo, ngmâm Elisîpet wa a ngee, tp:ee angmê tpyé, Njon u pyimo dpî ténî, mu kópu u díy:o yi tpémi Chóó Lémi u módó yeedeyeede. ¹⁴Kwo, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nga mb:aamb:aa ngê wa pyódu, w:aa anyiné pyw:oo. Kwo, Pi yilî knî y:oo w:aa amyedê pyw:ee ngmê, ¹⁵mu kópu u díy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu ndî ngê wa pyódu. Kwo, Ghêlî daawa t:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi u ménê wa yââ, d:ud:umbiy:e wa a nt:ono. Kwo, Wain kíngmê nda, yinté mbwáani myekíngmê nda. Kwo, Pi knî y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kí Chóó Lémi u momu pini. ¹⁶Kwo, Yisíléli tpémi yilî Chóó Lémi ka amêdê diyédiyé kalé té, pini n:ii yi yâpwo ndêndê. ¹⁷Kwo, Yi tpémi nmî Lémi u kada wa ghê, u maa yiné amênê yé. Kwo, Ilacha ntee pini ngê wadî ya, pi mupwo mupwoknî, n:ii noko kpeme a pyede, amêdê kâadî té, n:ii knî y:oo dnye daa nyêmî ngmê, yi nuw:o dmi wa ngmêê té, yoo mb:aa ngê amîmî pyódu té, nmî Lémi u yoo ndêndê ngê u ngwo wa pyódu té. ^a

¹⁸Sekídaia ngê enjel ka kwo, Ye kópu ndê kópu ngê a nga angênté wa pyódu? Kwo, Nê pi vy:ee, a kpâm mye pyââ

^a1:17 Mát 17:11-13; Mal 3:1; 4:5-6

vy:ee. ¹⁹ Enjel ngê kwo, Lama daa tóó kí pini, nê Nkepîlel, Chóó Lémi u nkîgh:ê n:aa kwo, yinê nga da dy:ââ nê, ala kópu mb:aa nga yedên:aa vyi. ^{b20} Kwo, K:omo tpile a ka chuu kêlîmî mbê wo, ngmênê kópuni nga dí vyi, díyo ndêndê ngê wa pyódu. Kwo, Dnye u kîgha doo u ntââ ngê dí pyódu ngi, kwo, kópu daamunyi vyi, u dí wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu. Kwo, Dnye mênê dí chedê, kópu daamunyi vyi, mu kópu u díy:o a ka chuu kêlîmî mbê wo.

²¹ Yélini kuwa doo kwo, yi nuw:onuwo u kópu ngê pyodo, apê, Sekídaiya ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo lukwe díy:o mgî dímo puwâ. ²² Dini ghi n:ii ngê a pwii wo, doo u ntââ kópu ye daapî vyi, kópyââ ngê ye doo danêmbum, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Kí pini ngê tpile ngmêdê m:uu, kí ngomo k:oo.

²³ Apaicha u yoo knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi dpodo u wiki a kêlî ngópu, Chóó Lémi p:uu dpodo têdê, yi p:o p:o mê diyé dniye, Sekídaiya u p:o mye loo. ²⁴ U kuwó dini ghi ngê u kpâm Elisîpet mbwili ngê pyodo, yi gha dê mb:aamb:aa ngê pyaa knopwo, ²⁵ Elisîpet ngê apê, Chóó Lémi ngê dê ngee nê, kópuni u l:êê díy:o yoo a p:uu dnye danê, yinê dê chedê, a p:uu mēdaadnyi danê. Ngmênê yoo vy:o dēdpîmo paa, apê, Pi knî y:oo wadnyi yumuyumu nê, a ka daawa a kêlîmî mbê dmi. Yi kópu u l:êê díy:o d:ââ limi ngomo k:oo doo kwo.

Enjel ngê Méli ka kópuni vyi

²⁶⁻²⁷ Elisîpet d:ââ wéni u mbwili ngê doo kwo, Chóó Lémi ngê u enjel Nkepîlel kwodo ngmê ka u ngwo dy:ââ ngê, u pi Méli. Pini n:ii u yémî p:uu yidoo kwo, u pi Njósép, king Dépidi u tii nédê pini ngmê. Nasalet dpîmo ya, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. ^{c28} Yi en-

jel Méli ka loo, kwo, Mw:ââkó Méli. Kwo, Nmî Lémi ngê da ngmîdi ngi, nga myewunê vyiwo. ²⁹ Méli ngê yi kópu dēpê w:ee ngê, u nuw:onuwo kópu ngê pyodo. ³⁰ Enjel ngê kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chóó Lémi ngê da ngmîdi ngi. ³¹ Kwo, Mbwili ngê wanyi pyódu, tp:ee mââ ngmanyi tpyé, u pi dpî nténi, Yesu. ^{d32} Kwo, U pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu, nmî yâpwo njini ngê u kwo wa a vyi, kwo wo, Nyi a tp:ee njini. Kwo, Nmî Lémi ngê yi tpémî king ngê wa pyódu, u kn:ââ Dépidi u d:aa yinê wa a kââdî. ³³ Kwo, Njakóp u yoo yintómu yi king ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu.

³⁴ Méli ngê enjel ka kwo, Ye kópu a nga angénté wa pyódu? Kwo, Nê kwodo, d:oo ngê yéé wo. ³⁵ Enjel ngê kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa nt:ee ngi, u wêdêwêdê mbêmê yi kópu nga wa pyódu. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o yi tpémî yâpwo ndîi tp:oo, u momu pini ngê adî ya. ³⁶ Kwo, Elisîpet p:uu nuw:o ngî kwéli, pyópuni u k:ii dpî p:uu ngmîdi. Kwo, K:omo tpile daa tpete módó, mye pyââ vy:ee, ngmênê ala ngwo d:ââ wéni u mbwili. ³⁷ Kwo, Chóó Lémi ngê kópuni dpî vyi, yi kópu ndêndê ngê dpî d:uu, daawa kn:aadi. ³⁸ Méli ngê kwo, Nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê n:aa dpodo yédi, u ntââ ye kópu a nga dpî pyaa we. Wod:oo enjel ngê Méli a kuwo ngê.

Méli Elisîpet ka u ngwo loo

³⁹ Daa dye ghi daadîi yimî loo, Méli u yoo knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, mbu kwéli a wee. ⁴⁰ Sekídaiya u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, u ngomo k:oo kee dniye, Méli Elisîpet ka mbwolo. ⁴¹ Dini ghi n:ii ngê Elisîpet ngê Méli u dnye nyongo, tp:ee u mênê paa mbê wo. Yi ngwo dini ghi ngê Elisîpet Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê

^{b1:19} Hipîlu 1:14 ^{c1:26-27} Mát 1:16,18; Luukí 2:5 ^{d1:31} Is 7:14; Mát 1:21-23

a nt:ee ngê, ⁴² Méli ka dpodombiy:e mb-wolo, kwo, Pyââ yintómu knî yi vy:o mî ndîi ngê dê pyódu, ñm:ee u pi ndîi ngê amye pyódu. ⁴³ Kwo, A pi têtê, nyi nmî Lémi u pye, kwo, lukwe ñy: o chin:aa m:uu nê? ⁴⁴ Kwo, Dini ghi n:ii ngê nye ñi ny:oo, a tp:ee u gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a mênê dê mbêka. ⁴⁵ Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê dê pyódu, mu kópu u ñy: o Chóó Lémi u kópu ka chi kélímí mb:anê. Kwo, Kópuni nga vuu, ndéndê ngê wa pyódu.

Méli ngê Chóó Lémi u ngwo chaa kwólu

⁴⁶ Méli ngê apê,

Chóó Lémi n:aa chaa kîgha,

⁴⁷ a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu,
mu kópu u ñy: o Chóó Lémi ngê wa
ngee nê,

⁴⁸⁻⁴⁹ k:omo tpile a pi têtê, ngmênê da
ngmîdi nê,

kópu ndîi a nga ngmêdê d:uu.

Mu dini ghi ngê pi yintómu yi lama yi
kópu wadî ya,
yi nuwo daawa a kuwo.

Chóó Lémi nmî yâpwo ndéndê, u kópu
yilî yintómu mb:aamb:aa dé,

⁵⁰ yélini y:oo ntênê a chââchââ ngmê,
yi yélini yi nuu ghi dmi nódo a tóó,
daawa kéé té, anyi ñi angêw:êê.

⁵¹ U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî
a d:uud:uu,

mbodo ndîi mbodo ndîi u yoo daa kê-
makêma a ngm:ii kîgha té.

⁵² King ndîi yilî yi lémilémi a
chedêchedê,

yélini yi pi dmi têtê, yi pi dmi ndîi ngê
a pyépi.

⁵³ Ngópuch:anê knî ye kópu mb:aa yilî
a yém,

ngmênê ndáápi knî ye kópu mb:aa
daawa y:oo.

⁵⁴ Nmî kn:ââ knî ye ndê kópuni a vuu,
atédê ntiye, u nuwo dépê kuwo wo.

U yoo Yisîléli tpémi, yinêwa ngee té.

⁵⁵ Chóó Lémi nódo Epilaham u nuu ghi
a tóó,

u yoo u nuu ghi dmi nódo mye tóó,
chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁶ Méli Elisîpet p:uu doon:aa ya, d:ââ
pyile, u kuwó dini ghi ngê u p: o mê diyé
wo.

Njon Baptist u ngwo pyodo

⁵⁷ Elisîpet ngê pwopwo kele, ghêpê
wo, tp:ee mää ngmê tpyó. ⁵⁸ Elisîpet u
yoo, p:aa tpémi yi k:ii, yi kópu yi ny:ee
ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê py-
odo, apê, Nmî Lémi ngê kópu ndîi u
ngwo ngmêdê d:uu.

⁵⁹ Wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii yi
tpémi p:uu t:ee ngópu. U yi y:e doo kwo,
U mî Sekîdaiya u pi u pyimo nmî t:oo,
⁶⁰ ngmênê u pye ngê yepê, Kêle. Yepê, U
pi Njon. ⁶¹ Kwo, Noo pee vy: o pi ngmê
u pyimo Njon daa t:a. ⁶² Sekîdaiya ka
yi kêêpyââ ngê póo dniye, kwo, U pi
n:uu? ⁶³ Sekîdaiya ngê kóopyââ ngê d:êê
têtê u tpile ye ngmê dmy:ee ngê, tp:oo
u pi y:i d:êê ngê, apê, U pi Njon. Ng-
wéti dniye. ⁶⁴ Yi ngwo dini ghi ngê Sekî-
daiya ngê dnye mê pw:ii ngê, wod:oo
Chóó Lémi doo chaa kîgha. ⁶⁵ Yi p:aani
tpémi ngwéti dniye, mye nkîngê mbê
dniye. Yi kópu yilî Njuda Wee u kwo
p:aani p:aani ny:ee ngópu. ⁶⁶ Pi yintómu
knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu,
dnye nuw:onuw: o, apê, Lónté pini ngê
wa pyódu, mu kópu u ñy: o Chóó Lémi u
kwo wunê vuuwo.

Sekîdaiya u wéti

⁶⁷ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Njon u
mî Sekîdaiya a nt:ee ngê, Sekîdaiya ngê
Chóó Lémi Tp:oo p:uu kópu u ngwo a
w:ee ngê, ala kópu dyuu u ngwo vuu,
apê,

⁶⁸ Yisîléli tpémi, nmî Lémi chaa kîgha
koo,

pini n:ii nmî yâpwo njini,

mu kópu u díy:o chóó u yoo knî ye a lèpî,

yinê wa ngee té.

⁶⁹Nmî Mbwmâmê ndêndê nmo wunê dyede,

u dpodo pyu Dépídi u tii ñedê pini ngmê.

⁷⁰Yi kópu chóó u komo kapî pyu knî y:oo ló dini a vyi ngópu, ala ngwo atédê ntiye.

⁷¹N:ii knî ye nmî diya dniye,

yi kèlê yinê wa dyé nmo.

⁷²⁻⁷³Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ka tóó,

mu kópu u díy:o Epílaham ka ndêndê kópu n:ii mwiyé a vvu, kwo,

Nyoo knî ye ana a vvuwo,

yi kópu daa kn:aadi ngê, nmî kn:ââ knî ye doo a vvuwo. ^{e74}Epílaham ka ala ndêndê kópu mye vvu,

kwo, Yélini nyoo knî yi p:uu adnyi l:êê,

yi kèlê wanî dyé té,

mu kópu u l:êê díy:o daapîdny:oo nkîngê,

a p:uu u ngwo pîdny:oo dpodo,

⁷⁵a yoo mb:aa, u momu yéli ngê pîdny:oo kwo,

chedê ngê daawa pyódu.

⁷⁶Sekídaia ya ngê tp:oo Njon ka kwo, A tp:ee.

Kwo, Chóó Lémi ngê da ngmídi ngi,

u komo kapî pyu ndîî ngê wanyi pyódu,

nmî Lémi u kada wanyi ghê,

u maa anyimo yé. ^f

⁷⁷Kwo, Ala kópu u yoo knî ye any:uu vyi,

yenye, Nmyi dono kée tóó,

nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo. ⁷⁸Sekídaia ya ngê yepê,

Chóó Lémi ka dpî ch:anê dmi.

Yepê, Kââdî ngê mgîdí ntee dpî chaa,

nmî Mbwmâmê yinté nmo wa t:a. ^g

⁷⁹Yepê, K:omo tpile mgîdí vy:o nmo pyede,

pwopwo ka nmo nkîngê té,

ngmênê yi mgîdí yinê wa chaa,

Chóó Lémi ka maa nmo yinê wa a kêma. ^h

⁸⁰Dini ghi n:ii ngê Njon kaa wo, mâawe ngê pyodo, Chóó Lémi u kópu yilî a w:ee too. Daa yoo vy:o doo kwo, u dye ghi doo t:âât:ââ, Yisîléli tpémi ye Chóó Lémi u kópu dyuu u tpapê kn:ââ ghêlî daa chópu. ⁱ

Yesu Kédisu u ngwo pyodo

Mátíyu 1:18-25

2 Dini ghi n:ii ngê Njon pyodo, Lóma tpémi yi king ndîî Okastas ngê u yi doo kwo, Kada pini knî y:oo yoo a kp:aa y:e. Lóma tpémi y:oo Nju tpémi dêpêngê kp:aa tumo, ala yi mwiyémmwiyé. ²Yi dini ghi ngê Kwîdiniyês Sidiya tpémi yi kada pini ngê doo ya. ³Pi kpââ u l:êê díy:o pi yintómu yi p:o p:o loo. ⁴⁻⁵Njósép ka kwo, Nyi Dépídi u tii ñedê pini ngmê, Dépídi kwéli a pyodo, Petílem, mî y:i dp:uu yé. U yémî p:uu Méli k:ii Nasalet a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo lee knopwo, Petílem mî taa knopwo. Pi kpââ tédê p:aa a nt:ee wo. ⁶⁻⁷K:omo tpile Méli mbwili pââ ndîî, ngmênê dpî ngomo knî yi k:oo yi p:aa dêpwo ya, hósí ndonki knî yi ngomo k:oo mî kee knopwo. Yi ghêpê wo, tp:oo kaa y:i tpyó, kpídi pee ngê kwédi kè ngê, hósí knî yi kmaapî tédê y:i yó.

Sipi y:ey:ee pyu knî y:oo

Yesu u ngwo mî m:uu ngópu

⁸Yi dyámê pee p:uu sipi w:uu y:enê pyu yoo ngmêdoo kwo, mgîdí vy:o w:amî mbêmê sipi w:uu dnye y:enê dé.

⁹Nmî Lémi u enjel ye ngmê ta, nmî Lémi u wuu yi pwo mî kée ngê. D:ud:umbiy:e

^e1:72-73 Gen 17:7; Gen 22:16-17 ^f1:76 Is 40:3; Mal 3:1; Mát 3:3; 11:10

^g1:78 Is 60:1-2 ^h1:79 Is 9:2; Mát 4:16 ⁱ1:80 Mát 3:1-6; Njon 8:12

nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. ¹⁰ Enjel ngê yepê, Namê nkíngê. Yepê, Kópu mb:aa nmye yed:a núw:o, u l:êê díy:o pi yintómu kní y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. ¹¹ Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, ala mgídí vy:o Dépídi u p:o kêda t:aa. Yepê, Yi pini nmí Lémi ndêndê, mye nmyi Mbwámê. ¹² Yepê, Alanté nmye myeme ngmê, tp:ee kamí nmyinê pyw:émí ngmê, kpídí ngê kwédi kê ngmê, hósí kní yi kmaapí tédê a dpí.

¹³ Dini ghi ngê enjel ngê u danêmbum ye a kélí ngê, Chóó Lémi u enjel mê yilí m:uu ngópu, dnye wéti, Chóó Lémi dnye chaa kígħa, apu,

¹⁴ Chóó Lémi nmí pwo a tóó, nmo chaa kígħa.

Nmyi Mbwámê dyámê mbêmê da dy:ââ,

mu kópu u díy:o u kwo nmyi ch:anê dniye.

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê enjel kní y:oo sipi w:uu y:enê pyu yoo a kuwo tumo, Chóó Lémi ka mê diyé dniye, yi tpókni y:oo noko yepê, Petílem lee kmêle, nmí Lémi ngê kópuni u pi nmo dê vyí, nye m:uu koo. ¹⁶ Wod:oo kada a y:ee ngópu, Petílem límílimí ngê mî taa dniye, Méli ghee a pyw:ee dumo, Njósép u k:ii dnye ya, apê, Tpómu kamí hósí kní yi kmaapí tédê mu dpí. ¹⁷ Yi m:uu ngópu, apê, Kí vyílo. Kópuni enjel ngê yi tpémi p:uu ye vyí too, pi kní yi ngêêdí a nté tumo. ¹⁸ N:ii kní y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, ngwéti dniye. ¹⁹ Méli ngê yi kópu yilí u għa vy:o yé too, doo nuw:onuw:o dé. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê sipi w:uu y:enê pyu yoo mê diyé dniye, maa p:uu dnye wéti, kópuni ny:ee tumo, kópuni m:uu tumo, yi kópu kní yi l:êê díy:o Chóó Lémi dnye chaa kígħa. Enjel ngê kópuni ye mî vyí too, yi tpémi yinté mîné pyw:ee ngópu.

Yesu u pi u ngwo ntaa ngópu

²¹ Wo pyudu mî loo, woloni ngê Chóó Lémi u l:ii Yesu p:uu t:ee ngópu, u pi ntaa

ngópu, apê, Yesu, enjel ngê n:ii u pi Méli ka vuu, ghêlí k:ii mbwili ngê daa pyodo.

Tpómu Chóó Lémi ka u ngwo núw:o ngópu

²²⁻²⁴ Mósisi ngê u dêêpí kópu dyuu vy:o kópu ngma a d:êê ngê, apê, Pyópuni dê tpamê knomomê, Chóó Lémi ka tup-wótupwó ngê a ya yédi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kíngí ní. Apê, Wo podoy:a choo t:ââ, vy:émê miyó Chóó Lémi ka choo ínéne dê, kpêê yiyé pyu ngê adí nk:êêní dê, u tupwó machedê ngê u ngwo adí pyodopyodo. Yi kópu u ntiyentiye u l:êê díy:o Njósép mupwokni Njedusalem lee dniye. Mósisi ngê kópu m:uu a d:êê ngê, mye ntiye ngópu. Yi kópu ala. Tp:ee mââ kaani yintómu Chóó Lémi u nêni dé, yi pye mî kní y:oo Chóó Lémi ka dny:oo pywupwi dé. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo núw:o ngópu.

²⁵ Pi vy:ee ngmêdoo ya, Njedusalem, u pi Simiyón, k:uuchêm u pi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpímo cháâchââ, alanté dpímo nuw:o, apu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, pini n:ii nmí Mbwámê ngê wa pyódu, límílimí ngê taa we. Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu doo ya, ²⁶ ala kópu u kwo a vuu, kwo, Ghêlí daanyi pw:onu, ngmêné nmyi Mbwámê mwiyé wa t:aa. ²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu u pye mî y:oo Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo núw:o ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Simiyón y:i mye dy:ââ ngê. ²⁸ Simiyón ngê tpómu yi kélê a ngópu, u kede paa t:ângo, wod:oo Chóó Lémi doo chaa kígħa, kwo,

²⁹ Mw:ââkó a Lémi, dpodoni a ka nyinê kpo, mo kalê nédi.

Kwo, Ngêê k:oo kaa nédi.

Kwo, Kópuni a ka nyinê vuu, awêde chi ntiye.

³⁰ Kwo, Pini n:ii nyinê ngmídi ngê, nmí Mbwámê,

a chóó a ngwolo dê y:oo atédî m:uu. ^j

³¹ Kwo, Pi dyêêdî yintómu yi ngópu nye tpyuu.

³² Kwo, Yélini daa Nju tpémi yi pywápê ngê wa pyódu,

ala tpémi u l:êê díy:o nyoo Yisíléli tpémi yi pi dmi ndî ngê wa pyódu.

³³ Simiyón ngê kópuni vyi too, Yesu p:uu, Njósép cha yi ngwétingwéti u kópu ngê pyaa dniye. ³⁴⁻³⁵ Simiyón yi l:êê díy:o doo ngêpê, u kuwó dini ghi ngê Yesu u pye Méli ka kwo, Chóó Lémi ngê ala tpémi a ngmidi ngê, Yisíléli tpémi yinê wa chámê té. Kwo, Yi chóó yi gha dmi yi l:êê díy:o wa numo chámê té, woni yoo ala tpémi ngê wa ngee té, woni knî y:oo u wépi wa pwaa ngmê, yi chóó wa dyênê dmi. Kwo, Nmî ng:aa t:emî u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê da dy:ââ, ngmênê pi yilî u kwo adnyi kwopwepe, yinê ye k:omodanê pyu ngê adîn:aa ya. Kwo, Mu dini ghi ngê anyin:aa nyepê, mbê ngê y:ay:a wanyi pwiyé. ^k

³⁶⁻³⁸ Pyââ ngmê yi dini ghi ngê myedê loo, u pi Ana, u mî u pi Panuwel, Asê u tii nédê pyópu ngmê. Pyââ vy:ee, u m:ââ woloy:a mê páádi, u moo k:ii m:ââ pyudu ma ngópu, yed:oo u moo pwene. Yi kuknwe dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dpîmo ya, yi kélî ghi dêpê kuwo ngê, w:êênî mgîdí vy:o Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê, u ngêpê wêdêwêdê kígáha u l:êê díy:o, dye ghi knî ngmê ngê nté dèdpîmo pîpî. Dini ghi n:ii ngê Njósép mupwoknî m:uu too, Chóó Lémi kwuno ngê. U kuwó dini ghi ngê Njedusalem tpémi yi vy:o, n:ii knî y:oo nmî Mbwmê dnye t:âât:ââ, yi yéli ye yi tpémi p:uu dpîmo danêmbum. ^l

Njósép mupwoknî Nasalet u ngwo mê diyé dniye

³⁹ Mósisi ngê tpómu kamî knî yi p:uu kópuni a d:êê too, Njósép cha y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê d:uu tumo, yi p:o mê diyé dniye, Nasalet, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. ⁴⁰ Yi tp:ee yi kaa wo, wêdêwêdê u mênê yaa wo, Chóó Lémi u kwo dpîmo a vwuwo, u nuw:o myedê népwi ngê.

Yesu ngê chóó u maa u ngwo a yó

⁴¹ M:ââ yintómu yi k:oo Njósép mupwoknî Njedusalem dnyimo lêpî, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa tédê. ^{m42} Dini ghi n:ii ngê Yesu u m:ââ y:a mê miyó ngê doo ya, yi nááli tédê mye lee dniye. ⁴³ Dini ghi n:ii ngê yi nááli machedê ngê pyodo, yoo mê nyalê wo, yi p:o p:o mê diyé dniye, ngmênê Yesu daa loo, Njedusalem a yaa wo. U pye mî yi lama dêpwo ya, Dpo kuwo ngmê. ⁴⁴ Yinê ye, Nyi yoo knî yi k:ii kada dê ghê dmi. Yi wéni a kélî ngópu, dèdpîmo nuw:onuwo. Maa p:uu p:aani n:ii dpî dniye, yi p:aani dini ghi n:ii ngê taa dniye, wod:oo yi tp:ee dpîmo nmy:uu, yi yoo knî ye yi pyipe knî ye dpîmo póó, yipu, Nyi tp:ee angênê? ⁴⁵ Dêpê pyw:ee ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye Njedusalem mê diyé knopwo, ntumokwodo mî taa knopwo, y:i dpî knopwo. ⁴⁶ Womumo mw:aandiye Chóó Lémi u ngomo chedê mênê pyw:ee ngópu, apê, Ndiye pyu ndî knî yi k:ii mu pyede, apê, mu ng:aang:aa té, apê, ye myeka póó. ⁴⁷ Yélini y:oo dnye ng:aang:aa dé, yi nyepênypê u kópu ngê pyodo, noko yipu, Kî tpémi u nuw:o ndî, mâawe knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê ka danêmbum té. ⁴⁸ U pye mî y:oo dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, ngwéti knopwo, u pye

^j2:30 Taitas 2:11 ^k2:34-35 Is 8:14-15; 1 Kódin 1:23; 1 Pita 2:6-8

^l2:36-38 1 Tim 5:5 ^m2:41 Ex 12:1-14,24-27

ngê kwo, Kî tpémi. Kwo, Lukwe díy:o ye kópu nye chi d:uu. Kwo, Mî k:i kíny:oo nmy:uu ngi, nuw:onuwo: u wo my:ee chedê. ⁴⁹ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o dpo nmy:uu nê? Yepê, Angênté, dpî lama daa tóó M:aa ngê u dpodo tédê dê kaa nê? ⁵⁰ Kópuni ye vyu, Njósép cha y:oo dèpê w:ee ngópu.

⁵¹ Nasalet kwéli a ndê dniye, Yesu u k:i y:i mē diyé dniye, Yesu ngê yi dnye dē mb:aamb:aa ngê doo nyēmī dē. U pye ngê yi kópu yilí u gha vy:o doo yiyé dé. ⁵² Dini ghi n:i ngê Yesu kaa wo, nuw:o ndîi u mēnē yi yaa wo, pi knî ye pi mb:aa ngê doo ya, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê myedoo ya.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mátíyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Njon 1:19-28

3 Lóma tpémi yi king Okastas dini ghi n:i ngê pwene, u wo tp:ee Taipidiyas ngê u d:aa a kââdí ngê. M:ââ y:a mē limi mî loo, Sekîdaiya tp:oo Njon ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu. Yi dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo Nju tpémi dnye y:enê dé, yi kada pini u pi Pontiyas Paléti. Antipas Helodi ngê Nkálili tpémi doo y:enê dé, mu kópu u díy:o Lóma tpémi y:oo yi kada pini ngê y:oo pyódu ngópu. U mbwó Pilipi ngê Itudiya tpémi Tidakonaitis tpémi yinê doo y:enê dé, Laisaniyas ngê Apîlini tpémi yinê doo y:enê dé. ² Yi dini ghi ngê Nju tpémi yi kpêê yiyé pyu ndîi miyó doo ya, Anas pini dē Kayapas. Yi yéli doo kwo, Sekîdaiya tp:oo Njon w:amî mbēmē doon:aa ya, daa yoo vy:o. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu y:i mīnē nyongo, u dpodo kn:ââ u ngwo chópu. ³ Njon mbwaa ndîi Njódan wope wope p:aani p:aani dpîmo lêpî, pi knî ye dpîmon:aa dēêpî, yipu, Nmyi dono yilí yi l:êê díy:o Chóó Lémi u yoo kuwa nmyi chóó nmyi

ghê dniye. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, n:aa mbápitísím kîgha nmyo, Chóó Lémi ngê nmyi dono yilí u kuwó u ngwo wa kée té, mēdaawa a ngî té, Chóó Lémi u yoo njini ngê u ngwo wanmyi pyaa dmi. ⁴ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wunê a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbēmē pi ngma adî kââ, yewo, Nmî Lémi u maa a yé yó, maa mb:aa yidó yé yó. ⁿ

⁵ Ghi nkîlînkîlî a nmy:ee tóó, paa ghi dpî ché tóó, mbu mbodo myoo ché tóó, maa kwolo ngmê dé ntênê dpo yé tóó, nmî Lémi u maa p:uu duu kîngmê kwo.

⁶ U kuwó dini ghi ngê nmî Mb-wámê ngê yi máádi wa a kwolo, pi yintómu knî y:oo yi pini u ngwo wa m:uu ngmê.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitísím kîgha, y:i pi yilí u kwo loo, u yi y:e doo kwo, Nye mbápitísím kalē nmīnē. Njon ngê yi gha dmi módó, yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Lukwe díy:o nmyinê nmye, Mbápitísím mbēmē Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. ⁸ Yepê, Nmyi dono yilí mwiyé kée tóó. Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilí dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dē ngmêê t:oo. Yepê, Ala kópu namê tpapê, Epilaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vyuwo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vyu, ngmênê nmyi dono yilí yi l:êê díy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi, u ntââ, ala chēêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kââdí ngmê. Yepê, Vyîlo yi yéli ye ada a vyuwo. ⁹ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadî kiyedê kwo, u myàngo

wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:ii nt:u mb:aamb:aa ngê daa kekeleke, wa kpono, pââ ndiya wa kée.

¹⁰ Pi knî y:oo kwo, Ló kópu ngmanmî d:uu? ¹¹ Yepê, N:ii u mb:êê pee ndîi, pinté yoo mîchoo a wopwe dé. Yepê, Nté myenté, n:ii u ngópu nté a tóó, choo yêêpî. ¹² Tákisi ngêêpî pyu yoo myedê lee dniye, apê, Njon ngê nye mbápitísím kalê nmîne. Njon ka póó dniye, kwo, Mâawe, ló kópu ngmanmî d:uu? ¹³ Yepê, Tákisi ndapî u ntââ mbêmê dmyina a ngêêpî. Yepê, Yoo namê dódó, nmyi chóó nmyi ndapî ndîi nama a ngêêpî. ¹⁴ Helodi u lede ngmê knî y:oo kwo, Nmo angênté dé? Kwo, Ló kópu ngmanmî d:uu? Yepê, Pi u tpile módó nangmê ngî, pi p:uu kêêmî nangmê kââ. Yepê, Nmyi dpodo u pywuu p:uu namê danê, u ntââ ngê nmye choo ya.

¹⁵ Pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, ndoo apê wu Njon vyîlo. Apê, Nmî kada wa ghê, Lóma tpémi wanmî ngm:ii kalê té, yed:oo nmî chóó anmî ya. ¹⁶ Njon ngê pi yintómu knî ye yepê, Nê kuu. Yepê, A kada pini kîyedê pwiyé knî, pini n:ii u pi ndîi. Yepê, Nê tédê, d:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. Yepê, Mbwaa ngê munî mbápitísím kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitísím kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamye mbápitísím kalê nmyo. ¹⁷ Yepê, Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:ii yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:ii yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

¹⁸ Yesu u kópu mb:aa p:uu Njon ngê yoo daa kópu ngmîdi p:uu doo

ndiye kîgha dé. ¹⁹ Ngmênê Njon Antipas Helodi p:uu myedpîmo danê, mu kópu u l:êê díy:o Antipas Helodi ngê u kpâm kpîpî ngê, u mbwó kpâm Helodiyas t:âmo ngê, kópu dono mê yilî dpîmo d:uud:uu. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê Antipas Helodi ngê kópu dono ndîi ngmê d:uu ngê, Njon mbwa k:oo kmungo.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitísím kwólu

Mátiyu 3:13-17; Mak 1:9-11

²¹ Antipas Helodi ngê Njon mbwa k:oo ghêlî daa kmungo, Yesu Njon ka loo. Dini ghi n:ii ngê Njon ngê pi yintómu mbwaa paa kmênê too, Yesu mbwaa paa nye kmênê ngê. U kuwó dini ghi ngê Yesu doo ngêpê, u mî ka, mbóó u ngwo u kwo a kpêmî ngê, ²² Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Yesu Kédisu u tii

Mátiyu 1:1-17

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ chópu, yi ngwo u m:ââ pyoloy:a ngê doo ya. Yoo alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Yesu Njósép tp:oo, Eli u kee.

²⁴ Eli u mî Matati. Matati u mî Lipi.

Lipi u mî Melîki. Melîki u mî Njanay.

Njanay u mî Njósép. ²⁵ Njósép u mî Matataiyas.

Matataiyas u mî Emos. Emos u mî Nahum.

Nahum u mî Esîli. Esîli u mî Nankay.

²⁶ Nankay u mî Maati. Maati u mî Matataiyas.

Matataiyas u mî Seméni. Seméni u mî Njóséki.

Njóséki u mî Njóda. ²⁷ Njóda u mî Njówanan.

Njówanan u mî Lésa. Lésa u mî Sedapapel.

Sedapapel u mî Siyaltiyéli. Siyaltiyéli u mî Nédi.

²⁸ Nédi u mî Melíki. Melíki u mî Adi.

Adi u mî Kósam. Kósam u mî Elímadam.

Elímadam u mî Edi. ²⁹ Edi u mî Njósuwa.

Njósuwa u mî Eliyesa. Eliyesa u mî Njódim.

Njódim u mî Matati. Matati u mî Lipi.

³⁰ Lipi u mî Simiyón. Simiyón u mî Njuda.

Njuda u mî Njósép. Njósép u mî Njónam.

Njónam u mî Elayakim. ³¹ Elayakim u mî Méliya.

Méliya u mî Mena. Mena u mî Matata.

Matata u mî Natan. Natan u mî Dépidi.

³² Dépidi u mî Njési. Njési u mî Opédi.

Opédi u mî Mbówas. Mbówas u mî Salímon.

Salímon u mî Nason. ³³ Nason u mî Aminatap.

Aminatap u mî Adîmin. Adîmin u mî Ani.

Ani u mî Hesídon. Hesídon u mî Pedes.

Pedes u mî Njuda. ³⁴ Njuda u mî Njakóp.

Njakóp u mî Yisak. Yisak u mî Epílaham.

Epílaham u mî Tela. Tela u mî Nahó.

³⁵ Nahó u mî Seduki. Seduki u mî Leyu.

Leyu u mî Peléki. Peléki u mî Epédi.

Epédi u mî Sila. ³⁶ Sila u mî Kainan.

Kainan u mî Apakísadi. Apakísadi u mî Sem.

Sem u mî Nówa. Nówa u mî Laméki.

³⁷ Laméki u mî Mítusíla. Mítusíla u mî Inóki.

Inóki u mî Njadédi. Njadédi u mî Mahalalil.

Mahalalil u mî Kainan. ³⁸ Kainan u mî Inos.

Inos u mî Sėti. Sėti u mî Adam.

Adam u mî Chóó Lémi.

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódó

Mátiyu 4:1-11; Mak 1:12-13

4 Dini ghi n:ii ngê Njon ngê Yesu mb-waa paa kmênê ngê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu d:ud:umbiy:e a nt:ee ngê. Yesu ngê Njódan mbwááni a kuwo ngê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê w:amí mbêmê núwo. ² Setan ngê y:i doon:aa dódó, u yi u ngwo doo kwo, Dpodoni Chóó Lémi ngê u kwo a y:ângo, apê, yi dpodo pèdê kuwo ngê.

Wo podoy:a Yesu ngê nté dêpwo pîpî. ³ Dini ghi n:ii ngê dómu u ngwo kele, Setan ngê kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo, kî chêêpî ngma a ngini, nté ngê pyódu ngi, ma ngi. ⁴ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.

Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini. [†]

⁵ U kuwó dini ghi ngê Setan ngê Yesu mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu límílimí ngê y:i u kwo mênê kema too. ⁶ Setan ngê kwo, Ala tpile yilí nga waní kê té, yoo yintómu yi kada waní kaa ngi, wanyi y:enê dé. Kwo, Yi tpile yintómu a chóó a nêni dé, a chóó n:aa y:enê té. Kwo, Pini n:ii aní ngmídi, u ntââ adí y:enê dé. ⁷ Kwo, A dnye nye nyêmí knomomê, ye ala tpile yintómu yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. ⁸ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmí Yâpwo njini chi chââchââ,

kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo. [†]

⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:oo nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa

[†]4:4 Deut 8:3 ⁵4:5 Njon 12:31; 14:30

[†]4:8 Deut 6:13-14

nê. Setan ngê kwo, Mumdoo nyi Chóó Lémi tp:oo, mumdoo mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka, ¹⁰ mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêêpî ngi.

¹¹ Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó, Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo, nyi dê chêêpî u mênê daanyinê dêê dê.

¹² Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yintê daanê tókó, mu kópu u díy:o puku yedê ala kópu a tóó,

Chóó Lémi nmî Yâpwo njini kidima a tókótókó. ^u

¹³ Setan ngê Yesu doo dódó, u kópu yintómu chedê ngê, ngmênê dêê wo, wod:oo Yesu mwiyé mêtê kuwo ngê. ^v

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mátíyu 4:12-17; Mak 1:14-15

¹⁴⁻¹⁵ Yesu Nkálili Wee u kwo mê diyé wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê y:i dpîmon:aa dpodo, p:aani p:aani yi ngêpê ngomo knî yi k:oo lîme wo ngê myedpîmon:aa dêêpî. Yi wee u kwo pi yintómu knî y:oo u pi yi ny:ee ngópu, dnyimo chaa kîgha.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mátíyu 13:53-58; Mak 6:1-6

¹⁶ Yesu Nasalet kwéli kaa wo, y:i mê diyé wo. Lîme wo dinî ghi n:ii ngê dyimê wo, yoo yi k:ii ngêpê ngomo k:oo kee dniye. Dnye ngêpê, u kuwó dinî ghi ngê kópu yilî n:ii Mósisi ngê a d:êê too, pi ngmê ngê knî ngma a kp:aa ngê, Yesu u nkwo ghêêdî wo, puku kpââ u l:êê díy:o yi kada minê ghê wo. ¹⁷ Chóó Lémi u kópu dyuu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngomo t:âât:ââ pyu ngê yi puku Yesu ka a núwo. Yi puku até yi pywálî ngê, ala kópu dyuu y:i a pyw:ângo, pi knî yi ngêêdî a kp:aa ngê, yepê,

¹⁸ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nê.

Yinê a ngmidi noo, a ka pê,

Ngópuch:anê knî ye a kópu mb:aa chin:aa tpapê dé.

A ka pê, Mbwa k:oo yélini a wee, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê a pw:iipw:ii nmyo.

A ka pê, Yélini my:oo a pyede, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê nmyi ngwolo dmi a pywálîpywálî té.

A ka pê, Yélini pi dono kwulo a pyede, kwulo dp:uu dyé té. ^w

¹⁹ A ka pê, Pi knî ye dp:uu vyi ngi,

Daa kêmakêma nmî Lémi ngê u yoo a ngêêpî.

²⁰ Yesu ngê puku dmi mê kuwo ngê, ngomo t:âât:ââ pyu ka mê y:ângo. Chóó u ya têtê mêtêdaa diyé wo, yi kada minê yaa wo, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Ala ngwo a dêêpî. Ngêpê ngomo k:oo pi yintómu knî y:oo dnye y:enê. ²¹ Wod:oo dêêpî kn:ââ ye chópu, yepê, Kópuni nmye d:a kp:aa, awêde a chóó dí ntiye. ²² Kópu mb:aa ye yilî vyu, yi nuu u kópu ngê pyaa dniye. Noko yepê, Kí kópu mb:aa lónté a tpapê té, daa ndiye pyu ndîi, Njósép tp:oo. ²³ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yepê, Ala mgongo kópu a ka wanmyinê vyi ngmê, a ka nye, Mumdoo nyi kpeede, ye ñyóóchóó mê pyi ngi. Yepê, Ala kópu a ka am:ii vyi ngmê, Pi knî y:oo ala kópu nmo a vyi ngópu, Nê ngê kópu ndîi yilî Kîpêênnyêm a d:uud:uu ngê, a ka nye, ala ngwo yintê kópu knî nmî ngópu ngmê d:uu ngi, ye u ngwo nga wanmo kêlîmî mbê dmi. ²⁴ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, chóó u p:aa tpémi y:oo d:uudpî chapu ngmê. ²⁵ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha u dye ghi ngê Yisíléli tpémi Chóó Lémi ka dêdnnya a kêlîmî. Yepê,

^u4:12 Deut 6:16; 1 Kódin 10:9

^v4:13 Hipîlu 2:18; 4:15

^w4:18 Is 61:1-2

Chóó Lémi kée ngópu, u komo kapí pyu Ilacha ka dédnya a ng:aa. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê tpíi dèpê gh:ay ngê, m:ââ pyile d:ââ wéni. Yepê, Yi ngwo m:uu ghê wo, nté chedê ngópu, dnye dómudómu. ^{x26} Yepê, Yisiléli tpémi yi vy:o kuknwe yilí doo dómudómu, ngmênê Chóó Lémi ngê Ilacha ngmê ka daa dy:ââ ngê, Ilacha ngê daangmê ngópu. Yepê, Chóó Lémi ngê Yisiléli tpémi u ngwo mb:ii too, Ilacha kn:aa dyámê pee p:uu dy:ââ ngê, Sadezata pyââ y:i ngmêmî ngópu, yi m:uu u dye ghi ngê yi pyópu daa pwene. ^{y27} Yepê, Yinté kópu mu ala, Ilasa u dye ghi ngê, k:omo tpile Yisiléli tpémi yi vy:o pi yilí yi p:uu too pee mbii leprísi doo ya, ngmênê Ilasa ngê daangmê ngópu. Yepê, Pi mu ngmídi pyi ngê, daa Yisiléli pi, u pi Naaman, Sidiya pi. ^{z28} Yi ngêpê ngomo k:oo pi yintómu kní y:oo dini ghi n:ii ngê yi kópu ny:ee tumo, a w:ee ngópu, apê, Kí pini nmî p:uu a mgongo. ²⁹ D:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, ghêêdí dniye, Yesu mgímî ngópu, kuwa núw:o ngópu. Yi p:aani u maknopwo paa ghi ngmêdoo ya. Yesu y:i núw:o ngópu, apê, Y:i nm:uu d:ii, apê, pw:oo we. ³⁰ Ngmênê yi kélê a pwii wo, yi vy:o mî loo.

**Yesu ngê kmêna ngmê u
ngwo ngm:ii kwólu**

Mak 1:21-28

³¹ Yesu Kípêenyem loo, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Líme wo kní yi k:oo yoo dpímo ndiye kîgha dé. ³² Kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o kópuni ye dpímo tpapê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpímo tpapê dé, chóó u pi mbêmê dpímo tpapê dé. Noko yipu, U kópu yilí yintómu ndé kópu dé. ³³ Líme wo ngmê ngê ngêpê

ngomo k:oo pi ngmêdoo ya, kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini ngê yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodom-biy:e mbwolo, ³⁴ kwo, Yesu Nasalet pi. Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngê a ngmídi nyoo, nyi u nuu u pi. ³⁵ Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumú chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi kmêna ngê yi pini yi ngópu mbwódo danê ngê, dyâápe u ngwo daa t:ângo, wod:oo yi pini a kuwo ngê. ³⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, noko yepê, Kí lónté kópu. Noko yepê, U wêdêwêdê ndîi, u pi mye ndîi, kmêna kní y:oo u dnye dpí ny:ee ngmê, u ngwo dpí ngm:ii kalê té. ³⁷ Yi kópu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, Yesu u pi ngê yi wee a ngêêdí.

**Yesu ngê Saimon u mbywé
pyââ u ngwo pyi ngê**

Mátíyu 8:14-17; Mak 1:29-34

³⁸ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê a pwii dniye, Yesu Saimon u p:aa pee loo, u ngomo k:oo kee wo. Saimon u mbywé pyââ doo mbii, Yesu ka yuu até yedê y:ee ngópu, kwo, U ntââ wany:uu pyi? ³⁹ Yesu u kwo loo, u nkîgh:ê mî ghê wo, yi mbii ka kwo, Ye pyópu a kuwo ngi. Wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mê ghêêdí wo, nté ye mê y:ângo.

⁴⁰ Kââdí dini ghi n:ii ngê gho, yi ngwo Nju tpémi yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê yélini yi yoo dnye mbii, yi yéli y:oo yi pwopwokopwe yoo Yesu ka a núw:o tumo. K:omo tpile daa mbii ngmídi ye doo ya, ngmênê Yesu ngê kêê yi mbêmê ngmêngmênté doo yiyé, doo pyipyi dé. ⁴¹ Mbii pyu yoo yi vy:o n:ii kní y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yoo yi komo y:oo dnye kapí, dnye kââ, Yesu ka kópu, Nyi Chóó Lémi Tp:oo. Yesu ngê danêmbum ye doo kwóduk-

^{x4:25} 1 Kings 17:1,7; 18:1; Njems 5:17

^{y4:26} 1 Kings 17:8-16

^{z4:27} 2 Kings 5:1-14

wódu, mu kópu u díy:o ala kópu yi lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, kî vyílo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu pi yintómu yi lama ghêlî k:ii yaa we. Yesu ngê yi kmêna yintómu ngm:ii kalê too.

**Yesu ngê Kîpêêníyê
u ngwo a kuwo ngê**

Mak 1:35-39

⁴²Womumo mw:aa mgîdî vy:o, Yesu ngê kada a y:ângo, pi kwêlî dêpwo a ya, y:i loo. Pi knî y:oo dnye nmy:uu. Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Ng:ii mwiyé mî ya kmêle. ⁴³Yepê, Doo u ntââ ala p:aani u mo daanî ya. Yepê, P:aani p:aani kópu mb:aa ye myenîn:aa tpapê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye nîmo danêmbum. Yepê, Yi dpodo níedê Chóó Lémi ngê a kaa noo. ⁴⁴Yi dyámê pee p:uu p:aani p:aani dpîmo lêpî, yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa dêêpî.

**Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye
pyu yoo u ngwo ngmídi too**

*Mátíyú 4:18-22; Mak
1:16-20; Njon 1:35-51*

5Dye ghi ngmê ngê Yesu Nkenesadet Kpê Lêê u nkîgh:ê atédoo kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye doo tpapê. Pi yilî ngê pyodo, dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, Yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmî ny:oo. ²Yesu ngê tii pââ p:uu dinki miyó até yi módu, woni Saimon mbwémi Andru yi dinki, woni Njems mbwémi Njon yi dinki. Yi yéli nipi dnyimo dpodo. Yesu ngê apê, Yi dinki dê atédê pêêdî d:oo, apê, yi pee de u pwoo dê mu ghêêghêê d:oo. ³Yesu ngê Saimon ka kwo, Saimon. Kwo, Ninki gh:ay yó, k:oo n:aa wowo, kyedekyede mu mwada y:i núw:o nédi, pi knî ye y:i nîmo dêêpî. Saimon p:uu y:oo yi kópu d:uu ngópu, dinki mwada kêténi núw:o ngópu, Yesu

k:oo doo a ya, yoo u ngwo doon:aa ndiye kîgha dé.

⁴Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye u danêmbum a kêlî ngê, Saimon ka kwo, Dinki kpê u kwo núw:o koo, pwoo y:i anyi kée yó. ^{a5}Saimon ngê kwo, Mâawe. Kwo, Ala mgîdî dp:o vy:u, pwoo k:oo te doo gho. Kwo, Ngmênê kópuni a ka chi vyi u l:êê díy:o, pwoo kpê u kwo nmono kéké. ⁶Dini ghi n:ii ngê pwoo kée ngópu, te yilî a gho, daa kêmakêma te knî y:oo pwoo pí chaa ngópu, ⁷wod:oo yi pyipe knî ye dnye kpede, yepê, Nmyi dinki al:ii a núw:o yó, anyi ngee nmédi. Wod:oo yi pyipe yoo y:i loo, mî ngee tumo, dinki dê yi k:oo te yilî ché ngópu, daa kêmakêma pí vy:êê knopwo. ⁸Dini ghi n:ii ngê Saimon Pita ngê yi kópu yi módu, Yesu yu km:ee dyimê wo, yu mbodo dê y:e k:ame ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kwo, nyi nmî pwo pini ndéndê. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe, mu kópu u díy:o nê pi dono. Kwo, Doo u ntââ a nkîgh:ê daanyi kwo. ⁹Saimon u yoo knî yi k:ii yi ngwétingwéti u kópu ngê pyodo, ¹⁰Sepédi tp:oo dê Njems mbwémi Njon yi ngwétingwéti u kópu ngê mye pyodo. Yesu ngê Saimon ka kwo, Namê nkîngê. Kwo, Ntee nye te vyuwó yédi, mu dini ghi ngê yinté anyin:aa pi vyuwó. ^{b11}Wod:oo yi dinki dê tii pââ p:uu a pêêdî dumo, yi tpile yilî yintómu y:i a kuwo tumo, Yesu u kuwó ghê dniye.

**Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee
mbii leprîsi u ngwo doo ya**

Mátíyú 8:1-4; Mak 1:40-45

¹²Yesu p:aa ngmê doo ya, y:i pi ngmê u kwo a loo. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, kwodokwodombiy:e k:ame ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, Mâawe. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ

kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê. ¹³Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê. ¹⁴Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, nmê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dê, kópuni nga dí d:uu u ngwo pêdê w:ee y:e. ¹⁵Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:êê mî chaa ngê, pi yintómu knî y:oo Yesu u pi mî ny:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi dêpwo a ya, Yesu dnye yâmuyâmu, woni knî y:oo u yi doo kwo, U kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni knî y:oo u yi doo kwo, Nyi pyi nmîne. ¹⁶Yesu ngê dpîmo a kuwokuwo dé, pi kwéli dêdpîmo a ya, y:i dpîmo lêpî, u Mî ka y:i dpîmon:aa ngêpê. ^d

**Yesu ngê u knêyómu ya
pyu u ngwo pyi ngê**

Mátíyu 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷Wo ngmê ngê Yesu ngomo ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé. Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo y:i myednye kwo. Yi yéli daa p:aa ngmîdi a ndê dniye, woni yoo Nkálili Wee u kwo a ndê dniye, woni yoo Njedusalem a ndê dniye. Pi pyipyi u l:êê díy:o, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê Yesu u ntâa ngê doo ya. ¹⁸Pi ngmê knî y:oo ngmítédmi mbêmê pi ngma a dnyinê ngópu, Yesu kwéli doo ya, yi p:aani pee a núw:o ngópu. Yi pini kpâlî dê ntóó dê. U yi y:e doo kwo, Nmî pyipe Yesu u ngópu nm:uu tpyé, nyi pyi ngê. ¹⁹Ngmênê maa dêpwo ya, pi yilî ngê pyodo, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Wod:oo yi pini ngomo pw:ono km:êê ngópu, ngomo

pw:ono puu ngmêmînê t:ee ngópu, yi pini u ngmítédmi mbêmê yedê ngê y:i a ghîpî ngópu, Yesu u ngîma mî yé ngópu. ²⁰Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kêlîmî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A mbwó, nono yilî yintómu dí chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. ²¹Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo noko dnye danêmbum, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kâádi. Noko yepê, Chóó Lémi mu ngmîdi ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilî dí chedê. Noko yepê, Doo u ntâa pi ngê yinté kópu d:uudpî vyi. ²²Kópuni tumu vyi tumo, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o yenté nmye nuu mbumu té. ²³⁻²⁴Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntâa ngê yinê a pyódu noo, u ntâa dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dí chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kêlîmî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êêdé, ngmítédmi a ngini, p:o lili. ²⁵Yi ngwo yi pini yi vy:o ghêêdí wo, ngmítédmi n:ii mbêmê doo dpî a ngêêdí, Chóó Lémi u chaa kîgha kn:âa y:i a chópu, u p:o dí. ²⁶Pi yintómu ngwéti dniye, mye nkîngê mbê dniye, apê, Nmî pwo pini nmî vy:o ayi kwo. Chóó Lémi chaa kalê ngópu, apê, Nyepênyepê u kópu knî awêde ngmudu m:uu.

Yesu ngê Lipi u ngwo ngmîdi ngê

Mátíyu 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi. Yi pini ndapî ngêêpî u

ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. ²⁸ Wod:oo ghêêdî wo, u tpile yintómu a kuwo ngê, Yesu u kuwó ghê wo.

²⁹ U kuwó dini ghi ngê Lipi ngê Yesu u l:êê díy:o kmaapî ndîi ngma a pwââ, u ngomo k:oo. Yi kmaapî têtê tákisi ngêêpî pyu yilî mî ta, pi yilî mye ta, nipi dnye kmaapî. ³⁰ Pádisi yoo dêêpî pyu yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii nmye kmaapî té, nmye mbwaa ndanî té. ³¹ Yesu ngê yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî ní. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê. ³² Yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo, yenipi, Nmyi dono kée tóó, Chóó Lémi ka mê diyé dmyeno.

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum

Mátíyu 9:14-17; Mak 2:18-22

³³ Yesu ka kwo, Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté dpî kpîpî ngmê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo a ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi yoo yi p:uu ndiye pyu knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi, a mbwaa ndanî nyédi. Kwo, Yinté myedny:oo d:uud:uu, nté myedny:oo kpîpîkpîpî. ³⁴ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntââ nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. ³⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaanî kwo,

yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê.

³⁶ Yesu ngê yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê kpídî kamî dpî pwila, daawa chaa, kpídî mbwee p:uu puu u ngwo daawa a kââdî. Yepê, Yi kópu wa d:uu knomomê, u kpídî kamî wa dyênê, kpídî pee kamî daa kpídî mbwee u pee, miyó dê dono ngê wa pyaa knî. Yepê, Kpídî pee kamî, kpídî pee mbwee daa numo yi pee dê, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dê.

³⁷ Yepê, Wain kamî nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé têtê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. ³⁸ Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. ³⁹ Yepê, Wain mbwee n:ii nmye ndanî ngmê, u nt:u kópu nmyi l:êê ghi mbwee dé. Yepê, N:ii ngê wain mbwee dpî nda, kamîni dini ghi n:ii ngê dpî d:uu, dpî mb:ii, dpo, Wain mbwee yi mb:aamb:aa. Yepê, N:ii ngê u l:êê ghi mbwee daawa kée té, a kópu kamî u mēnê daawa yââ.

Yesu ngê lîme wo p:uu kópuni vyu

Mátíyu 12:1-8; Mak 2:23-28

6 Lîme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo têtê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vuyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî ye yinê ye dnye dpodo, ^{e2} Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o nmî lîme wo ngê nmye dpodo té? ^{f3} Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? ^{g4} Yepê, Dini ghi

n:ii ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo kní yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi kní ngma a ngêêdî, u lede kní yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu kní y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too. ⁵Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dêpê t:ângo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aa nté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpapê.

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mátíyu 12:9-14; Mak 3:1-6

⁶Lîme wo m:uu ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo kee dniye, yoo doo ndiye kîgha dé. Pi yi vy:o ngmêdoo kwo, u wénî pee kóó ntóó. ⁷Dêêpî pyu yoo Pádisi yoo y:i myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo, apê, Nmî lîme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyîkondyîko. ^{h8}Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, kóó ntóó ka kwo, A gh:êêdê, pi kní yi ngîma a nkîgh:ê anyinê ghê. Wod:oo yi pini ghêêdî wo, Yesu ka loo, yoo yi ngîma mînê ghê wo. ⁹Yesu ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Lîme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? ⁱ¹⁰Doo y:enê dé, kóó ntóó ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Yinté d:uu ngê, kóó mb:aamb:aa ngê mê pyodo. ¹¹Yi kópu kada pini yoo yi nódo dnyinté daa kele, d:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, noko yepê, Ló kópu u ngwo ngmanmî d:uu. ^j

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó u ngwo ngmîdi too

Mátíyu 10:1-4; Mak 3:13-19

¹²U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu ngmê mbêmê loo, Chóó Lémi ka doon:aa ngêpê, mgîdî mê wâa kwólu. ¹³Dini ghi n:ii ngê wa wo, p:uu ndiye pyu kní ye ka wo, yepê, Al:ii a pwiyé dmyeno. Pi y:a mê miyó ngmîdi ngê, u dyépi ngê pyódu too. ¹⁴Yi pi dmi Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Pillipi Mbatolomyu limo wono, ¹⁵Mátíyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alîpayas tp:oo. Saimon yono, pini n:ii yoo woni kní yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u dîy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma lede kní y:oo dny:oo y:enê nmo. ¹⁶Njudas mê ngmê, Njems tp:oo. Njudas Kédiyót pi mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu u ngwo dpîmo dêêpî, myedpîmo pi pyipyi

Mátíyu 4:23-25

¹⁷Mbu mbêmê dini ghi n:ii ngê mêtê ghêpê dniye, mbu vuywo kuwó ndî ngmê mbêmê taa dniye. Y:i pi dêpwo ghêdê, Yesu u paa u dî pwaa ngópu. Yi yéli yi vy:o p:uu ndiye pyu yilî doo kwo. Yélini Yesu ka lee dniye, daa p:aa ngmîdi a ndê dniye, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani a ndê dniye, Njedusalem tpémi myedê lee dniye. Ntii chedê yoo myedê loo, Taiya p:aani dê Saidon a ndê dniye. Yi yéli daa Nju tpémi. ¹⁸Woni kní y:e u yi doo kwo, Yesu u dêêpî kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni kní y:e u yi doo kwo, Nyi pyi nmîne. Wod:oo Yesu ngê pyi too. Yélini kmêna kní y:oo dyênê tumo, mye pyi too. ¹⁹N:ii kní y:oo kêê p:uu dnyimo yiyé, u wêdêwêdê mbêmê dnyimo

pyiyépyiyé. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo dnye kadakada.

Yesu mbu paa u ngwo doo dêêpî

Mátîyu 5:1-12

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo doo y:enê dé, yepê,

K:omo tpile nmyo pinté yoo, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdî nmyoo,

kóó k:oo wa kaa nmyo.

²¹ Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye dómudómu té,

ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u dîy:o dîyo wanmy:uu pile dmi.

Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye mbê té,

ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya,

mu kópu u dîy:o dîyo anmyin:aa yumu. ^k

²² Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê a l:êê dîy:o pi knî ye wanmyi diya dmi, wa mb:ii nmyo, amye kéé nmyo. ¹²³ Yepê, Yi dono vy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyaa dniye, myoo pywálf dniye, dono ngê kîngî pyaa dmi, mu kópu u dîy:o yi mgînfî vyîmfî u pywuu mb:aa wanmyimo ngee ngmê, mbóó p:uu. Yepê, Yi kópu daa nmyi mo nmye wa pyódu. Yepê, Yinté kópu knî yi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:e wunê kîmyedê d:uu tumo.

²⁴ Yepê, N:ii dé ndáápi yoo, dmyinê nkîngê.

Yepê, K:omo tpile nmyi ndapî ndîf dé,

mb:aamb:aa ngê nmye pyede,

ngmênê dîyo yi kópu machedê ngê wa pyaa dmi,

dono anmyinê pyw:ee ngmê. ^m

²⁵ Yepê, N:ii dé u ntââ mbêmê nmye pyede,

dmyinê nkîngê, dîyo anmyin:aa dómudómu.

Yepê, N:ii dé a yumu té,

dmyinê nkîngê, dîyo anmyin:aa mbê.

²⁶ Yepê, Pi yintómu knî y:oo adnyi chaa kîgha nmyomomê, ye dmyinê nkîngê. Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo ndêndê ngê dnyimo a kapî, pi knî y:oo dêdnyimo a chââchââ dé. Yepê, Yélini y:oo yi chóó yi kópu dyuu dnyimo a tpapê dé, pi knî y:oo vyîlo yidnyimo chaa kîgha dé.

Yesu u dêêpî kópu dyuu

Mátîyu 5:38-48; 7:12

²⁷ Yesu ngê yepê, Yélini a ka nmyinê ng:aa té, ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo dono nmye adnyi d:uud:uu, ngmênê ntââ ye nangê vy:u. Yepê, Yélini ye anmyi diya dmi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, kópu mb:aa y:e dmyinê d:uud:uu dé.

²⁸ Yepê, N:ii ngê dono nmye wa d:uu, u l:êê dîy:o dmyinê ngêpê. Yepê, N:ii ngê nmyi mgapî u yi adî kwo, u mb:aamb:aa Chóó Lémi ka moo dmy:ee yó. ²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, y:i myedo dêê ngê. Yepê, Pi ngê nmyi nkuwo kpîdî dê t:âmo knomomê, nmyi mbwo kpîdî myoo t:âmo ngê, u kwo nangê kwódu. ³⁰ Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpî y:ee yó. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi tpile ngmêdê ngî knomomê, u kwo nangê vyi, A ka mêdê ki. ³¹ Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi knî y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiyé dmyinê d:uud:uu dé.

^k6:21 Tpyuu 7:16-17 ^l6:22 Njon 16:1-2; 1 Pita 4:14 ^m6:24 Njems 5:1-6

ⁿ6:27 Lóma 12:20; 1 Pita 3:9 ^o6:28 Lóma 12:14

³²Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adí ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndîi ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kêle, Pi dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya. ³³Yepê, Nmyi yoo knî yi k:i anmyi numo ngêêpî knomomê, yi kópu Chóó Lémi ka daa ndîi kópu. Yepê, Yoo dono mye yinté dé, a numo ngêêpî nyédi. Yepê, N:i dé doo u ntâa dé, daawa ngee nmyo, wanmyi ngee t:oo, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu. ³⁴Yepê, Pi ka ndapî anyi y:oo, u kuwó dini ghi ngê amoo wumo knomomê, Chóó Lémi ka yi kópu daa ndîi kópu. Yepê, Yoo dono y:oo yi kópu mye d:uud:uu ngópu, noko ndapî a yémî ngópu, numo piy:e mê wumwe nyédi. Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî ngmanmyi y:ee ngmê, wumwe u pi ye daanmyi vyi ngmê, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu. ³⁵Yepê, Ala kópu kamî dmyinê d:uud:uu. Yepê, Yélini y:oo dono nmye a d:uud:uu ngópu, ye mēdmyinê mb:aamb:aa. Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî dmyinê yémî, wumwe u pi ye mēnangê vyi. Yepê, Yinté anmyi d:uud:uu, ye u Dîghê Lémi ntee a tóó, yinté anmyi ya. Yepê, K:omo tpile yoo dono dé, Chóó Lémi daa kwunokwuno ngópu, ngmênê kópu mb:aa ye yilí wunê d:uud:uu ngê. ³⁶Yepê, Nmyi Mî ka yoo ntee dpî ch:anê dmi, yinté yoo nmye myedny:oo ch:anêch:anê. ^P

Pi u pi dyede

Mátiyu 7:1-5

³⁷Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo. Yepê, Pi knî yi kn:aadi te kópu

ndîi ngê nangmê pyódu, nmyi kn:aadi te kópu ndîi ngê u nkwo daawa pyódu t:oo. Yepê, Pi knî yi dono kópu nmyi kuwó dpî kée tóó, nmyi dono kópu yinté yi kuwó u nkwo wa kée t:oo. ³⁸Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngê u nkwo ada a yeedeyeede nmyo, mtíkó ngê kêê nmye daawa a t:oo, mb:aamb:aa ngê wa a nt:âa. Yepê, Pi knî ye angéntoo yeedeyeede ayinmyi kîgha, Chóó Lémi ngê yintoo yeedeyeede nmye amyedê kwolo. ^r

³⁹Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ngwolokopwe kwulo pini n:i a ya yédi, yi pini ngwolo dê dono ngê myekîngî pyaa knî. Yepê, Miyó dê ngwolo kopwe dê, ye lónté adpî paa? Yepê, Maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amî dyimê knî. Yepê, N:i ngê u yi adí kwo, Pi knî ye maa mb:aa nê kēma, yi pini u lama maa mb:aamb:aa ngê choo ya, yi máádi kîngî kn:aadi. ⁴⁰Yepê, Pwoo l:âmol:âmo n:i ngê nmyi nuw:o adí kîgha, doo u ntâa yi pini u kada daanmyimo y:aa dmi. Yepê, Kópuni yilí u mēnê adnyi ya, anmyi ndê t:oo, doo u ntâa kn:aa kópu daamunmyi ndê ngmê. Yepê, N:i ngê u yi adí kwo, Yoo yi l:êê ghi dmi nî wátí té, yi pini u dono kópu kîngmê ya, mu kópu u díy:o yi kópu dmi p:uu amye ndê ngmê. ⁴¹Yepê, Kn:aa pini ngîma tpile kmono pee ngmadí ya knomomê, lukwe díy:o ndîi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadí ya tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mye pyede. ⁴²Yepê, Lukwe díy:o yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nmî mbwó, tpile kmono pee ngîma nmo wupî. Yepê, Lukwe díy:o nmyi lama daa tóó nmyi chóó nmyi ngîma tpile kmono pee ndîi mye pyede. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîi nmyi ngîma mwiyé dpo ngî tóó, u kuwó dini ghi ngê yélí mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu

ngmê, nmyi mbwó ngîma tpile kmono pee u ngwo dpî wêê yó. Yepê, Nmyi chóó nmyi dyââpe mwiye daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéli yi dyââpe nangê pwaa té.

Nté kîgha u mgongo danêmbum

Mátíyu 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chikini n:ii nkwo do kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwo do d:uudpî kaali, myenté pwópwó n:ii nkwo do dpî kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwo do mêt:uudpî kaali. ⁴⁴ Yepê, Chikini n:ii chóó dpî pyidu, lama daadî ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpî dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kî chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwo do kéme kîgha daanyinê ngee, dpumo nkwo do t:aa kîgha myedaanyinê ngee. ⁴⁵ Yepê, Yoo myenté. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpaépê ngê. Yepê, N:ii mb:aamb:aa, kópu mb:aa knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpaépê too. Yepê, N:ii dono, kópu dono knî y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpaépê too. ⁵

Ngomo wuwó pyu dê yi mgongo danêmbum

Mátíyu 7:24-27

⁴⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:ó a pi ndîi ngê nmye pyépi ngmê, a ka nmyimo, Nmî Lémi. Yepê, A dnye daa nmyi ng:aa. ⁴⁷ Yepê, Pini n:ii a ka wunê lêpî yédi, a kópu dyuu wumê ng:aang:aa ngê, myewumê chââchââ too, yi pini p:uu mgongo nmye ngmên:aa kîgha. ⁴⁸ Yepê, Ngomo dini ghi ngê dpî wó, k:ââ u mgî mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpî wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó.

Yepê, K:omo tpile ló yópu ndîi ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpî tpaa. ⁴⁹ Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:oo, daa chââchââ too, yi pini p:uu mgongo nmye my:oon:aa kîgha. Yepê, Yi pini ngê u ngomo dnyinté dpî wó, k:ââ u mgî dnyinté dpî ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpî wiye té. Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo límî k:ii dpî tpaa, dpî tpikimbiy:e.

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê

Mátíyu 8:5-13

7 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye u danêmbum a kêlî ngê, yed:oo Kîpêênîyê loo. ² Lóma lede yoo yi kada pini ngmê y:i doo ya. Yi pini u dpodo pyu yoo yi vy:ó u dpodo pyu ngmê, u nuu u pi, doo mbii, daa kêmakêma doo pwopwo. ³ Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê Yesu u pi nyongo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo u kada pini knî u kwo ngmê dy:ââ ngê, yepê, Ala kópu u kwo nyi vyi yó, U ntââ wa a lê, a dpodo pyu amî pyi. ⁴ Yesu ka a lee dniye, yi kópu u kwo mî vyi ngópu, kwo, K:omo tpile daa Nju pi, Lóma pi, ngmênê pi mb:aa. Kwo, U ntââ u dpodo pyu wany:uu pyi. ⁵ Kwo, Nmî yoo Nju tpémi yi k:ii nmî nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê u nódo a tóó, chóó u ndapî ndîi kée ngê, nmî ngêpê ngomo u ngwo nmî wó. ⁶ Wod:oo Yesu ngê ngm:êê too. Kada pini u ngomo chedê daa kêmakêma dnye taataa, kada pini ngê u pyipe yoo Yesu ka m:uu dy:ââ ngê, kwo, Kada pini ngê atéda dy:ââ nmo, nmodê, Nyi a ngomo k:oo kîdangê ní, mu kópu u díy:ó d:aa u ntââ, nmodê, doo u ntââ a ngomo k:oo daawa a kee. ⁷ Nmodê, Yi kópu u l:êê díy:ó u kwo d:oo n:ee. Nmodê, Nyi muchoo a ya, ngmênê kópu ngma a vyi ngê, a dpodo pyu u ngwo a pyiyépyiyé. ⁸ Nmodê, Kópuni nyi ngê

wunê tpaê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Nmodê, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpî d:uu. Nmodê, Kópuni a lede knî ye dpî vyi, dpî d:uu ngmê. Nmodê, Kópuni a dpodo pyu ka dpî vyi, ntênê dpî d:uu. Nmodê, Nyi ngê a dpodo pyu u l:êê dîy:o pyiyépyiyé u pi a vyi ngê, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé. ⁹ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi ny-ongo, u nyepênyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:i knî y:oo dnye yâ-muyâmu ye diyê wo, yepê, Yisîlêli tpêmi yi vy:o wuntoo kêlîmî pyu d:oongmê módu. ¹⁰ Kada pini ngê yélini Yesu ka dy:ââ too, dini ghi n:i ngê u ngomo k:oo diyê dniye, apê, Kada pini u dpodo pyu kîmaa pyiyé.

Yesu ngê kuknwe tp:oo u ngwo mêdê pyidu ngê

¹¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, pi mê yilî yi k:i p:aa ngmê lee dniye, u pi Néénî. ¹² Dini ghi n:i ngê yi p:aani chêêpî mbwa chedê taa dniye, yi p:aani tpêmi y:oo pi ntóo kuwa ngma a pw:i ngópu, u kmênêkmênê tédê dnye nêne. Pini n:i ntóo dnye dnyinêdnyinê, yi pini kuknwe ngmê tp:oo, u tîdê mbwó dêpwomu ya, d:o mu ngmîdi. Yi p:aani pi yilî yi kuknwe u k:i dnye ya. ¹³ Dini ghi n:i ngê nmî Lémi ngê yi kuknwe módu, u kwo ch:anê wo, kwo, Namê mbê. ^{v14} Wod:oo ntóo u pyinê ngwódu, ngmîtédmî p:uu kêê yó. N:i knî y:oo dnye dnyinêdnyinê yi paa u dí dmi puwâ, wod:oo Yesu ngê yi pini ntóo ka kwo, Kî pini, a dnye nyeni, a pyidu, ntênê yey. ¹⁵ Wod:oo yi pini a pii wo, ntênê yaa wo, danêmbum kn:ââ mê chópu, Yesu ngê u pye ka mê y:ângo. ^{w16} Pi yintómu nkîngê mbê dniye, Chóó Lémi dnye chaa kîgha, noko yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ndîi nmî vy:o

ngmatédê t:aa. Noko yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ da chaa. ¹⁷ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê yi wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo yaa wo, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo mye yaa wo.

Njon Baptist ngê pi miyó Yesu ka u ngwo dy:ââ doo

Mátîyu 11:2-19

¹⁸ Dini ghi n:i ngê Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, chóó p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ngê kópuni yilî doo d:uud:uu, u kwo a nté tumo, wod:oo Njon p:uu ndiye pyu miyó ye mbwolo, ¹⁹ nmî Lémi ka dy:ââ doo, yepê, U kwo dpî póó cho, kwipi, Pini n:i nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyîlo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? ²⁰ Dini ghi n:i ngê Yesu ka lee knopwo, kwo, Njon Baptist ngê nga atédê dy:ââ nyo, nyedê, U kwo dpî póó cho, kwipi, Pini n:i nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyîlo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? ²¹ Yi ngwo dini ghi ngê, yi tpódu yi ngópu Yesu ngê mbii pyu daa ngmîdi pyi ngê, woni yi mbii u mo u mo dé, ngwolo kopwe daa ngmîdi mye pyi ngê. Yélini y:e yi kmêna dnyimo kwo, yi kmêna ye ngm:i kalê too. ²² Njon p:uu ndiye pyu dê ye yepê, Kópuni dpî m:uu t:oo, kópuni dpî ny:ee t:oo, yi kópu yilî Njon ka dpumo nté tóó. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilî Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té. Kwipi, Yélini dêdnyimo vuyuwu, yélfî mêka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dêdnyimo m:i, mêka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kîmaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ dé, dnye mêka nyêmi ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mêtîyedê pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knî y:oo Kópu Mb:aa a nyêmi ngmê. ^{x23} Kwipi, Pini n:i ngê a

^{v7:13} Luukí 8:41-42,49-55 ^{w7:15} 1 Kings 17:21-24; 2 Kings 4:36

^{w7:22} Is 35:5-6; 61:1; Mát 15:30-31; Mak 7:32-37; Luukí 4:18; 5:12-13; 7:12-16

wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Njon p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi kní ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amí mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyêmi? Yepê, Kêle. ²⁵ Yepê, Lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpídi mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpídi mb:aa dé, u nté ndapí yilí, w:amí mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi. ²⁶ Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, api? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyílo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapí pyu yintómu mêtê kuwo too, yi pwo pini ngê mê tóó. ²⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyi, u komo kapí pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ee y:ee pyu ngada waní kââ, maa yinê amînê yé.

²⁸ Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamí vy: o wa ghê dmi, Njon amêdê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

²⁹ Yepê, Tákisi ngêêpí pyu yoo, pi yilí mye yi k:ii, Njon u kópu dyuu ny:ee ngópu, apê, Ndê kópu, apê, Chóó Lémi u maa mb:aa kînmí kn:aadi ngê. Yepê, Yi yéli yintómu Njon ngê mbápitisim kalé too, ³⁰ ngmênê Pádisi yoo, dêêpí pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi u maa kn:aadi ngópu, Njon u wépi pwaa ngópu. ³¹ Yepê, Yi yéli lónté yéli. Yepê, Lukwe díy: o Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. ³² Yepê,

Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó kní ye wa vyi, yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. ³³ Yepê, Pádisi yoo, dêêpí pyu yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpímo kpípíkpípí, wain myedêdpímo ndaní, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpímo tpaépê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêdê ghéti. ³⁴ Yepê, K:omo tpile nté díní kpípíkpípí ngê, wain n:aa ndaní ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpí vyi ngmê, dpó, Nkéli núknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndaní pyu ndí. Dpo, Tákisi ngêêpí pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. ³⁵ Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw: o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt: u dpí kaalí, pi kní y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê.

Yesu ngê pyópuni u dono yilí chedê ngê

³⁶ Pádisi ngmê, u pi Saimon, Yesu ka kwo, A p:aa pee nté dp:uu ndii, wod:oo yi pini u ngomo k:oo kee dniye, kmaapí têtê dnye ya. ³⁷ Yi p:aani pyââ ngmêdoo ya, mââ ti módó. Yi pyópu ngê yi nyongo, apê, Yesu Saimon u ngomo k:oo ka tóó, u k:ii ka kmaapí té. Yi pyópu ngê pód:a ngma a núwo, tuu mb:aamb:aa. ³⁸ Saimon u ngomo k:oo kee wo, Yesu u nkîgh:ê mî ghê wo, yu km:ee dyimê wo, y:i doo mbê, Yesu yu kpâpu dê ngimi ngê a ndê doo. Dini ghi n:ii ngê mbê a kélí ngê, mbodo gh:aa dmi pywálí ngê, Yesu yu dê u ngwo mê pyi doo, mye nt:uu kalé

doo, tpileni d:âa a núwo, yu kpâpu dê yi mbêmê a pii ngê. ³⁹ Yi Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, u gha vy:o apê, Kí pini ngê Chóó Lémi u komo ndêndê ngê wo kapî, ye pyópu n:ii ngê a vyêpivyêpî, pêdê w:ee, pêdê, Kí pyópu ngê pyâa dono, u wépi paa puwâ. ⁴⁰ Yesu ngê Pádisi ka kwo, Saimon. Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpaépê. Saimon ngê kwo, Mâawe. Kwo, Vyi ngi. ⁴¹ Yesu ngê kwo, Pi miyó dê y:oo ndáapi ngmê ka ndapî knî ngmê dmy:ee ngópu, kwo, Dîyo am:i wumo té. Yesu ngê kwo, Woni ngê limoy:a dmy:ee ngê, woni ngê limo yono y:a dmy:ee ngê. ⁴² Kwo, Yi pini dê y:e wumwe doo u ntâa ngê pyodo, wod:oo yi ndáapi ngê yi tpódu yi tp:uu dê chóó mêtê kêlî doo. Kwo, Saimon. Kwo, Nga n:aa póó. Kwo, Ló pini nódo yi ndáapi u nuu ghi ntênê wa yâa? ⁴³ Saimon ngê kwo, Ndoo. Kwo, N:ii u tp:uu ndîi yedê kêlî ngê. Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi. ⁴⁴ Yi pyópu ka diyé wo, Saimon ka kwo, Ala pyópu p:uu chi nuw:o. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo d:a kee, mbwaa a ka choo kpo, a yi dê u ngwo pídi ghêê dê, ngmênê ala pyópu ngê mbê n:ii dê kwolo, u ngimi ngê a yi dê u ngwo dê ghêê dê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê maa pyi dê. ⁴⁵ Kwo, Dnyinté che chipé nê, ñ:uu a kpâa pee p:uu choo dyíngo, ngmênê yidî t:aa ala pyópu ngê a yi dê yi p:uu muka nt:uu, doongê yó. ⁴⁶ Kwo, Dnyinté che chipé nê, olipi wulu a mbêmê choo yó, ngmênê ala pyópu ngê tpileni d:âa da núw:o, tuu mb:aa, a yi dê yi mbêmê da pii. ⁴⁷ Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Ala pyópu ngê kópu mb:aa n:ii yilí a nga dê d:uu, u ngwo d:a w:ee, d:ê, Ala pyópu nódo a nuu ghi dnyinté daa tóó, mu kópu u dîy:o u tp:uu ndîi kíd:a kêlî, u dono yilí dî chedê té. Kwo, N:ii u tp:uu daa ndîi yed:a kêlî, a nuu ghi nódo dnyinté a tóó. ⁴⁸ Yesu ngê yi pyópu

ka kwo, Nono yilí dî chedê té. ⁴⁹ Yélini yi kmaapî têtê dnye ya, noko yepê, Kí pini ngmênê u kwo n:uu? Noko yepê, Mum-doo dono dpî chedê té? ⁵⁰ Ngmênê Yesu ngê yi pyópu ka kwo, A ka che kêlímî mb:anê, nono yilí u ngwo dî chedê té. Kwo, Nono yilí mênangê nuw:onuwo dé, chi lèpî, mb:aamb:aa ngê mêchin:aa ya.

Pyópuni yoo Yesu p:uu dnye ya

8 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi k:ii p:aani p:aani lee dniye, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu kópu mb:aa pi knî ye dpî-mon:aa tpaépê. ^{a2} Pyâa ngmê knî y:oo Yesu mye ngm:êê ngópu. Yi pyópu yoo woni knî Yesu ngê wunê a pyi too, woni knî y:e yi kmêna mye ngm:ii kalé too. Yi pyópu knî yi vy:o pyâa pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makídala pyâa ngmê, Yesu ngê pyópuni u kmêna pyudu knî wunê a ngm:ii kalé too. ³ Pyâa myomoni u pi Njówana, u moo u pi Chusa, King Helodi p:uu dpodo pyu yoo yi kada pini. Pyâa pyoloni u pi Susana. Yi pyópu knî y:oo yi chóó yi ndapî dnyimo kéké, Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii u ngwo dnyimo mbonombono dé.

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:1-9; Mak 4:1-9

⁴ Pi yilí tp:oo témi tap Yesu ka loo, daa p:aa ngmídi a ndê dniye. Dini ghi n:ii ngê nipi a wó, Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, ⁵ Pi ngmê witi w:uu nt:ene têtê loo, têtê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mî dyimê dniye, yoo yi pwo doo m:ii, ñmê knî y:oo ma tumo. ⁶ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aanî mbêmê mî dyimê dniye, têtê mdoo kwéli dêpwo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pii dniye, kâadî ngê nt:âa too, mu kópu u dîy:o

têpê daa nt:umunt:umu, nkumu u mênê dêpwo ya. ⁷Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too. ⁸Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yintómu yi nkwo do yonoy:a yonoy:a kele. Dini ghi n:ii ngê mgongo ye a kêlî ngê, dpodom-biy:e ye mbwolo, yepê, Kópuni nmye dí vyí, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuwo.

Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo

Mátiyu 13:10-17; Mak 4:10-12

⁹Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Mgongoni chi kwolo, u nt:u kópu lukwe? ¹⁰Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilí nmye waní tpapê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye aní mgongo, mu kópu u díy:o k:omo tpile dpí m:uu ngmê, d:uudpí mya ngmê, dpí ny:ee ngmê, myed:uuwodê w:ee ngmê.

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mátiyu 13:18-23; Mak 4:13-25

¹¹Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Mgongoni dí kwolo, ala u nt:u kópu. Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, pi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu pi kní ye yinté a tpapê too. Yepê, Yi kópu pi woni kní yi mênê nt:u dpí kaalí, woni kní yi mênê nt:u d:uudpí kaalí. ¹²Yepê, Witi w:uu woni kní maa p:uu ntee dpí dyimê dmi, rímê kní y:oo ntee dpí ma t:oo, yepê, pi woni kní yinté wêdêwêdê dé, yi ngópu dmi dpí kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpí kee, yi nt:u dmi d:uudpí kaalí, mu kópu u díy:o Setan ngê yi kópu dpí t:âmo té. ¹³Yepê, Witi w:uu woni kní

t:aaní mbêmê ntee dpí dyimê dmi, w:uu dpí pii dmi, lîmî k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni kní yinté dé, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u kópu dpí ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpí pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Yi tókótókó têdê lîmî k:ii ngê dpo ghay dmi, u ngwo dpí kpîpî nê. ¹⁴Yepê, Witi woo woni kní tpyé ngê ntee dpí ma té, yepê, pi woni kní yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu dpí ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile kní y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu yinté dpí ma ngmê. Yepê, Yi yéli nté ndapí, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o u kópu dyuu nt:u d:uudpí kaalí. ¹⁵Yepê, Witi woo woni kní têpê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpí kaalí, yepê, pi woni kní yinté dé, yoo mb:aa, Chóó Lémi u dnye y:oo a nyêmi ngmê, Chóó Lémi d:uudpí kpîpî ngmê, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpí kaalí. ^d

¹⁶Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u díy:o lukwe ngê mgídí wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwo do dpí kââ. Yepê, Yélini u kwo dpí lee dmi, tpile yilí u ngwo dpí m:uu ngmê. ¹⁷Yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywálí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálí dmi. ¹⁸Yepê, A ka ntênê dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe, mu kópu u díy:o n:ii ngê a kópu dyuu wa a w:ee, díyo kní m:uu u kwo waní y:oo. Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, têdêni kópu ayedê w:ee, yi kópu l:âmo wa ngee, u nuwo wa a kuwo.

^b8:11 1 Pita 1:23

^c8:14 Luukí 18:18-27

^d8:15 Njems 1:22

**Yesu u pye ghee kní y:oo
Yesu u ngwo dnye nmy:uu**

Mátiyu 12:46-50; Mak 3:31-35

¹⁹ Yesu kwéli doo dèêpî, u pye ghee kní y:i taa dniye. U yi y:e doo kwo, Nm:uu m:uu. Doo u ntâa ngê ye pyodo, mu kópu u díy:o Yesu yoo vy:o a gho. ²⁰ Pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Mye ghee kní kuwa ka wee, ka poopoo ngi. ²¹ Ng-mênê Yesu ngê yepê, N:ii kní y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu mba:amb:aa ngê a nyêmi ngmê, yini yoo yi niye ghee kní. ^e

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mátiyu 8:23-27; Mak 4:35-41

²² Wo ngmê ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, dinki k:oo até yi wo dniye. Yesu ngê yepê, Kpé lêê mwada pee lee kmêle. Wod:oo kada a y:ee ngópu. ²³ Dini ghi n:ii ngê kédi ngópu, wod:oo Yesu dpî wo. U kuwó dini ghi ngê yópu ndîi ngma a pwaa wo, vuwó ndîi ngê pyaa dniye, daa kêmakêma dinki pî vy:êê wo, pwopwo yidnye nuw:onuw:o. ²⁴ Wod:oo Yesu u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Mâawe, Mâawe. Kwo, Awêde nmo pwopwo té. Yesu yedê pii wo, vuwó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vuwó yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mē kâa. ²⁵ P:uu ndiye pyu kní ye yepê, Lukwe díy:o a ka dp:ee kélîmî té. Ng-wéti dniye, nkíngê ngê y:ay:a mye pwiyé dniye, noko yepê, Kí lónté pini? Noko yepê, Vyuwó yópu y:oo u dnye kèdê ny:ee ngmê, kímýaa châpu ngmê.

Nkedîsa pi ngmê u danêmbum

Mátiyu 8:28-34; Mak 5:1-20

²⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. ²⁷ Yesu lyoko yi ghay wo, yi p:aani pi u kwo ngma a loo, kmêna yilí u ngwo doo

kwo. Yi pini ngê u p:aa ló dini a kuwo ngê, kn:ââ mbwii dpîmo m:ii. Kpomo u mênê, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, yi kpomo kní yi mênê dpîmo kwo. ²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo Ndîi Tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Kwo, Nga atédê nkêpê mb:anê, nangê kpada nê. ²⁹ Yi kópu u kwo vvu, mu kópu u díy:o Yesu ngê kmêna ka mwiyé vvu, kwo, Ye pini a kuwo ngi. Daa ng:êêntómu yi kmêna ngê yi pini dpîmo mbêpê kígha. K:omo tpile yi p:aani tpémi y:oo yi pini dnyimo ngmîmgîmî, kóó yu puwóma ti ngê dnyimo kudukudu dé, ngmênê mēdpîmo pwapî dé, pi kwéli dēdpîmo a ya, yi kmêna ngê y:i dpîmo íéñe. ³⁰ Yesu u kwo póó wo, kwo, Mi n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pi dídyêní. Yi kópu vvu, mu kópu u díy:o kmêna yilí u ngwo doo kwo. ³¹ Yi kmêna kní y:oo Yesu ka kwo, Munmíkó, nmî kpadakpada tédê nangê dy:ââ nmo. ³² Mbwême w:uu ndîi yi nkígh:ê ngmêdoo kwo, w:amî mbême dnye kmaapî. Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntâa kí mbwême w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. Yesu ngê yepê, U ntâa. ³³ Wod:oo yi kmêna kní y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwême kní yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwême w:uu yintómu paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

³⁴ Pini n:ii yoo mbwême w:uu ka dnye vyuwo, dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi kní ye mdoo núw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi kní ye mdoo mye núw:o ngópu. ³⁵ N:ii kní y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye. Pini n:ii u kmêna ngm:ii kalé too, Yesu yu km:ee doo ya, apê, Nmo ntee pini

ngê mēka tóó, mēdaa ghétighéti, kpídi u paa mēka t:a. Nkíngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye. ³⁶ Yélini yi ngópu Yesu ngê yi pini u kmēna ngm:ii kalê too, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu. ³⁷ Nkedísa Wee u kwo tpémi d:ud:umbiy:e nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, wod:oo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntâa any-inê kuwo nmo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo. ³⁸ Pini n:ii u kmēna yoo Yesu ngê ngm:ii kalê too, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntâa waní ngm:êê ngi? Ngmênê Yesu ngê kwo, Kêlê, chi ya. ³⁹ Kwo, P:o mē dini, Chóó Lémi ngê kópu ndíi n:ii nga dē d:uu, pi kní ye chin:aa tpaépê. Wod:oo kada a y:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê yi pini yi wee u kwo p:aani p:aani loo, Yesu ngê kópuni u ngwo d:uu ngê, pi kní ye doon:aa a nj:ii.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdê pyidu ngê

Mátíyu 9:18-26; Mak 5:21-43

⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mî tee dniye, pi yilí m:uu ngópu. Yi yéli y:oo Yesu dnye t:âât:ââ, mîné tipé ngópu. ⁴¹ Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Yesu yu km:ee mî dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, U ntâa a p:o ng:ii mwiyé am:ii lee kní. ⁴² Yi kópu Yesu ka dmy:ee ngê, mu kópu u díy:o tp:oo módó doo a mbii, daa kēmakēma doo pwopwo. Yi dmââdí u tîdê mbwó dēpwomu ya, u m:ââ y:a mē miyó ngê doo ya. Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mē yilí yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkígh:ê nm:uu ghê dmi.

⁴³ Pyââ yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpímo ya, m:ââ y:a mē miyó ndíi, wêê p:uu dēpê vyâ. K:omo tpile kpeede yilí p:uu dnyimo dpodo, ngmênê dēdnyimo pyipyi. ⁴⁴ Yi

pyópu Yesu u kuwó a ta, u kpídi p:uu kēê a yó, wod:oo wêê a vyâ. ⁴⁵ Yesu ngê yepê, Kêê a p:uu n:aa dē yé? Pi yintómu kní y:oo a wópu ngópu. Pita ngê kwo, Máâwe, mēkidimê póó. Kwo, Pi kínga dídyêní. ⁴⁶ Ngmênê Yesu ngê kwo, Daa ye kópu p:uu n:aa danê. Kwo, Pi ngmê ngê kēê a p:uu kēdê yé, u l:êê díy:o a wââ u ngwo dē kee. ⁴⁷ Yi pyópu ngê apê, Até ngê da pywálí nê, wod:oo nkíngê mbê wo, Yesu yu km:ee mî dyimê wo. Kópuni u l:êê díy:o Yesu p:uu kēê yó, u ngwo pyiyé wo, pi yintómu yi ngêédí Yesu ka a nté ngê. ⁴⁸ Yesu ngê kwo, A ch:am, a ka che kélímí mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Yi kópu machedê, u nuw:onuw:o ngê kēê kídangê t:oo. Kwo, P:o mē dini.

⁴⁹ Yesu ngê u danêmbum ghêlí dēpê kélí ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Nm:ee módó ngê pi nga da dy:ââ. Kwo, Doo u ntâa kí máâwe ngê mēdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mēkidingê núw:o. ⁵⁰ Yesu ngê yi kópu yi nyongo, ngmênê Njayidus ka kwo, Namê nkíngê. Kwo, Chi kélímí, mē pyiyépyiyé. ⁵¹ Dini ghi n:ii ngê ngomo chedê taa dniye, Yesu ngê ngomo k:oo pi daa kmungo, ngmênê Pita, Njems mbwémi Njon, yi dmââdí u pye mî yi k:ii vyílo dé yi km:êê too. ⁵² Pi yintómu kní y:oo yi dmââdí ntóó dnye mbumu, u l:êê díy:o myednye mbê. Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê. Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmênê a dpí. ⁵³ Yesu dnye yu-muyumu, mu kópu u díy:o yi lama doo ya, apê, Kêdê pw:onu. ⁵⁴ Ngmênê Yesu yi dmââdí kwulo kele, kwo, Kí dmââdí, a pyidu. ⁵⁵ Wod:oo u ghê dmi u kwo mēdê diyé wo, yi ngwo mēdê pii wo. Yesu ngê u pye mî ye yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo. ⁵⁶ U pye mî yi nyepênepê u kópu ngê pyodo, ngmênê Yesu ngê ye kwódu ngê, yepê, Kópuni dí d:uu, pi kní ye nangê vyí.

**Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó
p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too**

Mátiyu 10:5-15; Mak 6:7-13

9 Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntââ ngê myinê pyépi nmyo, anmyin:aa pi pyipyi, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kîgha dé. ²Yepê, Pi knî ye n:aa dyede nmyo, ala kópu ye dmyinên:aa tpaépê, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yepê, Myedmyinên:aa pi pyipyi. ³Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o. Yepê, Nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi tpile péé nangmê núw:o, nté nangmê núw:o, ndapî nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpîdî myomoni myenangmê núw:o. ⁴Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo ya, u dî yi p:aani mēdny:oo a kuwokuwo. ⁵Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daadnyimo nyēmî knomomê, ye yi pini dê y:oo yi p:aani dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tēpê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. ⁶Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, p:aani p:aani lee dniye, Yesu p:uu kópu mb:aa pi knî ye dnyen:aa tpaépê, myednyen:aa pi pyipyi.

**Antipas Helodi Yesu p:uu
u ngwo doo nuw:o**

Mátiyu 14:1-12; Mak 6:14-29

⁷Dini ghi n:ii ngê yi kópu dnyimo pyodopyodo, Antipas Helodi Nkálili tpémi yi king ngê doo ya. Yi kópu knî yi pi dmi yi nyongo, u nuw:o yilî ngê u ngwo u kwo pyodo, mu kópu u dîy:o pi ngmê knî y:oo kópu, Njon Baptist kîmêdê pyidu. ⁸Woni knî y:oo kópu, Ilacha kîmaa t:aa, woni knî y:oo kópu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kêda pyidu. ⁹Helodi ngê u gha vy:o apê, Njon Baptist mbwámê kînî chapwo. Apê, Pini n:ii u kópu dyuu n:aa nyēmî té, apê, wu n:uu? Apê, Yi pini a chóó u nkwo ngêp:aa m:uu.

**Yesu ngê pi limo yono yono y:a
u ngwo mbono ngê**

Mátiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Njon 6:1-15

¹⁰Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dyépi yoo mēdê diyé dniye, kópuni mî d:uu tumo, u kwo mînê nté tumo. Yesu ngê yi mo núw:o too, p:aa ngmê mî tee dniye, u pi Mbetisaida. ¹¹Yoo yi nt:anê kada a y:ee ngópu. Kwéli mî tee dniye, yoo ndîf yi mye loo. Yesu ngê a chipé too, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye doo danēm-bum, n:ii dé dnye mgínî vyīmî mye pyi too.

¹²Dini ghi n:ii ngê kââdî t:ono ghê wo, p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî u kwo lee dniye, kwo, Kî yéli mē dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi, yi chóó yi dpî tēdê dmi ngmēnyinê pyw:ee y:e, mu kópu u dîy:o daa p:o nmo pyede. ¹³Ngmênê Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yintoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbídédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mē

ntini daamo a tóó. Kwo, U yi nga a kwo, Kí yéli yi ntâa ntini anm:uu pwila? ¹⁴ (Mâa limo yono yono y:a y:i doo ya.) Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê yó, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê limoy:a a pyódu yó, mbwódo yaa dniye. ¹⁵ Yinté d:uu ngópu, mbwódo yaa kalê tumo. ¹⁶ Yesu ngê mbidédi limi knî a ngí too, te dê myedê ngí doo, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, apê, Pi knî ye yee téne. ¹⁷ Pi yintómu doo kmaapí, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo ngópu.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyu

Mátíyu 16:13-19; Mak 8:27-29

¹⁸ Wo ngmê ngê Yesu u mo até yidoo ngêpê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo yedê lee dniye, ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu? ¹⁹ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapí, ngmêkêda pyidu, nyi vyílo. ²⁰ Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, nmí Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo. ²¹ Yesu ngê yi kópu dpodombiy:e ye kwódu ngê, yepê, Pi ka nangê vyí.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1

²² Yesu p:uu ndiye pyu knî ye chóó p:uu ye modoo danêmbum, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinê a ngmídi noo, ngmênê kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêêpí pyu knî

y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Yi yéli y:oo dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

²³ Yesu ngê pi yintómu knî ye yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nê u yoo vy:oo nî ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mēkíngē nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o adí wélílí mgíní vyímí, ngmênê dpo ngm:êê nêne. ^{h24} Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kíngí vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:oo daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amí ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adín:aa ya. ⁱ²⁵ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adí nuw:o, u l:êê díy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adí ya knomomê, ngmênê doo u ntâa ghê kamí u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo. ²⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a l:êê díy:o nmyi p:uu adnyí d:uu, n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo waní mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyé. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndíí ngê wa pyódu, M:aa, u enjel knî yi k:i yi pi dmi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. ^{j27} Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî nmyi vy:oo ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, Chóó Lémi ngê chóó nmyi y:enê kn:ââ mwiyé wa chaa.

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mátíyu 17:1-8; Mak 9:2-8

²⁸ Wiki ngmê mî loo, Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, y:i dnyen:aa ngêpê. Yi pini pyile knî yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. ²⁹ Dini

ghi n:ii ngê Yesu doo ngêpê, kwódo ng:oo dmi tpalê wo, u kpîdî d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapî ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. ³⁰ Yi ngwo pi miyó Yesu u k:ii dnye danêmbum, yi pi dê Mósisi pini dê Ilacha. ³¹ Yi tpódu myedpîmo a wuu mbele. Mósisi ngê Nju tpémi dono vy:o Yichip u mênê ntee a pw:ii too, Yesu u lama doo ya, Daa kêmakêma yinté kópu Njedusalem ngmênîmo d:uud:uu. Yi kópu p:uu dnye danêmbum. ³² Yi dini ghi ngê Pita u pyipe dê yi k:ii dnye dpî. Yi nyaa dniye, Yesu u wuu yi pwo yimî kéé ngê, Yesu u nkîgh:ê Mósisi pini dê Ilacha m:uu dumo. ³³ Dini ghi n:ii ngê yi tpódu y:oo Yesu dpîmo a kuwokuwo, Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. Ngmênê doo u lama doo mbumu. ³⁴ Pita ngê danêmbum ghêlî dêpê kêlî ngê, wod:oo nkâlî too pee yi pwo ngmê yó, nkîngê ngê y:ay:a pwiye dniye. ³⁵ Yi nkâlî too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kî a Tp:ee, a chóó nê ngmîdi ngê, u kwo ntênê dmyinê ng:aa. ³⁶ Yi dnyeni machedê ngê yi pyodo, apê, Yesu u mo mu kwo. Kópuni yi ngópu pyodo, pi ka ghêlî daa vyi ngópu. Yi kópu tumu yi mênê doo ya.

**Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê
nyuno pwopwo u ngwo doo ya**

Mátíyu 17:14-18; Mak 9:14-27

³⁷ Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi pyile knî yi k:ii mbu vyuwo a ghêpê dniye, pi yilî Yesu ka loo. ³⁸ Yi yéli yi vy:o Yesu ka pi ngma a ka wo, kwo, Mâawe. Kwo, U ntâa a tp:ee mu ngmîdi wany:uu m:uu? Kwo, Nga daawa ch:anê? ³⁹ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê dpî vy:a, a kâa yédi, ntóó têpê mbêmê dpî d:ii, tpî ch:aa pee

dê u kwo dpî pwii knî. Kwo, Dye ghi yintómu yi kmêna ngê a tp:ee dpodombiy:e a kpakakpaka ngê. ⁴⁰ Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kîdî nkêpê mb:anê, yed:ê, U ntâa wu kmêna anmyi ngm:ii kalê ngmê? Kwo, Ngmênê doo u ntâa ngê y:e dê pyódu. ⁴¹ Yesu ngê yepê, Nmyo lónté yéli. Yepê, Nmyo yoo dono, lukwe dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee kêlîmî té. Yepê, M:âa yémi nmyi vy:o anî kwo, u dî Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kêlîmî. Yi pini ka kwo, Nîm:ee al:ii a núw:e. ⁴² Dini ghi n:ii ngê yi tpémi Yesu u kêténi doo lêpî, u kmêna ngê dpodombiy:e vyâ, têpê mbêmê danê ngê. Yesu ngê yi kmêna ngm:ii kwólu, yi tpémi pyi ngê, u mî ka mē y:ângo. ⁴³ Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye, Chóó Lémi u pi ndîi ngê u ngwo pyódu ngópu.

**Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u
pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê**

Mátíyu 17:22-23; Mak 9:30-32

Yesu ngê pi knî yi ngópu kópuni doo d:uud:uu dé, pi knî y:oo yi kópu dnyimo nyepênyepê dé, ngmênê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, ⁴⁴ Ala kópu nmyi nuwo kîdangê kuwo, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wanî ghê. ⁴⁵ P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe dîy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ngmee u kópu ye yi vyu, dêpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póo dniye, mu kópu u dîy:o nkîngê mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátíyu 18:1-5; Mak 9:33-37

⁴⁶ Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe. Yi vy:o pini n:ii u pi ndîi ngê doo ya, yi kópu p:uu dnye kwop-

wepe. ^{m47} Tumu kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê a w:ee too, wod:oo tp:ee ngma a ngêêdî, u nkîgh:ê kââ, yepê, ⁴⁸ Pini n:ii alantê tpémi ka a l:êê dîy:o adî vyuwo, daa yi tpémi ka u mo adî vyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyuwo, amyedî chââchââ nê. Yepê, Myenté, Pini n:ii ngê adî chââchââ nê, daa a mo adî chââchââ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedî chââchââ. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii u pi daa ndîfî, vyîlo yi pini yidmyinê chââchââ. ⁿ

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini

Mak 9:38-40

⁴⁹ Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi knî yi kmêna kî ngm:ii kîgha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u dîy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê. ⁵⁰ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini.

Samédiya tpémi y:oo Yesu u wépi u ngwo pwaa ngópu

⁵¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Daa kêmakêma a dye ghi dyámê mbêmê machedê ngê a pyodopyodo, pi knî y:oo Njedusalem wa vya nê, ye daa kede wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii paa u nuw:o Njedusalem mê yé ngópu. ⁵² Maa p:uu p:aa ngmê u nkîgh:ê taa dniye, Samédiya tpémi yi p:aa ngmê. Yesu ngê u yi doo kwo, Y:i nm:uu dpî dmi, wod:oo pi kada miyó kââ, apê, Tpile yilî nmî kada paan:aa l:âmo y:e. ⁵³ Ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu, mu kópu u dîy:o Njedusalem

dnye lêpî. Apê, Yinê ye nmo yoo dono. Apê, Lukwe dîy:o ala p:aani wa dpî dmi. ⁵⁴ Dini ghi n:ii ngê Njems mbwémi Njon y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e knopwo, Yesu ka kwo, Nmî Lémi, Chóó Lémi ka ala kópu vyi koo, Mbóó p:uu ndyuw:e ngma a ghêpê we, wu p:aani tpémi ndê ngê paa ma téne. ⁵⁵ Ngmênê Yesu ye diyé wo, yi kópu ye kwódu ngê, ⁵⁶ wod:oo kn:aa p:aani mê lee dniye.

Pi ngê komo ngê kîngî vyi Yesu anî yâmuyâmu

Mátiyu 8:19-22

⁵⁷ Dini ghi n:ii ngê maa p:uu dnye paa, pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Kwéli anyi lê, ana a yâmuyâmu ngi. ⁵⁸ Yesu ngê kwo, Mumdoos anyi a yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî têtê dmi a pyede, y:i a dpî nyédi, rîmê knî yi ny:uu a pyede, y:i a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî têtê daa tóó, a ghê vyîmî têtê myedaa tóó. Kwo, Mumdoos nyi u ntââ, anyi a yâmuyâmu nê? ⁵⁹ Pi m:uu ka kwo, Cha a yâmuyâmu nê. Ngmênê yi pini ngê kwo, M:aa a ngópu mwiye paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi. ⁶⁰ Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o, ngmênê nyi, a ngm:êê nédi, yoo Chóó Lémi u yoo vy:o a chin:aa kapî dé. ⁶¹ Pi m:uu ngê Yesu ka kwo, A Lémi, ana a yâmuyâmu ngi, ngmênê a yoo knî ye nd:uu mwiye nîmo tpapê. ⁶² Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nee k:oo tpi-ipi kn:aa ada a vyuwo, nee wo mbêmê wa knî. Kwo, N:ii kn:aa adî nuw:o, Chóó Lémi p:uu angénté adîn:aa dpodo. ^r

^{m9:46} Luukí 14:11; 22:24-27

^{n9:48} Luukí 10:16; Njon 13:20

^{o9:53} Luukí 10:33; Njon 4:9

^{p9:54} 2 Kings 1:9-16

^{q9:59} Luukí 14:26,33

^{r9:62} Pilipay 3:13

**Yesu ngê pi pyud:oy:a mê
miyó yi dpodo tédê dpodo
tédê u ngwo dy:ââ too**

10 U kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê pi mê pyud:oy:a mê miyó ng-midi ngê, yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo. ²Yepê, Chóó Lémi u yâpwo tédê y:i nté dédê ghédê, ng-mênê nté mgîpî pyu mdoo daa tóó. Yepê, Yâpwo tédê chóó ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê dîy:o pi knî nmye mupédê kê ngê. ³Yepê, Dpî lee dmyeno. Yepê, Y:ee tímêlyu yi vy:o kêmkêm tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi. ⁴Yepê, Ndapî nangmê núw:o, ndapî yiyé tédê u tpile nangmê núw:o, nmyi yi dópo kn:aani nangmê núw:o. Yepê, Gha pi yoo nmye adnyin:aa a vyuwo. Yepê, Maa p:uu danêmbum ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Límîlîmî ngê dmyinên:aa dpodo, mgî kídmyengê pwaa ngmê.

⁵Yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo. Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chóó ka ala kópu dny:oo tpapê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo knî yi k:ii a ngee nmyine. ⁶Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpî tpapê, yi kópu ye amêda a diyédiyé. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té. ⁷Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo kwo, kn:aa mêmkingê lee knî. Yepê, Yi tpódu yi ngomo k:oo dny:oo kwo, y:i dny:oo kmaapî, mu kópu u dîy:o pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u py-wuu dpo ngee. ⁸Pini n:ii dê p:aani n:ii dpîmo taataa knomomê, yi p:aani tpémi y:oo yi tpódu yi dnye dê dpîmo nyêmi knomomê, ntini n:ii yi l:êê dîy:o adnyi l:âmól:âmo, dny:oo pîpî, ⁹yi p:aani u pwopwokopwe dpî pyi téne, ala kópu ye

dny:oo tpapê, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê u yoo chóó u ngwo ada a y:enê, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê.

¹⁰Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii ad-pîn:aa taataa, pi knî y:oo yi wépi dê ad-nya a pwapî dê, ye yi ngópu kââ puu ghê dny:oo a wowo, ala kópu tââ ye dny:oo tpapê, ¹¹Nmyi p:aa u têpê nyi yi yodo p:uu nye vyavya, ala kópu u ngwo dpo w:ee yó, Ala dp:oo Chóó Lémi u yoo. Yepê, Ala kópu ye myedny:oo tpapê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u yoo chóó ada a y:enê, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê, ng-mênê Chóó Lémi ngê daada a y:enê nmyo, wa mb:ii nmyo, mu kópu u dîy:o dmyi mb:ii nyo. ¹²Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ndê kópu nmye ng-mên:aa tpapê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té. ¹³Yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî nî chópu, ngmênê yi dono doongê kéé tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tpémi yi ngópu yinté kópu ndîi w:aangmê d:uu ngê, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilî límîlîmî ngê pî kéé tumo, yi mbodo dmi pédê ny:ii ngópu, tpéé kópu myepî vyi ngópu. ¹⁴Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tpémi dnyinté daawa kpada té. ¹⁵Yepê, Kîpêênnyem tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóó p:uu a kmîmî t:oo, ngmênê yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

¹⁶Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pini n:ii ngê nmyi dnye dmi a

nyêmi ngê, daa nmyi mo nmyi dnye dmi ye nyêmi ngê, a dnye myeye nyêmi ngê. Yepê, N:ii ngê dpî mb:ii nmyo, daa nmyi mo dpî mb:ii nmyo, myoo mb:ii nê, daa a mo dpî mb:ii nê, n:ii ngê a dy:âa noo, myoo mb:ii.

Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó u ngwo mêdê diyé dniye

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó mêdê diyé dniye, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Dpodo tédê w:aa nm:uu pyw:ângo. Kwo, Mî mbêmê daa mbii pyu yoo yi mo nmeen:aa pyipyi dé, n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, my:oo pyi too, yi kmêna y:e nmî ngm:ii kalê too. ¹⁸ Yesu ngê yepê, Nyâa, Lîmî u wuu ndî ngê ntee a tóó, ngmênê mē-daa ya yédi, yinté tpile ngmênê módu. Yepê, K:omo tpile dyámê mbêmê tpémi yi pwo Setan u pi ndî ngê doo ya, ngmênê ala ngwo da ghay, mbwódo d:uu d:ii. ¹⁹ Yepê, U ntâa ngê dî pyódu nmyo, k:omo tpile mg:ee tpile pê yi vy:o anmyin:aa m:ii, ngmênê kópu nmye daangmêwa pyódu. Yepê, Setan ngê ló kópu nmye ngmadî d:uud:uu, wa dipî. ²⁰ Yepê, Ala kópu nangê vyi, W:aa dpo pyw:oo, pi knî y:e yi kmêna nmî ngm:ii kalê too, ngmênê ala kópu dpî vyi yó, W:aa dpo pyw:oo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yoo kamî vy:o dê kaa nmo. ^w

Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha

Mátíyu 11:25-27; 13:16-17

²¹ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu a nt:ee ngê, w:aa a pyw:ângo, u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámê yi kada pini ndêndê. Kwo, Nîné chaa kîgha ngi, mu kópu u dîy:o kópuni dyuu a ka nyinê kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndî knî y:oo dèpê

w:ee tumo, ngmênê yélini yi pi dmi daa ndî, y:ooda w:ee t:oo. Kwo, Nyóó nuw:o u pono nye vyápê. ^x

²² Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilî n:ii n:aa tpapê too, M:aa ngê yinê a ka dpo vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kema, yi pini u lama M:aa ndêndê ngê adî ya. ^y

²³ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yi diyé wo, yi mo ye yepê, Kópuni nmye mumu t:oo yi l:êê díy:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. ²⁴ Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, king yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilî nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmênê daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. ^z

Yesu pi ka vyuwu p:uu pi knî ye u ngwo doo mgongo

²⁵ Yélini y:oo Yesu dnye ng:aang:aa, yi vy:o dèêpî pyu ngmêdoo kwo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu nî dóó, wod:oo ghêêdî wo, Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? ²⁶ Yesu ngê kwo, Nangê lónté? Kwo, Puku yedê angênté a tóó? ²⁷ Yi pini ngê Yesu ka kwo, Ala dèêpî kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. Kwo, Yi dèêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. ²⁸ Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi. Kwo, Yi kópu

^u10:18 Njon 12:31; Tpyuu 12:8-9 ^v10:19 Mak 16:18

^w10:20 Pilipay 4:3; Tpyuu 3:5; 20:12 ^x10:21 1 Kódin 1:26-28

^y10:22 Njon 3:35; 10:15 ^z10:24 1 Pita 1:10 ^a10:27 Deut 6:5; Lev 19:18

dê anyi d:uud:uu dê, ye ghê kamî u ngwo anyinê pyw:oo. ^b

²⁹ Pi yilî yi nuu ghi dmi yi dêêpî pyu nódó dêpwo ya, wod:oo u yi u ngwo doo kwo, Yesu ngê ala kópu a ka vyi ngê, Daa pi yintómu yi nuu ghi dmi nódó yi-choo ya. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka póó wo, kwo, Ló yéî yi nuu ghi dmi a nódó ngmadî ya? ³⁰ Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nju pi ngmê, Njedusalem a ndê wo, Njédikó doo lèpî. Maa p:uu kpáápi knî y:oo mgîmî ngópu, dnye yvee, u ndapî t:âmo ngópu, u kpîdî mye t:âmo tumo, ntóó kée ngópu, maa p:uu a kuwo ngópu, ngmênê ghê tp:oo doo ya. ³¹ U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu ngmê ngê yi máádi a kwólu. Dini ghi n:ii ngê yi pini módu, daa ngópu, u kwo mî loo. ³² Kwo, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu ngmê ngê yi máádi myedê kwólu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi pini ntóó módu, myedaa ngópu, u kwo myimî loo. ³³ Kwo, U kuwó dini ghi ngê Samédiya pi ngmê ngê yi máádi até myeyedê kwólu. Kwo, K:omo tpile Samédiya tpémi nmyinê nmye yoo dono dé, ngmênê yi Nju pi Samédiya pi ka ch:anê wo. ³⁴ Kwo, U kwo loo, yimo knî yi p:uu wain a pii ngê, olipi wulu myedê pii ngê, yimo kwéli dnye ya, kpîdî pee ngê kwéli kê too, apê, Mb:aamb:aa ngê mē paa pyaa we. Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pini ntóó chóó u ndonki pyipwo yó, p:aa ngmê núwo. Kwo, Yi p:aani ngomo ngmêdoo kwo, maa p:uu n:ii knî ye mgîdî dpîmo a ghayghay, y:i dnyimo dpî. Kwo, Yi ngomo k:oo kee knopwo, Samédiya pi Nju pi ka y:i doo vwuwo. ³⁵ Kwo, Womumo mw:aandiye Samédiya pi ngê yi ngomo chóó ka ndapî miyó y:ângo, kwo, Ala pini ka chi vwuwo. Ndapî ntémwi p:uu anyi dyênê, amêma amênê wumo

té. ³⁶ Yesu yi dêêpî pyu ka póó wo, kwo, Kpaa pyu knî y:oo pini n:ii vya ngópu, u nuu ghi wu pini pyile knî yi vy:o n:uu nódó yó? ³⁷ Dêêpî pyu ngê kwo, Pini n:ii ka ch:anê wo. Yesu ngê kwo, Yinté kópu vyîlo yichin:aa d:uud:uu.

Mata mbwémi Méli yi danêmbum

³⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii p:aani p:aani dnye lèpî, p:aa ngmê taa dniye. Yi p:aani pyâa mbwémi miyó doo ya, yi pi dê Mata mbwémi Méli. Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:i taa dniye, Mata ngê mênê dóó kalê too, yepê, Dîyo a ngomo k:oo nté dp:uu ma yó. ³⁹ Y:i taa dniye, mbwódo yi yaa dniye, Yesu ngê yoo doo ndiye kîgha dé. Méli a loo, yu km:ee mî yaa wo, Yesu doon:aa ng:aang:aa. ⁴⁰ Mata u nuw:o dono ngê pyodo, apê, Kî mãawe yi t:aa, lukwe dîy:o nté dyêêdî ngmidi dnye chono, wod:oo Yesu ka kwo, Mãawe. Kwo, Nga d:oo ch:anê wo, a mo anî nté ch:eech:ee? Kwo, Méli daanyinê dy:âa, daamî ngee nê? ⁴¹ Yesu ngê kwo, Mata. Kwo, Kidimê nod:enod:e. Kwo, Kópu yilî kidimê nuw:onuwo. ⁴² Kwo, Kópu mu ngmidi u ntâa. Kwo, Méli u nuw:o kópuni p:uu a kwo, yi kópu yi mb:aamb:aa. Kwo, Yi kópu u kwo daanî kwódu. ^d

**Yesu ngê kópuni vyu,
nmî Mí ka ngêpê p:uu**

Mátíyu 6:9-13; 7:7-11

11 Wo ngmê ngê Yesu ghi ngmê até yedoo ngêpê. Dini ghi n:ii ngê u ngêpê a kèlî ngê, p:uu ndiye pyu ngmê ngê kwo, Nmî Lémi, Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu yoo yi nuwo ngêpê ntee kwólu, kwo, yinté nmî nuwo my:oo kwéli. ^{e2} Yesu ngê yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êênî, apii

^b10:28 Lóma 10:5; Nkal 3:12 ^c10:39 Njon 11:1-2; 12:2-3

^d10:42 Mát 6:33; Njon 6:27 ^e11:1 Luukí 5:33

Munmíkó M:aa,

pi kní y:oo ntênê dny:oo chââchââ ngi.

Nmî y:enê kn:ââ límî k:ii a chépi.

³ Wonêwodiýédiyê u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

⁴ Pi kní yi dono kópu ntee nmî kuwó nmî kéé too,

nmî dono kópu yinté nguwo myoo kéé té,

mêdaanyi nuw:onuwo dé.

Nmî tókótókó ndîî têtê nangê núw:oo nmo.

⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Nmyi vy:oo pini ngmê, mgîdî núknînúknî p:uu u mbwó ka wa lê, awo, A mbwó, nté pee a ka ngma a ki. ⁶ Kwowo, A pyipe ala ngwo ngmêdê t:aa, nté a ngópu daa tóó, ló ntini u kwo ngmanî y:oo. ⁷ Yepê, Yi pini ngê u mbwó ka ala kópu wa vyi, awo, Ala dpî dye ghi, nté a ka mêkidimên:aa dmyinê. Kwowo, Keñe kînga dp:oo kuwo, nmî mupwoknî atêngê dpî dpî dmi. Kwowo, Daanê pyidu, myedaanî ngee ngi. Kwowo, W:ênî wochi t:aa. ⁸ Yepê, K:omo tpile yi pini daawa pyidu, u mbwó ka nté daawa y:ee knomomê, ngmênê u mbwó ngê dyaa u kwo wa chedê, mywene u ngwo myedaadî kwo, ye wa pyidu, u mbwó ngê tpileni u yi adî kwo, u kwo wa y:oo. ⁹ Yepê, Kópuni u l:êê díy:oo anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mî ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmî. ¹⁰ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adî nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adî depedepe, keñe u kwo wa kpêmî. ¹¹ Yepê, Nmyi vy:oo pini ngmê, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, ye mt:enge mbyuu u kwo daawa y:oo, awêde wa pw:onu. ¹² Yepê,

Myenté, tp:oo ngê kpée w:uu u kwo wa dmyinê, pêla ngê mg:ee daawa ngi, u kwo daawa y:oo, awêde wa kiye.

¹³ Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê nmyi tp:ee dmâádima ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vyuwo têtê nmyi Mî ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê u Ghê Dmi u kwo wa dmyinê, daawa dóó, ndêndê ngê u kwo wa a y:oo.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mátíyu 12:22-30; Mak 3:20-27

¹⁴ Wo ngmê ngê Yesu ngê pi ngmê pyi ngê. Yi pini ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini ló dini a dyênê ngê, dnye dêpwo kîgha. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê a kuwo ngê, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Pi kní yi mênê ghê ghipé wo, yi nyepênypê u kópu ngê mye pyodo. ¹⁵ Ngmênê woni kní y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna kní yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too. ¹⁶ Woni kní y:oo Yesu dnya a tókótókó, kwo, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. ¹⁷ Kópuni dnye nuw:onuwo dé, yi kópu yilî Yesu ngê yi gha vy:oo m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê. ¹⁸ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. ¹⁹ Yepê,

Nmye ngênî póó. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, N:ii ngê kmêna a ngm:ii kîgha too, yi pini ngê yi kada pini Setan u wêdêwêdê mbêmê a ngm:ii kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo, K:omodanê kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:ii kîgha too. ²⁰ Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:ii kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo daa kêmakêma chóó adí y:enê. Yepê, U yoo kuwa kîngî kaa nmyo.

²¹ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mēdaanyimo ngî té, awêde u kaa taa ngê wa vya ngi.

²² Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîî, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, u kaa taa dpo ngî té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiye a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîî. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii knî y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dî kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. ^h

²³ Yepê, N:ii daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nmo vuywó té. Yepê, N:ii ngê daa ngêêpî nmo, te nmo dpî ngm:ii kalé té. ⁱ

Pi ka u kmêna u ngwo modo diyé

Mátíyu 12:43-45

²⁴ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalé ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi,

u yââyââ tédê ka wumê vuywo yédi, dpo, Y:i n:uu yââ. Yepê, U yââyââ tédê d:uwwodê pyw:ee knomomê, ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, y:i mínê diyédiyé. ²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó. ²⁶ Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mē pyudu dpî nya, n:ii knî yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wááli knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mēdaa yinté. ^j

Pyââ ngmê ngê Yesu

ka kópuni vuy, u pye p:uu

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, yi yéli yi vy:o pyââ ngmê Yesu ka dpodombiy:e a mbwolo, kwo, Pyópuni ngê tpyé nyoo, u ngmo ngê myedê mbono nyoo, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya. ²⁸ Ngmênê Yesu ngê kwo, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu adnyi nyêmî dé, amyidnyi cháâcháâ dé, vyílo yi yéli Chóó Lémi ngê wa ngee té, yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi.

Yesu Njóna p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mátíyu 12:38-42

²⁹ Dini ghi n:ii ngê pi yilî Yesu ka lee dniye, yepê, Lukwe díy:o dnyinté a ka nmyinê kélîmî té. Yepê, Nmyo yoo dono. Yepê, Lukwe díy:o a ka dmye vyi ngmê, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmanî d:uu, ngmênê díyo kópu ndîî mu ngmidi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu. ³⁰ Yepê, Ninipe tpémi

^h11:22 Tpyuu 20:2 ⁱ11:23 Luukí 9:50

^j11:26 Njon 5:14

y:oo ntee a w:ee ngópu, apê, Yâpwo Ndêndê ngê kî Njóna nmo yinë a dy:ââ ngê, yepê, yélini ala ngwo a pyede, ala kópu yinté myepêdê w:ee y:e, awo, Wu Chóó Lémi ngê u Pi Ndêndê nmo yinë a dy:ââ ngê. ^{k31-32} Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:i ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:i ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kéé tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmênê Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe dîy:o a dnye dp:ee nyêmi ngmê. Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwin ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u dîy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmênê Sipa tpémi yi kwin ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe dîy:o dp:ee cháachââ nê.

Lam ndêndê u danêmbum

Mátiyu 5:15; 6:22-23

³³ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:i ngê mgîdí dpo ghay, n:i ngê lam dpo vyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, myedaawa a mgiye, mu kópu u dîy:o lukwe ngê mgîdí wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwo do dpî kââ. Yepê, Yélini u kwo dpî lee dmi, tpile yilí u ngwo dpî m:uu ngmê. ³⁴ Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, N:i ngê u ngwolo dê dê kuwo dê, doo mya noo, yi pini ngê u lam da mgiye, u kópu yilí yintómu mgîdímgîdí dé. Yepê, N:i ngê u ngwolo dê dê pywáíí dê, dê mya nê, yi pini u lam ya nkwo do a kwo, u kópu yilí yintómu lam wo a pyede. ³⁵ Yepê, Nmyi

ngwolo dmi pywáíí tóó, nmyi lam kîd-myinêngê mgiye t:oo. ³⁶ Yepê, N:i ngê u lam d:uuwodê mgiye, u kópu mgîdí vy:o d:uungmêdpî ngmo, mu dini ghi ngê yi pini ngê Chóó Lémi u lam wo kópu yilí yintómu wa m:uu té.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi pi dmi u ngwo a ghîpî ngê

Mátiyu 23:1-36; Mak 12:38-40

³⁷ Dini ghi n:i ngê Yesu ngê pi kní ye danêmbum a kêlí ngê, Pádisi ngmê ngê u ngomo k:oo kmaapî tédê úuwo. ³⁸ Yesu ngê kóó dê mwiyé daa ghêê doo, kmaapî tédê u ngwo yaa wo. Pádisi ngê dini ghi n:i ngê módu, ghê u mênê ghîpé wo, apê, Kí pini ngê lukwe dîy:o nmî dêêpî kópu doo châpu ngê, kmaapî tédê módó dê yââ, kóó dê doo ghêê doo. ¹³⁹ Ng-mênê nmî Lémi ngê kwo, Nmyo Pádisi yoo nmyi d:ââ píléti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe dîy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapî u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé. ⁴⁰ Yepê, Nuw:o nmyi mênê daa tóó. Yepê, N:i ngê nmyi too pee l:âmo too, nmyi gha dmi yinë mye l:âmo too. Yepê, Lukwe dîy:o too pee u kópu dé nmyinë nmye ndîí kópu dé, gha u kópu dé nmyinë nmye tédê kópu dé. ⁴¹ Yepê, Nmyi kêê yedê tpileni a pyede, ngópuch:anê kní ye dmyinë yémí dé, yed:oo nmyi gha k:oo tupwó mēdaadî ya, nmyi too pee p:uu tupwó myedaadî ya.

⁴² Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ kní ye ala kópu a vyu, yepê, Ntini n:i pi ngê yâpwo tédê dpo úuwo: dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu kní ye dpî y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee cháachââ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinë pyw:êmi ngópu,

ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémî ngópu. Yepê, Yi kópu ndîî kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndîî kópu, lukwe díy:o tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Lukwe díy:o pi knî ye dp:ee vyuwo nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vyuwo nyédi, lukwe díy:o nmyi nódo Chóó Lémi u nuu ghi daa tóó. Yepê, Dmyinê nkíngê. Yepê, Tédê kópu ndîî kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndîî kópu tédê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Tédê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndîî kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé.

⁴³ Yepê, Pádisi yoo, dmyinê nkíngê. Yepê, Ngêpê ngomo k:oo nmyi chóó kada nmyimo yââyââ nyédi, u yi nmye a kwo yédi, Pi knî y:oo naa tédê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ nmo. ⁴⁴ Yepê, Dmyinê nkíngê. Yepê, Kwodombê mbwee maa p:uu ngma ya yédi, n:ii u lama daa ya yédi, kpî knî yi pwo a m:ii yédi. Yepê, Yi kpî ntee dé, nmyo yinté yéli, pi knî yi lama daa ya yédi, tupwó ndîî nmyi gha vy:o a tóó.

⁴⁵ Dêêpî pyu ngmê ngê Yesu ka kwo, Ye kópu kîchi vyi té, nmî pi dmi myeche ghîpî. ⁴⁶ Yesu ngê kwo, Dêêpî pyu yoo, myedmyinê nkíngê. Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpî kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê nmyi chóó yilî ngê nmyi pyódu ngópu, pi knî ye dpodo ndîî ngê nmyi pyódu tumo, yi dpodo tédê d:ud:umbiy:e dp:ee ngêêpî tumo. ⁴⁷ Yepê, Dmyinê nkíngê. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Ngmênê nmyi chóó nmyi kn:ââ knî y:oo y:oo a vya tumo. ⁴⁸ Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo mwâ a vya tumo, nmyinê nmye

gha kópu yi d:uu ngópu, mu kópu u díy:o y:oo a vya tumo, yi pwpowu u mti dmi u nkwo nmyi t:ee tumo. ⁴⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê ala gha kópu a vyu, apê, Ala yéli ye a komo kapî pyu yoo a dyépi yoo wanê dy:ââ té, ngmênê ala yéli y:oo wa mb:ii t:oo, woni wa kpaka t:oo, woni amye vya t:oo. ⁵⁰⁻⁵¹ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo dnya a vyeé dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwâ a l:âmo ngê, Kéén ngê Epel mwâ a vyâ, nkoo nmo, a vyeé u yi nmye mye kwo. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo dnyinté a mya tumo, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo kpada too. Yepê, Kêlî ghê, king Njehu u dye ghi ngê, dini ghi n:ii ngê Sekídaiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mî t:âmo tumo, yi tpile yilî mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dêpê pw:oo ngópu. Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, ye Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikî dmi nmyi pwo wa ghay. ^m

⁵² Yepê, Dêêpî pyu yoo, dmyinê nkíngê. Yepê, N:ii u lama puku kpââ a tóó, yi pini ngê u ntââ Chóó Lémi puku yedê wa a pyw:oo. Yepê, Yi puku dmi ngomo ntee tpile, u kii nmyi ngópu a tóó, ngmênê pi knî ye yi ngomo dp:ee kpêmîkpêmî ngmê. Yepê, Nmyi chóó yi ngomo k:oo dp:ee koko nyédi, n:ii ngê u yi a kwo, dpo, Yi ngomo u mênê nî kee, u maa u kwo nmye nkokonkoko ngópu.

⁵³ Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, Yesu ka d:ud:umbiy:e nod:e dniye, Yesu ngê yi p:aani pee u ngwo a kuwo ngê. U

kuwó dini ghi ngê dpodombiy:e dnya a tókótókó, kópu yilí yi p:uu u kwo dnye póó. ⁵⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó, kn:aadi te kópu ngmê vyi ngê, u ngwo p:oo ndyíko.

**Yesu pi dóódó p:uu u
ngwo doo danêmbum**

Mátíyu 10:26-27

12 Pi yilí tp:oo témi tap Yesu ka lee dniye, u kwo dnye kadakada. Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Pá-disi yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Pi dóódó pyu yoo, kópuni a tpapê tumo, daa d:uud:uu tumo. Yepê, K:omo tpile pi dóódó daa ndî nmyi vy:o adí ya, ngmênê d:ud:umbiy:e wa dyênê nmyo. ² Yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywálí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê py-wálí dmi. ³ Yepê, Tumu kópuni mgîdí vy:o anmyi vyi t:oo, w:êêní wa ny:ee t:oo. Yepê, Tumu kópuni d:omo yu kn:ââ u mênê kwayi ngê anmyi vyi t:oo, díyo naa tédê tâa wa kaa dmi.

**Yesu pi ka nkíngê p:uu u
ngwo ye doo danêmbum**

Mátíyu 10:28-33; 12:32; 10:19-20

⁴ Yesu ngê yepê, A pyipe yoo, pi kní ye namê nkíngê. Yepê, A l:êê díy:o wa vya nmyomomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntââ, kópu nmye daamuwa d:uu ngmê. ⁵ Yepê, Ye anmyi nkíngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyílo, u kwo yidmyinê nkíngê.

⁶ Yepê, Kópuni dí vyi, nmye mêní tpapê, Pi kní ye namê nkíngê. Yepê, Mtyímwe daa ndîí nméni tp:oo, kní ng-mêdê pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vyuwo yédi. ⁷ Yepê, Nmye myewunê vyuwo yédi, dp:ee mtyímwe ntee yéli, dnyinté nmye dédê vyuwo. Yepê, Nmyo

yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye tóó, doo u lama daang-mêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkíngê.

⁸ Yepê, Pini n:ii ngê pi kní ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, Chóó Lémi u Pi Ndêndê p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel kní yi ngíma yi pini u nkwo daanímwo wópu, a kêê k:oo wan:uu kââ. ⁹ Yepê, N:ii ngê pi kní yi ngíma wa a wópu nê, yewo, Ye pini daa Chóó Lémi u Pi Ndêndê, p:uu dínê dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel kní yi ngíma yi pini u nkwo wanímwo wópu, a kêê k:oo daan:uu kââ. ¹⁰ Yepê, Pini n:ii ngê daawa mya nê, a p:uu adí peede tpapê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée knomomê, u ntââ Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a ngî, ngmênê n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adí peede tpapê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilí u kuwó daawa kée té.

¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngêpê ngomo y:enê pyu kní y:oo adnyin:aa kóté kígha nmyo, kada pini kní y:oo ó king kní y:oo adnyin:aa kóté kígha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi kópu kní ye nuw:o ngê kêê nangê t:oo. ¹² Yepê, Kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o nédê mwiyé ada a t:emí dé.

**Yesu kmungo pyu yoo yi
p:uu u ngwo doo mgongo**

¹³ Yesu yélini ye doo danêmbum, yi vy:o pi ngmê ngê kwo, Mââwe. Kwo, M:aa dini ghi n:ii ngê pwene, a mbwó ngê tpile yintómu u mo a ngî too. Kwo, U kwo vyi ngi, Kní a ka ngma a kê ngê. ¹⁴ Yesu ngê kwo, Kí pini. Kwo, N:uu ngê nmyi kóté kígha pyu ngê pyódu noo. ¹⁵ Pi kní ye yepê, Kmungo pyu yoo yi nj:ii ngê kêê u ngwo nangê t:oo, mu

kópu u díy:o pi u ghê ndêndê daa tpile knî yi p:uu a tóó. ¹⁶Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ndáápi ngmê, ndapî u ngópu dépwo ghêdê, tpile u ngópu myedépwo ghêdê. ¹⁷Yepê, Chóó u nuw:o k:oo apê, Pudumakó w:uu ngmên:aa kaakaa, ndapî ndîi u ngwo waní kmênê. ¹⁸Apê, A stówa my:oon:aa pyidupyidu, a ndapî d:ud:umbiy:e ndîi ngê u ngwo wa pyódu. ¹⁹Apê, U kuwó dini ghi ngê a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, anê, Nê pi ngmê, tpile ka mênê nuw:o, m:ââ yilí yi k:oo aní líme, aní kmaapí, daaní dpodo, d:ud:umbiy:e aní gha vyílê. ²⁰Yesu ngê yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê kwowo, Modo podo. Nyi mtíkó pyu ndîi. Awêde mgîdí vy:o nye pwopwo, ímíle yintómu n:uu ngê wa ghay dmi. ²¹Yesu ngê yepê, N:ii ndapî mu ngmídi p:uu adí nuw:o, Chóó Lémi p:uu daadí nuw:o, yi pini yinté pini ngê wa pyódu, mbodo podo.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum

Mátíyu 6:25-34

²²Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pípi ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kíngí pyódu, kpîdini nmye t:emí ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekíngí pyódu. ²³Yepê, Nté kpîdí daa ndîi kópu dê, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu. ²⁴Yepê, Ímê knî yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpí kaa ngmê, nté nt:u d:uudpí t:ee ngmê, p:o d:uuwodê íuw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêlé, Chóó Lémi ngê yinê dpó mbono té. Yepê, Dp:ee ímê ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo. ²⁵Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adí

pyodopyodo, ngmênê doo u ntââ nmyi ya daadîi ngê daanmya a pyépi. ²⁶Yepê, Yi kópu nmye doo u ntââ, lukwe díy:o kn:aa kópu knî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê a pyede. ²⁷Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngí nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpîdí p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi. Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapî ndîi, u kpîdí mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpîdí mênê chíi tumo. ²⁸Yepê, K:omo tpile chíi mênê yi awêde a kwo, m:ââ m:ii ndê ngê dpí ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nêné yi nkwo do dpí kââ, kpile ye yinê wunê yémí. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyé kpílê nmyo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté u kwo nmye kélímí té. ²⁹Yepê, Nté mbwaa yi pyw:émí nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kíngí ya. ³⁰Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kélímí nyédi, vyílo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mí u lama ka tóó, yi tpile daadnyí ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu. ³¹Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo ndîi kópu ngê nmye choo ya, yi tpile dé nmye u ngwo wa a kê té. ³²Yepê, K:omo tpile dp:ee yoo ndîi, ngmênê pi knî ye nkíngê ngê kêê kídmynênêgê t:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi Mí ngê u yoo chóó adí y:enê, yi yéli yi kada pini knî y:oo wa pyódu nmyo. ⁵

Daa tpile ndapí yi p:uu nuw:o u danêmbum

Mátíyu 6:19-21

³³⁻³⁴Yesu ngê yepê, Pini n:ii u ngópu ndapí a tóó, dyámê mbêmê, wonê-wodiyédiyé a nuw:onuw:o ngê, dpó, L:âmo mokídangê ngee ó pi ngê kíngí t:âmo. Yepê, U kpîdí mb:aa knî yi p:uu mye nuw:o yédi, dpó, Tpile we ngê kíngí

¹⁶12:15 1 Tim 6:9-10 ¹⁷12:16 1 Tim 6:17 ¹⁸12:19 Njems 4:13-15

¹⁹12:24 Psalm 147:9; Luukí 12:7 ²⁰12:27 1 Kings 10:23-25

²¹12:32 Luukí 22:29-30

dyênê té. Yepê, Nmyi tpile yilî nmyi nuw:onuwo u kópu ngê nmye kîngî pyaa dmi, nmyi ndapî nmyi nuw:onuwo u kópu ngê myekîngî pyódu. Yepê, Nmyi tpile yilî kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi y:i adî kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóó p:uu choo kwo. Yepê, Nmyi tpile yilî pi knî ye dpî y:ee tóó, nmye wa pwila t:oo, yi ndapî dpo ngî yó, ngópuch:anê knî ye dpî y:ee yó. Yepê, Yi ndapî Chóó Lémi ngê mbóó p:uu ya mb:aa ngê nmye amímê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáapi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye kópuni vyyu, u t:âât:ââ p:uu

³⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, A kuwó mgîdí wa a ghay, ngmênê dpî ngê kêê kîdmyenêngê t:ee ngmê, nmyi dpodo u kpîdí dmi nmyi mbwo kîdmyenêngê ngee t:oo, nmyi lam dmi kîngî pw:oo dmi, dny:oo pîpî. ^{t36} Yepê, Lémi knî y:oo yi dpodo pyu yoo wunê kuwokuwo tumo, yedpo, Dmyinê t:âât:ââ nmo, kîd:oonê dpî dmi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi yoo dpo diyé dmi, keñe p:uu wunê depedepe nyédi, yi dpodo pyu knî y:oo keñe ye dpî kpêmî t:oo, yi lémi yoo yi nté dpo têêdí ngmê. ³⁷⁻³⁸ Yepê, Yi lémi ngmê ngê mgî wa a pwaa knomomê, mgîdí nûknî nûknî p:uu wamî t:aa, u dpodo pyu knî yi p:uu ada a nuw:o, awo, A dpî té, ó a t:âât:ââ nê? Yepê, N:ii u dpodo pyu yoo daadnyi dpî, yi kada pini adnyi t:âât:ââ, yi pini u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile u dpodo pyu yoo, ngmênê chóó u nté wa a têêdí, ye wa y:oo. Yepê, Wamyê

chaa kalê té, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wamyê pyaa dmi.

³⁹ Yi kópu p:uu Yesu ye myedoo mgongo, yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáapi ngê nmyi ngomo wa pwââ. Yepê, Yi wéni nmyi lama adî ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalê ngmê. ^{u40} Yepê, Yinté myedmyinê t:âât:ââ nê, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê, vyílo yi dini ghi ngê wanê t:aa.

Yesu chóó u yoo yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátíyu 24:45-51

⁴¹ Pita Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Ye mgongo nmî mo nmo chi kwolo, ó pi yintómu knî yi k:ii? ⁴² Nmî Lémi ngê yepê, A yoo yi kada pini ngê wanmyi pyaa dmi. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmîdi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyi, kwowo, Dy:oo ye cha a chapwo, yi nté ndapî ye chi yémî dê. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadîi y:i adîn:aa ya. Yepê, Pini n:ii wa ngmîdi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndîi ngê adî ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adî dpodo? ⁴³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilî yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ⁴⁴ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilî yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu. ^{v45} Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlî daawa taa knomomê, dpodo pyu knî yi kada pini alanté adî nuw:o, awo, Nmî lémi kêma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu, adî nûkn-

^t12:35 Mát 25:1-13; 1 Pita 1:13; Mak 13:32-37

^u12:39 Mát 24:43-44; 1 Tes 5:2 ^v12:44 Mát 25:19-23

weñuknwe, mbwaa adî ndanî, u ngwo adî ghétighéti, dpodo pyu dpodo módó yoo adî kpakakpaka dé, ⁴⁶ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa. Yepê, Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, kuwa yéli yi vy:o wa kââ.

⁴⁷Yesu ngê yepê, Dpodo pyu n:ii u lama u lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo yédi, ngmênê a mgeemgee yédi, u dpodo daawa dóo knomomê, ye u lémi ngê yi pini dpodombiy:e wa kpada. ^{w48}Yepê, Ngmênê n:ii u lama dnyinté a ya yédi, ngmêdpî kn:aadi, u lémi ngê dpodombiy:e d:uudpî kpada. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu dnyinté a kwo, dnyinté adî chââchââ. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo chââchââ.

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Mátiyu 10:34-36

⁴⁹Yesu ngê yepê, M:aa u yâpwo tédê chââ ntee tpile ngê dê pyódu, nté woo kapî y:i doo u ntââ. Yepê, Ala kópu u l:êê díy:o nê loo, nê, Yi chéli nîmo vyuwó. Yepê, U ya a nga a kwo, Yi chéli d:ââ nîmo vyuwó. ⁵⁰Yepê, Daa kêmakêma dono u mênê anînê wupwo, yi dono p:uu nuw:o ngê dê dyênê nê, u dí yi p:eeni kópu a nga wa pyódu. ⁵¹Yesu ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye yoo kââdikââdî u l:êê díy:o dyâmê mbêmê nê loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdî u l:êê díy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê. ⁵²Yepê, Yoo chámêchámê kn:ââ wunê kídî chaa, dye ghi yintómu a l:êê díy:o yoo adnyi numo chámêchámê. Yepê Pi mupwoknî limi knî kwéli adnyi ya, a l:êê díy:o wanîmo chámê té, pyile miyó dê yi p:uu adî d:uu, miyó myenté py-

ile knî yi p:uu adî d:uu. ⁵³Yepê, Yi pini mupwo noko dnyinté adpî ya, u kpâm tp:oo módó k:ii noko dnyinté adpî ya, u n:ââ k:ii noko dnyinté amyidu ya.

Yesu ngê pi knî ye u ngwo vyu, yepê, Lukwe díy:o dp:ee myeme nê

Mátiyu 16:2-3

⁵⁴Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Dini ghi n:ii ngê nkali nmye mumu ngópu, nye, Daa kêmakêma tpîi wunê ghayghay, yepê, yed:oo tpîi dpo ghay. ⁵⁵Yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídî vy:o pudu yilî a kwo yédi, nye, Mââ kââdî y:ay:a wa pwiyé, yepê, yed:oo wom-umo kââdî y:ay:a dpî pwiyé. ⁵⁶Yepê, Lukwe díy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóo p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe díy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee myeme nê.

Yesu yoo yi kóté kîgha p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 5:25-26

⁵⁷Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o nmyi nuw:o kwolo ngmê dé. ⁵⁸Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adî kwo, Nî kóté kalê nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté tédê adî nêne nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngîma mēdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mēdaamî km:êê nmyo. ⁵⁹Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, y:i anmyin:aa ya, u dí nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo. Yepê, Daa kêmakêma kóté tédê n:aa nêne nmyo, nmyi kópu dmi d:ââ l:âmo tóo.

Dono kuwokuwo u danêmbum

13 Yi dini ghi ngê pi knî ngmê ta, Yesu ka mdoo a núwo ngópu,

kwo, Nkálili pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi ka kpêê dnye yiyé, kwo, Lóma lede knî y:oo kî vya tumo. ² Yesu ye póó wo, yepê, Lukwe díy:o yinté pw:oo dniye? Yepê, Yélini pw:oo dniye, nmyinê nmye yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi, apii? ³ Yepê, Kêle, yinté daa tóó. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye yi yéli ntee pw:oo dniye, yinté am:ii pw:oo dmi. ⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngomo daadîi pwaa wo, Sailówam, pi y:a mé wááli vyá, yepê, lukwe, yi yéli yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi? ⁵ Yepê, Kêle. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye yi yéli yi nt:anê wanmyi yaa dmi, wam:ii pw:oo dmi.

Yesu Nju tpémi yi p:uu u ngwo doo mgongo

⁶ Yesu ngê Nju tpémi ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê, u kuwe kn:ââ ngmêdoo kwo. Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Kuwe kîgha ngmênî ma, ngmênê dépê pyw:ângo, ^{x7} wod:oo u dpodo pyu ka kwo, M:ââ pyile kî yini kîgha d:oongmê ndîi, kwo, kp:anê ngi, daadî kwo. ^{y8} Yepê, Ngmênê yi dpodo pyu ngê kwo, A lémi, ghêlî nangê kpono, m:ââ mu ngmîdi u kwo yéni. Kwo, Têpê ngê mênî wuwó, tpile tp:oo knî yi kn:êê u mênê n:aa yiyé. ^{z9} Kwo, Kî m:aani ngê nt:u nkwo doo daawa kaa knomomê, ye u ngwo dpî kp:anê ngi.

Yesu ngê duwoduwo módó u ngwo pyi ngê

¹⁰ Lîme wo ngmê ngê Yesu ngêpê ngomo k:oo doo dêêpî. ^{a11} Pyââ y:i ngmêdoo ya, kmêna u ngwo ngmêdoo kwo, yi pyópu duwoduwo kwólu, m:ââ y:a mé wááli yinté doo m:ii, ntênê paa doo u

ntââ ngê u kwo dpîmo ya. ¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê módu, kwo, A pwiyé, wod:oo Yesu ka loo. Kwo, A ch:am. Kwo, Kópuni ngê dyênê nyoo, dí chedê. ¹³ Wod:oo Yesu ngê kóó dê kpadama yé doo, kwo, Mbwó a pyidu ngi. Yi ngwo yi pyópu ngê mbwó yedê pyidu ngê, Chóó Lémi doo chaa kîgha. ¹⁴ Yi ngêpê ngomo u kada pini nod:e wo, mu kópu u díy:o Yesu ngê lîme wo ngê yi pyópu pyi ngê, wod:oo pi knî ye yepê, Wo wéni dpodo u wo, yi wéni knî y:oo nmyi pyipyi u l:êê díy:o dmyina a lèpî, ngmênê daa lîme wo ngê. ¹⁵⁻¹⁶ Yesu ngê yi pini ka kwo, Nmyo k:omodanê pyu yoo, kópuni nmye tpapê tumo, yi kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Setan ngê ala pyópu ló dini a kudu ngê, m:ââ y:a mé wááli doo duwoduwo. Kwo, Lîme wo ngê yi yedê dí pywálf, nmyinê nmye dono kópu yidî d:uu, ngmênê yinté kópu kîmy:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Lîme wo ngê nmyi hósí ndonki knî yi yedê kînmeye pywálfpywálf tumo, mbwaa paa nmye ínéne tumo, mbwaa y:i dp:uu nda ngmê. Kwo, Daa hósí ntee tpile yidî pywálf, ala lîme wo ngê. Kwo, Epílaham u tii íedê pyópu ngmê yidî pywálf. ^{b17} Yélini Yesu p:uu dnye d:uu, yi kópu u mywene ye ghê wo, wo yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Nmî nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yi kópu knî yi l:êê díy:o dnye chaa kîgha.

Kwee u mgongo danêmbum

Mátíyu 13:31-32; Mak 4:30-32

¹⁸ Yesu ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté aní mgongo? ¹⁹ Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilî ngê amí pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê

^x13:6 Mát 21:19; Mak 11:13 ^y13:7 Luukí 3:9 ^z13:8 2 Pita 3:9,15

^a13:10 Luukí 6:1-11; Njon 5:16; Ex 20:9-10 ^b13:15-16 Luukí 14:1-6

yi nkwodo dpí kee, dpí tîpîtîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

Yis u mgongo danêmbum

Mátíyu 13:33

²⁰ Myombó Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo kaakaa p:uu lónté aní mgongo. ²¹ Yepê, Alanté. Yepê, Mbidédi nk:êênî tédê pyââ ngê yis knî tp:oo dpo ngí, k:omo tpile kpo ndîi u mênê dpí yé, ng-mênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpí mbó.

Keñe kwólu puu tédê u danêmbum

Mátíyu 7:13-14,21-23

²² U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu p:aani p:aani yoo doo ndiye kîgha dé. ²³ Pi ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Nmî lémi, pi yilí Chóó Lémi kóó k:oo wa ghê, ó daa yilí? ²⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi keñeni t:âmo wunê tóó, yi keñe kwólu puu daa ndîi. Yepê, Yi keñe t:âmo koko, ndîi kópu ngê nmye choo ya, dpodombiy:e ghê dmyeno, yi keñe t:âmo paa kee dmyeno. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi yilí y:oo u yi y:e wadî kwo, awo, Yi keñe t:âmo nm:uu kee dmi, ngmênê wa dêê dmi. ^{c25} Yepê, Ngomo chóó wa gh:êêdê, keñe nmye wa a kuwo. Yepê, Kuwa anmya a kwo, keñe p:uu anmya a depedepe, kwonye, Nmî Lémi, keñe nmo a kpêmî ngí. Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi, a lama myedaa tóó. ²⁶ Kwonye, Ng:ii kînmee a yakmaapî, nmî p:o kînyoo a ndiye kîgha nmo. ²⁷ Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi a lama myedaa tóó. Nmyewo, A nkîgh:ê a y:ee dmyeno, nmyi l:êê ghi dmi dono dé. ²⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epílaham mupwo káámi, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi kóó k:oo wanmyi m:uu

t:oo, ngmênê kuwa anmyi kwo, yi ngwo tpéé kópu wanmyi vyi ngmê, anmyi mbê, anmyi nod:enod:e, nmyi kpéngi ti dmi kelekele adnyi paa. ^{d29} Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo am:ii m:uu t:oo, anye, Nipi ka yakmaapî té. ^{e30} Yepê, Yi ngwo kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada.

Pádisi knî y:oo k:omo ngê Yesu ka mbwó u ngwo yé ngópu

Mátíyu 23:37-39

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili Wee u kwo modoo ya, ghêlî dêpê kuwo ngê, Pádisi knî u kwo ngmê loo, kwo, Kn:aa chi lêpî, king Antipas Helodi u wee a kuwo ngí, u yi u ngwo a kwo, Nyi ní vy:a. ³² Yesu ngê yepê, Ye pini chii w:ââ ntee pini, ala kópu u kwo nyi vyi yó, kwipi, Nê ngê yoo yi kmêna ka ngm:ii kîgha té, myeka pi pyipyi, mââ m:ii kêlê u dpodo wa chedê, kada u ngwo wa a y:oo. ³³ Yepê, Doo u ntââ al:ii daanî ya. Yepê, Mââ m:ii kêlê Nkálili Wee anê kuwo, Njedusalem aní lê. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Njedusalem a ng-midi ngê, u nuu u p:aa ngê pyódu ngê, ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u komo kapî pyu yoo y:oodnyimo a vyee dé. Yepê, Chóó Lémi u komo wodîni kapî, ye al:ii pîdmyi vya nê.

³⁴ Yi Pádisi knî ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vwuwo pyu lukwe díy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêêpî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kêmkêmi ngê tp:oo w:uu núupée dê yi maknopwo ntee dpí w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté ní w:êê nmyo, ng-mênê a wépi nmyi pwaa ngópu. ³⁵ Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyinê kuwo, mēdaamunmyi m:uu nê, u dí wéni

n:ii ngê anmyi vyi ngmê, anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpî.

**Yesu mgî k:oo ghayghay
p:uu u ngwo ye doo danê**

14 Lîme wo ngmê ngê Pádisi yoo yi kada pini ngmê u ngomo k:oo Yesu doon:aa kmaapî. Yélini y:i dnye ya yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dêpê y:ee tumo. ²Pi ngmê, kóó kpâlî mbó ngmê dé, Yesu ka loo, ³wod:oo Yesu dêêpî pyu knî ye Pádisi knî ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu angénté a kwo? Yepê, Lîme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ? ⁴Ngmênê u póó u kwo daa vya ngópu, kópu u kwo myedaa vyi ngópu. Wod:oo Yesu ngê yi pini pyi ngê, p:o mê dy:ââ ngê. ⁵Wod:oo ye mê póó wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo lîme wo ngê mgî k:oo wa ghîî knomomê, doo u ntââ chóó mēdaawa a kee, yepê, lukwe, lîme wo u l:êê dîy:o u mî ngê yi tpémi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, lîmîlîmî ngê amêdê pēêdî. Yepê, K:omo tpile daa tp:oo yedê ghîî, ngmênê u pudumakó ayedê ghîî, k:omo tpile lîme wo, wamyedê pēêdî. Yepê, Daa pudumakó ntee tpile yidî pyi, ngmênê pi yidî pyi. ⁶Yesu ka u kópu daangmê vya ngópu, dêê dniye.

**Yesu kada yââyââ p:uu u
ngwo ye doo mgongo**

⁷Dini ghi n:ii ngê kmaapî tēdê dnye koko, kada pini yoo yââyââ tēdê mb:aa mî yaa dniye. Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, ⁸Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê kmaapî tēdê amênê dóó kalê nmyo, yââyââ tēdê mb:aa ghêlî k:ii kada nangmên:aa yââ. Yepê, Nmyi lama daadî ya, yi pini ngê kada pini ndîi ngmêdumu dóó kwolo. ⁹Yepê, Yi pini

ngê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, Ghêlî k:ii kada pini u ya tēdê dmyen:aa yaa dmi, nmyewo, mwada y:i nyinê yaa dmyeno, kada pini yoo al:ii a yââyââ té. Yepê, Mywene nmye wa ghê, pi kamî yoo yi vy:o anmy:uu yaa dmi. ¹⁰Yepê, Yélini yi pi dmi tēdê, yi vy:o p:ee dmyina a yââyââ, naa chóó ngê ala kópu chóó nmye choo a tpapê, A léma, a pwiyé dmyeno, léma yi vy:o myanyi yaa dmyeno. Yepê, Pi knî yi ngîma nmyi pi dmi ndîi ngê u ngwo wa pyódu. ¹¹Yepê, N:ii ngê u pi chóó a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi tēdê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

⁸ ¹²U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê ngomo chóó ka kwo, Dini ghi n:ii ngê nté nyimo l:âmol:âmo knomomê, myipe yoo, mwó yoo, nēni yoo, ndáapi ndîi yoo nama a dóó kîgha dé, mu kópu u dîy:o dîyo yi kmaapî tēdê kmaapî tēdê u nkwo adnya a dóó kîgha ngi, yi ntini u ngwo moo ngomontaa ngmê. ¹³Kwo, Ngópuch:anê yoo, kóó kpêê dé, kpâlî kpêê dé, ngwolo kopwe dé p:ee yicha a dóó kîgha dé. ¹⁴Kwo, K:omo tpile doo u ntââ dé, yi ntini daawa ngomontaa ngmê, ngmênê Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê yoo mb:aa kpēênî wa a pyidu té, wamyedê pyidu ngi, ya mb:aa u ngwo wanyimu pyw:oo.

**Yesu Chóó Lémi kóó k:oo kmaapî
ndîi p:uu u ngwo ye doo mgongo**

Mátíyu 22:1-10

¹⁵Yélini y:i dnye kmaapî, yi vy:o pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Dyámê mbêmê nipi kmaapî daa ndîi kópu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kmaapî tēdê kóó k:oo wa a dóó kalê nmo, yi ngwo w:aa d:ud:umbiy:e wanmîmo pyw:oo, apií.

¹¹⁶ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê ngê kmaapî ndîi u l:êê dîy:o wo ngmê ngmîdî ngê, pi yilî mîné dóó kwólu, yepê, a kmaapî têtê dp:uu taa dmyeno. ¹⁷ Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dyimê wo, u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, Yoo a pwiyé we, ala kópu ye nyi vyi, Tpile yilî yintómu machedê, kmaapî ala. ¹⁸ Yepê, Wod:oo yi pini ye loo, u lémi u kópu ye doon:aa tpapê, ngmênê u kwo nganê mbê dniye. Yepê, Pi ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, A yâpwo têtê kamî kwéli adî ya, yi ghi nîmo mumu. ¹⁹ Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Pudumakó y:a dî pwila, p:o nîné ñeñe té. ²⁰ Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Ala ngwo até dî yéé. ²¹ Yepê, Yi dpodo pyu u lémi ka mê diyé wo, yi kópu yilî u kwo mîné nté ngê, wod:oo yi lémi d:ud:umbiy:e nod:e wo, apê, A wépi lukwe dîy:o da pwaa ngmê. Yepê, U dpodo pyu ka kwo, P:aani pee p:aani pee chi lêpî, ngópuch:anê yoo, kóó kpêê dé, kpâlî kpêê dé, ngwolokopwe dé a núw:o té. ²² Yepê, Wod:oo loo, yi ngópuch:anê yoo a núw:o too, u lémi u ngomo k:oo km:êê too, u kuwó dini ghi ngê u lémi ka kwo, Pi knî m:uu yi p:aa dmi ka tóó. ²³ Yepê, Wod:oo yi lémi ngê kwo, Kn:aa p:aani tpémi al:ii myedê núw:o té, a ngomo pêtê nt:ee y:e. ²⁴ Kwo, Yélini mwiyé nê dóó kalé too, a nté pee tp:oo daangmêwa ma ngmê.

Mwiyé nuw:o u dyimê pywuu dê

Mátíyu 10:37-38

²⁵ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê kada a y:ângo, doo paa, maa p:uu pi yilî knî y:oo dnye yâmuyâmu, wod:oo ye diyé wo, ^{k26} yepê, N:ii ngê a p:uu dpodo u

l:êê dîy:o, u pye mî, u kpâm ghee knî, u tîdê mbwó yoo u mbodo kn:ââ vuyuwó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu daawa kaalî. Yepê, Myenté, n:ii ngê chóó u nuu u kópu dé u mbodo kn:ââ vuyuwó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu myedaawa kaalî. ²⁷ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Mu dini ghi ngê pi dono knî y:oo a yoo vy:o yéli adnyin:aa kpakakpaka dé, woni amyimî vya t:oo. Yepê, N:ii ngê a l:êê dîy:o dono daawa a vy:u, a l:êê dîy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dîpî, a kêê k:oo daamî ghê. ¹²⁸ Yepê, A yâmuyâmu ngê ghêlî k:ii kêê nangê t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o, anmya a yâmuyâmu nê, ó daanmya a yâmuyâmu nê. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, Nkéli ndîi ngmênî pwila, lémi ngê u ngwo nî pyódu, yepê, yi pini ngê chóó u ndapî mb:aamb:aa ngê mwiyé dpo kp:aa ngê, mu kópu u dîy:o nkéli núknî a tóó. ²⁹ Yepê, Chóó u ndapî mwiyé dnyinté wa a kp:aa knomomê, u ndapî doo u ntââ ngê wa pyódu, u nêni knî ye amêdîn:aa nkêpê. Yepê, Wa dêê knomomê, nkéli daawa pwila knomomê, ye pi knî y:oo wa yumu ngmê, wamye nkwati ngmê. ³⁰ Yepê, Yi pini p:uu adnyî danê, noko yewo, U yi u ngwo doo kwo, Kópu ndîi ngmênî d:uu, ngmênê kêtê dîpî. Yepê, A yâmuyâmu ngê ghêlî k:ii kêê nangê t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o. ³¹ Yepê, Myenté, dyimê pywuu nmye munîné kuwo. Yepê, Lede yoo yi kada pini ngmê, dini ghi n:ii ngê ala kópu wa ny:oo, awo, Kn:aa lede yoo yilî kiyedê pwiyé dniye, nmî lede yoo daa yilî, yepê, yi pini mbwódo wa yââ, mb:aamb:aa ngê adî nuw:o. ³² Yepê, U yoo doo u ntââ ngê adî ya knomomê, ye yi pini ngê u pi knî angmê dy:ââ, wo lede yoo

¹14:15 Luukí 13:29; Tpyuu 19:9 ¹14:20 1 Kódin 7:33

^k14:25 Luukí 18:28-30 ¹14:27 Luukí 9:23

yi kada pini ka kwowo, L:êê u yi nmo daa kwo, mb:aamb:aa u yi nmo ye kwo, kópu mb:aamb:aa ngê mēpaa l:âmo koo. Yepê, Mwiyé daadî nuw:o knomomê, u lede yoo l:êê tēdê wa dy:ââ tumomê, wo yéli y:oo wa vya t:oo, kada pini wamye pw:onu. ³³ Yepê, Myenté, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o. Yepê, N:ii ngê chóo u kópu dé daawa kée té, doo u ntââ a p:uu daawa kaalí. ^m

K:omo ntii u mgongo danêmbum

Mátíyu 5:13; Mak 9:50

³⁴ Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mēnê ntii daanyi yé knomomê, u n:uu daadî ya, pwópwó ngê wa pyódu, nanê wa ma. Yepê, Ntii vy:êmi tēdê nmyi tp:ee ngmanmyi dy:ââ knomomê, pye nkwo do ntii wa vy:êê knomomê, yini pwópwó, u n:uu daadî ya, ye lónté mb:aamb:aa ngê wa pyódu? ³⁵ Yepê, Doo u ntââ. Yepê, U dpodo daadî ya, wanmyi pii ngmê. Yepê, N:ii kní yi ngópu puu a pyede, yi kópu ny:ee y:e, p:uu dny:oo nuw:o. Yepê, N:ii ngê k:omo ngê wunê yâmuyâmu nê, mye yinté pini, u dpodo daadî ya, waní kée.

Sipi tp:oo l:âmo ngêêpî u mgongo danêmbum

Mátíyu 18:12-14

15 Wo ngmê ngê tákisi ngêêpî pyu yilí Yesu ka lee dniye, yélini Pádisi kní y:oo mwiyé kée tumo, u kwo mye lee dniye, danêmbum tēdê dnyen:aa ng:aang:aa. ⁿ² Yesu yi vy:o doo kwo, mywene u ngwo myedêpwo kwo, wod:oo Pádisi yoo dēêpî pyu yoo dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe dīy:o kī pini pi dono kní yi k:ii a yak-maapí té. ³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kópu nmye ngmên:aa poopoo. ⁴ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, u sipi yonoy:a adí kwo. Yepê,

W:amí mbēmê wa núw:o té, y:i adnyin:aa kmaapí. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa núw:o té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mē chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mē chu kmaapí tēdê wa a kuwo té, yonoy:ani adín:aa nmy:uu. ⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amênê pyw:oo, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, wa dnyinê, u nkono wa yé, p:o wa núw:o. ⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u pyipe kní ye, ngmênêni kní mye yi k:ii, ye wa mbwólu, yewo, A da we, a sipi tp:oo n:ii ní nmy:uu, kímêd:a pyw:oo, u kmaapí tp:oo dóo koo. ⁰⁷ Yepê, N:ii ngê dono u maa dpo kuwo, Chóó Lémi ka dpo diyé, yi pini u l:êê dīy:o Chóó Lémi u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpí pyódu. Yepê, Yini sipi yonoy:ani ntee pini. Yepê, N:ii yoo yi nuw:o dmi alanté a tóó, apu, Nmo mb:aamb:aa dé, yepê, yi yéli Chóó Lémi ka daawa diyé dmi. Yepê, Yi l:êê dīy:o Chóó Lémi u gha mb:aamb:aa ngê daawa pyódu.

Ndapí l:âmo ngêêpî u mgongo danêmbum

⁸ Yepê, Pyââ ngmê u ndapí y:a njini adí ya, yononi l:âmo wa a ngee knomomê, lukwe, ala kópu wa vyi, Mwo a p:aa? Yepê, Kêle, yi kópu daawa vyi. Yepê, Wadí nmy:uu, u tpile yintómu wa w:ee té, u ngomo maknopwo ghi wa a gh:ii, u dí amênê pyw:oo. ⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amêdê pyw:oo, u pyipe kní ye, ngmênêni kní mye yi k:ii, yewo, A da we, ndapí l:âmo n:ii nê ngópu, até mēd:a pyw:oo. ¹⁰ Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê pi ngê u dono yilí dpo kuwo té, Chóó Lémi ka dpo diyé, enjel yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpí pyódu. Yepê,

^m14:33 Mát 5:27-28

ⁿ15:1 Luukí 5:29-30

⁰15:6 Luukí 19:10

Yélini a ka wunê lêpî nyédi, yi dono wunê kuwokuwo tumo, Chóó Lémi ka mēwunê diyédiyé té. Yepê, Yi l:êê dīy:o nmyi gha dmi lukwe dīy:o mb:aamb:aa ngê daa tóó.

Pini n:ii tp:oo l:âmo a ngêpa wo u mgongo danêmbum

¹¹ Yesu ngê Pádisi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya. ¹² Yepê, Kaapeeni ngê u mî ka kwo, M:aa, ñmîle yilî a mbwó k:ii ala ngwo nye yéepi. Yepê, Wod:oo yi mî ngê u tpile yintómu ye yópu. ¹³ Yepê, Wo wéni knî yi k:oo kaapeeni ngê u tpile woni pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, wod:oo kada a y:ângo. Yepê, Dyámê pee ngmê mbêmê chono daa loo, y:i doon:aa ya, u ndapî yilî u pyipe knî yi p:uu mî dyênê ngê, nipi dnyen:aa mbwaa ndanî. ¹⁴ Yepê, U tpile yilî yintómu l:âmo mîné ngópu, yed:oo yi dyámê pee p:uu m:uu ndîi ngmê ghê wo, nté chedê ngê pyodo, yi pini ngê dómudómu myedê pyw:ângo. ¹⁵ Yepê, Yi p:aani pi ngmê p:uu doon:aa dpodo, u mbwêmê w:uu ka dpímon:aa vyuwo, ngmênê u dpodo u pywuu doo u ntââ yidpímo a ngêépî, nté pee tp:oo yidpímo pîpî. ¹⁶ Yepê, Ntini n:ii mbwêmê knî y:oo dnyimo a pyw:émî, u yi u ngwo dpímo kwo, Yi ntini my:aa ma, ngmênê doo u ntââ, yi ntini daapî ndîi. ¹⁷ Yepê, U nuw:o u kwo yimênê diyé wo, apê, Ng:aanî dómudómu. Apê, M:aa p:uu dpodo pyu knî y:oo dye ghi yintómu u ntââ ntini yiwunê pîpî ngmê. ¹⁸ Apê, M:aa ka p:o mênê lêpî, M:aa ka ala kópu an:uu vyi, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono. ¹⁹ Doo u ntââ ñm:ee ngê mēdaani ya, ñmodo pyu ngê pyódu nédi. ²⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, u mî ka p:o mē diyé wo.

Yepê, Chono dêpwo a m:ii, u mî ngê y:i a módu. Yepê, Tp:oo u mî ka ch:anê wo,

u mî ngê mbêpê a puwâ, maa p:uu mîné pyódu ngê, tp:oo u kede paa t:ângo, dmi ngmîdi kpo, ñ:uu kpâa pee p:uu dyîngo. ²¹ Yepê, Tp:oo ngê kwo, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono, doo u ntââ ñm:ee ngê mēdaani ya. ²² Yepê, U mî u kwo daa nod:e wo, u dpodo pyu knî ye yepê, Ngomo k:oo kpîdî mb:aa ngmê nya yó, lîmilîmî ngê u mbwo nyi t:ee yó, yu dópo dê yuwo mye t:ee dóó, pi yintómu yi lama yaa we, Ala a tp:ee njini. ²³ Yepê, Pudumakó tp:oo n:ii p:uu ntênê yilî a t:a, ngmênny yaa yó, kmaapî ndîi ngma a pwaa koo, ²⁴ mu kópu u dīy:o a tp:ee na a ka kî pwene, kîmêdê pyidu, na a ka l:âmo a ngêpa wo, ngmênê até maa t:aa. ^p

²⁵ Yesu ngê yepê, Yi dini ghi ngê tp:oo kaa dpodo tédê doo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê p:o mēdoo a diyédiyé, maa p:uu apê, M:aa k:ii nyi ngomo k:oo lukwe u dnyengi ka kwo, lukwe dīy:o ka yumu té, ka wéti té, ka kââkââ té. ²⁶ Yepê, U mî u dpodo pyu ngmê ka kpede mbê wo, u kwo póó wo, kwo, K:ii lukwe ngma a pyodopyodo, ló mââwe ngmēyi t:aa? ²⁷ Yepê, Yi dpodo pyu ngê kwo, M:wó kîmêdê diyé, mî ngê nté pee u l:êê dīy:o ngmêkêdê l:âmo, mu kópu u l:êê dīy:o dîmî pwene, mēkêda diyé, vyîlo yi dnyengi ye kwo. ²⁸ Yepê, Tp:oo kaani d:ud:umbiy:e u mî ka nod:e wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yi ngomo k:oo nî kee. Yepê, Wod:oo u mî kuwa u kwo a pwii wo, kwo, Ngomo k:oo a kee. ²⁹ U mî ka kwo, Kî m:aani yilî kîné vy:ungo, m:uu wâpu noo dpodo. Kwo, Ngópu yilî dîpîngmê kn:aadi ngê, ngmênê yenté kópu a nga dipingmê d:uu ngê, nunukwéti a pyipe knî yi k:ii nmo myedipengmê kpo. ³⁰ Kwo, Ñm:ee ngê napî yilî téli pyââ knî yi p:uu mî dyênê ngê. Dini ghi n:ii ngê p:o mēdê diyé, pudumakó u l:êê dīy:o lukwe dīy:o ng-

mêchi vy:a. ³¹ U mî ngê kwo, A tp:ee, al:ii dye ghi yintómu ng:ii nye tóó mo, tpile yilíni a ngópu a tóó, nêni dé. ³² Kwo, Doo u ntâa mwó módó daapaa t:aa, mu kópu u díy:o na a ka mîni pwene, kîmêdê pyidu, l:âmo mîné ngêpa wo, kîmêd:a pyw:oo.

Yesu ngê Pádisi kní ye yepê, Nmyo yi pini tp:oo kaa ntee pini dé.

Lémi dódó pyu u mgongo danêmbum

16 Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Ndáapi ngmê, u stówa ndíi ngmêdoo kwo. Yepê, Pini n:ii ngê yi stówa dpímo y:enê, ndáapi p:uu dpímo dpodo, u lémi u ndapí chóó dpímo pípí. Yepê, Ndáapi ngê yi kópu u tuu kâa pee dini ghi n:ii ngê nyongo, ² stówa y:enê pyu ka pi ngmê dy:âa ngê, kwo, A pwiyé we. Yepê, Ndáapi ka loo, ndáapi ngê kwo, Ngópu ngmêkídí ny:oo, lukwe díy:o a ndapí nye pípí. A stówa k:oo tpile yilí mb:aamb:aa ngê nyi l:âmo té, n:aa dyede ngi, a p:uu mēdaanyi dpodo. ³ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ala kópu vvu, apê, A lémi ngê kuwa ka kapí nê, angénté waní pyódu. Apê, Nê pi vy:ee, mēd:aa kilí dpodo u ntâa, myenté doo u ntâa a nêni kní ye daanín:aa ndapí dmyinê, mywene a nga amí ghê. ⁴ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê nuw:o ghi ngma a pyw:ango, apê, Pi yilí a pyipe ngê n:aa pyépi, dini ghi n:ii ngê a lémi ngê kuwa wa kaa nê, yi ngomo k:oo ngomo k:oo u nkwo anín:aa kmaapí. ⁵ Yepê, N:ii dé yi tp:uu yilí yi ndáapi u piy:e dnye kwo, yini kní ye pi dy:âa ngê, yepê, A pwiyé dniye. Yepê, Ngmêngmênté doo taataa, stówa y:enê pyu k:ii tumutumu dpímon:aa danêmbum. ⁶ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ngmê ka kwo, N̄m:uuni a lémi u piy:e a kwo, yonoy:a. Kwo, N:aa ngêêpí ngi, puku yedê limoy:a módó n:aa vyee,

mwo mo u p:aa, mē limoy:a ŋyóó modo kēlî ngi. Kwo, Kópuni dí d:uu, pi ka nangê vyi. ⁷ Yepê, Myomoni ka kwo, N̄m:uu yono yonoy:a a lémi u piy:e a kwo, n:aa ngêêpí ngi, puku yedê my:oo yonoy:a módó n:aa vyee, mwo mo u p:aa, wolo yonoy:a ŋyóó modo kēlî ngi. Kwo, Kópuni dí d:uu, pi ka nangê vyi. Yepê, Stówa y:enê pyu ngê yinté doo kē, pi yilí u pyipe ngê u ngwo pyódu ngê.

⁸ Nmí Lémi ngê yi stówa y:enê pyu dono chaa kwólu, mu kópu u díy:o nuw:o ndíi u kópu yi d:uu ngê. Dyámê mbêmê tpémi nuw:o ndíi mbêmê yi chóó ye wunê vvuwo nyédi, ngmênê pywápê u yoo, nuw:o tédê mbêmê yi chóó ye wunê vvuwo nyédi.

⁹ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yepê, Chóó Lémi nmyi pyipe ngê pyódu yó. Yepê, Ndapíni nmyi ngópu a tóó, ngópuch:anê yoo u ngwo dmyinê ngêêpí dé, Chóó Lémi ngê u nkwo wa ngee nmyo, ya mb:aa n:ii chedê ngê daawa pyódu, u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. ¹⁰ Yepê, Tpile pywupwi tédê pi ngmanyi dy:âa, u l:êê díy:o ndapí u kwo anyi y:oo, n:ii ka ndapí tédê ngmanyi y:oo, daangmêwa mgípa kwolo, u ntâa yi pini ka ndapí ndíi am:ii y:oo, myedaawa mgípa kwolo. Yepê, Ngmênê n:ii ka ndapí tédê ngmanyi y:oo, wa dóó ngi, n̄apí wa mgípa kwolo, yi pini ka ndapí ndíi nangmê y:oo, wamye dóó ngi.

¹¹ Yepê, Chóó Lémi ngê ngópuch:anê kní yi l:êê díy:o ndapíni nmyeda kē, ye daanmyi y:ee knomomê, anmyi mgípa kalê knomomê, ye tpile mb:aa ndêndê nmye daawa a kē. ¹² Yepê, U ndapí wanmyi mgípa kalê knomomê, ye tpile mb:aa nmye daamuwa a kē. ¹³ Yepê, Doo u ntâa pi ngmídi lémi miyó dē yi p:uu daadí dpodo. Yepê, Woni u kwo adí diya, woni u nuu u pi ngê adí ya, woni ka dny-inté adí ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa

ngê adí nyêmi. Yepê, Doo u ntââ ndapí Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi châachââ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapí kmênêk-mênê têdê kópu ngê nmye choo ya.

¹⁴ Yi danêmbum têdê Pádisi yoo ngmê-doo kwo, Yesu u danêmbum dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, dnye yumuyumu, mu kópu u dîy:o ndapí u yi mb:aamb:aa ngê y:e doo kwo. ¹⁵ Wod:oo Yesu ngê Pádisi kní ye yepê, Pi kní yi ngîma nmyi chóo nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi u lama dé. Yepê, Kópuni nmyi gha vy:o dpo m:uu, ngmênê u kwo dono, mu kópu u dîy:o pi kní yi nuu u kópu dé, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo doo u nuu u kópu dé.

Yesu ngê Pádisi yoo yi ng:aa dmi u ngwo t:ango.

¹⁶ Yesu ngê yepê, Dêêpí kópuni Mó-sisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadîi pi kní ye yi kópu dyuu kînmyee a tpapê dé, myenmyee a tpiye dé. Yepê, Nmyi chóo nmyi dêêpí kópu dyuu pi kní ye myenmyee tpapê dé, nmyi pi dmi u ngwo nmyee a kmîmî, ngmênê yi dêêpí kópu dyuu yi châachââ pi kní ye doo u nt:ââ ngê dpí pyódu, u nkwo nmyimo kéké dé, yi yoo kuwa nmyimo kapí dé. Yepê, Ng-mênê Njon Baptist ngê kópu kamí kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo pi kní ye yenîmo, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi kóó k:oo ghê dmyeno. Yepê, Yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóó k:oo nmî kee dmi. ¹⁷ Yepê, Ngmênê mbóó dyámê ntee chedê ngê ghêlí k:ii daawa pyaa kní, Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Nmyi dono yilí daanmy-inê kuwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê

yi dêêpí kópu dyuu mbêmê wa ndyíko nmyo, wamye kpada nmyo. ¹⁸ Yepê, Dy-imê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Yééyéé u dêêpí kópu dyuu ndêndê chedê ngê daawa pyódu, doo u ntââ myedaan-myi ngmêê ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpí kpîpí, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yééyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. Yepê, Myenté, pyópuni u moo ngê mwiyé dpí kpîpí, n:ii ngê yi pyópu wa nya, daa yééyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. ^t

Ndáápi pini dê Lasadas yi danêmbum

¹⁹ Yesu ngê Pádisi kní yi p:uu mgongo ngmê kwólu, yepê, P:êê nmye ngmênîné nj:ii, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi miyó, woni ndáápi ndîi, woni pinté. Yepê, Ndáápi u kpîdí mb:aa dé, u nté mb:aa, u tpile yilí yintómu mb:aamb:aa dé. ²⁰ Yepê, Pinté u pi Lasadas, ngópuch:anê, u pââ yimo vyi, dye ghi yintómu ndáápi u ngomo nkîgh:ê dpîmon:aa ya, y:i myedpîmon:aa dpí. ²¹ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Ndáápi ngê ngee nêne, nté kmononi d:uu kê, a ka a kê ngê, ngmênê yi ndáápi ngê dêdpîmo ngêêpí, u kwo myedaa ch:anê wo. Yepê, Doo dómudómu, mye mg:eme wo, k:omo tpile w:ââ kní y:oo u yimo dnyimon:aa dêêdêê dé, ngmênê doo u ntââ daapodo ngm:ii kîgha dé, ndáápi ka myedaa ch:anê wo. ²² Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, enjel kní y:oo Chóó Lémi kóó k:oo núw:o ngópu, Epílaham u nkîgh:ê mî yé ngópu, y:i doon:aa ya. Yepê, U kuwó dini ghi ngê ndáápi mye pwene, ntóó kmênê ngópu, yed:oo ndiya mî gho, wélilí ndîi mîné pyw:ângo. ²³ Yepê, Yi vyi wo, apê, Lasadas Epílaham u nkîgh:ê moda tóó ó!

²⁴Yepê, Wod:oo Epîlaham ka mbwolo, kwo, Kââkââ, nga d:oo ch:anê wo, u ntââ Lasadas anyinê dy:ââ, mbwaa kuu k:oo kóó pyââ a kmênêkmênê, a dêê yedê wumî nkênkê kîgha, mu kópu u díy:o mgîní vyîmî ndîî atéd:a pyw:oo, ndiya. ²⁵Yepê, Epîlaham ngê kwo, A kee, dyámê mbêmê munyoo a ya, y:i nuw:o ngî kwéli. Kwo, Tpile mb:aa ngópu dêpwo a ghêdê, Lasadas u ya dono, tpile u ngópu dêpwo a ya. Kwo, Ala ngwo ya mb:aa até dumu pyw:oo, ngmênê anyinê wélîlí mgîní vyîmî. ²⁶Myenté, kwo, nmî kélî ghê nkéli weelyunkoo ntee ghi ye tóó, y:i maa daa t:a. Kwo, Nii ngê u yi adî kwo, Nmye nê lê, doo u ntââ, nmye daawa a lê, myenté n:i ngê u yi amya a kwo, Al:i nê lê, myedoo u ntââ, daawa a lê. ²⁷Yepê, Ndáápi ngê kwo, Kââkââ, u ntââ Lasadas M:aa u p:o wanyi dy:ââ, a mbwó y:i limi kíyedê tóó. ²⁸Kwo, Ala kópu ye dp:uu vyi ngê, Nmyi mbwó nt:anê nangmê yââ, mínê wélîlí mgîní vyîmî. ²⁹Yepê, Epîlaham ngê kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo puku yedê ka pyede. Kwo, Mwó knî y:oo dny:oo a kpââ dé. ³⁰Yepê, Ndáápi ngê kwo, Kââkââ, kwo, yenté doo u ntââ, ngmênê pi kpêênî ngmêwa a pyidu, ye wa lê, yed:oo yi dono wa kée t:oo, a nt:anê daawa a yaa dmi. ³¹Yepê, Epîlaham ngê kwo, Kópuni puku yedê a pyede daawa ny:ee t:oo, ye k:omo tpile pi kpêênî ngmêwa pyidu, u kwo myedaawa ng:aa mbê dmi, yi nuw:o dmi myedaawa ngmêê t:oo. ^u

Yesu ngê kópuni vyu, dono p:uu

Mátiyu 18:6-7,21-22; Mak 9:42

17 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyî kwo, ngmênê n:i ngê yinté kópu yi máádi nkîgh:ê ngmada a ñeñe, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê. ²Yepê, Pini n:i u l:êê ghi mbêmê pi kamî knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêépî pââ ndîî nódó ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalé ngópu, ye yi dono ndîî daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada. ³Yepê, Nmyi chóó nmye dmyina a vyuwo.

Yepê, Nmyi mbwó ngê dono kópu angmê d:uu, ye u kwo dpî kwódu yó. Yepê, U dono dpo kuwo knomomê, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vyuwo dpî kée yó. Yepê, Ntââ u ngwo nangê vy:u. ^{v4}Yepê, K:omo tpile wo ngmîdi k:oo yi pini nmyi p:uu pyud:o adî dono knomomê, tpée kópu pyud:o wa vyi knomomê, nmyewo, Dî kn:aadi, daamunî d:uu, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vyuwo pyud:o dpî kée yó, mênangê ngî. Yepê, Ntââ u ngwo myenangê vy:u.

Yesu ngê kópuni vyu, kélîmî p:uu

⁵Yesu u dyépi knî y:oo nmî Lémi ka kwo, Nmî kélîmî ndîî ngê pyódu ngi. ^{w6}Nmî Lémi ngê yepê, Lukwe díy:o nmyi kélîmî daa ndîî tp:oo? Yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:i a kwo, yi tpile daa ndîî tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kélîmî wo yin-too, ye kî nkêpe ka pîdmyi vyi ngmê, Kada yéni, nt:ee nyi ghê, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, nt:ee paan:aa ghê. ^x

^u16:31 Njon 11:44-48 ^v17:3 Mát 18:15-17 ^w17:5 Mak 9:24

^x17:6 Mát 17:20; 21:21

**Yesu ngê u yoo yi pi dmi
kmîmî u ngwo ye kwódu ngê**

⁷ Yesu ngê u yi dêpwo kwo, A yoo knî y:oo yi pi dmi dny:oo kmîmî dé, yi kópu u l:êê díy:o dyimê pywuu ye ngmê y:ângo, yepê, Pi mupwoknî ngmê yâpwo têdê adnyin:aa dpodo. Yepê, Lukwe, ntumokwodo yi pini ngê u kpâm ka wa vyi, kwowo, Chi lime, nté n:aa ch:eech:ee? ⁸ Yepê, Kêlê. Yepê, Yi pini ngê u kpâm ghee knî p:o kada wa kaa té, u kpâm ka kwowo, Chin:aa nté ch:eech:ee, kuwó nîné kwo. Yepê, Yi pini p:o dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nté tpyópu ndiya wa m:uu, lukwe, u kpâm wa chaa kwolo, kwowo, Y:ay:a chi pwiye? ⁹ Yepê, Kêlê, u dpodo y:i a tóó. ¹⁰ Yepê, Nmyo myenté dé. Yepê, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yintómu wanmyi châpu t:oo, ye nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî. Yepê, Ala kópu dpî vyi yó, Dpodoni nmo a kpo, vyílo yidu dóó, daa chaa kîgha u dpodo yidu dóó.

**Yesu ngê pi y:a u ngwo pyi ngê n:ii
knî yi p:uu too pee mbii leprísi doo ya**

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii, Njedusalem dnye lêpî, Nkálili Wee Samédiya Wee yi kêlî ghê dnye paa. ¹² Daa kêmakêma p:aa ngmê dnye taataa, pi y:a maa p:uu a pyódu ngópu, too pee mbii leprísi ye doo ya. Yi pini y:a knî y:oo Mósisi u dêêpî kópu dyuu châpu ngópu, Yesu p:uu yi nkígh:ê daa nî dniye, ¹³ dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Yesu, nmî lémi, nga dp:oo ch:anê dniye? ¹⁴ Yesu ngê yi m:uu too, yepê, Njedusalem lee dmyeno, kpêê yiyé pyu ngê amî m:uu nmyo, wod:oo kada a y:ee ngópu. Maa p:uu too pee mbii yi p:uu machedê ngê pyodo. ¹⁵ Yi vy:o pini ngmê ngê dini ghi n:ii ngê a

w:ee ngê, apê, Aténgê dí pyiyé, mêdê diyé wo, Chóó Lémi dpodombiy:e tââ doo chaa kîgha. ¹⁶ Yesu yu km:ee dyimê wo, doo kwunokwuno. Yi pini daa Nju pi, Samédiya pi. ¹⁷ Yesu ngê pi knî ye yepê, Pi y:a kídî pyi, angênê mê chu. ¹⁸ Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o pini chu knî y:oo, Chóó Lémi doon:aa kwuno ngópu, kn:aa p:aani pi ngmê ngê u mo até d:uu kwuno. ¹⁹ Wod:oo Yesu ngê kwo, Gh:êêdê, kada a yéni, ngêlîmî u l:êê díy:o chi pyiyé.

**Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii
ngê u yoo chóó ada a y:enê**

Mátíyu 24:23-28,37-41

²⁰ Pádisi knî ngmê Yesu ka póó dniye, kwo, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ chóó anté dini wa chaa? Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo y:enê doo u ntââ ngwolo ngê daanmyi m:uu ngmê. ²¹ Yepê, Doo u ntââ pi ngê daawa vyi, Al:ii kn:ââ kêdê chaa, ó mwi kn:ââ kêda chaa, mu kópu u díy:o wod:oo yi kópu nmyi vy:o ka tóó.

²² Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Díyo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wanmy:uu tpy:oo ngmê, anmyi t:âât:ââ, ngmênê lîmîlîmî ngê daawa t:aa. ²³ Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê pi knî y:oo ala kópu nmye wa vyi ngmê, nmyewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê al:ii ka tóó, ó mu p:aani kíyedê tóó. Yepê, Ye n:uungmê ng:aa mb:anê, y:i nangmê nî. ²⁴ Yepê, Daa p:aa ngmîdi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Lîmî ntee dpî pywálf, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yinté amye m:uu ngmê. ²⁵ Yepê, Ngmênê ala dini ghi u yoo knî y:oo mwiye wa mb:ii ngmê, dono u ngwo wa d:uu ngmê.

^y17:12 Lev 13:45-46 ^z17:14 Lev 14:1-4; Luukí 5:14 ^a17:16 Njon 4:9

^b17:20 Njon 3:3; 18:36 ^c17:22 Luukí 21:7-8

²⁶Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé. Wéni n:ii ngê amêdê diyé, pi lama daadî ya. Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo. ²⁷Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dèdnyimo a nkîngê, dnya a kmaapî, dnya a mbwaa ndanî, dnyimo a yééyéé, u dí wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli koo wo dniye, wo yéli vyi ngê vyâ. ²⁸Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo daa yi lama ntee a pw:oo dniye, Loté u dye ghi ngê mye yinté. Yepê, Yoo dnya a kmaapî, dnya a mbwaa ndanî, dnya a tpile pywupwi, dnya a nté woo kapî, dnya a ngomo wuwó. ²⁹Yepê, Wéni n:ii ngê Loté ngê Sodom a kuwo ngê, ndê mbóó p:uu ngma a ndê wo, yi p:aani d:ud:umbiy:e a vyuwó ngê, pi yintómu ma too. ³⁰Yepê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, mye yinté, yoo dono daa yi lama yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

³¹Yepê, Yi wéni ngê n:ii u ngomo ma-knopwo adî ya, límîlímî ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mèkîngê kee, u tpile kîdangmên:aa ngî. Yepê, Myenté pini n:ii u yâpwo tédê adîn:aa dpodo, u p:o mèkîngê diyé, u tpile kîngmê nya, límîlímî ngê dpî mbêpê we. ³²Yepê, Loté u kpâm p:uu nuw:o ngî kalê yó, pyópuni mêtê diyé wo, apê, A p:aa ndê ngê modo pipî, u ngwo pwene. ³³Yepê, N:ii chóó u ghê p:uu adî nuw:o, u ghê l:âmo wa a ngee, n:ii u ghê p:uu daadî nuw:o, ghê ndêndê wa a pyw:oo. ³⁴Yepê, Yi mgîdî ngê pi miyó ngmítèdmîno adpî dpî, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ³⁵Yepê, Pyââ miyó adpî ghee, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ³⁶Yepê, Pi miyó yâpwo

tédê adpî dpodo, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê. ³⁷Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo u kwo póó dniye, kwo, Nmî Lémi, yi kópu lô y:i wa pyódu? Yesu ngê yi póó ye daa vyâ, ngmênê ala mgongo ye yi kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntââ yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

Kóté y:enê pyu dono u mgongo danêmbum

18 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, u nt:u kópu, dye ghi yintómu Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, kîngî yé ngmê. ^{e2}Yepê, P:aa ngmê, kóté y:enê pyu ngmêdoo ya, Chóó Lémi dèdpîmo chââchââ, yoo myedèdpîmo chââchââ. ³Yepê, Yi p:aani kuknwe ngmêdoo ya, pi ngmê ngê u tpile knî mwiye ngma a t:âmo ngê. Yi kuknwe kóté y:enê pyu ka dpîmo lêpî, kópu, Ngee nédi, pini n:ii ngê a tpile t:âmo too, u kwo vyi ngi, a ka mêtê kê téne. ⁴Yepê, Dye ghi daadî kóté y:enê pyu ngê yi kuknwe dèdpîmo ngêêpî, u kuwó dini ghi ngê apê, K:omo tpile Chóó Lémi dîni chââchââ, yoo myedîni chââchââ, ⁵ngmênê kî kuknwe ngê dyaa yono a ka dê chedê, a ngîma dê kaalî, ala ngwo n:aa ngêêpî, yi kpáapi n:aa kóté kîgha, kuknwe ka u tpile yintómu u kwo mêtunê diyédiyé kîgha. ⁶Nmî Lémi ngê yepê, Kópuni yi kóté y:enê pyu dono ngê vyu, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. ⁷Ye póó wo, yepê, W:êênî mgîdî vy:oo Chóó Lémi ka chóó u yoo adnyi ngêpê knomomê, lukwe, u kwo wa ch:anê dmi, ó daawa ch:anê dmi, límîlímî ngê wa ngee té, ó daawa ngee té? ¹⁸Yepê, Mgî daawa puwâ, límîlímî ngê wa ngee té.

^d17:31 Mak 13:15-16 ^e18:1 Lóma 12:12; Kîlosa 4:2; 1 Tes 5:17

^f18:7 Tpyuu 6:9-11

Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê amênê diyé, a yoo vy:o pi yémi adí kwo. Yepê, Kuwa yéli y:oo kîngî chedê nmyo. Yepê, Yi kuknwe dmyina a nj:ii, ngêpê têdê chaa dmyinê chedêchedê, Chóó Lémi ngê u ngwo wa a ngee nmyo, wo yéli wa dêê dmi, daawa chedê nmyo.

**Pádisi pini dê tákisi ngêêpî
pyu yi mgongo danêmbum**

⁹ Yélini y:oo apu, Nmo mb:aamb:aa dé, wo yéli dono dé, yi yéli yi p:uu Yesu ngê mgongo ngmê kwólu, ¹⁰ yepê, Pi miyó, Chóó Lémi u ngomo k:oo ngêpê têdê lee knopwo, woni Pádisi, woni tákisi ngêêpî pyu. ¹¹ Yepê, Pádisi ghêêdî wo, yoo yi ngîma u mo mîné ghê wo, alanté doo ngêpê, Chóó Lémi ka kwo, Mw:ââkó a Lémi, dye ghi yintómu nyinê ngêêpî noo, u l:êê dîy:o a l:êê ghi mb:aamb:aa dé, pi yilí ntee, d:aa yinté, d:aa kmungo pyu, d:aa kêêmî kapî pyu, d:aa pyââ ti pyu, d:aa kî tákisi ngêêpî pyu ntee pini. ¹² Kwo, Wiki yintómu knî yi k:oo wo miyó dê yi k:oo nté dîni pîpî ngê, nga u ngwo nîné ngêpê yédi. Kwo, Ntini n:ii dpo pyw:oo, dîni ngîpa kîgha ngê, dyuu y:a dp:o pyidu, yononi mbwó nmodo pyu knî ye dpî y:oo. ¹³ Yesu ngê yepê, Pádisi yinté doo ngêpê, ngmênê tákisi ngêêpî pyu mwada y:i u mo a ghê wo, u dono knî yi l:êê dîy:o k:ame doo kwo, tpée kópu yilí doo tpapê, mbodo a ny:ii ngê, Chóó Lémi ka kwo, A Lémi, nga d:oo ch:anê wo, a dono yilí nguwo wanyi kéé té? ¹⁴ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Táki ngêêpî pyu u dono yilí p:ee chedê ngê pyodo, ngmênê daa Pádisi, mu kópu u dîy:o n:ii ngê chóó u pi a kmîmî ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi têdê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

**Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma
Yesu ka u ngwo úuw:o tumo**

Mátiyu 19:13-15; Mak 10:13-16

¹⁵ Pi ngmê knî y:oo yi tp:ee mbópó Yesu ka a úuw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo yi m:uu tumo, ye kwódu ngópu. ¹⁶ Ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a úuw:o teñe, ye namê kwódu yé, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé. ¹⁷ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Tp:ee ngê u mî u dnye ntee a nyêmî ngê, n:ii ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadi nyêmî, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kââ.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátiyu 19:16-30; Mak 10:17-31

¹⁸ Kada pini ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Nmî ndiye kîgha pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmanî d:uu, ghê kamî u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu? ¹⁹ Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmîdi yi mb:aamb:aa. ²⁰ Kwo, Dêêpî kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, mye mî chi cháâchââ dê. ²¹ Yi pini ngê kwo, Tp:ee têdê noo a ya, yi kópu dyuu noo a cháâchââ, ala ngwo myenî cháâchââ té. ²² Yesu ngê yi kópu yi nyongo, kwo, Kópu mu ngmîdi chu-ungê d:uu ngê, tpile yilíni ngópu a tóó, ngópuch:anê knî ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. ²³ Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê py-

⁸18:11 Luukí 16:15 ^h18:12 Mát 23:23,28

ⁱ18:20 Ex 20:12-16; Deut 5:16-20 ^j18:22 Mát 6:20; Luukí 12:33

odo, mu kópu u díy:o ndáápi ndîi, u tpile yilî.

²⁴ Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini u tpile yilî yi p:uu a nuw:o, wod:oo pi knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîi, a maa p:uu paa dpodo ndîi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angénté amî ghê.

²⁵ Yepê, Mbwêmê ndîi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê. ²⁶ N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amî ghê? ²⁷ Yesu ngê yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmî ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntââ.

²⁸ Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Nmî p:aa dmi nmo kuwo too, anmînê yâmuyâmu ngi. ²⁹ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pini n:ii ngê a l:êê díy:o u p:aa dpo kuwo, u kpâm ghee knî dpo kuwo té, u tídê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mî dpo kuwo dê, ³⁰ yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yilî ala dini ghi ngê amêdê pyw:oo, mu dini ghi ngê ghê kamî amyemînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 20:17-19; Mak 10:32-34

³¹ Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó kn:aa núw:o too, yi mo yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala ngwo Njedusalem nmo lêpî té, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê p:uu kópuni a d:êê tumo, yi kópu yilî y:i wumê ntiyen-tiye té. ³² Yepê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê, wadnyi nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyi peede tpapê, a p:uu wad-nyi tpyîpwi. ³³ Yepê, Wadnyi kpakak-paka nê, wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu. ³⁴ P:uu ndiye pyu

knî y:oo yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e dêpê w:ee tumo, apê, Lukwe díy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîi ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ngmee u kópu ye yi vyu, dêpê w:ee ngópu.

Yesu ngê ngwolo kopwe ngmê pyi ngê, Njédikó

Mátíyu 20:29-34; Mak 10:46-52

³⁵ Daa kêmakêma Yesu p:uu Njédikó dnye taataa, maa nkîgh:ê pi ngmêdoo ya, ngwolo dê kopwe dê. Daa dpodo u ntââ, dye ghi yintómu maa nkîgh:ê dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmy-inê. ³⁶ Dini ghi n:ii ngê yoo u nkîgh:ê doon:aa lêpî, yi dnye dmi yi ny:ee too, ye póo wo, yepê, Lukwe ngmêdê pyódu?

³⁷ Kwo, Yesu Nasalet pi kîyedê pwiyé knî. ³⁸ Wod:oo dpodombiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê? ³⁹ K:omo tpile yélini u kada dnye kwo, u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodombiy:e modoo kââ, kwo, Dépidi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê?

⁴⁰ Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Kî pini a ka a núw:o yó. Dini ghi n:ii ngê u kwo a núw:o ngópu, Yesu u kwo póo wo, ⁴¹ kwo, Lukwe nga ngmanî mdo? Yi pini ngê kwo, A Lémi. Kwo, U ya a nga a kwo, Yélî m:aa m:uu. ⁴² Yesu ngê kwo, Yélî mê mwini. Kwo, Ngêlîmî mbêmê chi piyíyê. ⁴³ Wod:oo yi ngwo yélî mê módu, Yesu u kuwó mye ghê wo, Chóó Lémi doo chaa kîgha. N:ii knî y:oo m:uu ngópu, Chóó Lémi myednye chaa kîgha.

Sîkiyís u danêmbum

19 Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njédikó taa dniye, tákisi ngêêpî pyu yoo yi kada pini ngê yi nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kêdê t:aa. ² Yi pini u pi Sîkiyís, ndáápi pââ ndîi. ³ U yi u ngwo doo kwo, Yesu nî m:uu, ng-

mênê u kwo, angênté pini, ngmênê pi ghi dêêkwédi, pi knî yi vy:o a dêê wo, ⁴wod:oo mbêpê a puwâ, Yesu u kada maa nkîgh:ê yi ngmêmî vy:ungo. ⁵Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu yi yini km:ee lee dniye, yi vvu dniye, apê, Sîkiyîs yi nkwo do mu kwo. Yesu ngê kwo, Sîkiyîs, lîmî k:ii a ghidi, awêde nmyi ngomo k:oo nîmo dpî. ⁶Wod:oo Sîkiyîs u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, lîmîlîmî ngê a ghêpê wo, Yesu kóo mgîmî ngê, kwo, A p:aa pee lee kmêle. ⁷Njédikó tpémi yélini y:i doo kwo, dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe díy:o kî pini pi dono u p:aa pee a lêpî. ⁸Wod:oo Sîkiyîs mî ghê wo, nmî Lémi ka kwo, Nmî Lémi. Kwo, Tpileni yilî a ngópu a tóó, dyuu miyó ngê wanî pyódu, woni dyuu ngópuch:anê knî ye wanî y:oo, woni dyuu a ka wa a mbêpê. Kwo, N:ii dé wunê nî dóó too, yi ndapî nê t:âmo too, ntémwi nê t:âmo ngê, yi ntémwi ye mēdaanî y:oo, ngmênê páádi páádi ye am:aa y:oo. ⁹Yesu ngê kwo, Chóó Lémi ngê awêde da ngee ngi, nono yilî dî chedê té. Pi knî ye yepê, Nmyi mo dp:ee Epîlaham u yoo vy:o yéli, ala pini mye Epîlaham u tii nédê pini ngmê. ¹⁰Yepê, Yélini y:oo maa kn:aadi ngópu, vyîlo yi yéli yi l:êê díy:o Chóó Lémi ngê u Pi Ndêndê nmyi vy:o u ngwo a dy:ââ ngê, kwo, Chin:aa nmy:uu dé, a kēê k:oo myechin:aa kapî dé. ¹

**Yesu chóó u yoo y:enê p:uu
u ngwo doo mgongo**

Mátíyu 25:14-30

¹¹N:ii knî y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Daa kēmakēma Njedusalem nmo taataa té, Chóó Lémi ngê Yesu nmî king ngê u ngwo wunê pyépi. Yesu u lama doo ya, daa yi ngwo king ngê anî pyódu, wod:oo yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu,

¹²yepê, Lémi ngmê, king ndîî ngê a ng-midi ngê, pi knî ngmê u kwo dy:ââ too, yepê, Yi lémi dpo pwiyé we, chóó u yoo yi king ngê wanî pyódu, u kuwó dini ghi ngê amê diyé, chóó u yoo adîn:aa y:enê dé. ¹³Yepê, Kada ghêlî dēpê y:ângo, u dpodo pyu y:a knî a danê too, nkól pee ngmēngmēnté ye y:ângo, yi nkól pee yi pywuu ndîî dé, d:ââ pyile yi dpodo u pywuu ntoo, nkól pee ngmê u pywuu mye yintoo. Yepê, Yi lémi ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Ndapîni nmye d:a kē té, dpî dpodo kalê tóó, a l:êê díy:o knî mu u ngwo dpî kmênê yó, u dí dini ghi n:ii ngê amênê diyé. ¹⁴Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, kn:aa dyámê pee p:uu king ndîî ka loo. Yepê, Chóó u dyámê tpémi ye diya wo, wod:oo kópu u kuwó dy:ââ ngópu, king ndîî ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi pini nmî king ngê pyaa we. ¹⁵Yepê, Ngmênê king ndîî ngê yi kópu daa nyongo, yi pini yi king ngê pyódu ngê. Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dyámê pee p:uu mēdê diyé wo, u dpodo pyu y:a knî até yedê danê too, ye póó wo, yepê, Ndapîni nmye nê kē too, nmyi dpodo kalê tumo, ndapî yémi u ngwo m:ii kmênê ngópu? ¹⁶Yesu ngê yepê, Mwiyémmwiyéni u kwo loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mē y:a u ngwo nê kmênê ngê. ¹⁷Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, nyi dpodo pyu mb:aa. Kwo, Daa ndîî dpodo nga yini kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, p:aa y:a knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. ¹⁸Yesu ngê yepê, Myomoni u nkwo u kwo até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mē limi u ngwo nê kmênê ngê. ¹⁹Yi lémi ngê kwo, P:aa limi knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. ²⁰Yepê, U kwo m:uu até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mē ala, kînoo ng:uu nēnē. ²¹Kwo, Nga nî nkîngê

^k19:8 Ex 22:1 ^l19:10 Njon 3:17; 1 Tim 1:15 ^m19:14 Njon 1:11

ⁿ19:17 Luukí 16:10-11

mbê wo, mu kópu u díy:o a lama ka tóó, d:ii dódó u pi, nê, Ndapí l:âmo wanê ngee, nê, angénté a ka wa t:aa. Kwo, Pi knî ye ntooni nye yémî ngê, daa yintoo mēyinyinê pwapî ngê, pââ ndîi yinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyílo y:ee pîpî ngê. ²²Yepê, Yi lémi ngê kwo, Nyi dnyinté dpodo pyu. Kwo, Nyóó ngópu knî yi l:êê díy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama ngee tóó, d:aa dódó u pi, pi knî ye ntooni n:aa yémî ngê, daa yintoo mēyinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii dínî kapî ngê, vyílo yinî pîpî ngê. ²³Kwo, Lukwe díy:o a ndapí, ndapí u ngomo k:oo dipi yó, ndapí knî m:uu pínî puwâ. ²⁴Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, Nkól pee kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu y:a a tóó, u kwo y:ee yó. ²⁵Yesu ngê yepê, Yi yéli y:oo yi lémi ka kwo, Nmî lémi lukwe díy:o? Kwo, U ngópu y:a ka tóó. ²⁶Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, N:ii u ngópu tpile yilî a tóó, mu dini ghi ngê knî m:uu wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóó, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. ²⁷Yepê, N:ii knî y:oo a wépi pwaa ngópu, apê, Nê nmî king ngê kíngî pyódu, yepê, a núw:o tóó, a ngópu anyi vya tóó.

²⁸Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê danêmbum ye a kélî ngê, kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, p:uu ndiye pyu yoo yi kada doo kwo.

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

*Mátíyu 21:1-11; Mak
11:1-11; Njon 12:12-19*

²⁹Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem ghêlî daa nî dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmédoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini

mbêmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ, ³⁰yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê íedê a t:a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywálî nyoo, a ka dpo núw:o nyoo. ³¹Yepê, Pini n:ii ngê dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe díy:o dpo íeíe ngmê, yepê, ala kópu u kwo dpî vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. ³²Pini n:ii dê Yesu ngê dy:ââ doo, yi p:aani lee knopwo, ndonki p:uu kópuni ye vyu, yinté a pyw:ee ngópu. ³³Yedêni ndonki nódo doo ya, dini ghi n:ii ngê k:ââ ghi p:uu dpîmo a pywálîpywálî, yi ndonki chóó knî y:oo yepê, Lukwe díy:o dpo pywálîpywálî ngmê. ³⁴Yi tpódu y:oo yepê, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo. ³⁵Wod:oo Yesu ka núw:o ngópu, yi nkuwo kpídî dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpî, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinêdnyinê. ³⁶King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye chápu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídî a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo. ³⁷Dini ghi n:ii ngê mbu vuywo a ghêpê dniye, Njedusalem u nkígh:ê, yélini yilî u kwo dnye kélîmî, yi yéli y:oo Chóó Lémi dpodombiy:e dnye kwunokwuno, myednye chaa kígha, mu kópu u díy:o Yesu ngê kópu ndîi yilî yi ngópu mwiye a d:uu too. ³⁸Kópu, Munmíkó Nmî king. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi ngê nmî Mbwmê ngê a pyódu nyoo, chaa kígha koo. ³⁹Wod:oo Pádisi knî ngmê, yélini yoo vy:o dnya a kwo, Yesu ka kwo, Kí pini, m:uu ndiye pyu knî y:oo lukwe díy:o a chaa kígha

ngi. Kwo, Ye kwódu ngi. ^{r40}Yesu ngê yepê, Doo u ntâa ala p:aani módó daanî vy:u. Yepê, Tumu wo pyede, ye chêêpî knî y:oo y:oopê chaa kîgha nê.

**Yesu Njedusalem tpémi yi
díy:o u ngwo doo mbê**

⁴¹Yesu p:uu Njedusalem modnyen:aa lêpî, Yesu ngê Njedusalem doo y:enê, u nuw:o p:uu doo kwo, u yoo u kwo ch:anê wo, wod:oo yi l:êê díy:o doo mbê, myedoo tpyóókaa yiyaa, ^{s42}apê, Ayii! Njedusalem tpémi ee! Apê, Lukwe díy:o my:oo nmye pyede, daanmyi mya nê. Apê, Kópuni a nga wanmyi d:uu ngmê, M:aa ngê ntâa nmye wa a vy:u. Apê, Awêde wodmyi mya nê, ye pîdmyi châpu nê, M:aa ngê a ntâa nmye daapêdê vy:u. ^{t43}Apê, Mu dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo nmyi p:aa téli k:oo wa kaa ngmê, mbwa pw:ono maa ngmê wa a yé ngmê, mbêmê u ngwo wa lóo dmi, ⁴⁴d:ud:umbiy:e wa vya nmyo, nmyi ngomo dé, nmyi p:aa u mbwa dé d:ud:umbiy:e wa dyênê t:oo, wa pwaa t:oo, chêêpîni knî y:oo nmyi wó tumo, yi p:uu ngmîdi myedaadî ya. Apê, Yi kópu nmye wa pyódu, mu kópu u díy:o nmyi Mbwámê dpîp:e mya ngópu.

**Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa
kalê ngmê k:oo u ngwo kee dniye**

*Mátiyu 21:12-17; Mak
11:15-19; Njon 2:13-22*

⁴⁵Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yimî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê a pw:oo too, ⁴⁶Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi

kópu ye vyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,
ngêpê tédê ngê choo ya,
yepê, ngmênê kpaa tédê ngê dmye pyódu ngmê. ^u

⁴⁷U kuwó wéni knî yi k:oo Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo doo ndiye kîgha dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo Yesu nmî vy:a, ^{v48}ngmênê doo u ntâa ngê ye pyodo, mu kópu u díy:o pi yintómu u kwo dnye ng:aa, kada pini knî y:oo u mo dêpê pyw:ee ngópu. ^w

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mátiyu 21:23-27; Mak 11:27-33

20 Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé, u yi u ngwo doo kwo, Yoo yi nuw:o dmi nî ngmêê, Chóó Lémi kóó k:oo nî kaa té. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii kwodonkwodo u kwo lee dniye, ²kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilî nye d:uud:uu ngê? ³Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiye ngmên:aa poopoo, yepê, a ka vyi yó, ⁴n:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpîmo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? ⁵Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe díy:o Njon ka dpîp:e kélîmî mbê dniye. ⁶Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u

^r19:39 Mát 21:14-16 ^s19:41 Njon 11:35; Luukí 13:34-35

^t19:42 Mát 13:14; Lóma 11:8 ^u19:46 Is 56:7; Jer 7:11 ^v19:47 Njon 18:20

^w19:48 Mát 21:46

pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo chêêpî ngê wa vya nmo, mu kópu u díy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ⁷Yi kópu u l:êê díy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Pini n:ii u pi ngê a loo, nmî lama daa tóó. ⁸Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u pi mbêmê kópu yilî n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaanî vyi.

Yesu Nju tpêmi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátíyu 21:33-46; Mak 12:1-12

⁹U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê pi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vwuwo, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîf y:i doon:aa ya. ¹⁰Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lèpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nga ngmêdo kê y:e, a ka dpo núw:o ngi. Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu knî y:oo wain knî u kwo daa y:ee ngópu, yí pini mgîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mē dy:ââ ngópu. ¹¹Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu my-omoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmídi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodombiy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu. ¹²Yepê, U kuwó dini ghi ngê pyoloni ye mye dy:ââ ngê, wain kpê y:enê pyu knî y:oo myemînê kpaka ngópu, ngm:ii kalê ngópu. ¹³Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó até yedoo nuw:o, apê, Ló kópu ngmanî d:uu?

Apê, A tp:ee njini ye n:aa dyede. Apê, U nuu ghi a nódo ka tóó, doo u ntââ, daamînê mb:ii ngmê. ¹⁴Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê wain kpê y:enê pyu knî y:oo m:uu ngópu, noko yepê, Kí wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay. ¹⁵Yepê, Wod:oo vya ngópu, ntóó chíi mênê mî kée ngópu.

Yesu ye póó wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu? ¹⁶Yepê, Wa a lê, yi tpókni wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kââdî ngmê. Yi mgongo danêmbum yedê w:ee ngópu, Yesu ka kwo, Doo u ntââ, ye kópu nmo kîngê pyódu. ¹⁷Wod:oo Yesu ngê doo y:enê dé, ye póó wo, yepê, Yi kópu mumdoo nmye daawa pyódu? Yepê, Kópuni puku yedê a tóó, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyílo mēyi py-odo. ^x

¹⁸Yepê, Nê chêêpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii mbêmê yi chêêpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu. ^y

¹⁹Yi ngwo dini ghi ngê dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u díy:o a w:ee ngópu, apê, Kí nmî p:uu a mgongo, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u díy:o pi knî ye nkîngê mbê dniye. ^z

Tákisi pywupwi u danêmbum

Mátíyu 22:15-22; Mak 12:13-17

²⁰Doo u ntââ kada pini knî y:oo Yesu yoo vy:o daapî mgîmî ngópu, wod:oo dpodombiy:e dnye y:enê, apê, Kn:aadi te kópu nmî ngópu ngma a tpapê knomomê, ye Lóma lede yoo yi kada

^x20:17 Psalm 118:22

^y20:18 Is 8:14-15

^z20:19 Luukí 19:47-48

pini ndîi ka yuu nmînê yémî, u ngwo wa kpada. Tumutumu pi knî u kwo ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Dmyinên:aa dódó. ²¹Wod:oo Yesu ka yi lee dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpaê ngê. ²²Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi? ²³Ngmênê Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Kînga a dódó nê. ²⁴Yepê, Tákiisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênî m:uu. U ngópu yi tpyé ngópu, ye póó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kââ u pi ye tóó mo. ²⁵Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mêmmyinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mêmmyinê yémî. ²⁶Yoo yi ngîma u dódó ngê dêê dniye, kn:aadi te kópu daangmê vyu, wod:oo tumu yaa dniye, yi nyepênypê u kópu ngê pyodo.

Pyidepyide u danêmbum

Mátíyu 22:23-33; Mak 12:18-27

²⁷Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê dîy:o Yesu alanté dnye dódó. ²⁸Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê dîy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. ²⁹Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u

ngwo pwene. ³⁰Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mêt ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. ³¹Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmîdi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpangmê ngî ngópu. ³²Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene. ³³Kwo, Lukwe dîy:o pyidepyide u pi nye tpaê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amê pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u dîy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmîdi p:uu yéé dniye.

³⁴Yesu ngê yepê, Ala dini ghi ngê pyââ mââ numo p:uu a yééyéé nyédi, ³⁵ngmênê Chóó Lémi ngê yélini yi p:uu wa a vyi, awo, Kî a yoo mb:aamb:aa, kpêênî u ngwo wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té, yi yéli numo p:uu mêtadaadnyî yééyéé. ³⁶Yepê, Mêtadaawa pw:oo dmi, mu kópu u dîy:o enjel ntee pini ngê adnyi ya. Yepê, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê adnyi ya, mu kópu u dîy:o kpêênî chóó wa a pyidu té. ³⁷Yepê, W:êê mââwe n:iî ndêndê ngê nmye chââchââ ngópu, Mósisi, yi pini pyidepyide p:uu myedoo a d:êê. Yepê, U puku yedê, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî, Chóó Lémi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi, Epilaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. ³⁸Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê u kwo yi ghê dmi a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:iî dé yi ghê a pyede, vyîlo yi yéli yi yâpwo. ^d

³⁹Dêêpî pyu ngmê knî y:oo kwo, Mââwe, yi póó ye mb:aamb:aa ngê chi

^a20:28 Deut 25:5 ^b20:36 1 Njon 3:1-2

^c20:37 Ex 3:2-6

^d20:38 Lóma 14:8-9

vy:a, doo dóo nyoo. ⁴⁰Yi ngwo póo u kwo daamu y:ee ngópu.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:uu ntee pini ngê adí ya?

Mátiyu 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹Yesu ngê dêêpî pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, King Dépidi u tii ñedê pini ngmê? ⁴²Yepê, Yì pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o wéti u puku yedê Dépidi ngê ala kópu chóó a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mí ndî ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpí yey, pi yintómu chi y:enê dé. ^e

⁴³Yélini m:uu a l:êê té, díyo aní vya té, nyi yodo u maknopwo waní yé té.

⁴⁴Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yì pini a kada pini. Yepê, Yì kópu u l:êê díy:o, yì pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi knî yì pwo pini ntee pini.

Yesu pi knî ye dêêpî pyu yoo yì p:uu u ngwo doo danê

Mátiyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luukí 11:37-54

⁴⁵Pi yilí yì ngópu Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, ⁴⁶Dêêpî pyu yoo yì nj:ii ngê kêê nangê t:oo, n:ii knî y:oo u yì a kwo, Nmî pi dmi ndî ngê pyaa we, nmî kpídî dmi mb:aa kêê nmî m:ii, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê pídný:oo cháâcháâ nmo. Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yì chóó kada dp:uu yaa dmi, naa tédê yì chóó kada myoon:aa yaa dmi. ⁴⁷Yepê, K:omo tpile kuknwe dpí dóó t:oo, yì tpile dpí t:ámo t:oo, ngmênê pi knî yì ngíma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadî ngê dpí pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodombiy:e wa kpada té.

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ángo

Mak 12:41-44

21 Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnye ya, pi knî y:oo ndapí Chóó Lémi ka kwéli dnye yémí. Yesu ngê doo y:enê dé, apê, Ndáápi knî y:oo ndapí ndî yilí mu kéké ngmê. ²Kuknwe my:oo módó, apê, Ndapí kmono miyó njini adí kée. ³Pi knî ye yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapí ndî yì kée, ndáápi knî y:oo tédê yì kée ngmê, ⁴mu kópu u díy:o yì yéli yì ngópu ndapí ndî ye tóó, tédê yì kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapí n:ii kmono dè tóó mo, vyílo dè yì kée dè, u ngópu mêtédêmu tóó.

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 24:1-2; Mak 13:1-2

⁵Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Chóó Lémi u ngomo p:uu dnye danêmbum, apê, Kí lóntoo chêêpî ngomo, k:uuchê m u tpile p:uu myeka pyede, apê, tpileni pi knî y:oo y:ee tumo, k:ii kî t:ee tumo. ⁶Yesu ngê yepê, Ngomoni p:uu nmye danêmbum té, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyódu. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:ii ngê kî ngomo a wuwó ngópu, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadí ya. Yepê, Kn:aa lede knî y:oo kî ngomo d:ud:umbiy:e wa pwaa ngmê. ⁸

Kópu dono yilí yì danêmbum

Mátiyu 24:3-14; Mak 13:3-13

⁷Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka póó dniye, kwo, Mâawe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yâa, nê, Yì kópu daa kêmakêma a pyodopyodo?

^e20:42 Psalm 110:1

^f21:3 2 Kódin 8:12

⁸21:6 Luukí 19:43-44

⁸ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo, pi ngmê ngê kîngî dóó nmyo. Yepê, Pi yilî wa a lê, a pi adnyi tpapê, nmyewo, Ala nê vyîlo. Nmyewo, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, ala yi dini ghi. Yepê, Ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo. ⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê l:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó yoo yi kada pini knî yi p:uu amyidnyi l:êê, ye nkîngê ngê kêê nangê t:oo, mu kópu u díy:o yinté kópu knî mwiwé angmêdnyi pyodopyodo, daawa têda dmi, yepê, ngmêê nangê vyî, Ala d:o kuwókúwó dini ghi. ¹⁰ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, ¹¹ dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilî wa pw:oo dmi, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdî, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, dye ghi knî ngmê ngê mbii ngmê ngê pi yilî adî ñeñe. Yepê, Nkîngê u kópu dé adnyi pyodopyodo, mbóó p:uu kópu ndîi amyidnyi pyodopyodo.

¹² Yepê, Yi kópu yilî ghêlî daawa pyódu, pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, mbwa k:oo u ngwo adnyi kmîmî nmyo. Yepê, A l:êê díy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. ¹³ Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê. ¹⁴ Yepê, Nmyi kóté kîgha u l:êê díy:o, nmyi kópu dyuu u kadakada mwiwé kîdmyinêngê kapî, ¹⁵ mu kópu u díy:o a chóó a komo nmyi kwo ayin:aa kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi a chóó wana a ñepwiñepwi, yélini nmyi p:uu adnyi d:uu, nmyi kóté kîgha ngê wa dêê dmi, yi pwo anmyin:aa a dimi. ¹⁶ Yepê, Nmyi pye mî knî y:oo, nmyi tîdê mbwó knî y:oo, nmyi nêni knî y:oo, nmyi

pyipe knî y:oo, y:oo adnyi ndyîkondyîko nmyo, nmyi vy:o woni knî u ngwo adnyi pwopwo. ¹⁷ Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi, ¹⁸ ngmêê nmyi vy:o pi l:âmo daangmêwa a ngêpa. ¹⁹ Yepê, Kîdmyengê kede dmi, myekîdmyengê mb:ii nê, nmyi l:âmo dmi u nkwo daawa ngêpa. ^j

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátíyu 24:15-21; Mak 13:14-19

²⁰ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê lede yilî knî y:oo Njedusalem wa a yina ngmê, u ngwo dpo w:ee yó, apii, Daa kêmakêma ala p:aani wunê pw:oopw:oo ngmê. ^{k21} Yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vyuwo dp:uu mbwolo dniye. Yepê, Yélini Njedusalem adnyi ya, dpî mbêpê dniye, yélini kn:aa adnyin:aa m:ii, Njedusalem mêkingê diyé dmi. ²² Yepê, Yi dini ghi ngê a ntââ u ngwo wa a vy:ee ngmê, mu kópu u díy:o kópuni yilî puku yedê a tóó, yi ngwo adnyi ntiyentiye dé. ¹²³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. Yepê, Nju tpémîni ala wee u kwo adnyi ya, dono ndîi wa a pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi yi p:uu adî d:uu. ^{m24} Yepê, Lede knî y:oo wa vya t:oo, woni kn:aa dyámê pee knî yi p:uu wa núw:o t:oo, yi wop adnyin:aa dpodo. Yepê, Njedusalem d:ud:umbiy:e wa a pw:oo ngmê, yélini daa Nju tpémi dye ghi yintómu Njedusalem y:oo adnyi y:enê, u dí Chóó Lémi ngê wa vyî, awo, Yi yéli yi dye ghi machedê. ⁿ

^h21:12 Luukí 12:11-12 ⁱ21:15 Dpodo 6:10 ^j21:19 Hipîlu 10:36

^k21:20 Luukí 19:41-44 ^l21:22 Luukí 23:27-31 ^m21:23 1 Kódin 7:26

ⁿ21:24 Tpyuu 11:2; Lóma 11:25

**Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini
ghi n:ii ngê wa a diyé**

Mátíyu 24:29-31; Mak 13:24-27

²⁵ Yesu ngê yepê, Pi knî y:oo kópu ndîi d:ââ kââdî, pudu knî yi p:uu adnyi mumu dé, u ngwo wa nkîngê mbê dmi. Yepê, Chaa kwodo chaa kwodo vuuwó ndîi ngê wa pyaa dmi, yi dnye dmi ndîi ngê wa pyaa dmi, yoo amyidnyi nkîngê. ²⁶ Yepê, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dinê dmi wa ghêê té, pi knî y:oo awo, Dyámê mbêmê ló kópu ngma a pyodopyodo, nkîngê ngê y:ay:a wa pwiyé dmi, yed:oo wa a vyóó dmi. ²⁷ Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi knî y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kîyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê ka kwo. ²⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí yi kn:ââ dmi adî chapî, dpî ghêêdî dmyeno, mbóó p:uu dpî vuu dmyeno, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyaa we, apii, Nmî Mbwámê kîyedê pwiyé knî. ⁹

**Yesu Njedusaleu u pw:oopw:oo
p:uu u ngwo doo mgongo**

Mátíyu 24:32-35; Mak 13:28-31

²⁹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Kpêdê p:uu ngí nuw:o mbê dmyeno, myenté yi woni knî mye yi k:ii. ³⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu. ³¹ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo

wa yââ, anye, Daa kêmakêma Chóó Lémi ngê kóó k:oo a kapî nmo.

³² Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusaleu p:uu kópuni nmye dî vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu. ³³ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

**Kuwókuwó wéni u
t:âât:ââ u danêmbum**

³⁴ Yesu ngê yepê, Nmyi chóochóó nmye dmyina a vuuwo. Yepê, Nté ndapî y:oo nmyi nuw:o dmi kîdangê y:ee ngmê, mbwaa ndanî ngê nmyi nuw:o dmi myekîdangê y:oo. Yepê, Kópuni dyámê mbêmê tpémi y:oo a nuw:onuw:o t:oo, yi kópu knî y:oo nmyi nuw:o dmi kîdangê y:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî y:oo nmyi nuw:o dmi wa y:ee knomomê, ye kuwókuwó wéni daa nmyi lama wa d:ii. ³⁵ Yepê, Chii ngê kpéé ntee dpî lvêêdî, yi wéni ngê yinté kîngê lvêêdî nmyo, mu kópu u dîy:o pi yilí yintómu dyámê mbêmê yi wéni ye wa d:ii. ³⁶ Yepê, Namê mgeemgee, dye ghi yintómu dmyinê ngêpê, yi kópu knî yi vy:o mb:aamb:aa ngê paan:aa lee dmyeno, Pi Ndêndê u ngîma paan:aa ghê dmyeno.

³⁷ W:êênî Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo dpîmon:aa ndiye kîgha dé, ntumkwodo dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusaleu dnyimo a kuwokuwo, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê dnyimo lêpî, kââ puu ghê y:i dnyimon:aa dpî. ³⁸ Mw:aandiye yintómu pi yilí Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo u kwo mēdnyimo lêpî, y:i dnyimon:aa ng:aang:aa.

⁹21:25 Tpyuu 6:12-13 ⁹21:27 Tpyuu 1:7 ⁹21:28 Lóma 13:11

⁹21:34 Luukí 17:27; Lóma 13:13; Epeso 5:18; 1 Tes 5:3

**Kada pini kní y:oo Yesu u pwele
u ngwo a chapwo ngópu**

Mátiyu 26:1-5; Mak

14:1-2; Njon 11:45-53

22 Nju tpémi y:oo yi naa ndîi daa kê-makêma dnye kuwo. Yi nááli u pi Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa, u pi mye Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa. ² Dêêpî pyu kní ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a chapwo ngópu. U yi y:e dêpwo kwo, Yesu yoo vy:o nmî mgîmî, mu kópu u díy:o pi kní ye dnyimo nkîngê.

**Njudas ngê kada pini kní ye u ngwo
vyu, yepê, Yesu kwódo ngê aní ghê**

Mátiyu 26:14-16; Mak 14:1-11

³ Yesu u dyépi y:a mê miyó kní yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pi. Yi dini ghi ngê Setan yi Njudas u mênê kee wo, ⁴⁻⁵ wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní ye loo, yepê, Yesu u vyee u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê aní ghê. Kada pini kní y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmî yi, u ye ndapî nga anmo kê. U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii nipi dnyen:aa danêmbum, Yesu u mgîmîmgîmî u nuw:o ghi dyuu yidnya a pyw:êmi. ⁶ Njudas u nuw:o yi kópu ngmîdi mbêmê doo ya, dye ghi doo y:enê, apê, Pi yilí kwéli daadî m:ii, Yesu kwódo ngê yi ngwo aní ghê.

**Tp:ee Kaa W:êêw:êê u
Naa u nté l:âmol:âmo**

Mátiyu 26:17-19; Mak 14:12-16

⁷ Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vyee dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo. ⁸ Yesu ngê Pita pini dê Njon dy:ââ doo, yepê, Choo lêpî, Tp:ee

Kaa W:êêw:êê u nté kwéli nmîmo pîpî, tpile yilí y:i nmî kada nyi l:âmo nyoo. ⁹ Yesu ka póo knopwo, kwo, Tpile yilí ló y:i any:uu l:âmo? ¹⁰ Yepê, Njedusalem choo lêpî, pi ngmê ngê maa p:uu wunê pyépi dp:o, yi pini nkono mbwaa d:umu ngmêdpo mumu ngmê. Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo, ¹¹ ngomo chók ka dp:uu pók cho, kwipi, Nyi mâawe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu kní yi k:ii? ¹² Yepê, Yi ngomo chók ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kê-makêma, yepê, nmî ntââ tpile yilí yintómu y:i a tóó. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo. ¹³ Wod:oo p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yi tpile yilí mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adî l:âmo ngmê.

**Yesu u k:ii u kuwókuwó kmaapî
u ngwo dóo ngópu**

Mátiyu 26:20-30; Mak 14:17-26; Njon

13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

¹⁴ Kâadî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, u dyépi yoo yi k:ii, yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, kmaapî tédê yi yaa dniye. ¹⁵ Yesu ngê yepê, A mgîni vyîmî u dye ghi n:ii noo t:âât:ââ, u ya a nga dêpwo kwo, Yi kópu ghêlî k:ii a nga pyaa we. Yepê, Yi ngwo a nga wodê pyodo, ye ala Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté nipi daapudu ma. ¹⁶ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala a kuwókuwó nááli, a k:ii mē-daamunmî kê, u dí Chóó Lémi ngê chók ada a y:enê nmyo. Yepê, Kópuni ala nááli u mgamê ngê a tóó, ala yi kópu, Chók Lémi ngê nmî kn:ââ yoo Yichip tpémi yi kêê k:oo mwo a pw:ii too, apii. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê dono kwulo yinté d:ud:umbiy:e wa a pw:ii nmyo.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê kapî ngma a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chók Lémi kwuno ngê, u dyépi kní ye yepê, Ala wain kapî a ngee yó, kníkní

nda yó, ¹⁸mu kópu u díy:o wain daa-muní nda, u dí wéni n:ii ngé a pi ndíi ngé amí pyódu, pi yintómu aní y:enê, kmaapí ndíi u ngwo anm:uu dóó. ¹⁹U kuwó dini ghi ngé mbídedí a ngéêdí, Chóó Lémi kwuno ngé, puwâ, p:uu ndiye pyu kní ye y:ângo, yepê, Ala a chóóchóó, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dí d:uu, myed-myinê d:uud:uu, a mgamê ngé choo ya. ²⁰Kmaapí u kuwó dini ghi ngé kapí mēdê y:ângo, wain k:oo a pii ngé, ye y:ângo, yepê, Ala a wêê. Yepê, Nmyi l:êê díy:o wêê a p:uu wa pwii, Chóó Lémi ka kââdí te kamí ngé yinê wa a kââdí nmyo. ²¹Yepê, Ngmênê nmyi vy:o pini mu ngmídi kuu. Yepê, K:omo tpile u k:ii nipi nmo kmaapí té, ngmênê daa kēmakēma yi pini a kwódo ngé a wowo. ²²Yepê, Chóó Lémi ngé kópuni a p:uu ló dini a vvyu, yi kópu ndēndē ngé a pyodopyodo, ngmênê pini n:ii a kwódo ngé a wowo, d:ud:umbiy:e choo nkīngē. ²³Wod:oo noko dnye póó, noko yipu, Nmí vy:o pini n:uu ngé kī kópu a d:uud:uu?

Lémilémi u danēmbum

²⁴U kuwó dini ghi ngé Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe, noko yipu, Yesu u kuwó n:uu ngma tóó, nmí kada pini ngé vyílo ayi pyódu. ²⁵Yesu ngé yepê, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o yélini kada pini ngé dpí pyaa dmi, a lémilémi nyédi, yi chóó yi pi dmi a kmímí tūmo, apu, Nmo yoo yi mb-wámê dé. ²⁶Yepê, Ngmênê yi kópu nmyi vy:o kīngē ya. Yepê, Tp:ee ngé pyâawe mâawe ntee a châachâa too, nmyi vy:o pini n:ii u pi ndíi ngé dē pyaa knomomê, yi pini ngé u tídê mbwó yoo yinté mye-choo châachâa dé. Yepê, Pini n:ii nmyi

kada adí kwo, u tídê mbwó yoo mye-choo ngéêpí dé. ^{v27}Yepê, Nee k:oo ló pini yi lémi ndíi, n:ii a líme yédi, ó n:ii a mbiye yédi? Yepê, N:ii a líme yédi, yini lémi ndíi, apii, ngmênê nmyi vy:o dēnoo líme, myedēnoo lémilémi. Yepê, Yinté myed-myinê d:uud:uu, lémilémi ngé kêê nangé t:oo. ^w

²⁸Yepê, Ngmênê mu dini ghi ngé nmyi pi dmi ndíi ngé wa pyódu. Yepê, K:omo tpile a tókótókó tédê pi kní y:oo a pi tédê ngé a pyódu ngópu, ngmênê dpíp:e kuwo noo, nmyi pi dmi tédê ngé myedé pyódu ngópu. ²⁹⁻³⁰Yepê, M:aa ngé ntee a ngmídi noo, yoo yi kada pini ngé a pyódu noo, yepê, yinté mu dini ghi ngé Yisiléli tpémi yi yoo dyêêdí y:a mē miyó wan-myi y:enê dé. Yepê, Yi dini ghi ngé a kêê k:oo nipi anmín:aa yakmaapí.

Yesu ngé Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvyu

Mátiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Njon 13:36-38

³¹Yesu ngé Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Ala kópu ngí nyeni. Kwo, Setan ngé wunê kēda ch:ee nmyo, u yi u ngwo a kwo, Nê tókó té. ^{x32}Kwo, Ngmênê l:êê díy:o kín:aa ngéêpí yédi, k:omo tpile nyinê wópuwópu nê, ngmênê ngélímí a ka d:ud:umbiy:e chedê ngé daawa pyódu. Kwo, Dini ghi n:ii ngé a ka amēnyinê tpélimbiy:e, mwó yoo dpí wēdēwēdē kalé té, yi kélímí ndíi ngé dpí pyódu ngi. ^{y33}Pita ngé kwo, A Lémi, daanê wópu ngi. Kwo, K:omo tpile mbwa k:oo wa km:êê ngi, a k:ii amy:ii kee kní, k:omo tpile l:êê díy:o wa vya nê, myedaaanê wópu ngi. ³⁴Yesu ngé kwo, Pita. Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Kēmkmēm ghêlí k:ii daawa kâa, pyolo ny-

^{s22:19} Luukí 24:30 ^{t22:20} Jer 31:31-34

^{u22:21} Psalm 41:9; Njon 13:21-22 ^{v22:26} Mát 23:11; Mak 9:35

^{w22:27} Njon 13:12-15 ^{x22:31} Njópi 1:6-12; 2:1-6; 2 Kódin 2:11

^{y22:32} Njon 17:9-15; 21:15-17

inê wópuwópu nê, pi knî ye ala kópu nye tpapê, yenye, Ye pini daa a lama pini.

**Yesu dye ghi kamî p:uu u
ngwo doo danêmbum**

³⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê p:aani p:aani munî dy:ââ nmyoo, nmyi tpile dpîp:engmê núw:o ngópu, ndapî dpîp:e núw:o ngópu, nmyi yi dópo kn:aani myedpîp:e núw:o ngópu, yepê, lukwe, tpile ngmê u p:aa nmye ngmêmf yó? Kwo, Kêle, u ntââ mbêmê nmeen:aa ya, yoo mb:aamb:aa ngê nmo dn̄ya a vyuwo. ³⁶ Yesu ngê yepê, Ngmênê dye ghi kamî ngma ala, yinté nmye mēdaa-mudnya a vyuwo. Yepê, N:ii u ngópu paambwi u tpile n:ii a pyede, dpî núw:o teñe, n:ii u ngópu ndapî a tóó, myoo núw:o ngê. Yepê, N:ii u ngópu l:êê taa daa tóó, u nkwo kpîdî pi ngmê ka dpî y:ee ngê, u kwo wa pwila, u l:êê taa u ngwo ngmēpaa pwila ngê, ³⁷ mu kópu u d̄iy:o kópuni a p:uu ló dini a d:êê ngópu, pi knî y:oo a ntiyentiye ngmê. Yi kópu ala,

Yi pini p:uu pi knî y:oo wa vyi ngmê, Pi dono yila. ^a

Yepê, Kópu yilî n:ii a p:uu a d:êê tumo, pi knî y:oo a ntiyentiye t:oo. ³⁸ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Nmî Lémi. Kwo, Nmî l:êê taa miyó ala. Yesu ngê yepê, Yinté danêmbum munto.

**Yesu Nketsemane u
ngwo doon:aa ngêpê**

Mátiyu 26:36-46; Mak 14:32-42

³⁹ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, mgîdî vy:o ntee dnyimo lêpî, yi mgîdî ngê yinté mye lee dniye, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê lee dniye. ⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yepê, Dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndîî ngê daapaa pyaa we. ⁴¹ Wod:oo a kuwo too, ntee

daa kuughê loo, yu mbodo dê y:e y:i mî ghê wo, y:i doon:aa ngêpê. ⁴² U Mî ka kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono u mb-waa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u d̄iy:o a kada nye tóó. ⁴³ Wod:oo enjel ngmê mbóó p:uu a ndê wo, Yesu yimi mē wêdêwêdê kwólu. ⁴⁴ U nuw:o dyênê wo, u ghê a kee wo, dpodombiy:e modoo ngêpê, wod:oo kiyé t:ââ u ngwo yedoo ya.

⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê ngêpê yedê kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî ye yi diyé wo, dpî tēdê m:uu too, mu kópu u d̄iy:o yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo. ⁴⁶ Wod:oo yepê, Lukwe d̄iy:o nmye dpî té. Yepê, A pii dmyeno, dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndîî ngê daapaa pyaa we.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu

*Mátiyu 26:47-56; Mak
14:43-50; Njon 18:1-11*

⁴⁷ Yesu ngê danêmbum ghêlî daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mē miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n̄:uu Yesu kpââ pee p:uu d̄yíngo. ⁴⁸ Ngmênê Yesu ngê kwo, Lukwe d̄iy:o chipéchipé mbêmê Chóó Lémi u Pi Ndêndê pi dono knî ye nyinê kê-makêma? ⁴⁹ Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê a w:ee ngópu, apê, Yesu awêde a mgîmîmgîmî ngmê, wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Nmî Lémi, yi p:uu l:êê kmêle, apii? ⁵⁰ Wod:oo ngmê ngê u taa a ngêêdî, apê, Lede yoo nî vya té, apê, ngmê mbwámê nê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu

^a22:35 Luukí 9:3; 10:4

^a22:37 Is 53:12; Luukí 22:52; 23:32-33

yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.
⁵¹Ngmênê Yesu ngê yepê, Yi p:uu l:êê munto, wod:oo yi lede ngwene mê kââ.

⁵²Yélini Yesu u mgîmîmgîmî u l:êê dîy:o a lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo, kada pini yoo mye yi k:ii, yi yéli ye Yesu ngê yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o kaa taa kélê a ka dmyinê lee dmi. ⁵³Yepê, Wo yilí yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe dîy:o y:i w:êênî dpîp:e mgîmî noo. Yepê, Nmyo mgîdî u yoo, Setan ka nmye ng:aa té, mgîdî vy:o dmye mgîmî nê.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mátiyu 26:57-58,69-75;

Mak 14:53-54,66-72

Njon 18:12-18,25-27

⁵⁴Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo núw:o ngópu, u kóté kîgha u l:êê dîy:o. Pita ngê doo yâmuyâmu dé, tumutumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa, wod:oo yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo. ⁵⁵Nkuwo u l:êê dîy:o ndyuw:e ndîi y:i ngmê kpê ngópu, Pita u k:ii ndoo chedê yaa dniye. ⁵⁶Dpodo módó ngmê ngê ndyuw:e u wo Pita yi módu, doo y:enê, pi kní ye yepê, Pini n:ii dmyinê núw:o ngmê, kí pini p:uu kîdpîmo ya. ⁵⁷Ngmênê Pita ngê a wópu ngê, kwo, Kí dmâádî, ye pini daa a lama pini. ⁵⁸U kuwó dini ghi ngê pi ngmê ngê myeyi módu, kwo, Nyi wu pini p:uu ndiye pyu ngmê. Ngmênê Pita ngê kwo, Kî pini, nê kuu. ⁵⁹Daa ndîi dye ghi yimí loo, pi m:uu ngê u pyipe kní ye yepê, Kî pini nmo ka k:omodanê, u dnye ngî ny:ee yó, Nkálili pi nmye yila, yi dnyeni nmye ka kîgha.

⁶⁰Ngmênê Pita ngê kwo, Kî pini, kópuni p:uu a ka nye danê, a lama daa tóó. Danêmbum ghêlî dêpê kêlî ngê, wod:oo kêmkêm ka wo. ⁶¹Yesu yi ngwo Pita ka diyé wo, doo y:enê, wod:oo Pita ngê nmî Lémi u kópu mê nuw:o kwólu, apê, Ala kópu a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlî k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, ⁶²wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

Yesu u ngwo dnye nkwtinkwiti

Mátiyu 26:67-68; Mak 14:65

⁶³Yélini yi kêê k:oo Yesu doo kwo, yi yéli y:oo dnye nkwtinkwiti, myednye kpakakpaka. ⁶⁴Dini ghi n:ii ngê dnye nkwtinkwiti, kpídî pee ngê u ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vye, kópu, N:aa dê vya ngi? Kópu, Chi dîpî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, ye pini n:ii ngê dê vya ngi, u pi nmo píchi vyi. ⁶⁵U pi dyênê ngópu, daa gha kópu u kwo yilí vyi ngópu.

Nju tpémi yi kada pini kní y:oo

Yesu u ngwo kóté kalê ngópu

Mátiyu 26:59-66; Mak

14:55-64; Njon 18:19-24

⁶⁶Dini ghi n:ii ngê wa wo, Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:ii, nipi a da wo, Yesu u ngwo dnye kóté kîgha. ⁶⁷Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, nyi vyílo y:ii kwo knomomê, ye nmo vyi ngi. Yepê, Nmye n:aa tpaépê knomomê, Ala nê vyílo, ye a ka daanmyinê kélîmî mbê dmi. ⁶⁸Yepê, Myenté, nmye n:aa póó knomomê, kópu a ka myedaanmyinê vyi ngmê, ⁶⁹ngmênê daa kêmakêma Pi Ndêndê Chóó Lémi u nkîgh:ê wumê yââyââ, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kî Chóó Lémi u che p:ââ pee. ⁷⁰U kwo póó dniye, kwo, Mumdoon nyi

Chóó Lémi Tp:oo? Yepê, Nmyi chóó kîd-mye vyi ngmê. ⁷¹ Wod:oo noko yepê, Kî pini u châpwo pyu u yi nmo daamu a kwo, chóóchóó kêdê ndyîko, chóó u kópu dyuu nmî chóó kudu ny:oo, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdî. Noko yepê, Pw:oo we, daadî ya.

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátíyu 27:1-2, 11-14;

Mak 15:1-5; Njon 18:28-38

23 Kada pini yintómu yi ngwo a ghêêdî dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ndîi Paléti ka Yesu núw:o ngópu, ² p:uu yipe tee kn:ââ yi ngwo a chaa ngópu, kwo, Ala pini aténgê dp:o mgîmî, pi knî ye ala kópu a tpaê ngê, yipu, Kada pini n:ii Lóma wunê tóó, ták-isi u kwo namê pywupwi. Kwo, Yi kópu mbêmê pi yilî da pyidu té, u yoo vy:o u ngwo dê kaa té. Kwo, Ala kópu ye mye tpaê ngê, Chóó Lémi ngê a ng-midi noo, nmyi king ngê wunê pyépi nê. ^{d3} Paléti ngê p:oo ngê, kwo, Mum-doo nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nyóó kîchi vyi. ^{e4} Wod:oo Paléti ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, pi yilî yi k:ii, yepê, Ala pini u kpadak-pada u kópu d:ongmê pyw:ângo. ⁵ Ng-mênê Paléti ka dyaa dnye chedêchedê, kópu, Pi yilî wunê pyidupyu too, dny-inté wunê tpyuu té. Kópu, Nkálili Wee u kwo kn:ââ a chópu, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yoo myemênê pyidu too, u dí ala Njedusalem myimî ta.

Paléti ngê Antipas Helodi ka Yesu u ngwo dy:ââ ngê

⁶ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu yi nyongo, pi knî ye póó wo, yepê, Mumdo alala pini Nkálili pi? Kwo, Nyââ, Nkálili a ndê wo. ⁷ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Yesu Helodi kóó k:oo pini ngmê, wod:oo Helodi ka

dy:ââ ngê, mwada p:aani pee. Yi ngwo Helodi Njedusalem naa têdê myedoo ya. ⁸ Helodi ngê Yesu yi módu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mu kópu u díy:o u pi ló dini a nyongo, dye ghi daadî u yi u ngwo doo kwo, Nî m:uu, mbwudu a ngópu ngmê chaa ngê. ⁸⁹ Wod:oo Helodi ngê Yesu doo póópóó, ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daangmê vyu. ¹⁰ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpî pyu yoo mye yi k:ii, dpodombiy:e ghê dniye, Yesu p:uu yipe tee kópu yilî t:ee ngópu. ¹¹ U kuwo dini ghi ngê Helodi u lede knî yi k:ii, Yesu dnye nkwtinkwti, d:ud:umbiy:e daa châpu ngópu. Kpídî mb:aa u mbwo ngmê t:ee ngópu, Paléti ka u ngwo mê dy:ââ ngópu. ¹² Yi wéni ngê Paléti pini dê Helodi numo pyipe ngê mê pyaa knopwo, mu kópu u díy:o Paléti ngê Helodi châpu ngê, kóó k:oo pini u kwo ngmê dy:ââ ngê. Mwiyé noko dpîmo a diya.

Paléti ngê Yesu u vyee têdê u ngwo dy:ââ ngê

Mátíyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Njon 18:39-19:16

¹³ Paléti ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, yoo yi kada pini yoo, pi yilî mye yi k:ii, nipi mêtê danê ngê, ¹⁴ yepê, Ala pini a ka kîdmyinê núw:o ngmê, a ka kîdmye vyi ngmê, a ka ny-imu, Yoo yilî kîyedê pyidupyu té, chóó u pee ngê ka kapî té. Yepê, Wunê nmyi ngópu kídî kóté kwolo, pwopwo u kópu p:uu d:ongmê pyw:ângo, ¹⁵ Helodi ngê yinté kópu p:uu myedoo pyw:ângo, a ka kîmêda dy:ââ. Yepê, Pwopwo u kópu p:uu daa t:a mo daa t:a. ¹⁶ Yepê, A lede knî y:oo a kpakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii. ¹⁷ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi

^d23:2 Luukí 20:20-26

^e23:3 1 Tim 6:13

^f23:7 Luukí 3:1

^g23:8 Luukí 9:9

mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpapê, yini yidpîmo pw:iipw:ii. ¹⁸ Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, ngmênê pi yintómu dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Daanyi pw:ii. Kwo, Vya ngi. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. ¹⁹ (Yi Mbadapas ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê díy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye.) ²⁰ Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, wod:oo pi knî ye mbwolo, yepê, Kêle. Yepê, Yesu vyílo yinî pw:iipw:ii, ²¹ ngmênê pi knî y:oo dpodombiy:e kwo, Kídosi íedê t:ee ngi. Kwo, Pw:oo we, daadî ya.

²² Paléti pyolombó ye mê póo wo, yepê, Ló dono kópu ndîi ngmê d:uu ngê? Yepê, Pwopwo u kópu p:uu d:oongmê pyw:ângo. Yepê, A lede knî y:oo a kpakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii. ²³ Ngmênê Paléti ka dèdnye ng:aa, dpodombiy:e u kwo modnye kââ, kópu, Kídosi íedê t:ee ngi. Yinté dnye kââ ee, u dí yi pono mî vyápê wo, ²⁴ lede knî ye yepê, kídosi íedê nyi t:ee yó. ²⁵ Paléti yi pono vyápê wo. Pini n:ii l:êê pyu ndîi Mbadapas, pi vyee u l:êê díy:o mbwa k:oo mwiyé a kee wo, pwopwo y:i doon:aa t:âât:ââ, yi pini pw:ii ngê, ngmênê Yesu u vyee tédê dy:ââ ngê.

Yesu kídosi íedê u ngwo t:ee ngópu

*Mátiyu 27:32-44; Mak
15:21-32; Njon 19:17-27*

²⁶ Lóma lede knî y:oo Yesu u vyee tédê núw:o ngópu. Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Sadéni pi, Njedusalem doo lêpî. Lede knî y:oo yi pini mgîmî ngópu, Yesu u kídosi u kîgha yé ngópu, kwo, Kî pini u kídosi dnyinê ngi.

Wod:oo Yesu u kuwó doo kwo, u kídosi doo dnyinêdnyinê.

²⁷ Pi yilî yi kuwó doo kwo, dnye yâ-muyâmu dé. Pyââ knî yi vy:o my:oodoo kwo, Yesu u l:êê díy:o dnye mbê. ²⁸ Yesu ye mênê diyé wo, yepê, Njedusalem pyââ yoo. Yepê, A l:êê díy:o mbê mu yé yó, nmyi chóo nmyi l:êê díy:o dmyinê mbê, nmyi tp:ee dmââdîma yi l:êê díy:o myedmyinê mbê. ²⁹ Yepê, Dye ghi ngmê kiyedê pyiyé knî, yi ngwo nmyi kpadakpada ndîi wanmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi tp:ee dmââdîma nmyi ngópu adnyi vyee dé, ala kópu wanmy:uu vyi ngmê, anye, L:omo m:aa tpamê wo, a tp:ee l:omo m:aa tpyó. ³⁰ Yepê, Yi ngwo nkîngê ngê y:ay:a wanmyi pwiyé dmi, u yi nmye adî kwo, anye, Mbu nmî pwo a vyuwó dniye, lîmîlîmî ngê u ngwo p:oo pw:oo dmi. ³¹ Yepê, Ala lede yoo yi p:uu dènoo d:uu, ngmênê dono a nga a d:uud:uu ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi p:uu anmyin:aa d:uu, angéntoo dono u nkwo nmye angmê d:uu ngmê.

³² Pi mê miyó yi vyee tédê mye núw:o dumo, pi dono dê. ³³ Kwéli lee dniye, yi ghi u pi Mbodo Dînê. Yesu kídosi íedê y:i mî t:ee ngópu, pi dono dê kídosi íedê y:i myimî t:ee dumo, woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu. ³⁴ Yesu ngê u mî ka kwo, M:aa. Kwo, Kî yéli y:oo kópuni a nga dê d:uu ngmê, daa yi lama dê d:uu ngmê. Kwo, Yi kópu modo kn:ââ vyuwu dpí kée ngi, mênangê ngi. Yesu u kpídî yêê tumo, yi kpídî knî yi l:êê díy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî? ³⁵ Yéli ni y:i doo kwo, yi yéli y:oo dnye y:enê. Yi ngópu Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dnye nkwtinkwiti, noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê kî pini a ngmîdi ngê, yoo ntee doo ngêêpî dé, ye chóochóo yinté mye ngee ngê.

^{j36} Lede knî y:oo myednye nkwtinkwiti, k:omo ngê wain u kwo dnye dp:eedp:ee, ³⁷ kópu, Mumdoon nyi Nju tpémi yi king, ñyóóchóó mē ngee ngi. ³⁸ U pwopwo u nt:u kópu kídosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king.

³⁹ Pini n:ii dē u nkígh:ē t:ee dumo, ngmē ngê kwo, Chi dípí. Kwo, Nyi lónté kada pini. Kwo, Mumdoon Chóó Lémi ngê a ngmídi nyoo, ye ñyóóchóó mē ngee ngi, mye ngee nyédi. ⁴⁰ Ngmēnē woni ngê yi kópu u kwo kwódu ngê, kwo, U kwo kidimē mbumu. Kwo, Lukwe, Chóó Lémi ka d:ii nkíngē? Kwo, U ngmídi ngmē u pi vyílo y:ii nkwtinkwiti. Kwo, Nipi nganmo mgíní vyímí té. ⁴¹ Kwo, Kópuni nyi kn:aadi too, u díy:o nye mgíní vyímí mo, ngmēnē kí pini ngê kópu daangmē kn:aadi ngê. Kwo, Lukwe díy:o nye nkwtinkwiti. ⁴² Yesu ka kwo, Yesu, dini ghi n:ii ngê king ngê anyi pyódu, ngê k:oo dpí kaa nédi. ⁴³ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmēn:aa tpapê, awêde ghi mb:aa nipi nye lêpí mo.

Yesu kídosi ñedê u ngwo pwene

*Mátiyu 27:45-56; Mak
15:33-41; Njon 19:28-30*

⁴⁴ Yi dini ghi ngê kââdí mbóó ñuknñuknî p:uu doo kwo, yi dyámē pee mbēmē mgídí a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mē wa wo. ^{k45} Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídí ndíi n:ii doo ya, yi kpídí ngê yoo yi maa dpímo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa ní dniye. Yesu kídosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídí chóó mínē chaa wo, chápwochápwo ngê nkwo do a yaa wo, knâpwo dí. ¹⁴⁶ Yesu kídosi ñedê modoo ya, u mí ka dpodombiy:e ka wo, kwo, M:aa, a ghê dmi nga d:a kê, a ngini. Yi kópu yi vvyu, wod:oo pwene. ⁴⁷ Lede n:ii

knî y:oo Yesu kídosi ñedê t:ee ngópu, yi lede yoo yi määwe ndíi kídosi u nkígh:ē doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngê Yesu u ngópu pwene, Chóó Lémi chaa kwólu, apê, Kí ndëndē ngê pi mb:aa, u kn:aadi te kópu daa tóó. ⁴⁸ Pi yilí, n:ii knî y:oo Yesu u pwopwo tédē dnyen:aa y:enē, dini ghi n:ii ngê yi ngópu pwene, yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê díy:o dnye yii, yi p:aa pee p:aa pee mē diyé dniye. ⁴⁹ Yélini Yesu u lama dnye ya, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a y:enē. Pyópuni yoo Nkálili Wee u kwo Yesu p:uu mwiyé a kaa dniye, u k:ii Njedusalem lee dniye, yi yéli yi vy:o myednye kwo.

Yesu ntóó u ngwo kmênē ngópu

*Mátiyu 27:57-61; Mak
15:42-47; Njon 19:38-42*

⁵⁰⁻⁵¹ Kada pini ngmē, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi p:aani Njuda Wee u kwo a tóó. Yi pini pi mb:aa, apu, Chóó Lémi ngê nmí y:enē kn:ââ límí k:ii ngê paa chaa ngê. K:omo tpile kada pini knî yi vy:o doo kwo, ngmēnē Yesu u pwele chápwo tédē, u vyee tédē yi vy:o daa ghê wo. ⁵² Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, yi pini Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo mínē ch:ee ngê. ⁵³ Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Njósép loo, Yesu ntóó kídosi ñedê a ngópu, kpídí pee ngê a kmongo ngê, ntóó ñuwo, kpomo u mēnē mí yó. Yi kpomo pi knî y:oo t:aaní paa mwiyé a ché ngópu, pi ntóó kmênēk-mênē u l:êê díy:o. ⁵⁴ Yi wéni Pídade, wumummo líme wo.

⁵⁵ Pyópuni knî y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnya a yâmuyâmu, Njedusalem u k:ii myímí taa dniye, yi pyópu knî y:oo Njósép ngm:êê ngópu, Yesu ntóó kpomo u mēnē yi ngópu mí kmênē ngê. ⁵⁶ U kuwó dini ghi ngê yi p:aa pee mē diyé dniye, apê, Tpileni tuu mb:aamb:aa dé,

knî ngmênmi nya, Yesu ntóó p:uu nm:uu d:ii té, ngmênê yi ngwo kââdî gho, yi lîme wo kn:ââ chôpu, mēdaa lee dniye. Yi dêêpî kópu dyuu châpu ngópu, lîme wo ngê dnye lîme.

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-10; Mak

16:1-8; Njon 20:1-10

24 Pyópuni knî y:oo tpileni tuu mb:aa mwiyé a l:âmo tumo, Sandé mw:aa mgîdî vy:o núw:o tumo, apê, Yesu ntóó p:uu nm:uu d:ii té. ²Kpomo chedê dini ghi n:ii ngê taa dniye, apê, Chêêpî ndîf kpomo t:âmo lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo, ³wod:oo kpomo u mênê kee dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu ntóó daa m:uu ngópu. ⁴Yi kópu dêpê w:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo pi miyó anya a pwiyé knopwo, apê, Mu kwo mo, yi kpîdî dmi dê muyedê wuu mbele mo. ⁵Nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, yi tpódu châpu dumo, mbwódo dyimê dniye, k:ame ye ghê dniye. Yi tpódu y:oo yepê, Pini n:ii ghê a t:a, lukwe dîy:o kpêênî m:een:aa nmy:uu ngmê. ⁶Yepê, Al:ii daa tóó, yepê, kēda pyidu. Yepê, Yi kópu dyuu wunê munmya a vyu, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o modoo a kwo, Nkálili Wee u kwo. Yepê, Ala kópu nmye mwo a vyu, ⁷nmyepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê pi dono knî y:oo wa mgîmî nê, kîdosi nédê wa t:ee nê, wo pyoloni k:oo amênê pyidu. ⁸Wod:oo yi pyópu knî y:oo yi kópu dyuu yimî nuw:o kalé ngópu, ⁹kpomo a kuwo ngópu, Yesu u dyépi y:a mê ngmê knî ye mdoo núw:o ngópu, Yesu u yoo woni knî ye mdoo mye núw:o ngópu. ¹⁰Yi pyópu knî yi vy:o pyâa pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makîdala pyâa ngmê, Njówana myomo, Méli Njems u pye pyolo. K:omo tpile yi

pyópu knî y:oo dyépi knî ye yi kópu yilî mênê nté tumo, ¹¹ngmênê dyépi yoo ye daa kêlîmî mbê dniye, yinê ye daa ndê kópu ye tpapê ngmê. ¹²Ngmênê Pita ngê mbêpê a puwâ, kpomo chedê loo, yedê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpîdîni t:ee tumo, vyîlo yi m:uu too, tpile daamu módu, wod:oo u p:aa pee mê diyé wo, yi kópu u nuw:onuw:o u ngwo ghê wo.

Pi miyó dê y:oo Yesu u ngwo m:uu ngópu

Mak 16:12-13

¹³Yi Sandé ngê Yesu p:uu ndiye pyu miyó dê y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê yidpîmo lêpî, u pi Emeyîs, ntee daa kuughê dpîmo lêpî. (12 km.) ¹⁴Kópuni yilî Yesu ngê pyaa dniye, maa p:uu yi p:uu dpîmo danêmbum. ¹⁵Yi kópu knî yi p:uu dini ghi n:ii ngê dpîmo danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi kuwó doo kwo, dini ghi n:ii ngê a kp:anê doo, u k:ii nipi mîdnye paa. ¹⁶Yi m:uu ngópu, ngmênê daa mya ngópu. ¹⁷Yesu ye póó wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu dpo danêmbum mo? Wod:oo ghê knopwo, ndîdî yi ngîma kele, ¹⁸u kwo ngmê póó wo, pini n:ii u pi Kliyópas, kwo, Njedusalem kópuni pyaa dniye, pi yintómu yi lama a pyede, mumdoo yi kópu knî lama daangma tóó? ¹⁹Yesu ye póó wo, yepê, Ló kópu dé? Kwo, Yesu Nasalet pi ngê kópuni pyaa dniye. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, mye u nuu u pi, mb:aamb:aa ngê dpîmo dêêpî, mbwudu yilî dpîmo chap, pi knî y:oo myednyimo chââchââ. ²⁰Kwo, Ngmênê nmî kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kî mgîmî ngópu, u vyee tédê dy:ââ ngópu, lede knî y:oo kîdosi nédê u nkwo mî t:ee ngópu. ²¹⁻²²Kwo, Ngmênê alanté nmee nuw:o, Yisîlêli tpêmi yintómu knî yi k:ii nmî kada vyîlo ayi ghê, Lóma tpêmi u

^m24:4 Dpodo 1:10

ⁿ24:7 Luukí 9:22; 18:31-33

^o24:10 Luukí 8:2-3

ngwo wanmî ngm:ii kalê té. Kwo, Ala kópu m:uu, k:omo tpile m:ii tuwo a vya ngópu, ngmênê awêde nmî vy:o pyââ ngmê knî y:oo ghê nmî mênê dê ghipé ngmê, mw:aa mgîdî vy:o kpomo chedê kêdê lee dmi, ^{p23}ngmênê yi pini ntóó doo m:uu ngópu. Kwo, Nmo yedê diyé dmi, nmodê, Enjel miyó kudun:aa m:uu, yedê, Yi pini kîmêda pyidu. ²⁴Kwo, Nmî vy:o pi knî ngmê kpomo chedê myaa lee dmi, yi pyópu knî y:oo ntee nmo dumu nté ngmê, yinté myaan:aa m:uu ngmê, ngmênê yi pini ntóó doo m:uu ngópu. ^q

²⁵Wod:oo Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o dpî mbodo dê dîngîdîngî dê. Yepê, Kópuni yilí Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, lukwe dîy:o yi kópu knî ye dèdpîdê kélîmî mo. ²⁶Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, doo u ntââ yi dono u wépi daapî puwâ. Yepê, Yi dono u wépi wo puwâ, u dpodo ndêndê lónté pî dóó, u pi ndîi ngê lónté u nkwo pî pyodo. ²⁷Wod:oo kópuni puku yedê chóó p:uu ló dini a d:êê tumo, u kakêmê yilí ye chámê ngê, kn:ââ Mósisi ngê kópuni a d:êê too, nkoo Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni myedê d:êê tumo.

²⁸P:aani n:ii tp:oo dpîmo lêpî, y:i yimî taa dniye, yi tpódu ye yinê ye yi pini kn:aa p:aani doo lêpî, ²⁹ngmênê yi tpódu y:oo u dî pwaa ngópu, kwo, Nakî nî, kââdî daa kêmakêma a wupwo. Kwo, Ng:ii dpî kmêle, wod:oo ngomo k:oo u k:ii nipi mê kee dniye. ³⁰Dini ghi n:ii ngê kmaapî tédê yaa dniye, mbidédi a ngêêdî, Chóó Lémi kwuno ngê, yi puwâ, ye yi y:ângo. ³¹Yi ngwo mb:êê yi ngîma a ngópu, apê, E, kî Yesu, ngmênê y:i anyi ye mê pwiyé wo. ³²Noko kwo, Maa p:uu nnyi gha dê kêdê pywálî knî, apií, kópuni

puku yedê a pyede u kakêmê yilí nye kêdê chámê.

³³Yi ngwo dini ghi ngê yi tpódu ghêêdî knopwo, Njedusalem d:âmo mê diyé knopwo, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê, yi pyipe knî yi k:ii, ye yi taa knopwo, ³⁴yi tpókni y:oo yepê, Nmî Lémi ndêndê ngê kêda pyidu, Saimon ngê kêdê m:uu. ³⁵Wod:oo yi tpódu y:oo yepê, Kîmyednye m:uu. Yepê, Moma u k:ii kudu lee dmi, dny:oo myââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kmaapî tédê dpî yaa dmi, mbidédi yi pwââ, u ngwo dnye mya.

Yesu ngê chóóchóó p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê

Mátíyu 28:16-20; Mak 16:14-18;

Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

³⁶Dini ghi n:ii ngê yi kópu p:uu dnye danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi vy:o ghê wo, yepê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, ala nê, namê nkîngê. ³⁷Ngmênê nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, apê ngmênê, Kmêna ye kwo. ³⁸Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê té. Yepê, Lukwe dîy:o dnyinté nmye kélîmî té. ³⁹Yepê, A kêê yi ngî m:uu tóó, nmyi kêê dmi a p:uu yé yó, yepê, Ala nê vyílo. Yepê, D:aa kmêna, myed:aa mbwee. Yepê, Kmêna mbwee yi mênê dînê daa kwo, yi p:uu mbyuu too daa t:a mo. ⁴⁰Yi kópu yi vvu, wod:oo kóó yu yi ngópu tpyé too. ⁴¹Ngmênê doo u ntââ u kwo myedaapê kélîmî mbê dniye, mu kópu u dîy:o yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, mye ngwéti dniye. Wod:oo ye póó wo, yepê, Nté pee nmyi ngópu ngma tóó, n:aa pîpî. ⁴²Te mbyuu ch:ee ngmê u kwo ngmê y:ee ngópu, ⁴³yi kêlê a ngópu, yi ngópu ndîi.

**Yesu p:uu kópuni puku yedê a
pyede, p:uu ndiye pyu knî
y:oo u ngwo a w:ee tumo**

⁴⁴ Yesu u Mî ka ghêlî daa diyé wo, p:uu ndiye pyu yoo modoo ndiye kîgha dé, yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o munoo a kwo, a pwopwo p:uu munmyenîmo a danê. Yepê, Kópuni Mósisi ngê a p:uu a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, n:ii wéti u puku yedê mye pyede, doo u ntââ yi kópu dyuu daap:aa kn:aadi ngê. ⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê yi nuw:o dmi rédê mb:êê a ngópu, apê, Puku yedê kópuni a pyede, pêdê w:ee téne. ⁴⁶ Yi kópu yilî yi nt:u mu ngmidi, yi nt:u dmi alanté, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê dini ghi n:ii ngê wa t:a, wa mgîmî ngmê, wa vya ngmê, wa kmênê ngmê, wo pyoloni ngê amêdê pyidu, ⁴⁷ u yoo knî y:oo u pi pi knî ye adnyin:aa tpaépê, kn:ââ Njedusalem wa chaa ngmê, nkoo dyámê pê wopee wopee, n:ii knî y:oo u pi wa ny:ee ngmê, u pi mbêmê yi dono yilî wa kée t:oo, Chóó Lémi ngê yi dono yilî mbodo kn:ââ vyuwo u nkwo wa kée té, mēdaawa a ngî té. ⁴⁸ Yesu ngê yepê, Yi kópu yilî nmyi chóó kînmyi m:uu

tumo. Yepê, Pi knî ye dmyinên:aa tpaépê dé, ⁴⁹ ngmênê n:ii ngê a d:aa amênê kââdî, mwiyé dmyinê t:âât:ââ, nmye anîmo dy:ââ. Yepê, Yi pini M:aa u Ghê Dmi, yinê amî wêdêwêdê kalê nmyo. Yepê, Mwiyé nmye munê vyu, nmyenê, M:aa ngê nmyi ngêêpî pyu nmye wa a dy:ââ. Yepê, Njedusalem ghêlî k:ii kēdmyinêngê kuwo ngmê, nmyi wêdêwêdê kîgha pyu mwiyé dmyinê t:âât:ââ.

Yesu u Mî ka u ngwo kee wo

Mak 16:19-20; Dpodo 1:9-11

⁵⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi kada ghê wo, Njedusalem a kuwo ngópu, Petani u nkîgh:ê yi taa dniye, wod:oo ghê dniye, kóó dē yi pwo mbee doo, yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka doo ngêpê. ⁵¹ Dini ghi n:ii ngê yi l:êê dîy:o doo ngêpê, u Mî ngê a y:ângo, mbóó p:uu kmungo. ⁵² Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo Njedusalem mē diyé dniye, yi gha dmi maa p:uu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, ⁵³ wo yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa koko, Chóó Lémi dnyimon:aa chaa kîgha.

Wu u dî.

NJON

Pini n:ii ngê ala danêmbum d:êê ngê, u pi Njon, Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi ngmê.

1 Mwiyémiwiyé dini ghi ngê, nmî Kêlî Pini doo ya. Yi pini nmî Mî Tp:oo, nmî Mî nmo yinê a kêma ngê. Nmî Mî k:ii dpîmo ya, yi gha ngmîdi ngê doo ya. ^{r2}Dyámê pê ghêlî daangê l:âmo ngê, ngmênê nmî Mî k:ii nipi dpîmo ya. ³Tpile yilî yintómu nipi l:âmo ngópu, wu tpile Kêlî Pini k:ii daa l:âmo ngópu, daa tóo. ^{s4}Kêlî Pini Ghê Njini u Kn:ââ, kamî ngê yinê dpî pyódu nmo. Yi Ghêni Kn:ââ nmî pywápê ngê vyílo yi pyodo. ^{t5}Yi pywápê ngê mgîdí yinê chópu. Mgîdí dêê wo, yi pywápê daa nt:ââ ngê. ^{u6-7}Yi pywápê, nmî Mî Tp:oo. Ghêlî daa ta, u mdoo tpapê pyu ngmê Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, nmo a dy:ââ ngê. Yi pini u pi Njon Baptist. Pi knî ye yi pywápê p:uu doon:aa danêmbum, mu kópu u dîy:o apê, Pi yintómu u kwo paa kêlîmî mbê dniye. ⁸Chóó vyílo daa pywápê, ngmênê pywápê p:uu pi knî ye doon:aa danêmbum.

⁹Pywápê njini p:uu ye doon:aa danêmbum. Pi yintómu yi l:êê dîy:o yi pywápê dyámê mbêmê doo a lêpî. ¹⁰Nyââ, nmî pywápê dyámê mbêmê doo ya, dyámêni Chóó Lémi k:ii l:âmo ngópu, ngmênê yi dyámê tpémi y:oo daa mya ngópu. ¹¹Chóó u dyámê pee p:uu a loo, chóó u yoo y:oo u wépi pwaa ngópu. ¹²Ngmênê ngmê knî y:oo daa mb:ii ngópu, u kwo kêlîmî mbê dniye. Yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too. ¹³Daa pi ngê yinté pyódu too, daa yi chóó Chóó Lémi u yoo vy:oo ghê dniye, ngmênê Chóó

Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too. ^v

¹⁴Kêlî Pini pi ngê pyodo, nmî vy:oo doo kwo. Ala kópu nmo w:ee ngê, Kî nmî Mî Tp:oo mu ngmîdi. Nmî ngêêpî pyu ndîi, u kópu yintómu ndê kópu dé. ^w

¹⁵Nmî Kêlî Pini pi ghêlî daa myââ, Njon Baptist yi pini p:uu nmo doo danêmbum. Pi knî yi k:ii dpodombiy:e nmo mbwolo, nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, munmyenê, A kuwó wunê kwo, nmopê, yi pini a kada pini ngê a tóo, mu kópu u dîy:o ghêlî dîpîngê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya.

¹⁶Nmo yintómu kópu mb:aa yilî Kêlî Pini ngê nmo wunê d:uud:uu. Kópu mb:aa nmo daangmê w:êê ngê. ¹⁷Mósisî ngê kópu mb:aa ngmê d:uu ngê, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmo a áuwo, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa yintoo kópu yi d:uu ngê, kópu ndîi yi d:uu ngê. Yesu ngê Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndîi nmo a kpo, u Mî ka maa njini u ngwo a yó. ¹⁸Pi ngê Chóó Lémi doo u kpêê. Chóó Lémi Tp:oo mu ngmîdi, pini n:ii u nuu ghi Chóó Lémi nódo a tóo, Chóó Lémi nmî nuw:o yinê kwólu.

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mátíyú 3:1-12; Mak 1:1-8; Luukí 3:1-18

¹⁹Dini ghi n:ii ngê Njon Baptist mb-waa ndîi Njódan u nkîgh:ê doo dpodo, Nju tpémi yi kada pini yoo yi nuw:o dmi alanté pyodo, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, ndoo apê wu vyílo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu knî ngmê u kwo a dy:ââ tumo, yepê, U kwo nye póó dmyeno, kwipi, Nyi n:uu? ²⁰Njon Bap-

^{r1:1} Njon 17:5; 1 Njon 1:1-2; Tpyuu 19:13

^{s1:3} 1 Kódin 8:6; Kílosa 1:16-17; Hipílu 1:2 ^{t1:4} Njon 5:26

^{u1:5} Njon 8:12 ^{v1:13} Njon 3:3-6; Njems 1:18; 1 Pita 1:23

^{w1:14} Nkal 4:4; Pilipay 2:7; Hipílu 2:14

tist ngê yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, ndëndê ngê d:aa vyílo. ²¹ Kwo, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vyu, apê, Ilacha díyo dyámê mbêmê amêdê diyé, yi kópu vyílo yichi ntiye? Yepê, D:aa vyílo. Kwo, Mósisi pini n:ii p:uu nmî kn:ââ knî ye doo a danêmbum, yepê, Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmidi, komo yinê adín:aa kapî, kwo, lukwe, nyi vyílo? Yepê, Kêlê. ²² Kwo, Pini n:ii knî y:oo a dy:ââ nmoo, módó ye mēdaanamî diyé dmi. Kwo, Ngakêmé ñyóó nmo mê chámê ngi. ²³ Njon Baptist ngê yepê, Yisaya ngê ala kópu mwo a d:êê ngê, yepê,

W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê a yé yó.

Njon Baptist ngê yepê, Yi kópu vyílo yinî ntiyentiye. ²⁴⁻²⁵ Yélini Pádisi knî y:oo u kwo a dy:ââ tumo, yi yéli y:oo kwo, D:ii nmî Lémi, d:ii Ilacha, d:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu. Kwo, Lukwe díyo pi yilî mbwaa paa nye kmênêkmênê? ²⁶ Njon Baptist ngê yepê, Yoo mbwaa ngê mun:aa mbápitísím kígha too, ngmênê yi dpodo daa ndîi, tédê. Yepê, Nmî Lémi nmî vy:oo ka kwo, ngmênê dmyongê mya ngópu. ²⁷ Yepê, K:omo tpile u kada d:a ghê, ngmênê nê tédê. Yepê, N:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Doo u ntââ u nkígh:ê daanî ní.

²⁸ Yi kópu yintómu Petani pyodo, daa Njedusalem u nkígh:ê p:aani n:ii a tóó, ngmênê Njódan mwada mbwááni pee Petani, Njon Baptist ngê mbwaa paa yoo kwéli doo kmênêkmênê dé, yi Petani.

Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo

²⁹ Womumo Njon Baptist ngê Yesu yi módu, nmopê, Ó. Kî pini kíyedê pwiyé knî, pini n:ii p:uu nmye noo danê. Nmopê, Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê

nmo a kpo, kî vyílo. Nmopê, Pi ngê chóó u dono u l:êê díyo:oo sipi tp:oo ntee dpî vy:a, kî pini yinté sipi tp:oo ngê wa pyódu, pi knî y:oo wa vya ngmê. Nmopê, Dyámê mbêmê tpémi nmo yintómu nmî yikí dmi u pwo wa ghay. ^{x30} Nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, vyílo nmye kíyedê pwiyé knî. Nmopê, Munmyenê, A kuwó kíyedê kwo, ngmênê a kada pini ngê a tóó, mu kópu u díyo:oo ghêlî dípingê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya. ³¹ Nmopê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, ghêlî dípî módu, Yisiléli tpémi ye noo danêmbum, mbwaa paa myenoo kmênêkmênê dé, mu kópu u díyo:oo nê, Yi ngwolo dmi paa pywálfî y:e, yi pini paa mya y:e. ³²⁻³³ Nmopê, Chóó Lémi ngê a dpodo dini ghi n:ii ngê a ka a kpo, a ka pê, Mu dini ghi ngê a Ghê Dmi wanyi m:uu, pi ngmê u pwo wa ghîi, p:uu adî ya. A ka pê, Yi pini ngê a Ghê Dmi mbêmê yoo yi gha dmi wa ghêê té. Njon Baptist ngê nmopê, Kî pini nmye vyílo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbóó p:uu a ndê wo, vy:émê k:ii ntee tpile ngê u pwo a gho, mbêmê doo kwo. ³⁴ Nmopê, Yi kópu ndëndê ngê kînfî módu. Nmopê, Ala kópu ny:ee yó, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, kî vyílo.

Yélini Yesu p:uu mwiyé kele

³⁵ Womumo Njon Baptist u k:ii yi nmeê ya, p:uu ndiye pyu ngmê mye u k:ii. ³⁶ Yesu paambwi tédê nmî módu, Njon Baptist ngê nyepê, Sipi tp:oo n:ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kî vyílo. ^{y37} Dini ghi n:ii ngê nyi nyongo, Njon Baptist nyinê kuwo ngê, Yesu nyi ngm:êê ngê. ³⁸ Yesu nye mênê diyé wo, nyepê, Lukwe u pyinê dpó ngmêê ngmê? Kwonyenê, Mâawe. Kwonyenê, Ló y:ii nyinê tóó? ³⁹ Nyepê, A pwiyé choo, anye m:uu nyoo. Wod:oo nyi ngm:êê ngê,

kwéli doo a ya, yi ghi ny:uu módu. Ntumokwodo nmî lee dniye, wo y:i nm:uu chedê ngê.

⁴⁰Pini n:i k:i Yesu nyi ngm:êê ngê, u pi Andru, Saimon Pita u mbwó. ⁴¹Yi ngwo Andru ngê u mbwó até yedê pyw:ângo, kwo, Kédisu kídnyinê pyw:oo. (Kédisu u nt:u kópu, Chóó Lémi ngê pini n:i a ngmidi ngê.) ⁴²Andru ngê u mbwó Saimon Yesu ka adê núw:o. Yesu ngê até doo y:enê, kwo, Nyi Saimon, Njon tp:oo, ngmênê mî dî nt:âa, Pita. (Pita u nt:u kópu, chêêpî kpiyé.) ^z

Yesu ngê Pilipi pini dê Nêtányiel u ngwo ngmidi doo

⁴³Womumo Yesu ngê u yi doo kwo, Nkálili nî lê. Pilipi ada pyw:oo, kwo, A ngm:êê nédi. ⁴⁴(Pilipi Mbetísaida pi, Andru mbwémi Pita yi k:i yi p:aa mu ngmidi.) ⁴⁵Pilipi ngê Nêtányiel ada pyw:oo, kwo, Mósisi pini n:i p:uu doo a d:êê, yi pini kîdp:o pyw:oo. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo p:uu myednya a d:êê. Kwo, Yi pini Yesu, Njósép tp:oo, Nasalet pi. ^{a46}Nêtányiel ngê kwo, Doo u ntâa. Kwo, Yintoo pini Nasalet daawa chaa. Pilipi ngê kwo, A pwiyé, ñyóó anyi mwini. Wod:oo Yesu ka adî lee knî. ^{b47}Yesu ngê Nêtányiel yi módu, nmopê, Daa dnyinté Yisîléli pi ngmêkiyedê pwiyé knî, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa t:a. ⁴⁸Nêtányiel ngê yi kópu yi nyongo, Yesu ka kwo, Lónté lama n:aa tóó? Yesu ngê kwo, Pilipi ngê ghêlî doon:aa pyw:ee nyoo, dini ghi n:i ngê yi km:ee nyinê ngêpê, a nuw:o k:oo d:a pyw:ee ngi, a lama u ngwo chi yâa. ⁴⁹Nêtányiel ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, Yisîléli tpémi yi k:i nyi nmî king. ⁵⁰Yesu ngê kwo, Kópuni nga dî vyi, yi km:ee ngêpê tédê mudî m:uu ngi, yi kópu u díy:o mumdoo a

ka che kêlîmî mb:anê? Kwo, Yi kópu tédê. Kwo, Díyo ndî kópu knî wanyi m:uu té. ⁵¹Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Nmopê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Nmopê, Njakóp ngê máádini a wádívyíngo, enjel knî y:oo mudnye vy:eevy:ee núw:ónuw:o, yi máádi ntee máádi ngê wanî pyódu. Nmopê, Chóó Lémi ka u ngwo wanê kââdî nmyo. Nmopê, Yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, ndê kópu ngê nmye wa pyódu. ^c

Yesu ngê mbwaa wain ngê u ngwo tpólu

2 Wo miyó mî loo, yéyéé u naa Kéna u ngwo ngmê kê ngópu, p:aani n:i Nkálili Wee u kwo a tóó. Yesu u pye yi nááli tédê mî ta. ²Pi knî y:oo Yesu u k:i myemînê dóo kalê nmoo, u ngwo nm:uu taa dniye. ³Yi nááli tédê wain chedê ngópu, Yesu u pye ngê tp:oo ka kwo, Wain u ndanî ngê kédê chedê ngmê. ⁴Yesu ngê kwo, Mw:ââkó Niye. Kwo, A pi lukwe díy:o yenté chi vyi? Kwo, A wêdêwêdê u mumu u dye ghi doongé yó. ^{d5}Yesu u pye ngê naa u dpodo pyu knî ye yepê, Kópuni nmye a tpapê, dpî d:uu yó.

⁶Mbwaa d:âa ndî y:i wéni doo kwo, pi knî y:oo yi dêêpî kópu dyuu u l:êê díy:o yi kêê dmi kwéli dnyimo ghêêghêê dé. Yi d:âmu ndî dé chêêpî ngê l:âmo tumo, mu daa mu tp:oo k:omo dé. ⁷Yesu ngê naa u dpodo pyu knî ye yepê, Kî d:âmu mbwaa ngê ntówo tóó, wod:oo d:ud:umbiy:e a nt:ee tumo. ⁸Yepê, Yi mbwáani knî ngma a vy:êê yó, naa u kada pini ka núw:o yó, amî d:uu. ⁹Yi mbwáani tpalê wo, wain ngê pyodo. Dpodo pyu knî y:oo naa u kada pini ka knî ngmê núw:o ngópu, yi d:uu ngê, apê, Wain mb:aa ala. U lama dêpwo ya, Ala wain anye da pwiyé, ngmênê dpodo pyu

^z1:42 Mát 16:18^a1:45 Deut 18:18^b1:46 Njon 7:41,52^c1:51 Gen 28:12^d2:4 Njon 7:30; 8:20

n:ii knî y:oo a vy:êê ngópu, yi lama doo ya. ¹⁰Naa u kada pini ngê naa chók ka kwo, A pwiyé. Kwo, Ala wain até dí d:uu, mb:aamb:aa. Kwo, Kópu kamî ngmêchi d:uu. Kwo, Pi ngmudu yéé, u pyipe knî ye wain mb:aa ye mwiyé dpî y:oo, n:ii pee tp:oo mb:aamb:aa kuwó ye dpî y:oo, mu kópu u díy:o yi dini ghi ngê d:uuwodê w:ee ngmê, yinê ye lónté wain yuno ndanî. Kwo, Ngmênê yinté chuu d:uu ngê. Kwo, Wain n:ii d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa kuwó nmo cha kê.

¹¹Yesu ngê u mwiýmwiyé mbwudu yinté chópu, u wêdêwêdê u l:ii yinté nmî módu. Yinté nmo w:ee ngê, nê, Kî Chók Lémi Tp:oo. U ngwo u kwo nmî kélímî mbê dniye. Yi kópu Kéna pyodo, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. ^e

¹²U kuwó dini ghi ngê Yesu u pye ghee knî yi k:ii Kîpêêníyê nmî lee dniye, wo knî ngmê y:i nmeen:aa ya.

**Yesu ngê Chók Lémi u ngomo
mbwa kalê ngmê k:oo yoo
u ngwo a pw:oo ngê**

*Mátiyu 21:12-13; Mak
11:15-17; Luukí 19:45-46*

¹³Nmî naa ndîí, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo, daa kêmakêma doo dyimêdyimê, wod:oo Yesu u k:ii Njedusalem nmî lee dniye. ¹⁴Chók Lémi u ngomo k:oo nnee koko, yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmî kee dniye. Kwéli nmî kee dniye, yélini daa Nju tpémi, u ntââ Chók Lémi ka y:i pèdyimo ngépê. Yi kélî ghê pi yilí nmî módu, nê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo. Nê, Kpêê yiyé u l:êê díy:o pudumakó, sipi, ndêêdí mu pywupwi t:oo, nê, kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mye ngmêêpî t:oo. Yesu ngê yi m:uu too, doo u nuu u kópu ngê pyodo. ¹⁵Yesu ngê yedê kpê dmi ngmê l:âmo ngê, tpile tp:oo yintómu u ngwo ngm:ii

kalê too, pudumakó sipi yintómu Chók Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo pw:ii too. Yélini knî y:oo ndapî dnye ngmêêpî dé, yi tépîl ye tpaa too, yi ndapî tpíi yi kpópu. ¹⁶N:ii knî y:oo pywupwi u ímê tp:oo a íuw:o tumo, Yesu ngê yepê, Ye ímení tp:oo mye pw:ii tóó. Yepê, M:aa u ngomo lukwe díy:o tpile tp:oo u pywupwi u ngomo ngê nmyi pyódu ngópu? ¹⁷Chók Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê u kópu dyuu n:ii puku yedê a kwo, yi kópu y:i nm:uu nuw:o kwólu. Ala yi kópu,

A Lémi, ngomo a nuu u ngomo.

Pi ngê wa dyênê, ndyuw:e k:ii ntee tpile a gha vy:o wa dnyapwi. ^f

¹⁸Nju tpémi yi kada pini yoo Yesu ka póó dniye, kwo, Ye kópu lukwe díy:o chi d:uu? Kwo, Lóntoo mbwudu ngmanyi chaa, u ngwo anmo w:ee, Chók Lémi ngê nyi vyílo yedê ngmídi nyoo? ¹⁹Yesu ngê yepê, Ala Chók Lémi u ngomo anmyinê pw:oo ngmê, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. ²⁰Kwo, Nye k:om. Kwo, Wo pyile k:oo mēdaanyi wó. Kwo, Lama daa tóó nnee wuwó, m:ââ podoy:a mē wéni. ²¹Kópuni Yesu ngê ye vvu, dépê w:ee ngópu. Daa ngomo p:uu ye doo danê, chók p:uu ye doo danê. ²²Yesu dini ghi n:ii ngê kpêênî a pii wo, u kópu yi ngwo nm:uu nuw:o kwólu, Chók Lémi u komo kapí pyu yoo yi kópu ka nmî kélímî mbê dniye, Yesu ka my:oo kélímî mbê dniye. ^h

²³Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê, Njedusalem dini ghi n:ii ngê nnee ya, Yesu ngê mbwudu yilí chópu, pi yilí u ngwo u kwo kélímî mbê wo. ²⁴Ngmênê Yesu ngê p:uu daa t:ee too, mu kópu u díy:o apê, Kî yéli y:oo a dpodo doongê w:ee ngópu, apê, daa a nuu u maa p:uu wa kaa nê. ²⁵Yesu u lama pi yintómu yi gha dmi doo ya. K:omo tpile pi ngê Yesu

^e2:11 Njon 1:14; 4:54 ^f2:17 Psalm 69:9 ^g2:21 1 Kódin 6:19

^h2:22 Luukí 24:6-8; Njon 12:16; 14:26

ka yoo yi kakêmê dmi daa chámê ngê, ngmênê yi l:êê ghi dmi u lama doo ya.

Nikódimês u danêmbum

3 Nju tpémi yi kada pini ngmê, u pi Nikódimês, mye Pádisi knî yi vy:o pini ngmê. ¹² Mgîdî ngmê ngê Yesu ka a loo, kwo, Mââwe. Kwo, Nmî lama ka tóó Chóó Lémi ngê lama kîgha pyu ngê a pyódu nyoo. Kwo, Mbwudu n:ii nye chapî té, yinté kópu pi ngê módó daawa d:uu, ngmênê Chóó Lémi ngê wa a ngee, yinté kópu u ngwo wa d:uu té. ³ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, N:ii myombó mēdaawa pyódu, yini Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê. ¹⁴ Nikódimês ngê kwo, Pini n:ii dpî k:aa, angénté amê pyódu? Kwo, Doo u ntââ pi u pye u mênê mēdaawa kee, yinté mēdaawa t:aa. ⁵ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga yinî tpaépê, Chóó Lémi kóó k:oo pi módó daawa ghê. Kwo, Pi cha y:oo tp:ee kamî ntee dpî tpyé ngmê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii kamî ngê yinté dpî pyódu, vyîlo yi pini Chóó Lémi kóó k:oo ayi ghê. ¹⁶ Kwo, Pyââ ngê pi ntee pini yu tpyé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii moo pyódu, yi pini u nuw:o dpî ngmêê. ¹⁷ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o nga dê vyi, ngadê, Moo pyaa dmyeno. Kwo, Yi kópu lukwe dîy:o kópu kamî ngê nga dê pyódu? ⁸ Kwo, Yópu wunê wupe, chóó u nuw:o u pono a vyápê. Kwo, U dnye anyi ny:oo, ngmênê daanyi m:uu. Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mye yinté. Kwo, Lama daa tóó pi kamî ngê lónté dpî pyódu. ⁹ Nikódimês ngê kwo, Yinté kópu lónté dpî pyódu? ¹⁰ Yesu ngê kwo, Nyi Yisiléli tpémi yi ndiye kîgha pyu ngmê. Kwo, Lukwe dîy:o choongê w:ee ngê? ¹¹ Kwo, Ndê kópu nga yinî tpaépê, kópuni

nmye nmo tpaépê té, ndêndê ngê vyîlo nmî lama ye pyede, vyîlo myey:uu m:uu too, ngmênê nmî kópu dyuu ka dp:ee kêlîmî té. ¹² Kwo, Dyámê mbêmê kópu knî yi p:uu a ka dp:ee kêlîmî té. Kwo, Chóó Lémi u kópu knî yi p:uu angénté a ka anmyinê kêlîmî mbê dmi? ¹³ Kwo, Pi Chóó Lémi ka doongmê n:ee, mye-doongmê diyé wo, kwo, ngmênê pi mu ngmîdi u kwo a ndê wo, pini n:ii u Pi Ndêndê. ¹⁴⁻¹⁵ Kwo, Mósisi ngê yoo yi pyipyi u l:êê dîy:o nkéli chêêpî tpile pê tââ ntee a t:ango, Chóó Lémi u Pi Ndêndê tââ yinté wamye t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u kwo adê kêlîmî, u nuw:o kamî ngê paa pyaa we, ghê kamî pèdê pyw:ee ngê, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ^m

¹⁶ Dyámê mbêmê tpémi yi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódó dnyinté daa tóó, wod:oo chóó Tp:oo mu ngmîdi nmo a kpo, mu kópu u dîy:o n:ii u kwo adî kêlîmî, daawa dyênê, u nuw:o kamî ngê wa pyódu, ghê kamî wamyedê pyw:oo, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹⁷ Chóó Lémi ngê Tp:oo daa nmî kpadakpada u l:êê dîy:o a dy:ââ ngê, ngmênê nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê. ¹⁸ Pini n:ii u kwo adî kêlîmî, Chóó Lémi ngê daawa kpada. Pini n:ii u kwo daa kêlîmî, yi pini ngê u kpadakpada ye t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi Tp:oo mu ngmîdi u wépi puwâ, u kwo daa kêlîmî. ¹⁹ Yi kpadakpada yi chóó a pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o dyámê u pywápê u wépi pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê nmî pywápê nmo a dy:ââ ngê, nmî vy:o a kwo, ngmênê pi knî y:oo mgîdî u yi y:e mē kwo, mu kópu u dîy:o dono a d:uud:uu ngmê. ²⁰ N:ii ngê dono kópu a d:uud:uu té, pywápê u kwo dpî diy:a, u

^{13:1} Njon 7:50; 19:39 ^{13:3} Mát 18:3; 1 Pita 1:23 ^{13:5} Ezek 36:25-27; Taitas

3:5 ^{13:6} Njon 1:13 ^{13:14-15} Num 21:9; Njon 12:32

^{13:16} Lóma 5:8; 1 Njon 4:9-10; Njon 3:36; 6:47

^{13:17} Luukí 19:10; Njon 5:22; 12:47; Dpodo 17:31

wo d:uudpî nî, dpo, A dono kópu a p:uu angmê m:uu ngmê. ²¹ N:ii ndê kópu dyuu u pono a vyápê yédi, pywápê u wo dpo lê, dpo, Pi knî y:oo pêdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê nê wunê ngêêpî, kópu mb:aa u ngwo a d:uud:uu té.

Yesu pini dê Njon Baptist

²² U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:ii Nje-dusalem nmo kuwo ngê, Njuda Wee u kwo nmeen:aa ya, mbwaa paa yoo nmee kmênêkmênê dé. ²³ Njon Baptist Enon doo ya, Sálím u nkígh:ê, Samédiya Wee u kwo, mbwaa paa myedoo pi kmênêkmênê, mu kópu u dîy:o mbwaa y:i yilí doo ya. ²⁴ Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo ghêlí daa kee wo.

²⁵ Wo ngmê ngê Nju pi ngmê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî yi k:ii noko dnye kwopwepe. Yi Nju pi ngê yepê, Mbwaa paa pi kmênêkmênê n:ii nmye kígha ngmê, yini ngê Chóó Lémi ka pi mb:aamb:aa ngê dnyinté a pyépi. Yepê, Yesu ngê n:ii a d:uud:uu, yini yi mb:aamb:aa. ²⁶ Wod:oo Njon Baptist p:uu ndiye pyu yoo yi kada pini ka lee dnye, kwo, Máawe. Kwo, Pini n:ii Njó-dan mwada pee nmo nyinê kêma ngê, mu nmo nye vvu, nye, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, wu vyílo, kwo, Lukwe dîy:o yi pini myeka pi kmênêkmênê, pi yintómu u kwo ka lêpî té. ²⁷ Njon Baptist ngê yepê, Pi ngê kópu u mo daawa d:uu, Chóó Lémi ngê yinê dpo ngee, yi kópu u ngwo dpî d:uu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ngêêpî, yoo u kwo a lêpî té. ²⁸ Yepê, Nmyi ngêêdí pi knî ye munê vvu, yenê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, d:aa vyílo. Yepê, U maa yiyé u l:êê dîy:o u kada nê ghê wo. ²⁹ Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pini n:ii dpî yéé, pyâa u kwo dpî lê, u mbwó ka d:uudpî nî, ngmênê u mbwó u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Kópuni a ka dmyi vyi ngmê, yi kópu

u dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu. ³⁰ Yepê, Yi pini u pi ndîi ngê choo pyodopyodo, a pi têdê ngê choo a pyodopyodo.

Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo

³¹ Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo, u pi ndîi, nmo têdêtêdê dé. Nmo dyámê mbêmê tpémi, dyámê mbêmê nmî pyaa dnye, dyámê u kópu knî yi p:uu nmo danê té. Chóó Lémi ka pini n:ii a ndê wo, nmo yintómu nmî pwo a tóó. ³² Kópuni a m:uu too, kópuni a ny:ee too, nmo vyílo ye tpapê té, ngmênê pi knî y:oo yi kópu daa nyêmî ngmê. ³³ N:ii knî y:oo u kópu a nyêmî ngmê, u nuu u kópu dé ye d:uud:uu t:oo, pi knî y:oo u ngwo dpo w:ee ngmê, apu, Chóó Lémi u kópu dyuu p:uu k:omodanê pee tp:oo daa t:a mo daa t:a. ³⁴ Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi u kópu dyuu yedoon:aa tpapê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi d:ud:umbiy:e u kwo a y:ângo. ³⁵ U Mí nódo Tp:oo nuu ghi a tóó, tpile yintómu u kada pini ngê a pyódu ngê. ³⁶ Yélini Tp:oo ka a kélímî nyédi, yi nuw:o dmi kamî ngê dpî pyódu, ghê kamî dpo pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yélini Tp:oo ka daa kélímî té, u dnye daa nyêmî ngmê, yi yéli yi nuw:o dmi kamî ngê daawa pyaa dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê adí kpadakpada dé. Yi kpadakpada chedê ngê daawa pyódu.

Yesu ngê Samédiya pyâa ka mbwaa u ngwo dmy:ee ngê

4 Dini ghi n:ii ngê yoo mbwaa paa nmee kmênêkmênê dé, Pádisi knî y:oo ala kópu ny:ee ngópu, apê, Pi yilí Yesu p:uu ka ndiye té, mbwaa paa yinê a kmênêkmênê té, ngmênê Njon ka pi mdoo daa lêpî. ² Pi knî y:oo mdoo dnyinté ye íuw:o ngópu. Yesu ngê pi mbwaa paa dêpwo kmênêkmênê dé, ngmênê yélini yi k:ii Yesu p:uu nmee ndiye,

nmî chóó nmee kmênêkmênê dé. ³Yesu u lama dini ghi n:ii ngê yaa wo, apê, Pádisi knî y:oo ala kópu dê ny:ee ngmê, Yesu ka pi yilî a lêpî, wod:oo Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo m:oo diyé dniye. ⁴K:omo tpile Nju tpémi Samédiya tpémi noko dnye diya, ngmênê Samédiya máádi nm:uu kwólu.

⁵Samédiya Wee u kwo, p:aa ngmê u pi Saika. Yi p:aani ghêlî dpîpî nî dniye, têpê ghi ngmê mbêmê nmî taa dniye, têpê ghini nmî kn:ââ Njakóp ngê tp:oo Njósép ka wunê a y:àngo. Kââdî mââ kêlî dini ghi ngê y:i nmî taa dniye. ⁶Njakóp ngê mbwaa mgî n:ii chó, y:i nmî módu. Yi mgini k:oo mbwaa p:ââ y:i dpîmo a ya, Samédiya tpémi y:oo mbwaa y:i dnyimo a vy:êmî. Yesu ka paa diya wo, wod:oo yi mgini u nkîgh:ê yaa wo. Yesu y:i nmo kuwo ngê, Saika nté pywupwi tédê nmî lee dniye.

⁷⁻⁸Nté pywupwi tédê nmeen:aa ya, nmî kuwó Saika pyââ ngmê mbwaa vy:êmî tédê loo. Yesu yi mgini u nkîgh:ê módu, yi pyópu ka kwo, Mbwaa knî a ka ngma a ki. ⁹Yi pyópu ngê kwo, Nyi Nju pi, nê Samédiya pyââ, mum-doo mbwaa a ka chi dmyinê? Yi kópu u kwo vvu, mu kópu u dîy:o Samédiya tpémi y:oo tpileni k:oo mbwaa dpî nda ngmê, Nju tpémi y:oo y:i d:uudpî nda ngmê, mu kópu u dîy:o yinê ye tupwó-tupwó dé. ¹⁰Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê módó nga wa a kê, yi kópu lama waa yââ, wuchimye mya nê, ye yi kópu a ka pîchi dmyinê, mbwááni n:ii ghê a t:a, yi mbwááni nga pîd:a kê. ¹¹Yi pyópu ngê kwo, Mââwe. Kwo, Mbwaa vy:êmî u tpile ngópu daa tóó, yedê kpê ngópu myedaa tóó. Kwo, Mbwaa chono daa tóó, mgî k:oo p:ââ y:i wunê tóó ó! Kwo, Mbwááni n:ii ghê a t:a, yi mbwááni

ló y:i anyinê vy:oo? ¹²Kwo, Nmî kn:ââ Njakóp, u dpodo pyu knî yi k:ii ala mbwááni u mgî y:oo a tpênê ngópu. Kwo, Mbwááni n:ii u mênê a pyw:ee ngópu, yi mbwááni chóó ndââ, tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu, u tpile tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu. Kwo, Ala kópu mumdoo a ka chi vyi, Mi ndîî, Njakóp u pi tédê? ¹³Yesu ngê kwo, Ala mbwaanté mbwaa ala. Kwo, N:ii ngê wa nda, mââ m:ii amaa mbwaambwaa. ¹⁴Kwo, N:ii ka mbwááni n:ii anî y:oo, wa nda, yi pini mēdaadî mbwaambwaa. Kwo, Yi mbwááni yi pini u gha vy:o ada a kmîmî, yi pini u nuw:o kamî ngê u ngwo wa pyódu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹⁵Yi pyópu ngê kwo, Mââwe. Kwo, Yi mbwááni knî a ka ngma a ki, daap:aa mbwaambwaa, ala mbwááni mēdaapînên:aa vy:oo.

¹⁶Yesu ngê kwo, Chi lêpî, moo a pwiyé we. ¹⁷Yi pyópu ngê kwo, A moo daa tóó. Yesu ngê kwo, Ndê kópu, moo daa tóó. ¹⁸Kwo, Pi limi yi p:uu nyi yéé wo, ala ngwo n:ii k:ii dpo tóó mo, yini ngê módó a y:eñey:eñe ngi. Kwo, Ndê kópu a ka yichi vyi. ¹⁹Yi pyópu ngê kwo, Ala kópu kîd:a w:ee, nyi Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, mu kópu u dîy:o a nuw:o kîchi m:uu. ²⁰Kwo, Nmo Samédiya tpémi nmî kn:ââ knî y:oo kî mbwini mbêmê Chóó Lémi ka kpêê dnyimo yiyé, ngmênê nmyo Nju tpémi, nmyinê nmye Njedusalem mu ngmidi Chóó Lémi ka u mo kpêê yiyé tédê. ²¹⁻²²Yesu ngê kwo, Nmyo Samédiya tpémi nmyi lama daa tóó pini n:ii ka nmye kpêê yiyé té, ngmênê nmo Nju tpémi, n:ii ka nmo kpêê yiyé té, nmî lama ka tóó, mu kópu u dîy:o nmo Nju tpémi u ngmidi ngmê u yoo, nmî vy:o Chóó Lémi ngê pi ngma a ngmidi ngê, daa yoo ngmidi yi Mbwámê ngê vyílo ayi pyódu. Kwo, A ch:am. Kwo,

^{P4:5} Gen 33:19 ^{94:9} Luukî 9:52-53 ^{r4:10} Njon 7:37-38; Tpyuu 21:6

^{s4:14} Njon 6:35

Ala kópu ka chi kélímí. Kwo, Mu dini ghi ngê pi knî y:oo kî mbwini mbêmê kpêê daamo wa yé ngmê, Njedusalem kpêê myedaamuwa yé ngmê. ²³ Kwo, Mu dini ghi ngê dye ghi kamî ngmêwa d:ii, yi dini ghi kn:ââ wunê kînî chópu. Kwo, Yi dini ghi ngê yélini y:oo Chóó Lémi ndëndê ngê adnyi chââchââ, mēdaadnyi kpêê yiyé, yi yéli yi gha vy:o nmî Mî ka ntênê adnyi ngêpê. Kwo, Yinté ngêpê pyu yoo yi yi dmi nmî Mî ngê a kwo. ²⁴ Kwo, Chóó Lémi, Ghê Dmi ye tóó. Kwo, Yélini u kwo a ngêpê té, daa módó adnyi ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpí dé, ndëndê ngê u ngwo u kwo dny:oo ngêpê. ^t

²⁵ Yi pyópu ngê kwo, Kédisu nmo t:âât:ââ, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê. Kwo, A lama ka tóó, yi pini dini ghi n:ii ngê wa t:aa, kópu yilí nmî nuwo yinê amí kwolo. ²⁶ Yesu ngê kwo, Ala nê vyílo nga yiní danêmbum.

²⁷ Yi dini ghi ngê nmo diyé dniye, nmî ngwéti dniye, noko nmomo, Kî lukwe? Nmomo, Yesu pyââ k:ii ka danêmbum mo. Nmî ngwéti dniye, mu kópu u díy:o pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu p:uu yoo a ndiye kígha too, Nju tpémi y:oo yinté pini knî ye pyââ u k:ii danêmbum ye kwódu ngópu. K:omo tpile nmî ngwéti dniye, ngmênê yi pyópu ka dpípí vvu, Lukwe ka nye vvuwo? Yesu ka myedpípí vvu, Lukwe díy:o ye pyópu k:ii dpí danêmbum mo?

²⁸ Wod:oo yi pyópu ngê u mbwaa pwódo y:i a kuwo ngê, yi p:aani mē diyé wo, p:aa tpémi ye yepê, Nga a pwiyé dmyeno. ²⁹ Yepê, Pi ngmê ka tóó, nganyi m:uu yó. Yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kēda w:ee té. Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê ndoo apê wu vyílo. ³⁰ Wod:oo yi p:aani a kuwo ngópu, Yesu ka a lee dniye.

³¹ Yi pyópu u kuwó Yesu ka kwonmo, Nté pee ngmê ma ngi. ³² Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii n:aa pípí, nmyi lama daa tóó. ³³ Noko nmî póó dniye, nmomo, Pi ngmê ngê nté pee u kwo ngmêda núw:o? ³⁴ Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii p:uu nmye aní danê, ala yi ntini. Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê, dpodoni a ka a kpo, yi dpodo n:aa chedêchedê. Nmopê, Yi kópu ye a nté njini. ^u

³⁵ Yesu ngê witi nt:ene u mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, Nté nt:u kēma wa kaalí, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpapê, Yâpwo tēdê n:ii u mēnê nmo pyede, ngí m:uu yó, nt:u wunê kēdê kaalí. ^{v36} Nmopê, Ala nté mgípí u dye ghi. Nmopê, Yâpwo tēdê nté ntee nmo ny:ee ngê, ala p:aani pi yilí yinté a núw:o téme, yi nuw:o dmi kamí ngê u ngwo paa pyaa we, ghê kamí pēdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Nmopê, Nté woo kapí pyu, nté mgípí pyu y:oo wo ngmídi ngê w:aa pēdê pyw:ee y:e. ³⁷ Nmopê, Pi ngê witi dpí ntówo, dpí k:aa, nt:u dini ghi n:ii ngê dpí kaalí, pi knî y:oo dpí ghada ngmê. ³⁸ Nmopê, Nté woo al:ii dpíp:e kaa ngópu, ngmênê al:ii nmye nté mgípí té. Nmopê, Kn:aa yéli al:ii wunê yedoo dpodo, yi dpodo u nt:u nmye dē kaalí.

³⁹ Samédiya Wee u kwo tpémi yi p:aani yélini doo kwo, Yesu ka kélímí mbê dniye, mu kópu u díy:o yi pyópu ngê yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kēda w:ee té. ⁴⁰ Yesu ka dini ghi n:ii ngê a lee dniye, kwo, U ntââ nmî p:o anyinê lê, nmî vy:o anyin:aa kwo. Wod:oo yi p:aani nmî lee dniye, wo miyó y:i nm:uu chedê ngê. ⁴¹⁻⁴² Samédiya pi mē yilí y:oo Yesu u kópu ny:ee tumo, u ngwo u kwo kélímí mbê dniye, yi pyópu ka kwo, Daa ngópu dyuu mu ngmídi u l:êê díy:o kî pini ka dpí kélímí mbê dmi, ngmênê

kópuni nmo dê vyi té, yi kópu knî yi l:êê dîy:o u kwo dpî kêlîmî mbê dmi. Kwo, Nmî lama dê yââ, Kî ndêndê ngê dyámê mbêmê tpémi yintómu nmî Mbwámê.

**Yesu ngê mââwe ndîi
tp:oo u ngwo pyi ngê**

⁴³⁻⁴⁴ Wo miyó Samédiya Wee u kwo nmeê ya, womumo Nkálili nmî lee dniye, mu kópu u dîy:o Yesu u nuw:o alanté doo ya, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, chóó u p:aa tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê. ⁴⁵ Ngmêndê Nkálili dini ghi n:ii ngê nmî taa dniye, yi yéli y:oo Yesu mb:aamb:aa ngê châpu ngópu, mu kópu u dîy:o kópu ndîi yilî n:ii Njedusalem naa têtê mwiyé mî d:uu too, yi yéli yi ngópu yi kópu yilî mî d:uu too.

⁴⁶ Nkálili Wee u kwo nmeê paa, Kéna nm:uu taa dniye, p:aani n:ii Yesu ngê mbwaa wain ngê mwiyé kwéli a tpólu. Mâawe ndîi ngmê, Kîpêenyê doo a ya, tp:oo doo a mbii. ^{w47} Dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu ngê Njuda Wee ka a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo ka tóó, wod:oo nmo a loo, Yesu ka kwo, A tp:ee kiyedê mbii, Kîpêenyê, daa kêmakêma ka pwopwo, kwo, u ntâa wany:uu pyi. ⁴⁸ Yesu ngê kwo, Mbwudu nmyi ngópu daangmanî chaa knomomê, ye a ka daanmya a kêlîmî. ^{x49} Yi pini ngê Yesu ka kwo, A lémi, mwiyé a ng-mêê nédi, a tp:ee wa a pw:onu. ⁵⁰ Yesu ngê kwo, Mo mē dini, ñm:ee kēdē piyiyé. Yi pini Yesu u kópu ka kêlîmî mbê wo, wod:oo mē diyé wo. ⁵¹ U dpodo pyu knî y:oo maadî a pyódu ngópu, mdoo u kwo y:oo a ñuw:o ngópu, kwo, Ñm:ee kēda piyiyé. ⁵² Yi pini ye póó wo, yepê, Ló dini ghi ngê dē piyiyé? Kwo, Ma, kâadî mâa kēlî u kuwó dini ghi ngê piyiyé. ⁵³ Yi pini ngê mî nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka pē, Ñm:ee kēda piyiyé, apê, wu vyílo yi

dini ghi. Yi kópu u l:êê dîy:o u yoo knî yi k:ii Yesu ka kêlîmî mbê dniye.

⁵⁴ Mwiyé mwiyé Yesu u k:ii Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna Yesu ngê mbwaa wain ngê a tpólu, u ngwo u kwo nmî kêlîmî mbê dniye. Myombó Njuda Wee mono kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna nmeê ya, mâawe ndîi tp:oo Yesu ngê u ngwo pyi ngê, yi mâawe u yoo knî yi k:ii u ngwo u kwo kêlîmî mbê dniye. ^y

**Mbwaa lêê u nkîgh:ê Njedusalem
Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê**

5 Njedusalem naa ndîi ngma a pwaa wo, Yesu u k:ii yi nááli têtê nm:uu taa dniye. ² Njedusalem u chêêpî mbwa u keñe knî yi vy:o, ngmê u pi, sipi knî yi koko têtê. Yi keñe u nkîgh:ê mbwaa lêê ngma a kwo, u pi Mbetísaida. Yi mbwáani lêê u nkîgh:ê chêêpî ngomo tp:oo limi doo kwo. ³ Yi ngomo knî yi k:oo pwopwokopwe yilî dpîmo kwo, ngwolo kopwe dé, yu kwolo ngmê dé, kpâlî kpêê dé. ⁴ Y:i pēpē dnyimo ya, Chóó Lémi u enjel dnyimo t:âat:âa, mu kópu u dîy:o dye ghi knî ngmê ngê yi enjel ngê yi mbwáani lêê dpîmo ghêdê kîgha. Yi dini ghi ngê yi mbwáani lêê u kwo pini n:ii mwiyé dpîmo wupwo, yed:oo dpîmo piyiyépiyiyé. ⁵ Pi ngmê y:i doo ya, m:âa pyoloy:a mē wáali u knêyómu doo ya. ⁶ Yesu ngê yi pini yi módu, a w:ee ngê, apê, Kî pini dye ghi daadîi kî kópu u ngwo u ngwo a pyodo, wod:oo u kwo póó wo, kwo, Piyiyépiyiyé u yi nga a kwo? ⁷ Yi pini ngê kwo, A lémi. Kwo, A ngêêpî pyu daa tóó. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêdê yédi, a ngêêpî pyu wodoo ya, mbwaa lêê u kwo yinê pî kmênê noo, u ngwo p:aa piyiyé wo. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêdê yédi, pi knî y:oo dpo kuwo nê, nmî vy:o pini ngmê n:ii

kî mbwááni lêê u kwo mwiyé dpî ghîi, u ngwo dpî pyiyé. ⁸Yesu ngê yi pini ka kwo, Gh:êêdé. Kwo, Ngmítédmi a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa. ⁹Yi pini até yi pyiyé wo, u ngmítédmi a ngêêdí, wod:oo kada a y:àngo.

¹⁰Wéni n:ii ngê yi kópu pyodo, yi wéni líme wo, wod:oo pini n:ii Yesu ngê pyi ngê, Nju tpémi yi kada pini kní y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi pini ka póó dniye, kwo, Nmî líme wo ngê lukwe díy:o nye dpodo? Kwo, Ngmítédmi lukwe díy:o nye dnyinèdnyinè? Kwo, Apuu! Kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu chuu châpu ngê. ¹¹Yi pini ngê yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, yi pini ngê a ka dê, Ngmítédmi a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa. ¹²U kwo póó dniye, kwo, Pini n:ii ngê yi kópu nga dê vyi, u pi n:uu? ¹³Ngmênê yi pini u lama dêpwo ya, Yesu daa myââ, u chii myedêpwo kwo. Yi kêlí ghê pi dêpwo ghêê, pi ngê Yesu daa módu.

¹⁴Yesu ngê pini n:ii pyi ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo mîmî módu, kwo, Kî pini. Kwo, Chi pyiyé. Kwo, Dono kópu n:aaungê d:uu. Kwo, Dono u maa p:uu am:ii ghê knomomê, dono ndîi u ngwo m:uu anyinê pyw:oo. ¹⁵Wod:oo yi pini Nju tpémi yi kada pini kní ye loo, yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, u pi Yesu, Nasalet pi. ¹⁶Yi kópu kn:ââ ngê pyodo. Yesu líme wo ngê dpîmo pi pyipyi, wod:oo Nju tpémi yi kada pini yoo p:uu u nkwo dnyimo d:uu, u dí mîmî vya ngópu. ¹⁷Yesu ngê yepê, Líme wo ngê M:aa daa líme yédi. Yepê, M:aa dye ghi yintómu ntee a dpodo, yinté myinê dpodo. ¹⁸Nju tpémi yi kada pini kní ye yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yesu u vye u díy:o u ngwo a châpwo ngópu. Noko yepê, Ala dono kópu a d:uud:uu, líme wo u dêêpî kópu

dyuu daa cháâchââ, ngmênê ala ngwo dono kópu ndîi ngmêkêdê d:uu, nmodê, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Noko yepê, Nmî Mî u pi ntóo, chóó u pi yintoo ngê myeka pyépi. ^b

Chóó Lémi ngê dpodoni Yesu ka a kêma too yi danêmbum

¹⁹Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê a mo a kópu daangmaní d:uu. Yepê, M:aa p:uu kópuni n:aa mumu too, yi kópu yiní d:uud:uu té. Yepê, M:aa ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyílo yiní d:uud:uu té. ²⁰Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, kópuni chóó a d:uud:uu too, a ka wunê kêmakêma too. Yepê, Kópu ndîi a ka amyedê kêma té, u nkwo aní d:uu té, ghê dmi nmyi mênê u ngwo wa ghipé. ²¹Yepê, Yélini pw:oo dniye, M:aa ngê ntee dpo pyidu té, yinté yélini aní ch:ii, yi yéli ye ghê kamí aní y:oo, yi nuw:o dmi am:aa ngmêê. ²²⁻²³Yepê, M:aa ngê chóó pi daawa kóté kwolo, ngmênê pi yilí yintómu yi kóté kígha pyu ngê dê pyódu nê, mu kópu u díy:o pi yintómu kní y:oo M:aa ntee a cháâchââ ngmê, yinté myedny:oo cháâchââ nê. Yepê, Pini n:ii ngê daadí cháâchââ nê, M:aa myedaadí cháâchââ, n:ii ngê a dy:ââ noo. ^c

²⁴Yepê, Ala ndê kópu nmye yiní tpapê, N:ii ngê a dnye adí nyêm, M:aa ka amyedê kélímí, yi pini u nuw:o kamí ngê wunê dê pyódu, ghê kamí wunê da pyw:oo, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi pini daaní kóté kwolo, myedaaní kpada. Yepê, Yi pini pwopwo u yoo vy:oo wunê da pwii, ghê kamí u mênê wunê dê yââ. ²⁵Yepê, Ala ndê kópu nmye yiní tpapê, Kópu kamí u dye ghi ngmêkíyedê pwiyé kní. Yepê, N:ii kní y:oo ghê kamí doongê pyw:ee ngópu, a

^a5:10 Jer 17:21; Luukí 13:14 ^a5:14 Njon 8:11 ^b5:18 Njon 10:30,33

^c5:22-23 Pilipay 2:10-11 ^d5:24 Njon 3:16-18

dnye yi ngwo wa ny:ee ngmê, ghê kamî u ngwo ye wa t:aa. Yepê, Yi yéli y:oo wa mya nê, awo, Wu Chóó Lémi Tp:oo nmo yedê mbwólu. Yepê, Ala kópu nmye yinî tpaépê, Yi dini ghi mye ala. ^{e26} Yepê, M:aa Ghê Kamî u Kn:ââ ngê ntee a tóó, yinté Ghê Kamî u Kn:ââ ngê mye pyódu noo. ²⁷ Yepê, Pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê mye pyódu noo, mu kópu u dîy:o nê u Pi Ndêndê. ²⁸⁻²⁹ Yepê, Ghê dmi nmyi mênê lukwe dîy:o dê ghipé. Yepê, Dye ghi ngmêkîyedê pwiyé knî, dini ghi n:ii ngê kpêênî yéli y:oo a dnye wa ny:ee ngmê, u ngwo wa a pii dmi. Yepê, Yélini y:oo mb:aamb:aa dnyimo d:uud:uu, yi yéli y:oo ghê kamî wa a pyw:ee ngmê, yélini y:oo dono dnyimo d:uud:uu, yi kpadakpada tédê wa lee dmi. ³⁰ Yepê, Doo u ntââ a chóó a kópu daangmanî d:uu. Yepê, Yoo ndêndê ngê anî kóté kwolo, mu kópu u dîy:o daa a chóó a pono n:aa vyápê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê.

Kópuni dê y:oo Yesu a kêma ngópu

³¹ Yesu ngê yepê, Ala kópu a ka anmyi vyi knomomê, a ka nye, Kópuni nmo chi vyi, mo nmo chi vyi, ngópu dyuu ndê kópu ngê lónté nmo anyi pyódu. ³² Yepê, Pi ngma tóó, n:ii a p:uu a danê. Yepê, A lama ka tóó, kópuni a p:uu a tpaépê, ndê kópu. ³³ Yepê, Njon ka pi knî ngmênmyi dy:ââ ngópu, kópuni a p:uu ye vyi too, yi kópu ndê kópu dé. ³⁴ Yepê, K:omo tpile pi u kópu a ka daa ndîi kópu, ngmênê yi kópu nmye kîdî vyi, mu kópu u dîy:o a ka pèdmyina a kélîmî, u ngwo p:aa ngee nmyo. ³⁵ Yepê, Njon pywápê k:ii ntee tpile yedoo pîpî, u wu ngê nmyi mgîdî mwiyé mî chópu. ³⁶ Yepê, A ka kélîmî kn:ââ miyó. Yepê, Kópuni Njon ngê a p:uu nmye a vyu, wu ngmê. Yepê, Myomoni, kópu ndîi n:ii n:aa d:uud:uu

too. Yepê, Yini ndîi. Yepê, M:aa ngê yi dpodo yilî a ka a kpo, yi dpodo knî y:oo nmye yinê wunê kêmakêma noo. ^{f37} Yepê, M:aa ngê ndêndê ngê a dy:ââ noo, ndê kópu yilî a p:uu yinê a tpaépê. Yepê, U dnye dmy:oongê ny:ee ngópu, myedmy:oongê m:uu ngópu. ³⁸ Yepê, K:omo tpile nmye yinê a dy:ââ noo, ngmênê a ka dp:ee kélîmî té. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu dyuu nmyi mênê daa kwo. ³⁹ Yepê, M:aa u kópu dyuu puku yedê nmyinê kpââ ngópu, mu kópu u dîy:o alanté nmye nuw:o nyédi, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ^{g40} Yepê, K:omo tpile yi kópu dyuu ngê wunê kêmakêma noo, ngmênê a wépi nmye pwapî ngmê, yi ghéni kamî dênmyinê pyw:êmi ngmê.

⁴¹ Yepê, K:omo tpile anmyi chaa kîgha nê, ó daanmyi chaa kîgha nê, yi kópu a ka daa ndîi kópu. ⁴² Yepê, A lama ka tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo daa tóó. ⁴³ Yepê, K:omo tpile M:aa u pi ngê nê loo, ngmênê a wépi nmye pwapî ngmê. Yepê, Pini n:ii chóó u pi ngê dpo lê, u wépi dp:uuw:ee pwaa ngmê. ⁴⁴ Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo, ngmênê kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê choo a chaa kîgha nmyo, yinté kópu dmy:oongmê d:uu ngópu. Yepê, Pini n:ii yâpwo ndêndê ngê a tóó daanmyi chââchââ. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a ka dp:ee kélîmî té. ⁴⁵ Yepê, Nê kuu, M:aa ka a chóó daanî ndyîko nmyo, ngmênê Mósisi ngê yinê wa ndyîko nmyo, pini n:ii nmyinê nmye nmyi mbwámê. ⁴⁶ Yepê, Mósisi u kópu dyuu ka ndêndê ngê w:ee kélîmî té, ye a ka myep:ee kélîmî té, mu kópu u dîy:o a p:uu doo a d:êê. ^{h47} Yepê, U kópu dyuu ka dp:ee kélîmî té, a ka myedp:ee kélîmî té. ⁱ

^e5:25 Epeso 2:5-6

^f5:36 Njon 14:11

^g5:39 Luukî 24:27,44

^h5:46 Dpodo 3:22

ⁱ5:47 Luukî 16:31

**Yesu ngê pi limo yono yono y:a
u ngwo mbono ngê**

*Mátíyu 14:13-21; Mak
6:30-44; Luukí 9:10-17*

6 U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:ii Nkálili Kpéni Lêê nmî ngmópu. Yi kpéni lêê u pi mye Taipidiyas. ²Pi yilí tp:oo témi tap kní y:oo dnya a yâ-muyâmu nmo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê mbwudu yi ngópu yilí dpîmo chap, pwopwokopwe dpîmo piyipi dé. ³Yesu u k:ii mbu mbêmê nmî kee dniye, y:i mbwódo nm:uu yaa dniye. ⁴Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dyimêdyimê. ⁵Yesu ngê ngwolo dê yi kalê doo, apê, Yoo ndîi ngmêyedê pwiyé kní. Pilipi ka póo wo, kwo, Nté kní ló y:i ngmanmî pwila, kí yéli ndîi u ngwo wanmî mbono té? ⁶Pilipi doo a tókótókó, yi kópu u ngwo u kwo vyu. Yesu u lama doo ya, Kí yéli yi ngópu mbwudu ngmên:aa chap, u ngwo n:aa mbonombono té. ⁷Pilipi ngê kwo, Yoo ló mye ntoo. Kwo, Ndapí my:oo yono y:a doo u ntââ. Kwo, Nté pee tp:oo ye pîpî ngmê, awêde daawa pile dmi. ⁸⁻⁹Yesu p:uu ndiye pyu m:uu, Saimon Pita u mbwó Andru, yi pini ngê Yesu ka kwo, Tp:ee ngmê ala. Kwo, Mbîdédi tp:oo limi yi tpyé, te miyó. Kwo, Ng-mênê daa yoo u ntââ. ¹⁰Yesu ngê nmopê, Ye vyi yó, Mbiye mbêmê yaa dniye. (Yi kêlî ghê mbiye dêpwo ghêdê.) Pi yilí yintómu mbwódo yaa dniye, yintómu limo yono yono y:a (5,000). ¹¹Yesu ngê yi mbîdédi limi kní a ngî too, pwaa too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, mbîdédi n:êê kuu nmo a kpo, yi yéli ye nmî y:ângo, yoo u ngwo nmî mbono ngê. Yi kópu te miyó dê y:e mye d:uu ngê, pi yintómu dnye kmaapí, pile dniye, nté daa chedê ngópu. ¹²Dini ghi n:ii ngê yi ghê dmi a kee wo, Yesu ngê nmopê,

Ntini n:ii kmono d:uu kê, mêdê wó yó, nté kmono pi daawa dyênê. ¹³Wod:oo yi ntini kmono nmo wó, péé y:a mê miyó nmî ntówo.

¹⁴Yélini y:oo yi ntini ma ngópu noko yepê, Yesu ngê mbwudu nmo ngmêdê chaa. Noko yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu n:ii nmo t:âât:ââ, kí vyílo. ¹⁵Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Kí yéli y:oo wunê ny:ee nê, lede kní yi kada pini ngê a pyépi nê. Yesu ngê u yi dêpwo kwo, Yinté kada pini ngê pyódu nêne, wod:oo kada a y:ângo, mbu mbêmê u mo mî kee wo. ^k

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa

Mátíyu 14:22-33; Mak 6:45-52

¹⁶⁻¹⁷Ntumokwodo dini ghi yi yó, Yesu p:uu yélini nmee ndiye, dinki k:oo nmî wo dniye, kada nmo y:ângo, Kîpêênnyêm nmee lêpî. Mgîdí maa p:uu nmo a ghay wo, Yesu nmo dêpêngê loo. ¹⁸Yópu ndîi nmo ngma a pwaa wo, vyuwó mbêmê kpaapí ghê wo. ¹⁹Daa kêmakêma Kîpêênnyêm nmee todotodo, Yesu ntii mbêmê paa tédê nmî módu, nmî nkíngê mbê dniye, noko nmomo, Lukwe nmî kêténi kíyedê pwiyé kní? ²⁰Yesu ngê nmopê, Namê nkíngê, ala nê. ²¹U yi nmo doo kwo, Yesu dinki k:oo nmî ché, ngmênê lyoko yi dini ghi ngê nmî kee dniye.

Pi kní y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

²²Womumo mw:aandiye, Yesu ngê yoo kwéli mbono too, yoo y:i nipi a wó, Yesu dnye t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o alanté dnye nuw:o, Yesu p:uu ndiye pyu kní yi k:ii ma dinki mu ngmîdi ngê a lee dmi, p:uu ndiye pyu yoo yi dinki ngê yi mo mê diyé dmi. Noko yepê, Yesu al:ii ló y:i a tóó? ²³⁻²⁴Dnye nmy:uu, ngmênê dêpê pyw:ee ngópu, noko yepê, Al:ii daa tóó, p:uu ndiye pyu yoo al:ii myedaa

pyede. Dinki knî ngmê Taipidiyas a ndê dniye, nmî Lémi ngê Chóó Lémi kwéli kwuno ngê, yoo kwéli mye mbono ngê, y:i mî tee dniye. Yoo yi dinki knî yi k:oo wo dniye, Kîpêênnyem u ngwo a lee dniye, Yesu dnyen:aa nmye:uu.

**Yesu u kwo kélîmî p:uu u
ngwo ye doo mgongo**

²⁵ Pi knî y:oo Yesu dini ghi n:ii ngê Kîpêênnyem a pyw:ee ngópu, kwo, Mâawe. Kwo, Al:ii anté nyi t:aa? ²⁶ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Anmye nmye:uu nê, mu kópu u dîy:o ma ntini n:ii nmye nê kê, yi ntini ngê nmyi pile dmi. Yepê, Yi ntini p:uu nmye nuw:o té, dpodoni nî dóó, yi kópu p:uu dp:ee nuw:o té. ²⁷ Yepê, Ntini n:ii chedê ngê dpî pyódu, yi ntini p:uu namê dpodo, ngmênê ntini n:ii chedê ngê daawa pyódu, yi ntini p:uu dmy-inê dpodo, ghê kamî u ngwo anmy-inê pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi ntini Chóó Lémi u Pi Ndêndê ngê nmye yinê wa a kê, pini n:ii Chóó Lémi ngê a myââ, nmye myedê kêma ngê. ²⁸ Yesu ka póó dniye, kwo, Ló dpodo ngmê Chóó Lémi u nuu u dpodo vyílo ay:uu dóó, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo? ²⁹ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê ala dpodo u yi ye kwo, Pini n:ii nmye a dy:ââ ngê, u kwo dmy-inê kélîmî. ³⁰ Yesu ka kwo, Lóntoo mbwudu nmî ngópu ngmanyi chaa, u ngwo nga anmo kélîmî mbê dmi? Kwo, Ló kópu ngmanyi d:uu? ³¹ Kwo, Nmî kn:ââ knî y:oo nko mênê mana yidnya a pîpî. Kwo, Puku yedê alanté a tóó, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, vyílo ye yedoo a yém. ¹³² Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpapê, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, daa Mósisi ngê vyílo nmye yedê kpo. Yepê, M:aa ngê nté

njini nmye wunê kuwo. Yepê, Chóó Lémi ngê ntini n:ii nmye wunê kuwo, daa nté ntee ntini, ³³ ngmênê pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ghê kamî nmye yinê wunê kuwo, wu vyílo. ³⁴ Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Dye ghi yintómu yinté ntini nmo yicha a kuwo. ³⁵ Yesu ngê yepê, Nê nmyi nté njini. Yepê, N:ii a yoo vy:o dpî ghê, yini daa dómudómu yédi. Yepê, N:ii a ka ada a kélîmî, yini myedaadî mbwaamb-waa. ^m

³⁶ Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê mu nmye nî vyu, Komo tpile nmyi m:uu noo, ngmênê a ka dp:ee kélîmî té. ³⁷ Yepê, M:aa ngê yélini a ka wunê kuwo, yi yéli yintómu a ka wa a lee dmi, yi wépi dmi daanî puwâ, ⁿ³⁸ mu kópu u dîy:o daa a chóó a pono vyápê u l:êê dîy:o mbóó p:uu nê ndê wo, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono vyápê u l:êê dîy:o nê loo. ³⁹ Yepê, Yélini a ka a kpo, l:âmo daangmanî ngee, ngmênê kuwókuwó wéni ngê anê pyidu té. Yepê, Vyílo yi kópu u l:êê dîy:o nê loo. ^{o40} Yepê, M:aa ngê ala kópu u yi ye kwo, Yélini y:oo a tp:ee wa m:uu ngmê, u kwo amyidnyi kélîmî, yi yéli yi nuw:o dmi kamî ngê pyaa we, ghê kamî a pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê yi yéli wanê pyidu té.

⁴¹ Kópuni Yesu ngê Nju tpémi ye mwiyé vyu, yepê, Ntini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ala nê vyílo, yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi u ngwo dnye nuu mbumu. ⁴² Noko yepê, Kî pini Njósép tp:oo, u pye mî nmî lama dê. Noko yepê, Ala kópu lukwe dîy:o dê vyi, Mbóó p:uu nê ndê wo. ⁴³ Yesu ngê yepê, Noko namê nuu mbumu. ⁴⁴ Yepê, Pi módó a yoo vy:o daangmêwa a ghê, ngmênê M:aa ngê a ka yinê wa a núw:o, yi pini a yoo vy:o u ngwo wa ghê, kuwókuwó wéni ngê

^l6:31 Ex 16:14-15 ^m6:35 Njon 4:14 ⁿ6:37 Njon 17:6-8

^o6:39 Njon 10:28-29; 17:12

yi pini anê pyidu. ⁴⁵ Yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pi yilí yintómu Chóó Lémi p:uu adnyi ndiye. Yepê, N:ii kní y:oo M:aa u dnye a nyêmi ngmê, p:uu a ndiye té, yi yéli a ka vyílo yiwunê lêpí. ⁴⁶ Yepê, K:omo tpile u dnye a nyêmi ngmê, ngmênê daa mumu ngmê. Yepê, Nê mu ngmídi M:aa a mo n:uu módu, mu kópu u díy:o nipi nyipu a ya.

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yiní tpapê, N:ii a ka ada a kélímí, yi pini u nuw:o aní ngmêê, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ⁴⁸ Yepê, Nê nmyi nté njini.

⁴⁹ Yepê, K:omo tpile nmyi kn:ââ kní y:oo mana nko mênê dnya a pípí, ngmênê mye pw:oo dniye. ⁵⁰ Yepê, Nté njini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, daa mana ntee ntini. Yepê, Pini n:ii ngê yi ntini ndêndê wa ma, daawa pw:onu. ⁵¹ Yepê, Nê nmyi nté njini, mbóó p:uu nê ndê wo, ghê njini a mênê a tóó. Yepê, N:ii ngê ala ntini wa ma, u ghê chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Ntini n:ii u kwo aní y:oo, a chóó a mbyuu u kwo ay:ii y:oo, mu kópu u díy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo ghê kamí pèdê pyw:ee y:e.

⁵² Yesu u kópu dyuu u l:êê díy:o Nju tpémi noko kwopwepe mbê dniye, noko yepê, Kí pini ngê chóó u mbyuu pee lónté nmo wa a kê, wanmí ma? ⁵³ Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yiní tpapê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê mbyuu daanmyi ma knomomê, u wêê myedaanmyi nda knomomê, ye ghê kamí nmyi mênê daawa yââ. ⁵⁴ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini u mênê ghê kamí wa yââ, kuwókuwó wéni ngê anê pyidu. ⁵⁵ Yepê, Nté ntee ntini u pípí daa ndíi kópu, a mbyuu u pípí yi ndíi kópu. Yepê, Mbwa ntee mbwáani u ndaní daa ndíi kópu, a wêê u ndaní yi ndíi kópu. ⁵⁶ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê

amye nda, yini k:ii ngmídi ngê anyi pyaa kní. ⁵⁷ Yepê, M:aa, ghê u kn:ââ. Yepê, Yinê a dy:ââ noo. Yepê, M:aa u ghê a mênê ntee a tóó, pini n:ii ngê wa ma nê, a ghê u mênê yinté adí ya. ⁵⁸ Yepê, Nté njinini mbóó p:uu a ndê wo, ala vyílo yi ntini. Yepê, Daa mana ntee ntini. Yepê, Nmyi kn:ââ kní y:oo w:amí mbêmê mana dnya a pípí, myedê pw:oo dniye, ngmênê n:ii ngê ala ntini wa ma, yini daawa pw:onu, adí ya, chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁹ Yi kópu dyuu Yesu ngê u dêépí tédê ye vyu, dini ghi n:ii ngê Kípêniyêmbê ngêpê ngomo k:oo doo dêépí.

Yesu p:uu ndiye pyu yilí kní y:oo Yesu u ngwo a kuwo ngópu

⁶⁰ Yesu p:uu ndiye pyu woni kní y:oo yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, noko yepê, Wu kópu dyuu u nyêmbê nmo doo u ntââ. Nanê wa ny:ee té.

⁶¹ Yesu ngê yi kópu chóó a w:ee ngê, apê, A p:uu ndiye pyu yoo ka nuu mbumu té. Yesu ngê yepê, Yi kópu dyuu u l:êê díy:o a wépi wanmyi pwaa ngmê? ⁶² Yepê, Mbóó p:uu kwéli nê ndê wo dini ghi n:ii ngê nmyi ngópu am:aa diyé, ye yi ngwo a ka anmyinê kélímí mbê dmi? ⁶³ Yepê, Kópuni nmyi chóó wanmyi d:uu t:oo, doo u ntââ dé, ghê kamí u ngwo daanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mu ngmídi u ntââ, ghê kamí nmye yinê wa a kê. Yepê, A kópu dyuu Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye dí vyí, ghê kamí u ngwo wanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê nmyi vy:oo ngmê kní daa kélímí té. ⁶⁴ Yesu ngê yi kópu vyu, mu kópu u díy:o yélini u kwo dèdnye kélímí, yi yéli wunê mwiyé a m:uu too, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo, wunê myedê módu. ⁶⁵ Yesu ngê yepê, Yi kópu u l:êê díy:o nmyenê, Pi ngmê a yoo vy:oo módó daangmêwa ghê. M:aa ngê u ntââ ngê

mwiyé wa a pyódu, a yoo vy:o u ngwo wa ghê. ⁴

⁶⁶ Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o, yélini y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, yi yéli yi vy:o pi yilî knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mēdēdnye yâmuyâmu. ⁶⁷ Wod:oo nmo y:a mē miyó, Yesu ngē nmopê, U yi nmye a kwo, Amy:ee lee dmi? ⁶⁸ Saimon Pita ngē kwo, A Lémi. Kwo, N:uu ka am:oo lee dmi? Kwo, Kópuni dyuu nye tpapê, yi kópu dyuu mbēmê ghê kamî anmo pyw:oo. ⁶⁹ Kwo, Nga dp:o kēlîmî mbê dmi. Kwo, Ala kópu nmî lama kēdê yââ, Nyi Chóó Lémi u ngmidi ngmê u pi. ⁷⁰ Yesu ngē nmopê, K:omo tpile nmyi y:a mē miyó a chóó nê ngmidi nmyoo, ngmēnê nmyi vy:o Setan u pénta ngma a kwo. ⁷¹ Njudas p:uu nmo doo mbumu, pini n:ii Saimon tp:oo, Kédiyót pi. K:omo tpile nmî y:a mē myomoni, ngmēnê Yesu u lama doo ya, A kwódo ngē vyîlo ayi ghê.

Yesu u mbwó knî y:oo kópuni Yesu ka vyi ngópu

7 Yesu ngē Nkálili Wee ghêlî dēpê kuwo ngē, p:aani p:aani y:i doon:aa dpodo. U yi u ngwo dēpwo kwo, Njuda Wee u kwo nî lê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u vyee u yi y:e doo kwo. ² Nju tpémi yi nté ghada u naa daa kēmakēma doo dyimēdyimê, pi yintómu yi nááli tēdê Njedusalem dnye lēpî. ³ Yesu u mbwó knî y:oo Yesu ka kwo, Ala p:aani a kuwo ngi, Njuda Wee u kwo chi lēpî, kópuni nye d:uud:uu té, m:uu ndiye pyu knî y:oo y:i nye m:uu téne. ⁴ Kwo, N:ii ngē u yi adî kwo, Yoo yi lama nî yââ, yi pini mēdaa mbwolombwolo paa yédi. Kwo, Mumdoos yi kópu nye d:uud:uu té, ye pi knî yi ngópu dp:uu d:uu té, úyóóchóó ye nyinê kēma ngi. ⁵ (K:omo tpile u mbwó yoo, u kwo myedēdnye kēlîmî.) ⁶ Yesu ngē yepê, Dini ghi n:ii

n:aa t:âât:ââ, yi dini ghi doongê yó, ngmēnê dye ghi yintómu nmyi dye ghi dé. ⁷ Yepê, Doo u ntââ pi knî ye daanmyi diya dmi, ngmēnê p:ee ye dî diy:a, mu kópu u dîy:o yi kópu dono ye n:aa kwódukwódu too. ⁸ Yepê, Yi nááli tēdê dmyinê lēpî, nê dînî lēpî, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii n:aa t:âât:ââ, yi dini ghi doongê dyimê wo. ⁹ Yi kópu ye vyi too, Nkálili ghêlî dēpê kuwo ngē, y:i doo ya.

Yesu u k:ii nté ghada u naa tēdê u ngwo nmî lee dniye

¹⁰ Yesu u mbwó yoo nté ghada u naa tēdê dini ghi n:ii ngē lee dniye, yi kuwó my:oo ghê dniye, Yesu u k:ii naa tēdê my:oo lee dniye. Yi nááli tēdê daa pi lama nmî taa dniye, ngmēnê tumutumu nmî taa dniye. ¹¹ Nju tpémi y:oo yi nááli tēdê Yesu dnye nmy:uu, noko yepê, Angēnê yi pini? ¹² Kwayi ngē p:uu dnye danê. Ngmê knî y:oo apê, Pi mb:aa. Ngmê knî y:oo apê, Kêle. Apê, Pi yilî a dódó. ¹³ Yesu p:uu tââ dēdnye danê, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye dnye nkîngê. ^v

¹⁴ Yi nááli u wo knî yi nūknînūknî p:uu dnye ya, Yesu u k:ii Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nm:uu kee dniye, Yesu ngē dēēpî kn:ââ ye ngmê chópu. ¹⁵ Nju tpémi yi mēnê ghê dmi ghipé wo, noko yepê, Kî pini ndiye pyu ndîî p:uu dēpwo ndiye, ngmēnê puku yedê kópu dyuu u lama mb:aamb:aa ngē a kwo. ¹⁶ Yesu ngē yepê, Ala daa a chóó a kópu dyuu nmye yinî tpapê, ngmēnê n:ii ngē a dy:ââ noo, u kópu dyuu nmye yinî tpapê. ¹⁷ Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi u pono a vyápê, yi pini ngē chóó wa a w:ee, awo, Nê ngē daa chóó u kópu dyuu ye tpapê, ngmēnê Chóó Lémi u kópu dyuu ye tpapê. ¹⁸ Yepê, Pini n:ii ngē chóó u kópu dyuu a tpapê ngē, u yi u ngwo a kwo

^{96:65} Njon 6:44 ^{76:69} Mát 14:33; 16:16 ^{97:1} Njon 5:18

^{77:5} Mát 13:55; Dpodo 1:14 ^{77:7} Njon 15:18 ^{77:13} Njon 12:42; 19:38

yédi, A chókó a pi ní kní. Yepê, Ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u ya a nga a kwo, Yi pini u pi ní kní. Yepê, Dîni dódó nmyo, myedîni k:omodanê. ¹⁹ Yepê, Ala kópu nmye ndîi kópu, Mósisi ngê Chókó Lémi u dêêpi kópu dyuu daa kn:aa yéli ye y:ângo, ngmênê nmo a kpo. Yepê, K:omo tpile Mósisi u dêêpi kópu dyuu nmyinê nmye ndîi kópu dyuu, ngmênê dp:ee chââchââ ngmê. Yepê, Lukwe dîy:ô a vyee módó nmyi mênê a tóó? ²⁰ Pi kní y:oo Yesu ka kwo, Chi ghéti. Kwo, M_yee u yi n:uu ngê a kwo? ²¹⁻²³ Yesu ngê yepê, Lîme wo ngê nmyi ngópu pi ngmênî pyi ngê. Yepê, Lukwe dîy:ô nmyi nyepênypê u kópu ngê pyodo? Yepê, Lîme wo ngê kîmy:ee dpodo nyédi. Yepê, Mósisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, nmyi tp:ee mââ choo taataa, wo woloni ngê Chókó Lémi u l:ii p:uu dmyinê t:emî. (Yi kópu kn:ââ daa Mósisi ngê yinê a chópú, ngmênê u kn:ââ kní y:oo y:oo a chaa ngópu.) Yepê, K:omo tpile tp:ee mââ u wo woloni lîme wo ngê dpí d:ii, ngmênê yi wéni ngê Chókó Lémi u l:ii yi tpémi u ghi ngmidi p:uu mye t:emî ngópu, yi ghi mb:aamb:aa ngê u ngwo dpí pyódu. Yepê, Pini n:ii lîme wo ngê ní pyi ngê, u nt:u ghi yintómu mb:aamb:aa ngê ní pyódu too. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:ô lukwe dîy:ô módó nmye nod:enod:e té. ^{w24} Yepê, Too pee pw:ono kîdmyemê nuw:ô, u mênê ntênê dmyinên:aa nuw:ô. ^x

Chókó Lémi u ngmidi ngmê u pi p:uu u ngwo dnye danê

²⁵ Njedusalem pi ngmê kní y:oo noko yepê, Nmî kada pini kní y:oo pini n:ii u vyee u yi a kwo, kî vyílo, api? ²⁶ Noko yepê, Lukwe dîy:ô tumutumumu daa m:ii, nmî ngópu pi yintómu kní ye mêka danêmbum, ngmênê kada pini kní y:oo

kópu u kwo myedaa tpapê ngmê. Noko yepê, Mumdoonmî kada pini kní ye yinê ye pini n:ii Chókó Lémi ngê a ngmidi ngê, kî vyílo? ²⁷ Noko yepê, Pini n:ii Chókó Lémi ngê a ngmidi ngê, kwéli wa a ndê nmî lama daa tóó, ngmênê kî pini kwéli a ndê wo, nmo yintómu nmî lama ka tóó. ^y

²⁸ Yesu ngê Chókó Lémi u ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê yoo doo ndiye kîgha, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, Ye mumdoon nmyi lama n:aa tóó, kwéli nê ndê wo, yi ghi nmyi lama mye tóó? Yepê, Daa a chókó nê loo, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini pi ndêndê. ^{z29} Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini, mu kópu u dîy:ô u kwo nê ndê wo, yinê a dy:ââ noo. ³⁰ Wod:oo pi kní y:oo u yi doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u dîy:ô u vyee u dye ghi daangê yó. ^{a31} Yi yéli yi vy:ô pi yilí u kwo kélîmî mbê wo, noko yepê, Kî pini ngê mbwudu yilí dê chaa, doo u ntââ pi ngê daawa t:ee kwolo. Noko yepê, Pini n:ii Chókó Lémi ngê a ngmidi ngê, kî vyílo. ^b

Yesu u mgîmîmgîmî ngê u ngwo dêê dniye

³² Pi kní y:oo Yesu p:uu kópuni kwayi ngê dnye tpapê dé, Pádisi kní y:oo yi kópu ny:ee tumo, wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní yi k:ii kwodonkwodo a wó, Chókó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó, nmo a núw:ô yó. ³³ Ghêlî daa mgîmî ngópu, Yesu ngê pi kní ye yepê, Daa ndîi la ghi tp:oo nmyi vy:ô mwiye mîné kwo, u kuwó dini ghi ngê n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini ka am:aa diyé. ³⁴ Yepê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê, mu kópu u dîy:ô kwéli aní lê, doo u ntââ

^{w7:21-23} Lev 12:3 ^{x7:24} Njon 8:15 ^{y7:27} Njon 7:41-42

^{z7:28} Mát 11:27 ^{a7:30} Njon 8:20; 13:1 ^{b7:31} Njon 2:23

y:i daangmanmyinê nî. ³⁵ Nju tpémi y:oo noko yepê, Ló y:i wa lê, doo u ntâa u ngwo daanmo pyw:oo? Noko yepê, Lukwe, kn:aa dyámê pee mbêmê wa lê, Kídiki tpémi y:i adín:aa ndiye kîgha dé? ³⁶ Noko yepê, Ala kópu a tpapê, Anmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê. Kwéli anî lê, doo u ntâa y:i daangmanmyinê nî. Noko yepê, Yi kópu knî yi nt:u kópu lukwe?

Mbwaa yeedeyeede u dyimê pywuu

³⁷ Yi nááli tédê, wéni n:i Nju tpémi ye ndîfî ngê doo ya, yi wéni u kuwókuwó wéni. Yi wéni ngê Yesu ghêédî wo, pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Pini n:i a mbwaambwaa, a ka myewunê kélîmî, yi pini a pwiyé we, mbwaa knî ngmanyi nda ngê. ³⁸ Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Mbu ngê mbwaa ntee dpî yeede té, yi pini ngê pi yilî mbwaa njini ngê yinté wa yeede té. ³⁹ Yesu Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu ye doo danê. Yélini yi k:i u kwo nmee kélîmî, Chóó Lémi ngê yi Ghéni Dmi ghêlî nmo dépêngê kpo, mu kópu u díy:o Yesu ghêlî k:i u Mî ka daangê diyé wo. ^d

Yoo u ngwo chaa ngópu

⁴⁰ Yesu ngê kópuni vuu, pi knî y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu n:i nmo t:âât:ââ, ndêndê ngê kî vyílo. ^{e41} Ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi ngê pini n:i a ngmidi ngê, kî vyílo. Ngmênê woni knî y:oo apê, Kêlé. Apê, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, daa Nkálili wa t:aa. ⁴² Apê, Puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pini n:i a ngmidi ngê, Petílem wa t:aa, Dépidi p:aani n:i ta, mu kópu u díy:o Dépidi u tii nédê pini ngmê. ^{f43} Wod:oo pi knî y:oo Yesu u l:êê díy:o

yoo chaa ngópu. ^{g44} Ngmê knî y:oo u yi doo kwo, Nmî mgîmî, ngmênê kêê p:uu daa yé ngópu.

Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini knî ye módó u ngwo diyé dniye

⁴⁵ Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini knî ye dîni ghi n:i ngê diyé dniye, kada pini knî y:oo yepê, Lukwe díy:o yi pini dmy:oo núw:o ngópu? ^{h46} Ngomo t:âât:ââ pyu knî y:oo yepê, Yi pini u momu pini. Yepê, Ntee a mbumu, pi yinté daangma a mbumu. ⁱ⁴⁷ Pádisi knî y:oo yepê, Aa, ye dê dóó nmyo. ⁴⁸ Yepê, Kada pini u kwo daangmê kélîmî mbê wo, Pádisi u kwo myedaangmê kélîmî mbê wo. ^{j49} Yepê, Yélini u kwo dê kélîmî mb:anê, dêêpî kópu dyuu yi lama dnyinté a kwo. Yepê, Chóó Lémi u maa dê kn:aadi ngmê, yinê amê kpada té. ⁵⁰ Nikódimês Yesu ka wunê pini n:i loo, yi pini yi yéli yi vy:o doo kwo, yepê, A léma. ^{k51} Yepê, Dêêpî kópu dyuu mbêmê nmo m:i té, apii? Yepê, Doo u ntâa yi pini módó daanmî ndyíko. Yepê, U kópu dyuu mwiyé ny:ee koo, ló kópu ngma a d:uud:uu. ⁵² Nikódimês nkwiti ngópu, kwo, Lukwe díy:o yi Nkálili pi u pee cha ghê. Kwo, Lukwe, m:i Nkálili pi? Kwo, Puku mêdê kp:aa té. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu Nkálili daangmêwa a ndê.

⁵³ Pi yintómu p:o p:o lee dniye, ngmênê Yesu mbu Olipi mbêmê mî kee wo.

Yepeni u tumu mââ dpîmo ya Yesu ka u ngwo núw:o ngópu

8 ¹⁻² Womumo mw:aandiye Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mê diyé wo, mbwódo yaa wo. Pi knî

^{7:37} Njon 4:10,14 ^{d7:39} Njon 15:26; Dpodo 2:4

^{7:40} Deut 18:15; Dpodo 3:22 ^{f7:42} Micah 5:2; Mát 2:4-6 ^{87:43} Njon 9:16

^{h7:45} Njon 7:32 ^{i7:46} Mak 1:22 ^{j7:48} Njon 12:42 ^{k7:50} Njon 3:1-2

y:oo a yina ngópu, wod:oo doo ndiye kîgha dé. ³Dêêpî pyu yoo Pádisi knî yi k:ii pyâa ngma a núw:o ngópu. Yi pyópu u tumu mâa k:ii pi knî y:oo mgîdí vy:o a pywálî dumo. Yi pyópu Yesu ka núw:o ngópu, pi knî yi ngîma kaa ngópu. ⁴Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Ala pyópu u tumu mâa k:ii pi knî y:oo da pywálî d:oo. ⁵Kwo, Mósisi ngê nmî dêêpî kópu dyuu alanté nmo a kpo, apê, Yinté kópu n:ii ngê choo d:uud:uu knomomê, yini chêêpî ngê dmyinê vyee, ghê dmyina a ng:êênî. Kwo, Yi kópu p:uu ló kópu nmo ngmanyi vyi? ⁶Yesu dnye dódó, alanté dnye nuw:o, apê, Yesu ngê ala kópu nmo a tpaê, Kî pyópu vya yó, ye Lóma tpémi ye u nkwo wanmî vyi, Yesu ngê u yi a kwo, Nmyi d:aa dmi nê kâádî. Ngmênê ala kópu wa vyi knomomê, Nangê vy:a, ye pi knî ye wanmî vyi, Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa cháachâa. Yinté dnye nuw:o, ngmênê Yesu ngê kópu ye daa vyi, k:ame ye ghê wo, wod:oo kóopyâa ngê têpê mbêmê doo d:êê. ⁷Yi dnye kwo, u kwo mudnye póó, Yesu ngê mbwó ye yedê pyidu ngê, yepê, N:ii ngê dono daangmê d:uu ngê, yini ngê mwiýmwiyé chêêpî a ngî ngê, ala pyópu ngê d:ee ngê, u ngwo vya ngê. ⁸Wod:oo k:ame mê ghê wo, têpê mbêmê mēdoo d:êê. ⁹Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ngmēngmēnté doo lēpî, vy:ee mwiyé lee dniye. Pi knî y:oo yi pyópu Yesu ka a kuwo ngópu. ¹⁰Yesu ngê mbwó mēdê pyidu ngê, yi pyópu ka kwo, Pi anyi dē pwiyé dmi? Kwo, Nyîkondyîko pyu daangma a tóó? ¹¹Yi pyópu ngê kwo, Mâawe, pi daangma a tóó. Yesu ngê kwo, Myedaanî ndyîko ngi. Kwo, Chi lēpî, dono kidimongê d:uu. m

Yesu chóó pywápê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹²U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye modoo danêmbum, yepê, Ala nê, ala dyámê pê u pywápê. Yepê, N:ii ngê ada a yâmuyâmu nê, mgîdí vy:o daadî paa, pywápê u wo adî paa. Yepê, Yi pywápê Ghê Kamî u Kn:ââ. ¹³Pádisi knî y:oo kwo, Ye kópu mo nmo chi vyi. Kwo, Ló pini m:uu ngê dē ngee ngi? Kwo, Doo u ntâa ye kópu ndê kópu ngê nmo daanyi pyódu. ¹⁴Yesu ngê yepê, K:omo tpile pi ngê daa ngêêpî nê, ngmênê ndê kópu nmye yinî tpaê, mu kópu u dîy:o kwéli nê ndê wo a lama ka tóó, kwéli am:aa diyé, a lama mye tóó. Yepê, Kwéli nê ndê wo nmyi lama daa tóó, kwéli am:aa diyé nmyi lama myedaa tóó. ¹⁵Yepê, Lukwe dîy:o dyámê u l:êê ghi dmi mbêmê nmye kóté kîgha nê. ¹⁶Yepê, Pi dîningmê kóté kîgha. Yepê, Pi wonî kóté kîgha té, ndêndê ngê pîní kóté kîgha té, mu kópu u dîy:o daa a mo n:aa tóó. Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo, u k:ii nye tóó mo. ¹⁷Yepê, Dêêpî kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, Pi miyó dē y:oo kópu mu ngmîdi ayi vyi ngmê, yi kópu ndê kópu. ¹⁸Yepê, Daa a mo a kópu yidî vyi, ngmênê n:ii ngê a dy:ââ noo, u kópu vyîlo myeyidê vyi. Yepê, M:aa yi vyîlo, myeyinê wunê kēmakēma noo. ¹⁹Pádisi knî y:oo kwo, Angênê mî? Yesu ngê yepê, Dmyongê mya noo, M:aa nmyi lama myedaa tóó. Yepê, W:ee mya noo, ye M:aa nmyi lama myepî tóó. ²⁰Yi kópu yilî Yesu ngê ye vyi too, dini ghi n:ii ngê doo ndiye kîgha dé. Chóó Lémi u ngomo k:oo vyi too, pi knî y:oo Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnyimo yém. Kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê daa mgîmî ngópu, mu kópu u dîy:o u vyee u dye ghi daangê yó.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo

²¹ Yesu ngê pi knî ye yepê, Dini ghi n:ii ngê anî lê, wanmyi nmy:uu nê, daanmyinê pyw:ee nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kéé té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, Kwéli anî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyi nî. ²² Nju tpémi y:oo noko yepê, Ala kópu ka tpapê, Kwéli wanî lê, doo u ntââ y:i daangmanmyi nî. Noko yepê, Yi kópu u nt:u kópu lukwe, ndoo apê chóóchóó wa vy:a? ²³ Yesu ngê yepê, Nmyo dyámê mbêmê tpémi. Yepê, D:aa dyámê mbêmê pi, ngmênê nmyi pwo nê ndê wo. ²⁴ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy: o u ngwo nmye dî vyi, nmyed:ê, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kéé té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, A pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Yi kópu ka daanmyi kêlîmî mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kéé té, yinté amy:ee pw:oo dmi. ²⁵ Nju tpémi y:oo kwo, Nyi n:uu? Yesu ngê yepê, A pi dye ghi yintómu munmyenoo a tpapê, ngmênê a ka dp:ee kêlîmî té. ²⁶ Yepê, Kópu yilî nmyi p:uu anî vyi, u ngwo anî ndyîko nmyo, ngmênê a chóó a kópu dyuu nmye daanî vyi té. Yepê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa t:a. Yepê, Kópuni a ka a vyi too, yi kópu vyîlo nmye yinî tpapê too.

²⁷ Nmî Mî p:uu ye doo danê, ngmênê pini n:ii p:uu ye doo danê, yi pini dêpê w:ee ngópu. ²⁸ Dêpê w:ee ngópu, wod:oo Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê mudu y:i wanmyi km:êê ngmê, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, a pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Ala kópu amyenmyinê w:ee ngmê, A mo kópu daangmanî d:uu, M:aa ngê kópuni a ka a vyi too, vyîlo nmye yinî tpapê té,

kópu nmye daamonî vyi. ²⁹ Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo a p:uu a t:a, a mo dêpê kuwo noo, mu kópu u dîy: o dye ghi yintómu u nuu u kópu yinî d:uud:uu too. ^P

³⁰ Yélini y:oo yi kópu ny:ee tumo, yi yéli yi vy: o pi yilî Yesu ka kêlîmî mbê wo.

Módó dpodo pyu yoo yi danêmbum

³¹⁻³² Nju tpémi yi vy: o yélini Yesu ka kêlîmî mbê wo, Yesu ngê yepê, Dye ghi yintómu a ka anmya a ng:aa, ye ndêndê ngê a p:uu ndiye pyu ngê anmyi pyaa dmi, Pi Ndêndê nmyi lama wa yââ, dpodoni módó nmye dódó ngmê, yinêwa chedê. ³³ Yesu ka kwo, Nmî kn:ââ mu ngmîdi Epîlaham, nmo u yoo. Kwo, Pi p:uu módó dênnee dpodo. Kwo, Lukwe dîy: o módó dpodo u pi nmo chi vyi? ³⁴ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yinî tpapê, pini n:ii ngê dono a d:uud:uu, yini Setan p:uu módó a dpodo, doo u ntââ u módó dpodo u wépi daawa puwâ. ³⁵⁻³⁶ Yepê, Doo u ntââ yi módó dpodo u mênê daanmyi pwii dmi, ngmênê mââwe ndîi tp:oo u ntââ, yinêwa pw:ii nmyo. ³⁷ Yepê, K:omo tpile nmyo Epîlaham u yoo, ngmênê a vyee u yi nmye a kwo, mu kópu u dîy: o a kópu dyuu u wépi dmye pwaa ngmê. ³⁸ Yepê, M:aa ngê kópuni a ka kêma too, yi kópu vyîlo nmye yinî tpapê té, ngmênê kópuni nmyi mî ngê nmye a vyi too, vyîlo vy:ee d:uud:uu t:oo. ³⁹ Yesu ka kwo, Nmî mî Epîlaham, nmo u yoo.

Yesu ngê u ngwo ye vvu, yepê, Nmyi mî Setan

Yesu ngê yepê, Nmyi too pee dmi Epîlaham u tii íedê a pyede, ngmênê na a ka dp:ee u yoo vy: o yéli. Yepê, W:ee Epîlaham u yoo ndêndê, ye kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu myep:ee d:uud:uu

ⁿ8:21 Njon 7:34-36 ^o8:28 Njon 3:14; 5:19 ^p8:29 Njon 16:32

^q8:34 Lóma 6:16; 2 Pita 2:19 ^r8:35-36 Nkal 5:1 ^s8:38 Njon 8:44

t:oo. ⁴⁰Yepê, Chóó Lémi ngê ndê kópu n:ii a ka vyi too, dye ghi yintómu yi ndê kópu vyílo nmye yinî tpaê too, ngmênê a vyee nmyi mênê a tóó. Yepê, Epílaham ngê yinté kópu daangmê d:uu ngê. ⁴¹Yepê, Nmyi mî ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyílo vy:ee d:uud:uu t:oo. Yesu ka kwo, Dp:oo maadî tp:ee dé. Kwo, Nmî Mî mu ngmîdi, Chóó Lémi. ⁴²Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ndêndê ngê wo nmyi mî, ye a nuu ghi nmyi nódo pê tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ noo, al:ii u ngwo nê loo. Yepê, Daa a chóó nê loo, ngmênê yinê a dy:ââ noo. ⁴³Yepê, Kópuni nmye n:aa tpaê too, lukwe dîy:o dênmyinê wopwe t:oo? Yepê, Mu kópu u dîy:o a kópu dyuu u yi nmye daa kwo. ⁴⁴Yepê, Nmyi mî Setan, nmyo u yoo. Yepê, U kópu dyuu vyílo vy:ee yâmuyâmu ngmê. Yepê, Mwiýmwyié dini ghi ngê pi vyee pyu ngê doo a ya, k:omodanê pyu ndîi, ndê kópu pee tp:oo u mênê daa tóó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a k:omodanê yédi, chóó u nuu u kópu ye d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o k:omodanê pyu, mye k:omodanê u kn:ââ. ⁴⁵Yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê ngê, yi kópu u l:êê dîy:o a ka dênmyinê kêlîmî nyédi. ⁴⁶Yepê, Nmyi vy:o n:uu ngê dono a p:uu ngmêdê m:uu? Yepê, A dono daa tóó. Yepê, A kópu yintómu ndê kópu dé, lukwe dîy:o a ka dp:ee kêlîmî té? ⁴⁷Yepê, Yélini Chóó Lémi u yoo, Chóó Lémi u dnye a nyêmi ngmê. Yepê, W:ee Chóó Lémi u yoo, a dnye p:ee nyêmi ngmê.

Yesu pini dê Epílaham yi danêmbum

⁴⁸Nju tpémi y:oo Yesu ka kwo, Ala kópu ndêndê ngê m:uu nmî vyi, Nyi pi dódó pyu, my:ii ghéti. ⁴⁹Yesu ngê yepê, Kêle, d:aa ghéti. Yepê, M:aa u pi n:aa kmîmî, a pi nmyinê ghîpîghîpî ngmê.

⁵⁰Yepê, A chóó a pi daanî kmîmî. Yepê, Pi ngmêka tóó, n:ii ngê u yi a kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, yi pini ngê nmyi kópu dyuu yinêwa vya té. ⁵¹Yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê, N:ii ngê a kópu dyuu adî d:uud:uu, yini daawa pw:onu. ⁵²Nju tpémi y:oo kwo, Ala ngwo ntênê nmî lama kêdê yââ, Ndêndê ngê chi ghéti. Kwo, K:omo tpile Epílaham pwene, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo mye pw:oo dniye, ngmênê ala kópu nmo chi vyi, N:ii ngê a kópu dyuu adî d:uud:uu, yini daawa pw:onu. Kwo, Chi ghéti. ⁵³Kwo, Nmî kn:ââ Epílaham pwene. Kwo, Lukwe dîy:o Epílaham nye chêêlichêêlî. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo kîmye pw:oo dniye. Kwo, Mî nanê dê knî? ⁵⁴Yesu ngê yepê, A chóó a chili wonî dimi ngê, ye a pi k:omodanê ngê pê koko. Yepê, N:ii ngê a chili ndêndê ngê a dimi ngê, yi pini M:aa, pini n:ii p:uu ala kópu nmye tpaê ngmê, yi pini nmî yâpwo. ⁵⁵Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini. Yepê, Ala kópu nmye wudî vyi, Daa a lama pini, ye nmye pînê k:omodanê, p:aa nmyo ntee pini. Yepê, Ngmênê a lama pini, u kwo n:aa ng:aa, u pono n:aa vyápê. ⁵⁶Yepê, Nmyi kn:ââ Epílaham u nuw:o mb:aamb:aa ngê a pyodo, mu kópu u dîy:o a l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wéni n:ii a ngmîdi ngê, yi wéni u nuw:o k:oo doo a y:enê, u gha mb:aamb:aa ngê u ngwo a pyodo. ⁵⁷Nju tpémi y:oo kwo, Kidimê k:omodanê. Kwo, Nyi tp:ee. Kwo, M:ââ daa limoy:a, Epílaham dipi módu. ⁵⁸Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê, Epílaham ghêlî daa ta, ngmênê a pi alanté doo a ya, A chóó n:aa tóó. ⁵⁹Nju tpémi y:oo noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini ngê Chóó Lémi u pi u pyimo a t:emî. Noko yepê, Vya koo, wod:oo chêêpî knî ngma a ngî ngópu, daa kê-

^t8:42 Njon 16:28 ^u8:44 1 Njon 3:8; Gen 3:4 ^v8:46 2 Kódin 5:21

^w8:48 Njon 7:20 ^x8:51 Njon 5:24 ^y8:55 Njon 7:28-29 ^z8:58 Njon 1:1

makêma Yesu ngê pî dy:ee tumo, ng-mênê p:ee ye y:aa wo, Chóó Lémi u ngomo a kuwo ngê.^a

My:oo pini n:ii ta, u danêmbum

9 Yélini yi k:ii Yesu p:uu nmeê ndiye, Yesu u k:ii nipi nmeê paa. Yi ngwo pi ngmênmi módu, my:oo doo ya, yinté a ta.² Nmî vy:o pini ngmê Yesu ka póo wo, kwo, Mâawe. Kwo, Kî pini my:oo ka tóó, n:uu u dono u l:êê dîy:o my:oo ta, chóó u dono u l:êê dîy:o ó u pye mî yi dono u l:êê dîy:o? ^{b3} Yesu ngê nmopê, Kî pini ngê dono daa d:uu ngê, u pye mî y:oo dono myedaa d:uu ngópu, ngmênê kî pini my:oo a ta, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê p:uu paa m:uu y:e. ^{c4-5} Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, doo u ntâa u dpodo u wépi daanmo puwâ, mu kópu u dîy:o ala w:êênî nmo pyede. Nmopê, Nê, ala dyámê u wuu. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê wa núw:o nê, yi ngwo mgîdí wa a ghay, doo u ntâa dpodo daamunmyi dóó ngmê. ⁶ Yi kópu nmo yi vyu, wod:oo tpî kuwó têtê mbêmê pywé ngê, têtê u ngwo kn:êê kwólu, yi pini ngwolo dê u ngwo tpidi doo, yi pini ka kwo, Chi lêpî, Sailówam mbwááni lêê u kwo nyi kwidi. ⁷ (Yi mbwááni lêê u pi nmîné nmo, Dyede u mbwaa.) Wod:oo yi pini loo, yi mbwááni lêê u kwo mî kpêê wo, yélí mî módu, u ngwo mêtê dîyé wo.

⁸ Yélini yi vy:o yi pini dpîmo kwo, myenté yélini y:oo ndapî dmyinê têtê dnyimo mumu, yi pini u l:êê dîy:o noko dnye póó, noko yepê, Pini n:ii dpîmo ndapî dmyinê, kî vyílo, api? ⁹ Ngmê knî y:oo apê, Kî vyílo, woni knî y:oo apê, Kêle, daa vyílo, ngmênê yi pini ntee pini. Yi pini ngê chóó yepê, Ala nê vyílo. ¹⁰ U kwo póó dnyiye, kwo, Ngwolo dê lukwe ngê dê pywáí dê? ¹¹ Yepê, Pi ngmê u pi Yesu, yi pini ngê têtê dê kn:êê kwolo, a ngîma dê d:ii, a ka dê, Chi lêpî, Sailówam

mbwááni lêê u kwo nyi kwidi. Wod:oo dî lê, dîn:aa kudu, yélí u ngwo dîn:aa m:uu. ¹² Kwo, Angênê yi pini? Yepê, Ndoo, a lama daa tóó.

Pini n:ii my:oo ta, Pádisi knî ye u ngwo núw:o ngópu

¹³ Pini n:ii my:oo ta, Pádisi knî ye núw:o ngópu. ¹⁴ Wéni n:ii ngê Yesu ngê têtê kn:êê kwólu, yi pini ngîma dyíngo, ngwolo dê u ngwo pyi doo, yi wéni líme wo. ¹⁵ Pádisi yoo yi pini ka mye póó dnyiye, kwo, Ngwolo dê lónté nyi pywáí dê? Yi pini ngê yepê, Yesu ngê têtê kn:êê kwolo, a ngîma d:ii, nî lê, n:uu kudu, ala ngwo yéli m:aanî y:enê. ¹⁶ Pádisi ngmê knî y:oo apê, Kî kópu pini n:ii ngê d:uu, daa Chóó Lémi ka a ndê wo, yi dpodo líme wo ngê dóó. Woni knî y:oo apê, Kêle. Apê, Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê. Apê, N:ii ngê dono dpî d:uu, yi pini ngê yinté dpodo ndîi d:uudpî dóó. Yi nuw:o miyó ngê pyodo. ¹⁷ Wod:oo yi pini ka mê póó dnyiye, kwo, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywáí dê, nangê lónté pini? Yi pini ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ¹⁸ Kada pini yoo u kwo daa kêlîmî mbê dnyiye, apê, Kî pini nmo ka k:omodanê, apê, my:oo dêpwo a ya u ngwo daa ta. Wod:oo yi pini u pye mî ye pi knî ngmê dy:ââ ngópu, yepê, A pwiyé dnyiye. ¹⁹⁻²¹ Yi taa knopwo, wod:oo ye póó dnyiye, yepê, Mumdoo kî dpî tp:ee?

Yepê, Nyââ, kî nyi tp:ee.

Yepê, Mumdoo my:oo doo ya, u ngwo a ta?

Yepê, Nyââ, my:oo doo ya, u ngwo a ta.

Yepê, Yélí lónté maa m:uu?

Yepê, Ndoo, yi kópu nyi lama daa tóó.

Yepê, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywáí dê nyi lama myedaa tóó. Yepê, Mâawe yila, nmyi chóó u kwo póó dmyeno.

²² Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u díy:o kada pini knî ye nkîngê mbê knopwo. Kada pini knî y:oo ala kópu wunê mwiyé a vyi ngópu, apê, N:ii ngê wa vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, vyílo yi Yesu, yi pini dpî kéé yó, u yoo kuwa dpî kaa yó. ²³ Yi kópu u l:êê díy:o yi pini u pye mî nkîngê mbê knopwo, kada pini knî ye yepê, Mââwe yila, nmyi chóó u kwo póó dmyeno.

²⁴ Pini n:ii my:oo doo ya myombó kwo, Chóó Lémi ngê kp:aanî, ndêndê ngê chi danê. Kwo, Nmî lama ka tóó, pini n:ii u pi nmo chi vyi, yi pini dono pyu. ²⁵ Yi pini ngê yepê, A lama daa tóó, dono pyu ó daa dono pyu. Yepê, Kópu mu ngmidi a lama ka tóó, my:oo noo ya, ala ngwo yélî mênî y:enê. ²⁶ U kwo póó dniye, kwo, Lukwe nga ngmê md:o? Kwo, Ngwolo dê lónté pywálî dê? ²⁷ Yi pini ngê nkwti too, yepê, Wunê nmye kîdî vyi, a ka dpîp:e ng:aa té. Yepê, Lukwe díy:o yi kópu am:ii ny:ee ngmê? Yepê, U yi nmye a kwo, P:uu ndiye pyu ngê am:ii pyaa dmi? ²⁸ U ngwo u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu, nmo Mósisi p:uu ndiye pyu yoo. ²⁹ Kwo, Nmî lama ka tóó Chóó Lémi Mósisi ka doo a danê, ngmênê yi pini kwéli a ndê wo nmî lama daa tóó. ³⁰ Yi pini ngê yepê, Ye lónté kópu? Yepê, K:omo tpile a ngwolo dê kî pywálî dê, ngmênê kwéli a ndê wo, nmyi lama daa tóó. ³¹ Yepê, Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi dono pyu ka d:uudpî ng:aa mb:anê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi a cháâchâa ngê, u nuu u kópu ye d:uud:uu too, yi pini ka Chóó Lémi dpî ng:aa mb:anê. ³² Yepê, K:omo tpile my:oo nî ta, ngmênê yi pini ngê a ngwolo dê kî pywálî dê. Yepê, Yinté kópu pi doongmê nyongo, pi ngmê ngê doongmê d:uu ngê, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwâ a l:âmo ngê, nkoo nmo. ³³ Yepê, Yi pini Chóó Lémi ka wodêpê ndê wo, ye yi kópu ndîi daapî d:uu. ³⁴ Yi pini ka kwo, Nyi pi dono tp:oo, dono

vy:o nyi kaa wo. Kwo, Doo u ntâa daanyi ndiye kîgha nmo. Wod:oo yi pini u yoo kuwa kaa ngópu.

³⁵ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yi pini u yoo kuwa kédê kaa ngmê, wod:oo y:i a pyw:ângo, u kwo póó wo, kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê ka nye kêlîmî? ³⁶ Yi pini ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, U pi a ka vyi ngi, u ngwo u kwo anî kêlîmî. ³⁷ Yesu ngê kwo, Awêde chi m:uu. Kwo, Pini n:ii k:ii dpo danêmbum mo, nê vyílo. ³⁸ Yi pini Yesu yu km:ee yu mbodo dê y:e ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, nga nínê kêlîmî. ³⁹ Yesu ngê kwo, Dyámê mbêmê nê loo, mu kópu u díy:o nê, Yoo n:uu chámê. Nê, Yélini my:oo a pyede, yi ngwolo an:uu pywálî té, yélî amê m:uu ngmê, nê, yélini yinê ye kópu mb:aamb:aa ngê wunê nuw:onuw:o too, yi nuw:o dmi anîmo mbuknwe, pi my:oo ntee pini ngê wa pyaa dmi. ⁴⁰ Pádisi knî ngmê y:i myednye ya, Yesu ka kwo, Lukwe, ala kópu nye tpapê, My:oo nmyeno pyede? ⁴¹ Yesu ngê yepê, Pini n:ii my:oo a tóó, maa dpî kn:aadi. Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Tpile yintómu mb:aamb:aa ngê nmo y:enê té. Yepê, Lukwe díy:o maa mb:aa nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Lukwe díy:o nmyi chóó my:oo nmyi yaa dniye, maa mb:aa u ngwo nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Nmyi dono yilî chedê ngê daawa pyaa dmi. Yepê, Maa mb:aa u kópu dyuu wodpîp:e ny:ee ngópu, ye daap:ee kn:ââ dé, u ntâa nmyi dono chedê ngê pí pyaa dniye.

Sipi w:uu u mgongo danêmbum

10 Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Sipi w:uu mbwa k:oo dini ghi n:ii ngê a wee, n:ii ngê keñe ye d:uuwodê kpêmî, ngmênê mbwa mbêmê dpî lóó, ye yi pini kpáápi. ² Yepê, Pini n:ii ngê keñe dpî kpêmî, mbwa k:oo u ngwo dpî kee, yi pini sipi y:ee:ee pyu. ³ Yepê, Mbwa

y:enê pyu ngê keñe yi pini ka dpî kpêmî, k:oo u ngwo dpî kee, ye dpî mbwólu, yi pi dmi ngmêngmênté a tpaê too, yi kada dpî ghê, nté nmy:uu u l:êê dîy:o u ngwo dpî pwii dmi. ⁴Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo pwii dmi, yi kada dpî ghê, a yâ-muyâmu ngópu, u dnye yi lama. ^{d5}Yepê, Kn:aa pini p:uu daawa kaa dmi, awêde u kwo wa mbêpê dmi, mu kópu u dîy:o u dnye daa yi lama.

⁶Yi kópu dêpê w:ee ngópu, mu kópu u dîy:o Yesu ye doo mgongo, ^{e7}wod:oo Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaê. Yepê, Nê sipi knî yi keñe t:âmo ndêndê. ⁸Yepê, Yélini y:oo sipi w:uu a y:enê ngmê, kpáápi pââ ndîi dé, ngmênê sipi knî y:oo yi dnye dmi daa nyêmi ngópu. ⁹Yepê, Nê keñe t:âmo ndêndê. Yepê, N:ii a pi ngê wa a kee, wanî ngee, adî koko, amaa py-wuwópyuwó, u nté adîn:aa a pyw:êmi. ^{f10}Yepê, Kpáápi u nuw:o mu ngmidi, u yi u ngwo a kwo, Sipi w:uu nî t:âmo té, my:aa vya té. Yepê, Ala kópu u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yi nuw:o dmi n:uu ngmêê, ghê kamî ye n:uu y:oo, yi ya mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we.

Sipi y:eeey:ee pyu mb:aa u danêmbum

¹¹Yesu ngê yepê, Nê sipi y:eeey:ee pyu mb:aa. Yepê, U ntââ a sipi knî yi l:êê dîy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê. ^{g12}Yepê, N:ii daa sipi w:uu chóó, n:ii ngê sipi ka vyuwu têdê ndapî a kmênêkmênê ngê, yi pini daa sipi y:eeey:ee pyu mb:aa. Yepê, N:ii ndapî u l:êê dîy:o a dpodo yédi, dini ghi n:ii ngê chii w:ââ w:uu dpo lê, ye sipi w:uu dpo kuwo, dpî mbêpê, dpo, W:ââ ngê wa kiye nê. Yepê, Wod:oo w:ââ knî y:oo sipi woni a vyee tumo, woni a ngm:ii kígha tumo. ¹³Yepê, Yi pini dpî mbêpê, mu kópu u dîy:o daa

yi sipi w:uu chóó, u kwo d:uudpî ch:anê dmi. ¹⁴⁻¹⁵Yepê, Nê sipi w:uu chóó. Yepê, M:aa u lama ntee n:aa tóó, sipi knî yi lama yinté myenî tóó. Yepê, M:aa A lama ntee a tóó, sipi w:uu a lama yinté mye kwo. Yepê, U ntââ sipi knî yi l:êê dîy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê. ^{h16}Yepê, Sipini knî kuwa a m:ii té, daa ala sipi w:uu vy:o sipi dé, ngmênê yi sipi mya a sipi dé, yintómu anê núw:o té, a dnye amyednyi nyêmi, ala sipi w:uu vy:o anê kaa té, sipi w:uu mu ngmidi ngê amî pyódu, yi kada pini mu ngmidi ngê yinê adî y:eeey:ee dé. ⁱ

¹⁷Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, mu kópu u dîy:o daanî kede, pwopwo u wépi daanê puwâ. Yepê, A ghê wanî y:oo, myombó amênê dy:o. ^{j18}Yepê, A vyee ye wanî kwódu knomomê, ye doo u ntââ daawa vya nê. Yepê, Ngmênê ye daanî kwódu, a chóó a nuw:o ngê a ghê wanî y:oo. Yepê, M:aa u pi ngê a ghê wanî y:oo, myombó amênê dy:o. Yepê, M:aa ngê a ka pê, Yi kópu dê dpî d:uu dé. ^k

¹⁹Yi kópu knî yi l:êê dîy:o Nju tpémi yi nuw:o dmi u mo u mo ngê mê pyaa dniye. ²⁰Woni knî y:oo wo yéli ye yepê, Kî pini nkono kmêna ngma a kwo, u ngwo dê ghéti. Yepê, U kwo kîdmyemê ng:aa. ²¹Wo yéli y:oo u nkwo yepê, Pini n:ii u kmêna a kwo yédi, yinté daa danê yédi. Yepê, Doo u ntââ kmêna ngê ngwolo kopwe d:uudpî pyi.

Nju tpémi y:oo Yesu u ngwo mb:ii ngópu

²²M:ââ yintómu yi k:oo tpîi yópu yi dye ghi ngê, Nju tpémi y:oo naa ngma a kuwo ngópu, Chóó Lémi u ngomo u l:êê dîy:o. ²³Yesu u k:ii yi nááli têdê nmî lee dniye, Chóó Lémi u ngomo

^d10:4 Njon 10:27 ^e10:6 Njon 16:25 ^f10:9 Njon 14:6

^g10:11 Psalm 23:1; Njon 15:13; Tpyuu 7:17 ^h10:14-15 1 Njon 3:16

ⁱ10:16 Njon 11:52 ^j10:17 Pilipay 2:8-9 ^k10:18 Njon 19:11

mbwa kalê ngmê k:oo nmî kee dniye, ghini n:ii u pi Solomon u ngomo ghi, y:i nmeê paa. ²⁴ Nju tpêmi yi kada pini knî y:oo Yesu a yina ngópu, u kwo póo dniye, kwo, Dye ghi nmo mēkidimê dō-wodówo. Kwo, T:ââ nmo dê diy:a. Kwo, Nmo namê k:omodanê. Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, ye n:ii vyîlo? ²⁵ Yesu ngê yepê, Wunê nmye monî v:uu, ngmênê a ka dpîp:e kēlîmî mbê dniye. Yepê, M:aa u pi ngê kópuni yilî n:aa d:uud:uu ngê, yi kópu knî y:oo nmye yinê wodê kēma noo, ²⁶ ngmênê nmyi ngwolo dmi nmyi kuwo ngópu, yi kópu yilî dpîp:e m:uu ngópu, mu kópu u dîy:o dp:ee a sipi w:uu vy:o yéli. ²⁷ Yepê, A sipi knî y:oo a dnye yi ng:aa, a lama ka pyede, wunê yâ-muyâmu noo. ²⁸ Yepê, Ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu, ye n:aa yémî ngê, u l:êê dîy:o daangmêwa dyênê. Yepê, Pi ngmê ngê a kēlê myedaangmêwa a pwââ. ²⁹ Yepê, N:ii ngê u yi adî kwo, awo, Kwulo nê pwaa té, yepê, yi pini wa dîpî, mu kópu u dîy:o u wêdêwêdê têdê. Yepê, M:aa ngê a ka yinê a kē too, u wêdêwêdê pââ ndîi, pi ngê kwulo daawa a pwaa té. ³⁰ Yepê, M:aa ntee, nê mye yinté. ³¹ Nju tpêmi y:oo noko yepê, Lukwe dîy:o kî pini ngê Chóó Lémi u d:aa wunê kââdîkââdî. Noko yepê, Vya koo, wod:oo myombó chēêpî knî ngma a ngî ngópu, apê, Yesu ngê nmî dy:ee té. ³² Yesu ngê yepê, M:aa u pi ngê nmyi ngîma kópu mb:aa yilî nî d:uu ngê. Yepê, Lóni u l:êê dîy:o a vyee u yi nmye a kwo? ³³ Nju tpêmi y:oo kwo, Daa kópu mb:aa ngmê u l:êê dîy:o myee u yi nmo a kwo, ngmênê k:omo tpile nyi nmo ntee pini, ngmênê ala kópu nye tpapê, Chóó Lémi u pi ntoo, a pi yintoo ngê n:aa pyépi. ³⁴⁻³⁶ Yesu ngê yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u kópu wunê a ny:ee ngópu,

Chóó Lémi ngê yepê, Nmyo nê ntee yéli. Yepê, Nmyi chóó nmyi puku yedê yi kópu a tóó, doo u ntââ u wépi daanmyi pwaa ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê chóó yinê a dy:ââ noo, u ngwo nmye nî v:uu, nmyenoo, Nê Chóó Lémi Tp:oo, yepê, doo u ntââ yi kópu u wépi myedaanmyi pwaa ngmê. ¹³⁷ Yepê, M:aa u dpodo wodîni dódó ngê, ye a ka daap:ee ng:aa té. ³⁸ Yepê, Ngmênê M:aa u dpodo dye ghi yintómu ndêndê ngê n:aa dódó ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile a kópu dyuu daanmyi ny:ee ngmê, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, yi l:êê dîy:o a ka dmyina a kēlîmî, mu kópu u dîy:o ala kópu nmyi lama ndêndê ngê pîchoo ya, M:aa ntee a tóó, nê my:aa vyîlo, yinté myinî tóó. ^{m39} Yi kópu u l:êê dîy:o myombó u yi y:e mēdoo kwo, Nmî mgîmî, ngmênê yi kēlê a pwii wo.

⁴⁰ Yesu u k:ii Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa ndîi Njódan nmî ngmópu, Njon Baptist ngê yoo mbwaa paa kwéli dpîmo kmênêkmênê dé, y:i nmeen:aa ya. ⁴¹ Pi yilî nmo a loo, noko yepê, K:omo tpile Njon ngê mbwudu daangmê chópu, ngmênê kópuni yilî Yesu p:uu v:uu, yintómu ndê kópu dé, k:omodanê kópu yi p:uu daa t:a. ⁴² Wod:oo pi yilî y:i Yesu ka kēlîmî mbê wo.

Lasadas u ngwo pwene

11 ¹⁻² Pi ngmê, u pi Lasadas, u tîdê dê yi k:ii p:aa ngmê dnyimo ya, Petani. U tîdê dê yi pi dê Mata mb-wémi Méli. (Pyópuni ngê nmî Lémi yu p:uu mbwáani n:ii tuu mb:aa a pii ngê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê mē pyi ngê, yi pyópu vyîlo yi Méli.) ⁿ³ Yi pyópu dê yi tîdê Lasadas mbila wo, wod:oo Yesu ka kópu dy:ââ ngópu, kwo, Myipe mb:aa kēdê mbil:a, y:ay:a dê pwiyé. ^{o4} Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a nyongo,

^l10:34-36 Psalm 82:6; Njon 5:17-20 ^m10:38 Njon 14:10-11

ⁿ11:1-2 Luukî 10:38-39; Njon 12:3 ^o11:3 Njon 11:36

nmopê, Wu mbii daa pwopwo u mbii, ngmênê u nt:u kópu ala, Chóó Lémi u pi ndîi ngê paa pyaa we, Tp:oo u pi ndîi ngê u ngwo myepaa pyaa we. ^{p5}Yesu nódo Lasadas lémi knî yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê doo ya. ⁶K:omo tpile Lasadas u mbii u pi a nyongo, ngmênê ghêlî u kwo daa n:ee. Kwéli nmeê ya, wo mē miyó y:i nmî chedê ngê. ⁷U kuwó dini ghi ngê nmopê, Njuda Wee u kwo mē diyé kmêle. ⁸Kwonmo, Mâawe. Kwonmo, Nju tpémi y:oo m:i tuwo chêêpî ngê mupî vya nyoo, lukwe dîy:o y:i mono diyédiyé té. ⁹Yesu ngê nmopê, Ghêlî daawa vya nê. Nmopê, Kââdî nmo doongê ghêpê wo. Nmopê, N:i w:êênî a dpodo yédi, íedê d:uudpî kaalî, mu kópu u dîy:o w:êênî a dpodo yédi, tpile yilî a y:enê ngê. ¹⁰Nmopê, Ngmênê kââdî dini ghi n:i ngê dpî ghîi, n:i ngê u dpodo d:uudpo kêlî, mgîdî vy:o a dpodo yédi, íedê u ngwo dpî kaalî, mu kópu u dîy:o wo daa ya yédi. ¹¹Yi kópu nmo yi vyu, u kuwó dini ghi ngê nmopê, Nmî pyipe Lasadas kiyedê dpî, n:aa lêpî, u dpî nîmo ny:âany:ââ. ¹²Kwonmo, Mâawe. Kwonmo, Wunê dpî knomomê, ye chóó mē pyiyépyiyé. ¹³Nmîné nmo u mbii machedê ngê wunê pyodopyodo, wunê dpî, ngmênê Yesu Lasadas u pwopwo p:uu nmo doo mgongo. ¹⁴Wod:oo Yesu ngê yimi nmopê, Lasadas kédê pw:onu, ¹⁵ngmênê nmyi l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dē pyódu. Nmopê, U kwo w:aa loo, ye kópu tédê yip:ee m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e a ka daap:ee kêlîmî mbê dniye. Nmopê, U kwo lee kmêle, nmyi kêlîmî ndîi ngê paa pyaa we. ¹⁶Nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:i u mbwó k:i nipi taa knopwo, yi pini ngê nmopê, Nmî mâawe u k:i nipi lee kmêle, u k:i nipi paa pw:oo kmêle. ^s

Yesu nmî pyidepyide u kn:ââ mye nmî ghê u kn:ââ

¹⁷Dini ghi n:i ngê Petani nmî taa dniye, nmopê, Lasadas paa tuwo kî kmênê ngópu. ¹⁸⁻¹⁹Nmopê, Pi yilî Njedusalem kêda ndê, Mata mbwémi Méli ye kédê lee dmi, yi nuw:o dē ka l:âmol:âmo d:oo, yi tîdê u l:êê dîy:o. (Petani Njedusalem u nkîgh:ê a tóó, daa kuughê, 3 km.)

²⁰Dini ghi n:i ngê Mata ngê nyongo, apê, Yesu maa p:uu kiyedê pwiye knî, wod:oo u mbwó Méli ngomo k:oo a kuwo ngê, maa p:uu mênê pyódu nmoo. ²¹Yesu ka kwo, A Lémi. Kwo, Al:i wonyoo ya, a tîdê daapî pwene, ^{t22}ngmênê a lama ka tóó Chóó Lémi ka kópuni nye dmyinê, yi kópu vyîlo ye d:uud:uu. ²³Yesu ngê kwo, Nîdê mēwunê pyidepyide. ²⁴Mata ngê kwo, A lama ka tóó, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê pi yintómu wa pyidu té. Kwo, A tîdê u ngwo amêdê pyidu. ^{u25}Yesu ngê kwo, A chóó nê yoo yi pyidepyide u kn:ââ, mye yi ghê kamî u kn:ââ. Kwo, N:i a ka ada a kêlîmî, k:omo tpile wa pw:onu, ghê amaa ya. ²⁶Kwo, N:i u ghê a t:a dyámê mbêmê, a ka ada a kêlîmî, ghê kamî wa a pyw:oo, ghéni n:i chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Yi kópu ka nye kêlîmî? ²⁷Mata ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu ka n:aa kêlîmî. Kwo, A lama ka tóó, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, n:i nmo t:âat:ââ, nyi vyîlo, Chóó Lémi Tp:oo. ^v

Yesu ngê mbê u ngwo a puwâ

²⁸Mata ngê maa p:uu a kuwo nmoo, Petani mē diyé wo, u mbwó Méli ka tumu u kwo mbwolo, kwo, Mâawe kêda t:a, ka poopoo ngi. ²⁹Dini ghi n:i ngê

^{p11:4} Njon 9:3; 11:40 ^{q11:8} Njon 8:59; 10:31 ^{r11:11} Luukî 8:52

^{s11:16} Mak 14:31 ^{t11:21} Njon 11:32 ^{u11:24} Njon 5:29; 6:39-40

^{v11:27} Njon 6:68-69

Méli ngê nyongo, wod:oo ghêêdî wo, Yesu u k:ii nmo a loo. ³⁰ (Ghêlî k:ii p:o pi dêmî ta, Mata ngê maa p:uu kwêli a pyôdu nmoo, y:i nmeê ya.) ³¹ Dini ghi n:ii ngê Méli limîlîmî ngê ghêêdî wo, ngomo k:oo a pwii wo, Nju tpémîni Méli u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o yi ngomo k:oo dnye kwo, mye ghêêdî dniye, Méli mye ngmêê ngópu. Apê ngmênê, Kpê chedê dê lê, wumê mbê.

³² Dini ghi n:ii ngê Méli ngê Yesu módu, u kwo a loo, yu km:ee dymê wo, kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, ye a tidê daapî pwene. ³³ Yesu ngê Méli yi módu, apê, Mu mbê. Apê, Kî yéli myeka mbê té. U gha dyênê wo, kwodo ng:oo dmi mye tpalê wo. ³⁴ Yepê, Ló y:i nmyi kmênê ngópu? Kwo, Nmî Lémi. Kwo, Lee kmêle, nga anyi mwini. ³⁵ Yesu ngê mbê u ngwo myedê puwâ. ³⁶ Nju tpémi y:oo noko apê, U pyipe mb:aa. ³⁷ Pi ngmê knî y:oo apê, Kî pini ngê ngwolo kopwe angénté pyi ngê, lukwe dîy:o Lasadas daa pyi ngê. ^x

Yesu ngê Lasadas u ngwo mêtê pyidu ngê

³⁸ Myombó Yesu u gha mêtê dyênê wo, wod:oo kpê chedê nmî lee dniye. Kpomo u mênê ntóó y:i mî kmênê ngópu, chêêpî ndîi u kpê komo t:âmo ngmê kaa ngópu. ³⁹ Yesu ngê yepê, Chêêpî tpiyé wupu kalê yó. Mata ngê Yesu ka kwo, Tuu wunê yiyé. Kwo, Paa tuwo nmî kmênê ngê. ⁴⁰ Yesu ngê kwo, Ala kópu nga dî vyi, A ka nye kêlîmî, ye Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi awêde nye mumu. Kwo, Lukwe. Kwo, Yi kópu ka d:ee kêlîmî? ⁴¹ Wod:oo chêêpî a tpiyé wupu kalê ngópu. Yesu mbóó p:uu vyi wo, u Mî ka kwo, Mw:ââkó M:aa. Kwo, Kópuni nga d:a dmyinê, kîcha d:uu. ⁴² Kwo, A lama ka tóó, dye ghi yintómu a ka nyinê ng:aa, ngmênê ala yéli yi l:êê dîy:o

yi kópu dî vyi, mu kópu u dîy:o ala kópu ka paa kêlîmî mbê dniye, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a dy:âa ngê, kî vyîlo. ⁴³ Yi kópu yi vyi, wod:oo dpodombiy:e mbwolo, apê, Lasadas, a pwii. ⁴⁴ Wod:oo ntóó a ghêêdî wo, kpomo u mênê a pwii wo. Ntee kmênê ngópu, yinté mêtê pii wo, kóó yu yi p:uu kpídî pee n:ii t:ee tumo, yinté p:uu dnye ya, kpídî pee n:ii ngê mbodo a kmongo ngópu, yi kpídî pee mbêmê myedoo ya. Yesu ngê yepê, Kî pini p:uu kpídî pee a ngee tóó. Yepê, Paa wunê yém.

Yesu u vyee u dy:oo u ngwo a chapwo ngópu

Mátîyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luukî 22:1-2

⁴⁵ Nju tpémîni Méli ka lee dniye, u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê dîy:o, yi yéli yi ngópu Yesu ngê Lasadas a pyidu ngê. ⁴⁶ Pi yilî u kwo kêlîmî mbê wo, ngmênê woni knî Njedusalem mêtê diyé dniye, Pádisi knî ye yi kópu u yuu ye mênê y:ee ngópu. ⁴⁷ Wod:oo Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo, kada pini yintómu nipi a wó, noko yepê, Lukwe ngmanmî md:o, wu pini ngê kópu yilî ka d:uud:uu. ⁴⁸ Noko yepê, Yi kópu adî d:uud:uu dé, pi yintómu u kwo wa kêlîmî mb:anê, Lóma tpémi y:oo wa ny:ee ngmê, awo, Wu pini ngê u pi lukwe dîy:o mudu y:i a kmîmî. Noko yepê, U kuwó dini ghi ngê lede yilî ala Njuda Wee u kwo wa a dy:âa ngmê, wamî vya nmo, Chóó Lémi u ngomo wamye pwaa ngmê. ⁴⁹ Pi ngmê yi vy:o doo kwo, u pi Kayapas, yi m:aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya. Yi pini ngê yepê, Nuw:o nmyi mênê daa tóó. ⁵⁰ Yepê, Ala kópu dmyongê w:ee ngópu. Yepê, Pi ngmîdi pi yintómu yi l:êê dîy:o paa pw:oo we, ye Lóma tpémi y:oo daawa a pw:oo nmo. ⁵¹ Yi pini doo u lama doo mbumu, ngmênê ndê kópu yedoo tpaê. Yi m:aani ngê kpêê yiyé

pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, Chóó lémi u komo u ngwo kââ. ⁵² A tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, Yesu Nju tpémi yi l:êê dîy:o pwene, kn:aa yéli yi l:êê dîy:o mye pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mîâ yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê yélini a kwo, yoo ngmîdi ngê u ngwo paa pyaa we. Kaya-pas u lama yi kópu dêpwo ya, ngmênê yinté kópu ye yi vyuu. ⁵³ Yi wéni ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u vyee u dy:oo a châpwo ngópu, ⁵⁴ wod:oo Yesu tumutumu doo paa, Njuda Wee nmo kuwo ngê, pi kwéli dêpwo paa, yi nmî lee dniye, p:aa ngmê u pi Epîdayim y:i nmeen:aa ya. ^a

⁵⁵ Nju tpémi yi naa ndîf, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dyimêdyimê, wod:oo pi yilî Njedusalem loo, daa dyámê ghi mu ngmîdi tpémi y:i mî taa dniye. Yi nááli ghêlî daa kê ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, Chóó Lémi ka tupwóni yi p:uu doo ya, u ngwo chedê ngópu. ⁵⁶ Yesu dnye nmy:uu, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo noko dnye póó, noko yipu, Naa têdê daawa t:aa, apii? ⁵⁷ Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Pádisi yoo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii, ala kópu pi knî ye mwiyé vyi ngópu, yepê, N:ii u lama Yesu choo ya, yi pini ngê nmo dpî vyi ngê, yed:oo nmo mgîmîmgîmî.

**Tpileni tuu mb:aamb:aa Méli ngê
Yesu u pwo u ngwo a pii ngê**

Mátîyu 26:6-13; Mak 14:3-9

12 Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa ndîf nê wámê, Yesu u k:ii Petani nmî lee dniye, Lasadas kwéli doo a ya, pini n:ii Yesu ngê kpêênî a pyidu ngê. ^{b2} Yesu u l:êê dîy:o nté pee ngmê l:âmo ngópu, Lasadas u k:ii nme

kmaapî. Mata ngê nté doo a teetee, nté kuu dmi nmî kême doo kapî dé. ^{c3} U mbwó Méli ngê mbwááni n:ii tuu mb:aa pód:a ngma a núwo, yi mbwááni u py-wuu pââ ndîf, u pi naadî. A ngêêdî, komo puwâ, Yesu mbêmê knî ngma a pii ngê, yu dê u ngwo mye ghêê doo, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê yu dê u ngwo mē pyi doo. Yi tpile tuu mb:aa ngê ngomo kó a ngêêdî. ⁴ Nmî vy:oo pini ngmê, Njudas Kédíyót pi, pini n:ii Yesu u kwódo ngê daa kêmakêma doo wowo, yi Njudas ngê nmopê, ⁵ Kî pyópu ngê lukwe dîy:o naadî dê dyênê. Nmopê, Nmo woda kê, ndapî ndîf pudu kmênê, yi ndapî pinté knî ye pudu y:oo. ^{d6} Yi kópu vyuu, ngmênê daa pinté knî yi p:uu doo nuw:o, chóó p:uu doo nuw:o. Kpáápi ngê doo ya, nmî ndapî péé yinê dpîmo y:enê, ngmênê yinê mēdpîmo pîpî. ⁷ Yesu ngê kwo, U kwo kidimê mbumu. Kwo, A pwopwo u l:êê dîy:o wiye ngê. ⁸ Nmopê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmy-inê pyw:ee t:oo. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adî kwo, Nmî ngee té, nmopê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Nmopê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:oo mēdaanî kwo.

**Lasadas u vyee u dy:oo u
ngwo a châpwo ngópu**

⁹ Nju tpémi yilî y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu Petani ka tóó, wod:oo y:i lee dniye. Daa Yesu u mo u l:êê dîy:o lee dniye, ngmênê u yi y:e myedoo kwo, Lasadas nm:uu m:uu, pini n:ii Yesu ngê kpêênî a pyidu ngê. ¹⁰ Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Lasadas u vyee u dy:oo myedê châpwo ngópu, ¹¹ mu kópu u dîy:o Lasadas u l:êê dîy:o Nju pi yilî knî y:oo yi chóó yi kada pini dnya a kuwokuwo dé, Yesu ka dnye kélîmî.

^a11:52 Njon 10:16; 17:21; 1 Njon 2:2 ^a11:54 Njon 7:1

^b12:1 Njon 11:1,43 ^c12:2 Luukî 10:39 ^d12:5 Mát 19:21

Njedusalem u ngwo nmî vy:ungo

*Mátiyu 21:1-11; Mak
11:1-11; Luukî 19:28-40*

¹² Womumo pi yílî n:ii Njedusalem naa tédê ta, yi yéli y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu awêde al:ii a taataa. ¹³ Wod:oo king ntee dnyimo cháâchââ, Yesu yinté mye châpu ngópu, dpumo nkoo dmi knî ngma a núw:o ngópu, maa p:uu a pyódu nmoo, dnye kââ, kópu, Munmíkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Nmo Yisiléli tpémi, nyi nmî king, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî ngi. ^{e14} Yesu ngê ndonki ngma a pyw:ângo, pyipwo yaa wo, Njedusalem u ngwo loo. Kópuni puku yedê a tóó, Yesu ngê vyílo yi ntiye ngê. Yi kópu ala.

¹⁵ Njedusalem tpémi, namê nkîngê.

Nmyi king wunê pwiyé knî,
ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó. ^f

¹⁶ K:omo tpile p:uu nmeê ndiye, ngmênê yi ngwo pi dêpê w:ee ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mêtê pii wo, u Mî ka mê kee wo, u ngwo nmo w:ee ngê, kópuni Yesu p:uu ló dini a d:êê ngópu u ngwo nmî nuw:o kwólu, noko nmîmo, Yesu ngê yi wéni ngê nmî d:uu ngê. ^g

¹⁷⁻¹⁸ Yi yéli ndîî y:oo Yesu châpu ngópu, mu kópu u díy:o Lasadas u danêmbum mwiyé ny:ee ngópu. Yélini yi ngópu Yesu ngê Lasadas kpêênî a pyidu ngê, yi yéli y:oo pi yintómu knî ye mênê nté ngópu. ¹⁹ Wod:oo Pádisi yoo y:oo noko yepê, Dmyinê w:ee ngmê, dpî dêê dmi. Noko yepê, Pi yintómu u pee kêdê ghê. ^h

Yesu chóó u pwopwo p:uu u ngwo doo mgongo

²⁰ Yélini Njedusalem naa tédê lee dneie, woni knî Kídiki tpémi. ²¹ Pilipi

ka lee dneie, pini n:ii Mbetísaida pi, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Kwo, Mâawe, u yi nmo a kwo, Yesu nmo mumu. ²² Yi kópu Pilipi ngê Andru ka mî vuu, yi tpódu nipi lee knopwo, Yesu ka u nkwo mî vyi ngópu. ²³ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîî ngê wa pyódu, yi wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê u pi tédê ngê mwiyé wunê pyodopyodo. ⁱ²⁴ Mgongo ye ngmê kwólu, ye póó wo, yepê, Witi w:uu ngmanyinê ngî, kilî anyi tpyé, mb:aamb:aa ngê u kwo anyi vuywo, lukwe, yílî ngê u ngwo wa pyódu? Yepê, Doo u ntââ. Yepê, Têpê mbêmê wanyi pw:ono, têpê u mênê wa kee, ye mu dini ghi ngê wa pyidu, nt:u wa kaalî, w:uu yílî ngê u ngwo wa pyódu. ^{j25-26} Yepê, N:ii ngê a p:uu dpodo u yi adî kwo, ye yini a maa p:uu choo m:ii, choo a yâmuyâmu nê, kwéli anî lê, y:i dpo lee we. Yepê, N:ii a p:uu yinté adî dpodo, yini u pi M:aa ngê ndîî ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:ii chóó u ghê p:uu adî nuw:o, u l:êê díy:o a wépi wa puwâ, yini ngê u ghê kamî l:âmo wa a ngee. Yepê, Dyámê mbêmê n:ii chóó u ghê p:uu daadî nuw:o, a p:uu dpodo tédê daawa kede, yini ngê u ghê kamî l:âmo daawa a ngee, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

²⁷ Yesu ngê nmopê, A ghê da kee. Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa dmyinê, kwonê, A ngee nédi, pi knî y:oo yi dono kópu a nga kîngmê d:uu ngmê. Nmopê, Yi kópu M:aa ka wanê dmyinê? Nmopê, Kêle. Nmopê, Yi kópu u kwo daanê dmyinê, mu kópu u díy:o yi dono kópu u l:êê díy:o dyámê mbêmê nê loo. ²⁸ Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa tpaapê, M:aa, mî ndîî ngê pyódu ngi. Yi kópu nmo yi vuu, u kuwó dini ghi ngê, nê, Mbóó p:uu dnye ngmê wîle, Yesu ka kwo, A pi ndîî

^e12:13 Psalm 118:25-26 ^f12:15 Zech 9:9 ^g12:16 Njon 2:22

^h12:19 Njon 11:48 ⁱ12:23 Njon 17:1 ^j12:24 1 Kódin 15:36

ngê wunê nî pyódu ngê, myombó ndîi ngê mênî pyépi. ²⁹ Yélini yi vy:o nmeee kwo yi dnyeni mye ny:ee ngópu, ngmênê dnyinté a w:ee ngópu. Ngmê knî y:oo apê ngmênê, Mwini yi mbwólu. Woni knî y:oo apê ngmênê, Enjel u kwo yi mbwólu. ³⁰ Yesu ngê yepê, Wu dnyeni daa a l:êê dîy:o da kwolo, ngmênê nmyi l:êê dîy:o da mbwólu. ³¹ Yepê, Dyámê mbêmê tpémi yi chámêchámê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Yepê, Ala ngwo Setan ngê dyámê pê yintómu yinê a mbêpê kígha, ngmênê u ngm:ii kígha kn:ââ daa kêmakêma n:aa chapî. ³² Yepê, Dini ghi n:ii ngê têpê mbêmê wa a ngî nê, tââ wa km:êê nê, ye pi yintómu a chóo a kêténi wanê pêêdî. ³³ Yi kópu ye vuy, chóo u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo. ³⁴ Pi knî y:oo kwo, Puku yedê alanté kópu ngmêka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:a, dyámê pê adî y:enê, chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Nyóó m:uu ala kópu nye tpapê ngê, nyimo, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, kwo, ala ngwo ala kópu kichi vyi, Tââ wa km:êê nê. Kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kakêmê nmo chámê ngi. ³⁵ Yesu ngê yepê, Nmyi pywápê daa kêmakêma a pwopwo. Yepê, Pywápê wo dmyinê m:ii, mgî nangê puwâ. Yepê, Mgîdî nmyi pwo kîdangê ghay. Yepê, N:ii mgîdî vy:o a m:ii, maa dpî kn:aadi. ³⁶ Yepê, Nmyi pywápê a pwopwo, lîmîlîmî ngê u kwo kêlîmî mbê dmyeno, yed:oo wo u yoo ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. ⁿ

Yesu u mb:iimb:ii

Yesu ngê yi kópu yi vyi too, yi yéli a kuwo ngê, yi vy:o mî mbwolo wo. ³⁷ K:omo tpile mbwudu yilî yi ngópu chópu, ngmênê u kwo dêdnye kêlîmî,

³⁸ kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngwo mî ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A Lémi, lukwe dîy:o nmî kópu ka daa kêlîmî mbê dniye,

ngwêdêwêdê ndîi lukwe dîy:o daa mya ngópu. ^o

³⁹ Doo u ntââ daapê kêlîmî mbê dniye, mu kópu u dîy:o Yisaya ngê Chóó Lémi u komo alanté myedê kââ, apê,

⁴⁰ Yi ngwolo dmi my:oo nî yó,

nê, Yéli daapaa m:uu y:e,

yi nuw:o l:âmo dmi nê ngópu,

nê, Daapêdê w:ee y:e,

a ka daapêdê diyê dniye,

yi pyipyi u l:êê dîy:o. ^p

⁴¹ Yisaya ngê yi kópu a d:êê ngê, mu kópu u l:êê dîy:o Yesu u pi ndîi mwiyé a módu, p:uu u ngwo doo a d:êê. ^q

⁴² K:omo tpile Nju pi yilî u kwo dêdnye kêlîmî, ngmênê mê yilî u kwo dnye kêlîmî, kada pini knî ngmê yi vy:o myednye kwo. Yi yéli y:oo kópu daa vyi ngópu, ngmênê tumutumu u kwo dnye kêlîmî, mu kópu u dîy:o Pádisi knî ye dnye nkîngê, apu, Wa kée nmo, nmî yoo kuwa wa kaa nmo. ⁴³ Yélini tumutumu dnye kêlîmî, u yi y:e doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kígha nmo. Yi kópu yinê ye ndîi kópu. K:omo tpile daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnye d:uud:uu, ngmênê yi kópu yinê ye têdê kópu. ^s

Mgîdî u yoo yi ndyîkondyîko

⁴⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, N:ii a ka wunê kêlîmî, daa a mo a ka wunê kêlîmî, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u kwo mye kêlîmî. ⁴⁵ Yepê, N:ii ngê dê mya nê, pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini myaa mya. ⁴⁶ Yepê, Dyámê pê u pywápê ngê nê loo, nê, N:ii a ka ada a kêlîmî, mgîdî vy:o daadî kwo, pywápê u

^k12:31 Luukî 10:18; Njon 16:11 ^l12:32 Njon 3:14-15

^m12:34 Dan 7:13-14 ⁿ12:36 Epeso 5:8 ^o12:38 Is 53:1 ^p12:40 Is 6:10

^q12:41 Is 6:1 ^r12:42 Njon 9:22 ^s12:43 Njon 5:44

wo adî ya. ¹⁴⁷Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu adî kwo, daadî cháâchâa dé, nê kuu, a chóó daanî ndyíko. Yepê, Daa yoo yi ndyíkondyíko u l:êê díy:o nê loo, ngmênê yi ngêêpî u l:êê díy:o nê loo. ¹⁴⁸Yepê, N:ii ngê a wépi wa puwâ, a kópu dyuu u wépi amye puwâ, yini ngê chóóchóó dè ndyíko, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê wa kpada, ¹⁴⁹mu kópu u díy:o daa a mo a kópu dyuu yini tpaépê, M:aa ngê yinê a dy:ââ noo, kópuni a ka doo a tpaépê dé, nmye vyílo yinoo tpaépê dé. ¹⁵⁰Yepê, Kópuni M:aa ngê a ka a vyu, a lama ka tóó, a ka pê, Ghê kamî pèdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, M:aa ngê kópuni a ka a vyi too, vyílo nmye yini tpaépê té. ^w

Yesu ngê nmî yi dmi u ngwo ghêê too

13 Nê mâa Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa. Yesu u lama doo ya, apê, Daa kêmakêma dyámê pê nînê kuwokuwo, M:aa ka mîni diyédiyé. Yélini yi k:ii u kwo nmeê kélîmî, nmî nuu ghi dmi ndéndê ngê nódo doo ya. Yi kópu yi wéni ngê ndéndê ngê nmo w:ee ngê, dini ghi n:ii ngê Yesu ngê ala ndîi kópu nmo d:uu ngê. ^x

²Yesu u k:ii mgîdî vy:o kmaapî tédê nmeê ya. Setan ngê Njudas ka Yesu u kwódo ngê wowo u pi wunê mwiyé a vyu. Yi Njudas u mî Saimon, Kédiyót pi. ³Yesu u lama doo ya, apê, M:aa ngê tpile yintómu a kêê yedê yó, u kwo nê ndê wo, u kwo mîni diyédiyé. ⁴Wod:oo Yesu kmaapî tédê ghêêdî wo, u kpîdî mb:aa u mbwo a ngópu, tâali daadî u paa ngmê t:ângo, ⁵mbwaa kuu nmoko yedê ngmê ntówo, nmî yi dmi ngmêngmênté doo ghêêghêê, tâali ngê doo pyipyi dé. ⁶Saimon Pita ka u nkwo yi loo, yu dè daa kêmakêma doo ghêêghêê dè, wod:oo Pita

ngê kwo, Mâawe. Kwo, Nyi nmî kada pini, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntâa a yi dè daanyi ghêê dè. ⁷Yesu ngê kwo, Kópuni n:aa d:uud:uu, choongê w:ee ngê, díyo wanyinê w:ee. ⁸Pita ngê kwo, A lémi, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntâa mo doo u ntâa, a yi dè daanyi ghêê dè. Yesu ngê kwo, Nyi dè daanî ghêê knomomê, a yoo vy:o daamonyi kwo. ⁹Saimon Pita ngê kwo, A Lémi, a yi dè yi mo kidingê ghêê dè. Kwo, A kêê dè dpî ghêê dè, a mbodo myoo ghêê ngi. ¹⁰Yesu ngê kwo, Pini n:ii dpî kudu, maa p:uu yu dè tupwótupwó ngê moo pyaa knî, yi pini mēd:uudpî kudu, yu dè mēyu ghêê dè, yed:oo tupwó p:uu mēdaa ya yédi. Yesu ngê nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa t:a, ngmênê mu ngmîdi. ¹¹Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Yesu u lama mwiyé yaa wo. Yi kópu u l:êê díy:o u ngwo nmo vyu, nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa t:a, ngmênê mu ngmîdi tupwótupwó.

¹²Nmî yi dmi ghêêghêê dini ghi n:ii ngê chedê ngê, Yesu ngê tâali u paa mēdê ngópu, u kpîdî mb:aa u mbwo mē t:ângo, kmaapî tédê mē yaa wo. Nmo póó wo, nmopê, Kópuni nmye dî d:uu, yi kópu dmyinê w:ee ngmê? ¹³Nmopê, A ka nmyinê mbumu nyédi, nyimo, Nmî ndiye kîgha pyu, nmî Lémi. Nmopê, U ntâa mbēmē a ka nmyinê mbumu té, mu kópu u díy:o ndéndê ngê nê vyílo. ¹⁴Nmopê, K:omo tpile nê nmyi kada pini, nmyi ndiye kîgha pyu, a pi ndîi, ngmênê tp:ee u dpodo ngmêdê dóó, nmyi yi dmi dî ghodo. Nmopê, Lémi lémi ngê kêê nangê t:oo, dmyinê numo ngêêpî. ¹⁵Nmopê, Yi kópu nmye dî d:uu, mu kópu u díy:o pēdmyina a nj:ii nê. ¹⁶Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, dpodo pyu u pi tédê, u

^t12:46 Njon 1:9; 8:12 ^u12:47 Njon 3:17 ^v12:48 Hipîlu 4:12

^w12:50 Njon 8:26,28 ^x13:1 Pilipay 2:7-8 ^y13:14 Luukî 22:27

^z13:15 Pilipay 2:5; 1 Pita 2:21

kada pini u pi ndî, dyede pi u pi têtê, n:ii ngê a dy:âa ngê u pi ndî. Nmpê, Nê nmyi kada pini, lémi lémi ngê kêê dèp:a t:ângo, kêê u ngwo myenangê t:oo. ¹⁷ Nmpê, Yi ndê kópu dyuu ala ngwo dmyinê w:ee ngmê. Nmpê, Wanmyi d:uud:uu dé, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê adî ngêêpi nmyo, noko mb:aamb:aa ngê anmyi ya.

¹⁸ Nmpê, Daa nmyo yintómu nmyi p:uu yi kópu dî vyi. Nmpê, Nmyi gha dmi a lama dé, a chóo nê ngmidi nmyoo, ngmênê pi nmyi vy:o ngma kwo, n:ii ngê ala kópu a ntiyentiye, kópuni puku yedê a tóó, apê, A nté pini n:ii ngê doo pîpî, dono a nga dè d:uu. ¹⁹ Nmpê, Yi kópu ghêlî doongê pyodo, u ngwo nmye dî vyi, mu kópu u dîy:o ala kópu nmyi lama choo ya, a pi, A chóo n:aa tóó. ²⁰ Nmpê, Ala kópu nmye kîdî vyi, Namê lémi lémi, ngmênê ndê kópu nmye m:uu n:aa tpapê, Nmyo a dyede pi yoo. N:ii ngê adî cháâchââ nmyo, amyedî cháâchââ nê. Nmpê, Ndê kópu m:uu ala, N:ii ngê adî cháâchââ nê, M:aa amyedî cháâchââ, pini n:ii ngê a dy:âa noo.

Yesu ngê Njudas u ngwo nmo a kêma ngê, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo

*Mátiyu 26:20-25; Mak
14:17-21; Luukî 22:21-23*

²¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u ghê a kee wo, nmpê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo. ²² Munmye nîmo y:enê, nê, Ala n:uu p:uu a danê? ²³ Yesu u nkîgh:ê noo ya, mu kópu u l:êê dîy:o nê u nuu u pi. ²⁴ Saimon Pita ngê u mbodo ngê a ka pê, U kwo ngê péé, N:uu p:uu a danêmbum. ²⁵ Wod:oo Yesu u nkîgh:ê yimi nî loo, tumutumu kwonoo, A Lémi, n:uu p:uu nye danêmbum? ²⁶ A ka pê, Alanté nga nîné kêmakêma, Pini n:ii ka

nté n:êê ngmên:aa yém, yi pini yi vyílo. Wod:oo nté n:êê ngma a ngêêdî, nté nyii kuu k:oo kmênê ngê, Njudas ka y:ângo, pini n:ii Saimon Kédiyót pi tp:oo. ²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê nté n:êê u kwo y:ângo, yi ngwo Setan u mênê kee wo. Yesu ngê kwo, Kópuni mênê a tóó, kwo, lîmîlîmî ngê d:uu ngi. ²⁸ Kópuni Njudas ka vyu, a mo nê w:ee ngê. A pyipe knî y:oo dèpê w:ee ngópu. ²⁹ Woni knî y:oo apê ngmênê, Njudas ngê nmî ndapî yinê a y:enê. Apê ngmênê, Yesu ngê ala kópu u kwo yi vyi, Mââ naa têtê nté pee n:ii u yi nmo adî kwo, knî m:uu nyi pwila ngi. Alanté mye nuw:o mbê dniye, apê ngmênê, Ala kópu u kwo yi vyi, Pinté knî ye ndapî knî ngmên:yi y:eni. ³⁰ Njudas ngê dini ghi n:ii ngê nté n:êê ndî, wod:oo kuwa pwii wo, mgîdî vy:o.

Dêêpî kópu kamî

³¹ Njudas yi loo, Yesu ngê nmpê, Daa kêmakêma pi knî y:oo wunê wopwe ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndî ngê dè pyódu, Chóó Lémi u pi ndî ngê u ngwo amye pyódu ngmê. ³² Nmpê, Yi kópu u l:êê dîy:o M:aa ngê u che p:âa pee ngê wa pyódu nê. Nmpê, Yi kópu daa kêmakêma a d:uud:uu. ³³ Nmpê, A mbwó yoo. Nmpê, Daa dye ghi daadî nmyi vy:o n:aa kwo. Nmpê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê. Nmpê, Kópuni kada pini knî ye nî vyu, nmye myinê tpapê, kwéli anî lê, doo u ntâa y:i daangmênmyinê lê. ³⁴ Nmpê, Dêêpî kópu kamî nmye ngmên:aa tpapê. Nmpê, Nmyi nuu ghi dmi nîmo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vyuwo. Nmpê, Nmye ntee nîné vyuwo, yinté noko myedmyinê vyuwo. ³⁵ Nmpê, Noko mb:aamb:aa ngê anmyi vyuwo, ye pi knî yi lama wa yâa, awo, Nmyo a p:uu ndiye pyu yoo.

^a13:23 Njon 21:7,20 ^b13:29 Njon 12:6; Psalm 41:9 ^c13:33 Njon 7:33-34

^d13:34 Njon 15:12,17; 1 Njon 3:23; 2 Njon 1:5

**Yesu ngê Pita ka u
wópuwópu u pi u ngwo vvyu**

*Mátiyu 26:31-35; Mak
14:27-31; Luukí 22:31-34*

³⁶Saimon Pita Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Ló y:i nye lêpî? Yesu ngê kwo, Kwéli n:aa lêpî, doo u ntââ ala ngwo daanyinê ngmêê nê, ngmênê díyo yi máádi anyinê kwolo. ³⁷Pita ngê kwo, A Lémi, lukwe díy:o ala ngwo daanî ngm:êê ngi? Kwo, K:omo tpile l:êê díy:o amye vya nê, ngmênê myedaanê kuwo ngi. ³⁸Yesu ngê kwo, Mumdo a l:êê díy:o wanyi pw:onu? Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpapê. Kwo, Kêmkêmgê ghêlî k:i daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, yenye, D:aa p:uu ndiye pyu ngmê.

Yesu nmî maa, Nmî Mî ka

14 Yesu ngê nmopê, Nmyi ghê dmi kídangê kee, nmyi nuw:o dmi myekingê dyênê. Nmopê, Chóó Lémi ka dmyinê kêlîmî, a ka myedmyina a kêlîmî. ^{e2}Nmopê, M:aa u p:o ngomo dèdê ghêdê. Nmopê, N:aa lêpî, nmyi p:aa dmi nmyi kada nîmo l:âmol:âmo. Nmopê, Yi kópu wodaa ndê kópu, ye nmye daapidî vyi. ³Nmopê, Nmyi p:aa dmi l:âmol:âmo u kuwó dini ghi ngê, amênê diyé, a chóó anê nya nmyo, p:o anî úuw:o nmyo, kwéli anîn:aa ya, y:i amyenmyin:aa ya. ⁴Nmopê, Kwéli n:aa lêpî nê, yi máádi nmyi lama ka t:a. ⁵Tomas ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Máá-dini nye kígha, yi máádi nmî lama daa t:a. Kwo, Ló y:i nye lêpî? ⁶Yesu ngê kwo, A chóó nê nmyi maa, ndê kópu yintómu knî yi kn:ââ, mye ghê u kn:ââ. Kwo, M:aa ka maa daamo a t:a, nê nmyi maa mu ngmidi. ¹⁷Nmopê, A kn:ââ nmyi lama ndêndê ngê wodoo ya, ye M:aa nmyi

lama myepê tóó. Nmopê, Ala ngwo M:aa ntênê nmyi lama dê yââ, kîmyedmye m:uu ngmê.

⁸Pilipi ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mî nmo a kêma ngi, ye u ntââ mbêmê nmo yââyââ té. ⁹Yesu ngê kwo, Ló dini nmyi vy:o nî ghê wo, lukwe díy:o choongê mya noo, kî pini. Kwo, Anmye y:enê nê, ye nê vyílo. Kwo, Lukwe díy:o a ka chi vyi, M:aa nmo a kêma ngi. ¹⁰Kwo, Lukwe díy:o alanté d:ee nuw:o, Nê, myenté M:aa, mu ngmidi. Yesu ngê nmopê, Kópu yilî n:i nmye nî vyi too, daa a chóó a mo a kópu dé. Nmopê, M:aa k:i ngmidi ngê nye tóó mo, chóó u dpodo yinoo dódó. ¹¹Nmopê, Ala kópu ka dmyinê kêlîmî, M:aa k:i ngmidi ngê nye tóó mo. Nmopê, Yi kópu ka kêlîmî dpodo ndî ngê nmye dê pyaa knomomê, ye kópuni nî d:uu too, yi kópu knî yi l:êê díy:o a ka dmyina a kêlîmî. ¹²Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Pini n:i a ka ada a kêlîmî, kópuni noo d:uud:uu dé, yi pini ngê yi kópu amyedî d:uud:uu dé, kópu ndî knî myowa d:uu, mu kópu u díy:o M:aa ka n:aa lêpî. ¹³Nmopê, A pi ngê kópuni a ka anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu, M:aa u pi ndî ngê u ngwo wanî pyódu. ¹⁴Nmopê, A pi ngê kópuni anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu.

**Yesu Chóó Lémi u ghê dmi
p:uu u ngwo doo danê**

¹⁵Yesu ngê nmopê, A nuu ghi nmyi nódo adî ya, ye a dêépî kópu dyuu anmyi chââchââ. ¹⁶Nmopê, M:aa ka nmyi ngêêpî pyu ngmanê dmyinê, chóó u Ghê Dmi. Nmopê, Nmyi p:uu adî ya, daawa a kuwo nmyo. ¹⁷Nmopê, Mgídî u yoo yi mênê daawa kee, mu kópu u díy:o daawa m:uu ngmê, myedaawa mya

^{e14:1} Njon 14:27 ^{f14:6} Epeso 2:18; Njon 11:25

^{814:9} Kílosa 1:15; Hipílu 1:3 ^{h14:13} Mát 7:7; Njon 16:23-24; 15:7

^{i14:15} 1 Njon 5:3 ^{j14:16} Njon 14:26; 15:26

ngmê. Nmopê, Nmyi lama pini, mu kópu u díy:o nmyi vy:o ka kwo, mu dini ghi ngê nmyi mênê amyaa ya. ^{k18}Nmopê, Nmyi mo daanê kuwo nmyo, ngmênê nmye wamênê diyé. ¹⁹Nmopê, Mâa m:ii mgîdí u yoo knî y:oo mēdaamowa m:uu nê, ngmênê nmyi mo wanmyi mumu nê. Nmopê, A ghê adí ya, yi kópu u l:êê díy:o ghê njini nmyi mênê a myaa ya. ²⁰Nmopê, Yi wéni ayi d:ii, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, M:aa k:ii nye ngmídi, a k:ii ngmídi ngê amy:oo pyaa dmi. ²¹Nmopê, N:ii ngê a dêêpí kópu dyuu a nyémí too, wunê ng:êêní too, u mênê a yíi too, a chââchââ too, vyílo yi pini nódó a nuu ghi a tóó. Nmopê, Yi pini u nuu ghi M:aa nódó adí ya, a nódó amyaa ya, a chóóchóó u kwo amyenê kēma.

²²Nmî vy:o pini ngmê, Njudas, daa pini n:ii Yesu kwódó ngê ghê wo, yi Njudas Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Lukwe díy:o nmî mo wanmî m:uu ngi, wo yéli y:oo daawa m:uu ngi? ²³Yesu ngê kwo, Mu kópu u díy:o n:ii nódó a nuu ghi adí ya, yi pini ngê a kópu dyuu adí chââchââ, M:aa nódó yi pini nuu ghi adí ya, M:aa k:ii u kwo anyinê lee knî, u k:ii anmîn:aa ya. ¹²⁴Kwo, N:ii nódó a nuu ghi daa tóó, a kópu dyuu ka myedaa ng:aa. Kwo, Kópuni dyuu nmye ní vyi too, daa a mo a kópu dyuu, ngmênê M:aa u kópu dyuu, pini n:ii ngê a dy:ââ noo.

²⁵Nmopê, Ala ngwo nmyi vy:o aní kwo, yi kópu knî u ngwo nmye dí vyi té. ²⁶Nmopê, A kuwó M:aa ngê chóó u Ghê Dmi a pi ngê nmye wa a dy:ââ, yinê adí ngêêpí nmyo, kópu yilí yintómu yi p:uu adí ndiye kígha nmyo, kópu yintómu n:ii nmye ní vyi too, nmyi nuw:o nédê yimi amê t:ee té. ^m

²⁷Nmopê, Nkíngê nmyi mênê anê ngî, a chóó a gha ntee, nmyi gha dmi yinté

adí ya. Nmopê, Pi knî y:oo yi komo ngê a tpaê ngópu, apu, Namê nkíngê, ngmênê a chóó nmyi nkíngê machedê ngê n:aa pyépi. Nmopê, Nmyi ghê dmi kí-dangê kee, myenangmê nkíngê mb:anê. ⁿ²⁸Nmopê, Ala kópu mwiyé nmye kídí vyi, nmyed:a, Nínê kuwokuwo nmyo, díyo nmye amênê diyé. Nmopê, Nmye waní yipê, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Nmopê, A nuu ghi ndêndê ngê nmyi nódó wo tóó, ye w:aa pēdmyinê pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o M:aa ka diyédiyé a ka mb:aamb:aa. Nmopê, Ala ngwo a pi tēdê, yi ngwo a pi ndíi ngê wamí pyódu, M:aa u che p:ââ pee ngê an:uu pyódu. ²⁹Nmopê, Yi kópu knî ghêlí doongê pyaa dniye, u ngwo nmye dí vyi té, mu kópu u díy:o a ka pēdmyina a kēlímí. ³⁰Nmopê, Doo u ntââ dye ghi daadíi noko daanmí danê, mu kópu u díy:o Setan u lede yoo daa kēmakēma wunê pwiyé dniye. ^{o31}Nmopê, Setan u kópu a p:uu daa t:a, yinê daa y:enê nê, ngmênê kópuni awêde a nga a d:uud:uu, u kwo daaní kwódu. Nmopê, Yi kópu u l:êê díy:o M:aa ngê al:ii a dy:ââ noo. Nmopê, Pi yintómu yi lama píchoo ya, dye ghi yintómu M:aa u dnye n:aa nyémí ngê. Nmopê, Ghêédí kmêle, kn:aa lee kmêle.

Nté kn:ââ u mgongo danêmbum

15 Yesu ngê mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, M:aa ngê nté kn:ââ ngmê kââ, nê vyílo. ²Nmopê, A kpâlí woni knî yi p:uu nt:u d:uudpí kaalí, M:aa ngê dpo chápwo té, dpí kée té. Nmopê, N:ii knî yi p:uu nt:u dpí kaalí, yini mb:aamb:aa dé. Nmopê, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê dpí pyódu té, dyââpe n:ii p:uu a ya yédi, dpo chápwo té, dpí kée té, dpo, Nt:u mb:aamb:aa ngê paa kaa we. ³Nmopê, Kópuni nmye ní vyi

^{k14:17} Lóma 8:26

^{l14:23} Tpyuu 3:20

^{m14:26} Njon 15:26; 16:7

^{n14:27} Pilipay 4:7

^{o14:30} Njon 12:31; Epeso 2:2

too, yi kópu knî y:oo mb:aamb:aa ngê wunê kî pyódu nmyoo. ⁴Nmopê, Ngmidi ngê ya kmêle. Nmopê, Nangê kée nê, myedaanî kée nmyo. Nmopê, Yi kpâlî ngmanyinê chápwo, dpî pw:onu, nt:u p:uu d:uudpî kaalî. Nmopê, Nmyo myentee dé, anmyinê kuwo nê, nmyi nt:u dmi daawa kaalî.

⁵Nmopê, Nê nté kn:ââ, nmyo a kpâlî dé. Nmopê, N:ii ngê daawa a kuwo nê, ngmidi ngê u k:ii any:oo ya, yi pini nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalî. ⁶Nmopê, Wanmyinê kuwo nê, ye nmyi chóó kópu mb:aa daangmanmyi d:uu ngmê. Nmopê, N:ii ngê wa a kuwo nê, M:aa ngê wa kée. Nmopê, Yi yini kpâlî wa pw:onu, ntóó ngê wa pyódu, ndiya wa kée, ndê ngê wa ma. ⁷Nmopê, A k:ii ngmidi ngê anmî ya, a kópu dyuu p:uu anmyi nuw:o, ye M:aa ka kópuni anmya a dmyinê, nmyi l:êê dîy:o wa a d:uu. ⁸Nmopê, Dmyina a nj:ii nê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpî kaa we, ye pi knî y:oo Chóó Lémi u pi ndîi ngê u ngwo wa pyódu ngmê. ⁹Nmopê, A nuu ghi M:aa nódo ntee a tóó, nmyi nuu ghi dmi yinté a nódo mye tóó. Nmopê, Dye ghi yintómu a nuu u yoo ngê dmyinê kwo. ¹⁰Nmopê, Kópuni nmye nî vyi too, anmyi d:uud:uu dé, ye a nuu u yoo ngê anmyi kwo. Nmopê, M:aa u nuu u pi ngê n:aa tóó, mu kópu u dîy:o kópuni yintómu a ka a vyi too, nî d:uu too. [†]

¹¹Nmopê, Yi kópu knî nmye yidî vyi té, mu kópu u dîy:o M:aa p:uu w:aa ntee nê pyw:ângo, w:aa d:ud:umbiy:e a p:uu yinté myedmyina a pyw:êmi. ¹²Nmopê, Ala a dêêpî kópu, Nmye ntee nîné vwuwo, noko yinté myedmyinê vwuwo. ¹³Nmopê, Nmye nîné vwuwo, kópu ndîi amy:aa d:uu, nmyi l:êê dîy:o a ghê wanî y:oo, u ngwo anî pw:onu, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo dny-

inté daa tóó. Nmopê, Dmyina a nj:ii nê, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya. ¹⁴Nmopê, A kópu dyuu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyo ndêndê ngê a pyipe yoo. ¹⁵Nmopê, Nmyo a pyipe yoo. Nmye daamonî vyi, A dpodo pyu yoo, mu kópu u dîy:o kópuni lémi ndîi ngê a d:uud:uu ngê, u dpodo pyu knî ye daa tpapê ngê, u pyipe knî ye a tpapê ngê. Nmopê, M:aa ngê kópuni yilî a ka a vyi too, wunê nmye kidi vyi té. Nmopê, A pyipe yoo, M:aa k:ii nuw:oni nmyi mênê a tóó, nmyi mênê myeka tóó.

¹⁶Nmopê, Dpîp:e ngmidi noo, a chóó p:ee nê ngmidi nmyoo. Nmopê, Dpodo têtê n:ii nî kaa nmyoo, yi dpodo têtê nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dp:uu kaa we, yi dpodo chedê ngê kîngî pyódu. Nmopê, Yi dpodo têtê M:aa ka a pi ngê kópuni anmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê. ¹⁷Nmopê, Ala kópu dmyinê d:uud:uu, numo ka mb:aamb:aa ngê dmyinê vwuwo.

Yesu u yoo yi diyadiya, mgîdî u yoo knî ye

¹⁸Yesu ngê nmopê, Kópu ngmê p:uu nmyi ng:aa dmi n:aa t:emî. Nmopê, Mgîdî u yoo knî ye ntee n:aa diya yédi, yinté ye am:ii diya dmi. ¹⁹Nmopê, Mgîdî u yoo knî yi k:ii ngmidi ngê w:ee pyede, ye yi nuu u yoo ngê p:ee pyede, ngmênê yi yéli yi vy:o nê ngmidi nmyoo, yi vy:o mêdp:ee wee, yi kópu u l:êê dîy:o ye dmyi diya dmi. ²⁰Nmopê, Ala kópu wunê nmye kidi vyi, Dpodo pyu u pi têtê, u kada pini u pi ndîi. Nmopê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, u nt:u kópu m:uu ala, Mgîdî u yoo knî y:oo dono a nga a d:uud:uu ngmê, nmye amyednyi d:uud:uu. Nmopê, Wo chââchââ nê, pê chââchââ nmyo, a kópu dyuu wo ny:ee ngópu, ye nmyi kópu dyuu myepaa ny:ee

^p15:5 Njon 15:16; 1 Kódin 12:27; 2 Kódin 3:4-5 ^q15:8 Mát 5:16

[†]15:10 1 Njon 2:5 ^s15:12 Njon 13:34 ^t15:13 Lóma 5:8; 1 Njon 3:16

ngmê. ²¹ Nmopê, Yi dono kópu yilí nmye wa d:uu ngmê, mu kópu u díy:o nmyo a yoo, daa mya noo, n:ii ngê a dy:ââ noo, yi lama myedaa tóó. ²² Nmopê, Yi yéli ye danêmbum tédê wodíp:a loo, ye daapí mb:ii noo, yi dono ndî ngê daapí pyodo, ngmênê dono ndî ngmê d:uu ngópu, kí mb:ii noo, M:aa ngê dpodombiy:e u ngwo wa kpada té. ²³ Nmopê, Pini n:ii kní ye ní diya wo, yi pini kní ye M:aa mye diya wo. ²⁴ Nmopê, Kópu ndî n:ii yi vy:o noo d:uud:uu dé, yintoo kópu wunê pi ngê daangmê d:uu ngê. Nmopê, Yi kópu ndî yi vy:o wodípí d:uu too, ye yi dono ndî ngê daapí pyodo. Nmopê, K:omo tpile yi kópu kní m:uu tumo, ngmênê mye mb:ii noo, ye ní diya wo, M:aa ye mye diya wo. ²⁵ Nmopê, Kópuni puku yedê a tóó ndêndê ngê a ntiyentiye ngmê, doo u ntââ daawa kn:aadi ngmê. Nmopê, Yi kópu ala, D:ud:umbiy:e módó ye ní diya wo.

²⁶⁻²⁷ Yesu ngê nmopê, Wo yéli ye ní diya wo, ngmênê dini ghi n:ii ngê M:aa u Ghê Dmi nmye wanê dy:ââ, yinê wa ngee nmyo, pi kní ye a p:uu anmyin:aa danê, nmyi kópu dyuu ndê kópu ngê ye yinê wa pyódu té. Nmopê, Kópuni ní vyi too, kópuni ní d:uu too, nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede. A dpodo kn:ââ dini ghi n:ii ngê nê chópu, a p:uu u ngwo nmyinê kaa dniye, dye ghi daadî nipi nmee a ya, u dí awêde.

16 Nmopê, Dono kópu n:ii nmye wadnyi d:uud:uu dé, nmyi ng:aa dmi n:aa t:emí, ² mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, u ya a nga daa kwo, Ala kópu paa vyi yó, Nê ngê lukwe díy:o dóó nmoo, dono vy:o anmí wee, u nkwo nmo kpîpkîpî. Nmopê, Nju tpémi y:oo kópu dono yilí nmye adnyi d:uud:uu dé, wa kéé nmyo, nmyi yoo kuwa wa kaa nmyo, yi ngêpê ngomo k:oo koko nmye wa kwódu ngmê.

Nmopê, U kuwó dini ghi ngê amyednyi vyee nmyo, nmyi vy:o woni yi ghê wa a ngí t:oo, ala kópu u ngwo adnyi tpapê, awo, Ala Chóó Lémi u dpodo yino dóódó. ³ Nmopê, Yi kópu yilí nmye adnyi d:uud:uu, mu kópu u díy:o M:aa k:ii yi lama d:ii tóó mo. ⁴ Nmopê, Yi kópu kní yi pi dmi nmye kídî vyi té, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, nmyinê nmye daa kópu kamí ngê adnyi ya, ngmênê u ngwo anmy:uu nuw:o kalê ngmê, anye, Nê ngê yi pi dmi mwiyé nmo mwo a vyu.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo

Yesu ngê nmopê, Kópuni nmye dí vyi té, wunê nmye dípí vyi too, mu kópu u díy:o dye ghi yintómu nmyi vy:o noo kwo. ⁵ Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, ala ngwo u kwo mênê diyédiyé, ngmênê a ka daanmyi vyi ngmê, Ló y:i nye lêpí. ⁶ Nmopê, Kópuni nmye dí vyi té yi l:êê díy:o nmyi gha dmi dono ngê dê pyódu. ⁷ Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Nmyi mb:aamb:aa u l:êê díy:o n:aa lêpí. Nmopê, Daaní ní knomomê, ye nmyi ngêépí pyu daawa a ní, ngmênê dini ghi n:ii ngê aní lê, nmyi ngêépí pyu nmye anímo dy:ââ. ^{u8-11} Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóó, apu, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, dono ndî dpîpîngmê d:uu ngê. Nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, kînmí mb:ii ngê, dono ndî u ngwo ngmênmi d:uu ngê. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê pi kní y:oo wa vya nê, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Ndêndê kópu yino d:uud:uu, daa kn:aadi te kópu yino d:uud:uu. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê,

u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kn:aadi te kópu ndîi ngmêkînmî d:uu ngê, pini n:ii nmî vyâ, pi mb:aa, u dono daa tóó, kpêênî daa mgee wo, Chóó Lémi ngê mēdê pyidu ngê, u kwo mē diyé wo, nmî vy:o mēdaa kwo. Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pi doongmê kóté kwólu, myedaawa kóté kalê nmo. Nmopê, Ng-mênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, mgîdî u yoo woni yi nuw:o dmi wa ngmê té, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê Setan wunê dē kóté kwolo, ntâa u ngwo wa a vy:u, nmo amyedê vy:u. ^v

¹² Yesu ngê nmopê, Kópu ndîi yilî a mēnê ka tóó. Nmopê, U ya a nga ka kwo, Nmye nî vyi té, ngmênê u nyēmî ngê dp:ee ntâa dé ala ngwo. ¹³⁻¹⁴ Nmopê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi wa t:aa, ndê kópu yintómu knî yi maa komo nmye yinê wa a kêma. Nmopê, Kópuni ghêlî doongê pyaa dniye, nmye u ngwo amî vyi té. Nmopê, Doo u kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, ngmênê a kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, a pi ndîi ngê u ngwo amî pyódu. ^{w15} Nmopê, Nmye d:oo vyi, M:aa u kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, ngmênê nmyed:ê, A kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaê, mu kópu u dîy:o kópuni M:aa u nēni dé, mya a nēni dé.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo nmo doo danê

¹⁶ Yesu ngê nmopê, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. ¹⁷ P:uu ndiye pyu knî ngmê noko dnye póó, apu, Lukwe p:uu nmo ka danê? Apu, Ala kópu a tpaê, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo

nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê. U kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. Apu, Ala kópu mye tpaê, Mu kópu u l:êê dîy:o M:aa ka n:aa lêpî. ¹⁸ Apu, Yi daa ndîi la ghi tp:oo u nt:u kópu lukwe? Apu, Kópuni a tpaê, dp:oongê w:ee ngê. ¹⁹ Yesu u lama doo ya, apê, U yi y:e a kwo, Yi kópu u nt:u kópu nê ka nmî poo, wod:oo nmopê, Ala kópu u l:êê dîy:o noko nmye póó té, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê, u kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. ^{x20} Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Anmyi mbê, amyenmyi yii, ngmênê mgîdî u yoo yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Nmopê, Nmyi nuw:o dmi dono ngê adî ya, ngmênê u kuwó dini ghi ngê nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, nmyi gha dmi amye ndê. ^{y21} Nmopê, Dini ghi n:ii ngê mbwili ngê pwopwo dpî kaalî, mgînî vyîmî n:ii a kîgha ngê, u nuw:o dono ngê dpî pyódu, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee dpî t:a, u mgînî vyîmî anyi dpî yé, mu kópu u dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, dpo, A tp:ee kédê t:a. ²² Nmopê, Nmyo myentee dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê dē pyódu, ngmênê am:aa m:uu nmyo, nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, w:aa amyenmyinê pyw:ee ngmê, doo u ntâa pi ngmê ngê yi w:aa nmyi mēnê daawa a ngî. ²³ Nmopê, Yi wēni ngê kópu a ka daangmanmyi poo ngmê. Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Kópuni M:aa ka a pi ngê wanmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê. ²⁴ Nmopê, Kópu a pi ngê dmy:oongmê dmy:ee ngópu. Nmopê, A dpodo u l:êê dîy:o kópuni u yi nmye adî kwo, M:aa ka dmyinê dmyinê, nmye ada

^v16:8-11 Njon 12:31 ^w16:13-14 Njon 14:26; 1 Njon 2:27

^x16:19 Njon 17:14 ^y16:20 Njon 13:16 ^z16:23 Luukî 10:16

a kuwo, mu kópu u díy:o w:aa ndéndê ngê pèdê pyw:ee yó.

²⁵ Yesu ngê nmopê, Kópu yilí yi p:uu nmye noo mgongo, ngmênê mu dini ghi ngê nmye mēdaaní mgongo, M:aa p:uu ntênê nmye anín:aa danê. ^{a26} Nmpopê, Yi dini ghi ngê kópuni u yi nmye adí kwo, M:aa ka a pi ngê dpí dmy:ee yó. Nmpopê, Ala kópu díní tpaépê, Yi kópu nmyi l:êê díy:o M:aa ka waní dmyinê, mu kópu u díy:o M:aa chóó nmye wunê vwuwo.

²⁷ Nmpopê, Nmyi nuu ghi dmi M:aa nódo a tóó, mu kópu u díy:o a nuu ghi nmyi nódo a tóó, mye ala kópu u l:êê díy:o, ala kópu ka nmyi kélímí mbê dniye, Nê M:aa ka a ndê wo. ^{b28} Nmpopê, Nyââ, M:aa ka nê ndê wo, dyámê mbêmê nmye nê loo, ala ngwo dyámê mēnínê kuwokuwo, M:aa ka mēnê diyédíyê. ²⁹ Yi kópu y:oo nyongo, wod:oo ala kópu u kwo nmí vvu, kwonmo, Kópu yilí mb:aamb:aa ngê anmínê wopwe, mēd:ee mgongo.

³⁰ Kwonmo, Ala ngwo nmí lama dê yââ, kópu yintómu lama ka tóó. Kwonmo, K:omo tpile kópu nga daanmí póó, ngmênê kópuni nmí mēnê a pyede, wunê kichi m:uu té. Kwonmo, Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu ka dpí kélímí mbê dmi, Chóó Lémi ka nyinê ndê wo. ³¹⁻³² Yesu ngê nmopê, Ala ngwo nmye kélímí té, ngmênê daa kēmakēma nmyi p:o p:o nmye mbêpēmbêpê té, a mo nmyinê kuwokuwo nê. Nmpopê, Daa d:ud:umbiy:e a mo nmyinê kuwokuwo nê, ngmênê M:aa a p:uu a t:a. ^{c33} Nmpopê, Yi kópu nmye dí vyi té, mu kópu u díy:o nmyi nuw:o dmi a p:uu daapaa dyênê we. Nmpopê, Mgídí u yoo kní y:oo dono kópu nmyi p:uu yilí wa d:uu ngmê, ngmênê nkíngê ngê kēê nangê t:oo, mu kópu u díy:o a wēdēwēdē yi pwo dê lê, wa dēê dmi. ^d

Yesu nmí l:êê díy:o u ngwo doo ngépê

17 Yesu ngê u danēmbum dini ghi n:ii ngê nmo a kélí ngê, mbóó p:uu vvu wo, Chóó Lémi ka kwo, M:aa. Kwo, Kópuni u l:êê díy:o dyámê mbêmê nê loo, yi kópu u dye ghi ala. Kwo, Yoo yi ngwolo dmi a pywálí ngi, ala kópu paa vyi y:e, Kí Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Mí ndí ngê u ngwo wa pyódu. ² Kwo, Pi yintómu kní yi l:êê díy:o nyinê dy:ââ noo, mu kópu u díy:o yélini a ka nyinê kpo, nímó, Yi nuw:o dmi kamí ngê p:aa pyódu, ghê kamí ye p:aa y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³ Kwo, N:ii ngê ala kópu dpí vyi, dpo, Chóó Lémi nmí yâpwo ndéndê, daamo a tóó, dpo, pini n:ii a ngmídi ngê, wu Yesu Kédisu, kwo, yi pini ngê ghê kamí dpo pyw:oo. ^{e4} Kwo, M:aa. Kwo, Dpodoni a ka nyinê kē too, kíní chedê too, dyámê mbêmê mí ndí ngê ní pyódu ngê. ^{f5} Kwo, Dyámê pē ghêlî dēpwo a kwo, dini ghi n:ii ngê nipi nyipu a ya, a pi ndí ngê ntee doo a ya, yintoo ngê mēdê pyódu ngi. ^g

⁶ Yesu ngê kwo, M:aa, yélini mgídí u yoo vy:o nyinê y:ee too, a ka nyinê kē too, yi yéli ye ntênê nê kēma nyoo. Kwo, Yi yéli nyoo vy:o yéli, a ka nyinê kē too, ngópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê dniye. ⁷ Kwo, Yi lama ka tóó, A kópu yintómu daa a mo a kópu dé, ngmênê a ka nyinê kē too. ⁸ Kwo, Kópuni a ka nyinê vyi too, ye kíní vyi too, kí ny:ee tumo. Kwo, Ala kópu ndéndê ngê yi lama a tóó, Nga nê ndê wo, ala kópu ka mye kélímí mbê dniye, íyóó nyinê dy:ââ noo. ^h

⁹ Yesu ngê kwo, M:aa, Yi kópu kní yi díy:o ala yéli yi l:êê díy:o nga nínê ngépê. Kwo, Daa mgídí u yoo kní yi l:êê díy:o nga nínê ngépê, ngmênê yélini a ka ny-

^a16:25 Psalm 69:4 ^b16:27 Njon 14:21,23

^c16:31-32 Mát 26:31,56; Njon 8:29 ^d16:33 2 Tim 3:12; 1 Njon 5:4

^e17:3 1 Njon 5:20 ^f17:4 Njon 4:34 ^g17:5 Njon 17:24 ^h17:8 Njon 16:30

inê kpo yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, mu kópu u dîy:o ñyóó nyoo. ⁱ¹⁰ Kwo, Yélini a yoo, myenté nyoo, yélini nyoo, myenté a yoo. Kwo, Yi l:êê dîy:o pi knî y:oo a pi wa km:êê ngmê. ¹¹ Kwo, Daa kêmakêma nga nîné lêpî, mgîdî u yoo vy:o a yoo nîné kuwokuwo. Kwo, M:aa. Kwo, Nyi mu ngmidi yâpwo ndêndê. Kwo, Mî ngê nê loo, mb:aamb:aa ngê ye nê kêma nyoo, ye mb:aamb:aa ngê micha a vyuwo, a yoo vy:o kîngê pwii dmi, mu kópu u dîy:o ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmidi ngê pîdny:oo ya. ^{j12} Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi vy:o noo kwo, mî mbêmê mb:aamb:aa ngê ye noo vyuwo, yi l:âmo dêp:êngmê ngópu, ngmênê mu ngmidi l:âmo d:a ngee, pini n:ii ngê doo u ntââ dono u maa d:uuwodê kuwo. Kwo, Puku yedê kópuni a tóó, yi pini ngê yinê a ntiyentiye. ^{k13} Kwo, Ala ngwo nga anîné lêpî, dyámê pê ghêlî d:oongê kuwo ngê, yi kópu knî u ngwo nga d:a vyi té, mu kópu u dîy:o w:aani a mênê a tóó, nyi yoo yi mênê d:ud:umbiy:e myepîchoo ya. ^{l14} Kwo, Kópu dyuu n:ii a ka nyinê kpo, yi kópu dyuu ye kîñi vyi too, mgîdî u yoo knî ye yi yéli u ngwo wa diya dmi. Kwo, Mgîdî u yoo knî yi nuw:o u mo, a nuw:o u mo. Kwo, Nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o mgîdî u yoo knî ye nmî diya dniye. ¹⁵ Kwo, Nga dênîné tpapê, Nyi yoo dyámê mbêmê a ngî té, ngmênê Setan kwulo dpî dyé té. ^{m16} Kwo, Ala kópu nga mud:a vyi, A nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo, nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgîdî u yoo yi nuw:o u mo. ¹⁷ Kwo, M:aa. Kwo, Yélini yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, nyoo mb:aa ngê a pyódu té. Kwo, Ngópu dyuu ndêndê yi mênê choo kwo. Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o daa yi chók

yi p:uu pîdny:oo dpodo, ngmênê m:uu dny:oo dpodo. ¹⁸ Kwo, Mgîdî u yoo vy:o ntee nyinê dy:ââ noo, nyi yoo mgîdî u yoo vy:o yinté myidî dy:ââ té. ¹⁹ Kwo, A chókochók nga d:a kê, mu kópu u dîy:o nye ntênê n:aa nyêmî, nye ntênê myedny:oo nyêmî. ⁿ

²⁰ Kwo, Daa ala yéli yi mo yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, ngmênê ala yéli yi kópu dyuu mbêmê dîyo yélini a ka wa a kêlîmî mbê dmi, yi yéli yi l:êê dîy:o nga myenîné ngêpê. ²¹ Kwo, Yi nuw:o dmi ngmidi ngê dny:oo ya. Kwo, M:aa. Kwo, Ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yi yéli yi k:ii yinté ngmidi ngê myepaa ya kmêle. Kwo, Ngmidi ngê pîdny:oo ya, mu kópu u dîy:o pi yoo ala kópu ka paa kêlîmî mbê dniye, ñyóó nyinê dy:ââ noo. ^{o22} Kwo, A nuu ghi ntee nódó a tóó, ala yéli yi nuu ghi dmi yinté a nódó my:aa yó, mu kópu u dîy:o ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmidi ngê myedny:oo ya. ^{p23} Kwo, Nyi nuw:o dē ntee a tóó mo, yi nuw:o dmi yinté myedê pyódu ngi, mu kópu u dîy:o d:ud:umbiy:e ngmidi ngê pîdny:oo ya, yoo yi lama u ngwo paa yaa we, awo, Chók Lémi ngê nê yinê a dy:ââ ngê, nê ka ntee doo a vyuwo, nê u yoo knî ye yinté myekiyedê vyuwo.

²⁴ Yesu ngê kwo, M:aa. Kwo, Ala yéli a ka nyinê kpo, kwéli n:aa lêpî, u ya a nga a kwo y:i myepêdê lee dniye, y:i ntee noo a lémilémi, yi lémilémi paan:aa m:uu y:e. Kwo, Dyámê pê ghêlî dêpwo a kwo, a nuu ghi nódó doo a ya, lémi ngê u ngwo nyinê pyódu noo. ²⁵ Kwo, M:aa. Kwo, Kn:aadi te kópu lama daa tóó. Kwo, Mgîdî u yoo yi lama d:ii tóó, ngmênê a lama nye tóó, ala yéli yi lama ala kópu mye tóó, ñyóó nyinê dy:ââ noo. ²⁶ Kwo, Ntênê ye nê kêma nyoo, ngakêmê ye my:aa chámê ngê, ngmênê ye am:aa a

^{i17:9} Njon 6:37,44^{j17:11} Njon 17:21^{k17:12} Dpodo 1:18^{l17:13} Njon 15:11^{m17:15} 2 Tes 3:3^{n17:19} Hipîlu 10:10^{o17:21} Nkal 3:28^{p17:22} Dpodo 4:32

tpapê, mu kópu u díy:o nuu u pi ngê ntee noo a ya, nuu u yoo ngê yinté myepêdny:oo a ya, yi k:ii nmî nuw:o ng-midi ngê pêchoo ya.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu

*Mátiyu 26:47-56; Mak
14:43-50; Luukî 22:47-53*

18 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u Mî ka ngêpê chedê ngê, Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa tp:oo ngmênmî ngmópu, u pi Kidîlon, myângo ndîi ngmê u mênê nmî ch:iy:e dniye. ²Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi pini u lama yi myângo doo ya, mu kópu u díy:o Yesu ngê Njudas u k:ii daa ng:êéntómu y:i núw:o nmoo. ³Wod:oo Njudas ngê yi mgîdî ngê y:i a pyw:ee nmoo. Yoo ngmê yi kada doo kwo. Yi yéli yi vy:o Lóma lede yilî doo kwo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi vy:o myed-nye kwo. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:ii yi yéli y:oo a dy:ââ tumo. Yi kaa taa a núw:o tumo, yi py-wápê dmi yi lam dé myedê núw:o tumo, nmo u ngwo a lee dniye. ⁴Yesu u lama yaa wo, apê, Daa kêmakêma kópu yilî yintómu a nga a d:uud:uu ngmê, wod:oo ye loo, yepê, N:uu ka nmye vwuwo té? ⁵Kwo, Yesu, pini n:ii Nasalet pi. Yesu ngê yepê, Ala nê vyîlo, a chóó n:aa tóó. Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi vy:o doo kwo. ⁶Yesu ngê Chóó Lémi u pi dini ghi n:ii ngê ye vvu, yepê, A chóó n:aa tóó, u ngwo ngwéti dniye, wod:oo a mbee ngópu, yoo woni têtê mbêmê tpalê dniye. ⁷Myombó Yesu ye mê póó wo, yepê, N:uu ka nmye vwuwo té? Kwo, Yesu, pini n:ii Nasalet pi. ⁸Yesu ngê yepê, Wunê nmye kîdî vyi, Ala nê vyîlo, a chóó n:aa tóó. Yepê, Pini n:ii ka nmye vwuwo té, kîdmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê a p:uu ndiye pyu knî yi p:uu kêê nangmê yé, dpî dy:ââ tóó. ⁹(Yi kópu ye

vvu, mu kópu u díy:o u Mî ka kópuni vvu, ndê kópu ngê pyaa we, kwo, M:aa, yélini a ka nyinê kpo yi l:âmo dêpêngmê ngópu.)

¹⁰Saimon Pita ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdî, lede ngmê mbwámê pêtê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede u pi Mélika, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê. ¹¹Yesu ngê Pita ka kwo, Náa u dópo mênê mê kédi. Kwo, Lukwe, u yi nga a kwo, M:aa ngê dono u mbwaa n:ii a ka a kpo u wépi nî puwâ? Kwo, Kêlé, n:aa ndanî.

Anas u ngîma Yesu u ngwo mî kaa ngópu

¹²Lede yoo yi kada pini ngê yepê, Mgîmî yó, yedê ngê kudu yó, wod:oo lede knî y:oo Nju tpémi yi k:ii Yesu mgîmî ngópu, kóó dê kudu dumo, ¹³Anas ka mwiyé núw:o ngópu, pini n:ii tp:oo módó Kayapas ngê nyââ. ¹⁴Kayapas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, yi m:aani ngê. Yi Kayapas ngê Nju tpémi yi kada pini knî ye mwiyé a vvu, yepê, Maa mb:aa ala, pi ngmidi pi yintómu yi l:êê díy:o paa pw:oo we. ⁹

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê.

*Mátiyu 26:69-70; Mak
14:66-68; Luukî 22:55-57*

¹⁵Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmî ngópu, Njedusalem núw:o ngópu, Saimon Pita k:ii nyipu yâmuyâmu dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dini ghi n:ii ngê Yesu km:êê ngópu, Pita kuwa nê kuwo ngê, a k:ii nmî kee dniye, mu kópu u díy:o kada pini u lama noo ya. ¹⁶Myombó mênê diyé wo, keñe dmââdîni ngê doo t:âât:ââ, kwonê, Kî pini a kmini. ¹⁷Pita yedê kee wo, yi dmââdî ngê kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê kwo, Nyââ,

nê kuu. ¹⁸Yi dini ghi ngê nkuwo ndîi ngê pyodo, wod:oo ndyuw:e ngmê kpê ngópu, yi ngomo chóó u dpodo pyu yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi k:ii, ndoo chedê dnye kwo. Pita yi vy:o myimî ghê wo, myedoon:aa ndê vyîlî.

Anas ngê Yesu u ngwo doo poopoo

*Mátiyu 26:59-66; Mak
14:55-64; Luukî 22:66-71*

¹⁹Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Yesu ka p:uu ndiye pyu knî yi l:êê díy:o doo póó, kópuni nmo doo tpaê dé yi l:êê díy:o u kwo myedoo póó. ²⁰Yesu ngê kwo, Pi yilî yi ngîma nîmo danêmbum. Kwo, Nju tpémi kwéli wunê wó ngê, Chóó Lémi u ngomo k:oo, ngêpê ngomo knî yi k:oo, y:i ye nîmo a danêmbum. Kwo, Tumu kópu d:oo ngmê vvu. ²¹Kwo, Lukwe díy:o nye p:oop:oo nê. Kwo, A kópu dyuu n:ii knî y:oo ny:ee tumo, ye ngî péé, yi kópu yi lama a pyede. ²²Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu yi vvu, lede ngmê ngê kopwe u te knâpwo puwâ, kwo, Lukwe díy:o nmî kada pini u dnye nye vyee. ²³Yesu ngê kwo, Pi knî ye kópu dono w:aangmê vvu, ye ala léma ye yi kópu yuu pîcha y:oo. Kwo, Ntênê n:aa mbumu, lukwe díy:o kopwe a te knâpwo chi puwâ.

²⁴U kuwó dini ghi ngê Anas ngê Kaya-pas ka Yesu dy:ââ ngê. Yedê kwulo daa pywâlf ngópu, p:uu modoo ya.

Pita ngê Yesu u ngwo mêtê wópu ngê

*Mátiyu 26:71-75; Mak
14:69-72; Luukî 22:58-62*

²⁵Yi dini ghi ngê Pita ndoo chedê modoo kwo. Pi ngmê knî y:oo kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê a wópu ngê, yepê, Nê kuu. ²⁶Pita ngê pini n:ii ngwene ngópu, yi pini u mbwó kada pini u dpodo pyu ngmê, ndoo chedê myedoo ya, Pita ka

kwo, Ndoo apê nyi vyîlo, wu pini p:uu myângo vy:o kídî m:uu ngi. ²⁷Pita ngê mêtê wópu ngê, wod:oo kêm kêm ka wo.

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

*Mátiyu 27:1-2, 11-14; Mak
15:1-20; Luukî 23:1-5, 13-25*

²⁸Kââdî dini ghi n:ii ngê a kee wo, Yesu Kayapas u ngomo k:oo a pw:ii ngópu, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu. Nju tpémi yi kada pini yoo Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, mu kópu u díy:o apê, Daa Nju pi u ngomo. Apê, Nmo koko té, ye dono pee nmî p:uu ngma a kekekele, Chóó Lémi ka dono ngê nmo pyodopy-odo té, yed:oo Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté doo u ntââ daanmî ma. ²⁹Yi Nju tpémi Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, wod:oo kuwa ye a pwii wo, yepê, Wu pini ngê ló dono kópu ngmêtê d:uu?

³⁰Paléti ka kwo, Dono kópu wodaa d:uu ngê, ye nga daapód:oo núw:o. ³¹Paléti ngê yepê, Núw:o yó, nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu mbêmê nyi kóté kalê yó. Kwo, Machedê. Kwo, Wunê kudu kóté kwolo, ala d:o pw:oo we. Kwo, Ng-mênê pi vyee nmo nmyi kwódu ngópu. Kwo, Nmyi l:êê ghi mbêmê nyi vya ngi, kídosi íedê nyi t:ee ngi. ³²(Yesu ngê kópuni wunê a vvu, nmopê, Tââ wa km:êê nê, u pwopwo p:uu kídosi íedê u ngwo doo danê, yi kópu Nju tpémi y:oo ala ngwo d:uu ntiye ngmê.) ³³Paléti u ngomo k:oo mêtê diyé wo, lede knî ye yepê, Yesu al:ii a núw:o yó, wod:oo u kwo núw:o ngópu. Yesu ka kwo, Mum-doo nyi Nju tpémi yi king? ³⁴Yesu u kwo póó wo, kwo, Ye kópu íyóó mênê cha ngî, ó pi knî y:oo nga y:oodê vyi ngmê? ³⁵Paléti ngê kwo, D:aa Nju pi. Kwo, Íyóó nyoo knî y:oo, yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî yi k:ii y:oo a ka da núw:o ngi. Kwo, Ló dono kópu ngmêchi d:uu?

³⁶Yesu ngê kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo. Kwo, W:aa dyámê pê u king ntee pini, ye a dpodo pyu yoo a l:êê díy:o pí l:êê té, Nju tpémi y:oo daapaa mgímí nê. Kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo. ³⁷Paléti ngê kwo, Mum-doo nyi king? Kwo, Yi kópu awêde dí ny:oo. Yesu ngê kwo, ³⁸Ŋyóó nuw:o ngê chi vyí, nyimo, Nê king. Kwo, Ngmênê ala kópu mu ngmidi u l:êê díy:o dyámê mbêmê ní pyodo, nê, Pi kní y:oo ndê kópu yintómu kní yi kn:ââ paa m:uu y:e. Kwo, N:ii kní y:oo ndê kópu kní yi maa a kîgha ngmê, a dnye y:oo nyémí ngmê. ³⁹Paléti ngê kwo, N:uu u ntââ, ndê kópu dé yi kn:ââ dpo pyw:oo? Wod:oo Paléti kuwa mê pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini u kpadakpada u kópu d:ongmê pyw:ângo. ⁴⁰Yepê, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê mbwa k:oo tpémi yi vy:o pi ngmên:aa pw:iipw:ii ngê. Yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi king ní pw:ii? ⁴¹Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Daa ye pini. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. (Yi Mbadapas Lóma lede yoo yi p:uu mwiyé dpîmo a l:êê, mbwa k:oo u ngwo kee wo.)

Paléti Yesu u pw:iipw:ii ngê u ngwo dêê wo

19 Wod:oo Paléti ngê lede kní ye yepê, Yesu nuw:o yó, yedê kpê dmi ngê nyi kpaka yó, wod:oo mí kpaka ngópu. ²Lede kní y:oo Yesu dnye yu-muyumu, noko yipu, King kní yi mbêmê kîdon ntee a kwo nyédi, kí pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a ngî tumo, a kmongo tumo, kîdon ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Kpîdí pee mb:aa ngmê, king kní y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emí dé, yinté kpîdí pee mtyemtye u mbwo ngmê t:ee ngópu. ³U kuwó dini

ghi ngê u kwo dnye lêpî, k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munmíkó nmî mââwe ndîi, Nju tpémi yi king, u nkwo dnye vyee.

⁴Paléti kuwa mêtê pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini ngomo k:oo nmye mênîné pw:iipw:ii, nmyi ngîma n:aa kapî, mu kópu u díy:o nmyi lama paa yaa we, u kn:aadi te kópu d:ongmê pyw:ângo. ⁵Wod:oo Yesu kuwa a pw:ii ngê, yi kóó diidii dmi mbêmê modoo ya, kpîdí mb:aa u mbwo myedoo ya. Paléti ngê Nju tpémi ye yepê, Yi pini ala. ⁶Kada pini kní y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, dpodombiy:e mbwó dniye, Paléti ka kwo, Kîdosi íedê t:ee ngi. Kwo, Daadí ya. Wod:oo Paléti ye nod:e wo, yepê, Yi kópu nmyi lama ma tóó. Yepê, Nmyi chóó nuw:o yó, kîdosi íedê nyi t:ee yó. Yepê, U pwopwo u kópu d:oo pyw:ângo, daa tóó modaa tóó. ⁷Nju tpémi y:oo Paléti ka kwo, Nmî dêêpî kópu alanté, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u pi k:omodanê ngê dpî vyí, yi pini anyi vy:a. Kwo, Ye pini ngê chóó u komo ngê ala kópu vyyu, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Daadí ya, pw:oo we. ⁸

⁸Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu nyongo, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé wo, ⁹u ngomo k:oo mê kee wo, Yesu ka kwo, Ló y:i nyinê ndê wo? Yesu ngê kópu u kwo daa vyyu. ¹⁰Paléti ngê kwo, Lukwe díy:o kópu a ka daanyi vyí. Kwo, Lama daa tóó, a kêê k:oo nye kwo? Kwo, Ye n:aa tpapê, Vya yó, yed:oo a vyee ngi. Kwo, Ye n:aa tpapê, N:aa pw:iipw:ii, ye kêê nga daawa t:ee ngmê. ¹¹Yesu ngê kwo, Pini n:ii nmî pwo a tóó nmî kada pini ngê wodaa pyódu nyoo, ye ngêê k:oo daapídí ghê. Kwo, Yi pini u dnye chuu nyongo, módó nye kpadakpada nê. Kwo, Yélini y:oo nga da nuw:o nê yi dnye dmi yichi ny:oo, dono u ngwo chi d:uu. Kwo, Ngmênê yi yéli yi dono d:ud:umbiy:e ndîi.

^{18:37} 1 Tim 6:13^{19:7} Lev 24:16; Njon 5:18^{19:9} Mát 27:12; Luukí 23:9

w¹² Paléti ngê yi kópu dini ghi n:i ngê nyongo, d:ud:umbiy:e u yi u ngwo doo kwo, Yesu nî pw:ii, ngmênê Nju tpémi dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Ye pini ngê apu, Nê king. Kwo, U yi u ngwo a kwo, Pini n:i nmî king ndîi ngê wunê tóó, Lóma, u d:aa nê kââdî. Kwo, Yinté pini king ndîi p:uu a d:uu yédi. Kwo, Ye pini nye pw:iipw:ii knomomê, ye king ndîi ngê yi kópu wa a ny:oo, doo u nuu u pi ngê anyi pyódu. ^{x13} Paléti ngê yi kópu yi nyongo, Yesu kuwa ye a pw:ii ngê, pi kwêli dpîmo kóté kîgha dé, yi núwo. (Yi kêlî ghê chêêpî u kadakada mwiyé yé tumo, Nju tpémi yi dnye ngê u pi Nkapata.) ¹⁴ Wéni n:i ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u l:êê dîy:o tpile yilî dnye wiyewiye, yi wéni ngê yi kópu yilî u ngwo pyodo. Kââdî mââ kêlî dini ghi ghêlî daa yó, Paléti ngê Yesu kuwa ye a pw:ii ngê, Nju tpémi ye yepê, Ala nmyi king. ¹⁵ Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Pw:oo we. Kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi nédê t:ee ngi. Paléti ngê yepê, Mumdoonmyi king kídosi nédê wanî t:oo? Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo kwo, Nmî king mu ngmîdi, king ndîi n:i Lóma wunê tóó. ¹⁶ Wod:oo Paléti ngê lede knî ye yepê, Yesu núw:o yó, kídosi nédê nyi t:ee yó.

Yesu kídosi nédê u ngwo t:ee ngópu

*Mátiyu 27:32-44; Mak
15:21-32; Luukî 23:26-43*

Lóma lede knî y:oo Yesu núw:o ngópu, ¹⁷ Njedusalem a kuwo ngópu, ghi ngmê núw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dînê. (Nju tpémi yi dnye ngê Nkolkota.) Maa p:uu Yesu ngê u kídosi chóó doo dny-inédnyinê. ¹⁸ Yi mbwini mbêmê Yesu kídosi nédê mî t:ee ngópu, pi u nkîgh:ê mē miyó kídosi nédê t:ee dumo, u wéni pee

ngmê t:ee ngópu, u t:anê pee ngmê t:ee ngópu, Yesu yi kêlî ghê kídosi nédê doo ya. ¹⁹⁻²⁰ Paléti ngê u dpodo pyu ngmê ka kwo, Yesu u nt:u kópu d:êê ngi, api, Yesu Nasalet pi, Nju tpémi yi king. Yi pini ngê yi kópu dyuu pyolo d:êê ngê, Nju dnye ngê d:êê ngê, Kídiki dnye ngê d:êê ngê, Lóma dnye ngê mye d:êê ngê. Yi kópu dyuu Yesu u pwo kídosi nédê t:ee ngópu. Nju tpémi yilî knî y:oo yi kópu dyuu a kp:aa ngópu, mu kópu u dîy:o Njedusalem u nkîgh:ê Yesu kídosi nédê mî t:ee ngópu, daa kuughê. ²¹ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Paléti ka kwo, Lukwe dîy:o chi d:êê, Nju tpémi yi king. Kwo, Alanté wochi d:êê, Kî pini ngê apu, Nê Nju tpémi yi king. ²² Paléti ngê yepê, Kópuni dî d:êê, muchoo ya. Yepê, Daanî ngmêê.

²³ Dini ghi n:i ngê Yesu kídosi nédê t:ee ngópu, lede knî y:oo u kpîdî yêê tumo, tpile dyuu páádi ngê pyódu ngópu, lede ngmê u tpile dyuu ngmê. U kpîdî ngmê mb:aamb:aa, kpîdî d:umu daadîi, kêlî ghê daa dmy:ee ngmê. ²⁴ Lede knî y:oo noko yepê, nangê chaa, ng:oo kmêle, n:uu ngê wunê ng:êênî. Kópuni nmî Mî u puku yedê a tóó, yi Lóma lede páádi knî y:oo daa yi lama yi kópu ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A tpile dê yêê t:oo,

A kpîdî mb:aa u dîy:o mye ng:oo té. ^y

²⁵ Yesu u kídosi u nkîgh:ê pyââ páádi yi k:i nmeê kwo, Niye mbwémi Yesu u pye miyó, Méli Kílópas u kpâm pyolo, Méli Makídala pyââ podo. ²⁶ Yesu ngê u pye a nkîgh:ê módu, kwo, Niye. Kwo, Kî nîm:ee. ²⁷ A ka pê, Kî mye, u kwo mb:aamb:aa ngê chi vwuwo. U kuwó dini ghi ngê u kwo noo vwuwo, a ngomo k:oo doo kwo.

^w19:11 Njon 10:18; Dpodo 2:23; Lóma 13:1

^x19:12 Luukî 23:2; Dpodo 17:7

^y19:24 Psalm 22:18 ^z19:25 Mát 27:55-56

Yesu kídosi íedê u ngwo pwene

*Mátiyu 27:45-56; Mak
15:33-41; Luukí 23:44-49*

²⁸ Yesu u lama doo ya, A dpodo yilí yintómu daa kêmakêma n:aa chedêchedê. U yi u ngwo doo kwo, Kópuni puku yedê a tóó nî ntiye, wod:oo yepê, Mbwa a nga dê chópu. ^{a29} Wain d:ââ y:i ngmêdoo kwo. Pi ngmê ngê tpênê n:êê ngma a ngêêdî, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi íedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê. ^{b30} Yesu ngê yi wain yi ndââ, yepê, Machedê, wod:oo mbodo k:ame a ghê wo, pwene. ^c

Yesu u ngwo dmya ngópu

³¹ Wéni n:ii ngê Yesu pwene, yi wéni Pídaidé, womumo líme wo ndîi ngmê, ntóó yi wéni ngê kídosi íedê daapêdoo ya. Yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi yi kada pini knî ngmê Paléti ka lee dniye, kwo, Yélini kídosi íedê a pyede, u ntââ yi kpâlî dmi wa pwaa t:oo, límîlímî ngê u ngwo paa pw:oo dniye, yed:oo awêde mîpaa kmênê téne. ^{d32} Wod:oo lede yoo lee dniye, Yesu u nkîgh:ê kídosi íedê n:ii dê dpîmo ya, yi kpâlî páádi knî pwaa tumo, ³³ ngmênê Yesu u kídosi chedê y:i nî dniye, yi vyu dniye, apê, Até dê pw:onu, wod:oo kpâlî dê mēdaa pwaa dumo. ³⁴ Lede ngmê ngê u kaa a ngêêdî, Yesu podo pee dmi kêpa dóó, u kaa yedê pēêdî ngê, wêê mbwaa kwodonkwodo a mbêpê knopwo. ³⁵ Yi kópu yilí a chóó a ngwolo dê y:oo nî módu, ntênê dî d:êê té, mu kópu u díy:o yi kópu knî ye paa kēlímî mbê dmyeno. ^{e36-37} Lede knî y:oo daa yi lama puku yedê kópu miyó ntiye ngópu, ngmê alanté, Dînê daangmêwa

pwaa ngmê, woni alanté, Pini n:ii wa dmya ngmê, pi knî y:oo adnyi y:enê. ^f

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

*Mátiyu 27:57-61; Mak
15:42-47; Luukí 23:50-56*

³⁸ Pi ngmê, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi pini Yesu ka myedpîmo kēlímî, ngmênê tumutumu, mu kópu u díy:o kada pini knî ye dpîmo nkíngê. Yesu diní ghi n:ii ngê pwene, yed:oo yi Njósép Paléti ka loo, kwo, U ntââ Yesu ntóó wan:uu kmênê. Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Yesu u kídosi chedê nmo a loo, ntóó nmo ngópu. ^{g39} Pi m:uu nmo myeda loo, u pi Nikódimês, pini n:ii Yesu ka mgîdí vy:o mwiyé a loo. Yi pini ngê, u dpodo pyu knî yi k:ii mtyîmî ntee tpile péé knî ngma a íuw:o ngópu, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile péé dmi yi dîngîdîngî ndîi. ^{h40} Yi mâawe dê y:oo yi mtyîmî ntee tpile Yesu ntóó p:uu dpîmo t:emî, kpîdí ngê ntóó u nkwo dpîmo a kmongokmongo, mu kópu u díy:o nmî Nju tpémi nmî pi ntóó kmênêkmênê yinté a tóó. ⁴¹ Yesu kídosi íedê kwéli pwene u nkîgh:ê myângo ngmêdoo ya. Yi myângo vy:o kpomo kamî ngmêdoo ya, wunê pi ntóó y:i daangmê kmênê ngópu. ⁴² Yi lémi dê y:oo Yesu ntóó yi kpomo u mênê kmênê ngópu, mu kópu u díy:o mgîdí doo a ghayghay, doo u ntââ kuughê daapí íuw:o ngópu.

Yesu u ngwo a pii wo

*Mátiyu 28:1-8; Mak
16:1-8; Luukí 24:1-12*

20 Sandé mw:aa mgîdí vy:o, Méli Makídala pyââ kpomo chedê yi loo, Yesu kwéli kmênê ngópu. Apê, Chêêpî pââ ndîi n:ii kpomo t:âmo kaa ngópu, apê, Lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo. ² Wod:oo mbêpê a puwâ, Sai-

^a19:28 Psalm 22:15 ^b19:29 Psalm 69:21 ^c19:30 Njon 4:34

^d19:31 Deut 21:22-23 ^e19:35 Njon 21:24 ^f19:36-37 Ex 12:46; Tpyuu 1:7

^g19:38 Njon 7:13; 12:42 ^h19:39 Njon 3:1-2

mon Pita k:ii mdoo nye a núwo, nyepê, Nmî Lémi ntóó kpomo u mênê kêdê ngî ngmê, kwéli d:uu yé ngmê, nmî lama daa tóó. ³Pita k:ii kpomo u chedê nyi lee knopwo. ⁴Maa p:uu nipi nyipu mbêpê, mbêpê têdê Pita nê kuwo ngê, kpomo u chedê mwiye n:uu ta, ngmênê kpomo u mênê ghêlî dpî kee wo. ⁵Kpomo u mênê nê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpîdîni t:ee tumo, nî m:uu too. ⁶Pita dini ghi n:ii ngê ta, yi ngwo kpomo u mênê kee wo, kpîdîni m:uu too. ⁷Kpîdîni ngê mbodo a kmongo ngópu, apê, U mo mu tóó, kmongo ngmê. ⁸Myenté kpomo u mênê my:aa kee wo, yi kópu knî y:aa m:uu too, ala kópu ka u ngwo nî kêlîmî mbê wo, nê, Nmî Lémi kêda pyidu. ⁹Yesu u pyide-pyide p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi ngwo ghêlî dpîp:o w:ee too. ¹⁰U kuwó dini ghi ngê p:o m:ee diyé knopwo.

Yesu ngê Méli Makídala pyââ ka chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Mátíyu 28:9-10; Mak 16:9-11

¹¹Méli kpomo chedê doo kwo, doo mbê. Kpomo u mênê yedê tepe mbê wo, ¹²enjel miyó módu, yi kpîdî dê kpaapîk-paapî dê. Yesu ntóó mwiye kwéli doo ya, yi kêlî ghê dpîmo ya, mbodo kwéli yé ngópu, woni y:i doo ya, woni yu dmyîno doo ya. ¹³Ngmê ngê Méli ka kwo, Lukwe dîy:o nye mbê. Yepê, Nmî Lémi ntóó até da ngî ngmê, anyi d:uu yé ngmê. ¹⁴Wod:oo Méli yi diyé wo, Yesu yi módu, ngmênê daa myââ. ¹⁵Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o nye mbê. Kwo, N:uu ka nye vuywo? Méli ngê apê ngmênê, Myàngo u y:enê pyu ye kwo, kwo, Ala pini ntóó dmyinê ngî ngmê, kwéli dmyin:a a yé ngmê a ka vyi ngi, n:aa lêpî, ntóó mênîn:aa ng:êênî. ¹⁶Yesu ngê kwo, Méli. Yi ngwo dini ghi ngê Méli ngê myââ, apê, Kîngê Yesu. Nju dnye ngê

kwo, Laponi, u nt:u kópu nmînê nmo, Nmî Lémi. Wod:oo Yesu u nkîgh:ê loo. ¹⁷Yesu ngê kwo, Kalê nédi, mu kópu u dîy:o M:aa ka d:oonngê kee wo. Kwo, A mî nye nmyi Mî, a yâpwo nye nmyi yâpwo. Kwo, Yi pini ka n:aa koko. Kwo, A mbwó knî ye yi kópu dp:uu vyi ngi. ¹⁸Wod:oo Méli Makídala pyââ nmo a loo, nmopê, Nmî Lémi kîdî m:uu. Méli ka kópuni a vyi too, nmo mînê nté too.

Yesu u ngwo nmî módu

Mátíyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luukî 24:36-49

¹⁹Yi Sandé ntumokwodo n:ii knî yi k:ii Yesu p:uu nmeê ndiye, ngomo k:oo nmeê kwo. Keñe nmo kuwo too, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî ye nmî nkîngê mbê dniye. Wod:oo Yesu anya a pwiye wo, nmî vy:o ghê wo, nmopê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, ala nê, namê nkîngê. ²⁰U kuwó dini ghi ngê kóó dê nmî ngópu tpyé doo, kaa kwéli dóó ngópu, nmî ngópu nye tpyó. Dini ghi n:ii ngê nmî myââ, nmî gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. ²¹Myombó Yesu ngê nmopê, Namê nkîngê. Nmopê, M:aa ngê dyámê mbêmê ntee a dy:ââ noo, pi knî ye yinté u nkwo n:aa dyede nmyo. ²²Wod:oo Yesu nmo kó wââ mbê wo, nmopê, M:aa u Ghê Dmi nmyi mênê dî yé. ²³Nmopê, N:ii yi dono wanmyi chedê t:oo, M:aa ngê yi dono u mbodo kn:ââ vuywo wa kée té, mēdaawa a ngî té. Nmopê, N:ii p:uu M:aa u Ghê Dmi mbêmê ala kópu wanmyinê w:ee ngmê, anye, Kî pini ngê u dono dē mgîmî té, mēdaawa kée té, nmopê, yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nono knî y:oo dē dyênê ngi, ye yi pini u dono M:aa ngê u mbodo kn:ââ vuywo daawa kée té.

ⁱ20:14 Luukî 24:16; Njon 21:4 ^j20:17 Lóma 8:29; Hipîlu 2:11-12

^k20:20 Njon 19:34; 16:22; 1 Njon 1:1 ^l20:21 Njon 17:18

Tomas ngê Yesu u ngwo módu

²⁴ Wéni n:ii ngê Yesu nmî módu, nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, yi pini nmî vy:o dêpwo kwo, ^{m25} wod:oo dini ghi n:ii ngê Tomas nmî módu, kwonmo, Nmî Lémi kudu m:uu. Tomas ngê nmopê, Kpêêpî u kwéli kóó dê yi p:uu daanî m:uu knomomê, a kêêpyââ yi kwéli p:uu daanî yé knomomê, kaa kwéli dóó ngópu a kêê y:i daanî yé knomomê, ye daanî kélímî mb:anê.

²⁶ Wiki ngmidi mî loo, Tomas u k:ii ngomo k:oo nipi nmeê kwo. K:omo tpile keñe nmo kuwo too, ngmênê Yesu anya a pwiyé wo, nmî vy:o ghê wo, Nmopê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo. ²⁷ Tomas ka kwo, A kêê dê ngî m:uu dé, ngêêpyââ yi p:uu kédi, a podo pee dmi kêpa ngêê mye yé. Kwo, Lukwe dîy:o d:ii kélímî. Kwo, Chi kélímî. ²⁸ Tomas ngê kwo, A Lémi, nyi nmî yâpwo ndêndê. ²⁹ Yesu ngê kwo, Wochoo m:uu noo, daapîchi kélímî mb:anê. Kwo, Yélini a ka adnya a kélímî, k:omo tpile daawa m:uu nê, a ka amyednya a kélímî, yi yéli yi gha dmi M:aa ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu té. ⁿ

Kópuni u l:êê dîy:o ala puku dmi nî d:êê ngê

³⁰ K:omo tpile Yesu ngê mbwudu yilî nmî ngópu chópu, ngmênê ala puku yedê pyile njini nî d:êê ngê. ^{o31} Nî d:êê too, mu kópu u dîy:o ala kópu ka paa kélímî mbê dmyeno, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada pini ngê pyódu ngê, yi pini Yesu, pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo. U ya a nga a kwo Yesu ka kélímî mbê dmyeno, u pi mbêmê ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee yó. ^p

Yesu pyolombó u ngwo nmî módu

21 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê chóóchóó nmî ngópu mê tpyó. Dini ghi n:ii ngê Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê nmeê ya, yi kópu nmo u ngwo pyodo. ² Nmî pyudu nmeê ya Saimon Pita ngmê, Tomas myomo, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, Nêtániyel pyolo, Kéna pi, Nkálili Wee u kwo p:aani n:ii a tóó, a mbwó k:ii nye podo limo, Yesu p:uu ndiye pyu mê miyó yi k:ii. ³ Saimon Pita ngê nmopê, Vyuwó têdê n:aa lêpî. Kwonmo, Nmî k:ii lee kmêle. Wod:oo dinki k:oo nm:uu wo dniye, munmeen:aa vyuwó. Yi mgîdî nmo dyé ngê, pwoo k:oo te dêpê gho. ⁴ Mw:aamw:aa dini ghi ngê Yesu tii vyuwo nmî módu, ngmênê pi daa myââ. ⁵ Nmopê, Kî tpókni. Nmopê, Pwoo k:oo te doo gho? Kwonmo, Nyââ, te doo gho. ⁶ Nmopê, Nmyi pwoo dinki mwada pee kée yó, y:i knî ngmê wunê wupwo. Wod:oo pwoo dinki mwada pee nmî kée ngê, te yilî a gho, doo u ntâa pwoo dinki k:oo daap:ono pêêdî ngê. ⁷ Pita ka kwonoo, Kî nmî Lémi vyîlo ye kwo. Saimon Pita ngê yi nyongo, apê, Nmî Lémi ye kwo, wod:oo u paa kpídî u paa ngmê t:ângo, tpuu a ndê ngê, kpé lêê u kwo mbêka wo, Yesu ka cháâcháâ mî kee wo. ⁸ Dinki k:oo a kuwo nmoo, nmînê pwoo nmeê a paapaa. Yesu kwéli doo a kwo daa kuughê, pwoo y:i nm:uu têtêdî ngê. ⁹ Dini ghi n:ii ngê lyoko nmî tee dniye, nê, Yesu ngê ndyuw:e ngmê atêdê kpê, te ngmê nk:êênî, mbídédî knî my:oo kwo. ¹⁰ Yesu ngê nmopê, Te n:ii da ghêpê dmi, knî ngma a fúw:o yó. ¹¹ Saimon Pita dinki kn:ââ ghê nmo a loo, pwoo nipi lyoko nmo pêêdî ngê. K:omo tpile te ndîf yono y:a limo y:a mê pyile y:i a ghê,

^m20:24 Njon 11:16; 14:5 ⁿ20:29 1 Pita 1:8 ^o20:30 Njon 21:25

^p20:31 Njon 3:15; Lóma 1:17; 1 Njon 5:13 ^q21:5 Luukí 24:41

^r21:6 Luukí 5:4-7

ngmênê pwoò daa chaa ngópu. ¹²Yesu ngê nmopê, A pwiyé dmyeno, nté anyi ma yó. U kwo nmî nkîngê mbê dniye, u kwo mēdaap:oo póó dniye, Nyi n:uu, mu kópu u dîy:oo nmî lama doo ya, Kî nmî Lémi. ¹³Wod:oo Yesu ngê mbîdédi a ngêêdî, nmo a kpo, te nmo myedê kpo.

¹⁴Yesu ngê yinté chóóchóó pyolombó nmo a kēma ngê, kpēênî mwâ a pii wo. ^s

Yesu Pita k:ii u ngwo dpîmo danêmbum

¹⁵Kmaapî yinmo kēlî ngê, Yesu ngê Saimon Pita ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdoò kî yéli yi nódo a nuu ghi dnyinté a tóó, ngmênê nyi mu ngmîdi a nuu ghi ndêndê ngê nódo a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóó nê, nuu ghi a nódo ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono. ^{t16}Myombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, A nuu ghi nódo a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódo ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi y:enê. ^{u17}Pyolombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdoò a nuu ghi nódo a tóó? Pita u nuw:o dono ngê pyodo, mu kópu u dîy:oo Yesu u kwo pyolo póó wo, kwo, A nuu ghi nódo a tóó. Yesu ka kwo, A Lémi, kópu yilî yintómu lama ka pyede. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódo ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono, mb:aamb:aa ngê cha a chedêchedê y:amîy:amî dé. ¹⁸Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Dini ghi n:ii ngê pi mgêmî ngê nyoo a ya, malêti maa nyimo t:emî, nuw:o ngê ghini u pi dpîmo

tpapê, y:i nyimo lêpî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê vy:enevy:ene kēpa anyin:aa kwo, pi ngmê ngê yedê nédê amî t:ee ngi, ghini u yi nga daadî kwo, y:i wa nuw:o ngi, ngêê dē y:i wa chámê dē, u ngwo wa km:êê ngi. ^{v19}Kwo, Cha a nj:ii nê. Yesu ngê Pita u pwopwo u maa yinté nmo a kēma ngê, u ngwo nmo w:ee ngê, nê, Pita ngê Chóó Lémi u pi yi pwopwo tēdê wa knî.

Kópuni Yesu ngê a p:uu vvyu

²⁰⁻²¹Pita u kuwó yi diyé wo, yi m:uu noo, apê, Pini n:ii Yesu u nuu u pi ngê a tóó, mu kwo. Apê, Kmaapî tēdê Yesu ka vyîlo yi póó wo, kwo, N:uu ngwódo ngê angmê ghê. Wod:oo Pita Yesu ka póó wo, kwo, A Lémi, Kî pini ngê lukwe ngmêwa pyódu? ^{w22}Yesu ngê kwo, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Kî pini choo ya, u dí anê diyé, ye lukwe dîy:oo yi kópu p:uu nye nuw:o. Kwo, Cha a nj:ii nê. ²³Kópuni Yesu ngê Pita ka vvyu, yi kópu u l:êê dîy:oo Yesu u yoo knî y:oo ala kópu a tpaépê ngmê, apu, Nê daawa pw:onu. Ngmênê Yesu ngê daa vvyu, Nê daawa pw:onu. Ala kópu yi vvyu, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Nê choo ya, u dí anê diyé, ye lukwe dîy:oo yi kópu p:uu nye nuw:o.

A kuwókuwó kópu

²⁴Yi kópu yilî a ngópu pyodo, a ngwolo dē y:oo m:uu tumo, u ngwo dí d:êê té. K:omodanê kópu d:oo ngmê d:êê ngê. ^{x25}Yesu ngê kópu mē yilî d:uu ngê. Yi kópu yilî yintómu w:oo d:êê too, pi knî ye doo u ntââ ngê paa pyódu, daapêdê kp:aa t:oo.

Wu u dí. ^y

^s21:14 Njon 20:19,26 ^t21:15 Mát 26:33 ^u21:16 Dpodo 20:28; 1 Pita 5:2

^v21:18 2 Pita 1:14; Njon 13:36 ^w21:20-21 Njon 13:23-25

^x21:24 Njon 19:35 ^y21:25 Njon 20:30

YESU U DYÉPI YOO YI DPODO

Yesu u yoo yilî ngê u ngwo pyodo, ala u danêmbum. Nkéli dnye ngê u pi Acts, Misima dnye ngê u pi Toualali, nmînê nmo, Yesu u dyépi yoo yi dpodo. Pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukî, Antiyóka pi, yi pini kpeede ngê doo ya. Dye ghi knî ngmê ngê Póól dpîmo yâmuyâmu, yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu yinê d:êê ngê, apê, Tídówas nmo kuwo ngê, Samótídési nmî lee dniye. (Dpodo 16:11)

Mâawe ndîi ngmê, u pi Tiyopilas. Luukî ngê u yi doo kwo, Tiyopilas ngê Yesu u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pêdê w:ee ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Luukî ngê u puku miyó d:êê ngê, ngmê Yesu u danêmbum, woni ala puku, u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Nmî lama mb:aamb:aa ngê daa tóó, Luukî ngê ala puku ló m:aani ngê a d:êê ngê. Ndoo apê Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ 28 mî loo, Luukî ngê ala puku u ngwo a d:êê ngê. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mē 9 mî loo, Lóma tpémi y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu. Yi m:aani 70, ala ngwo 1970 u pwo.

Luukî ngê Tiyopilas ka u puku dê yi kakê mē u ngwo chámê ngê

1 Mw:ââkó Tiyopilas.

Ala kópu yilî a mwiymwiyé puku yedê ní d:êê ngê, Yesu ngê kópuni yilî d:uu ngê, myenté pi knî yi nuwo kópuni yilî kwólu, u dí, wéni n:ii ngê u Mî ka mî kee wo.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye chóóchóó u ngwo ye a kēma ngê

² Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mēda pii wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngópu,

u dyépi knî ye u kópu yilî a kuwo ngê, yélini mwiyé a ngmidi ngê. ²³ Yi dpodo p:uu wo podo y:a chedê ngê, daa ng:êêntómu chóóchóó ye dpîmo a kēmakēma, wod:oo yi lama mb:aamb:aa ngê yaa wo, apê, Kî pini ndêndê ngê mēdê pii wo. Yi dini ghi ngê Yesu ngê daa ng:êêntómu chóóchóó ye a kēma ngê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye dpîmo danêmbum. ^{a4} Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii nipi dnye ya, Yesu ngê yepê, Njedusalem kēdmyenêngê kuwo ngmê. Yepê, M:aa u yeedeyeede mwiyé dmyinê t:âât:ââ, kópuni p:uu nmye noo a danêmbum. Yepê, Yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo. ^{b5} Yepê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpîmo a kmênêkmênê dé, ngmênê mââ m:ii M:aa ngê chóó u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. ^c

Yesu u Mî ka u ngwo kee wo

Mak 16:19-20; Luukî 24:50-53

⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi knî yi k:ii nipi a wó, u kwo póó dniye, kwo, Nmî Lémi. Kwo, W:êê tpémi y:oo ala kópu m:uu ka a vyi ngópu, apê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wa a ngee nmo, nmo Yisiléli tpémi nmî mbodo dmi mudu y:i wa yââ, kn:aa yéli yi kada pini ngê am:oo pyaa dmi. Kwo, Yi kópu ala ngwo a pyodopyodo? ⁷ Yesu ngê yepê, Kópuni wa pyódu, M:aa ngê yi dini ghi u kópu chóó wa vyi. Yepê, Yi dini ghi nmyi lama daawa yââ. ^{d8} Yepê, M:aa u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê nmyi pwo wa a ghîi, yepê, d:ud:umbiy:e wa wêdêwêdê kalê nmyo, pi knî ye a p:uu u nkwo anmyin:aa danê, Njedusalem tpémi ye, Njuda tpémi ye, Samédiya tpémi ye, myenté dyámê ghi yintómu knî yi mbêmê. ^{e9} U danêmbum dini ghi

^{a1:2} Luukî 24:51 ^{a1:3} Luukî 24:36-49; Dpodo 10:41

^{b1:4} Luukî 24:49; Njon 14:16-17; Dpodo 2:33 ^{c1:5} Mát 3:11

^{d1:7} Mak 13:32 ^{e1:8} Mát 28:19; Dpodo 2:32; 5:32; Epeso 3:16

n:ii ngê a kêlî ngê, wod:oo Chóó Lémi ngê mbóó p:uu yi ngópu kmungo, apê, Nkalî too pee vy:o ad:uu t:iy:e.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê mbóó p:uu kee wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo yi ngwolo dmi dêpê y:ee ngópu, mbóó p:uu mudnye vyuwo, wod:oo pi yi nkîgh:ê miyó adî m:uu ngmê, yi kpîdî dê kpaapîkpaapî dê. ¹¹ Yi tpódu y:oo yepê, Nkálîli tpémi. Yepê, Lukwe dîy:o al:ii nmye kwo té? Yepê, Lukwe anmye y:enê ngmê, mbóó p:uu? Yepê, Ye pini Yesu, pini n:ii nmyi ngópu dê kee, u Mî ka, yepê, mbóó p:uu u Mî ka ntee dê kee, dîyo dyámê mbêmê yintê amêdê diyê. ^f

Mêtayas ngê Njudas u d:aa u ngwo a kââdî ngê

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi knî y:oo mbu mbodo Olipi a kuwo ngópu, Njedusalem mê diyé dniye, daa ndîi máádi ghi tp:oo yi kalê ngópu. (1 km.) ¹³ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, yi ngomo ghi u mênê mî kee dniye, kwéli dnya a ya. Yi pi dmi Pita ngmê, Njon myomo, Njems pyolo, Andru podo, Pilipi limo, Tomas wono, Mbatolomyu pii, Mátiyu wolo, Njems Alîpayas tp:oo tówo, Saimon yono, n:ii ngê u yi doo kwo, Lóma tpémi nmî ngm:ii kalê té, Njudas Njems tp:oo mê ngmê. ¹⁴ Dye ghi yintómu nipi dnyimo ngêpê, pyââ knî yi k:ii, myenté Méli Yesu u pye ghee knî mye yi k:ii.

¹⁵⁻¹⁶ Wo ngmê ngê pi yonoy:a mê myoy:a nipi dnye ya, yélini Yesu ka dnye kêlîmî. Wod:oo Pita yi vy:o ghêêdî wo, yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépîdi ka Njudas p:uu kópuni a vyu, yi kópu Dépîdi ngê puku yedê u nkwo a d:êê ngê, yepê, doo u ntââ Njudas ngê yi kópu daapî kn:aadi ngê, ndêndê ngê ntiye ngê. Yepê, Yi Nju-

das Yesu u kwódo ngê vyîlo yi ghê wo, dini ghi n:ii ngê Yesu mî mgîmî ngópu. ^{g17} Yepê, Njudas nmî vy:o pini ngmê, mu kópu u dîy:o Yesu ngê a ngmîdi ngê, u k:ii nipi nmîmo dpodo.

¹⁸ (Dini ghi n:ii ngê Njudas Yesu u kwódo ngê ghê wo, Nju tpémi yi mââwe ndîi knî y:oo u kwo yi ngópu, yi ye ndapî ngê Njudas ngê têtê ghi ngmê pwila ngê. Njudas ngê tpéê kópu vyu, apê, Ayii! Yesu u kwódo ngê m:aa ghê wo. Wod:oo chóóchóó mbwámê a nâkâ ngê, têtê mbêmê dyimê wo, daa pyiyé wo. Ntóó mbwó wo, km:oo pwaa wo, íuknî a pwii wo. ^{h19} Njedusalem tpémi y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi têtê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêê u têtê ghi, yi chóó yi dnye ngê, Akeldama.)

²⁰ Pita ngê yepê, Dépîdi ngê wéti puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê,

U ngomo podo ngê paa pyaa we,
pi y:i daapîchoo ya.

Yepê, ala kópu myedê d:êê ngê, apê,

Kn:aa pini ngmê ngê dpodo têtê u d:aa pêtê kââdî ngê, ⁱ

²¹⁻²² Pita ngê yepê, Pi ngmê ngê Njudas u d:aa modo kââdî ngê, pini n:ii u lama a tóó, Ndêndê ngê Yesu a pii wo. Yepê, Yi pini ngê pi knî ye choon:aa tpapê, Yesu ndêndê ngê a pii wo. Yepê, Alanté pini u ntââ, pini n:ii dye ghi yintómu nmî vy:o doo kwo, kn:ââ Njon ngê Yesu mbwaa paa mwo a kmênê ngê, u dî Yesu u Mî ka mî kee wo.

²³ U kuwó dini ghi ngê pi miyó a pyw:ee ngópu, Mêtayas pini dê Njósép Sapasî tp:oo, u pi mo a tóó, Njastas.

²⁴ Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee dumo, Yesu ka dnye ngêpê, kwo, Mw:ââkó nmî Lémi, doo u ntââ ala pini dê daanmî chámê dê, ngmênê nyi u ntââ, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi gha dmi lama dé. Kwo, Pini n:ii nyinê ngmîdi ngê, kwo, nmî nuw:o

^f1:11 Luukî 21:27; Tpyuu 1:7 ^g1:15-16 Psalm 41:9

^h1:18 Mát 27:3-10; Luukî 22:22 ⁱ1:20 Psalm 69:25; 109:8

nedê yimi a téní. ²⁵ Kwo, Yi pini nyépi ngê wa pyódu, nipi u k:i anmî dpodo, Njudas u d:aa yinê wa a kââdí, mu kópu u díy:o Njudas ngê ka a kuwo nmoo, chóó angénté kî pyodo. ²⁶ U kuwó dini ghi ngê Pita yi ngópu doo ng:oo, Mêtayas u ngwo a pyw:ângo, wod:oo yi pini ngê Njudas u d:aa yinê a kââdí ngê, dyépi y:a mêm ngmê knî yi vy:o mî ghê wo.

Yesu u yoo knî ye Chóó Lémi u Ghê Dmi u ngwo a gho

2 Dini ghi n:i ngê Yesu pwene, wo limoy:a mî loo, Nju tpémi yi naa ngma a pwaa wo, u pi Péntikos. ^{j2} N:i dé Yesu ka dnyimo kélîmî, yi nááli tédê nipi a da wo, wod:oo mbóó p:uu yópu ndîi u dnye ngmê ny:ee ngópu. Ngomoni k:oo dnye kwo, pi yintómu knî y:oo mye ny:ee ngópu. ³ Wod:oo ndê dóó yilî m:uu ngópu, chaa wo, yi ndéni dóó yi mbêmê ntémwintémwi ghê wo. ^{k4} Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yintómu yi gha dmi a nt:ee too, u ntââ ngê pyódu too, wod:oo daa dnye ngmîdi ngê dnye mbumu. Yélini Njedusalem doo kwo, yi kópu dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, wod:oo yoo nipi a wó. ¹

⁵ Yi dini ghi ngê Nju tpémi daa dyámê pee ngmîdi mbêmê dnya a ya. Epílaham yi kn:ââ mu ngmîdi, Chóó Lémi yi yâpwo mu ngmîdi, ngmênê yi dnye u mo u mo dé. Dye ghi knî ngmê ngê Njedusalem naa tédê dnyimo lêpî. ⁶⁻⁸ Yi yéli y:oo Yesu u yoo yi dnye dmi dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, apê, Kî lónté kópu? Apê, K:omo tpile kî yéli yintómu Nkálili tpémi, yi dnye mu ngmîdi, ngmênê nmî dnye ngê nmî dnye ngê ka mbumu té. Apê, Lukwe y:e ngmêdé pyódu? ⁹⁻¹⁰ Apê, Nmo knî ngmê Pátiya tpémi, Midiya tpémi, Elam tpémi, Mbápiilon tpémi, Njuda tpémi, Kapadosiya tpémi, Pon-

tós tpémi, Esiya tpémi, Pídichiya tpémi, Pamípiliya tpémi, Yichip tpémi. Apê, Nmo knî ngmê Sadéni tpémi, Lipiya wee u kwo nmo ndê dniye. ¹¹ Apê, Nmo knî ngmê Lóma tpémi, woni knî yi kn:ââ Epílaham, woni knî yi chóó Nju pi ngê pyaa dniye. Apê, Nmo knî ngmê Kíditi tpémi, nmo knî ngmê Alépiya tpémi. Apê, K:omo tpile nmî dnye daa ngmîdi, ngmênê kî yéli y:oo nmî dnye ngê nmî dnye ngê ka mbumu té, Chóó Lémi ngê ndîi kópuni d:uu too, nmo ka tpaépê t:oo. ^{m12} Kópuni pyodo d:ud:umbiy:e dépê w:ee ngópu, noko yepê, Kî lónté kópu? ¹³ Pi yilî knî y:oo yi kópu vyi ngópu, ngmênê woni knî y:oo noko yepê, Kêdê ghéti dmi, mbwaa dê nda ngmê.

Pita u kópu dyuu

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi y:a mêm miyó yintómu ghêédî dniye, Pita pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Yélini Njedusalem dmyinê dââ, yepê, a ka nga a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni dê pyódu, u kakêmê nmye n:aa chámêchámê. ¹⁵ Yepê, Ala kópu dmye vyi ngmê, Kî tpókni y:oo mbwaa dê nda ngmê. Yepê, Kêle, ngmênê mbwaa dp:oo ndâ, mu kópu u díy:o doo u dye ghi, kââdí ngê daa ndîi mbóó ghi yedê kuwo. ¹⁶ Yepê, Kî tpókni yi k:i daa mbwaa yidpî nda, ngmênê kópu kamî nmo ngmêyi t:aa, Njowel wunê kópuni p:uu doo a danê, Chóó Lémi u komo u ngwo mwo a kââ. Yepê, Njowel ngê Chóó Lémi u kópu wunê alanté mwo a d:êê ngê, apê,

¹⁷ Dini ghi n:i ngê tpile yilî yintómu machedê ngê wadí pyodopyodo, a Ghê Dmi mwiyé wanê dy:ââ, pi yilî yintómu yi mênê wa kee.

Nmyi tp:ee dmâádima y:oo a komo pi knî ye adnyin:aa kapî,

^{j2:1} Deut 16:9-11 ^{k2:3} Mát 3:11; Njon 3:8

^{l2:4} Njon 14:17; Dpodo 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17 ^{m2:11} Tpyuu 7:9

mâawe knî ye yi wóo k:oo a kópu dyuu ana a tpaê dé. ⁿ

¹⁸ Yi dini ghi ngê daa kada pini knî ye yi mo a Ghê Dmi wanê dy:ââ, ngmênê a yoo yintómu knî ye a Ghê Dmi amyenê dy:ââ, yélini a ka adnya a ng:aa.

Yi yéli y:oo a komo y:oo adnyin:aa kapî.

¹⁹⁻²⁰ Mbóo p:uu kópu ndîi yilî anîn:aa d:uud:uu, dyámê mbêmê yinté amyenîn:aa d:uud:uu dé. Yi ngwo dini ghi ngê wêê wa pwii, ndê wa t:aa, dpudu ndîi ngê wa pyódu, kââdî mgêê nkaa vy:oo wa ch:iy:e, d:ââ wêê kuu ngê wa pyódu, u kuwó dini ghi ngê pi yilî wanî kpada.

²¹ Yi dini ghi ngê pini n:ii ngê a ka wa vyi, Ngee nédi, yi pini wanî ngee.

²² Pita ngê yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, A kópu dyuu dpî ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî yi lama paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê Yesu yinê a dy:ââ ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê Yesu yinê a wêdêwêdê kwólu, mbwudu yilî u ngwo doo chap. Yepê, Yi kópu nmyi lama ka tóó, mu kópu u díy:o Yesu ngê yi kópu yilî nmyi ngópu doo d:uud:uu. ²³ Yepê, Chóó Lémi ngê u dy:oo wunê a chapwo, apê, Díyo Yesu amî mgîmî ngmê, amî vya ngmê. Yepê, Yi kópu nmyi ntiye ngópu, Yesu nmyi mgîmî ngópu, Lóma tpémi ye nmyi y:ee ngópu, vya ngópu, kídosi nédê t:ee ngópu. ²⁴ Yepê, Yesu nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê. Yepê, Yi dono vy:oo mêtê y:ângo, mu kópu u díy:o doo u ntââ pwopwo ngê daapêdoo tpyé. ²⁵ Yepê, King Dépidi ngê Yesu u kópu dyuu wunê alanté a d:êê ngê, apê,

A lama a tóó, A lémi ngê daawa kuwo nê, yinê a ngêêpî nê, dono daangmanê pyw:oo. ^q

²⁶ Yi kópu u l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê a tóó,

Chóó Lémi n:aa chaa kîgha ngê.

A Lémi, k:omo tpile wanî pw:onu, wanyinê ngee nê.

²⁷ Yélini pw:oo dniye, yi yéli yi vy:oo daanyinê kuwo nê, wanyinê ngî nê, têtê ngê daawa ma nê,

mu kópu u díy:o nyi mu ngmidi a kada nye tóó.

²⁸ A ghê a ka amênnyinê diyédiyê kwolo.

Dini ghi n:ii ngê am:aa m:uu ngi, a gha mb:aamb:aa ngê am:ii pyódu.

²⁹ Pita ngê Nju tpémi ye yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Nmî mâawe ndîi Dépidi u kakêmê nmye n:aa chámêchámê. Yepê, Wunê ló dini mwo a pwene, kî kmênê ngópu, awêde kpê ala p:aani ka tóó. ³⁰ Yepê, Chóó Lémi u komo yinê dpîmo a kapî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vyu, yi kópu u lama mb:aamb:aa ngê doo ya, kwo, Nîi nédê pi ngmanê ngmidi, yi pini nyoo yi king ngê wa pyódu. Kwo, Ntee nye tóó, yintoo king ngê wa pyódu. ³¹ Yepê, Dépidi u lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, têtê ngê daawa ma, amêtê pyidu. Yepê, U l:êê díy:o Dépidi ngê yi kópu u ngwo d:êê ngê. ³² Yepê, Dépidi pini n:ii p:uu doo a danêmbum, yi pini ndêndê ngê Yesu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, nmo yintómu nmî ngwolo knî y:oo kînmî módu, Yesu mêka a pii wo. ³³ Yepê, Chóó Lémi ka mêtê kee wo, u nkîgh:ê mîmî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. Yepê, Nmî Mî ngê kópuni wunê a vyu, yi kópu u ngwo dê

ⁿ2:17 Joel 2:28-32 ^q2:22 Njon 3:2 ^p2:23 Dpodo 4:27-28; 1 Pita 1:20 ^q2:25

Psalm 16:8-11 ^r2:29 1 Kings 2:10; Dpodo 13:36 ^s2:30 Psalm 132:11

^t2:31 Psalm 16:10 ^u2:32 Dpodo 1:4,8; 7:55-56; 1 Pita 3:22

d:uu, Yesu ka chóó u Ghê Dmi dê y:oo, nmo yinë myedê dy:ââ. ³⁴Yepê, Yesu mbóó p:uu ntee kee wo, Dépidi yinté mē-daa kee wo, ngmēnê Dépidi ngê chóó u kópu dyuu alanté wunê a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo, Mî ndîi ngê n:aa pyépi a che p:ââ pee ngê chi ya, pi yintómu chi y:enê dé. ^v
³⁵Yélini m:uu a l:êê té, díyo aní vya té, nyi yodo u maknopwo waní yé té.

³⁶Pita ngê yepê, Yisiléli tpémi. Yepê, Ala kópu ka dmyinê kélímí, Yesu pini n:ii kídosi íedê nmyi t:ee ngópu, yi pini Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, nmí kada kââ.

³⁷Pi kní y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, tpée kópu mî vyi ngópu, yi gha dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, Pita u pyipe kní yi k:ii nipi ye póó dniye, yepê, Nmí mbwó yoo, ló kópu ngmanmí d:uu? Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmo awêde wunê vyímí. ^{w38}Pita ngê yepê, Nmyo ngmēngmēnté nmyi dono a kuwo tóó, Yesu u pi ngê mbwaa paa nmo kmēnēkmēnē nmyo, yed:oo nmyi dono mēdaadí ya, Chóó Lémi ngê u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmye wa a kê, chóó u Ghê Dmi nmyi mēnê wa kee. ³⁹Yepê, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmye wa a dy:ââ, nmyi tp:ee dmââdîma yi k:ii, yélini kuughê wunê kwo mye yi k:ii. Yepê, Chóó Lémi ngê yélini wa a ngmídi, yi yéli u yoo vy:o wa kââ, chóó u Ghê Dmi ye wa a dy:ââ, yi mēnê wa kee. ^x

⁴⁰Pita ngê pi kní ye daa kópu ngmídi vyi, doo kwunokwuno dé, yepê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini kní y:oo Yesu vya ngópu, yi yéli mwo a kuwo

tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê daa pēdê kpada nmyine. ⁴¹Pi yilí Pita ka kélímí mbê dniye, yi yéli dyépi kní y:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa dnye kmēnēkmēnē dé, pi pyolo yono yono y:a yi wéni ngê Yesu u yoo vy:o ghê dniye. ^{y42}Yi yéli dyépi kní yi p:uu dnyimo ndiye, yi nuw:o dmi ngmídi ngê dpímo ya, nipi dnyimo ngēpê, nipi dnyimo kmaapí, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain ntee ye y:ângo, yi kópu yinté u nkwo dnyimo d:uud:uu.

Yesu u yoo ntee dnyimo ya

⁴³Yesu u dyépi kní y:oo mbwudu yilí dnyimo chap, pi yoo yi nyepēnyepê u kópu ngê dpímo pyodopyodo, apu, Kî tpókni y:oo lónté kópu ka d:uud:uu t:oo. ^{z44}Yélini Yesu ka dnyimo kélímí, yi nuw:o dmi ngmídi ngê dpímo ya, yi tpile noko dnyimo yémí dé. ^{a45}Yi tpile kuwa dnyimon:aa yémí dé, pi kní y:oo ye dnyimon:aa pywupwi dé. Yi tpile kní yi pywuu dnyimo a íeíe, yi vy:o pinté kní ye dnyimon:aa yémí. ⁴⁶Dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi dnyimo a wó, yi ngomo k:oo yi ngomo k:oo nté nipi dnyimo pípi, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpímo ya, dnyimo numo yeedeyeede, noko dēdnyimo mtíkó, Chóó Lémi dnyimo chaa kígha. ^{b47}Kuwa tpémi y:oo apu, K:uuchēm u yoo. Dye ghi yintómu nmí Lémi ngê pi dpímo ngēēpi dé, u ngwo u kwo dnyimo kélímí, u yoo vy:o dnyimon:aa wowo, u yoo yinté yilí ngê dpímo pyodopyodo. ^c

Pita Njon y:oo kpálí kpêê u ngwo pyi ngópu

3 Wo yintómu kní yi k:oo Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa ngēpê, dini ghi n:ii ngê kââdî t:ono dpímo wowo, u ngwo dnyimo

^v2:34 Psalm 110:1 ^w2:37 Dpodo 16:30-33 ^x2:39 Epeso 2:12-13,17

^y2:41 Dpodo 4:4; 5:14 ^z2:43 Dpodo 5:11-12 ^a2:44 Dpodo 4:32-35

^b2:46 Luukí 24:53 ^c2:47 Dpodo 6:7; 11:21,24

koko. Wo ngmê ngê Pita pini dê Njon yi ngêpê têtê até yi lee knopwo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpîmo koko, keñe n:ii u pi K:uuchêm u keñe, ² yi keñe nkîgh:ê pi ngmê m:uu ngópu, kpâlî dê kpêê dê. Yi pini dini ghi n:ii ngê mwo a ta, yinté dpîmo ya, kpâlî dê kpêê dê, dêdpîmo m:ii. Dye ghi yintómu yi pini u pyipe knî y:oo dnyimo dnyinêdnyinê, yi keñe nkîgh:ê dnyimon:aa yiyé. Yélini ngêpê têtê dnyimo koko, yi kpâlî kpêê ngê ndapî ye dpîmo dmyinê. ⁴³ Dini ghi n:ii ngê yi kpâlî kpêê ngê Pita pini dê Njon m:uu doo, yepê, Ndapî a ka ngma a kê nyoo. ⁴ Até yidpîmo y:enê, Pita ngê kwo, Ngî m:uu nyédi. ⁵ Wod:oo ye até yi vwu wo, apê ngmênê, Tpile a ka ngmê wunê kuwo ngmê. ⁶ Pita ngê kwo, Ndapî a ngópu daa tóó, ngmênê kópuni a mênê a tóó, vyîlo nga yinîné kuwo. Kwo, Yesu Kédisu Nasalet pi u pi ngê n:aa ghêêmî kapî ngi. ^{e7} Kwo, Gh:êêdé. Wod:oo u wénî pee kele, ghêêmî kââ. Yi dini ghi ngê yi pini yu nd:oo dê wêdêwêdê ngê pyaa knopwo, mbêka wo, ghêêmî ghê wo, wod:oo doo paa. ⁸ Wod:oo yi pini Pita pini dê Njon yi p:uu kele, Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi mē kee dniye. Yi ngomo k:oo doo m:ii, doo mbêka, Chóó Lémi modoo chaa kîgha. ⁹⁻¹⁰ Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mya ngópu, apê, Kî kpâlî kpêê. Apê, Dye ghi yintómu K:uuchêm u keñe t:âmo kîdpîmo yââyââ, pi knî ye y:i dpîmo ndapî dmyinê. Apê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê mēka m:ii, Chóó Lémi myeka chaa kîgha. Apê, Kî lónté kópu? Apê, Lukwe u ngwo ngmêdê pyódu?

Pita ngê kpâlî kpêê p:uu kópuni vwu

¹¹ Pita Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi kêlê kele, yi kêê dê mgîmî doo. Chóó Lémi u ngomo dini ghi n:ii

ngê dnya a kuwokuwo, ghi ngmê y:i lee dniye, u pi Solomon u ngomo ghi. Yi kêlî ghê pi yintómu a da wo, Noko yepê, Vyuw! Apê, Kî tpódu y:oo kî pini lónté dê pyi ngmê? ¹² Pita ngê yoo dini ghi n:ii ngê módu, yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Lukwe díy:o nmye liya té? Yepê, Lukwe díy:o nmye y:enê nyo? Yepê, Daa nyi chóó nyi wêdêwêdê ngê dnye pyi. Yepê, Daa nyi chóó nyi l:êê ghi u díy:o kî pini dê pyiyé. ¹³ Yepê, Kêle. Yepê, Chóó Lémi ngê yinê dê pyi. Yepê, Nmî yâpwo njini, pini n:ii ka nmî kn:ââ Epîlaham dpîmo a ngêpê, tp:oo Yisak u kwo myedpîmo a ngêpê, Njakóp u kwo myedpîmo a ngêpê, yepê, pini n:ii ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yepê, yi yâpwo ngê ala pini yinê dê pyi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, A dpodo pyu Yesu u pi ndîi ngê paa pyaa we. Yepê, Yi pini nmyi mgîmî ngópu, Paléti ka nmyi y:ee ngópu. Yepê, K:omo tpile Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, yepê, ngmênê nmyi mb:ii ngópu. ¹⁴ Yepê, Yesu ngê Chóó Lémi mu ngmîdi u dnye doo nyêm, kópu dono daangmê d:uu ngê, ngmênê u wépi nmyi pwaa ngópu, Paléti ka nmyi vyi ngópu, kwonye, Yesu vya ngi, Mbadapas pw:ii ngi. ¹⁵ Yepê, Mbadapas pi vyee pyu, yi pini nmyi pw:ii ngópu, Ghê u Kn:ââ nmyi vya ngópu. Yepê, Nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mēda pyidu ngê. Yepê, Yi kópu nmî chóó nmî módu. ¹⁶ Yepê, Vyîlo yi Yesu u wêdêwêdê mbêmê ala kpâlî kpêê dnye pyi. Yepê, Kópuni dnye m:uu ngmê, kópuni nmyi lama a tóó, yepê, yi kópu Yesu u pi ngê dnye d:uu, mu kópu u díy:o u kwo nye kêlimî mo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala pini nmyi ngópu dê pyiyé. Yepê, Nmyo yintómu kîdmye m:uu ngmê.

¹⁷Yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini knî yi k:ii Yesu nmyi vya ngópu, nmyi lama dêpwo ya, Yi pini Chóó lémi ngê a ngmîdi ngê. ^{h18}Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê yinté kópu a vyi ngópu, apê, Díyo Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmîdi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinté ntye ngê. ⁱ¹⁹⁻²⁰Yepê, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, yed:oo nmyi dono yintómu wa chedê, mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo, Yesu amyedê dy:ââ, pini n:ii nmyi l:êê díy:o a ngmîdi ngê. ²¹Yepê, Mbóó p:uu a tóó. Yepê, Kópu yintómu n:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a vyi tumo dini ghi n:ii ngê wa pyaa dmi, yepê, Yesu dyámê mbêmê u ngwo wa a diyé. ²²Yepê, Mósisi ngê ala kópu a vyi, apê, Nmî Lémi nmî yâpwo ngê ntee a ngmîdi noo, nê ntee pini nmyi vy:o mu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ. U dnye ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ng:aa. ^{j23}Pini n:ii ngê yi pini u dnye daadí nyêm, yi pini Chóó Lémi ngê u yoo vy:o wa a pw:ii, wamye kpada. ²⁴Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, kn:ââ Samuwel, nkoo nmo, yi komo kapî pyu yintómu nmî dye ghi p:uu dnyimo a danê. ²⁵Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a vyi tumo, yi kópu nmyi vy:o a pyodopyodo té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epílaham pini dê Chóó Lémi a numo kââdí doo, Chóó Lémi ngê Epílaham ka kwo, Nii nédê pi ngmê ngê dyámê mbêmê pi yintómu wa ngee té. ^{k26}Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ka a dpodo kwólu, nmye mwiyé a dy:ââ ngê, yinê wa ngee nmyo, nmyi l:êê ghi dono knî yi vy:o yinê amyedê y:ee nmyo.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita pini dê Njon u ngwo kóté kalê dumo

4 Pita pini dê Njon y:oo pi knî ye danêmbum ghêlî k:ii dêpê kêlî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo, Sadyusi yoo, Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u k:ii yi u ngwo taa dnye. ²Yi yéli nod:e dnye, Pita pini dê Njon ye, mu kópu u díy:o yi pini dê y:oo pi knî ye dpîmo tpaê, yipu, Yesu kî pwene, kímêdê pii wo. Sadyusi knî y:oo noko vyi ngópu, apê, Lukwe díy:o kî pini dê y:oo ala kópu a tpaê ngmê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. Apê, Yinté daa tóó. Yi kópu u l:êê díy:o nod:e dnye. ³Wod:oo yi pini pyille knî mgîmî tumo, mbwa k:oo kalê tumo, mu kópu u díy:o apê, Mgîdí wunê ghayghay. Apê, Mââ wanmî kóté kalê té. ¹⁴N:ii knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, yi yéli yi vy:o yilî u kwo kêlîmî mbê wo. Yesu u yoo ndîi ngê u ngwo pyodo, mââ yintómu limo yono yono y:a. (5,000) ^m

⁵⁻⁶Womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, mâawe ndîi yoo, dêêpî pyu yoo Njedusalem mênê wó, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndîi Anas u yoo knî yi k:ii, myenté Kayapas, Njon pini dê Aleksándê mye yi k:ii. ⁷Yi yéli y:oo Yesu u dyépi dê kóté kalê dumo, yepê, Angênté dpî d:uu ngmê? Yepê, Ló wêdêwêdê mbêmê dpî d:uu ngmê? Yepê, N:uu u pi ngê dpî d:uu ngmê? ⁿ⁸Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pita a nt:ee ngê, yepê, A léma, nmî kada pini yoo. ⁹Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi lama yaa we, kpâlî kpêê nanê pyi, kópu mb:aa n:uu ngê u ngwo d:uu, api? ¹⁰Yepê, Nmyi lama choo ya, Yisiléli tpémi yintómu yi lama myechoo ya, Yesu Kédisu Nasalet pi, pini n:ii kîdosi nédê nmyi t:ee ngópu, Chóó Lémi ngê mēda pyidu ngê,

^{h3:17} Luukî 23:34; 1 Tim 1:13 ^{i3:18} Luukî 24:27 ^{j3:22} Deut 18:15,18-19

^{k3:25} Gen 22:18; Nkal 3:8 ^{l4:3} Dpodo 5:18 ^{m4:4} Dpodo 2:41; 5:14

^{n4:7} Mát 10:19-20

yi pini u wêdêwêdê mbêmê, u pi mbêmê ala kpâlî kpêê nyi pyi. Yepê, Ngî m:uu yó, mb:aamb:aa ngê mēka m:ii. ^{o11} Yepê, Vyîlo Yesu p:uu ala kópu wunê a d:êê ngópu, apê,

Yi pâani nmyi kée ngópu,
yi yini pâa pw:eni ngê vyîlo mēyi pyodo.

^{p 12} Yepê, Yesu mu ngmidi nmî mb-wámê. Yepê, Dyámê mbêmê pi yilî yi vy:o Chóó Lémi ngê pi mu ngmidi a ngmidi ngê, u ntâa yinê wa ngee nmo. ^q

¹³ Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu dyuu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê dmi yi mēnê ghipé wo, apê, Á! Apê, K:omo tpile daa ndiye pyu ndîi dê, ngmēnê doo kede knopwo, nmo ka danēmbum mo. U kuwó dini ghi ngê a w:ee ngópu, apê, Kî pini dê Yesu p:uu dpîmo ya. ¹⁴ Yed:oo kópu mēdaa vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Pita pini dê Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi nkîgh:ê m:uu ngópu. ¹⁵ Wod:oo yi pini pyile knî kuwa mwiye mē dy:âa tumo. ^{r16} Noko yepê, Lukwe y:e ngmanmî md:o? Noko yepê, Njedusalem pi yintómu yi lama a tóó, Wu pini dê y:oo mbwudu ngmê chaa ngmê. Noko yepê, Doo u ntâa daanmî vyi, A k:omodanê mo. ¹⁷ Noko yepê, Ala kópu ndîi ngê kîngê pyódu, mwada y:i kîngê nî. Noko yepê, Wu pini dê ye paa kwódu koo, pi knî ye Yesu u pi mēkîngê vyi ngmê. ^{s18} Wod:oo yi pini pyile knî a dyé tumo, Pita Njon ye yepê, Kî tpódu. Yepê, Yesu u pi ngê pi kudungmê ndiye kalê ngmê. ¹⁹ Pita Njon y:oo yepê, Nmyi chóó dpî vyi yó, nmyi dnye dmi ayiny:oo nyēm, ó Chóó Lémi u dnye ayiny:oo nyēm. ²⁰ Yepê, Kópuni nyinê m:uu too, kópuni nyinê ny:ee too, pi knî ye vyîlo y:ee tpaê té, ye danēmbum daanyi yé. ²¹ Nju tpémi yi kada pini

knî y:oo d:ud:umbiy:e ye kwódu ngópu, yed:oo mē kalê tumo. Doo u ntâa daapê kpada dumo, mu kópu u dîy:o pi yilî yintómu yi lama doo ya, Kî tpódu y:oo kpâlî kpêê y:oo pyi ngmê, Chóó Lémi u ngwo dnye chaa kîgha. ²² Yi kpâlî kpêê määwe ndîi, u m:âa podo y:a ka mē mbêpê wo.

Yesu u yoo Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê

²³ Pita Njon kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê kalê dumo, Yesu u yoo vy:o mē diyê knopwo, Nju tpémi yi kada pini knî y:oo kópuni ye vyi ngópu, yi kópu Yesu u yoo knî ye mîmî vyi ngópu. ²⁴ Yi yéli y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi ka dnye ngêpê, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mbóó dyámê ntii nyi l:âmo too, tpileni y:i a pyede m:ii l:âmo too. ²⁵ Kwo, Nmî kn:âa Dépidi m:uu doo a dpodo, úyóó Ngê Dmi ngê yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Kn:aa dyámê tpémi lukwe dîy:o Chóó Lémi ka a nod:enod:e nyédi?

A Lémi u pwele lukwe dîy:o a chapwo ngópu?

Dpî dêê dmi. ^t

²⁶ Dyámê u kada pini yoo nipi dpo wó, u yi y:e a kwo yédi,

Chóó Lémi p:uu nmî l:êê,
pini n:ii a ngmidi ngê, p:uu myenmî l:êê.

²⁷ Kwo, Yi kópu ndêndê ngê pyodo, dini ghi n:ii ngê Helodi pini dê Pontiyas Paléti y:oo a kâadî ngópu, Yisiléli tpémi kn:aa dyámê tpémi mye yi k:ii myedê kâadî ngópu, Yesu u ngwo mb:ii ngópu. Kwo, K:omo tpile nyinê ngmidi ngê, m:uu doo dpodo, kn:aa pini p:uu dêpwo dpodo, ngmēnê mye mb:ii ngópu. ^{u28} Kwo, Yi kópu d:uu ngópu, mu kópu u dîy:o wunê nyinê vvyu, anye, Yi kópu

^o4:10 Dpodo 3:6,13-16 ^p4:11 1 Pita 2:4,7 ^q4:12 Njon 14:6

^r4:15 Njon 11:47 ^s4:17 Dpodo 5:28-29,40 ^t4:25 Psalm 2:1-2

^u4:27 Luukí 23:7-11

díyo wa pyódu. ^{v29} Kwo, K:omo tpile kada pini knî y:oo nmo dê kwódu ngmê, nkîngê nmî mênê a ngini, a ngee nmédi, ngópu dyuu pi knî ye anmîn:aa tpaê. ^{w30} Kwo, Ngwêdêwêdê mbêmê pi yilî dpî pyi ngi, dpî ngee nmédi, yed:oo nmodo pyu mb:aa Yesu u pi ngê mbwudu yilî anmî chap.

³¹ Dini ghi n:ii ngê ngêpê a kêlî ngópu, kwéli dnye ngêpê, yi ghi doo ghêdê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi gha dmi a nt:ee ngê, yed:oo dêdnyimo nkîngê, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye mēdnyimon:aa tpaê.

Yesu u yoo y:oo yi tpile noko u ngwo dnyimo yêêpî

³² Yesu ka yélini dnyimo ng:aa, yi gha dmi mu ngmidi, yi nuw:o dmi mu ngmidi. Pi ngê daa vyyu, Ala a mo a tpile, ngmênê tpileni yilî yi ngópu dpîmo ya, noko dnyimo yêêpî. ^{x33} Yesu u dyépi knî y:oo pi knî ye dnyimon:aa tpaê, yipu, Ndêndê ngê Yesu ka a pii wo, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. Chóó Lémi ngê dpîmo wêdêwêdê kîgha dé, mbwudu yilî u ngwo dnyimo chap.

³⁴ Yesu u yoo vy:o pinté dêpwo kwo, mu kópu u díy:o yélini yoo yi chóó yi tēpê ghi dnyimo ya, ó yi ngomo dnyimo kwo, kuwa tpémi y:oo yi tpile yilî ye dnyimo pywupwi dé. ^{y35} Yélini knî y:oo ndapî yinté dnyimo kmênêkmênê, yi ndapî dyépi knî ye dnyimo yémî, yi ndapî p:uu nipi mēdnyimo kmaapî. ³⁶ Lipi u tii hédê pini ngmê ngê yinté kópu ngmê d:uu ngê, u pi Njósép. Yi pini Saipídís pyodo. Dyépi knî y:oo yi pini u pi ntaa ngópu, apê, Mbanapas (u nt:u kópu, dêêpî pyu mb:aa). ^{z37} Yi pini ka kn:aa pini ngmê ngê u tēpê ghi pwila ngê, wod:oo Mbana-

pas ngê yi ndapî dyépi knî ye a núwo, ye mî y:àngo.

Ananayas cha dyépi knî ye u ngwo my:aayede mbê knopwo

5 Pi ngmê u pi Ananayas, u kpâm u pi Sapada. Yi tēpê ghi kn:aa pini ngmê ka y:ee ngópu, ye pwila ngê. ² U kpâm k:ii ndapî knî ngmê mgîpa kalê ngópu, Ananayas ngê woni knî dyépi knî ye núw:o too, ye mî y:ee too, yepê, Ala a tēpê ghi u pywuu. ^{a3} Pita ngê kwo, Ananayas. Kwo, Lukwe díy:o Setan ngê nga dê nt:ono, nga yinê dê vyi, Chóó Lémi u Ghê Dmi u ngwo chi dóó. Kwo, Lukwe díy:o hêpê ghi u pywuu knî m:uu chi mgîpa kwolo. ^{b4} Kwo, Tēpê ghi áyóó hêpê ghi, u pywuu nyinê ngópu, ndapî mye napî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ndapî knî ngmê muchi mgîpa kwolo, lukwe díy:o nmo chi vyi, Ala a tēpê ghi u pywuu d:ud:umbiy:e. Kwo, Daa nmo nye k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi ka nye k:omodanê. ⁵ Dini ghi n:ii ngê Ananayas ngê yi kópu nyongo, wod:oo a vyóó wo, yed:oo y:i pwene. Noko yepê, K:omo tpile Ananayas ngê tumu kópu yi d:uu, ngmênê nmî Lémi ngê da m:uu. Noko yepê, Pi ngê dono kópu kîngmê d:uu. Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye. ⁶ Pi mgêmî yoo ngma a loo, ntóó mî kwede ngópu, dnyinê ngópu, mî kmênê ngópu.

⁷ Kââdí liy:aa pyile mî loo, Ananayas u kpâm yi ngomo k:oo u nkwo ta. U lama dêpwo ya, Moo kédê pw:onu. ⁸ Pita ngê kwo, Mumdo, kwo, tēpê ghini dpî y:ee ngópu, ala d:ud:umbiy:e u pywuu? Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, kwo, ye d:ud:umbiy:e yi tēpê ghi u pywuu. ⁹ Pita ngê kwo, Lukwe díy:o moo k:ii nmî Lémi u Ghê Dmi dpî dóó ngmê?

^{v4:28} Dpodo 2:23 ^{w4:29} Epeso 6:19 ^{x4:32} Dpodo 2:44

^{y4:34} Dpodo 2:45 ^{z4:36} Dpodo 11:22-26; 13:2-3 ^{a5:2} Dpodo 4:34-35

^{b5:3} Njon 13:2; 1 Kódin 12:8

Kwo, Wunê u Ghê Dmi ngê até da py-wálí dp:o. Kwo, Pini n:ii kní y:oo moo dé kmênê ngmê keñe t:âmo ngee wee, úóó mye kmênêkmênê ngmê. ^{c10}Wod:oo yi pyópu y:i myedê vyóó wo, mye pwene. Pi mgêmî yoo a lee dniye, ntóó yi m:uu ngópu, apê, Atémýa pw:onu. Wod:oo mye dnyinê ngópu, u moo u nkígh:ê mí kmênê ngópu. ¹¹Yesu u yoo yintómu kní y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, nkíngê mbê dniye, pi woni kní y:oo myeyi ny:ee ngópu, mye nkíngê mbê dniye, nkíngê ngê y:ay:a pwiye dniye.

Dyépi kní y:oo pwopwokopwe yilí u ngwo dnyimo pyipyi

¹²Dyépi kní y:oo pi kní yi ngópu mb-wudu yilí dnyimo chap. Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo, ngomo ghi ngmêdoo ya, u pi Solomon u ngomo ghi. Yesu u yoo yintómu yi ngomo ghi k:oo nipi dnyimon:aa a wó. ^{d13}K:omo tpile kuwa tpémi y:oo Yesu u yoo dnyimo chaa kígha dé, noko yipu, K:uuchêm u yoo, ngmênê ye dnyimo nkíngê, yi ngomo ghi k:oo dèdnyimo koko, yi vy:o dèdnyimon:aa wowo, apu, Ngmanmî pw:onu. ¹⁴Ngmênê woni yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu ka ndêndê ngê kélímî mbê dniye, u yoo vy:o u ngwo ghê dniye, Yesu u yoo ndíí ngê u ngwo dpímo pyodopyodo.

¹⁵Dyépi kní y:oo kópuni dnyimo d:uud:uu dé, yi kópu kní yi l:êê díy:o pi kní y:oo mbii pyu yoo dnyimo dnyinêdnyinê dé, maa p:uu yi ngmítédmi yedê dnyimon:aa yiyé dé, apu, Pita dini ghi n:ii ngê pêdê lee we, u kââ mbii pyu kní yi pwo paan:aa kée ngê, u ngwo paa pyiyé dniye. ¹⁶Njedusalem u nkígh:ê p:aaní n:ii dnye ya, yi p:aaní tpémi y:oo yi mbii pyu yoo Njedusalem dnyimo

a ñeñe dé. N:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, Njedusalem myednyimo a ñeñe dé. Dyépi kní y:oo yi yéli yintómu dnyimo pyipyi dé. ^e

Dyépi yoo u ngwo kpaka tumo

¹⁷Yi dini ghi ngê kpêê yiyé pyu kní yi kada pini ndíí, u pyipe yoo Sadyusi yoo yi k:ii Yesu u dyépi kní ye ñ:ee kaa ngópu. ^{f18}Wod:oo Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yi yéli y:oo dyépi yoo mínê mgímî tumo, úuw:o tumo, mbwa k:oo mí kalê tumo. ¹⁹⁻²⁰Yi mgídí ngê, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê mbwa keñe ye kpêmî ngê, dyépi yoo kuwa pw:ii too, yepê, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dmyinê lêpî, pi kní ye ghê kamî dmi p:uu dmyinên:aa danê. ^{g21}Dyépi kní y:oo u dnye ny:ee ngópu, yi wa wo, wod:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kee dniye, pi kní ye ghê kamî dmi p:uu dnyen:aa danêmbum.

U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pyipe kní yi k:ii Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, pi kní ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Yesu u yoo mbwa k:oo nye pw:ii tóó, nmo a úuw:o tóó. ²²⁻²³Yi yéli dini ghi n:ii ngê taa dniye, mbwa yi kpêmî ngópu, apê, Pi u chíi daa kwo. Wod:oo mē diyé dniye, Nju tpémi yi kada pini kní ye mdoo úuw:o ngópu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mbwa chedê dpí taa dmi, keñe kuwo ngmê dpí m:uu, d:ê, Mbwa t:âât:ââ pyu dē mu kwo mo. Yepê, Mbwa keñe dini ghi n:ii ngê dpí kpêmî, mbwa k:oo pi dp:oo módu. ²⁴Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu, kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii yi kópu dēpê w:ee ngópu, noko yepê, Lukwe ngê dē pw:ii té? Noko yepê, Díyo lukwe nmo angmê pyódu? ²⁵Pi ye ngma até yedê loo, yepê,

^{c5:9} 1 Kódin 10:9; 12:8 ^{d5:12} Dpodo 2:43; 14:3

^{e5:16} Mak 6:56; Dpodo 19:11-12 ^{f5:17} Dpodo 4:1-3,6

^{g5:19-20} Dpodo 12:7-10

A léma. Yepê, Pini n:ii yoo mbwa k:oo munmyi km:êê t:oo, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mêmînê wee, pi knî ye mînê dêêpî té. ²⁶Wod:oo Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u lede knî yi k:ii lee dniye, dyépi yoo mē nya tumo. Daa gheteghete ngê nya tumo, mu kópu u dîy:oo nkîngê mbê dniye, apê, Pi knî y:oo chêêpî ngê wa vya nmo.

²⁷Dyépi yoo Nju tpémi yi kada pini knî ye núw:o tumo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê yepê, Kî tpóknî. ²⁸Yepê, Yesu u pi tpapê nmye munmî kwódu ngê, ngmênê Njedusalem wope wope u pi yi nuwo kîdmye kalê ngmê. Yepê, Pi knî ye nmye tpapê ngópu, yenmyimo, Nmî kada pini yoo kn:ââ dé, Yesu y:oo vya ngópu. ^{h29}Pita u pyipe knî yi k:ii kada pini knî ye yepê, Daa yoo yi dnye dmi yinmo nyêm, ngmênê Chóó Lémi u dnye vyîlo yinmo nyêm. ³⁰Yepê, K:omo tpile Yesu nmyi vya ngópu, kîdosi íedê nmyi t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mēdê pyidu ngê, yâpwoni ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yi yâpwo ngê mēdê pyidu ngê. ³¹Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu dini ghi n:ii ngê a pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê, nmî kada kââ, nmî mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, Yisîléli tpémi yi maa yinê a yó, u yi u ngwo a kwo, Yi dono mwiyé kéé téne, ala máádi u ngwo pēdê kalê y:e, Chóó Lémi yi dono p:uu mēdaapíchoo nuw:o. ⁱ³²Yepê, Yi kópu yilî ndēndê ngê nmî chóó kînmî módu. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu myewunê kēmakēma, mu kópu u dîy:oo daa Yisîléli tpémi yintómu ye Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi a dy:ââ ngê, ngmênê Yesu u yoo mu ngmîdi u Ghê Dmi ye a dy:ââ ngê, yélini y:oo Chóó Lémi u dnye a nyēmî ngmê. ^j

³³Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu,

dyépi knî ye nod:e dniye, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té. ³⁴Ngmênê pi yi vy:oo ngmê ghêêdî wo, u pi Nkamaliyel. Yi pini Pádisi yoo yi vy:oo pini ngmê, pi knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpîmo tpapê, pi knî y:oo u nkwo dnyimo chââchââ. Yi pini ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu knî ye yepê, Yesu u dyépi yoo mwiyé mē pw:ii tóó. Wod:oo kuwa pw:ii tumo. ³⁵U kuwó dini ghi ngê Nkamaliyel ngê kada pini knî ye yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Kî tpóknî ghêlî k:ii nangê vya té. ³⁶Yepê, M:ââ pyolo y:a d:uu lê, pi ngmê ngê u pi ndîi ngê chóó doo pyépi, yi pini u pi Táyódas. Yepê, K:omo tpile pi podo yono y:a yi Táyódas dnye yâmuyâmu, dini ghi n:ii ngê yi pini mî vya ngópu, u yoo mbêpê wo, yi kópu dmi machedê ngê pyodo. ³⁷Yepê, Myenté, yepê, u kuwó dini ghi ngê, pi u kpââ u dye ghi ngê, pi ngmê ngê u yoo myedê danê ngê, u pi Njudas, Nkálili pi. Yepê, Yi pini dini ghi n:ii ngê vya ngópu, u yoo mye mbêpê wo. ³⁸⁻³⁹Nkamaliyel ngê yepê, Yesu ngê u yoo myedê danê ngê, mye pwene, u yoo wamye mbêpê dmi. Yepê, Chóó Lémi ngê daadî ngêêpî dé, ye yi kópu dmi machedê ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê adî ngêêpî dé, ye doo u ntââ yi kópu dmi daanmyi chedê ngmê. Yepê, Nmyi lama daa tóó, Kî tpóknî n:uu p:uu a dpodo té. Yepê, Doo u ntââ daanmyi vya t:oo. Yepê, Chóó Lémi p:uu kîdmyemê d:uu.

⁴⁰Kada pini knî y:oo Nkamaliyel u dnye ny:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu u dyépi yoo nya tóó, al:ii a núw:o tóó, yedê dmi ngê dpî kpaka tóó. Wod:oo núw:o tumo, mî kpaka tumo. U kuwó dini ghi ngê kada pini knî y:oo Yesu u dyépi knî ye yepê, Yesu u pi ngê ndiye

^h5:28 Dpodo 4:18-19; Mát 27:25 ⁱ5:31 Epeso 1:20; Hipîlu 12:2

^j5:32 Dpodo 1:8

ngê kêê namungê t:oo. Wod:oo dy:ââ tumo. ^{k41} Yesu u dyépi yoo yi lama ala kópu yi yaa wo, Chóó Lémi ngê yinê da vyi, apu, Kî a yoo mb:aamb:aa. Apu, K:omo tpile wa kpaka t:oo, ngmênê Yesu u dpodo daawa kalê ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo. ^{l42} Dye ghi yintómu dyépi yoo pi knî ye dnyimon:aa dêêpî, Chóó Lémi u ngomo k:oo, ó p:o p:o. Pi knî ye Yesu p:uu kópu mb:aa y:i ye dnyimon:aa tpaê dé, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini p:uu dnyimon:aa danêmbum. ^m

Ndapî yêêpî pyu pyudu yi danêmbum

6 Dyépi yoo Yesu p:uu yélini ye dnyimon:aa danêmbum, woni knî Yesu ka kêlîmî mbê dniye. Yi yéli Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Yesu u yoo yinté ndîi ngê doo pyodopyodo. Yesu u yoo vy:o woni knî Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, woni knî Nju dnye ngê dnyimo mbumu. Yi yéli yi kêlî dîdîpwódu ngmê ghê wo, mu kópu u dîy:o n:ii dé Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, yi yéli y:oo woni knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmyi kuknwe yoo mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe t:oo, ngmênê nmî kuknwe yoo dnyinté nmyinê wopwe t:oo? ² Yi kópu u l:êê dîy:o dyépi knî y:oo Yesu u yoo yintómu nipi a danê ngópu, yepê, Doo u ntâa pi knî ye Chóó Lémi u kópu tpaê daanmî yé, doo u ntâa ndapî nmî chóó kuknwe knî ye daanmî yêêpî. ³ Yepê, Nmî tîdê mbwó yoo. Yepê, Nmyi vy:o pi pyudu a pyw:ee yó, n:ii dé Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê da nt:ee té, n:ii dé yi nuw:o mbêmê a nuw:o té. Yepê, Yi yéli ndapî yêêpî u kada pini ngê anmî pyódu té. ⁴ Yepê, U kuwó dini ghi ngê nmî chóó dpodo mu ngmîdi ayinmî dódó, Chóó Lémi ka ngêpê, pi knî ye u kópu dyuu tpaê. ⁵ Yesu u yoo y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê

ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, wod:oo pi pyudu a pyw:ee ngópu, Stipen ngmê, pini n:ii Yesu ka dpodom-biy:e dpîmo kêlîmî, pini n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee ngê, Pilipi myomo, Pîdokodos pyolo, Nikano podo, Timon limo, Pamenas wono, Nikólas pii, Antiyóka pi, pini n:ii Nju pi ngê chóó mî pyodo. ⁶ Yesu u yoo y:oo yi pini pyudu knî dyépi knî ye a nuw:o tumo, dyépi knî y:oo yi kêê dmi yi mbêmê yé tumo, Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi dpodo u kada pini ngê u ngwo pyódu tumo. ⁿ⁷ U kuwó dini ghi ngê yélini Chóó Lémi u kópu ka dnye kêlîmî, Njedusalem, yi yéli doo kaakaa, ndîi ngê doo pyodopyodo. Kpêê yiyé pyu yilî yi kópu ka mye kêlîmî mbê dniye, Yesu u yoo vy:o mye ghê dniye. ^o

Stipen u ngwo mgîmî ngópu

⁸ Chóó Lémi ngê Stipen mb:aamb:aa ngê doo a ngêêpî, u wêdêwêdê ndîi ngê pyódu ngê, pi knî yi vy:o mbwudu yilî dpîmo chap. ⁹ Ngmênê Nju tpémi yoo ngmê u kwo dnye kwopwepe, yi yéli yi pi dmi, Lipîtini. Woni yoo Sadéni a ndê dniye, woni yoo Aleksándîdiya a ndê dniye. Nju pi knî ngmê yi vy:o ghê dniye, woni yoo Silisiya a ndê dniye, woni yoo Esiya a ndê dniye. Yi yéli yintómu Stipen ka dnye kwopwepe. ¹⁰ Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen ka nuw:o mb:aa y:ângo, wod:oo kwopwepe têdê Stipen mbodo mudu y:i yaa wo, yi yéli dêê dniye, Stipen dêpê vy:oo ngópu. ^{p11} Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngmê knî ye ndapî y:ee ngópu, wod:oo yi yéli y:oo ala kópu k:omo ngê vyi ngópu, Nju tpémi ye yepê, Stipen ngê dono kópu knî ngmê kêdê vyi, Chóó Lémi pini dê Mósisi yi p:uu. ^{q12} Yi kópu u mdoo dini ghi n:ii ngê a nuw:o ngópu, yi kópu ngê Nju tpémi yi kada pini yoo yi némi

^{k5:40} Dpodo 4:18 ^{l5:41} Mát 5:10-12; 1 Pita 4:13 ^{m5:42} Dpodo 17:3

^{n6:6} Dpodo 13:3 ^{o6:7} Dpodo 16:5 ^{p6:10} Luukî 21:15 ^{q6:11} Mát 26:59-61

dmi dyênê ngê, dêêpî pyu yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, wod:oo Stipen ka lee dniye, mgîmî ngópu, Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, Stipen a ngî ngópu, yi ngîma mî kaa ngópu. ¹³ N:ii dé y:oo Stipen yipe ngópu, Yi yéli kóté tédê myeda núw:o tumo, yi yéli y:oo yepê, Kî pini ngê Chóó Lémi u ngomo p:uu dono kópu yilî ka a tpapê ngê, dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, yi dêêpî kópu knî yi p:uu dono kópu yilî myeka a tpapê ngê. ¹⁴ Yepê, Ala kópu nmî ngêédî kî vvu, Yesu Nasalet pi ngê Chóó Lémi u ngomo wa a vy:oo, l:emi ghi n:ii Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye y:ee too, yi l:emi ghi wa ngmêê té. ¹⁵ Pi yilî yintómu y:oo Stipen dnye y:enê, apê, Kî pini kwodo ng:oo dmi kédê tpâlî, ka dnyednye. Enjel kwodo ng:oo dmi ntee, Stipen kwodo ng:oo dmi yinté mye pyodo.

Stipen Epílaham p:uu u ngwo ye doo danêmbum

7 Kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ngê Stipen ka kwo, Kópuni dê vyi ngmê, yi kópu mumdoo ndê kópu? ² Stipen ngê yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ Epílaham Mbápileon Wee u kwo doo a ya, Chóó Lémi ngê chóochóó u kwo a kêma ngê, pini n:ii yâpwo, u pi ndîi. Yepê, Chóó Lémi ngê kwo, Nyoo a kuwo ngi, nyámê pee myedê kuwo ngi. ¹³ Kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu chi lêpî, ghi n:ii nga nîmo kêmakêma, y:i dpî lili. ⁴ Yepê, Wod:oo Epílaham ngê Mbápileon wee a kuwo ngê, Halan loo, y:i doon:aa ya. Yepê, Epílaham u mî dini ghi n:ii ngê pwene, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ala dyámê pee p:uu u ngwo

mêda núwo, awêde kwéli nmo pyede. ⁵ Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Epílaham ka têtê ghi daangmê y:ângo, têtê ghi tp:oo u kwo myedaa y:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê Epílaham ka ndêndê ngê a vvu, kwo, Mu dini ghi ngê ala dyámê pee nga wanê kê, mwada dini ghi ngê ala dyámê pee nyoo knî yi têtê ghi ngê amyedîn:aa ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epílaham ka yi kópu ndêndê ngê vvu, yi ngwo Epílaham tp:oo dêpwo ya. ¹⁶ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Epílaham ka kwo, Nyoo dini ghi n:ii ngê wamî ch:aa, kn:aa dyámê pee mbêmê adnyin:aa ya, wop adnyin:aa dpodo, pi knî y:oo y:i adnyin:aa kpakak-paka dé, dono ngê adnyin:aa ya, m:ââ podo yono y:a. ¹⁷ Kwo, Ngmênê u kuwó dini ghi ngê yélini yi p:uu wop adnyin:aa dpodo, yi yéli wanî kpada, nyoo yi vy:o wanê pw:ii, ala dyámê pee mbêmê wanê núw:o té, al:ii a ka adnyin:aa kpêê yiyé, a ka amyednyin:aa a ngêpê. ⁸ Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epílaham ka yi kópu a vvu, u kuwó dini ghi ngê a numo kââdî doo, kwo, Awêde dî ngmîdî ngi, nyoo ka mb:aamb:aa ngê amy:aa a vvuwo. Kwo, A l:ii m:uu alanté dpî ténî, mî njini too dpî chepwe, myenté nyoo vy:o mää yintómu knî yi p:uu a l:ii yinté my:oon:aa kaa we. Kwo, Pini n:ii p:uu a l:ii adî ya, yini ka ana a vvuwo. Stipen ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê Epílaham tp:oo Yisak ta, wo wááli mî loo, Epílaham ngê Chóó Lémi u l:ii tp:oo p:uu u ngwo t:ângo. Yepê, Myenté, yepê, Yisak mye tpamê wo, tp:oo Njakóp p:uu Chóó Lémi u l:ii mye t:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Njakóp myimî tpamê wo, Chóó Lémi u l:ii tp:oo y:a mê miyó knî yi p:uu mye t:ângo. ¹¹

^{7:2} Gen 11:31–12:7 ^{7:5} Gen 17:8 ^{7:6} Gen 15:13-14; Ex 3:12

¹¹7:8 Gen 17:9-14; 21:4

**Stipen Njakóp tp:oo y:a mê miyó yi
p:uu u ngwo ye doo danêmbum**

⁹Yepê, Njakóp tp:oo knî y:oo yi mbwó Njósép ka ñ:ee kaa ngópu, wod:oo mgîmî ngópu, kn:aa pini knî ye y:ee ngópu. Yepê, Yi yéli y:oo Njósép u mbwó knî ye pwila ngópu, Yichip ñuw:o ngópu, pi ngmê ngê ye pwila ngê, yi pini p:uu wop doon:aa dpodo. ^{v10}Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Njósép y:i doo a ngêêpî, k:omo tpile dono kópu yilî u ngwo pyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê yi dono chedê too. Yepê, Chóó Lémi ngê Njósép u nuw:o ndîi ngê pyódu ngê, Yichip tpémi yi king Pééló ka pi mb:aa ngê pyódu ngê, wod:oo Pééló ngê Njósép u che p:ââ pee ngê pyódu ngê. ^{w11-12}Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Njósép myedê ngópu, u lama kwólu, kwo, Mu dini ghi ngê kââdî ndîi angmê kee, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté wa chedê. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Njósép ngê witi a danê ngê, king u ngomo knî yi k:oo doo a ghada. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi kee wo, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté chedê ngê, yi yéli y:oo dómudómu a pyw:ee ngópu. Yepê, Doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo nté daapêdê pyw:ee ngópu, ngmênê Yichip tpémi y:oo Njósép ka witi dnyimon:aa pywupwi. Yepê, Njósép u mî Njakóp ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, tp:oo yoo Yichip dy:ââ too, Njósép ka dnyen:aa witi pywupwi, ngmênê daa mya ngópu, yi lama dêpwo ya, Kî nmî mbwó. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Kenan mê diyé dniye. ^{x13}Yepê, Witi dini ghi n:ii ngê kmaapî ngê mî chedê ngópu, yi mî ngê Yichip mê dy:ââ too. Yepê, Yi dini ghi ngê Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, A mbwó yoo, ala nê. Stipen ngê yepê, Yi

ngwo Pééló u lama yaa wo, apê, Njósép u mî mupwoknî Kenan wunê dómudómu té. ^{y14-15}Yepê, Wod:oo Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, M:aa nya yó, nmyi kpâm gheegheema mye nya tóó, al:ii a pwiyé dmyeno. Yepê, Wod:oo Njakóp mupwoknî káámi knî ñ:ee mi knî Yichip lee dniye, yintómu pyudu y:a mê limi. Dye ghi daadîi y:i dnyen:aa ya, y:i myemî pw:oo dniye. ^{z16}Yepê, Njakóp mupwo Njósép yi ntóó dê Sekem mî kmênê dumo, Epílaham kwéli kmênê ngópu. Yepê, Wunê yi têpê ghi Epílaham ngê Hamó u yoo knî ye pwila ngê. ^a

**Stipen Mósisi p:uu u
ngwo ye doo danêmbum**

¹⁷Stipen ngê kada pini knî ye yepê, Nmî kn:ââ yoo m:ââ yilî Yichip dnya a ya, yilî ngê y:i a pyodo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê apê, Epílaham ka wunê kópuni nê vyyu, yi kópu daa kêmakêma n:aa d:uud:uu. ^{b18}Yepê, Yi dini ghi ngê kn:aa king m:uu yaa wo, yi king u lama Njósép u pi dêpwo ya. ¹⁹Yepê, Yi king ngê nmî kn:ââ yoo wop dpodo kalê too, yi dpodo tédê myednye kpakakpaka dé. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Yichip tpémi y:oo nmî kn:ââ yoo yi tp:ee mââ tpómuni dnyimo vyee dé, pye paa dnyimo kéké dé. ^{c20}Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi mye ta, k:uuchêm u tp:ee, d:ââ pyile u pye ngê ngomo k:oo doo w:êêw:êê. ^{d21}Yepê, U kuwó dini ghi ngê Pééló tp:oo módó ngê yinê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê. ²²Yepê, Yichip tpémi y:oo yi chóó yi kópu yilî Mósisi u lama kalê ngópu, mââwe ndîi ngê pyodo, u nuw:o ndîi ngê mye pyodo, kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu.

^{v7:9} Gen 37:11,28; 39:21-23 ^{w7:10} Gen 41:37-44 ^{x7:11-12} Gen 42:1-5

^{y7:13} Gen 45:1-18 ^{z7:14-15} Gen 46:1-7; 49:33 ^{a7:16} Gen 33:19

^{b7:17} Ex 1:7-8 ^{c7:19} Ex 1:10-22 ^{d7:20} Ex 2:1-10

²³Yepê, Dini ghi n:ii ngê Mósisi u m:âa podo y:a ngê doo ya, apê, A yoo Yisiléli tpémi ngîn:uu m:uu té. ^{e24}Yepê, Ye y:i n:ee, apê, Yi dpodo tédê Yichip pi ngmê ngê Yisiléli pi ngmêmi vyee. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê Yisiléli pi ngópu, ntâa Yichip pi ngê a vy:ungo, u nkwo vyâ. ²⁵Yepê, Mósisi ngê u gha vy:o apê, Yisiléli tpémi y:oo wa a w:ee ngmê, Chóó Lémi ngê wa ngee nê, Yichip u mênê wani pw:ii té, ngmênê Yisiléli tpémi y:oo dèpê w:ee ngópu, Kî nmî dyédýé pyu. ²⁶Yepê, Womumu Mósisi ngê Yisiléli pi miyó módu, apê, Mu l:êê mo. Apê, Nî dyé dè, nê kââdî dè. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê yepê, Kî tpódu, dpî mbwémi, lukwe díy:o dpo l:êê mo? ²⁷Yepê, Ngmênê n:ii ngê woni doo vyee, Mósisi dny:ii dyíngo, kwo, N:uu ngê nmî kada pini ngê pyódu nyoo, nanê nga vvu, Anyi kóté kîgha nmo? ²⁸Kwo, Ma Yichip pi ntee nyi vy:a, lukwe yinté am:ii vya nê? ²⁹Yepê, Yi kópu Mósisi ngê dini ghi n:ii ngê ny-ongo, Yichip tpémi ye nkíngê mbê wo, wod:oo mbêpê wo, Yichip Wee a kuwo ngê, Midiyên Wee u kwo loo, y:i mî yéé wo, tp:ee y:i miyó mî tpyó.

³⁰Yepê, M:âa podo y:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Mósisi ka enjel ngmê ta. Yepê, Mósisi ngê daa pi ntee tpile yi módu, ngmênê yi vvu wo, apê, Yi tp:oo ndê ngê ngmêmi pîpî, ngmênê chedê ngê daa pyodopyodo. Yepê, Pi kwéli dèpwo ya, mbu ndîi vvuwo Sainay, Mósisi ngê yi yini tp:oo p:uu ndê y:i mî módu. ^{f31}Yepê, Mósisi ngê yi kópu yi módu, apê, E! Kî lónté tpile? Apê, Ngîn:uu m:uu, wod:oo u nkígh:ê chono loo. ³²Yepê, Nmî Lémi ndîi y:i u kwo a mbwolo, kwo, Nî ng:ââ knî yi yâpwo, Epílaham u yâpwo, tp:oo Yisak mupwo Njakóp yi yâpwo. Yepê, Mósisi nkíngê mbê wo, u yi u ngwo dèpwo kwo, Yi ghi

m:aa m:uu. ³³Yepê, Nmî Lémi ndîi ngê kwo, Nyi dupó dè a ngee dé, mu kópu u díy:o yâpwo ghê nye kwo. ³⁴Kwo, Ndêndê ngê kídî m:uu, a yoo Yichip dny-inté minê kwo, kwo, Yichip tpémi y:oo dpodo tédê a kpakakpaka t:oo. Kwo, A ka dè ch:anê dmi, até d:a ghîi, dîn:aa ngee té. Kwo, Yichip n:aa dyede ngi.

³⁵Stipen ngê yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Mósisi a ngmídi ngê, ngmênê Yisiléli tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu. Yepê, Ala kópu u kwo vyi ngópu, kwo, N:uu ngê nga vvu, nmî kada pini ngê anyi ya, anyi kóté kîgha nmo? Yepê, Yi pini Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê, yi mb-wámê ngê mye pyódu ngê. Yepê, Daa chóó kada pini ngê pyodo, ngmênê yi yini tp:oo p:uu enjel n:ii módu, yi en-jel ngê kada pini ngê yinê pyódu ngê.

³⁶Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ yoo Yichip u mênê yinê a pw:ii too, mbwudu y:i yilî a chópu, Ntii Mtyemtye u nkígh:ê mbwudu m:uu a chópu. Yepê, Maa p:uu nko mênê mbwudu mê yilî a chópu, m:âa podo y:a k:oo. ^{g37}Yepê, Yi Mósisi ngê Yisiléli tpémi ye yepê, Chóó Lémi ngê nê ntee pini nmyi vy:o m:uu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ, komo yinê amaan:aa kapî. ^{h38}Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Sainay mbu ndîi vvuwo dnyen:aa kwo, enjel mbu mbêmi u kwo doo a mbumu, yi Mósisi yi kèlî vyílo yedoo kwo. Yepê, Yi Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmo yinê a núwo, yi kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu. ⁱ

³⁹Yepê, K:omo tpile Mósisi ngê yi kópu yilî d:uu ngê, ngmênê nmî kn:ââ yoo u kwo daa ng:aa mbê dniye, mye mb:ii ngópu, u yi y:e doo kwo, Yichip moo diyé dmi. ^{j40}Yepê, Wod:oo pi knî y:oo Mósisi u mbwó Alon ka kwo, Yâpwo knî ngmê l:âmo ngi. Kwo, Yi yâpwo knî

^{e7:23} Ex 2:11-15,21-22 ^{f7:30} Ex 3:1-10 ^{g7:36} Ex 7:3; 14:21; Num 14:33

^{h7:37} Deut 18:15 ^{i7:38} Ex 19:3; Deut 9:10 ^{j7:39} Num 14:3

nmî kada vyîlo ayi ghê dmi, Yichip y:oo amê diyédiyé kalê nmo. Kwo, Nmî lama daa tóó, Mósisi ngê lukwe angmê pyódu, pini n:ii ngê Yichip u mênê a pw:ii nmoo.^{k41} Yepê, Wod:oo k:omo yâpwo ngmê l:âmo ngópu, pudumakó tp:oo mââ ntee tpile yi l:âmo ngópu. Tpileni yi chók l:âmo ngópu, u kwo dnye kpêê yiyé, u naa mye kê ngópu.⁴² Yepê, Yi dini ghi ngê k:omo yâpwo ka ngêpê kn:ââ u ngwo a chaa ngópu, m:ââ wono yono y:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê king Manasa u dye ghi ngê yi kópu ndîî ngê yimî pyodo, wod:oo Chók Lémi ngê yi dyaa mbâlâ dyuu yi pwo kée ngê, pudu knî ye dnyimo ngêpê, yi tp:ee dnyimo vyee dé, pudu knî ye kpêê ngê dnyimo yiyé dé. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngmê ngê Chók Lémi u komo u ngwo kââ, ala kópu d:êê ngê, apê,

Yisiléli tpémi. Dini ghi n:ii ngê nmyi kn:ââ yoo w:amî mbêmê u ngwo dnya a paa, m:ââ podo y:a,

na a ka daa a ka dnyimo a tpile tp:oo nk:êênî.

⁴³ Apê, Na a ka daa a wónu ngomo yidnyimo a dnyinédnyinê,

ngmênê yi chók yi k:omo yâpwo Molokî u wónu ngomo yidnyimo a dnyinédnyinê,

puduni u pi Lapanî u kwo myednyimo ngêpê.

Apê, Na a ka yi chók tpileni l:âmo tumo, yi tpile knî ye dnye ngêpê.

Apê, Nmyo yinté yéli, yi kópu u l:êê dîy:o Mbápileon mwada pee wanî dy:ââ nmyo.

Stipen Chók Lémi u ngomo p:uu u ngwo ye doo danêmbum

⁴⁴ Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo w:amî mbêmê dnya a paa, Chók Lémi u wónu ngomo ngmê l:âmo ngópu. Yepê, Chók Lémi ngê Mó-

sisi u lama ntee kwólu, yinté l:âmo ngópu. Yepê, Yi lama doo ya, Chók Lémi yi wónu ngomo u mênê a kwo. Yepê, Ghi ngmê dini ghi n:ii ngê dnyimo a kuwokuwo, yi wónu ngomo dnyimo a kmongokmongo, dnyimo dnyinédnyinê, kwéli dnyimon:aa taataa, wónu ngomo y:i dnyimon:aa wuwó.⁴⁵ Yepê, Yi yéli dini ghi n:ii ngê pw:oo dniye, yi tp:ee knî y:oo Chók Lémi u wónu ngomo Kenan u nkîgh:ê y:oo mî t:aa ngópu. Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi pwene, Njósuwa ngê u d:aa yinê a kââdî ngê, yi yéli yi kada ghê wo, Kenan núw:o too. Yepê, Chók Lémi ngê Kenan tpémi ngm:ii kalê too, Yisiléli tpémi y:oo yi têpê ghi yi kélê a pwaa tumo. Yepê, Chók Lémi u wónu ngomo Kenan núw:o ngópu, y:i mî wó ngópu, y:i doo kwo, dye ghi daadîî, king Dépidi u dye ghi ngê y:i myedoo kwo.⁴⁶ Yepê, Dépidi Chók Lémi u nuu u pi ngê pyodo, Chók Lémi ka kwo, Nmî Lémi, Njakóp u yâpwo, u ntââ ngomo mb:aa ngmanî wó, y:i anyi kwo.⁴⁷ Yepê, Ngmênê Dépidi ngê Chók Lémi u ngomo daa wó, tp:oo Solomon ngê yinê mî wó.^m

⁴⁸ Yepê, K:omo tpile Solomon ngê Chók Lémi u ngomo wó, ngmênê Chók Lémi pââ ndîî, dyámê mbêmê ngomo ngmê k:oo daawa a vyil:a. Yepê, Wunê pi ngmê ngê Chók Lémi u komo alanté a kââ, apê,ⁿ

⁴⁹ Nmyinê nmye dyámê pê ndîî, na a ka têdê.

Apê, A ntââ ngomo lónté ngmanmyi wó ngmê, y:i anê vyil:a?

⁵⁰ Apê, Kî tpile yilî yintómu a chók ní l:âmo ngê,

ló tpile a l:êê dîy:o ngmanmyi l:âmo ngmê?

⁵¹ Stipen ngê yepê, Nmyo nkéli wépi dnyangê pyu yoo. Yepê, Dye ghi yintómu Chók Lémi nmye mb:iimb:ii ngópu, u kópu dyuu dp:ee nyêmî

ngópu. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi wépi ntee dnyimo a pwapî, yinté u wépi my:ee pwapî ngmê.^{o52} Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, nmyi kn:ââ knî y:oo daa ngmê châpu ngópu, ngmênê dono kópu yilî y:e dnyimo a d:uud:uu. Yepê, Wunê pini n:ii yoo Chóó Lémi u Dpodo Pyu Mb:aa p:uu dnyimo a danê, n:ii knî y:oo pi knî ye yipu, Dîyo Chóó Lémi ngê yi pini nmo wa a dy:ââ, yepê, yi yéli nmyi kn:ââ knî y:oo a vya tumo. Yepê, Mwolo yi pini kwódo ngê munmyi ghê dniye, my:ee vya ngópu.^{p53} Yepê, K:omo tpile enjel knî y:oo nmî kn:ââ knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu a y:ee tumo, nmyi ny:ee tumo, ngmênê mēdp:ee chāâchāâ tumo.^q

Stipen chēêpî ngê u ngwo vya ngópu

⁵⁴ Nju tpémi yi kada pini knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee tumo, yi kópu ngê dyênê too, yi kpéngi ti dmi kekeleke dnye paa.⁵⁵⁻⁵⁶ Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen a nt:ee ngê, mbóó p:uu vya wo, Chóó Lémi u wuu ndîi módu, pi knî ye yepê, Mbóó kédê kpēmî, Yesu Chóó Lémi u nkigh:ê ka kwo, u che p:ââ pee ngê dê pyódu.^{r57-58} Wod:oo noko dpodombiy:e mbó dniye, noko yepê, Kî pini ngê Chóó Lémi u pi ndîi kn:aa pini ka lukwe dîy:o dê núw:o? Noko yepê, Kî pini ka namê ng:aa, wod:oo yi ngópu nkoiko tumo, u kwo tpé dniye, mgîmî ngópu, p:aa pee núw:o ngópu, a ngî ngópu, dny:ii d:ii ngópu, mwada y:i mî danê ngópu, wod:oo chēêpî ngê yidnye vyee. Yélini y:oo Stipen chēêpî ngê dnye vyee, yi yéli y:oo yi nkuwo kpîdî a ngee tumo, pi lvulu ngmê ka y:ee tumo, ye doo vya wo. Yi pini u pi Sóól.^{s59} U dî daa

pwaa ngópu, Stipen chēêpî ngê mudnye vyee, wod:oo Stipen doo ngêpê, apê, Yesu a Lémi, a ghê dmi a ngépi.^{t60} Yu mbodo dê y:e ghê wo, dpodombiy:e ka wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kópu dononi a nga ka d:uud:uu ngmê, yi kópu modo kn:ââ vya wo dpî yé té, kidangmê ngî. Yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê vya wo, wod:oo pwene. Pi knî y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Sóól u nuu u kópu ngê nye pyodo.^u

Nju tpémi ye Yesu u yoo u ngwo doo diya

8¹⁻² Yélini y:oo Chóó Lémi mb:aa mb:aa ngê dnyimo chāâchāâ, yi yéli y:oo Stipen ntóó kmênê ngópu, u l:êê dîy:o myednye mbê. Yi wéni ngê Nju tpémi y:oo Yesu u yoo yi kpadakpada kn:ââ chaa ngópu, Njedusalem. Yesu u yoo yintómu knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aani p:aani lee dniye, woni Njuda Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, woni Samédiya Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, ngmênê dyépi knî y:oo Njedusalem dêpê kuwo ngópu.^v

³ Sóól ngê u yi dpîmo kwo, Yesu u yoo nî chedê, wod:oo ngomo k:oo ngomo k:oo dpîmon:aa koko, Yesu u yoo dpîmon:aa mgîmîmgîmî dé, pyââ pyââ mää mää mbwa k:oo dpîmon:aa kmîmî dé.^w

Samédiya tpémi Yesu ka u ngwo kélîmî mbê dniye

⁴ Yesu u yoo yéli n:ii mbêpê wo, yi yéli p:aani p:aani lee dniye, pi knî ye Yesu u kópu mb:aa dnyen:aa tpapê.⁵ Pini n:ii pyudu knî mwiyé a pyw:ee tumo, ndapî yêêpî u kada pini ngê a pyódu tumo, yi vy:o pini ngmê u pi Pilipi. Yi pini ngê Njedusalem a kuwo ngê, Samédiya loo,

^{q7:51} Ex 32:9; Jer 9:26; Is 63:10 ^{p7:52} 2 Chr 36:16 ^{q7:53} Dpodo 7:38; Hipîlu 2:2 ^{r7:55-56} Kîlosa 3:1 ^{s7:57-58} Dpodo 22:20 ^{t7:59} Luukí 23:46
^{u7:60} Luukí 23:34 ^{v8:1-2} Dpodo 11:19 ^{w8:3} Dpodo 9:1-2; 26:9-11

pi knî ye yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini wunê kî ta, ngmênê nmî kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kî vya ngópu, myombó Chóó Lémi ngê kîmêdê pyidu ngê. Yepê, Yi pini u pi Yesu. ⁶ Samédiya tpémi Pilipi ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê dniye, mu kópu u díy:o Pilipi ngê yi ngópu mb-wudu yilî dpîmo chap. ⁷ Pi yilî yi kmêna Pilipi ngê ngm:ii kalê too, wod:oo yi kmêna yoo dpodombiy:e u ngwo dnye kââ. Myenté kóó ntóó kpâlî ntóó yilî mye pyi ngê, yélini dnyinté dnyimo paa, mye pyi too. ⁸ Yi kópu u l:êê díy:o Samédiya tpémi yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo.

⁹ Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Saimon, pipi kópu knî yi mbêmê kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu, Samédiya tpémi yinté dpîmo liya kîgha dé. Pi knî ye yipu, Nê pi ngmê. ¹⁰ Tp:ee vy:o, dmââdî vy:o, lémi vy:o, ch:am vy:o apu, Vyuw! Apu, Kî pini nmînê nmo Chóó Lémi ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Wod:oo yoo yintómu u kwo dnyimo ng:aa. ¹¹ Nyââ, dye ghi daadîi kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o yoo u ngwo dnyimo liya, u kwo mb:aamb:aa ngê myednyimo ng:aa. ¹² Pilipi Yesu Kédisu p:uu ye dpîmo danêmbum, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye myedpîmo danêmbum. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi kópu dyuu ka kêlîmî mbê dniye, wod:oo Pilipi ngê pyââ pyââ mââ mââ mbwaa paa kmênê too, Yesu u yoo vy:o kaa too. ¹³ Saimon myenté mye kêlîmî mbê wo, Pilipi ngê mbwaa paa mye kmênê ngê, wod:oo Saimon Pilipi p:uu kele. Dini ghi n:ii ngê Pilipi ngê mbwudu dpîmo chapí dé, Saimon ngê yidpîmo mumu dé, u ngwo mēdpîmo liya.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu u dyépi knî y:oo yi kópu Njedusalem a ny:ee ngópu, apê, Samédiya tpémi Chóó Lémi u kópu

dyuu ka kêdê kêlîmî mbê dmi, wod:oo Pita pini dê Njon Samédiya dy:ââ dumo. ¹⁵⁻¹⁶ Dini ghi n:ii ngê taa knopwo, a w:ee ngópu, apê, K:omo tpile Pilipi ngê kî yéli Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê too, ngmênê Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ye doongê y:ângo. ¹⁷ Wod:oo Pita Njon y:oo kêê yi mbêmê dpîmo yiyé dé, yi l:êê díy:o dpîmo ngêpê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u ngwo ye dpîmo yém. ⁷

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Saimon ngê yi kópu módu, apê, Dini ghi n:ii ngê Pita Njon y:oo kêê nmî mbêmê dê yé ngmê, apê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u ngwo nmo da kê. ¹⁹ Wod:oo Saimon ngê Pita pini dê Njon ye ndapí kêlê ngmê yó, apê, Ye ní y:oo. Yepê, U ntââ u ntââ ngê u nkwo wadpí pyódu nê, pini n:ii mbêmê a kêê dê anî yé dê, yi pini ka Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ada a yém. ²⁰ Ngmênê Pita ngê kwo, Napî ngópu choo ya, kumu chi tpyé, ndiya u ngwo nyi ghidi, mu kópu u díy:o nga vy:o chi vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndapí ngê ní pwila. ²¹ Kwo, Doo u ntââ ala dpodo p:uu daanyi ngee nyo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u lama a tóó, nga daa ntênê a tóó. ²² Kwo, Yi dono kópu ndîi a kuwo ngi, nmî Lémi ndîi ka chi ngêpê, u kwo dpî vyi ngi, kwipi, A Lémi, dono kópuni dí d:uu, u ntââ nguwo wanyi kée, yi kópu mēdaanyi nuw:onuwo. ²³ Kwo, Nga kîdî m:uu, ye r:ee nye yichi kââ, doo u ntââ dono u wépi daanyi puwâ. ²⁴ Saimon ngê yepê, U ntââ a l:êê díy:o amēdpí ngêpê, kópuni a ka dpí vyi t:oo, yi kópu a nga kîngmê pyódu.

²⁵ Pita Njon y:oo Yesu p:uu kópuni m:uu tumo, Samédiya tpémi ye yi kópu mî vyi tumo, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem mē diyé knopwo. Maa p:uu Samédiya Wee u kwo p:aa yilî a kêlî ngópu, Yesu p:uu kópu mb:aa pi knî ye

dpîmo tpaê, yed:oo Njedusalem mîmî taa knopwo.

**Yitiyópiya pi ngmê Yesu
ka u ngwo kélîmî mbê wo**

²⁶ Enjel ngmê ngê nmî Lémi u kópu Pilipi ka a núwo, kwo, Gh:êêdé, kwo, chi lêpî, Njedusalem Nkaasa yi kélî máádi dpî kwéli. (Yi wee u kwo pi daa tóó, kpî yi mye daa kwo, mbwaa mye doo u p:aa.) ²⁷⁻²⁸ Wod:oo Pilipi ghêêdî wo, kada a y:ango. Yi máádi p:uu pi ngmê módu, Njedusalem a ndê wo, Nkaasa doo lêpî. Yi pini mâawe ndîf ngmê, Yitiyópiya tpémi yi ch:am ndîf p:uu dpîmo dpodo, u ndapî yinê dpîmo y:enê. Yi pini Chóó Lémi ka ngêpê têdê a ndê wo, Njedusalem, u p:o modoo diyédiyê. U chádiyót mbêmê doo ya, hósí dê y:oo dpîmo a paapaa, kópuni Yisaya ngê d:êê ngê, yi pini ngê maadî doo a kpââ. ²⁹ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi ka kwo, Kî pini u nkîgh:ê máádi nyi kwéli. ³⁰ Wod:oo Pilipi mbêpêmbêpê loo, u nkîgh:ê máádi mî kwólu, apê, Chóó Lémi u kópuni Yisaya ngê a d:êê ngê, apê, muyedê kpââ, wod:oo u kwo adî póó, kwo, Kópuni nyinê kpââ, kwo, cha w:ee? ³¹ Yi pini ngê kwo, Lónté wanê w:ee? U kakêmbê nanê a ka wa chámê? Kwo, A pwiyé, a chádiyót k:oo a kee, a nkîgh:ê anyi yey, u kakêmbê a ka anyi chámê ngi. Wod:oo Pilipi yi chádiyót k:oo kee wo. ³² Kópuni yi pini ngê doo a kpââ, ala yi kópu.

Sipi u vyee têdê ntee d:uudpî gheté tóp, u vyii têdê myed:uudpî kâa, yi pini ngê yinté kópu daangmê vuu. ^a

³³ Pi knî y:oo yi pini p:uu yipe tee u kópu yilî t:ee ngópu,

yi kópu u l:êê dîy:o kpaka ngópu, mye nkwati ngópu.

Tp:oo knî yi p:uu pi ngê kópu d:uudpî vyi,

mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê u ya machedê ngê dê pyódu.

³⁴ Yitiyópiya pi Pilipi ka póó wo, kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu ló pini p:uu doo a danêmbum? Kwo, Chóó p:uu doo a danêmbum ó kn:aa pini p:uu doo a danêmbum? ³⁵ Pilipi ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Chóó Lémi u komo kapî pyu Yesu p:uu doo a danêmbum, wod:oo Pilipi ngê danêmbum kn:ââ Yitiyópiya pi ka adî chaa, Yesu u kópu mb:aa u ngwo u kwo vuu. ³⁶ U kuwó dini ghi ngê maa p:uu mbwaa ngmê m:uu ngópu, wod:oo Yitiyópiya pi ngê Pilipi ka kwo, Óó. Kwo, Mbwaa ngmêka t:a. Kwo, U ntââ Yesu u pi ngê yi mbwáani paa wanyi kmênê nê? ³⁷ (-) ³⁸ Wod:oo chádiyót u tpiipi ka kwo, U dî y:i pwáadi, wod:oo u dî y:i adî puwâ. Pilipi k:i mbwaa paa nipi ghêpê knopwo, Pilipi ngê yi pini y:i mî kmênê ngê. ³⁹ Mbwaa paa dini ghi n:i ngê a kee knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi a y:ango, Yitiyópiya pi ngê Pilipi mēdaa módu, ngmênê u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, chádiyót k:oo mē wo wo, wod:oo kada mēdê y:ango. ⁴⁰ Pilipi Asídót mî ta, u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani doo lêpî, Yesu u kópu mb:aa pi knî ye doon:aa tpaê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mî ta. ^b

**Sóól ngê u nuw:o u ngwo ngmópu,
Yesu ka u ngwo kélîmî mbê wo**

Dpodo 22:6-16; 26:12-18

9 Dini ghi n:i ngê yi kópu dnye pyo-dopyodo, Sóól ngê u yi dpîmo kwo, Yesu u yoo nmî vya té, yi vyee u pi pi knî ye dpodombiy:e dpîmo tpaê. ^{c2} U yi u ngwo myedoo kwo, Dîmaskís nî lê, yélini Yesu u maa p:uu a m:i, yi yélini n:uu mgîmî té, pyââ mâa yoo yi kpadakpada têdê Njedusalem mênê diyédiyê kalê té. Yi kópu u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ka loo, yi kópu

^a8:27-28 Is 56:3-7

^a8:32 Is 53:7-8

^b8:40 Dpodo 21:8

^c9:1 Dpodo 8:3

u kwo mî vyu, kwo, Nju tpémi yélini a kwo, Dîmaskîs, u ntâa yi kada pini knî ye wanyi dy:ââ nê, a kakêmê ye am:ii chámê, u ngwo ye n:aa lêpî. Kwo, Kópu dyuu ngmê d:êê ngi, ye n:aa ñeñe. Wod:oo Sóól ngê pi knî ngmê núwo, Njedusalem a kuwo ngópu, Dîmaskîs dnye lêpî. ³Daa kêmakêma Dîmaskîs dnye taataa, tpile u wuu ndîi mbóó p:uu yi pwo ngma a kwólu. ⁴Sóól ngê yi tpile u wuu ndîi dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo têpê mbêmê dyimê wo, dnye ngmê nyongo, kwo, Sóól, Sóól. Kwo, Lukwe dîyo dono kópu ndîi yilî a nga nye d:uud:uu? ⁵Sóól ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi n:uu? Nmî Lémi ngê kwo, Nê Yesu, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilî nye d:uud:uu. ^{d6}Kwo, A pyidu, kwo, Dîmaskîs chi lêpî. Kwo, Kópuni u ya a nga a kwo, y:i nga an:uu vyi, dîyo yi kópu anyin:aa d:uud:uu. ⁷Pini n:ii knî y:oo Sóól dnye yâmuyâmu, mbóó p:uu dnye dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi paa u dî dmi puwâ, noko kópu daa vyi ngópu, myenté pi myedaa m:uu ngópu. ⁸Sóól têpê mbêmê yeda pii wo, ngwolo dê yi pywâlî doo, ngmênê yélî daa módu, wod:oo kwulo kaa dniye, Dîmaskîs núw:o ngópu. ⁹Wo pyile knî yi k:oo yélî dêpwo y:enê, tpée kópu yi ngwo mî vyu, nté mbwaa chóó u kwo kwódu doo, Chóó Lémi ka doo ngêpê, kwo, U ntâa a dono yilî nguwo wanyi kéé.

¹⁰Yesu u yoo vy:o pi ngmê Dîmaskîs doo ya, u pi Ananayas. Yi pini ngê nmî Lémi módu, kwo, Ananayas. Ananayas ngê kwo, A Lémi, ala nê. ¹¹Nmî Lémi ngê kwo, Ala p:aani ghi a kuwo ngi, máádini u pi Kpêêlî Ghi Daa Tóó, yi máádi dp:uu kwéli, yi máádi p:uu Njudas u ngomo a kwo. Kwo, Yi ngomo k:oo pi ngma a tóó, u pi Sóól, Taasîs pi. Kwo, Yi pini ye dpî poo ngi. ¹²Kwo, Yi pini wunê ngêpê, kwo, u nuw:o k:oo kêdê m:uu ngi, kwo,

ala kópu dê vyi, Pi ngmê wunê pwiyé knî, u pi Ananayas, kóó dê a mbêmê wumê yiyé dê, yed:oo yélî mb:aamb:aa ngê mênê mumu. ¹³Ananayas ngê kwo, A Lémi. Kwo, Pi yilî knî y:oo ye pini u pi a ka ka tpapê ngmê, nyoo knî y:e kópu dono yilî doo d:uud:uu, Njedusalem. ¹⁴Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo ala kópu u kwo a vyi ngópu, Dîmaskîs chi lêpî, Yesu u yoo nyinê mgîmî tóó. ¹⁵Nmî Lémi ngê kwo, Chi lêpî, mu kópu u dîyo yi Sóól d:a ngmidi, a p:uu pîchoo dpodo, Yisiléli tpémi ye, king knî ye, myenté kn:aa yéli ye a pi yi lama myepaan:aa kalê ngê. ^{e16}Kwo, Dono kópu yilîni pi knî y:oo a l:êê dîyo u ngwo wadnyi d:uud:uu dé, a chóó u kwo wanê kêma té. ^{f17}Wod:oo Ananayas ngê Sóól yi ngomo k:oo a pyw:ângo, kóó dê mbêmê yé doo, kwo, Sóól a mbwó. Kwo, Nmî Lémi ngê até dê dy:ââ nê, amêma pini n:ii nyinê módu, yi pini Yesu, chóó nga até dê dy:ââ nê. Kwo, Ala p:eeni kópu u dîyo até dê dy:ââ nê, yélî m:ee mumu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wunê nt:ee:ee ngi. ¹⁸Te too pee ntee tpile dê Sóól ngîma yi ngwo a ghay knopwo, wod:oo yélî mē módu. Yi ghêêdî wo, wod:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê ngópu. ¹⁹U kuwó dini ghi ngê nté yi ndîi, u wêdêwêdê u kwo mēdê diyé wo.

Sóól Yesu p:uu u ngwo ye doo danêmbum, Dîmaskîs

²⁰Yesu u yoo yélini Dîmaskîs dnye ya, Sóól ngê wo knî ngmê yi vy:o chedê ngê, wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa koko, ye dpîmon:aa danêmbum, yipu, Yesu ndêndê ngê Chóó Lémi tp:oo. ²¹N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo, noko yepê, Pini n:ii ngê Yesu u yoo doo vyee dé, Njedusalem, mumdoo kî vyîlo? Apê, Mumdoo al:ii a loo, mu kópu u dîyo u

yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo n:uu mgîmî té, kpêê yiyê pyu knî yi kada pini knî ye n:uu y:ee té, Njedusalem? Apê, Lukwe dîy:o Yesu u pee ngê maa ghê? ²²Ngmênê Sóól ngê pi knî yi pwo mîné dyîngo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, Sóól ngê pi knî yi ngópu u nkwo dpîmo a kpââ dé, yipu, Ala kópu yilî Yesu ngê ndêndê ngê ntiye ngê. Yipu, Yi kópu u l:êê dîy:o, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini Yesu. Yi kópu Sóól ngê wêdêwêdê ngê ye dpîmo tpaê dé, Nju tpémîni Dîmaskîs dnye ya, doo u ntââ Sóól u dnye daapî vya ngópu.

²³Wo yilî mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémî nipi a wó, noko yepê, Sóól paa vya koo, ngmênê Sóól ngê yi kópu u tuu kââ pee ngmê nyongo.

²⁴Nju tpémî y:oo noko yepê, Sóól kîngê mbêpê, Dîmaskîs kîdangê kuwo. Yi kópu u l:êê dîy:o yi p:aani mbwa keñe w:êênî dnyimo t:âât:ââ, mgîdî vy:o myednyimo t:âât:ââ. U yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a.

²⁵Ngmênê mgîdî ngmê ngê Sóól p:uu ndiye pyu knî y:oo Sóól a ngî ngópu, kpénî ndîî k:oo ché ngópu, yi kpénî kpê t:ee ngópu, yi p:aani mbwa mbêmê l:uu ngópu, kuwa kalê ngópu. P:uu ndiye pyu knî yedê kpê p:uu dnya a ya, yi yedê ngê kpénî dnye ghîpîghîpî, Sóól k:oo doo kwo, dini ghi n:ii ngê mbwódo mî ghê wo, wod:oo Sóól mbêpê wo.

Sóól Njedusalem u ngwo loo

²⁶Dini ghi n:ii ngê Sóól Njedusalem mî ta, u yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo yi p:uu n:uu kaalî, ngmênê u kwo daa kêlîmî mbê dnye, apê, Ngmênê daa Yesu u yoo vy:o pini ngmê. Yintómu u kwo nkîngê mbê dnye. ²⁷Ngmênê pi ngmê u kwo daa nkîngê mbê wo, u pi Mbanapas. Mbanapas ngê Yesu u dyépi knî yi vy:o yinê núwo, yepê, Dini ghi n:ii ngê Sóól Dîmaskîs doo lèpî, nmî Lémi maa p:uu módu, Sóól ka y:i

a mbwolo. Yepê, Sóól Dîmaskîs Yesu u pi ngê dpodombiy:e doo dêêpî, myedaa nkîngê mbê wo. ²⁸Wod:oo Sóól Njedusalem doo ya, p:aani pee p:aani pee dpîmon:aa dêêpî, Yesu u pi ngê dpodombiy:e doon:aa dêêpî, myedaa nkîngê mbê wo. ²⁹Nju tpémîni Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, Sóól ye dpîmon:aa dêêpî, Sóól u k:ii noko myednyimon:aa kwopwepe, ngmênê u yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a. ³⁰Yesu u yoo knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Sóól Sisadiya núw:o ngópu, u p:aa njini Taasîs mî dy:ââ ngópu.

³¹U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê dnye ya, pi ngê kópu dono y:e daa d:uu ngê. Ala wee pyile knî yi kwo dnye ya, Njuda Wee ngmê, Nkálili Wee myomo, Samédiya Wee pyolo. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêêpî dé, pi yilî Yesu ka kêlîmî mbê dnye, u yoo yilî ngê u ngwo doo pyodopyodo. Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo cháâcháâ.

Pita ngê mbwudu n:ii dê chaa doo

³²Dye ghi yintómu Pita p:aani p:aani dpîmo lèpî, Yesu u yoo dpîmon:aa mumu dé. Wo ngmê ngê Lida u nkwo até yi loo.

³³Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Aniyês. Yi pini yu dê ntóó dê, paa doo u ntââ ngê u kwo dpîmo ya. M:ââ wááli ngmîtdmî mbêmê dpîmo ya. ³⁴Pita ngê kwo, Aniyês. Kwo, Yesu Kédisu ngê ala ngwo dê pyi ngi, ngmîtdmî mbêmê a pyidu, ngmîtdmî a kmongo ngi. Wod:oo Aniyês ada pyidu. ³⁵Yi wee ndîî u kwo yélini dnye kwo, Aniyês paa tédê dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yélini nmî Lémi ka u ngwo mêtê diyé dnye.

³⁶Njopa Yesu u yoo vy:o pyââ ngmêdoo kwo, u pi Tapîta. (Kîdiki dnye ngê u pi Dókîs.) Dye ghi yintómu yi pyópu ngê kópu mb:aa yilî dpîmo d:uud:uu, pinté knî y:e. ³⁷Yi dini ghi ngê mbii u ngwo ngmê kele, yed:oo mye pwene.

Ntóó ghêê ngópu, a ngí ngópu, ngomo k:oo yé ngópu. ³⁸ Yesu u yoo n:ii Njopa doo kwo, yi lama doo ya, Pita chono a tóó, Lida, wod:oo pi miyó dê ye yepê, Lida choo lêpî, Pita límî k:ii ngê dpo pwiye we. ³⁹ Wod:oo Pita ka lee knopwo, yi pini dê yi p:uu a kele, Njopa lee dniye. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, yi pyópu ntóó ngomoni k:oo doo ya, Pita y:i km:êê ngópu. Kuknwe knî y:oo a yina ngópu, dnye mbê. Yi pyópu ngê kpîdîni dmya too, ye y:ee too, yi kpîdî Pita u ngópu dnye tpyuu dé. ⁴⁰ Pita ngê yi ngomo ghi k:oo pi yintómu pw:ii ngê, yu mbodo dê y:oo ghê wo, wod:oo doo ngêpê. Yi pyópu ntóó ka diyé wo, kwo, Tapîta, a pyidu. Wod:oo ngwolo dê pywálî doo, Pita yi módu, wod:oo ntênê yaa wo. ⁴¹ Wod:oo Pita ngê yi pyópu ka kóó dp:ee ngê, kwulo kele, ghêêmî kââ. U kuwó dini ghi ngê Pita Yesu u yoo knî ye mbwolo, kuknwe knî ye mye mbwolo, yepê, A pwiye dmyeno, ala pyópu ghê até maa kaalî. ⁴² Njopa tpémi ye yi kópu u mdoo yi núw:o ngópu, pi yilî nmî Lémi ka kélîmî mbê wo. ⁴³ Pita Njopa doo ya, wo yilî. Pini n:ii u ngomo k:oo doo kwo, yi pini u pi Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu.

Kóniliyês u danêmbum

10 Lóma lede Sisadiya yilî doo ya. Yi kada pini knî yi vy:o pi ng-mêdoo kwo, u pi Kóniliyês. Lede yoo n:ii yi vy:o Kóniliyês doo kwo, yi yéli yi pi dmi Yitali lede yoo. ² K:omo tpile Kóniliyês daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê dpîmo kélîmî, dye ghi yintómu u kwo dpîmo ngêpê. Yi pini u kpâm ghee knî, u dpodo pyu yoo Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê myed-nyimo ng:aa. Nju tpémi yi vy:o pinté yoo yilîni dnyimo kwo, Kóniliyês ngê dpîmo a wopwe dé. ³ Kóniliyês ngê Nju

tpémi yi l:êê ghi dmi dpîmo d:uud:uu dé, kââdî dini ghi n:ii ngê t:ono dpîmo wowo, Chóó Lémi ka u ngwo dpîmo ngêpê. Wo ngmê ngê u ngêpê tédê enjel ngmê módu, kwo, Kóniliyês. ⁴ Kóniliyês ngê enjel dini ghi n:ii ngê módu, nkíngê mbê wo, enjel doo y:enê, kwo, A lémi, lukwe pyinê ché ngmêê? Enjel ngê kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kédê ny:oo, mu kópu u dîy:o pinté yoo nyinê wopwe too. Kwo, Ala ngwo u nkwo wunê ngêêpi ngi. ⁵ Kwo, Ala ngwo pi knî ngmê dy:ââ ngi, Njopa, pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita. ⁶ Kwo, Yi pini ntii chedê a tóó, ngomoni k:oo a kwo, yi ngomo chóó u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu. ⁷ Enjel ngê Kóniliyês ka danêmbum dini ghi n:ii ngê a kélî ngê, wod:oo y:aa wo. Kóniliyês u dpodo pyu miyó dê ye adî mbwólu, u lede ngmê ka mya adî mbwólu, yepê, Nga a pwiye dmyeno. Yi lede Kóniliyês u t:âât:ââ pyu ngmê, Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê myed-pîmo kélîmî. ⁸ Kóniliyês ngê kópuni pyodo, yi kópu yi ngêêdî ada nt:o, wod:oo adî dy:ââ té, Njopa.

⁹ Womumo kââdî maa kélê, dini ghi n:ii ngê Njopa u nkígh:ê dnyen:aa paa, Pita yi chêêpî ngomo pywápê ngmê pwono kee wo, y:i doon:aa ngêpê. ¹⁰ Dómu ndîi u ngwo ngmê kele, u yi u ngwo doo kwo, Nté pee ngmênî ma. ¹¹ Dini ghi n:ii ngê nté dnye ch:eech:ee, Pita yi vyyu wo, apê, Mbóó ada kpêmî, apê, wónu k:ii ntee tpile yéli vyââ yi kélî ngmêyedê ghêpê knî, kwódo páádi. ¹² Yi wónu k:ii ntee tpile k:oo tpile tp:oo knî ngmêdoo kwo, dyêêdî daa ngmidi, tpile pê dé, pyaa dé, ímê dé yi tpile k:oo myednye kwo. Yi tpile Pita ka p:ââp:ââ doo a wupwo. Yi tpile tp:oo dyêêdî yintómu Nju tpémi ye tupwótupwó dé, Nju tpémi y:oo dèdnyimo pîpî dé. ¹³ Pita ngê mbóó p:uu dnye ngmê nyongo, kwo,

Gh:êêdé, kî tpile tp:oo ngmê vyee, ma ngi. ¹⁴ Ngmênê Pita ngê kwo, A Lémi, kî tpile tp:oo dyêêdî yintómu kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmînê nmo tupwótupwó dé, doo u ntâa daa ngma anî ma. Kwo, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oongmê ndîi. ¹⁵ Pita ngê myombó yi dnyeni mē nyongo, kwo, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dē vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, kwo, yi tpile p:uu nyóó kidingē vyi, Yi tpile tupwótupwó. ¹⁶ Yi ntini u wépi Pita ngê pyolo puwâ, yi kópu dyuu mu ng-midi pyolo nyongo, wod:oo yi wónu k:ii ntee tpile mbóó p:uu mē kee wo.

¹⁷⁻¹⁸ Pita ngê kópuni módu, yi kópu doo nuw:onuwo, u nt:u kópu dépêngē pyw:ângo, wod:oo pini n:ii pyile knî Kóniliyēs ngê dy:âa too, Saimon u ngomo pi knî y:oo ye adē kēma ngmē, wod:oo keñe t:âmo dnyen:aa kwo, yi ngomo chóó ka adî mbwó dmi, kwo, Pi al:ii ngma kwo, u pi Saimon Pita? ¹⁹ Pita ngê kópuni módu, u yi u ngwo doo kwo, U nt:u kópu nē pyw:oo, wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwo, Pita. Kwo, Pi pyile knî y:oo ka nmy:uu ngi. ²⁰ Kwo, Ghidi, kidimē nuw:o kîgha néd-inuw:o, nyi ngm:êê té, mu kópu u dîy:o a chóó nē dy:âa té. ²¹ Wod:oo Pita adî ghîi, yepê, Pini ka nmye vwuwo té, ala nē. Yepê, Lukwe u pyinē dmyinē ngmêê ngmê? ²² Kwo, Nmî kada pini Kóniliyēs ngê yinē a dy:âa nmo. Kwo, Yi pini pi mb:aa ngmê, k:omo tpile daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ. Kwo, Nju tpēmi yi nuu u pi ngê a tóó. Kwo, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê ala kópu u kwo vyi, kwopê, Saimon Pita ngomo k:oo dpo pwiyé we, nga adîn:aa danēmbum. ²³ Pita ngê kópuni yélf vyâa yi kēlf módu, yi kópu yi nuw:o kwólu, wod:oo ala kópu daa vvu, Kî pini pyile knî daa Nju pi dé, nmî ngomo k:oo kēdangē kee dmi. Yi kópu daa vvu, ng-

mênê yi pini pyile knî ngomo k:oo adî km:êê té, yi k:ii dpî dniye.

Womumo mw:aandiye Pita ngê Kóniliyēs u dpodo pyu pyile knî adî ngm:êê té, Yesu u yoo Njopa yélini doo kwo, yi yélf woni knî yi k:ii mye lee dniye. ²⁴ Maa p:uu dpî dniye, womumo Sisadiya mî taa dniye. Kóniliyēs u yoo knî yi k:ii yi yélf dnye t:âat:âa dé. ²⁵ Pita dini ghi n:ii ngê Kóniliyēs u ngomo k:oo doo koko, Kóniliyēs ngê yi módu, yu mbodo dē y:e k:ame u kwo ghê wo. ²⁶ Ngmênê Pita ngê ghêémf mē kâa, kwo, Ghêémf ghé. Kwo, D:aa enjel ntee pini. Kwo, Nê dyámê mbêmê pi. ²⁷ Pita Kóniliyēs ka modoo danēmbum, ngomo k:oo u ngwo mî kee knopwo, pi yilf y:i m:uu ngópu. ²⁸ Pita ngê yepê, Nmyi lama ka tóó, Nju pi ngmê kn:aa pini u ngomo k:oo d:uudpî kee, kópu y:e myed:uudpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi ngê yi kópu a ka a kwódu ngê, doo u ntâa pi p:uu daanî vyi, kî pini tupwótupwó. ²⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o dini ghi n:ii ngê nmyinē nya noo, até dâ lê, kópu dipîngmê vvu. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinē nya noo?

³⁰ Kóniliyēs ngê kwo, Pyile tuwo alanté dini ghi ngê, dini ghi n:ii ngê kââdî t:ono ghê wo, a ngomo k:oo kînoo ngêpê, pi ngmê até y:ii módu, u kpîdî dnye wu mbele, a kada mî ghê wo. ³¹ Yi pini ngê a ka pê, Kóniliyēs, Chóó Lémi ngê ngêpê kîyedê nyēm, tpileni yilf pinté knî ye nye yémf, yi tpile yilf chóó Lémi u nuw:o k:oo kîyedê pyede. ³² A ka pê, Pi Njopa ngmê dy:âa ngi, pi ngmêdpo pwiyé we, u pi Saimon Pita. A ka pê, Yi pini ntii chedê a tóó, pini n:ii u ngomo k:oo a kwo, yi pini u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu. ³³ Kóniliyēs ngê kwo, Yed:oo pi pyile nga kînf dy:âa ngê, u ngwo cha lê. Kwo, Awêde al:ii até dp:o wó, Chóó Lémi

^h10:14 Lev 11:1-47; Ezek 4:14 ⁱ10:19 Dpodo 10:28; 11:12

u ngîma, kwo, anmî t:âât:ââ ngi, nmî Lémi ngê kópuni nga dê vyi, yi kópu nmo ngmê vyi.

**Pita Kóniliyês u ngomo k:oo u
ngwo doon:aa dêêpî**

³⁴ Pita ngê danêmbum kn:ââ dini ghi n:ii ngê chópu, yepê, Ndêndê ngê kîd:a w:ee, yoo daa ngmîdi Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî. ³⁵ Yepê, Pini n:ii ngê Chóó Lémi adî châachââ, kópu mb:aa u ngwo adî d:uud:uu dé, yepê, k:omo tpile yi pini daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ngê wa ngee, u yoo vy:o wa kââ. ³⁶ Yepê, Ala kópu dyuu nmyi lama a kwo, Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmo ngma a dy:ââ ngê, Yisîléli tpémi yi k:ii, nmopê, Yesu Kédisu ngê a ka yinê wa a kââdî nmyo. Yepê, Yi pini Yesu Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kada kââ. ³⁷ Yepê, Nkálili wee u kwo, Njuda wee u kwo, kópu ndîi n:ii dnye pyodopyodo, yi kópu nmyi lama ka pyede. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon doo a dêêpî, yoo mummyedoo a mbápi-tisîm kîgha dé, yi dini ghi ngê yi kópu ndîi kn:ââ u ngwo a chópu. ³⁸ Yepê, Yesu Nasalet pi u danêmbum nmyi lama a tóó, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u mênê u ngwo a yó, u wêdêwêdê ndîi ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Yi pini p:aani p:aani dpîmon:aa paa, kópu mb:aa yilî dpîmon:aa d:uud:uu, pini n:ii yoo Se-tan ngê dyênê too, Yesu ngê mê pyi too, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî. ³⁹ Yepê, Yesu ngê Nju tpémi yi vy:o kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu yilî nmî chóó nmî ngwolo ngê nmî módu. ⁴⁰ Yepê, Nju tpémi y:oo Yesu vya ngópu, kîdosi íedê t:ee ngópu, ng-mênê Chóó Lémi ngê wo pyoloni ngê mêdê pyidu ngê, chóóchóó nmî ngópu mê tpyó. ⁴¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii

wo, daa pi yintómu knî y:oo m:uu ngópu, ngmênê yélini yi k:ii nmeê yâmuyâmu, Yesu nmî chóó nmî módu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu u l:êê dîy:o mwiyé a ngmîdi nmoo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, u kuwó dini ghi ngê u k:ii nmeê kmaapî, u k:ii nmeê mbwaa ndanî. ⁴² Yepê, Mu dini ghi ngê yinê wa kóté kalê nmo, n:ii mwiyé wa pw:oo dmi, n:ii adnyi ya, nipi wa kóté kalê nmo. Yepê, Chóó yinê dpodo kalê nmoo, wod:oo pi knî ye nmo tpaê ngê, yenmîmo, Chóó Lémi ngê vyílo yedê ngmîdi ngê, nmî kóté kîgha pyu ngê a pyódu ngê. ⁴³ Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dny-imo a kapî, yi pini yintómu Yesu p:uu dnyimo a danê, yipu, Pini n:ii yoo yi pini ka adnyi kêlîmî, Chóó Lémi ngê yi dono yilî u kuwó wa kée té, mêdaadî nuw:onuw:o dé, yi pini u pi u l:êê dîy:o. ⁿ

**Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi Kóniliyês
u yoo knî ye u ngwo y:ângo**

⁴⁴ Pita dini ghi n:ii ngê ye doo danêmbum, yélini y:oo dnye ng:aang:aa, yi yéli ye Chóó Lémi u Ghê Dmi a gho. ⁴⁵ Yesu u yoo vy:o pini n:ii yoo Pita u k:ii Njopa a ndê dniye, yi yéli yintómu Nju tpémi, mî ngwéti dniye, apê, Kî yéli daa Nju tpémi. Apê, Chóó lémi ngê chóó u Ghê Dmi ye kîmyeda dy:ââ. ⁴⁶ Apê, Kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê myeka mbumu té, Chóó Lémi myeka chaa kîgha ngmê. ⁴⁷ Pita ngê u pyipe knî ye yepê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi wunê ntee nmo a kpo, kî yéli ye yinté kîmyeda y:oo. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ pi ngê daawa vyi, Kî yéli mbwaa ngê nangê mbápitîsîm kalê té. ⁴⁸ Wod:oo u pyipe knî ye yepê, Kî yéli Yesu Kédisu u pi ngê mbápitîsîm kalê tóó. U kuwó dini

^j10:34 Lóma 2:11; Nkal 2:6 ^k10:36 Epeso 2:13-14 ^l10:39 1 Kódin 15:4-7

^m10:41 Luukî 24:42-43 ⁿ10:43 Is 53:5-6; Jer 31:34

^o10:46 Dpodo 2:4; 19:6; 1 Kódin 12:10

ghi ngê Kóniliyês u yoo y:oo Pita ka kwo, Wo miyó pyile ng:i i mwiyé mē ya kmēle.
p

Kóniliyês u danêmbum u nkoo

11 Yesu u yoo yintómu, Njuda wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli Yesu u dyépi knî yi k:i i ala kópu nipi ny:ee ngópu, apê, Kn:aa dyámê tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu kîmya ny:ee ngmê. ²Dini ghi n:i i ngê Pita Njedusaleem loo, yi yéli y:oo kwo, Ngmēnyi kn:aadi ngê. ³Kwo, Lukwe dîy:o kn:aa dyámê tpémi yi ngomo k:oo ny:uu kee wo. Kwo, Lukwe dîy:o nté y:i myin:aa ndîf. Kwo, Yi kópu Nju pi ngmê ngê d:uudpî d:uu. ⁴Wod:oo Pita ngê yi kópu u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê ye ada nt:o.

⁵Pita ngê yepê, Njopa kînoo ngêpê, tpile y:i ngmêkîni módu, Yéli vyââ yi kêlî a ghêpê wo, wónu k:i i ntee tpile, kwódo páadi. ⁶Yepê, Yi tpile a nkîgh:ê dini ghi n:i i ngê a ghêpê wo, u mênê tpile tp:oo yilî nî módu, dyêêdî daa ng-midi, tpile pê dé, pyaa dé, ímê dé y:i nî m:uu too. ⁷Yepê, Dnye ngmêni ny-ongo mbóo p:uu, a ka pê, Pita. A ka pê, Gh:êêdé, kî tpile tp:oo ngmê vyee, ma ngi. ⁸Kwono, A Lémi. Kwono, Yi kópu daanî d:uu, mu kópu u dîy:o kî tpile tp:oo dyêêdî yintómu nmo kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmînê nmo tupwótupwó dé, doo u ntââ daa ngma anî ma. Kwono, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oongmê ndîf. ⁹Yepê, Yi dnyeni mbóo p:uu my-ombó m:aa nyongo, a ka pê, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dē vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, a ka pê, yi tpile p:uu ala kópu íyóó kidingê vyi, Yi tpile tupwó-tupwó. ¹⁰Yepê, Yi kópu pyolo a nga pyodo, u kuwó dini ghi ngê yi wónu k:i i ntee tpile mbóo p:uu mē kee wo. ¹¹Yepê, Yi ngwo pi pyile a ka taa dniye,

Sisadiya a ndê dniye. ¹²Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka pê, Ngm:êê té, nuw:o kîgha nédinuwo ngê kêê kidangê t:oo. Yepê, Nmî mbwó yoo, kî pini wéni knî ka wee, yoo yi k:i i Njopa nmo ndê dniye, Sisadiya nmî lee dniye, Kóniliyês u ngomo k:oo nm:uu kee dniye. ¹³Yepê, Yi pini ngê enjel n:i i módu, u p:êê nmî ngêêdî até yedê nté ngê. Yepê, Yi en-jel ngê ala kópu u kwo vvu, kwopê, Pi ngmê dy:ââ ngi, Njopa. Kwopê, Pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita. ¹⁴Kwopê, Yi pini ngê kópuni u mdoo nmye wa a íuw:o, nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo, kóo k:oo wa kaa nmyo. ¹⁵Yepê, Dini ghi n:i i ngê danêmbum kn:ââ nî chópu, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mwiyé ntee nmo a kpo, yinté ye myedê y:ângo. ¹⁶Pita ngê yepê, Kópuni Yesu ngê nmo a vvu, yi kópu yi ngwo n:uu nuw:o kwólu, nmopê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpîmo kmênêkmênê dé, ngmênê M:aa ngê chóó u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. ¹⁷Yepê, Chóó Lémi ngê yeedeyeedeni nmo a kpo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmî kélîmî mbê dniye, vyílo yi yeedeyeede yi yéli ye myedê y:ângo. Yepê, K:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi yeedeyeede ye mye y:ângo. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o, kópuni Chóó Lémi ngê a d:uud:uu, doo u ntââ daap:aa vvu, Yi kópu u dî nî puwâ. ¹⁸Yi kópu dini ghi n:i i ngê ny:ee ngópu, Pita ka kópu daamu vyi ngópu, Chóó Lémi mē chaa kalê ngópu, noko yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi ye maa kîmyedê yé, yi dono yilî u ngwo pêdê kuwo téne, ghê kamî myepêdê pyw:ee y:e. ^t

Antiyóka tpémi Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye

¹⁹Nju tpémi y:oo Stipen dini ghi n:i i ngê vya ngópu, Yesu u yoo mye kpada

^p10:48 Dpodo 2:38; Mát 28:19 ^q11:14 Dpodo 16:31 ^r11:15 Dpodo 2:4

^s11:16 Dpodo 1:5 ^t11:18 Dpodo 14:27

tumo, Yesu u yoo woni mbêpê dniye, kn:aa p:aani kn:aa p:aani mî taa dniye. Wo yéli chono daa lee dniye, woni yoo Antiyóka mî taa dniye, woni yoo Pénisiya Wee u kwo lee dniye, woni knî y:oo ntii mî ngmêê ngópu, Saipídís dyámê w:uu mbêmê lee dniye. Kwéli dnyimon:aa taataa, yi yéli y:oo Yesu u kópu Nju tpémi ye yi mo dnyimo tpapê, kn:aa dyámê tpémi ye dèdnyimo tpapê. ²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo ngmê Antiyóka lee dniye, woni yoo Saipídís tpémi, woni yoo Sadéni tpémi. Yi yéli y:oo nmî Lémi Yesu u kópu daa Nju tpémi ye yi mo dnyimon:aa tpapê, kn:aa yéli ye myednyimon:aa tpapê. ²¹ Yi yéli yi p:uu nmî Lémi u wêdêwêdê ndêndê ngê kele, pi yilí y:oo yi yéli yi dnye dmi ny:ee ngópu, nmî Lémi ka u ngwo mênê diyé dniye, u kwo mê kèlimî mbê dniye, yi kada pini ngê pyódu ngópu. ^u

²² Yesu u yoo Njedusalem yélini dpîmo a kwo dini ghi n:i ngê yi kópu ny:ee ngópu, apê, Daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o kîmya ghê dmi, Antiyóka, yed:oo Mbanapas y:i dy:ââ ngópu. ^{v23} Mbanapas Antiyóka dini ghi n:i ngê ta, apê, Yesu u yoo yilí ngê até dè pyódu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Yesu u yoo knî ye yepê, Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ, u nuw:o ghi p:uu dmyinê mbêpê, dye ghi yintómu. ^{w24} Mbanapas pi mb:aa, nmî Lémi ka u kèlimî ndîfî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u gha d:ud:umbiy:e myedê nt:ee ngê. Pi yilí Yesu u yoo vy:o yinê kââ.

²⁵ U kuwó dini ghi ngê Mbanapas Taasís loo, Sóól ka doon:aa vyuwo. ²⁶ Dini ghi n:i ngê a pyw:ângo, Antiyóka núwo. Yi tpódu y:oo Antiyóka m:ââ ngmê ma ngópu, Yesu u yoo knî ye dpîmon:aa dêêpî. Antiyóka tpémi y:oo

Yesu u yoo yi ngwo ntaa tumo, apê, Yi pi dmi Kîdistên yoo.

²⁷ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye. ²⁸ Yi vy:o pini ngmê, u pi Akapas, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a wêdêwêdê kwólu, yi pini ghêêdî wo, yepê, Dyámê mbêmê daa kêmakêma ntê machedê ngê a pyodopyodo. (Dini ghi n:i ngê Kílódiyas Lóma tpémi yi kada pini ngê doo ya, dyámê mbêmê m:uu u ngwo ghê wo. M:aani n:i ngê Yesu pwene, m:ââ y:a mê pyile mî loo, yi m:uu u ngwo ghê wo.) ^{x29} Yesu u yoo Antiyóka yélini doo kwo noko yepê, Nmî ndapî a kââdî koo, yepê, ndapî tp:oo nt:eemwint:eemwi m:uu koo, yepê, nmî tîdê mbwó knî ye paa dy:ââ koo, Njuda. ^{y30} Wod:oo ndapî a kââdî ngópu, Mbanapas pini dè Sóól ye y:ee ngópu, yepê, Ala ndapî núw:o nyoo, Yesu u yoo yi kada pini knî ye dp:uu y:ee nyoo, Njedusalem. ^z

King Helodi ngê Pita mbwa k:oo u ngwo kmungo

12 Yi dini ghi ngê Akîdipa Helodi Nju tpémi yi king ngê doo ya, Lóma tpémi yi maknopwo. U lede yoo dy:ââ too, Yesu u yoo woni mgîmî tumo, mgîní vyímî kalê tumo, ² Njems Njon u mbwó taa ngê mye vya ngópu. ^{a3} Dini ghi n:i ngê Nju tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Helodi ngê Njems kèdê vy:a, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Munmíkó, Yesu u yoo yi kada pini ngmêdê vya ngmê. Yi kópu u l:êê díy:o Helodi ngê Pita mye mgîmî ngê, mbwa k:oo kmungo. (Yi kópu Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dye ghi ngê d:uu ngê.) ⁴ Dini ghi n:i ngê Pita mbwa k:oo kee wo, lede

^u11:21 Dpodo 2:41 ^v11:22 Dpodo 4:36 ^w11:23 Dpodo 14:22

^x11:28 Dpodo 21:10 ^y11:29 Lóma 15:26 ^z11:30 Dpodo 12:25

^a12:2 Mát 4:21

páádi páádi knî y:oo Pita dnye t:âât:ââ, lede páádi dye ghi ngmê. Helodi ngê u yi doo kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u kuwó dini ghi ngê Pita p:aa pw:ii, Nju tpémi yi ngópu p:aa kóté kwolo. ⁵Nyââ, Pita mbwa k:oo doo kwo, ngmênê Yesu u yoo Chóó Lémi ka u l:êê díy:o mîdnye ngêpê. ^b

Pita mbwa k:oo u ngwo pwii wo

⁶Wéni n:ii ngê Helodi ngê u yi doo kwo, apê, Mââ Pita nî pw:ii, pi knî yi ngópu nî kóté kwolo, yi mgîdî ngê Pita lede dê yi kêlî doo dpî. Puwóma té dê y:oo kóó dê kudu dumo, lede miyó kuwa dpîmo paa, mbwa y:oo dpîmo t:âât:ââ. ⁷Wod:oo enjel ngma até yedê loo, u wuu mbwa k:oo mî kée ngê, Pita kwulo kele, u dpî ny:ââ ngê, kwo, Lîmilîmî ngê a piidi. Yedê pii wo, wod:oo puwóma té dê kwulo yi chóó mîné pywálî knopwo. ^{c8}Enjel ngê kwo, Malêti maa téni, nyi dópo dê nye t:ee dé. Wod:oo Pita ngê yinté d:uu ngê, enjel ngê kwo, Nguwo u kpîdî mwo mye téni, kwo, a pwiyé, a ngm:êê nédi. ⁹Wod:oo Pita ngê enjel até yi ngm:êê ngê, ngmênê u kwo doo wóó. Nanê kwopê, Enjel ngê ndêndê ngê dê pw:ii ngi? ¹⁰Mbwa t:âât:ââ pyu yoo ngmê a kuwo ngópu, myomoni yoo myedê kuwo ngópu, nkéli chêêpî keñe u nkîgh:ê yi nî knopwo, apê, Keñe lukwe ngê até dê kpêmî? Wod:oo pwii knopwo, daa ndîi máádi ghi tp:oo yi kalê ngópu, wod:oo enjel ngê Pita a kuwo ngê. ¹¹Pita ka u nuw:o yi mênê diyé wo, apê, Ala ndê kópu, apê, Nmî Lémi ngê enjel ngmêda dy:ââ, apê, Helodi kóó k:oo até dumo y:ee nê, apê, Nju tpémi yi ngópu mûdaawa kóté kalê nê.

¹²Dini ghi n:ii ngê Pita ngê yi kópu a w:ee ngê, wod:oo Njon Mak u pye Méli u p:aa pee loo. Pi yilí y:i doo kwo, dnye ngêpê. ¹³Yi ngomo u koko tédê

u keñe p:uu Pita doo depedepe, dpodo módó ngmê, u pi Lóda, keñe t:âmo mî ghê wo. ¹⁴Yi dmââdî ngê Pita u dnye adî mya, wod:oo u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, keñe daa kpêmî ngê, adî lê, u pyipe knî ye mdoo adî núw:o, yepê, Pita kuwa ka kwo. ¹⁵U kwo daa kêlîmî mbê dniye, kwo, Kidima k:om. Kwo, Chi ghéti. Ngmênê yepê, Dîní k:omodanê. Yepê, Ndêndê ngê kuwa ka kwo. Kwo, Daa vyîlo ye kwo, kwo, u enjel ye kwo. ¹⁶Pita ngê keñe p:uu depedepe daa yó, u kuwó dini ghi ngê keñe u kwo adî kpêmî ngmê. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo. ¹⁷Pita ngê kêê yi ngîma mgîmî ngê, kwayi ngê ye vyu, yepê, Tumu. Yepê, A pi tââ namê tpapê. Yepê, Nmî lémi ngê u enjel a ka ngmêda dy:ââ, mbwa k:oo yinê dê pw:ii nê. Yepê, Njems ka mdoo dpî núw:o yó, yepê, nmî tîdê mbwó knî ye myoo vyi yó. Yed:oo Pita ngê a kuwo too, kn:aa p:aani mê loo. ^d

¹⁸Dini ghi n:ii ngê wa wo, lede yoo yi ghê dmi a kee wo, noko dnye póó, noko yepê, Pita anye atédê pwiyé? ¹⁹Helodi ngê lede yoo dy:ââ too, yepê, Lee dmyeno, Pita dmyinên:aa nmy:uu. Ngmênê dêê dniye, dêpê pyw:ee ngópu, wod:oo lede n:ii knî ye Pita pwii wo, yi lede yoo Helodi ngê kóté kalê too, yepê, Pita lónté nmye dê pwii? Yepê, Ala ngwo u nkwo n:aa vyee nmyo. Wod:oo dy:ââ too, kn:aa lede knî y:oo u nkwo mî vya tumo.

U kuwó dini ghi ngê Helodi ngê Njuda Wee a kuwo ngê, Sisadiya doon:aa ya.

Helodi u ngwo pwene

²⁰Taiya tpémi Saidon tpémi ye king Helodi ye nod:e wo, wod:oo yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, apê, Helodi ngê nté nmo wa mgîmî, u dyámê pee p:uu nté daamunmî pwila. Yi kópu

^b12:5 Epeso 6:18; Njems 5:16 ^c12:7 Dpodo 5:19; 16:26 ^d12:17 Dpodo 12:7-8

u l:êê dîy:o Helodi u dpodo pyu yoo yi kada pini yi pee ngê kaa ngópu, u pi Pílastas, kwo, U ntââ Helodi nmo wanyi kpéki. Wod:oo Helodi yinë ye kpéki ngê, kwo, Kî yéli y:e mb:aamb:aa u yi y:e a kwo. ²¹ Helodi ngê wéni n:ii ye ngmîdi ngê, yi wéni ngê nipi a wó, Helodi kpêlê wo, u lémilémi u kpîdî dmi u mbwo t:ângo, u yââyââ têdê yaa wo, wod:oo pi knî ye doo danêmbum. ²² Yoo dpodombiy:e doo kââ, apu, Daa nmo ntee pini ye danêmbum, apu, ngmêñê nmî yâpwo ye danêmbum. ²³ Chóó Lémi u enjel ngmê ngê Helodi yi danêmbum têdê atéyi vyâ, mu kópu u dîy:o pi knî ye daa vyyu, D:aa yâpwo. Ala kópu myedaa vyyu, Nê nmyo ntee pini. Helodi u mênê mwi pê dnye kmaapî, u gha a kêlî ngópu, wod:oo pwene.

²⁴ Yi ngwo Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi u kópu pi knî ye mudnye tpapê, Yesu u yoo yinté yilî ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo. ^e

²⁵ Mbanapas pini dê Sóól y:oo yi dpodo a kêlî ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, Njon Mak núw:o ngópu, Antiyóka mê diyé dnye. ^f

Mbanapas pini dê Sóól Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ngwo a ngmîdi doo

13 Yesu u yoo vy:o Antiyóka, dêêpî pyu yoo ngmêdoo kwo, Chóó Lémi u komo y:oo dnyimo kapî, yi pi dmi Mbanapas ngmê, Simiyón myomo (u pi Too Pee Kpêdêkpêdê), Lusiyas pyolo, Sadéni pi, Manayén podo (pini n:ii Helodi k:ii nipi kaa knopwo), Sóól limo. ^{g2} Wo ngmê ngê nté yi chóó noko kwódu ngópu, dpodo mu ngmîdi yidnye dódó, nmî Lémi ka dnye ngêpê. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yepê, Mbanapas

pas pini dê Sóól d:a ngmîdi dê, yi dpodo têdê dpî dy:ââ dóó. ^{h3} Nté ghêlî daa ma ngópu, nmî Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, yi pini dê yi mbêmê yi kêê dmi yé ngópu, yi l:êê dîy:o dnye ngêpê, wod:oo dy:ââ dumo. ⁱ

Saipîdîs kópuni pyodo

⁴ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Mbanapas pini dê Sóól dy:ââ doo, Njon Mak mye núw:o ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Selyusiya lee dnye, liyé nkéli k:oo y:i mî wo dnye, dyámê w:uu ngmê mbêmê mî tee dnye, u pi Saipîdîs. ⁵ P:aani n:ii mî tee dnye, u pi Salamîs. Y:i dnye ya, Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimo koko, Chóó Lémi u kópu p:uu ye dnyimon:aa danê.

⁶ U kuwó dini ghi ngê yi dyámê w:uu mwada pee lee dnye, Papós mî taa dnye, pi y:i ngmê m:uu ngópu, u pi Mba-Yesu, Nju pi, Kîdiki dnye ngê u pi Elimas, pipi kópu knî yi mbêmê kópu ndîi yilî dpîmo d:uud:uu. Pi knî ye k:omodanê ngê dpîmo tpapê, yipu, Nê nmî yâpwo ndîi u komo kapî pyu ngmê. ^{j7} Yi pini ngê yi dyámê w:uu u kada pini dpîmo yâmuyâmu, u pi Sêênjîs Póólîs. Yi dyámê w:uu u kada pini mb:aamb:aa ngê dpîmo nuw:o, u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u kópu ngmêñî ny:oo, u l:êê dîy:o pi knî ye yepê, Mbanapas pini dê Sóól a pwiyé dnye. ⁸ Dini ghi n:ii ngê kópu u kwo ngmêdpîmo tpapê, Elimas yi kwo doo kwopwepe, mââwe ka kópu, Ye kidimê ng:aa, ngee k:omodanê mo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi mââwe Yesu u yoo vy:o ghê we. ⁹ Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Sóól a nt:ee ngê, u pi mye Póól, Elimas ka ngwolo dy:ââ ngê vyyu wo,

^e12:24 Is 55:11; Dpodo 6:7; 19:20

^f12:25 Dpodo 11:29-30; 12:12; 3:13; 15:37 ^g13:1 Dpodo 11:27

^h13:2 Dpodo 9:15; Nkal 1:15-16 ⁱ13:3 Dpodo 6:6 ^j13:6 2 Tim 3:8

kwo, Nyi Setan ntee pini. ^{k10} Kwo, Doo u ntââ kópu mb:aa daangmanyi d:uu, kwo, nmî Lémi u ndëndê kópu dyuu u wépi nyi puwâ, kwo, k:omodanê kópu yilî nyinê ngêêdî. ¹¹ Kwo, Nmî Lémi ngê ala ngwo wunê kpadakpada ngi, kwo, ngwolo kopwe ngê a pyépi ngi, yéli daanyi y:enê, u dí yinê amêdê vyi. Yi ngwo mgo kpêdêkpêdê Elimas ngîma até yi kée ngê, wod:oo doo maa nmy:uu, apê, A ngêêpî pyu ngmênê pyw:oo, maa a ka yinê pêdê kêma ngê. ¹² Dyámê w:uu u kada pini ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo nmî Lémi ka kêlîmî mbê wo. Nmî Lémi u kópu dyuu u nyepênyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye.

**Ántiyóka n:ii Pisidiya Wee
u kwo a tóó, Yesu u kópu
y:i u ngwo ye mí vyi ngópu**

¹³ Póól u pyipe knî yi k:ii liyé nkéli k:oo mê wo dniye, Papós a kuwo ngópu, Pamîpiliya mî tee dniye, Pêêka u ngwo mî lee dniye. Njon Mak ngê u pyipe dê y:i mîné kuwo doo, Njedusalem mêtê diyé wo. ¹⁴ Póól Mbanapas y:oo Pêêka a kuwo ngópu, Pisidiya Wee u kwo lee knopwo, p:aa ndî ngmê taa knopwo, u pi mye Antiyóka, mwiyé p:aani n:ii a ndê knopwo, yi p:aani dê yi pi mu ngmîdi. Nju tpémi yi líme wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, ngêpê ngomo k:oo yi k:ii kee dniye, mbwódo yaa dniye. ¹⁵ Pi ngmê ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu ghi ngma a kp:aa ngê, pi myomoni ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu u kópu dyuu ghi myedê kp:aa ngê, u kuwó dini ghi ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo Póól pini dê Mbanapas ye pi ngma a dy:ââ ngópu, yepê, Nmî mbwó dê. Yepê, U ntââ pi knî ye kópu ngma dpî vyi ngmê, yi gha dmi wêdêwêdê kígha u l:êê díy:o. ¹⁶ Wod:oo Póól a ghêêdî wo,

kóó ntênê ye kââ, danêmbum kn:ââ ye chópu.

Yepê, Mw:ââkó a lémi ch:ama, Yisiléli tpémi, yélini yi k:ii Chóó Lémi ka nmye ngêpê té, yepê, ala kópu ny:ee yó. ¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Yisiléli tpémi Yichip mudnya a ya, yepê, daa yi chóó yi dyámê pee p:uu dnya a ya, yepê, yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi yéli yilî ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê Yichip u mênê a pw:ii too. ¹⁸ Yepê, Komo tpile Chóó Lémi u nódó kópu yilî a t:ee ngópu, ngmênê myedaa kée too, yepê, maa p:uu m:ââ podo y:a a ma ngópu, Kenan u ngwo mî taa dniye. ¹⁹ Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan yoo dyêêdî pyudu a pw:oo ngê, yi dyámê pee chóó u yoo knî ye y:ângo. Yepê, M:ââ podo yono y:a mê limo y:a mî loo, (450) yi kópu yintómu u ngwo a pyaa dniye.

²⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi yéli yi kada pini knî ngma a pyw:ângo, kuwókuwóni u pi Samuwel, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê. ²¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi yéli y:oo king u yi y:e ngmêdoo kwo, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól yi king ngê pyódu ngê, yi pini Kisi tp:oo, Mbenjîmîn u tii nêdê pini ngmê. ²² Yepê, Yi king ngê doo ya, m:ââ podo y:a, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól mî ngmópu, Dépîdi yi king ngê mê pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê ala kópu p:uu ye vyi, yepê, A gha ntee, Njési tp:oo Dépîdi u gha mye yinté, a nuu u kópu amyedê d:uud:uu dé. ²³ Póól ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo ala kópu dnyimo a tpapê, apu, Díyo Dépîdi u yoo vy:o Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmîdi, yi pini ngê Yisiléli tpémi yinê wa ngee té. Póól ngê yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Yi kópu wunê kêdê pyódu. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a

^{k13:9} Dpodo 4:8; Njon 8:44 ^{l13:17} Ex 6:6; 12:51 ^{m13:18} Ex 16:35

^{n13:21} 1 Sam 8:5,19 ^{o13:22} 1 Sam 13:14; 16:13; Psalm 89:20

ngmidi ngê, yi pini nmî Mbwámê, u pi Yesu. ^{p24}Yepê, Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlî daa chópu, Njon Yisîléli tpémi ye doon:aa danêmbum, yipu, Nmyi dono yilî kée tóó, mbwaa paa n:aa kmênêk-mênê nmyo. ^{q25}Yepê, Njon ngê u dpodo ghêlî dépê kêlî ngê, pi knî ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Nmyinê nmye nê n:uu? Yipu, Pini n:ii nmye t:âât:ââ ngmê, d:aa vyîlo. Yipu, Nê têdê. Yipu, Doo u ntââ u nkîgh:ê daa nî nî. Yipu, Yi pini ngê u dpodo kn:ââ doongê chópu. ^r

²⁶⁻²⁷Póól ngê yepê, A tîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmî kn:ââ Epîlaham, myenté yélini Chóó Lémi ka nmye ngêpê té. Yepê, Yesu daa pi yintómu yi mbwámê ngê pyodo, mu kópu u díy:o yélini Nje-dusalem a kwo, yi kada pini knî mye yi k:ii, nmî Mbwámê Yesu dpîp:e mya ngópu, yepê, yi kópu u l:êê díy:o yi yéli y:oo Yesu mb:ii ngópu. Yepê, K:omo tpile lîme wo yintómu knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dyuu pi knî y:oo yi ngêêdî dnyimo a kpââ dé, yepê, ngmênê yi kópu dyuu vyîlo yi ntiye ngópu, noko yepê, Yesu paa vya koo, paa pw:oo we. ²⁸Póól ngê yepê, K:omo tpile Yesu u pwopwo u nt:u kópu dépê pyw:ee ngópu, ngmênê Paléti ka kwo, Vya ngi. Kwo, Pw:oo we. ^{s29}Yepê, Yesu p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi kópu yilî ntiye ngópu, kídosi nêdê t:ee ngópu, u kuwó dini ghi ngê mêtê ngee ngópu, kmênê ngópu. ³⁰⁻³¹Yepê, Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, wo yilî yi k:oo p:uu ndiye pyu knî y:oo dnyimo mumu. Yepê, Yesu ghêlî daa pwene yélini yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Nje-dusalem u ngwo lee dnyie, yepê, yi yéli y:oo ala ngwo pi knî ye a tpapê ngmê, yipu, Yesu ndêndê ngê a pii wo, nmî

ngwolo knî y:oo nmî módu. ^{t32-33}Yepê, Ala ngwo nmyi ngîma anye kwo mo, ala kópu mb:aa nmye ngmênê tpapê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ knî ye kópuni wunê a vyu, yi kópu nmî l:êê díy:o kêdê pyódu, Chóó Lémi ngê Yesu a pyidu ngê. Yepê, Wéti myomoni u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a kwo, nmî Mbwámê ka kwo, Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu. ^{u34}Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini a pyidu ngê, mēdaawa pw:onu, kpêênî daawa mg:ee. Yepê, Chóó Lémi ngê u nuu u yoo knî ye yepê, Tpileni p:uu Dépidi ka ndêndê ngê noo a danê, yi tpile nmye wanê kê. ^{v35}Póól ngê yepê, Puku yedê kópu m:uu a tóó, apê, Chóó Lémi u nuu u pi kpêênî daawa mg:ee. ^{w36}Póól ngê yepê, Daa Dépidi p:uu dnya a d:êê, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê Dépidi doo a ya, Chóó Lémi p:uu doo a dpodo, yed:oo pwene, u kn:ââ knî yi nkîgh:ê mî kmênê ngópu, kpêênî mgee wo. ^{x37}Yepê, Ngmênê pini n:ii Chóó Lémi ngê a pyidu ngê, yi pini kpêênî daa mgee wo. ³⁸⁻³⁹Yepê, A tîdê mbwó yoo. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Yi pini Yesu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê nmî dono yilî u kuwó wa kée té. Yepê, Komo tpile dono yilî knî y:oo ngîmî nmyoo, Mósisi u dêêpî kópu dyuu dêê wo, daa pywálî nmyoo, ngmênê pini n:ii Yesu ka wa kêlîmî mb:anê, Yesu ngê yi dono vy:oo u ngwo wa a y:oo. ^{y40}Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê paa. Yepê, Chóó lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni a d:êê ngópu, yi kópu nmye kîngê pyódu. ⁴¹Yepê, Chóó Lémi u kópu yedê d:êê ngópu, apê,

A ka wépi dnyangê pyu yoo, ala kópu ny:ee yó.

^{p13:23} Is 11:1 ^{q13:24} Mát 3:1-2 ^{r13:25} Njon 1:20,27

^{s13:28} Mát 27:22-23 ^{t13:30-31} Dpodo 2:24; 1:3,8 ^{u13:32-33} Psalm 2:7

^{v13:34} Is 55:3 ^{w13:35} Psalm 16:10 ^{x13:36} Dpodo 2:29

^{y13:38-39} Dpodo 10:43; Lóma 10:4

Tpée kópu wanmyi vyi ngmê, yed:oo wanmyi pw:oo dmi,

mu kópu u dîy:oo kópuni nmyi dye ghi ngê wanî d:uu,

yi kópu ka daanmyi kêlîmî,

k:omo tpile pi ngê nmye wa vyi, u kwo myedaanmyi kêlîmî. ^z

⁴² Dini ghi n:ii ngê pwii dniye, pi knî y:oo Póól Mbanapas ye yepê, Pyimê modo diyé cho, yepê, yi kópu knî nmo m:uu dp:uu vyi nyoo. ⁴³ Dini ghi n:ii ngê nyalê wo, Nju pi yilî y:oo Póól Mbanapas dnye yâmuyâmu dê, kn:aa yéli mye yi k:ii, wunê yélini Nju pi ngê a pyaa dniye. Yi tpódu y:oo yepê, Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a kpo, nmî Mbwámê ngê vyílo yi pyódu ngê. Yepê, Dpodombiy:e u kwo dmyinê kêlîmî.

Nju tpémi y:oo Yesu u kópu wépi u ngwo pwaa ngópu, Antiyóka

⁴⁴ U kuwó lîme wo ngê mêtê diyé knopwo, Antiyóka pi dêpwo a ya, u yi y:e doo kwo, Lémi Ndîi u kópu u nkwo ngmên:uu ny:oo. ⁴⁵ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi y:oo yi yéli m:uu tumo, í:ee ye kaa ngópu, kópuni Póól ngê doo tpapê dé, yi kópu mîdnaya a wópuwópu dé, Póól p:uu myednye peede tpapê, yepê, Kî pini nmye ka k:omodanê, u kwo kîdmyoma ng:aa. Póól u kópu yinté dnaya a wópuwópu dé. ⁴⁶ Ngmênê Póól pini dê Mbanapas daa nkîngê mbê knopwo, Nju tpémi ye yepê, Doo u ntâa nyi chóó daanyi kéé nmyo, Chóó Lémi u kópu nmye mwiyé nyi vyu, ngmênê yi kópu u yi nmye daa kwo. Yepê, Ghê kamîni chedê ngê daawa pyódu, u wépi dmye pwaa ngmê, wod:oo nyinê kuwokuwo nmyo, kn:aa yéli ye nye lêpî mo. ⁴⁷ Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, yi pini ka ala kópu u kwo a vyu, kwo,

Daa Nju tpémi yi mo yi pywápê ngê dî pyódu ngi,

dyámê mbêmê tpémi yintómu yi mbwámê ngê wanyi pyódu.

Yepê, Yi kópu awêde até dmye ntiye ngmê. ⁴⁸ Yélini daa Nju tpémi, yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, nmî Lémi u kópu dyuu mê chaa kalê ngópu. Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê, apê, Yi yéli y:oo ghê kamî dmi pêtê pyw:ee y:e, yi yéli Yesu ka kêlîmî mbê dniye.

⁴⁹ Nmî Lémi u kópu ngê yi wee u kwo yéli a ngêêdî. ⁵⁰ Ngmênê Nju tpémi y:oo Antiyóka u kada pini yoo yi mbodo dmi vwuwo ngópu, ch:am ndîi knî ngmê, n:ii dé Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi mbodo dmi mye vwuwo ngópu, Póól pini dê Mbanapas ngm:ii kalê dumo, yepê, Ala wee u kwo n:aamungê nî. ⁵¹ Yi tpódu y:oo yi p:aani u têtê yi yi yodo p:uu vyaa ngópu, yinté Nju tpémi ye yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo. Kada u ngwo a y:ee ngópu, Yikóniyêm lee knopwo. ⁵² Yesu u yoo yélini Antiyóka doo kwo, w:aa a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee too.

Póól Mbanapas Yikóniyêm u ngwo lee knopwo

14 Kópuni Antiyóka y:e a pyodo, yinté kópu Yikóniyêm y:e myimê pyodo. Póól pini dê Mbanapas Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee knopwo, Yesu u kópu ye adê vyi ngmê, wod:oo Nju pi yilî, kn:aa yéli mye yi k:ii Yesu ka kêlîmî mbê dniye. ² Ngmênê Nju tpémi, n:ii dé daa kêlîmî mbê dniye, yi yéli y:oo kn:aa yéli yi mbodo dnye vwuwo dé, Yesu u yoo yi p:uu myednye d:uu. ³ Ngmênê yi tpódu y:i dpîmo ya, dye ghi daadîi. Daa nkîngê mbê knopwo, nmî Lémi u kópu dyuu ye mêt-

^z13:41 Hab 1:5 ^a13:45 Dpodo 14:2; 17:5 ^b13:46 Dpodo 18:6

^c13:47 Is 49:6 ^d14:2 Dpodo 13:45

pîmo tpaê, kópuni nmo a kpo, yi kópu p:uu ye dpîmo danê. Nmî Lémi ngê u wêdêwêdê yi tpódu ye y:ângo, pwop-wokopwe yilî yi wêdêwêdê mbêmê pyi ngópu, kópu yilî mye d:uu ngópu, nmî Lémi ngê yi tpódu yi kópu dyuu pi knî ye ndê kópu ngê yinté u ngwo pyódu ngê.^{e4} Yikóniyêm tpémi y:oo yoo yêê ngópu, woni yoo Yesu u dyépi dê yi p:uu dnye d:uu, woni yoo yi pee ngê a ghê dniye.

⁵ U kuwó dini ghi ngê Nju tpémi, kn:aa dyámê tpémi, kada pini knî yi k:ii, nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Yi tpódu nmî mgîmî dê, chêêpî ngê nmî vya dê, d:o pw:oo dniye.^{f6} Dini ghi n:ii ngê yi tpódu y:oo yi kópu u tuu kâa pee yi ny:ee ngópu, wod:oo mbêpê knopwo, Lisitîda, Ndêêpi, Likiyóniya, yi wee pyile knî yi kwo dpîmon:aa ya.⁷ Yi wee u kwo p:aani p:aani pi knî ye Yesu u kópu mb:aa mêt-dpîmon:aa tpaê.

Lisitîda kpâlî kpêê u ngwo pyi ngópu

⁸ Lisitîda pi ngmêdoo ya, kpâlî dê kpêê dê, paa daa tpyó, yinté a ta.⁸⁹ Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u kópu ye doo tpaê, yi pini myedoo ng:aa. Póól ngê u ngwo a w:ee ngê, apê, Kî pini u kélîmî ndîî, apu, Yesu u ntââ, yinê a pyipyi nê.¹⁰ Wod:oo Póól u kwo vyu wo, u kwo até yi mbwolo, kwo, Kî pini. Kwo, Gh:êêdé. Kwo, Ghêêmî ghé. Wod:oo yi pini mbêka wo, paambwi kn:ââ chópu.¹¹ Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo yi kópu m:uu ngópu, Likiyóniya dnye ngê dpodombiy:e mbwó dniye, apê, Nmî yâpwo dê pi k:ii ntee tpile ngê atédê pyaa knî, nmo até myedê ghêpê knî.¹² Yi yéli Chóó Lémi ka dêd-nyimo ngêpê, kn:aa yâpwo yilî knî ye dnyimo ngêpê, yi yâpwo knî yi kada pini u pi Susî. Mbanapas u pyimo yi yâpwo u pi t:ee ngópu, apê, Susî, Póól u pyimo Hêêmîs t:ee ngópu, mu kópu

u dîy:o ye vyîlo yedoo danêmbum.¹³ Yi p:aani u nkîgh:ê ngomo ngmêdoo kwo, pi knî y:oo Susî ka kpêê kwéli dnyimo yé. Yi yâpwo u kpêê yiyé pyu knî y:oo yi nêê té vy:ee tumo, pudumakó u ngwo kpîlê tumo, yi p:aani u mbwa keñe t:âmo mî kaa tumo. Yi p:aani tpémi kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî yâpwo dê ye kpêê nmî yé.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Mbanapas pini dê Sóól y:oo ny:ee ngópu, yi kpîdî dê a chaa dumo, yoo pee dê yi kélî mbêpê dê a pwaa dumo, ye mbwó knopwo, yepê, Kî yéli.¹⁵ Yepê, Lukwe dîy:o ye kópu nmye d:uud:uu ngmê? Yepê, D:ee yâpwo dê, nyo nmyo ntee pini dê. Yepê, Kópu mb:aa p:uu nmye nye danêmbum mo. Yepê, U yi nye a kwo, Nmyi k:omodanê kópu knî yi p:uu nyinê diyédiyê kîgha nmyo. Yepê, Yâpwo njini ka dmyinê ngêpê, n:ii ghê a t:a, n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, ntii mbwaa mye l:âmo doo, tpileni yi ghê a pyede té, yinê mye l:âmo too.^{h16} Yepê, Wunê dini ghi ngê pi yilî y:oo yi chóó yi kópu í:uu yid-nye ng:uu dé, Chóó Lémi ngê kalê too, ye mye daa kwódu ngê.¹⁷ Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi ngê chóóchóó nmye doo a kêmakêma, tpîi nmye doo a dyede, kââdî nmye doo a dyede, nmyi yâpwo tédê nt:u mb:aamb:aa ngê doo kelekele, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo pyépi, kópu mb:aa nmye yilî doo a d:uud:uu, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nêne.¹⁸ Pi knî y:oo daa kêmakêma yi tpódu ye kpêê pî yé ngópu, yi tpódu y:oo kópu yilîni ye vyi ngópu, yi dî dmi u ngwo pwaa ngópu.

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Nju pi knî ngmê Antiyóka p:aani dê Yikóniyêm a ndê dniye, Lisitîda tpémi yi pee a kaa tumo, Póól chêêpî ngê vya ngópu, ntóó

^{e14:3} Mak 16:20; Dpodo 19:11; Hipîlu 2:4 ^{f14:5} Dpodo 14:19; 2 Tim 3:11

^{814:8} Dpodo 3:2 ^{h14:15} Dpodo 17:22-31; Lóma 1:19-20

dnya a paapaa, kuwa núw:o ngópu, alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Dê pw:onu. ¹²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo kwodonkwodo a wó, ntóó a yina ngópu, wod:oo Póól mêtê pii wo, yi p:aani mêtê diyé wo. Womumo mw:aandiye Mbanapas k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, Ndêêpi lee knopwo.

Póól pini dê Mbanapas Antiyóka u ngwo mêtê diyé knopwo

²¹ Póól pini dê Mbanapas y:oo Ndêêpi tpémi ye Yesu u kópu mb:aa mî vyi ngópu, wod:oo pi yilî Yesu u yoo vy:o ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Lisitída, Yikóniyêm, Antiyóka, yi p:aani pyile knî yi kwo mêtê diyé knopwo. ²² P:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê kalê tumo, yepê, Yesu ka dpodombiy:e dmyinê kêlîmî. Yepê, Pi knî y:oo dono yilî nmî p:uu wa d:uu ngmê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ka anmî lee dmi. ¹²³ P:aani p:aani Yesu u yoo vy:o pi knî ngmê a ngmidi ngópu, yi kada pini ngê pyódu tumo. Nté yi chóó ye kwódu ngópu, Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, Lémini ka kêlîmî mbê dniye, yi Lémi ka a kuwo tumo, yepê, Nmî Lémi nmye wada a vwuwo.

²⁴ Pisidiya Wee a kuwo ngópu, Pamípiliya mîmî taa knopwo. ²⁵⁻²⁶ Yesu u kópu dyuu Pêêka tpémi ye vyi ngópu, u kuwó dini ghi ngê Atáliya lee knopwo, liyé nkéli k:oo y:i mî wo knopwo, Sidiya mî tee knopwo, Antiyóka u ngwo mêtê diyé knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwéli a ngmidi doo, Yesu u yoo yi l:êê díy:o mwiyé kwéli dnye ngêpê. ^k

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Antiyóka taa knopwo, Yesu u yoo a danê ngópu, kópuni Chóó Lémi ngê y:e doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o n:ii mêtê kaa tumo, yi kópu yilî yi ngêêdi a nté ngópu.

¹²⁸ Yi p:aani Yesu u yoo vy:o dpîmo kwo, dye ghi daadîi.

Mósisi u dêêpî kópu dyuu u ngwo dnye tpiditpidi pêêdîpêêdî

15 Nju pi ngmê knî y:oo Njuda Wee a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo knî ye ala kópu dnyimon:aa tpapê, yipu, Kópuni Mósisi ngê a d:êê ngê, yi kópu dpî d:uu yó, Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu dpî kaa we. Yipu, Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu daawa kaa knomomê, nmî l:êê ghi dmi daanmyi d:uud:uu knomomê, yipu, ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo daawa kaa nmyo. ^{m2} Póól pini dê Mbanapas y:oo yi yéli yi kópu dpîmo vyee dé, u kuwó dini ghi ngê yi kópu nipi mêtényimo tpiditpidi pêêdîpêêdî. Yesu u yoo y:oo Póól pini dê Mbanapas, kn:aa yéli yi k:ii Njedusalem dy:ââ tumo, yepê, Nmî Lémi u dyépi knî ye, kada pini knî ye dmyinê lêpî, yepê, ala kópu y:oo amî l:âmo ngmê.

³ Yélini dy:ââ ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Pénisiya Wee u kwo mî lee dniye, Samédiya mî taa dniye. P:aani p:aani dnyen:aa lêpî, Yesu u yoo knî ye dnye tpapê, yipu, Chóó Lémi ngê kópu ndîi yi d:uu ngê, p:aani p:aani pi yilî Yesu u yoo vy:o yinê kaa too, yipu, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii. Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, w:aa u ngwo a pyw:ee ngópu. ⁴ Njedusalem dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo, yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi yéli yintómu y:oo kwuno tumo, yi kêê dmi mye mgîmî ngópu. Póól pini dê Mbanapas y:oo kópuni Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê dpîmon:aa d:uud:uu dé, yi kópu yilî ye adê nté

¹14:19 Dpodo 17:13; 2 Kódin 11:25; 2 Tim 3:11

^j14:22 Dpodo 18:23; 2 Tim 3:12 ^k14:25-26 Dpodo 13:1-2

¹14:27 Dpodo 15:4,12 ^m15:1 Nkal 2:12; 5:2

ngmê. ¹⁵Ngmênê yélini Yesu u yoo vy:o doo kwo, woni yoo Pádisi yoo. Yi yéli ghêêdî dniye, yepê, Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o yélini ghê wo, Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu dpî kaa we, Mósisi u dêêpî kópu yintómu myedny:oo châachâa dé.

⁶Kada pini yoo dyépi yoo nipi ada wó, yi kópu p:uu dnye danê. ⁷Dye ghi daadî yimî loo, u kuwó dini ghi ngê Pita ghêêdî wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Nmyi lama ka tóó, wunê dini ghi ngê nmyi vy:o Chóó Lémi ngê ka a ngmidi noo, kn:aa yéli ye dy:ââ noo, Yesu u kópu mb:aa ye nîmo nté ngê, u ngwo Yesu ka kélîmî mbê dniye. ⁸Yepê, Pini n:ii ngê nmî gha dmi u kpêê, chóó u Ghê Dmi ntee nmo a dy:ââ ngê, kn:aa yéli ye yinté myedê dy:ââ ngê, yepê, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli myedê mya té, yi wépi dmi daa puwâ. ⁹Yepê, Daa chámê nmoo, kópuni nmo doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli y:e myedoo d:uud:uu dé, yepê, yi dono yilî u kuwó kée too, mu kópu u dîy:o Yesu ka mye kélîmî mbê dniye. ¹⁰Yepê, Lukwe dîy:o Chóó Lémi mbodo l:âmo nmyinê ngêêpî ngmê. Yepê, Yesu u yoo ye dpodo ndîi yilî namê yém. Yepê, Nmî kn:ââ yoo dêê dniye, Mósisi u dêêpî kópu dyuu yilî ngê y:e pyodo, doo u ntââ yi kópu yintómu daapî d:uu ngópu. Yepê, Nmo my:oo ntee dé, yi dêêpî kópu yilî ngê nmo myaa pyódu. ¹¹Yepê, Daa dêêpî kópu dyuu châachâa mbêmê Chóó Lémi ngê wa ngee nmo. Yepê, Nmo Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii nmo yoo mu ngmidi, nmî Lémi Yesu ngê wâpu wunê ngêêpî nmo, u kwo nmo kélîmî té, yinê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. ^p

¹²Dini ghi n:ii ngê Póól pini dê Mbana-pas ghêêdî knopwo, pi yilî yintómu tumu yaa wo. Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê

kn:aa yéli yi vy:o mbwudu n:ii dpî-mon:aa chapî dé, pini n:ii dpîmon:aa pyipyi dé, yi kópu yi ngêêdî a nté tumo. ¹³Yi danêmbum dini ghi n:ii ngê a kélî ngópu, wod:oo Njems ghêêdî wo, yepê, A mbwó yoo, ala kópu ngî ny:ee yó. ¹⁴Yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli mwiyé a ngmidi too, u yoo vy:o mye kaa too, nmî lama u ngwo yaa wo, nmîmo, Chóó Lémi kn:aa yéli ye mye vuyuwo, yepê, yi kópu ala ngwo Saimon Pita ngê nmo kêdê vyi. ¹⁵Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo yinté kópu myeyi d:êê ngópu, Chóó Lémi u kópu yi d:êê ngópu, apê,

¹⁶K:omo tpile Dépidi u yoo y:oo dono a pyw:ee ngópu,

ngmênê mu dini ghi ngê amênê diyé, yi yéli am:aanê wêdêwêdê kalé té. ^q

¹⁷Kn:aa yéli yintómu y:oo adnyi nmy:uu nê,

k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yélini nê ngmidi ngê, yi yéli a yoo vy:o wanî kaa té.

¹⁸Nmî Lémi ngê yi kópu ló dini a vyu.

¹⁹Njems ngê yepê, A nuw:o ghi alanté, Chóó Lémi ka kn:aa yélini wunê diyédiyé, doo u ntââ yi yéli ye dpodo ndîi daanmî y:oo. ²⁰Yepê, Pweepwee pee ngmê d:êê koo, nmî tîdê mbwó knî ye paa dy:ââ koo, ala kópu pyile knî ye paa d:êê téme. Yepê, Mwiyéni alanté, Tpile tp:oo n:ii kn:aa pini ngê k:omo yâpwo u l:êê dîy:o dpî vy:a, yi tpile tp:oo Yesu u yoo y:oo daapaa ma y:e. Yepê, Myomoni alanté, Pyââ ti mââ ti ngê kêê daapêdê t:ee y:e. Yepê, Pyoloni mye alanté, Tpile tp:oo kîdnyingê ntapî, ngmênê tpile tp:oo dny:oo vyee, wêê choo pyuwúwúpyuwúwú, u ngwo dny:oo pîpî, yi tpile tp:oo wêê kîngê nda ngmê. ^{r21}Yepê, U ntââ ngê doo ya, kn:aa yéli y:oo Mósisi u dêêpî kópu wunê pêdê ny:ee tumo, mu

^{n15:4} Dpodo 14:27 ^{o15:7} Dpodo 11:4-17 ^{p15:11} Nkal 2:16; Epeso 2:5-8

^{q15:16} Amos 9:11-12 ^{r15:20} Lev 17:10-16

kópu u díy:o m:ââ yilí yi k:oo nmî w:êê määwe knî y:oo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo yi kópu dyuu dnyimo a kpââ dé, yi p:uu myednyimo a dêêpî.

Dyépi knî y:oo kópuni d:êê ngópu

²² U kuwó dini ghi ngê dyépi yoo, kada pini yoo, Yesu u yoo yintómu yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî vy:o pi miyó nmî ngmidi, Póól pini dê Mbanapas yi p:uu nmî t:ee dê, Antiyóka nmî dy:ââ té. Wod:oo yi kada pini miyó ngmidi dumo, Sailas pini dê Njudas, pini n:ii u pi nye Mbasapas. ²³ Pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, yi tpókni ye y:ee ngópu. Yi pweepwee pee alanté d:êê ngópu, yepê,

Nmo Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo yi k:ii, ala pweepwee pee nmye dpó dy:ââ. Yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, yélini Sidiya Wee u kwo, Silisiya Wee u kwo, Antiyóka yélini a kwo, munmíkó nmî tîdê mbwó yoo.

²⁴ Yepê, Nmî lama até d:uu yââ, nmî vy:o pini knî ngmê nmye a lee dniye, Mósisi u dêêpî kópu p:uu nmye dnyen:aa danê, u ngwo mî dyênê nmyoo, ngmênê yi yéli dpíp:o dy:ââ too, yi chóó nmye dnyen:aa danêmbum. ²⁵ Yepê, Nipi até dp:o wó, nmî nuw:o ngmidi ngê até dpî pyódu, pi miyó kudu ngmidi, nmye nmînê dyede dê, Mbanapas pini dê Póól yi p:uu wunê kekelele mo, nipi nmye wunê lêpî té.

²⁶ Yepê, Mbanapas pini dê Póól nmî nuu u pi dê, k:omo tpile pi knî y:oo pí vya dumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo dêpê kuwo ngópu. ²⁷ Yepê, Nyââ, Njudas pini dê Salas nmye dp:o dy:ââ dê, kópuni dp:o d:êê, yi chóó yi komo ngê nmye amîmênê nté ngmê. ²⁸ Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u k:ii nmî nuw:o dmi ngmidi ngê dê pyódu, dpodo ndîi nmye daanmo kê, ala kópu pyile njini dmyinê d:uud:uu. ²⁹ Yepê, Nju tpémi n:ii nmyi vy:o a wee, Yesu u yoo vy:o, yi yéli yi

l:êê díy:o, tpile tp:oo n:ii pi ngê k:omo yâpwo u l:êê díy:o dpî vy:a, myenté tpile tp:oo n:ii ntapî u tpile tp:oo, wêê p:uu d:uudpî pw:ii ngmê, yepê, yinté tpile tp:oo myekídmyengmê ma ngmê, mu kópu u díy:o Nju tpémi ye tupwótupwó dé, kwódu ngmê u tpile tp:oo dé, d:uudpî ma ngmê. Yepê, Pyââ ti mää ti ngê kêê kídmyengê t:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî yi p:uu kêê daanmyi yé ngmê, ye Nju tpémi yi k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya. Yepê, Nmî kópu dyuu wu u dí. ^u

³⁰ Wod:oo yi pini páádi knî y:oo pweepwee pee adí núw:o ngmê, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo yintómu a danê ngópu, wod:oo pweepwee pee ye adí y:ee ngmê. ³¹ Dini ghi n:ii ngê a kp:aa ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mê pyodo. ³² Njudas pini dê Sailas, daa kópu ngmidi p:uu ye dpîmo danêmbum, yimi mê wêdêwêdê kalê tumo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u komo myedpîmo kapî. ³³ Wiki miyó pyile y:i dpîmo ya, u kuwó dini ghi ngê nd:uu ye mê vyi ngópu, Njedusalem mê diyé knopwo. ³⁴ (-)

³⁵ Póól pini dê Mbanapas Antiyóka dpîmo ya, dye ghi daadîi. Lama pini yilí yi k:ii nmî Lémi p:uu pi knî ye dnyimo danêmbum.

Póól Mbanapas u ngwo numo chámê doo

³⁶ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Mbanapas ka kwo, Nmî Lémi u kópu p:uu kwéli nyipun:aa danêmbum, y:i mêpaa lee knî, nmî tîdê mbwó yoo angênté wunê pyede té, mêpaan:aa m:uu téme. ³⁷⁻³⁸ Mbanapas ngê u yi doo kwo, Njon Mak nye núw:o, ngmênê Póól ngê u yi dêpwo kwo, Nye núw:o, mu kópu u díy:o, mwiyé Pamîpiliya mînê kuwo doo, yi tpódu y:oo yi dpodo ghêlî dêpa kêlî ngópu, u ngwo mînê kuwo doo.

^{v39}Wod:oo noko nod:e knopwo, wod:oo adê numo chámê dê. Mbanapas ngê Mak núwo, liyé nkéli k:oo wo knopwo, Saipídís mî tee knopwo. ⁴⁰Póól ngê Sailas adî ngmidi, kwo, Dpodo tédê ng:ii paa lee knî. Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi ka dmy:ee ngópu, kwo, U ntââ kî tpódu wanya a y:enê dê, p:aani n:ii a lèpî mo. ⁴¹Wod:oo Póól Sailas y:oo Antiyóka a kuwo ngópu, Sidiya Silisiya yi wee dê yi kwo lee knopwo. P:aani n:ii dpîmo taataa, Yesu u yoo y:i dpîmo wêdêwêdê kîgha dé.

Timoti Póól pini dê Sailas yi p:uu u ngwo kele

16 Póól pini dê Sailas Ndêêpi taa knopwo, u kuwó dini ghi ngê Lisitída lee knopwo. Yesu u yoo vy:o pini ngmê, y:i doo ya, u pi Timoti, u pye Nju pyââ, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. U mî daa Nju pi, ngmênê Kîdiki pi. ^{w2}Yesu u yoo yélini doo kwo Lisitída p:aani dê Yikóniyêm, apê, Timoti k:uuchêm u pi. ^{x3}Póól ngê u yi doo kwo, Timoti nî núw:o, wod:oo Chóó Lémi u l:ii p:uu t:ângo, Nju pi ngê u ngwo pyódu ngê, mu kópu u dîy:o p:aani p:aani Nju tpémi yi lama doo ya, Timoti u mî Kîdiki pi, tp:oo p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:ângo. ^{y4}P:aani p:aani lee dniye, kópuni Yesu u dyépi knî y:oo Njedusalem a d:êê ngópu, yi kópu Yesu u yoo ye dnyimon:aa tpapê, yepê, Ala kópu dyuu dmyinê chââchââ dé. ^{z5}Wod:oo p:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê ngê pyaa dniye, yilî ngê yinté doo pyodopyodo.

Luukí Póól p:uu u ngwo kele

⁶Póól u pyipe dê yi k:ii Pîdichiya Wee Nkalásiya Wee yi kêlî ghê lee dniye. Ésiya Wee u kwo daa nî dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi

ngê u yi dêpwo kwo, Esiya Wee u kwo Yesu u kópu p:uu dny:oon:aa danê. ⁷Dini ghi n:ii ngê Misiya Wee u nkîgh:ê taa dniye, u yi y:e doo kwo, Mbitiniya Wee u kwo nmî lee dmi, ngmênê Yesu u Ghê Dmi ngê yi kópu ye kwódu ngê. ⁸Wod:oo Misiya Wee mwada pee lee dniye, Tîdówas mî taa dniye, ntii chedê kwéli noo ya. ⁹Mgîdî ngmê ngê Póól até doo wóó, u wóó k:oo Másídóniya pi ngmê módu, apê, Mu kwo. Yi pini Póól ka ngêpê mbê wo, kwo, Másídóniya dpo pwiye, dp:uu ngee nmédi. ¹⁰Dini ghi n:ii ngê Póól a pii wo, wóó nmo yedê nté ngê, wod:oo ala kópu noko nmî vyyu, Másídóniya lee kmêle, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi a kwo, A kópu mb:aa yi yéli ye ngmênny vyi y:e.

Lidiya Yesu ka u ngwo kêlímî mbê wo, Pilipay

¹¹Liyé nkéli k:oo nmî wo dniye, Tîdówas nmo kuwo ngê, Samótîdési nm:uu tee dniye. Womumo mw:aandiye Samótîdési mun:oo kuwo ngê, Niyapolis nm:uu tee dniye. ¹²Yi ndini nmî yó, Pilipay nm:uu taa dniye, p:aa ndîi. Másídóniya Wee u ghi páádi knî yi vy:o, mwiyéni ghi u kwo, yi p:aani a tóó. Lóma tpémi yi p:aa ngmê, mu kópu u dîy:o Lóma pi yilî y:oo Lóma wunê a kuwo ngópu, Pilipay a lee dniye, yi p:aani y:oo mî gh:ii ngópu. ¹³Wo miyó pyile yi p:aani nmee ya, lîme wó dini ghi n:ii ngê dyimê wo, yi p:aani u nkîgh:ê mbwááni paa nmî lee dniye, Nju tpémi kwéli dnyimon:aa a wó, ngêpê u l:êê dîy:o. Mbwódo nmî yaa dniye, pyââ knî ye até nmee danêmbum. ¹⁴Yi yéli yi vy:o pyââ ngmêdoo kwo, u pi Lidiya, Tayátida pyââ. Pi knî y:oo yi pyópu ka kpîdí yadî mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé. Yi pyópu daa Nju pyââ, ng-

^{v15:37-38} Dpodo 12:12,25; 13:13; Kîlosa 3:10 ^{w16:1} 2 Tim 1:5

^{x16:2} Pilipay 2:19-22 ^{y16:3} Nkal 2:3-5 ^{z16:4} Dpodo 15:23-29

mênê Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê. Nmî Lémi ngê yi kyîmwî u gha a pywâlî ngê, Póól ka kélîmî mbê wo. ¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê ngê, u yoo yintómu, yélini u ngomo k:oo doo kwo, Yesu u pi ngê mbwaa paa mye kmênê too. Yi kyîmwî ngê nmopê, K:omo tpile d:aa Nju pyââ, ngmênê a ngm:êê nódó, a ngomo k:oo nmyi k:ii nye ya kmêle, mu kópu u dîy:ó nmî Lémi ka ntênê n:aa kélîmî. Wod:oo yi kyîmwî ngê nmî nuw:ó dmi mē ngmópu, u kuwó nmî ghê dniye, nmî ngm:êê ngê.
a

Póól pini dê Sailas mbwa u mênê u ngwo kee knopwo, Pilipay

¹⁶ Wo ngmê ngê ngêpê tédê até nmî lee dniye, maa p:uu dpodo módó ngmênmi módu. Yi pyópu ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi dmââdî pi knî yi kpeede ngê pyódu ngê, u kwo dpîmo tpapê, kópu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu. Pini n:ii knî yi p:uu yi dmââdî wâpu dpîmo dpodo, yi yéli y:oo ndapî ndîi dnyimo kmênêkmênê, dini ghi n:ii ngê yi dmââdî ngê pi knî ye dpîmo tpapê, yipu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu. ¹⁷ Póól u k:ii nmîmo paa, yi dmââdî ngê myedpîmo yâmuyâmu nmo, pi knî ye dpîmo kââ, yipu, Kî tpókni u dîghê yâpwo p:uu a dpodo té. Yipu, Nmyi Mbwâmê ngê pini n:ii pyodo, u kópu vyílo nmye ka tpapê ngmê. ^{b18} Wo yilî yi k:oo yi dmââdî nmî kuwó dpîmo a kââ, u kuwó dini ghi ngê Póól mbodo l:âmo a ngêpa wo, yi dmââdî ka diyé wo, yi kmêna ka kwo, Yesu Kédisu u pi ngê nga d:a mbwólu, Ye dmââdî a kuwo ngi, wod:oo kmêna ngê yi dmââdî a kuwo ngê. ^{c19} Dini ghi n:ii ngê yi dmââdî u kada pini knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Wod:oo ndapî daamunmî kmênê,

wod:oo Póól pini dê Sailas mgîmî dumo, kóté tédê núw:ó dumo. ²⁰ Yi p:aani u kada pini dê ye yepê, Kî tpódu Nju pi dê, nmî némi dmi dê dyênê ngmê. ²¹ Yepê, Kî tpódu y:oo l:êê ghi kamî p:uu ka ndiye kîgha nmo, lémi ghi n:ii nmî kn:ââ knî y:oo nmo kwódu tumo. Yepê, Nmo Lóma tpémi, doo u ntââ yi lémi ghi p:uu daanmî ndiye. ²² Pi yilî yintómu y:e a kââdî wo, Póól pini dê Sailas yi p:uu dnye d:uu. Yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Mgîmî dóó, yi kpídî dê yi mbwo dpo chaa dóó, kpêê ghi ngê dpî kpaka dóó. ^{d23} Wod:oo lede knî y:oo dpodombiy:e kpaka dumo, mbwa k:oo km:êê dumo, mbwa y:enê pyu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê chi y:enê dê. Kwo, Kîngê pwii knî. ²⁴ Yi kópu u l:êê dîy:ó mbwa y:enê pyu ngê d:omo yu kn:ââ u mênê mênê kuwo doo, yi kpâlî páádi knî yi pââ ghi dê yi kéli yé tumo.

²⁵ K:omo tpile Póól pini dê Sailas dpîmo mgîmî vyîmî, ngmênê mgîdî núknînúknî p:uu Chóó Lémi ka dpîmo ngêpê, myedpîmo wéti. Yélini mbwa k:oo doo kwo, yi yéli y:oo myednye ng:aang:aa dê. ²⁶ Wod:oo tēpê doo ghêdê, mbwa dpodombiy:e myedoo ghêdê, keñe yintómu kpēmî too, puwóma té mîñê ghay dniye, yélini mbwa k:oo dnye kwo u ntââ pî pwii dniye, ngmênê daa pwii dniye. ²⁷ Mbwa y:enê pyu yi nyaa wo, apê, Keñe dmi lukwe ngê mēdê kpēmî? Apê ngmênê, Pi yintómu dê mbêpê. Wod:oo u taa u paa a mbywongo, u yi u ngwo doo kwo, A chóóchóó nî vy:a. ²⁸ Póól u kwo adî mbwólu, kwo, Apuu! Kwo, Nýóóchóó kidingê vy:a. Kwo, Nmo yintómu anmî pyede té. ²⁹ Mbwa y:enê pyu ngê pi ngmê ka kwo, Lam ngma a núw:e, wod:oo mbwa k:oo kee wo, Póól pini dê Sailas yi kēmatâmo dyimê wo,

^a16:15 Dpodo 16:33; 18:8 ^b16:17 Mak 1:24 ^c16:18 Mak 16:17

^d16:22 2 Kódin 11:25; Pilipay 1:30; 1 Tes 2:2

doo nkîngê. ³⁰Wod:oo pw:ii doo, yepê, A lémi dê, lô kópu ngmanî d:uu, dpî yâpwo ngê u nkwo wa ngee nê? ³¹Yi tpódu y:oo kwo, Nmî Lémi Yesu ka chi kélîmî, u l:êê dîy:o wa ngee ngi, yélini m:uu a t:a, wamye ngee té. ³²Wod:oo nmî Lémi u kópu p:uu u kwo dpîmo danêmbum, u kpâm ghee knî mye yi k:ii. ³³Yi mgîdî ngê yi pini ngê Póól pini dê Sailas yi kpadama mbwómtyé adî ghêê té, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê yi pini mupwoknî yi mbêmê mbwaa adî yé. ³⁴Wod:oo yi pini ngê yi tpódu u ngomo k:oo adî núw:o dê, ad:uu mbono dê. Yi pini mupwoknî y:oo w:aa a pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o yi ngwo Chóó Lémi ka kélîmî mbê dniye.

³⁵Womumo mw:aandiye yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Nju pi dê nye pw:ii dóó. ³⁶Lede knî y:oo mbwa y:enê pyu ka yi kópu mî vyi ngópu, wod:oo yi pini ngê Póól ka kwo, Kada pini dê y:oo ala kópu da vyi ngmê, Nju pi dê nye pw:ii dóó. Póól ka kwo, Pwii choo, kwo, mb:aamb:aa ngê míchoo lèpî. ³⁷Ngmênê Póól ngê lede knî ye yepê, Lóma u pi nyi p:uu a t:a, lukwe dîy:o nmyi kpaka nyo. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo yipe nyo, kada pini dê y:oo dny-inté mye kóté kalê nyo, ngmênê pi yin-tómu yi ngîma nmyi kpaka nyo, mbwa k:oo módu my:ee km:êê nyo. Yepê, Kada pini dê y:oo yi chóó paa pw:ii nyo. ³⁸Lede knî y:oo yi kópu kada pini dê ye dini ghi n:ii ngê vyi ngópu, wod:oo nkîngê mbê knopwo, apê, Nyi lama daa ya, Yi tpódu nyo ntee pini dê, Lóma u pi yi p:uu mye t:a. Apê, Yinté pini módu pi d:uudpî kpaka. ³⁹Yi kópu u l:êê dîy:o kada pini dê mbwa chedê yi chóó lee knopwo, Póól pini dê Sailas ye mb:aamb:aa mîmê y:ee ngópu, mbwa k:oo yi chóó mê pw:ii dumo, yepê, Nyi

lémi dê, U ntâa ala p:aani mb:aamb:aa ngê wadpo kuwo ngmê. ⁴⁰Póól pini dê Sailas y:oo mbwa a kuwo ngópu, Lidiya u p:aa pee lee knopwo, u ngomo k:oo mî kee knopwo, Yesu u yoo y:i mî m:uu tumo, y:imê mê wêdêwêdê kalê tumo, yed:oo lee knopwo.

Póól pini dê Sailas Tesalonika u ngwo lee knopwo

17 Póól Sailas y:oo Pilipay a kuwo ngópu, Ambipolis mî taa knopwo, yi ndini yé ngópu, Apoloniya mî taa knopwo, yi ndini mê yé ngópu, Tesalonika mî taa knopwo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo kwéli doo kwo. ²Póól ngê p:aani p:aani kópuni dpîmo a d:uud:uu, Tesalonika myimî d:uu ngê, lîme wo ngê ngêpê ngomo k:oo yi kee wo. Lîme wo pyile knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dyuu yi ngêêdî doo a kpâa, u kakêmê ye doo chámêchámê. ³Yepê, Ala kópu dmyinê w:ee ngmê. Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê yi nuw:o ghi alanté doo a ya, apê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmêwa a ngmîdi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo, wa vya ngmê, u kuwó dini ghi ngê amêdê pyidu. Yepê, Yi pini u pi ala ngwo nmye n:aa tpapê. Yepê, U pi Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu yinê ntiye too. ⁴Nju pi knî ngmê yi kópu ka kélîmî mbê dniye, Póól pini dê Sailas yi p:uu kaa dniye, Kîdiki pi yilî yi k:ii, yélini Chóó Lémi ka dnyimo ngêpê, ch:am ndîi knî ngmê mye yi k:ii, Póól pini dê Sailas yi p:uu mye kaa dniye.

⁵Ngmênê Nju tpémi n:ii knî y:oo Yesu u kópu u wépi pwaa ngópu, n:ee ye kaa ngópu, paambwi pyu dono knî ye ka dniye, yi mbodo dmi mye vyuwo ngópu, yi p:aani tpémi yintómu yi pee kaa

^e16:33 Dpodo 16:15 ^f16:37 Dpodo 22:25 ^g17:1 1 Tes 2:1-2

^h17:2 Luukí 24:26-27; Dpodo 9:22

ngópu, dnyengi dnyeng:aa ndîi ngma a pwaa ngópu, Njeson u p:aa pee lee dnyie. U yi y:e doo kwo, Njeson u ngomo keñe nmî pwââ, Póól pini dê Sailas nmo pw:i dê, pi knî yi ngîma nmî kaa dê. ⁶Ngmênê dêpê pyw:ee dumo, wod:oo Njeson Yesu u yoo knî ngmê yi k:i mgîmî tumo, yi p:aani u kada pini knî ye ñuw:o tumo, kada pini knî ye dpodombiy:e ye mbó dnyie, yepê, Pini n:i knî y:oo wee p:aani p:aani yi némi dmi dnyimo a dyede, mê miyó al:i kêda lê, nmî némi dmi myaan:aa dyênê ngmê. ¹⁷Yepê, Yi pini dê Njeson u ngomo k:oo dpîmo ya. Yepê, Yi yéli y:oo Lóma tpémi yi king ndîi u kópu dyuu daa chââchââ ngmê, ngmênê u mo king u pi mu ka tpaê ngmê, u pi Yesu. ¹⁸Yi p:aani tpémi y:oo yi kópu dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, Lóma tpémi ye nkîngê mbê dnyie, dnyengi u ngwo kaa ngópu. ⁹Kada pini knî y:oo Njeson ka kwo, Nyoo knî yi k:i ndapî kée yó. Kwo, Alanté dnyengi daamuwa ghê knomomê, ndapî nmye amêdê diyé. Kwo, Muwa ghê knomomê, ndapî nmye mēdaawa diyé. Wod:oo Njeson u pyipe knî yi k:i yi ndapî kée ngópu, yed:oo pwii dnyie.

Póól pini dê Sailas Mbédiya u ngwo lee knopwo

¹⁰Yesu u yoo knî y:oo u yi y:e dêpwo kwo, Póól Sailas pw:oo dnyie, wod:oo mgîdî dini ghi n:i ngê a ghay wo, Mbédiya dy:ââ dumo, y:i lee knopwo. Lîme wo yi k:i y:i ye dyimê wo, Nju tpémi yi k:i yi ngêpê ngomo k:oo mye kee dnyie. ¹¹Tesalonika tpémi y:oo Yesu u kópu ntee mb:i ngópu, Mbédiya tpémi y:oo yi kópu yinté daa mb:i ngópu, ngmênê yi kópu dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi pywâlî wo. U yi y:e

doo kwo, Nmî lama yaa we, kópuni Póól ngê a tpaê té, ndê kópu dé ó daa ndê kópu dé, yi kópu u l:êê diy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê tumo, dye ghi yin-tómu dnyimo a kpââ dé. ¹²Nju pi yilî Yesu u kópu ka kêlîmî mbê dnyie, Kîdiki lémi ch:ama mye yi k:i. ¹³Ngmênê Nju tpémi n:i Tesalonika doo kwo dini ghi n:i ngê a ny:ee ngópu, apê, Póól ngê yi pini u kópu Mbédiya tpémi ye myemînê tpaê, wod:oo Mbédiya lee dnyie, pi yilî yi mbodo dmi y:i mye vyuuwo ngópu. ¹⁴Yesu u yoo y:oo Póól ntii kêpa até yi dy:ââ ngópu, ngmênê Sailas pini dê Timoti Mbédiya dpîmo a ya. ¹⁵Póól pini n:i knî y:oo ntii kêpa ngm:êê ngópu, liyé nkéli k:oo wo dnyie, Aténi mî tee dnyie, y:i mînê kuwo ngópu, yi yéli Mbédiya mē diyé dnyie. Póól ngê yepê, Sailas pini dê Timoti ala ngwo a pwiye dnyie.

Póól ngê kópuni d:uu ngê, Aténi

¹⁶Dini ghi n:i ngê Póól ngê Sailas pini dê Timoti Aténi doon:aa t:âât:ââ dê, u gha dono ngê pyodo, apê, Ala p:aani tpémi yi k:omo yâpwo daa ghêdê, apê, yi kópu ngê a nuw:o dê dyênê. ¹⁷Wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee wo, Nju tpémi yi k:i Yesu u kópu p:uu nipi dnye danê, myenté kn:aa yéli n:i Chóó Lémi ka dnye ngêpê mye yi k:i. Póól Aténi tpémi yi danêmbum têtê myed-pîmo lêpî, pi knî yi k:i myednyimon:aa danêmbum. ¹⁸Kîdiki tpémi yi lama pini knî ngmê, Póól u k:i nipi dnye danêmbum, yi yéli yi vy:o pi dyêêdî miyó doo ya, Epikudiyên yoo ngmê, Stókî yoo myomo. Pi ngmê knî y:oo apê, Kî pini mtye k:i nmo ka danêmbum. Apê, Doo u lama ka danê. Pi ngmê knî y:oo apê, Kn:aa dyámê tpémi yi yâpwo dê yi p:uu nmo ka danêmbum. Yi kópu vyi ngópu,

^{17:6} Dpodo 16:20 ^{17:7} Luukî 23:2 ^{17:11} Njon 5:39

^{17:12} Dpodo 13:50; 17:4 ^{17:13} Dpodo 14:19

mu kópu u díy:o Póól Yesu p:uu ye doo danê, u pyidepyide p:uu ye myedoo danê. ¹⁹ Yélini y:oo lama pini yoo dnyimo y:enê, pi knî y:oo yi yéli ye Póól núw:o ngópu. Yi yéli y:oo kwo, Kópuni p:uu nye danê, nmî nuwo kwéli. ²⁰ Kwo, Kópu kamî n:i chi vyi té, yi kakêmê nmo chámê ngi. ²¹ (Yi kópu vyi ngópu mu kópu u díy:o Aténi tpémi yintómu knî y:oo kópu kamî ngmêdnyimo nyêm, wo y:i dnyimo chedêchedê dé.)

²² Yi yéli yi ngíma Póól ghêêdî wo, yepê, Aténi tpémi. Yepê, A lama ka tóó, yâpwo yilî ye nmye ngêpê té. ²³ Yepê, Ala p:aani nmyi yâpwo ka ngêpê têdê yilî nî módu, yi vy:o ngmênî módu, yi chêêpî kaa p:uu alantê d:êê ngópu, apê, Yâpwoni u pi nmî lama daa tóó. Yepê, Yâpwoni ka daa nmyi lama nmye ngêpê té, yi yâpwo u pi nmye mîni tpapê, u pi Chóó Lémi, pini n:i ngê mbóó dyámê l:âmo doo, tpile yintómu yinê mye l:âmo ngê. ²⁴ Yepê, Daa ngomo k:oo a tóó, mu kópu u díy:o mbóó dyámê yi kada pini. ²⁵ Yepê, Doo u ntââ tpile u kwo daangmênî y:oo, mu kópu u díy:o tpile yilî yintómu yinê nmo wunê kuwo, ghê nmo yinê myewunê kuwo. ²⁶ Yepê, K:omo tpile pi dyêêdî daa ngmîdi, ngmênê nmî kn:ââ mu ngmîdi Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê pi dyêêdî yintómu yi wee u kwo yi wee u kwo dy:ââ too, kwéli wumê pyede, yi kêlî ghi u nuw:o ngê mwiyé a pyw:ee too. ²⁷ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, A ka pîdnia a vyuwo, pîdnî nmy:uu nê, pêdê pyw:ee nêne. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi daa kuughê wunê tóó, nmî nkîgh:ê chono a tóó. ²⁸ Yepê, Pi ngmê ngê ala kópu d:êê ngê, apê,

Wo daa vyîlo, daapóno pyede,
myedaapóno m:i té,
nmî ghê dmi myedaapê t:a.

Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê,

Nmo my:oo tp:oo yoo.

²⁹ Yepê, Chóó Lémi nmî mî, yi kópu u l:êê díy:o, nmo ntee dé, nmî Mî mye yinté pini, daa chêêpî ntee tpile, daa pi u kââ ntee tpile. Yepê, K:omo tpile pi u kââ silîpê ngê wanmyi l:âmo ngmê, nkól ngê wanmyi l:âmo ngmê, ngmênê nmî Mî daa yinté pini. ³⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê kópu nmye dêpêngmê vvu, mu kópu u díy:o nmyi lama dêpwo a ya, ngmênê ala ngwo nmyo yintómu nmye kîdî vyi, u l:êê díy:o nmyi kópu dono yilî a kuwo tóó. ³¹ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê wo ngma a yó, wéni n:i ngê pi yintómu ndêndê ngê wa kóté kwolo. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:i a ngmîdi ngê, yi pini ngê yinê wa kóté kalê nmo. Yepê, Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yi pini kpêênî a pyidu ngê. ^p

³² Dini ghi n:i ngê Póól ngê Yesu u pyidepyide u kópu ye yi vvu, woni knî y:oo Póól dnye yumuyumu, woni knî y:oo kwo, Mu dini ghi ngê yenté kópu nmo m:uu dp:uu vyi. ³³ Wod:oo Póól ngê yi yéli a kuwo ngê. ³⁴ Pi knî ngmê p:uu kaa dniye, Yesu ka kêlîmî mbê dniye, yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Dayonisiyas, lama pini yoo yi kada pini ngmê. Pyââ yi vy:o my:oodoo kwo, u pi Damadîs.

Póól Kódin u ngwo doon:aa dpodo

18 Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo. ² Yi p:aani Nju pi ngmê módu, u pi Akwila, yi pini Pontós Wee u kwo ta. Yi pini u kpâm u pi Pîdisila, cha yi ngwo Yitali a ndê knopwo, mu kópu u díy:o Lóma tpémi yi king ndîf Kílódiyas ngê Nju tpémi l:êê too, yepê, Lóma a kuwo yó, kn:aa p:aani dmyinê lêpî. (Yesu m:aani n:i ngê ta, m:ââ podoy:a mê chu

¹⁹17:24 Dpodo 7:48 ²⁰17:29 Gen 1:27; Dpodo 19:26

^p17:31 Njon 5:22; Dpodo 10:42

mî loo, Nju tpémi y:oo Lóma u ngwo a kuwo ngópu.) ³Póól ngê Akwila cha mî m:uu doo, yi ngomo k:oo u k:ii dnye ya, mu kópu u díy:o dpodo ngmídi p:uu dnye dpodo, tpile tp:oo too pee ngê dnyimo tpile lâmolâmo. ⁴⁴Límé wo ngê Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpîmo koko, Nju tpémi Kídiki tpémi yi k:ii Yesu p:uu y:i nipi dnyimon:aa danêmbum.

⁵Dini ghi n:ii ngê Sailas pini dê Timoti y:oo Másídóniya Wee a kuwo ngópu, Kódin mî taa knopwo, Póól ngê u ndapí p:uu dpodo a kélî ngê, dye ghi yintómu Nju tpémi ye dpîmo danêmbum, yipu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, wunê kî ta, u pi Yesu. ¹⁶Ngmênê Póól ka daa ng:aa mbê dniye, u kwo dnye kwopwepe, u kwo myednye peede tpapê, wod:oo Póól ngê u kpîdí u mbwo a ngópu, vyêêdí ngê, yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, yi pini dnye mb:ii ngmê. Yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo njini. Yepê, Nmyi tupwó a kpîdí p:uu daadí ya. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê wa mb:ii nmyomomê, kídmyongê yipe nê, nê kuu, nmyi chóo nmyo kn:ââ dé. Yepê, Wod:oo d:a kuwo nmyo, ala ngwo kn:aa yéli ye n:aa lêpî, yélini daa Nju tpémi. ⁵⁷Wod:oo yi ngêpê ngomo a kuwo ngê, u chedê ngomo n:ii doo kwo, yi ngomo k:oo mî kee wo, pi kní ye y:i dpîmon:aa danêmbum. Yi ngomo chóo u pi Titiyas Njastas, daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka myedpîmo ngêpê. ⁸Nju tpémi yi kada pini u pi Kídísipês. Yi pini mupwokní nmí Lémi ka kélîmî mbê dniye, Kódin pi yilí y:oo Yesu u kópu mye ny:ee ngópu, u kwo mye kélîmî mbê dniye, Yesu u pi ngê mbwaa yi mbêmê mye yé ngópu.

⁹Mgîdí ngmê ngê Póól até yedoo wóó. U wóó k:oo nmí Lémi ngê kwo, Namê nkîngê. Kwo, A p:uu danêmbum kidingê

yé, a pi ye muchi tpapê. ¹¹⁰Kwo, Ala p:aani pi yilí a ka wa kélîmî mbê dmi, yi kópu u l:êê díy:o ana a ngêêpî ngi, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa vya ngi.

¹¹Wod:oo Póól y:i doo ya, m:ââ n:êê ngmê d:umu ngmê Chóó Lémi u kópu p:uu doo ndiye kígha dé.

¹²Dini ghi n:ii ngê Lóma tpémi y:oo Nkáliyó Kódin dy:ââ ngópu, Kídiki tpémi yi kada pini ngê u ngwo pyódu ngópu, yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo a kââdí ngópu, Póól mgîmî ngópu, Nkáliyó u ngópu kóté kalê ngópu. ¹³Nkáliyó ka kwo, Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu n:ii a d:êê too, ala pini ngê u yi a kwo, Pi kní y:oo yi kópu dyuu kée y:e, daa yi dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi ka pídney:oo ngêpê. ¹⁴Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu nê wópu, ngmênê Nkáliyó ngê u dnye vyâ, Nju tpémi ye yepê, Nju tpémi. Yepê, Kí pini ngê kópu dono wongmê d:uu ngê, yepê, ye nmyi dnye dmi pídí ny:oo. ¹⁵Yepê, Ngmênê kópu dyuu u díy:o, pi u pi u díy:o, nmyi chóo nmyi l:êê ghi dmi u díy:o u ngwo nmye nod:enod:e té, wod:oo yi kópu nmyi chóo moo lâmo yó. Yepê, Yinté kópu daangmaní lâmo. Yepê, Nê kuu. ¹⁶Wod:oo kóté tédê pw:ii too. ¹⁷Yélini Chóó Lémi ka dèdnye ngêpê, yi yéli y:oo Nju tpémi yi kada pini mgîmî ngópu, mye kpaka ngópu. Yi pini u pi Sosíténi. Nkáliyó ngê yi kópu yi módu, ngmênê ye daa kwódu ngê.

Póól Ántiyóka u ngwo mê diyé wo

¹⁸Póól ngê u gha nmí Lémi ka d:ud:umbiy:e y:ângo, wod:oo Nju tpémi yi kópu ngmê d:uu ngê, yi kópu u l:ii yi t:ângo, nkéli mbwaa wain kpîpî ngê, mbodo mgamê kwólu, myedêpê chápwo. Wo yilí Kódin doo ya, Yesu u yoo vy:o, wod:oo Akwila cha yi k:ii

⁹18:3 1 Kódin 4:12 ¹18:5 Dpodo 17:14-15 ⁵18:6 Dpodo 13:46

¹18:9 1 Kódin 2:3

kada a y:ee ngópu, Sénkîdiya lee dniye. Yi p:aani Póól ngê u mgamê yimênê ngêêdî, mbodo a châpwo, mbwaa mye ndâ. ¹⁹U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo wó dniye, Epeso mî tee dniye, Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo mî kee wo, yi tpókni yi k:ii Yesu p:uu dnyen:aa danêmbum. ²⁰Yi yéli y:oo kwo, Dye ghi daadî ng:ii mwiyé mî ya kmêle. Ngmênê Póól ngê yepê, Kêle. Yepê, Doo u ntââ. ²¹Yepê, Chóó Lémi ngê a ka yinê wa vyí, u ngwo amênê diyé. Wod:oo Póól liyé nkéli k:oo wo wo, Epeso a kuwo ngê, Akwila cha y:i myedê kuwo doo. ^v

²²Póól dini ghi n:ii ngê Sisadiya mî tee wo, Njedusalem mî loo, Yesu u yoo y:i mî módu, Ántiyóka u ngwo mê diyé wo. ²³U kuwó dini ghi ngê Ántiyóka mêtê kuwo ngê, Nkalásiya Wee u kwo loo, p:aani p:aani dpîmo taataa, Yesu u yoo dpîmo wêdêwêdê kîgha dé, u kuwó dini ghi ngê Pîdichiya Wee u kwo yinté mye loo.

Apolosa u danêmbum

²⁴Nju pi ngmê, u pi Apolosa, pini n:ii Aleksándîdiya ta, yi pini Epeso loo. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni d:êê tumo, Apolosa u lama yi kópu mb:aamb:aa ngê dnyimo ya, yi kópu knî yi p:uu pi knî ye mb:aamb:aa ngê dpîmo dêêpî. ²⁵Nmî Lémi u kópu dyuu u lama doo kwo, yi kópu dyuu u nuu u kópu dyuu, pi knî ye mb:aamb:aa ngê dpîmo tpapê dé, ngmênê yi pini daa Yesu u pi ngê mbápitísím kalê ngópu, wunê Njon ngê yoo ntee dpîmo a mbápitísím kîgha dé, yi pini yinté mye mbápitísím kalê ngópu. ²⁶Apolosa daa nkîngê mbê wo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo Yesu p:uu danêmbum kn:ââ yi chópu. Dini ghi n:ii ngê Akwila cha y:oo u kópu dyuu ny:ee ngópu, yi chóó yi ngomo k:oo

nuw:o ngópu, Chóó Lémi u kópu p:uu u nuw:o yimîmê wátí ngópu. ²⁷Apolosa ngê u yi doo kwo, Kîdiki nî lê, wod:oo Yesu u yoo n:ii Epeso doo kwo, pweep-wee pee ngmê d:êê ngópu, Apolosa u kakême y:i chámê ngópu, Apolosa ka y:ee ngópu. Apolosa dini ghi n:ii ngê Kîdiki Wee u kwo mî tee wo, yi pweep-wee pee u mbwó knî ye y:ángo. Kîdiki doo ya, Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê doo ngêêpî, yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê. ²⁸Nju tpémi yi kópu dyuu dpîmo vyee dé, yipu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, vyílo yi Yesu. Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni wunê a d:êê tumo, Apolosa ngê pi knî yi ngêêdî dpîmo a kpââ dé, Yesu u kópu yinté ndê kópu ngê ye dpîmo pyépi. ^y

Póól ngê Epeso kópuni d:uu ngê

19 Dini ghi n:ii ngê Apolosa Kódin doo ya, Póól ngê Pîdichiya Wee a kuwo ngê, Epeso mî ta. ²²Yesu u yoo y:i ngmê módu, ye póo wo, yepê, Dini ghi n:ii ngê Yesu ka munmye kélímî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo? Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pi awêde dpî ny:oo. ²³Póól ngê yepê, Lónté mbápitísím yinmyinê ngee ngópu? Kwo, Njon ngê wunê pi ntee dpîmo mbápitísím kîgha dé, yinténi yino ngópu. ⁴Póól ngê yepê, Yélini y:oo yi dono dnyimo kéké dé, Njon ngê vyílo yidpîmo mbápitísím kîgha dé. Yepê, Yisíléli tpémi ye ala kópu dpîmo tpapê, yipu, Pini n:ii a kuwó wunê kwo, yi pini ka dpî kélímî mbê dmyeno. Póól ngê yepê, Nmî lama ka tóo, yi pini u pi Yesu. ²⁵Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê mbápitísím kalê too. ⁶Póól ngê kóo dé yi mbêmê doo yiyé dê, Chóó Lémi u Ghê

^u18:19 Dpodo 17:17 ^v18:21 Lóma 1:10; 1 Kódin 4:19; Njems 4:15

^w18:25 Dpodo 19:3 ^x18:27 2 Kódin 3:1; Kílosa 4:10 ^y18:28 Dpodo 9:22

^z19:1 1 Kódin 3:6 ^a19:2 Dpodo 2:38; 8:15-16 ^b19:4 Mát 3:1-2,11

Dmi yi pwo doo a wupwo, kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê dnye mbum, Chóó Lémi u komo myednye kapî. ^{c7}Yi yéli yintómu y:a mê miyó.

⁸D:ââ pyile knî yi k:oo, Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpîmo koko, pi knî yi k:ii nipi dnyimo danêmbum, mywen-emywene ngê kêê ye dêpê t:ângo. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo pêdê w:ee y:e, Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmî kada a kââ, yinê adî y:enê nmo, yi pini u pi Yesu. ⁹Ngmênê ngmê knî y:oo Póól u dnye daa ny:ee ngópu, u kwo daa kélîmî mbê dnye, Yesu p:uu kópu dono pi knî yi ngîma yilî vyi ngópu, wod:oo Póól ngê a kuwo too, Yesu u yoo yi k:ii pwii dniye. Wo yintómu knî yi k:oo Tidanas u ndiye ngomo k:oo Póól dpîmo koko, pi knî yi k:ii y:i nipi dnyimo danêmbum. ^{d10}Póól ngê Epeso m:ââ miyó ndîi. Nju tpémi, Kîdiki tpémi, Esiya Wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli y:oo Chóó Lémi u kópu u ngwo ny:ee ngópu.

Yesu u pi ndîi ngê u ngwo pyodo, Epeso

¹¹Póól ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî dpîmo chap. ^{e12}K:omo tpile Póól p:aani p:aani dêdpîmo lêpî, ngmênê pi knî y:oo u kpîdî dmi u kwo dnyimo a ny:ee dé, pwopwokopwe knî ye dnyimo ñeñe dé, yed:oo yi pwopwokopwe knî dnyimo pyiyépyiyé, kmênani pi knî y:e dnyimo kwo, yi yéli myednyimo a kuwokuwo dé. ^{f13-14}Nju pi knî ngmê yi wee u kwo p:aani p:aani dnyimon:aa lêpî, pi knî yi kmêna yoo dnyimo ngm:ii kîgha dé. Pi mbwémi pyudu knî yinté kmêna dnyimo ngm:ii kîgha dé, yi mî u pi Sepa, Nju tpémi yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngmê. Yi mbwémi knî y:oo

apê, Yesu u pi ngê kmêna paa ngm:ii kîgha téme, wod:oo kmêna ngmê ka vyi ngópu, kwo, Póól ngê pini n:ii u pi nmo a tpaépê, Yesu, kwo, yi pini u pi ngê ye pini a kuwo ngi. ¹⁵Ngmênê yi kmêna ngê yepê, Yesu a lama, Póól u pi nî nyongo, ngmênê nmyo ló yéli? Yepê, K:omo ngê Yesu u pi dnye vyi ngmê. Yepê, Yesu ka dmy:oongê kélîmî mbê dniye, u wêdêwêdê nmyi mênê daa tóó. ^{g16}Pini n:ii yi kmêna ngê doo mbêpê kîgha, yi pini ngê vya too, yi kpîdî a chaâ too, u ngomo k:oo ngm:ii kalê too, wod:oo mbêpê dniye. ¹⁷Nju tpémi y:oo yi mo yi kópu daa ny:ee ngópu, ngmênê Epeso pi yintómu knî y:oo mye ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, nmî Lémi Yesu u pi ndîi ngê u ngwo pyódu ngópu.

¹⁸Yesu u yoo y:oo yi tîdê mbwó knî ye yi dono yu dnyimon:aa a yémî dé. ¹⁹Pini n:ii knî y:oo pipi kópu knî yi mbêmê dono mwiyé dnyimo d:uud:uu, yi kópu kpîpî ngópu, yi pipi kópu u puku dmi a ñu:w:oo tumo, pi knî yi ngópu mî nk:êê tumo. Yi puku dmi yi pywuu a pyw:ee tumo, a kââdî ngópu, ndapî yintómu limo yono yono yono y:a. (50,000) ^{h20}Yi kópu knî yi mbêmê Yesu u yoo dpîmo kaakaa, ndîi ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

Epeso tpémi Póól ka u ngwo nod:e dniye

²¹U kuwó dini ghi ngê Póól ngê u yi doo kwo, Másîdóniya Wee u kwo nî lê, Kîdiki Wee u kwo my:aa lê, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem u ngwo p:aan:aa lê, yi ndini p:aa yé, Lóma p:aan:aa lê. ⁱ²²Wod:oo u ngêêpî pyu dê, Timoti pini dê Edastas, u kada kaa doo, Másîdóniya dy:ââ doo, chóó ngmênê Esiya Wee u kwo doo ya.

^{c19:6} Dpodo 2:4; 8:17; 10:44,46 ^{d19:9} 2 Kódin 6:14-18

^{e19:11} Dpodo 14:3 ^{f19:12} Dpodo 5:15 ^{g19:15} Mak 1:24,34

^{h19:19} Deut 18:10-12 ^{i19:21} Lóma 1:13

²³Yi dini ghi ngê Yesu u kópu u l:êê dîy:o kópu ndîi Epeso ngmê pyodo. ^{j24}Epeso tpémi yi yâpwo u pi Atémis, u ngomo ndîi y:i ngmêdoo kwo. Pi ngmê ngê yi ngomo u kââ tp:oo silîpê ngê dpîmo l:âmol:âmo dé, pi knî y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé. Yi pini u pi Dîmitîdiyas. U dpodo pyu knî yi k:i yi dpodo p:uu ndapî ndîi yilî dnyimo kmênêkmênê. ²⁵Yi pini ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yélini yinté dpodo p:uu myednyimo dpodo, yi yéli myedê danê ngê. Yepê, A léma. Yepê, Nmyi lama ka tóó, ala dpodo p:uu ndapî ndîi yuno kmênêkmênê. ²⁶Yepê, Kópuni Póól ngê a d:uud:uu, mb:aamb:aa ngê nmyi lama mye tóó. Yepê, Póól ngê ala kópu a tpapê, apu, Pi ngê yâpwoni kîlî a l:âmol:âmo, yini daa yâpwo njini. Yepê, Pi yilî Póól ka dê kélîmî mbê dmi, daa Epeso tpémi yi mo dê kélîmî mbê dmi, ngmênê Esiya Wee u kwo tpémi mye yi k:i myaa kélîmî mbê dmi. ^{k27}Yepê, Ala dpodo dpî dyênê, pi knî y:oo tpile nmo daamuwa pwila ngmê. Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile Esiya tpémi yintómu Atémis ka a ngêpê té, kn:aa p:aani tpémi u kwo mye ngêpê té, ngmênê Atémis u pi tédê ngê wa pyódu, u ngomo ndîi k:omo tpile ngê amye pyódu.

²⁸Dini ghi n:i ngê pi knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, Póól ka nod:e dniye, wod:oo kââ kn:ââ chaa ngópu, apu, Atémis nmî yâpwo njino! ²⁹Epeso pi yilî yi yéli yi pee ghê dniye, Másídóniya pi miyó mgîmî ngópu, p:êê kpo núw:o dumo, Póól u pyipe dé, yi pi dê Nkayas pini dê Adistakas. ^{l30}Póól ngê u yi doo kwo, Pi knî ye kópu ngmên:uu vyi, ngmênê Yesu u yoo y:oo kwo, Apuu! Kid-ingê nî. ³¹Yi wee u kada pini knî ngmê, yélini Póól u pyipe yoo, pi u kwo dy:ââ ngópu, kwo, P:êê kpo kidingê nê. ³²Yi

p:êê kpo dnyengi ndîi ngmê kaa ngópu, yi ngwo pi ka ng:aa dêpwo ya, ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpapê, kââ paa dnye t:emî, woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpapê, kââ paa myednye t:emî, mu kópu u dîy:o pi yilî yi lama dêpwo ya, Lukwe dîy:o nipi dp:o wó. ³³Kópuni u dîy:o dnye kââ u nt:u kópu Nju pi ngmê Aleksándê ka adî vyi ngmê, wod:oo Nju tpémi y:oo núw:o ngópu, pi knî yi ngîma mîné kaa ngópu, kwo, Ala kópu ye dpî vyi ngi, Nmî kuu dé, wod:oo kóó ntênê ye kââ, yepê, Epeso tpémi. ³⁴Ngmênê dini ghi n:i ngê mya ngópu, apê, Kî Nju pi, wod:oo kââ kn:ââ mē chaa ngópu, kópu mu ngmîdi mîdnye tpapê, apu, Atémis nmî yâpwo njino! Atémis nmî yâpwo njino! Yinté dnye kââ, kââdî liy:aa miyó mî loo.

³⁵U kuwó dini ghi ngê Epeso tpémi yi kada pini, pini n:i Lóma lede knî y:oo kada pini ngê wunê a pyódu ngópu, yi pini até yi ghêêdî wo, wod:oo yoo mb-wódo yaa wo. Yepê, Epeso tpémi. Yepê, Nmyi dnyengi munto. Yepê, Pi yintómu yi lama ala kópu ka tóó, Epeso tpémi Atémis u ngomo ka mb:aamb:aa ngê a vyuwo té, yâpwo chêêpîni mbóó p:uu a ghay wo, u kwo mye vyuwo té. ³⁶Yepê, Pi ngê yi kópu nmo daawa a wópu. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmyi mbodo l:âmo dmi kîdnyimê a ngêpangêpa. ³⁷Yepê, K:omo tpile ala pini dê y:oo nmî yâpwo u ngomo k:oo tpile daa ngmê t:âmo ngópu, nmî yâpwo p:uu dono kópu myedaangmê vyi ngópu, ngmênê al:i até dmyinê núw:o d:oo. ³⁸Yepê, Dîmitîdiyas u dpodo pyu knî yi k:i pi ngmê p:uu yi d:uu kópu ngma t:a, yepê, kóté tédê dpî núw:o y:e, kada pini knî yi ngîma noko dp:uu vyi y:e. ³⁹Yepê, Kópu nmyi mênê m:uu adî ya knomomê, ye pi yintómu anê dono, yi kópu nipi paa

l:âmo koo. ⁴⁰Yepê, Lóma tpémi y:oo ala kópu awêde a tpapê ngmê, Epeso tpémi yi mênê dêêpî daa tóó, yepê, yed:oo wa kpada nmo. Yepê, Ala dnyengi ndîi u nt:u kópu daa tóó. Yepê, Lóma tpémi ye ló kópu ngmanmî vyi? ⁴¹Yi kópu dini ghi n:ii ngê ye vvu, yoo yi p:o p:o mê dy:âa too.

Póól Epeso a ndê wo, Kídiki u ngwo mê diyé wo

20 Dini ghi n:ii ngê dnyengi pwaa wo, Póól ngê Yesu u yoo a danê ngê, mê wêdêwêdê kalê too, nd:uu ye vvu, wod:oo kada a y:ângo, liyé nkéli k:oo wo wo, Másídóniya mî tee wo. ²Yi wee u kwo p:aani p:aani dpîmo lêpî, Yesu u yoo dpîmon:aa wêdêwêdê kîgha dé. U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo y:i mê wo wo, Kídiki u ngwo mî tee wo. ³D:âa pyile nt:âa ngê, y:i doo ya. Póól ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi k:ii nkéli k:oo nipi nmî wo dmi, Njedusalem naa têdê nipi nmî lee dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Nju tpémi y:oo a vye u dy:oo kêdê châpwo ngmê, apê, nkéli k:oo mbywémî wa kée nê, wod:oo yi nkéli k:oo mēdaa wo wo, u mo nkéli k:oo mē wo wo, Másídóniya mîmî tee wo. ⁴U pyipe pyudu knî yi k:ii lee dniye, Sopata ngmê, Pidas tp:oo, Mbédiya pi, Nkayas myomo, Ndêêpi pi, Adistakas pini dê Sîkandas pyolo podo, Tesalonika pi dê, Tikikas pini dê Tîdopimas limo wono, Esiya pi dê, Timoti pii, Lisitîda pi. ⁵Póól ngê yepê, Nmî kada dmyinê kwo, Tîdówas dmyinên:aa t:âât:âa nmo. ⁶Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa u kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo nmî wo dniye, Pilipay nmo kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo limi nmî chedê ngê, Tîdówas u ngwo nm:uu tee dniye, y:i nme ya, wiki ngmê.

Póól ngê pi mgêmî wó u ngwo t:ângo, Tîdówas

⁷Lîme wo ntumokwodo, kââdî dini ghi n:ii ngê gho, nipi nmo wó, u yi nmo doo kwo, Nté nipi nmî ma, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain p:uu ndiye pyu knî ye ntee y:ângo, yinté kópu my:oonmî d:uu. Póól nmo doo danêmbum, danêmbum daa yó, mu kópu u dîy:o apê, Mâa mw:aandiye paa anê y:oo. ⁸Mudu ngomo ghi k:oo, kwéli nme daanêmbum, lam yilî doo pîpî. ⁹Pi mgêmî nmî vy:o ngmêdoo kwo, u pi Yutikas. Yi pini windówa t:âmo doo ya, Póól y:i doo ng:aang:aa, wod:oo dpîdpî kn:âa chópu. Póól doo danêmbum, mgîdî nûknînûknî p:uu dini ghi yi yó, wod:oo Yutikas ngiy:a wo, yi ngomo dyêêdî pyoloni ghi k:oo mênê ghay wo, têpê mbêmê mē dyimê wo. Yinmo ngêêdî, nê ngmênê, Dê pw:onu. ¹⁰Wod:oo Póól mbêpêmbêpê a ghêpê wo, u pwo dpî wo, dpodombiy:e mgîmî ngê, nmopê, Kîdmyimê nuw:onuw:o, ghê ka t:a. ¹¹U kuwó dini ghi ngê Póól tâa mē kee wo, mbîdédi puwâ, pi knî ye y:ângo, ma ngópu. Póól ye modoo danêmbum, u dî kââdî mênê kee wo, wod:oo a kuwo too. ¹²Pi mgêmîni mînhê ghay wo, p:o adê núw:o ngmê, wod:oo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mē pyodo.

Póól ngê Tîdówas ndini a yó, Militas u ngwo loo

¹³Mgîdî vy:o Póól ngê nmopê, A kada ghê dmyeno, nkéli k:oo wo dmyeno, dêdê nînhê lêpî, Asos dmyinên:aa t:âât:âa nê. ¹⁴Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Asos mî m:uu nmoo, nmî p:uu y:i mē kele, nkéli k:oo u k:ii m:oo wo dniye, yi ndini nmî yó, Mitilini nm:uu tee dniye. ¹⁵⁻¹⁶Yi ndini m:oo yó, u kuwó wéni ngê Kiyos nm:uu tee dniye. Womumo Epeso dpîpî

tee dniye, mu kópu u díy:o Póól ngê u yi dêpwo kwo, Esiya Wee u kwo mgî nî puwâ, apê, límîlímî ngê Njedusalem nî lê, apê, Péntikos u wo a kada wa d:ii. Yi kópu u l:êê díy:o Epeso dpípî tee dniye, ngmênê Samos nm:uu tee dniye, u kuwó wéni ngê Militas nm:uu tee dniye.

Yesu u yoo ye Epeso, Póól ngê nd:uu u ngwo ye mênê vvu

¹⁷ Póól ngê pi ngmê Epeso dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo yi kada pini yoo ala Militas a pwiye dniye. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, yepê, A mbwó yoo. Yepê, A dpodo kn:ââ Esiya Wee u kwo dini ghi n:ii ngê nî chópu, u dí Epeso mênên:aa kuwo ngê, yepê, kópuni noo d:uud:uu dé, yi kópu nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede. ¹⁹ Yepê, Lémilémi ngê kêê dîp:ê t:ângo, a yoo yi l:êê díy:o nîmo mbê, yepê, k:omo tpile a yoo y:oo a vyee u dy:oo dnyimo a chápwo, ngmênê nmî Lémi u dpodo p:uu mênîmo dpodo. ²⁰ Yepê, Pi knî yi ngîma ntee noo danêmbum, nmyi p:o nmyi p:o yinté nmye myenoon:aa danêmbum. Yepê, Kópuni knî y:oo a ngêêpî nmyo, yi kópu yilî yintómu nmye kînî vvu, myedêpêngmê wópu ngê. ²¹ Yepê, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yilî yi l:êê díy:o Chóó Lémi ngê wa kpada nmyo. Yenê, Nmyi dono kéé tóó, yi yuu Chóó Lémi ka a y:ee tóó. Yenê, Nmî Lémi Yesu Kédisu ka dmyinê kélímî, yinê wa ngee nmyo.

²² Póól ngê yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dê dy:ââ nê, Njedusalem n:aa lêpî, a lama daa tóó ló kópu y:i a nga angmamî pyódu. ²³ Yepê, P:aani p:aani nîmo lêpî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka dpîmo tpapê, Mu dini ghi ngê dono anyinê pyw:oo, mbwa k:oo wa km:êê ngi. ²⁴ Yepê, K:omo tpile wanî pw:onu, ngmênê nmî Lémi Yesu ngê dpodoni a ka

a kpo, nîmo, Yi dpodo nî chedê. Yepê, Yi dpodo alanté, pi knî ye ala kópu mb:aa u tpapê, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Nî ngee té. ^p

²⁵ Yepê, Dye ghi daadîi nmyi vy:o noon:aa paa, munmyenê, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêm, yinê ada a y:enê nmyo. Yepê, Ngmênê ala ngwo nînê kuwokuwo nmyo, daamunmyi m:uu nê. ²⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê Chóó Lémi u maa wa kn:aadi knomomê, chóó kn:ââ, nê kuu. ²⁷ Yepê, Mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê kópu yilî n:ii yi dy:oo a chápwo too, yi kópu yilî nmye kînî vvu, dêp:angmê wópu ngê. ²⁸ Yepê, Nmyi chóó nmye dmyinê a vvuwo, Chóó Lémi u yoo ye mb:aamb:aa ngê myedmyinê vvuwo, yélini tp:oo u wêê ngê pwila ngê, yi yéli chóó u yoo ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yi y:ee:y:ee pyu ngê yinê pyódu nmyoo. ²⁹ Yepê, Ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vvuwo, mu kópu u díy:o a kuwó kêêmî kapî pyu yoo adnya a lêpî, Yesu u yoo yi némi dmi adnyin:aa dyede, yi kélímî wamye dyênê ngmê. ³⁰ Yepê, Myenté, yepê, nmyi vy:o pini knî y:oo yinté kópu knî my:oowa d:uu ngmê, daa ndêndê kópu yilî amyidnyi tpapê, u yi y:e adî kwo, Yesu u yoo kn:aa máadi p:uu nmî núw:o té. ³¹ Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vvuwo. Yepê, Ala kópu dmyinê nuw:onuwo, nmyi nuwo kédangê kuwo, m:ââ pyile knî yi k:oo, w:êênî nmye noo dêêpî, mgídî vy:o nmye myenoo dêêpî, nmyi l:êê díy:o myenîmo mbê.

³² Póól ngê yepê, Ala ngwo nînê kuwokuwo nmyo, Chóó Lémi nmye ada a vvuwo. Yepê, Kópuni nmo a kpo, nmye kînê vvu, yepê, yi kópu ngê yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo. Yepê, Dye ghi yin-

ⁿ20:22 Dpodo 19:21 ^o20:23 Dpodo 21:11 ^p20:24 2 Tim 4:7

^q20:28 1 Pita 5:2-4 ^r20:29 Mát 7:15

tómu yi kópu dyuu dmyinê vyîlvîvîlî, yed:oo kópu mb:aa n:ii Chóó Lémi ngê u yoo njini ngê wa d:uu, yi kópu nmye wamye d:uu. ^{s33}Yepê, U ya a nga dêd-pîmo kwo, Pi ngê ndapî a ka ngma a kê ngê, ó kpîdî a ka my:oo a kê ngê. ³⁴Yepê, Nmyi lama ka tóó, a chóó a kêê dê y:e noo dpodo, yepê, yi tpile yilî u ngwo nî kmênê ngê, yélini a p:uu doo ya yi tpile yilî my:aa kmênê ngê. ^{t35}Yepê, Dye ghi yintómu dpodombiy:e noo dpodo, pwopwopowe yoo noo ngêêpî dé, mu kópu u dîy:o ala kópu nmî Lémi Yesu ngê vyu, Pini n:ii ngê tpile wa ngî té, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ngmênê n:ii ngê u tpile wa yêê, yini u gha Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Póól ngê yepê, Dmyinê a nj:ii nê, ntee noo dpodo, yinté myedmyinê dpodo, pinté yoo myedmyinê ngêêpî dé.

³⁶Dini ghi n:ii ngê Póól ngê danêmbum a kêlî ngê, wod:oo yi mbodo dmi ngê ghê dniye, nipi dnye ngêpê. ³⁷Wod:oo dnye mbê, nt:uunt:uu vyêpîvyêpî u ngwo dóó tumo. ³⁸Kópuni Póól ngê ye vyu, yepê, Daamunmyi m:uu nê, yi kópu ngê yi gha dmi d:ud:umbiy:e yinê dyênê ngê. Wod:oo lee dniye, Póól ngm:êê ngópu, nkéli k:oo mî ché ngópu. ^u

Póól Njedusalem u ngwo loo

21 Nd:uu ye nm:uu vyu, wod:oo kada nmo y:ângo, Kosî nm:uu tee dniye. Womumo Lodési nm:uu tee dniye, yi ndini nmî yó, Patada nm:uu tee dniye. ²Nkéli y:i ngmênmi módu, Pênisiya doo lêpî, wod:oo yi nkéli k:oo nmî wo dniye, kada nmo y:ângo. ³Dini ghi n:ii ngê Saipîdîs nmî módu, y:i pi daa tee wo, nmî kuwa kwólu, Sidiya Wee u nkîgh:ê nm:uu lee dniye, Taiya nm:uu tee dniye,

p:aani n:ii tpile gh:ay ngópu. ⁴Yesu u yoo vy:o pini knî y:i ngmênmi módu, yi k:ii nmee ya, wiki ngmê. Yi yéli y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ala kópu a w:ee ngópu, apê, Njedusalem tpémi y:oo Póól ngê dono kópu angmêmî d:uu ngmê. Yi kópu a w:ee ngópu, wod:oo Póól ka vyi ngópu, kwo, Njedusalem n:uungmê nî. ⁵Dini ghi n:ii ngê yi wiki nmo kêlî ngê, kada nmo y:ângo, Yesu u yoo yintómu yi kpâm gheegheema yi k:ii nkéli chedê mî dy:ââ nmoo. Tii vuywo nmî yi mbodo dmi ngê nm:uu ghê dniye, y:i nmeen:aa ngêpê. ⁶Wod:oo nd:uu noko nmî vyu, nkéli k:oo nmî wo dniye, yi yéli yi p:o mê diyé dniye.

⁷Taiya nmo kuwo ngê, Tpolîmas nm:uu tee dniye, Yesu u yoo y:i m:uunmî módu, yi k:ii nmee ya, wo ngmîdi. ⁸Womumo kada mono y:ângo, Sisadiya nm:uu tee dniye, Pilipi u ngomo k:oo nmeen:aa kwo, pini n:ii ngê Samédiya tpémi ye Yesu u kópu yinê núwo. Pini n:ii pyudu knî Njedusalem a ngmîdi tumo, yi Pilipi yi yéli yi piini. ⁹Tp:oo módó kwodo páádi doo kwo, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo kapî. ^{w10}Wo pyile páádi y:i nmî chedê ngê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ta, Njuda Wee u kwo a ndê wo, u pi Akapas. ^{x11}Nmo até yedê loo, Póól u mbalêti a ngêêdî, chóó kóó yu u ngwo kudu too, nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ala kópu da vyi, apu, Ala mbalêti chóó Nju tpémi y:oo Njedusalem alanté wa kudu ngmê, kn:aa yéli ye wa y:ee ngmê. ^{y12}Yi kópu dini ghi n:ii ngê nmî nyongo, Póól ka kwonmo, Munmîkó Njedusalem kidingê nî. ¹³Ngmênê Póól ngê nmopê, Lukwe dîy:o nmye mbê té? Nmopê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê kîgha nê? Nmopê, K:omo tpile wa kudu nê, Nje-

^{s20:32} Kîlosa 1:12; 2:7 ^{t20:34} Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9

^{u20:38} Dpodo 20:25 ^{v21:8} Dpodo 8:5,40; 6:5 ^{w21:9} Dpodo 2:17

^{x21:10} Dpodo 11:28 ^{y21:11} Dpodo 21:33

dusalem, wamye vya nê, nmopê, u ntââ nmî Lémi Yesu u pi ngê amy:aa pw:onu. ¹⁴U nuw:o l:âmol:âmo ngê nmî dêê dniye, wod:oo yi kôpu u kwo dpîpîmu vyu, kwonmo, Chóó Lémi ngê kópuni u yi a kwo, yi kôpu paa pyaa we.

¹⁵U kuwó dini ghi ngê nmî tpile nmî wiye too, Sisadiya nmo kuwo ngê, Njedusalem nmî lee dniye. ¹⁶Yesu u yoo vy:o pini knî ngmê y:oo Njedusalem mîné kuwo nmoo. Pi ngmê u ngomo k:oo y:i nmeen:aa kwo, yi pini u pi Nmason, Saipidîs pi. Yi pini Yesu u yoo vy:o ló dini a ghê wo.

Póól ngê Njems u ngwo módu, Njedusalem

¹⁷Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nmî taa dniye, Yesu u yoo y:oo mb:aamb:aa ngê a chipé nmoo. ¹⁸Womumo mw:aandiye Póól u k:ii Njems ka nmî lee dniye, Yesu u yoo yi kada pini yintómu y:i myed-nye kwo. ¹⁹Póól ngê kwuno too, u dpodo u danêmbum yi ngêêdî adê nt:o. Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi yi vy:o kôpu yilîni yintómu u ngwo mîné d:uu too, yi danêmbum yi ngêêdî vyîlo yedê nté ngê. ^a

²⁰Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi dnye chaa kîgha. Póól ka kwo, Nmî mbwó. Kwo, Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê dê pyódu, ngmênê kôpu ngmê anmî nuw:onu:oo. Kwo, Ala kôpu lama a tóó. Kwo, Nju tpémi yilî tp:oo témi tap Yesu u yoo vy:o kî ghê dniye. Kwo, Mósisi ngê dêêpî kópuni d:êê too, yi yéli y:oo yi kôpu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngmê. ²¹Kwo, Nmodo p:uu ala kôpu ny:ee ngópu, apê, Nju tpémini kn:aa dyámê pee p:uu wumê pyede, Póól ngê yi yéli ye yipu, Mósisi u dêêpî kôpu dyuu kée tóó, nmyi l:êê ghi dmi mye kée tóó, nmyi

tp:ee yoo yi p:uu Chóó Lémi u l:ii namungê t:oo. Kwo, K:omo tpile yi kôpu dipi vyi too, ngmênê yélini Yesu ka daa kêlîmî té, yi nuw:o dmi yinté a tóó, u yi y:e a kwo, Nyi nmî vy:a. ²²Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi lama wa yââ, nyi Njedusalem kêdê t:aa, kwo, wa nod:e dmi, myee u yi y:e adî kwo, wa vya ngi. Kwo, Lónté anmo vyilê té? ²³Kwo, Alanté. Kwo, Ala kôpu dpî d:uu ngi. Kwo, Pi páádi nmî vy:o a kwo, n:ii knî yi p:uu mgamê a t:a. ²⁴Kwo, Yi pini páádi knî y:oo kn:aadi ngópu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo pyaa dniye. Kwo, Yi tupwó alanté wa chedê ngmê, yi mbodo dmi wa vyi ngmê, kpêê yiyé pyu ka tpile tp:oo knî angmê y:ee ngmê. Kwo, Yi pini páádi knî yi p:uu dpî kááli, modo myedo vyi ngi, tpile tp:oo yintómu úyóó dpî pwila té. Kwo, Yi kôpu pi knî yi lama dini ghi n:ii ngê wa yââ, ala kôpu wa vyi ngmê, awo, Mwiye kópuni nmî nyongo, yi kôpu daa ndê kôpu. Awo, Nyi ngê Mósisi u dêêpî kôpu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ té. ²⁵Kwo, Wu Nju tpémi yi kôpu, ngmênê kn:aa yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi yéli yi kôpu alanté. Kwo, Pweepwee pee wunê ye ngmêknmî dy:ââ ngê, ntini n:ii k:omo yâpwo ka mwiye dpî y:ee ngmê, yi ntini ye kînmî kwódu ngê, ntapî u tpile tp:oo n:ii p:uu wêê d:uudpî pwii ye nmî kwódu ngê, pyââ ti mââ ti ye my:oo kwódu ngê. ^b

²⁶Womumo mw:aandiye Póól ngê yi pini páádi knî ngm:êê too, Nju tpémi yi l:êê ghi yingmêê d:uu ngópu, yi tupwó mê ghêê ngópu. U kuwó dini ghi ngê Póól loo, Chóó Lémi u ngomo k:oo mî kee wo, kpêê yiyé pyu ka kwo, Pyimê amênê diyé, kwo, yi pini páádi knî yi tpile tp:oo knî anê núw:o té. ^c

^a21:13 Dpodo 20:24

^a21:19 Dpodo 15:12

^b21:25 Dpodo 15:28-29

^c21:26 1 Kódin 9:20

**Póól Chóó Lémi u ngomo
k:oo u ngwo mgîmî ngópu**

²⁷ Wo limi wéni mî loo, Nju pi knî ngmê, yélini Esiya Wee u kwo a ndê dniye, Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo yi m:uu ngópu, pi yilî yintómu tpaá ngópu, Póól mgîmî ngópu. ²⁸ Pi knî ye mbwó dniye, yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Ngee nmédi. Yepê, Pini n:ii ngê p:aani p:aani pi knî ye dpîmon:aa tpaê, yipu, Mó-sisi u dêêpî kópu dyuu kéé yó, Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê n:aamuu yé, yipu, k:omo tpile d:ii Nju pi, Chóó Lémi ngê wanye ngee ngi, yepê, yi pini ala. Yepê, Kópu m:uu kédê d:uu, kn:aa pini knî m:uu ala ngomo k:oo kêda núw:o té, yi yéli daa Nju tpémi, yepê, ala ngomo Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo dê pyódu. ²⁹ (Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u díy:o Tîdopimas Epeso pi Póól u k:ii Njedusalema paambwi tédê mwiyé m:uu dumo. Nuw:o kn:aadi ngópu, apê ngmênê, Póól ngê Tîdopimas Chóó Lémi u ngomo k:oo dê knî.) ³⁰ Dnyengi chaa wo, Nju pi yintómu Póól ngê tpaê dniye, wod:oo mgîmî ngópu, dnya a paapaa, kuwa pw:ii ngópu. N:ii yoo Chóó Lémi u ngomo ka dnye vyuwu, yi yéli y:oo ngomo keñe a kuwo tumo. ³¹ Yélini y:oo Póól a pw:ii ngópu, myednye vyee, u yi y:e doo kwo, Ghê nmo ngî. Wod:oo pi ngmê ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka mdoo núwo, kwo, Pi yintómu ka l:êê té. ³² Kada pini ngê lede yoo até yedê danê ngê, yoo vy:o ch:iy:e dniye. Pi knî y:oo lede yoo dini ghi n:ii ngê m:uu tumo, Póól u vyee u ngwo yé ngópu. ³³ Kada pini Póól ka loo, lede knî ye yepê, Kî pini mgîmî yó, puwóma té miyó dê y:oo kóó dê kudu dóó. Pi knî ye adî póó, yepê, Ala ló pini? Yepê, Ló dono kópu ngmêdê d:uu? ^{d34} Ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpaê, kâa paa dnye t:emî, woni knî y:oo

kópu m:uu dnye tpaê, kâa paa myednye t:emî, kada pini ka u nuw:o chaa ngópu, wod:oo kada pini ngê lede knî ye yepê, Kî pini mbwa k:oo núw:o yó. ³⁵⁻³⁶ Wod:oo núw:o ngópu, yoo u kuwó dnya a mbêpê, kâa paa ala kópu dnya a t:emî, yipu, Vya yó. Vya yó. Pi knî y:oo lede knî yi kêlê Póól pêdê pwaa ngópu. Dini ghi n:ii ngê k:anê pê kn:âa vyuwu lee dniye, lede knî y:oo tâa dnyinê ngópu, u ngwo w:êê ngópu. ^e

**Póól Njedusalema tpémi ye u
ngwo doo danêmbum**

³⁷ Mbwa k:oo ghêlî daa km:êê ngópu, Póól ngê Kîdiki dnye ngê kada pini ka kwo, U ntâa kópu nga ngmanî vyi? Kada pini ngê kwo, E! Kwo, Kîdiki dnye lama ka tóó. ³⁸ Kwo, Mumdo. Kwo, D:ii Yichip pi, pini n:ii ngê Nju pi yilî a danê ngê, lede ngê pyódu too, nko u mênê núw:o too, nmî p:uu l:êê tédê mî pw:oo dniye? ³⁹ Póól ngê kwo, D:aa yi pini, kwo, ngmênê nê Nju pi, Taasîs nî ta, p:aani n:ii Silisiya Wee u kwo a tóó. Kwo, A p:aa u pi ndîî. Kwo, U ntâa kópu knî pi knî ye ngmanî vyi. ⁴⁰ Kada pini ngê kwo, U p:o yila. Wod:oo Póól k:anê pê nyedê a ghê wo, pi knî ye kóó a pyidu ngê, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Yoo tumu yaa we. Dini ghi n:ii ngê tumu yaa dniye, Póól Hipîlu dnye ngê ye doo danêmbum.

22 Yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni u díy:o noo dpodo nmyi ngêêdî nîné nj:ii. ² Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Nmî chóó nmî dnye ngê mu mbumu. Wod:oo yimi tumu mê yaa dniye.

³ Póól ngê yepê, Nê Nju pi, Taasîs nî ta, Silisiya Wee u kwo p:aani, ngmênê ala Njedusalema n:uu kaa wo, Nkamáliyel p:uu noo ndiye. Yepê, Nmî kn:âa yoo yi

dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e yimi ní ndê ngê. Yepê, Nmyi gha dmi Chóó Lémi ka ntee nmyi y:ee ngópu, a gha yinté u kwo my:aa y:àngo. ^{f4}Yepê, N:ii knî y:oo Yesu u maa dnye kîgha, noo a kpadakpada dé, woni pw:oo dniye. Yepê, Pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo noo kmîmî dé. ⁸⁵Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, nmî kada pini yoo yintómu nye yi k:ii, yi kópu ndê kópu ngê nmye y:oo wa pyódu ngmê. Yi Lémi knî y:oo a kakêmê chámêchámê u pwepwee pee ngmê d:êê ngópu, a ka a kê ngópu, mu kópu u dîy:o u ya a nga doo kwo, Dîmaskîs ní lê, Yesu u yoo y:i n:uu mgîmî té, Njedusalem nê núw:o té, kada pini knî y:oo paan:aa kpada téne.

**Póól u nuw:o ngmêêpî p:uu
u ngwo ye doo danê**

9:1-19; 26:12-18

⁶Póól ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dîmaskîs u nkîgh:ê noo paa, kââdî mââ kêlî tpile u wuu ndîî mbóó p:uu a pwo ngma a kwólu. ⁷Yepê, Têpê mbêmê ní dyimê wo, dnye y:i ngmênî nyongo, a ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe dîy:o dono kópu ndîî yilî a nga nye d:uud:uu? ⁸Kwuno, A Lémi, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, Nasalet pi, pini n:ii ngê dono kópu ndîî yilî nye d:uud:uu. ⁹Póól ngê yepê, Pini n:ii knî yi k:ii nmee paa, yi tpile u wuu nye m:uu ngópu, ngmênê pini n:ii a ka a mbwolo, u dnye dêpê w:ee ngópu. ¹⁰Yepê, Ala kópu u kwo ní vyu, kwono, A Lémi, lukwe ngmanî md:o? Yepê, Nmî Lémi ngê ala kópu a ka a vyu, a ka pê, Gh:êêdé, Dîmaskîs chi lêpî, kópuni Chóó Lémi ngê u yi wunê kwo, apê, Nê ngê paan:aa d:uu ngê, a ka pê, dîyo yi kópu nga an:uu vyi, yed:oo dp:uu d:uu ngi. ¹¹Yepê, Yi tpile u wuu ngê a ngwolo dê dono ngê pyódu doo, wod:oo a pyipe yoo a kêlê kaa dniye, Dîmaskîs núw:o noo.

¹²Póól ngê yepê, Dîmaskîs pi ngmêdoo ya, u pi Ananayas. Yepê, Yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê doo cháâchââ, nmî dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê myedoo cháâchââ. Yepê, Nju tpémi yilîni Dîmaskîs dpîmo kwo, apu, K:uuchêm u pi. ¹³Yepê, Yi pini a ka a loo, a nkîgh:ê mî ghê wo, a ka pê, Sóól a mbwó, Yéllî mê m:uu ngi. Yepê, Yéllî até yim:aa módu, nê, Yi pini mu kwo. ¹⁴Yepê, Ala kópu a ka vyu, a ka pê, Nmî kn:ââ knî yi yâpwo ngê da ngmîdi ngi, u Dpodo Pyu Mb:aa nyi módu, chóó u dnye my:ee nyongo. ¹⁵A ka pê, Yinê dê dy:ââ ngi, kópuni nyi módu, kópuni nyi nyongo, pi yintómu knî ye yi kópu anyin:aa nj:ii. ¹⁶A ka pê, Kidingê t:ââ, gh:êêdé, nmî Lémi u pi ngê mbwaa paa nmîmo kmênêkmênê ngi, nono yilî yintómu yinê a ghêêghêê té. Yepê, Yi wéni ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê noo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ní ghê wo.

**Póól u dyede, kn:aa dyámê tpémi ye,
Nju tpémi ye yi kópu u ngwo a nté ngê**

¹⁷Póól ngê yepê, Wo yilî Dîmaskîs ní chedê ngê, Njedusalem u ngwo m:aa diyé wo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo noo ngêpê, nmî Lémi ní módu. ¹⁸A ka pê, Lîmîlîmî ngê Njedusalem a kuwo ngi, mu kópu u dîy:o kópuni a p:uu anyin:aa tpaê, yélini al:ii a kwo, yi kópu ka daawa kêlîmî mbê dmi. ¹⁹Yepê, Ala kópu u kwo ní vyu, kwono, A Lémi. Kwono, Ngêpê ngomo knî yi k:oo kînoo koko, yélini nga wumê kêlîmî, kînoo a mgîmîmgîmî dé, mbwa k:oo noo kîgha dé, myenoo kpakakpaka dé. ^{h20}Kwono, Dini ghi n:ii ngê nmodo pyu ngmê Stipen vya ngópu, yi vy:o noo kwo, a nuu u kópu ngê pyodo, n:ii knî y:oo dnye vyee, yi kpîdî dyuu noo t:âât:ââ. Kwono, Yi kópu yilî yintómu

ala yéli yi lama ka tóó, ndoo apê a ka wa a ng:aa mbê dmi, ala kópu wa vyi ngmê, Kî pini u nuw:o n:uu ngê dê ng-mêê? ⁱ²¹ Yepê, Ngmênê nmî Lémi ngê a ka pê, Chi lêpî, daa chono dî dy:âa ngi, daa Nju tpémi yi vy:o dî dy:âa ngi. ^j

²² Pi knî y:oo Póól dnye ng:aang:aa, ngmênê kn:aa dyámê tpémi yi pi dmi dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo dpodombiy:e dnye kââ, Lóma lede knî yi kada pini ka kwo, Vya ngi. Kwo, U némi dyênê ngi. Kwo, Doo u ntâa daadî ya. ²³ Wod:oo dnye kââ, yi kpîdî dnye kpêêkpêê dé, têpê kookoo dnye dyimî, wââ mbóó p:uu doo ntééntéé. ²⁴ Kada pini ngê u lede knî ye yepê, Kî pini mbwa k:oo núw:o yó, u kwo dpî póó dmyeno, kwipi, Lukwe dîy:o Nju tpémi nga a dnyengi té. Yepê, Yedê kê dmi ngê dmyinên:aa kpakakpaka, u dî nt:u kópu nmye amî vyi. ²⁵ Wod:oo mbwa k:oo núw:o ngópu, kudu ngópu, apê, Nmî kpaka, ngmênê Póól ngê yi lede yoo yi mâawe ndîi ka kwo, Lukwe dîy:o wanyi kpaka nê? Kwo, Lama daa tóó, Lóma u pi a p:uu a t:a? Kwo, Pini n:ii p:uu Lóma u pi a t:a, yini módó pi d:uudpî kpaka. Kwo, Pi ngê doongê kóté kalê noo, doo u ntâa daanyi kpaka nê. ^{k26} Mâawe ndîi ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo kada pini ka adî lê, kwo, A Lémi. Kwo, Lukwe dîy:o nmo chi vyi, Wu pini kpaka yó. Kwo, Lóma u pi p:uu a t:a. ²⁷ Wod:oo kada pini adî lê, chóó Póól ka ad:uu póó, kwo, Mumdo Lóma u pi m:uu a t:a? Póól ngê kwo, Nyââ. ²⁸ Kada pini ngê Póól ka kwo, Ndapî ndîi ngmênî kée ngê, Lóma u pi a p:uu u ngwo kele. Póól ngê kwo, Ndapî dîpî kée ngê, ngmênê a kn:ââ knî y:oo Lóma tpémi ngee tumo, Lóma u pi wâpu yi p:uu u ngwo kele. ²⁹ Ledeni knî y:oo apê, Póól nmî kpaka, yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo mêtê mbee ngópu.

Kada pini mye nkîngê mbê wo, apê, Kî pini p:uu Lóma u pi a t:a, lukwe dîy:o kîpîdî kpaka.

Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngîma u ngwo ghê wo

³⁰ Kada pini ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yintómu nipi a danê ngê, Póól mbwa k:oo pw:ii ngê, yi ngîma mî kââ.

23 Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngîma doo vwuwo, kn:aa daa vyu wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Monî ta, Chóó Lémi u ngîma noo a paa, kópu dono dîpîngmê d:uu ngê. ² Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas ngê Póól u nkîgh:ê yéli ye yepê, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó, wod:oo ngmê ngê komo t:âmo puwâ. ³ Póól ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ka kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê u nkwo wa vya ngi. Kwo, Pi knî yi ngîma nyi mb:aamb:aa, ngmênê nga dono. Kwo, Anye kóté kîgha nê, ngmênê nmî dêêpî kópu ñyóó chuu châpu ngê, wâpu ye chi vyi, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó. ⁴ Póól u nkîgh:ê yéli y:oo Póól ka kwo, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ka nye dono kópu tpapê. ⁵ Póól ngê yepê, A lama wo tóó, Yi pini kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, ye yi kópu daapîdî vyi, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, apê, Nyoo yi kada pini p:uu dono kópu kid-ingmê vyi. ¹

⁶ Póól ngê dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Kada pini yoo woni Pádisi yoo, woni Sadyusi yoo, yi yéli ye kaa wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Nê Pádisi, a kn:ââ yoo mye Pádisi yoo. Yepê, Awêde nmye kóté kîgha nê, mu kópu u dîy:o ala kópu ka nî kélîmî mbê wo, nê, Pi

ⁱ22:20 Dpodo 7:58 ^j22:21 Dpodo 9:15

^k22:25 Dpodo 16:37-38

^l23:5 Ex 22:28

wa pw:onu, amêdê pyidu. ^{m7}Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Pádisi yoo Sadyusi yoo noko kwopwepe mbê dniye, yoo chaa ngópu. ⁸(Yoo chaa ngópu, mu kópu u díy:o Sadyusi knî y:oo apu, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu, myenté apu, Enjel daa tóó, ghê dmi myedaa m:ii. Ngmênê Pádisi yoo pyidepyide ka a kêlîmî té, enjel knî ye a kêlîmî té, ghê dmi knî ye mye kêlîmî té.) ⁿ⁹Wod:oo dnyengi ndîi ngê pyodo, Dêêpî pyu knî ngmê, n:ii dé Pádisi yoo, ghêêdî dniye, ye a tpêpwo dniye, yepê, Kî pini ngê dono kópu daa d:uu ngê. Yepê, Ndoo apê ghê dmi u kwo yidoo danêmbum ó enjel u kwo yidoo danêmbum. ¹⁰Dnyengi ndîi ngê mê pyodo, wod:oo Lóma lede yoo yi kada pini ngê apê, Póól wa yéti ngmê, wod:oo lede knî ye yepê, Póól yi vy:o a y:ee yó, mbwa k:oo mê km:êê yó.

¹¹Yi mgîdî vy:o nmî Lémi Póól u nkigh:ê ghê wo, kwo, Namê nkîngê. Kwo, Ala Njedusalem a kópu ntee ye chi vyi, Lóma yinté ye myoon:aa vyi. ^o

Póól u vyee u dy:oo u ngwo a chapwo ngópu

¹²Womumo mw:aandiye Nju pi ngmê knî y:oo Póól u vyee u dy:oo a chapwo ngópu, noko Chóó Lémi ngê kpaa dniye, apê, Nté ghêlî daanmî ma, mbwaa ghêlî myedaanmî nda, Póól mwiyé anm:uu vy:a. ¹³N:ii knî y:oo Póól u vyee u dy:oo a chapwo ngópu yintómu podo y:a pwodo doon:aa ya. ¹⁴Nju tpémi yi kada pini knî ye lee dniye, yepê, Chóó Lémi ngê nipi dpî kpaa dmi, nté ghêlî daanmî ma, mbwaa ghêlî myedaanmî nda, Póól mwiyé anm:uu vy:a. ¹⁵Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Lóma lede yoo yi kada pini ka pi ngmê dy:ââ yó, Póól a núw:o ngê, u póópóó u l:êê díy:o. Yepê, Anmî t:âât:ââ,

al:ii ghêlî daamî t:aa, maa p:uu anmo vy:a.

¹⁶Ngmênê Póól u chênê ngê u kênê u vyee u pi yi nyongo, wod:oo mbwa k:oo kee wo, u kênê ka yi kópu yuu adumu y:oo. ¹⁷Wod:oo Póól lede yoo yi mââwe ndîi ngmê ka mbwolo, kwo, Nga a pwiyé. Kwo, A chênê kada pini ka núw:e, kópu u mênê ngmêka tóó, u kwo amî vyi. ¹⁸Wod:oo mââwe ngê yi pini adî núw:o, kada pini ka, kwo, Pini n:ii mbwa k:oo a kwo Póól, a ka kêda mbwólu, a ka dê, A chênê kada pini ka núw:e, kópu u mênê ngma tóó, u kwo amî vyi. ¹⁹Kada pini Póól u chênê kwulo kele, mwada y:i núwo, y:i u kwo mî póó wo, kwo, Ló kópu mênê ngma tóó? ²⁰Póól u chênê ngê kwo, Mââ mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini knî y:oo nga amî vyi ngmê, Póól dpo pwiyé we, u yi nmo a kwo, U kwo yimi nmî póó dmi. ²¹Kwo, Ngmênê ye ng:aa ngê kêê ki-dangê t:oo, mu kópu u díy:o pi podo y:a pwodo wumê t:a, wa mbwolo dmi, maa p:uu wa t:ââ ngmê. Kwo, Dê kpaa dmi, nté ghêlî daawa ma ngmê, mbwaa ghêlî myedaawa nda ngmê, Póól mwiyé amî vya ngmê. Kwo, Yi kópu wunê kêdê l:âmo ngmê, ka t:âât:ââ ngi. ²²Kada pini ngê kwo, Pi ngmê ka kidingê vyi, Nê ka yuu mîdîn:aa y:oo. Wod:oo kada pini ngê Póól u chênê mê dy:ââ ngê.

Lede knî y:oo Póól Sisadiya u ngwo mênê kuwo ngópu

²³⁻²⁴Kada pini ngê lede yoo yi mââwe ndîi miyó dê ye yepê, Sisadiya n:aa dyede dp:o, nmî kada pini Piliks ka Póól dpî núw:o nyoo. Yepê, Taa ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a dpî núw:o nyoo, keete ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a myoo núw:o nyoo, hósí mbêmê l:êê pyu yoo pyudu y:a myoo núw:o nyoo, Póól hósí mbêmê dpî yé nyoo, mgîdî

vy:o kada dpo y:ee yó, Sisadiya dpî lee dmyeno. ²⁵U kuwó dini ghi ngê kada pini ngê Piliks u pweepwee pee ngmê d:êê ngê, yi mâawe dê ye y:ângo.

²⁶Pweepwee pee p:uu ala kópu yi d:êê ngê, apê, Nê Kílódiyas Lisiyas, Mw:ââkó a Lémi Piliks. ²⁷Kwo, M:ii tuwo Nju tpémi y:oo ala pini a mgîmî ngópu, kîpî vya ngópu. Kwo, A lama kî yaa wo, Lóma u pi ala pini p:uu a t:a, wod:oo lede yoo nî ñuwo, nm:uu dyé ngê. ²⁸Kwo, U ya a nga doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo yi kada pini yoo ma nipi nê dono, ala pini yi ngîma kîní kââ. ²⁹Kwo, Ngmênê u pwopwo u kópu dîp:ê pyw:oo, u mbwa k:oo kmîmî u kópu myedîp:ê pyw:oo. Kwo, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu u dîy:o kîdnyi dnyengi. ³⁰Kwo, Dini ghi n:ii ngê u vyee u pi dî ny:oo, u ngwo nga d:a dy:ââ. Kwo, Yélini p:uu a d:uu té, ala kópu ye wanî vyi, yenê, Yi pini Piliks ka kîdî dy:ââ, u ngópu dp:uu kóté kalê yó.

³¹Yi mgîdî vy:o lede knî y:oo kada a y:ee ngópu, Póól ñuw:o ngópu, Antipatîdis mw:aa mgîdî vy:o taa dniye. ³²Ledeni yoo dèdê doo paa Njedusalem mê diyé dniye, n:ii dé hósi mbêmê dnye paa Póól Sisadiya mîné kuwo ngópu. ³³Pweepwee pee Piliks kóó yedê mî yé ngópu, Póól u kwo mîné kuwo ngópu. ³⁴Piliks ngê pweepwee pee yedê kp:aa ngê, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, Nyi ló dyámê ghi pi? Póól ngê kwo, Nê Silisiya Wee u kwo pi. ³⁵Piliks ngê kwo, W:ii Helodi u k:oo ghi pi, ye yinê paa kóté kalê ngi. Kwo, N:ii dé m:uu a d:uu té, wa taa dmi, u ngwo anê kóté kalê ngi. Piliks ngê lede knî ye yepê, Ala pini a ngomo ghi ngmê k:oo nye km:êê yó, yi dmyinên:aa y:enê, kîngî pwii.

Piliks ngê Póól u ngwo kóté kwólu

24 Wo limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémi yi kada pini yoo Sisadiya lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas u k:ii lee dniye, pini n:ii u lama Lóma tpémi yi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê doo kwo u k:ii mye lee dniye, yi pini mye Nju pi, u pi Têêtulas. Piliks ngîma ghê dniye, Póól ka kópuni u dîy:o dnye nod:enod:e, yi kópu u nt:u kópu Piliks ka vyi ngópu. ²Dini ghi n:ii ngê Póól a ñuw:o ngópu, Têêtulas ngê kóté kpêmî ngê, Piliks ka kwo, Munmîkó nmî Lémi, mb:aamb:aa ngê nyinê y:enê nmo, dye ghi daadî pi l:êê ngê kêê doongê t:ângo, dono kópu yilî nyi ngmópu, ya mb:aa u ngwo dp:o pyw:oo. ³Kwo, Dye ghi yintómu p:aani p:aani nmo chaa kîgha ngi, myeno kwunokwuno ngi. ⁴Kwo, Kópu yilî nga daanî vyi, mwada y:i daanî nî, nga anî tpapê, a dnye nyeni. ⁵Kwo, Ala pini nkéli dono u pye yiyé pyu, Nasalet pi u yoo yi kada pini ngmê, dyámê pee yilî yi mbêmê Nju tpémi yi vy:o dnyengi u pye yilî a yiyé. ⁶Kwo, Ala kópu mye d:uu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo my:aa km:êê té, wod:oo y:i nmî mgîmî ngê. ⁷(-) ⁸Kwo, Ala pini chi p:oo knomomê, kwo, kópuni u dîy:o u kwo nmo nod:enod:e té, yi kópu chóó nga wa vyi. ⁹Dini ghi n:ii ngê Têêtulas ngê u danêmbum yó, Nju tpémi y:oo Piliks ka kwo, Kópu yilî n:ii nga dê vyi, yi kópu yilî yintómu ndê kópu dé.

Póól ngê Piliks ka kópuni vvyu

¹⁰Piliks ngê Póól ka kwo, Ló kópu mênê ngma a tóó? Póól ngê kwo, Mw:ââkó a Lémi, m:ââ yilî yi k:oo ala dyámê pee ñyóó nye y:enê, nmî l:êê ghi dmi yintómu lama a tóó, kwo, yi kópu

^{p23:27} Dpodo 21:30-33; 22:25-27 ^{q23:28} Dpodo 22:30

^{r23:29} Dpodo 18:14-15 ^{s24:5} Dpodo 17:6 ^{t24:6} Dpodo 21:28-30

u l:êê dîy:o a lama ka tóó, ndêndê ngê nye kóté kîgha nê. ¹¹ Kwo, Daa dye ghi daadîi yimî loo, y:omye m:ii ngê Chóó Lémi ka ngêpê têdê nî loo, Njedusalem. Kwo, Pi knî y:oo yinté nga amye vyi ngmê. ¹² Kwo, Chóó Lémi u ngomo k:oo pi knî ye kwopwepe ngê kêê dîp:ê t:ângo, ngêpê ngomo knî yi k:oo yi mbodo dmi myedîpî vvyuwo ngê, yi p:aani u ghi yintómu knî yi k:oo yinté kópu myedîpî d:uu ngê. ¹³ Kwo, Ala ngwo kópuni nga dê vyi t:oo, doo u ntââ yi kópu dyuu ndê kópu ngê nga daawa pyódu t:oo. ¹⁴ Kwo, Kópuni dyuu nga dê vyi ngmê, mu ngmîdi ndê kópu, nga daanê wópu, kwo, Yesu Nasalet pi u yoo vy:o nî ghê wo. Kwo, K:omo tpile Nju tpémi y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Nasalet pi ngê máádini a yó, yi máádi daa ndêndê, kwo, ngmênê yi máádi n:aa kîgha, nmî kn:ââ yoo yi yâpwo ka ndêndê ngê u ngwo anî lê. Kwo, Ngmênê kópu yilî n:ii Mósisi ngê a d:êê ngê, myenté Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni mye d:êê tumo, yi kópu knî ye n:aa kêlîmî. ¹⁵ Kwo, Kî yéli kópuni ka a kêlîmî té, yi kópu ka myinê kêlîmî. Kwo, Yi kópu alanté, Pi yilî yintómu mwiyé wa pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê amêdê pyidu té, yoo dono yoo mb:aa chóó wa chámê dê. ¹⁶ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu dpodombiy:e anî dpodo, kópu mb:aa anî d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê a ka daapaa vyi ngê, Chi kn:aadi, pi knî y:oo yi kópu a ka myedaapaa vyi y:e.

¹⁷ Póól ngê kwo, M:ââ ngmê knî yi k:oo Njedusalem dênoo ya. Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nê diyé wo, Nju tpémi yi vy:o pinté knî ye yi ndapî knî ngmênê núwo, u ya a nga myedoo kwo, nê, Chóó Lémi ka kpêê n:uu yé. ¹⁸ Kwo, A tupwó mwiyé nî ghêê ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo

nî kee wo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Kwo, Pi a p:uu dêpwo ya, pi ngê dnyengi ngê kêê myedîp:ê t:ângo. ¹⁹ Kwo, Ngmênê Nju tpémini Esiya Wee u kwo dnyimo a ya, yi yéli y:oo ngîmî noo. Kwo, Lukwe dîy:o yi yéli al:ii daa kwo? Kwo, Wo ndê kópu y:aa d:uu ngê, ye pêdê lee dmi, yi kópu nga paan:aa vyi ngmê. ²⁰ Kwo, Yélini y:oo Njedusalem kóté kalê noo, yi yéli awêde kêdê taa dmi. Kwo, Ye ngî péé, Kóté têdê ló kópu a p:uu ngma a pyw:ee ngópu. ²¹ Kwo, Yi vy:o kópu mu ngmîdi nî d:uu ngê, ye nî mbwolo, yenê, Awêde anmye kóté kîgha nê, mu kópu u dîy:o ala kópu ka n:aa kêlîmî, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. ^x

²² Piliks ngê yepê, Nmyi kada pini Lisiyas dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yepê, Póól p:uu kópu u ngwo nmye ngmanî vyi. Wod:oo Piliks ngê kóté chedê ngê, mu kópu u dîy:o Yesu ngê máádini a yó, yi máádi p:uu kópu yilî u lama dnye ya, pi knî y:oo Piliks u ngêêdî mwiyé dnyimo a tpapê dé. ²³ Ledeni ngê Póól dpîmo y:enê, Piliks ngê yi pini ka kwo, Póól mbwa k:oo mê km:êê ngi, y:i choon:aa ya, y:i choon:aa paambwi. Kwo, U pyipe knî y:oo u yi adî kwo, Tpîle u kwo ngmên:uu y:oo, kwo, ye kidingê kwódu.

Póól ngê Piliks cha ye kópuni vvyu

²⁴ Wo knî ngmêmî loo, Piliks cha y:oo u yi y:e doo kwo, Póól nyi ngêêdî choo danêmbum. (Piliks u kpâm Dîdusila Nju pyââ.) Wod:oo Piliks ngê pi ngmê dy:ââ ngê, kwo, Póól a pwiyé we. Póól dini ghi n:ii ngê ta, Piliks cha ye Yesu Kédisu ka kêlîmî p:uu ye doo danêmbum. Yi kópu dyuu dpîmo nyêmî dé. ²⁵ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê yepê, Doo u ntââ dono kópu yilî daanmî d:uud:uu, ngmênê nmî chóó nmî l:êê ghi dmi ka vvyuwo kmêle, mu kópu u dîy:o mu dini ghi ngê Yesu

^u24:15 Njon 5:28-29 ^v24:17 Lóma 15:25-26 ^w24:18 Dpodo 21:26-27

^x24:21 Dpodo 23:6

ngê wa kóté kalê nmo. Piliks ngê yi kópu dini ghi ngê nyongo, nkîngê mbê wo, Póól ka kwo, Ala ngwo chi lêpî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê a dpodo daadî ya, a chóó nga an:uu vyi, u ngwo modo pwiyé.²⁶ Wo knî ngmê ngê Piliks ngê pi ngmê ka dpîmo tpapê, kópu, Póól a ka dpo ñuw:e. Daa ng:êéntómu u k:ii danêdanê knopwo, mu kópu u dîy:o Piliks ngê u yi dpîmo kwo, Póól ngê ndapî ndîi a ka ngmêpêda kê ngê, u ngwo p:aa pw:ii.

²⁷ M:ââ miyó mî loo, Pósiyas Pestas ngê Piliks u d:aa a kâadî ngê, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Nju tpémi kn:aa yéli yi k:ii numo p:uu dnye l:êê, Sisadiya, Piliks ngê lede yoo dy:ââ too, Nju tpémi yi kada pini yilî vya ngópu. Nju tpémi y:oo Lóma tpémi yi king ka pweepwee pee yilî d:êê ngópu, wod:oo yi king ngê apê, Piliks Lóma modo diyé we. Piliks ngê u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu dono a p:uu daamupaa vyi y:e, wod:oo Póól mbwa k:oo a kuwo ngê, Lóma u ngwo mê diyé wo.

Pestas ngê Póól u ngwo kóté kwólu

25 Pestas Sisadiya ta, wo pyile mî loo, Njedusalem u ngwo loo.² Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii u yi y:e doo kwo, Póól nmî ndyíko, wod:oo yi kópu dyuu Pestas ka vyi ngópu.³ Kwo, Munmîkó nmî Lémi, u yi nmo a kwo, Póól al:ii nmo dpo ñuw:e, u ngwo anmî kóté kwolo. Yi kópu u kwo vyi ngópu, mu kópu u dîy:o u yi y:e doo kwo, Maa p:uu Póól p:oo vy:a.⁴ Pestas ngê yepê, Póól Sisadiya mbwa u mênê kîyedê kwo. Yepê, Daa kêmakêma y:i mîné diyédiyé.⁵ Yepê, Nmyi kada pini yoo a p:uu dpî t:ee tóó, Sisadiya yi k:ii wanmî lee dmi. Yepê, Póól u ndyíkondyíko u kópu yi chóó u ngópu paan:aa vyi téne.

⁶ Pestas ngê wo wááli ó wo y:a yi vy:o mê chedê ngê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mê diyé wo. Womumo kóté tédê yaa wo, yepê, Póól a pwiyé we.⁷ Póól dini ghi n:ii ngê kóté tédê kee wo, Nju tpémi yélini Njedusalem a ndê dniye, yi tpóknî y:oo Póól a yina ngópu, u ndyíkondyíko u kópu ndîi yilî vyi ngópu, ngmênê doo u ntââ yi kópu ndê kópu ngê daapî pyódu tumo.⁸ Póól ngê yi kópu yilî a wópu ngê, Pestas ka kwo, Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu dîpîngmê puwâ, Chóó Lémi u ngomo k:oo dono kópu dîpî d:uu ngê, Lóma king p:uu kópu dono myedîpî vyu.⁹ Pestas ngê u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa a p:uu pîdnyi tpapê dé, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, U ntââ Njedusalem wanyi lê, y:i an:uu kóté kalê ngi?¹⁰ Póól ngê kwo, Kêle. Kwo, Lóma u dêêpî kópu dyuu mbêmê anye kóté kîgha nê. Kwo, Doo u ntââ Njedusalem daany:uu kóté kalê nê, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:e kópu dono dîpîngmê d:uu ngê. Kwo, Yi kópu lama mb:aamb:aa ngê ka tóó.¹¹ Kwo, Dêêpî kópu w:aangmê puwâ, ó pwopwo u kópu w:aangmê d:uu ngê, ye p:aa pwene, daap:aa mbêpê wo. Kwo, Ngmênê a ndyíkondyíko u kópu dyuu ndê kópu ngê nga doo pyodo, yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ ye daa nyi y:ee nê. Kwo, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne.¹² Wod:oo yélini y:oo nuw:o ghi mb:aa Pestas ka dnyimo yém, yi yéli yi k:ii nipi dnye danêmbum, Pestas ngê Póól ka kwo, U yi nga a kwo, Nmî king ndîi ngê yinê paan:aa kóté kalê nyine, yed:oo yi king ka anyi lê, Lóma.

Pestas Póól p:uu Akídipa ka u ngwo doo danêmbum

¹³ Wiki knî ngmê mîmî loo, Akídipa Helodi lémi Mbêênis u k:ii Sisadiya lee knopwo, noko yepê, Pini n:ii ngê Piliks

u d:aa da kââdî, nye m:uu ngmê. ¹⁴Wo knî ngmê Akîdipa lémi y:i dpîmo ya, Pestas ngê Akîdipa u ngêêdî Póól u p:êê adê nt:o, kwo, Pi mbwa k:oo ngmêka kwo, Piliks ngê ka a kuwo ngê. ¹⁵Kwo, Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nî loo, Nju tpémi yi kada pini yoo kpêê yiyé pyu knî yi k:ii u ndyíkondyíko u kópu dé a ka ka a vyi tumo, a ka pê, Dpî vya ngi. ¹⁶Kwo, Ala kópu ye nî vvyu, yenê, Nmo Lóma tpémi ye daa nmî l:êê ghi. Yenê, Pi u kpakak-paka têdê módó daanmî dy:ââ. Yenê, U ndyíkondyíko u kópu dyuu mwiyé paa ny:ee ngê, u wópuwópu kuwó paa d:uu ngê. ¹⁷Kwo, Dini ghi n:ii ngê al:ii a lee dniye, t:ââ ngê kêê dîp:ê t:ângo, ngmênê womumo yi pini nî kóté kwólu. ¹⁸Kwo, Yélini p:uu dnye d:uu daa dono kópu ndîf knî yi p:uu dnye danê. ¹⁹Kwo, Yi chóó yi yâpwo ka ngêpê p:uu dnye danê, pi ngmê p:uu myednye danê, u pi Yesu, pini n:ii pwene, ngmênê Póól ngê yepê, Yi pini mêtê pii wo. ²⁰Kwo, Yi kópu yilî dèp:èngmê ngêêdî, wod:oo Póól ka nî póó wo, kwonê, U ntââ Njedusalem wanyi lê, y:i an:uu kóté kalê ngi? ²¹Kwo, Ngmênê a ka pê, Doo u ntââ. A ka pê, Nýóó chi y:enê nê, u kuwó dini ghi ngê Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne. Kwo, Yed:oo mbwa k:oo m:aa kmungo, nê, Dîyo nmî king ka p:aa dy:ââ. ²²Akîdipa ngê Pestas ka kwo, U ya a nga kwo, Yi pini chóó a ka choo danêmbum. Pestas ngê kwo, Dîyo mât nga adî danêmbum.

²³Womumo Akîdipa lémi dnye nyêmu u ngomo k:oo lémilémi u l:êê ghi ngê kee knopwo, lede knî yi kada pini yoo yi k:ii, Sisadiya u kada pini yoo mye yi k:ii yi ngomo k:oo nipi a wó. Pestas ngê lede knî ye yepê, Póól a pwiyé we. ²⁴Póól dini ghi n:ii ngê ta, Pestas ngê yi lémi ch:ama ye yepê, Mw:ââkó a

lémi ch:ama, king Akîdipa lémi yi k:ii, yepê, pini n:ii p:uu Nju tpémi a d:uu té, ala vyílo. Yepê, Nju tpémi yélini ala p:aani a kwo, myenté Njedusalem yélini wunê kwo, kââ paa ala kópu a t:emî ngópu, apu, Kî pini vya ngi, kîmê ya, pw:oo we. ²⁵Yepê, Ngmênê u pwopwo u kópu dèp:èngmê pyw:ângo. Yepê, Yi pini ngê ala kópu a ka yinê vvyu, a ka pê, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, yepê, yed:oo Lóma wani dy:ââ. ²⁶Yepê, Ngmênê u kópu njini d:oongmê pyw:ângo, ló kópu a Lémi ka ngmanî d:êê? Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:oo ala pini nmyi ngîma u ngwo dî kââ, ngmênê nyi, king Akîdipa, ngîma kîdî kââ, mu kópu u dîy:oo kópuni nipi wanmo pyw:oo, yi kópu a Lémi ka u nkwo anî dy:ââ. ²⁷Yepê, Mu kópu u dîy:oo pi módó daanyi dy:ââ, ngmênê u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê anyi d:êê, u ngwo anyi dy:ââ.

Póól ngê Akîdipa ka kópuni vvyu, u kn:ââ chap

26 Akîdipa ngê Póól ka kwo, Nýóó l:êê dîy:oo nmo chi danêmbum. Póól ngê kwo, Mw:ââkó a lémi. ²Kwo, A nuw:oo vyilêvyilê ngê a ka dè pyódu, mu kópu u dîy:oo Nju tpémi y:oo kópuni dyuu vyi ngópu, a ndyíkondyíko u kópu dyuu ngîma anîné wópuwópu té. ³Kwo, A nuw:oo vyilêvyilê ngê ala kópu u dîy:oo a ka dè pyódu, Nju tpémi yi l:êê ghi dmi lama mb:aamb:aa ngê a pyede, yi kwopwepe u kópu dé lama mb:aamb:aa ngê mye pyede. Kwo, A kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. Kwo, U ntââ mb:aamb:aa ngê a ka anyi a ngédingada.

⁴Kwo, Kópuni yilî yintómu noo d:uud:uu dé, Nju tpémi yintómu yi lama a pyede. Dini ghi n:ii ngê tp:ee têdê noo a ya, a yoo vy:oo Njedusalem noo a kwo.

^b25:18 Dpodo 23:29 ^c25:21 Dpodo 25:11-12 ^d25:23 Mát 10:18

^e25:24 Dpodo 22:22

Kwo, Pádisi ngê noo a ya, nmî vy:o yêlini y:oo kópu yilî a kwódukwódu ngmê. ⁶⁵Kwo, Yi kópu Nju tpémi yintómu yi lama ka tóó. Kwo, Lukwe díy:o a kóté kîgha tédê daa vyi ngópu. ⁶Kwo, Ala kópu u l:êê díy:o dnye kóté kîgha nê, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ knî ye ndê kópuni a vyu, yi kópu ka n:aa kélîmî. ⁸⁷Kwo, Nju tpémi yi pi dyêêdí y:a mê miyó u yi y:e a kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê nmo wa a kê, nmo vyílo yipêdê kê ngê. Kwo, W:êênî mgîdí vy:o Chóó Lémi ka a ngêpê té, yi kópu a t:âât:ââ ngmê. Kwo, Vyílo yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi y:oo a ndyíkondyíko u yi y:e a kwo. ⁸Kwo, Lukwe díy:o ala kópu ka dp:ee kélîmî té, Pi wa pw:onu, Chóó Lémi ngê amêdê pyidu.

⁹Kwo, Mwiyé u ya a nga doo kwo, Yesu u yoo chedêchedê nî chedê. ^{h10}Kwo, Njedusalem yi kópu vyílo yinoo a d:uud:uu. Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pi mbêmê, Chóó Lémi u yoo mbwa k:oo yilî nî kmungo. Kwo, Dini ghi n:i ngê kada pini knî y:oo yi vye u pi vyi ngópu, yi kópu my:aa vyu, yenê, Momye pw:oo dniye. ¹¹Kwo, Dye ghi yintómu nîmon:aa kpakakpaka dé, mu kópu u díy:o u ya a nga doo kwo, ala kópu paa vyi y:e, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, yi pini doongê ta, Yesu daa vyílo. Kwo, Ye noo nod:enod:e, k:omo tpile kn:aa dyámê pee p:uu dnyimo mbêpêmbêpê y:i nîmon:aa kpakakpaka dé. ¹

**Póól Akídipa ka u nuw:o
ngmêêpî p:uu u ngwo doo danê**

Dpodo 9:1-19; 22:6-16

¹²Póól ngê kwo, A lémi. Kwo, Yesu u yoo yi kpakakpaka u l:êê díy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê Dîmaskîs dy:ââ noo. ¹³Kwo, Maa p:uu kââdí maa

kêlî tpile u wuu ndî mbóó p:uu ngmênî módu, kââdí u wuu tédê ngê pyodo. Kwo, A pyipe knî yi k:i yi tpile u wuu nmî pwo a kwólu. ¹⁴Kwo, Nmo yintómu têpê mbêmê nmî dyimê dniye, nê, Dnye ngmê wule. Nmî chóó nmî dnye ngê a ka a mbwolo, Hipîlu dnye ngê. A ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe díy:o nye kpakakpaka nê? A ka pê, Lama daa tóó, ñyóó ngada pini anyi vye, díyo nga u nkwo anî diyé, u nkwo anî vya ngi. ¹⁵Kwonê, A Lémi. Kwonê, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, pini n:i nye kpakakpaka. ¹⁶A ka pê, Gh:êêdé. A ka pê, A chóóchóó nga d:a kêma, a dpodo pyu ngê dí pyódu ngi, kópuni awêde chi m:uu, pi knî ye dp:uu vyi ngi, mu dini ghi ngê kópuni nga anê kêma té, pi knî ye myoon:aa vyi té. ¹⁷A ka pê, Yêlini ye anî dy:ââ ngi, u yi y:e adî kwo, Nmî vy:a, yi yéli yi kélê anî dyé ngi, Nju tpémi yi kélê wanî dyé ngi, kn:aa yéli yi kélê amy:aa dyé ngi. ¹⁸A ka pê, Yi ngwolo dp:uu pywáli té, mgîdí u mênê dpo y:ee té, w:êênî dpo ñuw:o té, Setan u maknopwo myedo ngî té, Chóó Lémi u maknopwo dpo ñuw:o té. A ka pê, A ka wa kélîmî mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi dono u kuwó u ngwo wa kée té, u nuu u yoo ngê wa pyódu té.

**Póól Akídipa ka u dpodo
p:uu u ngwo doo danê**

¹⁹Póól ngê kwo, Akídipa a lémi. Kwo, Kópuni yilî mbóó p:uu pini ngê a ka a vyu, yi kópu yilî ntênê noo d:uud:uu dé. ²⁰Kwo, Yi kópu yilî Dîmaskîs mwiyé noo a d:uud:uu dé, Njedusalem myenoon:aa d:uud:uu dé, kuwó Njuda Wee u kwo p:aani n:i a pyede, y:i noon:aa d:uud:uu dé, kn:aa yéli yi vy:o myenoon:aa d:uud:uu dé. Kwo, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yintómu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno,

^f26:4 Dpodo 22:13; Pilipay 3:5-6

^g26:6 Dpodo 28:20

^h26:9 Dpodo 8:3

ⁱ26:11 Dpodo 9:1-2

u maa mb:aamb:aa ngê kalê yó, kópu mb:aa yilí dmyinê d:uud:uu, pi knî y:oo ala kópu paa vyi y:e, Yi nuw:o dmi kédê ngmêê ngmê. ²¹ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u ngomo k:oo mî mgîmî noo, myepî vya noo. ²² Kwo, Ngmênê Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî nê, u dî ngîma anîmo kwo, nmyo yintómu ndê kópu nmye yinî tpapê, kada pini knî ye myenté pinté knî ye yi kópu myinê tpapê ngê. Kwo, Ala kópu daa kópu kamî, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê ngópu, ala vyílo yinî tpapê. ²³ Kwo, Ala kópu yedê d:êê ngópu, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, dono mwiye wa a pyw:oo, wamye pw:onu, kuwó amêdê pyidu, daa Nju tpémi yi mo yi Mbwámê ngê wa pyódu, kn:aa yéli yi Mbwámê ngê wamye pyódu. ^j

²⁴ Póól ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê vyi, Pestas Póól ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Ye lukwe, Póól. Kwo, Chi ghéti. Kwo, Kópu yilí n:ii lama dê yââ, yi kópu knî y:oo dê ghétighéti kalê ngi. ²⁵ Póól ngê kwo, A lémi, d:oo ghéti wo. Kwo, Dîni k:omodanê, myedîni yumudnyadê kígha nmyo, ngmênê ala ndê kópu yinî tpapê. ²⁶ Kwo, Nmî lémi Akídipa ka n:aa tpapê, mywenemywene ngê kêê daanê t:oo, mu kópu u dîy:o yi kópu yilí yintómu u lama ka pyede. Kwo, Kópu yilíni Yesu ngê pyodo daa tumu kópu dé, ngmênê pi yilí knî yi ngîma pyaa dniye. ^{k27} Póól ngê Akídipa ka kwo, A lémi. Kwo, Kópu yilíni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, yi kópu knî ye nye kêlîmî, api? ²⁸ Akídipa ngê kwo, Ye kópu pyile njini ngê Yesu u yoo vy:o mumdoo wanyi kaa nê? ²⁹ Póól ngê kwo, K:omo tpile kópu pyile njini ngê ó kópu yilí ngê, ngmênê Chóó Lémi ka anî ngêpê, kwonîmo, U ntââ ala yéli nê

ntee pini ngê wanyi pyódu té, ngmênê daa mbwa k:oo adnyi kwo.

³⁰ Wod:oo Akídipa lémi Mbêênis ghêêdî knopwo, Pestas léma yi k:ii mye ghêêdî dniye, yi ngomo a kuwo ngópu, ³¹ noko yepê, Wu pini ngê pwopwo u kópu daangmê d:uu ngê, mbwa mênê koko u kópu myedaa d:uu ngê. ^{l32} Akídipa ngê Pestas ka kwo, Wu pini ngê nga wodaa vyi, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, kwo, ye módó paa pwii.

Sisadiya u ngwo nmo kuwo ngê

27 Dini ghi n:ii ngê Pestas ngê u yi doo kwo, Póól Lóma ní dy:ââ, lede knî yi kada pini Njuliyaas p:uu t:ângo, mbwa k:oo pini knî ngmê mye yi k:ii. Yi Njuliyaas Lóma king u kópu y:ey:ee pyu yoo yi vy:o pini ngmê. ² Nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye. Yi nkéli Adamitiyam modoo diyédiyê, apê, Esiya wee u kwo yinê amînê kuwo nmo. Adistakas u k:ii nmî wo dniye, Tesalonika pi, Másîdóniya Wee u kwo p:aani n:ii a tóó. ³ Kada nmo y:ângo, womumo Saidon nm:uu tee dniye. Njuliyaas, pini n:ii ngê Póól doo y:enê, nmo mb:aamb:aa ngê doo ya, Póól ka lyoko ghayghay daa kwódu ngê, wod:oo nmî pyipe knî ye nmî lee dniye, tpileni u yi nmo doo kwo, nmo dnja a kuwo. ⁴ Saidon ndini nmî yó, yópu kêpa yópu ngê a ghê wo, Saipidîs u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya. ⁵ Silisiya u nkígh:ê nm:uu lee dniye, Pamîpiliya u nkígh:ê my:oon:aa lee dniye, Maida nm:uu tee dniye, p:aani n:ii Lisiya Wee u kwo a tóó. ⁶ Njuliyaas ngê nkéli y:i ngma a pyw:ângo, yi nkéli k:oo ché nmoo. Yi nkéli Aleksándidiya a ndê wo, Lóma doo lêpî.

⁷ Yi ndini nmî yó, wo pyile páádi nkéli kyedekyede doo mbêpê, paa dpodo ndîi ngê nmo pyodo, Knidus dpîpî tee

dniye. Kêpa yópu ngê nmo a pii ngê, yi máádi dpípî kwólu, Kíditi máádi nm:uu kwólu, Salímone núwo nmomo y:aa dniye, Kíditi u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dépwo ya. ⁸Dyámê w:uu u nkígh:ê chono nmeê paa, paa dpodo ndîi ngê nmo mê pyodo, kpéé kn:ââ ngmênmi vy:ungo, u pi Kpéé Kn:ââ Mb:aa, yi ghi p:aa ngmê u nkígh:ê a tóó, u pi Laseya.

⁹Y:i nmeê ya, dye ghi daadîi, yópu ndîi u dye ghi daa kêmakêma doo dyimêdyimê, nê, Anmî lee knomomê, ye maa p:uu dono anmo pyw:oo. Póól ngê gha nuw:o ghi ye ngmê y:ângo. ¹⁰Yepê, Léma. Yepê, Nmo lêpî té, ye maa p:uu dono awêde nmînê pyw:êmi, nkéli k:oo tpile yilî nmo kîgha, nkéli myeno kîgha, myeno pwopwo té. ¹¹Njulyas Póól ka daa ng:aa mbê wo, ngmênê nkéli chóó pini dê tpiipi ye ng:aa mbê wo. ¹²Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo noko yepê, Ala kpéni kn:ââ doo u ntââ, yópu ndîi vy:o nkéli al:i daadî ya, noko yepê, Piniks paa ngî d:uu koo. Noko yepê, Yi kpéni kn:ââ mb:aamb:aa, yópu ndîi ngê y:i nkéli daawa dyênê. Noko yepê, Yópu ndîi y:i nye t:âât:ââ koo, yópu mwiyé pèdê ngee ngê, u ngwo paa lee kmêle.

Yópu ndîi u ngwo a pwaa wo

¹³Yópu chaa yópu ngê a ghê wo, daa dpodombiy:e a ghê wo, noko yepê, Ala yópu u ntââ, ala ngwo Piniks lee kmêle, wod:oo anka a pèêdî ngópu, kada nmo y:ângo, yi dyámê w:uu u nkígh:ênkígh:ê nmî t:ângo. ¹⁴⁻¹⁵Daa dye ghi daadîi nmeê mbêpê, wod:oo kpâpu yópu ngê nmo a ghê wo, yópu pââ ndîi ngê pyodo, nkéli t:âmo ngê, vyuwó ndîi vy:o nmeê mbêpê. ¹⁶Dyámê w:uu tp:oo ngmênmo y:amê kwólu, u pi Kóda. Vyuwó ndîi y:i dépwo kwo, wod:oo dinki dpodombiy:e nmo pèêdî ngê, nkéli k:oo nmî chângo. ¹⁷Noko yepê, Nkéli kudu koo, kpêêpî

wa a pwii dmi, yimbwi wa pywâlî dmi, nkéli nmo wa yapê. Yi kópu u l:êê díy:o nkéli u maknopwo yedê mênê y:amê kalê tumo, pwono dpodombiy:e mîmî kudu tumo. U yi y:e dépwo kwo, Lipiya tii pââ p:uu nmî pw:oo dmi, wod:oo liyé a vy:oo ngópu, vyuwó ndîi knî yi l:êê díy:o tpîi dê wiye dumo, doo u ntââ pi ngê daapodo tpyé dê. ¹⁸⁻¹⁹Yintê nmeê ntéentéé, yópu dépê ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye nkéli u mb:êê pee knî ngmê kée ngópu, womumo mw:aandiye nkéli u nj:ee kilî mye kée ngópu. ²⁰Wo yilî knî yi k:oo kâadî dpípî módu, pudu myedpípî módu, yópu ndîi mudoo a wupe, wod:oo noko nmomo, Daanmî pyiyé dmi, nmo pwopwo té.

²¹Wo knî ngmê yi k:oo nté dêdnye pîpî, u kuwó dini ghi ngê Póól yi ngîma ghêêdî wo, yepê, A léma. Yepê, A ka wonmyinê ng:aa mbê dniye, ye Kíditi daapîno kuwo ngê, nkéli daapî dyênê wo, tpile daap:oo kée too. ²²Yepê, Ngmênê namê nkíngê. Yepê, Daangmênmyi pw:onu, ngmênê nkéli mu ngmîdi yinmo kîgha. ²³Yepê, Yâpwoni p:uu n:aa dpodo, yi yâpwo, a vyuwu pini, mgîdî vy:o u enjel a ka ngmêda dy:ââ, a ka dê, Póól. ²⁴A ka dê, Namê nkíngê. A ka dê, Ghêlî daanyi pw:onu, ngmênê Lóma king u ngîma mwiyé any:uu ghê. A ka dê, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, yélini yi k:i nmye wee, daangmêwa pw:onu. ²⁵Póól ngê yepê, Kî léma, namê nkíngê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka n:aa kélîmî, a lama ka tóó, kópuni enjel ngê a ka dê vyi, yi kópu ndéndê ngê wa pyódu. ²⁶Yepê, Pi daawa pw:onu, ngmênê dyámê w:uu ngmê mbêmê anmî kee dmi. ^o

²⁷Wéni n:i ngê Kíditi nmo kuwo ngê, wo y:a mê páádi maadî nmeê mbêpê, yópu ndîi modoo a wupe, mgîdî núknînúknî p:uu nkéli k:oo dpodo pyu

knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Ala dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nmo m:ii té.
²⁸Wod:oo nkichi pee yedê ngê nt:ee ngmê kalê ngópu, dini ghi n:ii ngê mb-wódo mî yaa wo, mēdê pēēdî ngópu, ntii u mti u ngwo a ngee ngópu, apê, Podo y:a p:uu até d:uu kaalî. (40 m.) U kuwó dini ghi ngê yedê mē kalê ngópu, ntii pyolo y:a p:uu mîmî kele, (30 m.) noko yepê, Ala ghodo nmo m:ii té, daa kēmakēma dyámê w:uu mbēmē nmo koko té.
²⁹Noko yepê, Nkéli mgîdî vy:o kîd:ongê dopo, wod:oo anka páadi knî nkéli kn:ââ ghîghê mēnê kēé tumo, wo u dîy:o dnye ngêpê, apê, Lîmî k:ii wa we.
³⁰Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo u yi doo kwo, Dinki nmî gh:ay, nmî mbêpê dmi, wod:oo dinki gh:ay ngópu, nmopê, Nkéli núwo anka nmîmo kéké té.
³¹Ngmênê dnye k:omodanê, Póól ngê a w:ee ngê, Njulyas ka kwo, Kî nkéli k:oo dpodo pyu yoo a mbêpêmbêpê té, yed:oo nmo pwopwo té.
³²Wod:oo lede knî y:oo dinki yedê dê chápwo dumo, mo kalê ngópu.

³³Dini ghi n:ii ngê doo wââwââ, Póól ngê kmaapî u pi ye vuy, yepê, Wo y:a mē páadi d:uu lê, nté dmyongê ma ngópu.
³⁴Yepê, Mw:ââkó nmyo, nté pee ngmê ma yó, nté ngê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo. Yepê, Daang-manmyi pw:onu.
³⁵Póól ngê mbîdédi a ngêêdî, puwâ, Chóó Lémi yi ngîma kwuno ngê, wod:oo ndîi.
³⁶Yi gha dmi vyilê kê dniye, pi yintómu doo kmaapî.
³⁷Nkéli k:oo yélini nmee kwo, nmo yintómu my:oo yono y:a pyud:oya mē wéni. (276)
³⁸Dini ghi n:ii ngê u ntââ ngê pyaa dniye, witi nt:ee kēé ngópu, apê, Nkéli vyilê kê we.

Nkéli u ngwo a ghidi wo

³⁹Dini ghi n:ii ngê wa wo, nkéli k:oo dpodo pyu yoo yi lama dêpwo ya, Kî

ló dyámê pee. Lyoko ngmê m:uu ngópu, tii pââ y:i ngmêdoo ya, u yi y:e doo kwo, Nkéli tii pââ p:uu nyinê ghidi we.
⁴⁰Mwiyé yedêni dê y:oo tpîi dê kudu dumo, yi yedê dê mē pywálî dumo, anka u yedê páadi knî mye chápwo tumo, liyé tp:oo nkéli núwo ngmê t:ee ngópu, tii pââ u kéténi dnye tpîi.
⁴¹Nkéli tii pââ p:uu daa n:ee, ch:êênî p:uu a ghidi wo, nkoo ghi mînê kele, vyuwó ndîi knî y:oo kn:ââ ghi dnya a pwapî.

⁴²Lede knî y:oo noko yepê, Mbwa k:oo yéli vya téme, nt:ee wa a pwila dmi, tii pââ p:uu wa kee dmi, wa mbêpê dmi.
⁴³Ngmênê Njulyas ngê yi kópu ye kwódu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Póól nî dy:o, wod:oo nmopê, N:ii u lama chââchââ a tóó, dpo pwila we,
⁴⁴n:ii u lama chââchââ daa tóó, nkéli u yi pee mbēmê dpî chââ we. Wod:oo yinté nmî d:uu ngê, nmî chââ dniye, nmo yintómu tii pââ p:uu nm:uu kee dniye.

Mólîta kópuni nmo pyodo

28 Dini ghi n:ii ngê tii pââ p:uu nm:uu kee dniye, yi dyámê w:uu u pi y:i nm:uu nyongo, nmopê, Ala Mólîta.
²Mólîta tpémi mb:aamb:aa ngê nmo dnya a vuywo, ndyuw:e nmo ngmê kpê ngópu, mu kópu u dîy:o tpîi vy:o, nkuwo ndîi.
³Póól ngê ndê dyuu ngma a ngêêdî, ndiya dini ghi n:ii ngê doo yiyé, wod:oo tpile pê ka ndê tee u kwo yimî ghê wo, yi pââ u mēnê a pwii wo, wod:oo Póól kwulo kiye wo, y:i a yipal:a wo.
⁴Mólîta tpémi y:oo apê, Kî pini kwulo tpile pê ngmê ka kiye, myekîyedê yiyii. Noko yepê, Kî pini ngê pi ngma a vyâ. Yepê, K:omo tpile nt:ee daa pwene, ngmênê ala ngwo u dono u pywuu yeda ngee, ala ngwo a pwopwo.
⁵Ngmênê Póól ngê tpile pê kpêêdî ngê, ndiya danê ngê, kópu u ngwo daa pyodo.
⁶Dnye t:ââ, apê, Kî pini kóó a mbweembwee,

mye pwopwo. Dye ghi daadîi dnye y:enê, ngmênê kópu u ngwo daa pyodo, wod:oo noko yepê, Kî pini daa nmo ntee pini, ngmênê nmî yâpwo ntee pini. ⁴

⁷ Tii pâa u nkîgh:ê yâpwo têdê ngmêdoo ya. Yi yâpwo têdê chóó u pi Pápiliyas, yi pini Mólita tpémi yi kada pini. Mb:aamb:aa ngê nmo doo a vyuwo, wo pyile u ngomo k:oo nmeê kwo. ⁸ U mí doo mbii, m:êê mgînî u ngwo myedoo ya. Póól u ngomo ghi k:oo adî lê, Chóó Lémi ka u l:êê díy:o ngêpê mbê wo, kóó dê u pwo yé doo, wod:oo pyi ngê. ⁹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi dyámê w:uu mbêmê pwopwokopwe yoo myedê lee dniye, Póól ngê mye pyi too. ¹⁰ Tpile yilî nmo a kê ngópu, dini ghi n:ii ngê kada nmeê a yém, tpileni u yi maa p:uu nmo adnyi kwo, yi tpile yilî nmo myedê kê tumo.

Mólita u ngwo nmo kuwo ngê, Lóma u ngwo nmeê lêpî

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Mólita d:âa pyile nmî nt:ângo, nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye, yi nkéli Aleksándídiya myedê ndê wo, Mólita yópu ndîi yidoon:aa t:âat:âa. Yi nkéli u pi Yâpwo Mbwémi. ¹² Mólita ndini nmî yó, Saidakyus nm:uu tee dniye, wo pyile y:i nmeê ya. ¹³ Yi ndini m:oo yó, Léchem nm:uu tee dniye. Womumo kuwó yópu ngê a ghê wo, wo miyó njini maadî nmeê mbêpê, Puteyoli u ngwo nm:uu tee dniye. ¹⁴ Nkéli y:i nmîmo kuwo ngê, Yesu u yoo y:i ngmênmi módu, wiki yi k:ii ngmênmo kp:anê ngê, wod:oo kada nmo y:ângo, dêdê m:oo lee dniye, Lóma nmeê lêpî. ¹⁵ Yesu u yoo, yélini Lóma doo a kwo, nmî pi dmi a ny:ee ngópu, maa p:uu mēda nya nmoo. Ngmê knî y:oo nté pywupwi têdê Apiyas minê pyw:ee nmoo, woni knî y:oo kn:aa p:aani minê pyw:ee nmoo, p:aani n:ii u pi Dpî Ngomo Py-

ile. Póól ngê dini ghi n:ii ngê m:uu too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mēdêpwo nkînge.

Lóma u ngwo nm:uu taa dniye

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê Lóma nm:uu taa dniye, lede knî y:oo Póól mbwa k:oo daa km:êê ngópu, ngmênê lede ngmê p:uu t:ee ngópu, kn:aa ngomo ngmê k:oo nmî kee dniye.

¹⁷ Wo pyile mí loo, Póól ngê Nju tpémi yi kada pini yoo u ngwo a danê ngê, yepê, A mbwó yoo. Yepê, K:omo tpile nmî yoo yi p:uu d:uu ngê kêê dēp:a t:ângo, nmî kn:âa yoo yi l:êê ghi dmi p:uu kópu dono myedîpî vyu, ngmênê Njedusalem mbwa k:oo a km:êê noo, Lóma tpémi ye mye y:ee noo. ¹⁸ Yepê, Kada pini ngê a p:oo noo, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî pw:ii, mu kópu u díy:o a pwopwo u kópu dēpê pyw:ângo. ¹⁹ Yepê, Ngmênê Nju tpémi y:oo u yi dēpwo kwo, Nê mbwa k:oo pwii we, wod:oo a ka doo u ntâa ngê pyodo, kada pini ka kwono, Lóma tpémi yi king ngê u nkwo paan:aa kóté kalê nēne. Yepê, A mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A yoo nî ndyíko té. ²⁰ Yepê, Yi kópu yilî yi p:uu danēbum u l:êê díy:o u ngwo d:a danê nmyo. Yepê, Pini n:ii Yisiléli tpémi y:oo a t:âat:âa ngmê, yi pini u l:êê díy:o mbwa k:oo kî km:êê noo. ²¹ Nju tpémi y:oo Póól ka kwo, Njuda Wee u kwo yélini wunê kwo, m:uu kópu nmo doongmê dy:âa ngópu, pi y:i doongmê ndê wo, m:uu kópu dono nmo myedoongmên:aa vyu. ²² Kwo, U yi nmo a kwo, Nuw:o ngînmî m:uu, mu kópu u díy:o ala kópu kînmî nyongo, yélini yi vy:o nyi ghê wo, yi yéli yi p:uu p:aani p:aani dono kópu yilî a tpapê ngópu.

²³ Wod:oo wo u kwo ngma adî ngmidi ngmê, yi wéni ngê Nju tpémi ada dâa,

pi dêpwo a ya. Mw:aandiye danêmbum ngê a yaa dniye, u dî mgîdî vy:o mî yé ngópu. Póól ngê yepê, A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama ka tóó. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmo, pi ngmê wa a ngmîdi, nmî kada wa kââ, vyílo ayuno yâmuyâmu. Yepê, Ala kópu kamî ny:ee yó, Chóó Lémi ngê yi pini wunê nmo ka a dy:ââ ngê, u pi Yesu, ngmênê Njedusalem tpémi y:oo kî mb:ii ngópu, mye vya ngópu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê. Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu yilî ndê kópu ngê ye ní pyódu té, wod:oo kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, yi ngêêdî myedê nté too. ²⁴ Wono yoo u kwo kêlîmî mbê dniye, woni yoo u kwo daa kêlîmî mbê dniye. ²⁵ Wod:oo Póól a kuwo ngópu, noko dnye kwopwepe, ngmênê ghêlî daa lee dniye, Póól ngê ala kópu ye mye vyu, yepê, Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yisaya ka a vyu, nmyi kn:ââ knî yi p:uu a d:êê ngê, yi kópu ndê kópu. ²⁶ Yepê, Yisaya ka ala kópu a vyu, kwo, kî yéli ye ala kópu dpî vyi ngi,

U nyêmî ngê anmyi nyêmî,
mêdaanmya a wopwe,

U mumu ngê anmyi mumu,
mêdaanmyi y:enê. ^t

²⁷ Kwo, Yi kópu kî yéli ye dpî vyi ngi,
mu kópu u dîy:o,
yi ngwolo dmi my:oo a tóó,
nkê kpeme a pyede,
yi mbodo podo dé.

Wodaa yinté,

u mumu ngê pê mumu ngmê,
u nyêmî ngê pê nyêmî ngmê,
u wopwe ngê pêtê wopwe ngmê,
a ka pêtê diyé dmi,
pîdî pyi té.

²⁸⁻²⁹ Póól ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu nmî Mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, K:omo tpile anmyi mb:ii ngmê, ngmênê yélini daa Nju tpémi, yi yéli y:oo Yesu u pi wa ny:ee ngmê, yi Mbwámê ngê wa pyódu. ^u

³⁰ M:ââ miyó Póól yi p:aani doo ya, ngomoni k:oo dpîmo kwo, yi ngomo chóó myedpîmo pywupwi. N:ii ngê u mumu u yi dpîmo kwo, y:i u kwo dpîmon:aa danêmbum. ³¹ Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye dpîmo danêmbum, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ye myedpîmo danêmbum, dêpwo nkîngê, pi ngê u kwo myedaa kwódu ngê.

Wu u dî.

LÓMA

Dini ghi n:ii ngê Yesu u danêmbum Lóma núw:o ngópu, daa Nju tpémi ye núw:o ngópu, ngmênê kn:aa yéli ye núw:o ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o doo kwo, Lóma.

Yi ngwo Póól Epeso doo dpodo. U kuwó dini ghi ngê Epeso a kuwo ngê, Kídiki Wee u kwo loo, d:ââ pyile y:i mí nt:ââ ngê. (Dpodo 20:3) Yi dini ghi ngê Póól ngê kópu dyuu ngmê d:êê ngê, Yesu u yoo kní ye dy:ââ ngê, yélini Lóma doo a kwo. Ala yi kópu dyuu.

1 Nê Póól, Yesu Kédisu u dpodo pyu, myenté u dyépi, ala pwepwee pee nmye até d:a dy:ââ, yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Lóma. Chóó Lémi ngê a ngmídi noo, a ka pê, A kópu mb:aa pi kní ye chin:aa tpapê. ^{v2} Yi kópu mb:aa nmî Mbwámê p:uu kópu mb:aa. Pini n:ii nmî Mbwámê ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi pini u kópu mb:aa chóó u komo kapí pyu kní ye mwiyé a vuu, yi kópu y:oo a d:êê ngópu. ³ Nmî Mbwámê Chóó Lémi Tp:oo, nmî Lémi Yesu Kédisu, ndêndê ngê nmo ntee pini. Nmî w:êê määwe Dépídi, vyílo yi pini u tii íedê, Yesu mí chópu. ^{w4} U ghê dmi ndêndê ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi. Chóó Lémi ngê nmopê, Ala a Tp:ee. Yi kópu ndê kópu ngê alanté nmo pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê kpêêní mēda pyidu ngê. ⁵ Yesu ngê ntênê a ngee noo, u dyépi ngê a pyódu noo, a ka pê, A pi kn:aa dyámê tpémi ye chin:aa tpapê, u ngwo a ka pêdê kélímí mbê dnye, a nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé. ⁶⁻⁷ Nmyo myentee dé, Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u yoo vy:o myeda danê nmyo, yélini u nuu u yoo, u momu yéli. Nmî Mí Chóó

Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, nmye mb:aamb:aa ngê dny:oo a vuyuwu.

Póól u ngêpê, Lóma tpémi yi díy:o

⁸ Ala kópu nmye mwiyé nînê d:êêd:êê. Yesu u pi ngê nmyi l:êê díy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o dyámê mbêmê pi yilí yintómu yi lama a tóó, Yesu ka dpodombiy:e nmye kélímí té. ^{x9} Chóó Lémi u pi ngê nînê kpaa, dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, dye ghi yintómu nmyi l:êê díy:o u kwo myiní ngêpê yédi. Pi kní ye Yesu u kópu mb:aa p:uu n:aa danê yédi, Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa dpodo yédi. ^{y10} Dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, ala kópu u kwo n:aa dmyinê ngê, kwonipi, A Lémi, a maa nangê kwódu, dpí ngee nédi, Lóma tpémi ye dpí dy:ââ nédi. ¹¹ Lóma tpémi. U yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, n:uu m:uu nmyo, Nmî Mí u Ghê Dmi mbêmê myan:aa wêdêwêdê kalê nmyo. ¹² Daa a mo an:uu wêdêwêdê kalê nmyo, ngmênê nmî kélímí mbêmê nmî gha dmi paa numo wêdêwêdê kalê téme. ¹³ A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, daa ng:êêntómu ní vuu, nîmo, Lóma ní lê, ngmênê lukwe ngê a dí míkídoos pwapí. Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o ntee nê núwo, u ya a nga a kwo, Yinté nmye my:aan:aa d:uu, ¹⁴ mu kópu u díy:o pi yilí yintómu kní yi l:êê díy:o Yesu ngê dpodo kalê noo. K:omo tpile nko pi dé ó kada pini dé, ndiye pyu dé ó p:aa tpémi, ngmênê Yesu ngê u yi u ngwo a kwo, Nê ngê u yoo vy:o kaa téne, ghê kamí u ngwo pêdê pyw:ee y:e. ¹⁵ Yi kópu u l:êê díy:o u yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, Yesu u kópu mb:aa p:uu u ngwo nmye nîn:aa danê. ¹⁶ A lama ka tóó, yi kópu mb:aa d:uudpí dîpí. Yélini Yesu ka wa kélímí mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi kópu mbêmê

^{v1:1} Dpodo 9:15; Nkal 1:15 ^{w1:3} Mát 22:42; Lóma 9:5 ^{x1:8} 1 Tes 1:8

^{y1:9} Epeso 1:16

wa ngee té, chóó u wêdêwêdê mbêmê wa ngee té. Nju tpémi mwiyé doo ngêépí dé, ala ngwo kn:aa yéli amyeda a ngêépí dé. ²¹⁷Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kótê kalê nmo, módó nmo daawa vyi, Dyââpe nmyi p:uu daa t:a, ngmênê Yesu ka kêlîmî mbêmê nmî dyââpe wa pwaa té. Yesu ka dye ghi yintómu dmyinê kêlîmî, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, apê,

Pini n:ii adî kêlîmî,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu. ^a

Yélini daa Nju tpémi yi l:êê ghi dono u danêmbum

¹⁸Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu myeno w:ee ngê, yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi ngê wa kpada té. Yi yéli y:oo Chóó Lémi daa cháâchââ ngmê, pi knî yi p:uu kópu dono yilî a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u kópu ndêndê dé yi wépi dmi u ngwo dpî pwaa t:oo. ¹⁹Chóó Lémi ngê yi yéli wa kpada, mu kópu u dîy:o tpileni yi ngópu tpyé too, daa m:uu tumo, yi ngwolo dmi my:oo doo ya. ²⁰Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê tpile yilî a l:âmo ngê, daangmê ngmo ngê, u wêdêwêdê ndîi yinté nmî ngîma mye yó. K:omo tpile Chóó Lémi dpînê y:enê, ngmênê lukwe dîy:o yi yéli y:oo nmî Yâpwo njini daa mya ngópu? Yi nt:u kópu chedê. ^{b21}K:omo tpile Chóó Lémi yi lama a tóó, ngmênê daa cháâchââ ngópu, myedaa kwunokwuno ngópu. Yi mbodo podo dé, yi gha mgîdmîgmî dé. ^{c22}Yinê ye yi nuw:o ndîi dé, ngmênê yi mbodo podo dé. ²³Yâpwoni u mênê ghê njini a tóó, daa cháâchââ ngópu, ngmênê tpileni u kâa a l:âmol:âmo tumo, vyîlo

ye cháâchââ tumo, pi u kâa dé ó ímê u kâa dé ó tpile tp:oo u kâa dé ó tpile pê u kâa dé, yinté k:omo yâpwo ye cháâchââ tumo.

²⁴Yi yéli y:oo Chóó Lémi mwiyé a kpîpî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo a kpîpî too, mye kala too, apê, Kópu dono n:ii yi nuu u kópu dé, mudny:oo d:uud:uu dé, apê, mywenemywene kópuni nongo a d:uud:uu tumo, mudny:oo d:uud:uu dé. ²⁵Chóó Lémi u ndê kópu yilî yi wépi dmi pwaa tumo, k:omodanê kópu a ngî tumo. Pini n:ii ngê tpile yilî yintómu l:âmo ngê, n:ii dye ghi yintómu pîdny:oo cháâchââ, yi pini daa chaa kîgha ngmê, ngmênê tpileni l:âmo too, yi tpile ye chaa kîgha tumo, ye a ngêpê nyédi, p:uu mye dpodo nyédi.

²⁶⁻²⁷Nyââ, Chóó Lémi kpîpî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo kpîpî too, mye kala too, mywenemywene u kópu yilî a d:uud:uu ngópu. Mââ yoo yi kpâm knî ye daa lèpî nyédi, ngmênê a numo kpêépî nyédi, yi gha vy:o yi kn:aadi te kópu u pywuu u nkwo wunê ngêépî ngópu. Daa mââ yoo yi mo, ngmênê pyââ yoo mye yi k:ii, yi moo knî ye daa lèpî nyédi, ngmênê a nmyee nyédi. ^d

²⁸Chóó Lémi u kópu ndêndê u wépi pwaa ngópu, Chóó Lémi ngê yi wépi dmi u nkwo pwaa too, dnyinté a nuw:o té, dono kópu yilî a d:uud:uu ngópu. ²⁹Yoo dono, kn:aadi te pyu yoo, tpile u mb:aami dé, daa gha yoo, í:ee kapî pyu yoo, l:êê pyu yoo, pi vyee pyu yoo, pi dódó pyu yoo, pi u pi dyede pyu yoo. Dono ngê yi gha dmi a nt:ee ngê. ³⁰P:êê dono chaachaa u yoo, dono kópu numo p:uu yilî a tpaê ngópu, Chóó Lémi ye diya wo, peede tpaê pyu yoo, chaa pyu yoo, yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, yi pye mî yi dnye a vyee

^a1:16 1 Kódin 1:18,24 ^a1:17 Lóma 3:21-22; Hab 2:4

^b1:20 Njópí 12:7-9; Psalm 19:1; Hipîlu 11:3 ^c1:21 Epeso 4:17-18

^d1:26-27 Lev 18:22; 1 Kódin 6:9

tumo, u yi y:e a kwo yédi, Dono kópu kamî m:uu nmo pyw:oo. ³¹Yoo dono, yi chóó yi kópu u ntii dèdè vy:êmî tumo, pi ye d:uudpî ch:anê, myed:uudpî ngee ngmê. ³²Yi lama ka tóó, Chóó Lémi ka yi kópu yilî pwopwo u kópu dé, ngmênê mye d:uud:uu tumo, pi knî ye mye tpapê ngópu, ye dpo, Yinté kópu nipi paa d:uud:uu téme.

Pi yintómu yi kóté kîgha

2 Nju tpémi. Ala kópu wanmyi vyi ngmê, anye, Yi yéli yi l:êê ghi dmi dono, Chóó Lémi ngê paa kpada téne. Yi kópu wanmyi vyi knomomê, ye nmyi chóó nmyi p:uu anmyi danê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile nmyo n:uu dé, ngmênê yi kópu myenmye d:uud:uu tumo. ²Nmî lama ka tóó, pini n:ii knî y:oo yi kópu dono a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yinê wa kpada té. Doo u ntââ pi módó kuwa daangmêwa ghê. ³Kópuni knî yi l:êê dîy:o ala kópu nmye tpapê ngópu, Chóó Lémi ngê mopêdê kpada téne, yi kópu dono nmyi chóó nmye d:uud:uu tumo. Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, daawa kpada nmo? ⁴A pyipe yoo, ye lukwe? Chóó Lémi ngê nmyi dye ghi ka dówodówo, dye ghi daadîi doongê kpada nmyoo. Yi kópu nmyinê nmye k:omo tpile? Chóó Lémi ngê ka t:âât:ââ nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi dono kée téne, a ka pèdê diyé dniye. ⁵Nmyi chóó nmyi pono nmye vyápê té, dnye daanmyi ng:aa. Lukwe dîy:o nmyi dono yilî dmyongê kée ngópu? Yi kópu u l:êê dîy:o, wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmo, dnyinté daawa kpada nmyo. ⁶Chóó Lémi ngê pi yilî yintómu knî ye yi kópu yilî ye wa pwila té. ^{e7}N:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, dye ghi

yintómu u k:ii nmî ya, yi kópu u l:êê dîy:o kópu mb:aa dye ghi yintómu a d:uud:uu tumo, yi yéli ye Chóó Lémi ngê ghê kamî wa y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ⁸N:ii knî yi chóó yi p:uu a nuw:o té, maa ndèndê wunê da kuwo ngmê, dono u maa p:uu a wee, yi yéli ye Chóó Lémi wa nod:e, wamye kpada té. ^{f9}N:ii knî y:oo dono a d:uud:uu ngópu, dono wa a pyw:ee ngmê, mgîni vyîmî amyedê pyw:ee ngmê, kn:aa yéli y:oo daa yi mo wa a pyw:ee ngmê, ngmênê nmyo Nju tpémi, amyenmyinê pyw:ee ngmê. ¹⁰Pini n:ii knî y:oo kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya, nmyo Nju tpémi daa nmyi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii. ¹¹Chóó Lémi ngê nmo yintómu dêêpî kópu dyuu mu ngmidi mbêmê wa kóté kalê nmo.

¹²⁻¹⁵Pini n:ii ngê dono wa d:uu, Chóó Lémi ngê wa kpada. Yélini daa Nju tpémi, k:omo tpile yi yéli yi lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa kwo, Chóó Lémi ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o amye kpada té. K:omo tpile dono mb:aamb:aa yi chóó a chámêchámê dumo, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo, kópu dono ye d:uud:uu tumo. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yi gha vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi, dini ghi n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu tumo, yi gha dmi dono ngê dpî pyódu. Chóó Lémi ngê Nju tpémi amyedê kpada té. K:omo tpile Mósisi u dêêpî kópu dyuu yi lama a kwo, ngmênê daa chââchââ tumo. K:omo tpile pi u lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu a kwo, yi pini ngê yi kwódu yé kópu dé adê d:uud:uu dé, ye Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu, ngmênê n:ii ngê yi kwódu yé kópu dé daadî d:uud:uu

dé, yini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu. ¹⁶ Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo wa a dy:ââ, nmî tumu kópu dono knî yi l:êê díy:o yinê wa kóté kalê nmo. Pi knî ye yi kópu n:aa tpaê ngê, mu kópu u díy:o yi kópu ndêndê ngê nmo wa pyódu.

Nju tpémi yi l:êê ghi dmi

¹⁷ Nju tpémi. Chóó Lémi nmyinê kââkââ ngópu, ala kópu nmye tpaê ngópu, nmyimo, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmî lama a kwo, Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo. ¹⁸ Nmyimo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé nmî lama a pyede, u dêêpî kópu dyuu ngê nmî nuw:o dmi dê wáti té. ¹⁹ Nmyimo, Mgîdî vy:o yélini a kwo, nmo yi pywápê dé, my:oo yélini a tóó, maa mb:aa ye nmînê kêmakêma. ²⁰ Nmyimo, Mbodo podo knî ye yi dono kópu nmo kwódukwódu too, pi kamî yoo myeno ndiye kîgha too, mu kópu u díy:o ndê kópu yintómu, lama kópu yintómu nmî kn:ââ knî y:oo wunê a d:êê tumo. ²¹ Nju tpémi. Kn:aa yéli vy:ee ndiye kîgha tumo, lukwe díy:o nmyi chóó dp:ee numo ndiye kîgha nyédi? Nmyimo, Namê kpaa, ngmênê nmyi chóó nmye kpaa nyédi? ²² Nmyimo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, ngmênê yi kópu nmyi chóó nmye d:uud:uu ngópu? Nmyimo, Kn:aa yâpwo ka namê ngêpê, ngmênê ndapî nmyi yâpwo ngê nmyi pyódu ngópu, nmyi nuu u tpile ngê my:ee pyódu ngópu. ²³ Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmyinê kââkââ ngópu, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu, Chóó Lémi ka mywenemywene u ngwo nmyine íeíe ngópu. ²⁴ Puku yedê yinté kópu mye tóó, apê, Nju tpémi yi l:êê díy:o, kn:aa yéli y:oo Chóó Lémi daa cháachââ ngópu.

²⁵ Nju tpémi. Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu anmyi nyêmi knomomê,

u l:ii nmyi too pee p:uu adí ya knomomê, ye up:o. Ngmênê daanmyi nyêmi knomomê, k:omo tpile u l:ii nmyi too pee p:uu adí ya, yi l:ii ngê daawa ngee nmyo. ²⁶ K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, u kópu dyuu adnyi nyêmi knomomê, ye Chóó Lémi ngê awo, Na a ka a l:ii yi p:uu a t:a, a nuu u yoo. ²⁷ Nju tpémi. K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, yi yéli y:oo Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu adnyi nyêmi knomomê, ye yi yéli y:oo wa ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o, k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu a t:a, Mósisi u dêêpî kópu myenmyinê kpââ tumo, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu. ²⁸⁻²⁹ Dmyinê w:ee ngmê? Ló pini ndêndê ngê ngmê Nju pi? Daa pini n:ii too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê pini n:ii u gha vy:o Chóó Lémi u l:ii a t:a. Yi kópu daa dêêpî kópu ngê dpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê dpî d:uu. Yi pini ndêndê ngê Nju pi, daa pi knî y:oo a chaa kîgha ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê yinê a chaa kîgha ngê. ^h

Nju tpémi yi ya

3 Ala kópu mwiyé kîdî d:êê, d:ê, Pini n:ii u too pee mu ngmîdi p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini daa ndêndê ngê Nju pi. D:ê, Pini n:ii u gha mênê Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini ndêndê ngê Nju pi. Yi kópu u l:êê díy:o a ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Chóó Lémi u l:ii ngê Nju tpémi lónté a ngêepî too? A ka amy:ee póó dmi, a ka nye, Nju tpémi y:oo ló kópu mb:aa ngmêwunê pyw:êmi ngópu, kópuni kn:aa yéli y:oo dêdê pyw:êmi ngópu? ² Nmyenê, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa yilî wunê pyw:êmi ngópu. Ala mwiémwiyé kópu. Vyílo Nju tpémi ye Chóó Lémi ngê chóó u kópu

dyuu ye a y:ângo, u ngwo yi lama yaa wo, a w:ee ngópu, apê, Chóó Lémi alanté pini. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A yoo nê ntee pini ngê paa pyaa dniye, kn:aa yéli y:oo yi vy:o u ngwo myepaa m:uu nêne. ³K:omo tpile woni knî y:oo Chóó Lémi u kópu dny:ii dy:ee tumo, ngmênê kópuni Chóó Lémi ngê ndêndê ngê ye a vyi too, yi kópu dyuu chóó daawa kéé té, ndêndê ngê wa d:uu té. ¹⁴K:omo tpile pi yintómu adnyi k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi mu ngmidi ngê k:omodanê ngê kêê daawa a t:oo. Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi u kópu yintómu ndê kópu dé.

Pi ngê k:omodanê kópu Chóó Lémi p:uu daawa a pyw:oo. ^j

⁵⁻⁸Ngmê knî y:oo alanté a tpapê ngópu, apu, Nmo mgîdmîngîdî dé, Chóó Lémi mu ngmidi pywápê, yi kópu u l:êê dîy:o dono kópu yilî paa d:uud:uu koo, mgîdî ndîî ngê paa pyépi koo, pi knî y:oo Chóó Lémi u wuu mb:aamb:aa ngê u ngwo paa m:uu y:e. Apu, K:omodanê kópu yilî paa tpapê koo, pi knî y:oo ala kópu u ngwo paa vyi y:e, Chóó Lémi mu ngmidi u mênê k:omodanê kópu daa tóó modaa tóó. Apu, Chóó Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê dîy:o kîngî kpada nmo, mu kópu u dîy:o u pi ndîî ngê u ngwo nmo pyépi.

A tidê mbwó yoo, yinté daa tóó. Ngmê knî y:oo a pi dyênê ngópu, apê, Nê ngê yi kópu yinê vyi. Nê kuu. Chóó Lémi ngê yi yéli ndêndê ngê wa kpada té. A tidê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kóté kalê nmo. Pini n:ii ngê dono dpî d:uu, Chóó Lémi ngê ndêndê ngê wa kpada.

Nmo yintómu dono dé

⁹A ka anmyinê póó dmi, A ka nye, Lukwe, Nju tpémi Chóó Lémi ka yoo mb:aa, kn:aa yéli Chóó Lémi ka yoo dono? Nmyenê, Kêle, yinté daa tóó. Ala kópu wunê kîdî d:êê, Nuw:o dono ngê pi yintómu mgîmî too, daa kn:aa yéli yi mo, ngmênê Nju tpémi mye yi k:ii. ^{k10}Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii ngê dono daa d:uu ngê, yinté pini daa tóó. ^l

¹¹Pini n:ii ngê Chóó Lémi u kópu wunê wopwe, yinté pini daa tóó.

Pi ngmê ngê Chóó Lémi daa nmy:uu.

¹²Pi yintómu Chóó Lémi ka kpeme yaa dniye,

dono kópu yilî a d:uud:uu ngmê.

Pi ngmê ngê kópu mb:aa daangma a d:uud:uu.

¹³Yi yéli y:oo kópuni a tpapê tumo, tuu a wee,

yi komo t:âmo kpêênî mbwee wââ tuu yiwunê yiyé.

K:omodanê pyu yoo, daa ndê kópu ye tpapê tumo,

Mg:ee ngê pi ntee dpî kiye,

yi kópu dé mye yinté dé,

pi yinté dpî vya t:oo. ^m

¹⁴Peede tpapê pyu yoo. ⁿ

¹⁵A pi vyuwó nyédi, pi lîmilîmî ngê dpî vya t:oo. ^o

¹⁶Kwéli dpî lee dmi, kópu dono y:i wumê d:uud:uu tumo,

yoo myoo yii kalê t:oo.

¹⁷Pi u némi dyede yi lama ye tóó,

p:êê kópu l:âmol:âmo yi lama mêdaa tóó.

¹⁸Chóó Lémi u chââchââ ndêndê ngê yi lama daa tóó. ^p

ⁱ3:3 2 Tim 2:13 ^j3:4 Psalm 51:4 ^k3:9 Lóma 3:23 ^l3:10 Psalm 14:1-3

^m3:13 Psalm 5:9; 140:3 ⁿ3:14 Psalm 10:7 ^o3:15 Prov 1:16

^p3:18 Psalm 36:1

¹⁹ A tîdê mbwó yoo. Yi kópu dyuu daa kn:aa yéli yi mo yi p:uu a d:êê tumo, ngmênê Nju tpémi yi k:ii nipi yi p:uu a d:êê tumo, mu kópu u díy:o nmî lama ka tóó, puku yedê kópuni a pyede, Nju tpémi yi l:êê díy:o a d:êê tumo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmo, pi ngê u kwo daawa vyi, A nt:u kópu daa tóó. ²⁰ Daa dêêpî kópu dyuu cháâcháâ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Dêêpî kópu dyuu mbêmê ala kópu yunon:aa w:ee ngê, nê, Ala dpî kn:aadi. ^q

Chóó Lémi ka kélîmî mbêmê pi u ngwo dpo kââdî

²¹⁻²² Chóó Lémi ka pi u kââdikââdî, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê yi kópu p:uu puku yedê dnya a d:êê, yi kópu ala ngwo kudu m:uu. Daa dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi u k:ii anmo kââdî, ngmênê pini n:ii Yesu Kédisu ka adî kélîmî, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu, u k:ii wa a kââdî ngmê. ^{r23-24} Dp:oo u mo u mo dé, pi yintómu nmo dono dé, dp:oo Chóó Lémi u pee dé, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî módó yeedeyeede nmo a kpo, Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, dono vy:o yinê wunê pw:iipw:ii nmoo, u l:êê díy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye. ^{s25-26} Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî kpêê ngê yaa wo, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. Yesu ka pini n:ii adî kélîmî, Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té. K:omo tpile dye ghi daadî Chóó Lémi ngê pi knî yi dono u díy:o daa kpada too, ngmênê daa kedekede pyu, mu kópu u díy:o ala ngwo Yesu yi yéli yi pywuu ngê dê pyódu, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada té. Pini n:ii Yesu ka adî kélîmî, Chóó Lémi ngê daawa kpada, chóó u

kwo wa a kââdî, mu kópu u díy:o pi mb:aa ngê u kwo wa pyódu. Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a kpo, nmî l:êê díy:o pwene, mu kópu u díy:o ala kópu nmî lama yaa we, nmî dono yilî daa módó ghêê too, ngmênê nmî yikî dmi Tp:oo u pwo ghay wo. ^t

²⁷ Yi kópu u l:êê díy:o pi ngê chóó u pi d:uudpî knî, d:uudpî vyi, Nê u ntââ, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu n:aa cháâcháâ, u l:êê díy:o u kwo wa a kââdî nê. Kêle, yinté daa tóó. ²⁸ Chóó Lémi ngê daa dêêpî kópu dyuu mbêmê u kwo wa a kââdî nmo, ngmênê Yesu ka kélîmî mbêmê u kwo wa a kââdî nmo. ^{u29} Myenté, Nju tpémi y:oo yi chóó yi pi dmi d:uudpî km:êê ngmê, d:uudpî vyi ngmê, Chóó Lémi daa kn:aa yéli yi yâpwo, ngmênê nmî mo nmî yâpwo. Kêle. Chóó Lémi mye kn:aa yéli yi yâpwo. ^{v30} Chóó Lémi daa miyó, mu ngmidi. Nju tpémi n:ii dé Yesu ka a kélîmî té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê dpî pyaa dmi. Kn:aa yéli mye yinté dé. Yi vy:o yélini Yesu ka a kélîmî té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê myoo pyaa dmi. ³¹ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe? Yesu ka kélîmî mbêmê dêêpî kópu dyuu dpî chedê? Nmyenê, Kêle, dp:oo chedê ngê, ngmênê dêêpî kópu dyuu mbêmê nmîné wopwe ngê, anye, Ala dpî kn:aadi.

Póól ngê Epîlaham dyimê pywuu ngê u ngwo pyódu ngê

4 Nmo Nju tpémi, nmî kn:ââ mu ngmidi, Epîlaham. Yi Epîlaham dyimê pywuu ngê nmye nîné pyépi. ²⁻³ Chóó Lémi ngê Epîlaham ka wo vyi, Kópu mb:aa yilî nye d:uud:uu, dyââpe m:uu daa t:a, ye Epîlaham ngê chóó u pi pîdoo kmîmî. Ngmênê Chóó Lémi u ngîma u pi chóó daapîdoo kmîmî, mu kópu u díy:o

^q3:20 Psalm 143:2; Nkal 2:16; Lóma 7:7

^s3:23-24 Epeso 2:8 ^t3:25-26 Epeso 1:7

^r3:21-22 Lóma 1:17; Nkal 2:16

^u3:28 Nkal 2:16 ^v3:29 Lóma 10:12

puku yedê alanté a tóó, Epílaham Chóó Lémi ka dpímo a kélímî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. ^{w4}Dpodo pyu ngê u pywuu dpo ngee, u kada pini ngê u kwo daawa vyi, Ala a módó yeedeyeede nga yed:a kê. Chóó Lémi ngê módó yeedeyeede n:i Epílaham ka y:ângo, doo u dpodo u pywuu. ⁵Pini n:i ngê a tpaê, apu, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu u châachââ ngê nî dêê wo, ngmênê Chóó Lémi ka anî kélímî, a dono u kuwó paa kée téne, yi pini Chóó Lémi ngê wa ngee, u kélímî u l:êê díy:o u dono wa ghêê té. ⁶King Dépidi ngê vyílo yinté pini u kópu yi d:êê ngê, apê,

⁷⁻⁸Pini n:i u dono Chóó Lémi ngê u kuwó dpî kée té,

mêd:uuwodê ngî té,

myedaa nuw:onuw:o too,

yi pini u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. ^x

⁹A tîdê mbwó yoo. Yi kópu daa yoo ngmîdi yi kópu, daa yélini yi mo Chóó Lémi u l:i yi too pee p:uu a t:a, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:i. Kópuni d:a d:êê, yi kópu nmye mênîné tpaê, Epílaham Chóó Lémi ka dpímo kélímî, Chóó Lémi ngê ala módó yeedeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyâape m:uu daa t:a. ¹⁰A tîdê mbwó yoo, ala kópu dmyinê nuw:onuw:o. Dini ghi n:i ngê Chóó Lémi ngê yi kópu Epílaham ka a vyi, lukwe, Chóó Lémi u l:i yi ngwo Epílaham u too pee p:uu doo a ya, ó dêpwo a ya? A tîdê mbwó yoo, yi ngwo dêpwo a ya. ¹¹Chóó Lémi ngê Epílaham u kélímî mwiyé módu, u nkwo u kwo vyi, kwo, Dyâape m:uu daa t:a, yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u l:i Epílaham p:uu u nkwo kele. Dyâape pwapî kn:ââ Epílaham ngê a chópu, ala ngwo yélini ye Chóó Lémi ngê a tpaê, yipu, A ka kélímî u l:êê díy:o, dyâape nmyi p:uu daa t:a, k:omo

tpile yi yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:i daa t:a, ngmênê na a ka yi yéli yi kn:ââ mye Epílaham. ¹²Epílaham mye Nju tpémi yi kn:ââ, n:i dé yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:i a t:a, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yoo ngma a kwo, yi yéli yi kn:ââ njini Epílaham, mu kópu u díy:o Epílaham Chóó Lémi ka ntee dpímo a kélímî, yi yéli yinté u kwo mye kélímî té. Epílaham Chóó Lémi ka yinté mwiyé dpímo a kélímî, kuwó Chóó Lémi u l:i too pee p:uu u ngwo kele.

Epílaham Chóó Lémi u ndêndê kópu dyuu ka u ngwo kélímî mbê wo

¹³Chóó Lémi ngê ala ndêndê kópu Epílaham ka a vyi, kwo, Dyámê ghi yintómu, nyoo knî yi k:i nmyi dyámê ghi ngê wa pyaa dmi. Daa dêêpî kópu dyuu châachââ u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê yi ndêndê kópu dyuu Epílaham ka a vyi, ngmênê Epílaham Chóó Lémi ka doo kélímî, yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyodo. ¹⁴Yi dyámê ghi u l:êê díy:o Epílaham wodoo dpodo, dêêpî kópu yintómu wodoo châachââ dé, ye Chóó Lémi ngê módó daapî yeede ngê, Epílaham u kélímî Chóó Lémi ka k:omo tpile ngê pî pyodo. Nmo my:oo ntee dé, kópuni Chóó Lémi ngê módó nmo wa a kê, doo u ntââ dpodo ngê daanmî pwila. ¹⁵U yi nmo adî kwo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmî châpu, ya mb:aa u ngwo u kwo nmî pwila, ngmênê wanmî dêê dmi, nmî kpadakpada anmo pyw:oo, mu kópu u díy:o doo u ntââ pi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e d:uudpî châpu. Dêêpî kópu dyuu wodaa kwo, ye pi ngê daapê vyi, Dono kópu ngmêchi d:uu. ^z

¹⁶Chóó Lémi ngê nmî kélímî mbêmê u módó yeedeyeede nmo wa a kê, mu

^{w4:2-3} Gen 15:6; Nkal 3:6; Njems 2:23

^{y4:14} Nkal 3:18 ^{z4:15} Lóma 5:13

^{x4:7-8} Psalm 32:1-2

kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Epílaham u yoo yintómu knî ye nî y:oo, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:ii, Epílaham u kélímî a ka ntoo, yi yéli yi kélímî mye yintoo. A tîdê mbwó yoo, nmo yintómu Epílaham mu ngmîdi nmî kn:ââ. ¹⁷ Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kn:ââ ngê pyódu ngê. Yinté kópu puku yedê mye tóó, Chóó Lémi ngê Epílaham ka kwo, Yoo yilî yi kn:ââ ngê dí pyódu ngi. Epílaham Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kélímî, u gha vy:o apê, K:omo tpile a kpâm Sela k:ii nyi vy:ene knopwo, daa kêmakêma nye pwopwo mo, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu nyo, tp:ee u ngwo angmênýi tpyé. Apê, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu wa vyi, Yi tpile taa we, yed:oo yi tpile ndêndê ngê wa t:aa. ^{a18} K:omo tpile u kpâm Sela k:ii yi tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê yi kópu p:uu Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kélímî, yoo yilî yi kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Puku yedê alanté mye tóó, kwo, Nyoo yilî ngê wa pyódu, mbóó p:uu pudu yilî ntee, yinté. ^{b19} K:omo tpile daa kêmakêma Epílaham ngê u m:ââ yono y:a ngê doo pyépi, u pââ myedê mtiti wo, u kpâm Sela doo u ntââ tp:ee daapî tpyó, ngmênê u kélímî tédê ngê daa pyodo. ^{c20} Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vyu, yi kópu ka u kélímî tédê ngê daa pyodo, ngmênê u kélímî ndîi ngê u kwo mē pyodo, u l:êê díy:o Chóó Lémi modoo chaa kígha. ²¹ U nuw:o k:oo apê, Chóó Lémi u wêdêwêdê u ntââ, yi kópu daawa téd:a, ndêndê ngê wa d:uu. ²² Yi kélímî u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê ala módó yeedeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a. ^{d23-24} Yi kópu dyuu daa Epílaham u mo u l:êê díy:o d:êê ngópu, ngmênê nmî l:êê díy:o mye d:êê ngópu, yélini Chóó Lémi ka nmo kélímî té, pini

n:ii ngê nmî Lémi Yesu a pyidu ngê. ^{e25} Chóó Lémi ngê Yesu nmo a dy:ââ ngê, nmî dono knî yi l:êê díy:o pwene. Nmî yikî dmi u pwo ghay wo, pi mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dniye, wod:oo Chóó Lémi ngê Tp:oo mēdê pyidu ngê.

Yesu ngê Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî nmoo

5 Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmo kélímî té, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dniye. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u k:ii numo p:uu dpînê d:uu té. ^{f2} Yesu Kédisu ngê keñe nmo yinê kpēmî ngê, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nmî ghê dniye, Chóó Lémi nmo u ngwo wunê vyuwo. Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u díy:o nmî lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ntee pini ngê anmî pyaa dmi. ³ Kópu m:uu ala. K:omo tpile dono kópu nmo wadnyi pyodopyodo, ngmênê nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê amyednyi ya, mu kópu u díy:o dono u vyîmî pyu ndîi ngê u ngwo anmî pyaa dmi. ^{g4} Yi dono anmo a vyîmî knomomê, ye Chóó Lémi ngê nmo wa vyi, Nmyo mb:aamb:aa dé. Yi kópu u l:êê díy:o nmî lama dpî yââ, nipi, Chóó Lémi ngê daawa mb:ii nmo. ⁵ Yi kópu nmî lama ka tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a dy:ââ ngê, nmî mēnê yaa wo, u ngwo nmo a vyu, apê, Nmyi nuu ghi dmi a nódó a tóó.

⁶ Dini ghi n:ii ngê dono ngê nmee a ya, doo u ntââ nmî chóóchóó daap:oo ngee nmoo. Chóó Lémi ngê wéni n:ii a ngmîdi ngê, yi wéni ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî l:êê díy:o u ngwo pwene. ⁷ Dyámê pee u l:êê díy:o wanyi vyi, anye, U ntââ l:êê tédê wanî pw:onu, ngmênê k:omo tpile myipe pi mb:aa, myedaanyi vyi, A pyipe u l:êê díy:o n:aa pwopwo.

^a4:17 Gen 17:5 ^b4:18 Gen 15:5 ^c4:19 Gen 17:17 ^d4:22 Gen 15:6

^e4:23-24 Lóma 15:4 ^f5:1 Lóma 3:24 ^g5:3 Njems 1:2-3

⁸ Ngmênê dini ghi n:ii ngê daa yoo mb:aa ngê nmee a kwo, Yesu Kédisu ngê yi kópu vyílo yi d:uu ngê, nmî l:êê díy:o pwene, ala kópu u ngwo nmo w:ee ngê, nmîmo, Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ndêndê ngê a tóó. ^{h9} U pwopwo u l:êê díy:o, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye. Yi kópu u l:êê díy:o nmî lama ka tóó, Yesu ngê nmî kpadakpada tédê ndêndê ngê wa dyé nmo. ⁱ¹⁰ Chóó Lémi u k:ii noko nmee diya, ngmênê chóó Tp:oo u pwopwo u l:êê díy:o, u kwo a kââdi nmoo. Ndêndê ngê yinê wa ngee nmo, Yesu u ghê kamî nmî mênê adí ya, mu kópu u díy:o nmo Chóó Lémi u pyipe yoo. ^{j11} Kópu m:uu a tóó, Chóó Lémi ngê nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, mu kópu u díy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi ka yinê a kââdi nmoo.

Adam pini dê nmî Lémi Yesu Kédisu

¹² Pi ngmidi ngê dyámê mbêmê dono u kn:ââ a chópu, pwopwo u kn:ââ yinê mye chópu. Ala ngwo nmo yintómu pwopwo u yoo, mu kópu u díy:o dono nmo d:uud:uu ngê. ^{k13-14} Kn:ââ Adam u dye ghi ngê, nkoo Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mî d:êê ngê, yi ngwo dyámê mbêmê dono modoo ya. Doo u ntââ pwopwo u wépi daapî pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê Adam ka kópuni a vuu, yi kópu Adam ngê daa nyongo, dono d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê yed:oo pwene. Chóó Lémi ngê yélini ye kópu daa vuu, mye pw:oo dniye. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu pi ka ghêlî daa vuu, yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê yi dono dêdpîmo a kpââ.

Adam ntee doo a ya, Yesu yinté mye-doo a ya, mu kópu u díy:o pi ngmidi u wââ pi yilî yi p:uu kee wo. Adam mu ngmidi ngê knâpwo kalê nmoo, Yesu

mu ngmidi nmî Mbwámê ngê mê pyodo.

¹¹⁵ Ngmênê Adam pini dê Yesu yi dpodo dê u mo u mo dê. Chóó Lémi u módó yeedeyeede daa Adam u dono ntee tpile. K:omo tpile pi ngmidi ngê dono kn:ââ a chópu, pwopwo kn:ââ myedê chópu, ngmênê Yesu Kédisu mu ngmidi ngê ndîi kópu ngmê nmo yinê a áuwo, Chóó Lémi u módó yeedeyeede nmî yilî nmo a kpo.

¹⁶ Adam ngê dono mu ngmidi d:uu ngê, dono kn:ââ u ngwo a chópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kpadakpada u yoo ngê pyódu nmoo. Ngmênê Yesu Kédisu u l:êê díy:o, k:omo tpile dono yilî nmî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yi dono yilî mê chedê ngê. ¹⁷ K:omo tpile pi mu ngmidi u dono u l:êê díy:o pwopwo u pi ndîi ngê pyodo, doo u ntââ pi ngê u wépi daawa puwâ, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê. Chóó Lémi ngê pini n:ii ka u módó yeedeyeede wa y:oo, Yesu Kédisu u l:êê díy:o pi mb:aa ngê u kwo wa pyódu, yi pini ka ghê kamî wa y:oo, u pi ndîi ngê wamye pyódu.

¹⁸ Nmî kn:ââ ngê u dono mbêmê ntee knâpwo kalê nmoo, kpadakpada u yoo ngê u ngwo nmî pyaa dniye, nmî Mb-wámê ngê u kópu mb:aa mbêmê nmî tpyuu u maa yinté a yó, nmî ghê kamî u maa yinté myedê yó. ^{m19} Nmî kn:ââ ngê Chóó Lémi u dnye a vyâ, yoo dono ngê u ngwo pyódu nmoo. Nmî Mbwámê ngê Chóó Lémi u dnye mb:aamb:aa ngê a nyongo, yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo anmî pyaa dmi.

²⁰ Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u díy:o apê, Yi lama paa yaa we, Ala nmo dono dé. Pini n:ii ngê ala kópu wa vyi, A dono ndîi, ala kópu amye vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede a ka mye ndîi, a dono u kuwó myaa kée té. ²¹ Dono ngê

^h5:8 Njon 3:16; 1 Njon 4:10 ⁱ5:9 Epeso 1:7 ^j5:10 Kílosa 1:22

^k5:12 Gen 3:6; Lóma 6:23 ^l5:13-14 1 Kódin 15:21-22 ^m5:18 1 Kódin 15:22

ntee dpîmo mbêpê kîgha nmo, u l:êê dîy:o pwopwo nmî vy:o a tóó, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ngê ala ngwo yinté mye mbêpê kîgha nmo. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu nmoo, ghê kamî nmo amyedê kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ⁿ

Yesu u k:ii nipi pwopwo

6 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono yilî anmî d:uud:uu, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndîi ngê u ngwo nmo paa pyaa we? ²Nmyenê, Kêle, yinté daa tóó. Nuw:o dono ka nmî pw:oo dniye, doo u ntâa mēdaadî mbêpê kîgha nmo. ³Ala kópu nmyi lama a yaa we, Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu u pi ngê mbwaa paa a kmênê nmoo, u pwopwo ka u ngwo a kâadî nmoo. ⁴Yi ngwo Yesu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye, u k:ii mye kmênê nmoo. Nmî Mî ngê u wêdêwêdê mbêmê Yesu Kédisu ntee a pyidu ngê, ghê kamî yinté nmo amyedê kê. Nuw:o kamî ngê dye ghi yintómu choo mbêpê kîgha nmo. ⁵Yesu u k:ii nmo kâadî ngê, ntee pwene, yinté my:oo pw:oo dniye. Daawa kée nmo, ntee a pii wo, yinté amyino pii dmi. ⁶Pini n:ii Yesu u yoo vy:o dpî ghê, yi pini ngê ala kópu dpî vyi, dpo, Na a ka a nuw:o mbwee Yesu u kidosi ñedê mye t:ee ngópu, y:i mye pwene, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Yi nuw:o dono pw:oo dniye, nuw:o dono ngê mēdaadî mbêpê kîgha dé. ⁷Dini ghi n:ii ngê pi dpî pw:onu, u dono yilî dyámê mbêmê dpo kuwo. ⁸Yesu u k:ii nmî pw:oo dniye, yi kópu u l:êê dîy:o u k:ii anmî ya. ⁹Nmî lama ka tóó, Yesu ka a pii wo, mēdaawa pw:onu. Pwopwo wa dîpî, mēdaawa ñuw:o. ¹⁰Yesu ng:êêntómu pwene, dono mēdaamowa a pyw:oo. Chóó Lémi k:ii nipi a tóó mo, chedê

ngê daawa pyódu. ¹¹Alanté dmyinê nuw:o, dono ka nmî pw:oo dniye, mēdaadî mbêpê kîgha nmo, Yesu Kédisu u k:ii nmo kâadî ngê, Chóó Lémi ngê wunê mbêpê kîgha nmo. ^s

¹²Ala dini ghi ngê nuw:o dono ngê kîmê mbêpê kîgha nmyo, nmyi chóó nmyi nuw:o dono dpî kée tóó. ¹³Nmyi nuw:o dmi nuw:o dono p:uu kîmê kwo, nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kâa, ngmênê dmi dono p:uu nangmê yé, ngmênê nmyi chóóchóó ndêndê ngê Chóó Lémi ka dpî y:ee tóó, kópu mb:aa u ngwo dmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o pwopwo vy:o yinê a y:ee nmyoo, ghê kamî nmye yinê myedê kpo. ¹⁴Ala kópu ndê kópu. Dono ngê daadî mbêpê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o daa dēpî kópu dyuu ngê a wêdêwêdê kîgha nmyo, ngmênê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo.

Dpodo pyu yoo yi danêmbum

¹⁵A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono ngmanmî d:uu, mu kópu u dîy:o daa dēpî kópu dyuu p:uu nmî nuw:o dmi a wee, ngmênê Chóó Lémi u módó yeedeyeede p:uu nmî nuw:o dmi a wee, nmî dono yilî yintómu u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngî té? Nmyenê, Apuu! Yinté daa tóó. ¹⁶Ala kópu ndêndê ngê nmyi lama ka tóó, pini n:ii p:uu nmye dpodo té, yi pini ngê yinê adî dpodo kîgha nmyo. Dono p:uu anmyi dpodo, ye pwopwo anmyinê pyw:ee ngmê. Chóó Lémi p:uu anmyi dpodo, u dnye ka mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, ye pi mb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. ¹⁷Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u dîy:o k:omo tpile dono p:uu wunê mwiyé nmyee a dpodo, ngmênê dono p:uu dpodo nmyinê kuwo ngópu,

ⁿ5:21 Lóma 6:23 ^o6:4 Kĩlosa 2:12 ^p6:6 Nkal 5:24 ^q6:9 Tpyuu 1:18

^r6:10 1 Pita 3:18 ^s6:11 1 Pita 2:24 ^t6:15 Lóma 6:1 ^u6:16 Njon 8:34

Yesu u kópu n:ii nmyi ny:ee tumo, yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmye cháâchââ ngmê. ¹⁸Nyââ, Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, dpodo mb:aa p:uu dpodo kalê nmyoo. ¹⁹(Dyimê pywuu nmye yed:a kê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi p:uu kópu dé yi wopwe nmye dpodo ndîi, módó daanmyinê w:ee t:oo.) Wunê dono u dpodo pyu ngê nmyi pyaa dniye, p:uu nmyee a dpodo, até dono kópu yilî nmyee a d:uud:uu, kópu dpîp:engmê kuwa kalê ngópu. Ala ngwo pi mb:aa u dpodo pyu ngê pyaa dmyeno, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ntee a tóó, yintê yinê a pyépi nmyo.

²⁰Dini ghi n:ii ngê dono u dpodo pyu ngê nmyee a ya, mb:aamb:aa p:uu dênmyee a mbêpê. ²¹Dono u yi woo n:ii nmyi ntówo tumo, yi yini kîgha ló dé, pwopwo u tpile dé. Yi kópu yilî ala ngwo nmyinê nmye mywenemywene u kópu dé. ²²Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê pyódu nmyoo, Chóó Lémi ntee pini ngê nye pyépi nmyo, ghê kamî u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ²³Pini n:ii dono p:uu a dpodo, pwopwo u ngwo wunê kmênêkmênê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii nipi wunê kââdikââdî nmoo, u módó yeedeyeede mbêmê ghê kamî nmo wunê kuwo ngê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ^x

Yééyêé u dyimê pywuu

7 A tidê mbwó yoo, ala kópu u wopwe ngê daanmyi dêê dmi, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu dyuu nmyi lama a kwo. ²⁻³Dyimê pywuu nmye ngmênêinê kuwo. Dêêpî kópu dyuu ngê pi cha dpo kââdî dê, u dî pwopwo anyi wunê tóó. Yepe ngê u moo wa a kuwo, kn:aa pini ka amî

lê, ye daa yééyêé u kópu ayi d:uu, ngmênê mât ti u kópu ayi d:uu. Ngmênê u moo mwiye dpî pw:oo knomomê, ye yééyêé u dêêpî kópu yi pyópu p:uu u ngwo dpo pywâlî, módó pyââ ngê moo pyódu, u ntââ amê yéé, mēdaa mât ti u kópu yu d:uu. ⁴A tidê mbwó yoo, nmyo nye ntee dé. Mósisi u dêêpî kópu dyuu ka nmyi pw:oo dniye, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê daamodî mbêpê kîgha nmyo. Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê a pii wo, u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópu mb:aa yilî dny:oo d:uud:uu dé, M:aa u pi ndîi ngê paa pyaa we. ⁵Dini ghi n:ii ngê nuw:o mbwee p:uu nmye a mbêpê, dêêpî kópu dyuu ngê kwódu yé u kópu nmî nuwo yinê kalê too. K:omo tpile pwopwo u kópu dé, ngmênê u yi nmo doo kwo, Yi kópu nmî d:uu té. ⁶Ngmênê ala ngwo dêêpî kópu dyuu nmî p:uu da pywâlî, mu kópu u dîy:o tpileni ngê doo tpyé nmo, yi tpile ka nmî pw:oo dniye. Mósisi ngê wunê kópu dyuu n:ii a d:êê ngê, daa yi kópu dyuu ngê a mbêpê kîgha nmo, ngmênê kópu kamî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nmo. ^a

Nuw:o dono pini dê dêêpî kópu dyuu

⁷A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dêêpî kópu dyuu lónté tpile, dono? Nmyenê, Kêle, ngmênê dêêpî kópu dyuu ngê dono a ka yinê a kēma ngê. Dêêpî kópu dyuu ngê wodaa vyu, Kn:aa pini u tpile u yi nga kîngmê kwo, ye yi kópu a lama daapê tóó. ^{b8}Dêêpî kópu dyuu mbêmê nuw:o dono ngê dóó noo, u ngwo noo nuw:o dono, kn:aa pini u tpile dé yi yi dmi a nga u ngwo dpîmo kwo. Dêêpî kópu dyuu wodaa kwo, ye

^{v6:18} Njon 8:36 ^{w6:21} Lóma 7:5 ^{x6:23} Lóma 5:12,15

^{y7:4} Lóma 6:2,11; Nkal 2:19 ^{z7:5} Lóma 6:21 ^{a7:6} Lóma 8:2; 6:4

^{b7:7} Ex 20:17

nuw:o dono paa dípí. ⁹Dêêpí kópu dyuu a lama ghêlî daa yaa wo, a ghê doo ya, ngmênê dini ghi n:ii ngê dêêpí kópu dyuu ní nyongo, nuw:o dono a gha vy:o wêdêwêdê ngê pyodo, u ngwo ní pwene. ^{c10-11}K:omo tpile Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Dêêpí kópu dyuu ngê ghê ye mē y:ee ngê, ngmênê pwopwo u ngwo nê pyw:ângo, mu kópu u díy:o dêêpí kópu dyuu mbêmê nuw:o dono ngê dóo noo, u ngwo vya noo. ¹²A tídê mbwó yoo, dymî pywuu nmye ngmênî nê kuwo. Pi ngê tuu angma a ngî, pi u ngwo angmê vy:a, ye daanmî vyî, Tuu dono. Kêlê, tuu dpodo u tpile, nuw:o u mênê daa tóó. Tpile mb:aa. Pini n:ii ngê u mbwó dpí vy:a, yi pini dono. K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê nuw:o dono ngê a ngî too, u ngwo vya noo. ^d

¹³A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu mb:aa ngê vya nyoo? Nmyenê, Kêlê, ngmênê nuw:o dono ngê p:ee vya noo. Nuw:o dono ngê yi dêêpí kópu dyuu mb:aa ngma a ngêêdî, tuu ntee tpile ngê pyódu ngê, u ngwo vya noo, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Nuw:o dono u mênê mb:aamb:aa daa tóó mo daa tóó.

Pi u tpiipi

¹⁴Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê dêêpí kópu dyuu nmo yinê a kpo, ngmênê a chóó a wêdêwêdê mbêmê yi dêêpí kópu dyuu u cháâchââ ngê n:aa dípedípe yédi, mu kópu u díy:o nê dono p:uu dpodo pyu, yinê a mbêpê kîgha noo. ¹⁵Kópuni n:aa d:uud:uu too, dênî nê wopwe too, mu kópu u díy:o, u ya a nga a kwo, kópu mb:aa yinî d:uud:uu dé, ngmênê dî nê d:uud:uu too. Kópuni a ka dono dé, vyîlo yi kópu yinî d:uud:uu too. ¹⁶Tpéé kópu tpapê ngê nê w:ee ngê, nê,

Dêêpí kópu dyuu a ka yi mb:aamb:aa. ¹⁷Yi kópu u l:êê díy:o nê kuu, dono kópu a chóó dî nê d:uud:uu too, ngmênê nuw:o dono n:ii a gha vy:o a tóó, yinê wunê tpyuu noo. ¹⁸A lama ka tóó, a chóó a mênê kópu mb:aa daangma a tóó. K:omo tpile u ya a nga a kwo yédi, Kópu mb:aa nî d:uud:uu dé, ngmênê n:aa dípedípe yédi, dî nê d:uud:uu too, a yi dê dnyintê ghiye a m:ii mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo. ¹⁹Kópu mb:aa n:ii u ya a nga a kwo yédi, Nî d:uu, yi kópu d:uud:uu dé. Kópu dono n:ii u ya a nga daa kwo yédi, Nî d:uu, yi kópu vyîlo yinî d:uud:uu ngê. ²⁰Yi kópu u l:êê díy:o na a ka a nuw:o daa a tpiipi, ngmênê nuw:o dono n:ii a mênê a tóó, yinê wunê tpyuu noo.

²¹A tídê mbwó yoo, alanté a tóó. Dini ghi n:ii ngê u ya a nga adî kwo, Kópu mb:aa ngmênî d:uu, ngmênê nuw:o dono a nkîgh:ê a ya yédi. ²²⁻²³Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu a nuu u kópu dyuu, ngmênê kn:aa lémi ghi a mênê ngma a dpodo yédi, a nuw:o p:uu a d:uu yédi, dono p:uu dpodo pyu ngê yinê a pyépi noo. ^{e24-25}A nuw:o mu ngmîdi ngê Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu yinê a cháâchââ ngê, ngmênê a chóó a wêdêwêdê ngê doo u ntââ kópu mb:aa daanî d:uu, a yi dê dnyintê ghiye a mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo. Nuw:o dono ngê dono u maa p:uu wunê tpyuu noo, máádini u dí pwopwo. Yi kópu ngê a gha dê dyênê, a p:uu nanê wa a pywálî? Mw:ââkó Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yinê wa a pywálî. ^f

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

8 Yélini Yesu Kédisu u k:ii a kââdî dniye, yi yélini Chóó Lémi ngê daawa kpada. ²U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê Yesu ka yinê a kââdî nmoo, ghê kamî nmo yinê myedê kpo, pwopwo pini dê

dono ye yinë mye w:êê nmoo. ³Mósisi u dêêpî kópu dyuu dêê wo, mb:aamb:aa ngê daa pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o dp:oo nuw:o pyu mb:aa dé. Chóó Lémi ngê chóó tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmo ntee pini ngê pyodo. Nmî l:êê dîy:o nmî dono íedê kele, Chóó Lémi ngê dono u ngwo ndyíko ngê. ⁴Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê wunê pyépi nmoo, kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo, yi kópu yinmo d:uud:uu too. Daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê nmo m:ii té, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo m:ii té, u dêêpî kópu dyuu u ngwo nmo cháâcháâ too. ⁵Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo, ngmênê yélini yi chóó yi nuw:o mbwee u pono a vyápê té, daa Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo. ⁶Yélini yi chóó yi nuw:o u pono a vyápê té, ghê kamî yi mênê daa tóó, myedaawa a pyw:ee ngmê. Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, ghê kamî wunê da pyw:ee ngmê, Chóó Lémi u k:ii noko mb:aamb:aa ngê a pyede. ⁷Pini n:ii chóó u nuw:o u pono a vyápê yédi, yi pini Chóó Lémi p:uu a d:uu yédi, u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ ngê, mu kópu u dîy:o yi pini dpî dípî. ⁸Doo u ntââ yi pini ngê Chóó Lémi u nuu u kópu daangmêwa d:uu.

⁹A tídê mbwó yoo, ngmênê dp:ee yinté yéli. Mumdoo Chóó Lémi u Ghê Dmi ndêndê ngê nmyi mênê a tóó, ye u pono nmye vyápê nyédi, nmyi chóó nmyi nuw:o mbwee u pono dp:ee vyápê nyédi. N:ii u mênê Yesu Kédisu u Ghê Dmi daa tóó, yi pini doo u yoo vy:o pini ngmê. ¹⁰⁻¹¹K:omo tpile dono ngê nt:ââ nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó kópu mb:aa u ngwo daangmanmyi d:uu ngmê,

ngmênê Yesu Kédisu nmyi gha vy:o a tóó, u Ghê Dmi ngê mêdê pyidu nmyoo, a wêdêwêdê kîgha nmyoo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka a kâádî nmyoo. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu a pyidu ngê. U Ghê Dmi vyílo nmyi mênê ye tóó, yinë a wêdêwêdê kîgha nmyoo.

¹²A tídê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee u wépi dmyinê pwapî dé. ¹³Nmyi nuw:o mbwee u pono anmyi vyápê, ye wanmyi pw:oo dmi. Chóó Lémi u Ghê Dmi ka anmyi ng:aa, nmyi nuw:o mbwee u kópu dono u ngwo anmyi kée t:oo, ye ghê kamî wanmyinê pyw:ee ngmê. ¹⁴Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo. ¹⁵Wunê daa dnyinté nmyimo a nkîngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté nkîngê têdê daawa diyédiyê kalê nmyo. Kêle. Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê yinë pyódu nmyoo, Chóó Lémi ka u ngwo nmo tpapê ngê, kwonmîmo, M:aa. ¹⁶A tídê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo. U Ghê Dmi k:ii nmî ghê dmi knî y:oo yi kópu a tpapê ngópu. ¹⁷Yesu u tídê mbwó ngê nmî pyaa dniye, pi knî y:oo Yesu Kédisu u l:êê dîy:o dono nmo wa d:uu knomomê, yi dono u mgîni anmo vyîmî knomomê, ye Yesu u k:ii mb:aamb:aa ngê wanmîn:aa ya, Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmo wa a kê. ^m

Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópuni wa d:uu

¹⁸Ala dini ghi ngê dononi u mgîni nmo vyîmî, yi mgîni vyîmî daa ndîi. Ala ndîi kópu, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ngmênê ntee pini ngê amî pyódu nmo. ¹⁹⁻²²K:omo tpile Chóó Lémi ngê tpile yintómu mb:aamb:aa ngê a l:âmo

^{8:4} Nkal 5:16,25 ^{8:6} Lóma 6:21; Nkal 6:8 ^{8:9} 1 Kódin 3:16; 12:3

^{8:13} Nkal 6:8 ^{8:15} 2 Tim 1:7; Nkal 4:5-6 ^{8:16} 2 Kódin 1:22

^{m8:17} Nkal 4:7; Tpyuu 21:7 ^{n8:18} 2 Kódin 4:17

ngê, ngmênê nmî kn:ââ u dono u dîy:o tpile yilî yintómu a dyênê dniye, ala ngwo a l:êê nyédi, a wélîlî mgîní vyîmî nyédi, a pwoowo nyédi, myoo mg:eme dmi. Ngmênê mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi dono wa chedê, tpile yilî yintómu kamî ngê amî pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ knî yi k:i i noko mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya. Mbwili ntee a mgîní vyîmî yédi, tpile yintómu yinté a mgîní vyîmî té, u yi y:e a kwo, Wéni n:i ngê Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo anmî m:uu té, yi wéni limîlimî ngê dyimê we, Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu kamî ngê u ngwo paa pyódu téne. ²³Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmo a kpo, ngmênê u módó yeedeyeede nmo doongê chedê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî gha vy:o nmo mgîní vyîmî té, u dî, Chóó Lémi ngê u dpodo amî chedê, nmî chóochóó nmî pââ dmi kamî ngê amê pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ ngê anmîn:aa ya. ²⁴Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê yi dpodo wa chedê, ngmênê yi kópu dp:oongê módu. Yi kópu w:oo módu, Chóó Lémi ka daapono nuw:o té. ²⁵K:omo tpile yi kópu dp:oongê módu, ngmênê yi kópu nmo t:âât:ââ, nmîné vyîmî.

²⁶Nmî lama daa tóó, Chóó Lémi ka lónté anmî ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a ngêépî nmo. Kópu ndîî n:i nmî mênê a tóó, u tpapê ngê doo u ntââ, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Chóó Lémi ka yinê dpî vyi, nmî l:êê dîy:o a ngêpê yédi. ²⁷Chóó Lémi nmî gha vy:o wunê vwuwo, u Ghê Dmi kópuni p:uu a nuw:o, yi kópu u lama mye tóó. Kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo yédi, a yoo ye nî y:oo, u Ghê Dmi ngê yi kópu nmî l:êê dîy:o u kwo a dmyinê ngê.

²⁸Ala kópu nmî lama a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi n:i dé yi nódo adî ya, yi yéli

y:e kópu yilî n:i wa pyaa dmi, yi yéli yi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o y:e wa pyaa dmi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê ló dini a ngmîdi too, yi nuu ghi dmi nódo a tóó. ²⁹Chóó Lémi ngê yi yéli ló dini a ngmîdi ngê, apê, A tp:ee ntee yéli ngê wanî pyódu té, a tp:ee u tîdê mbwó yilî ngê u ngwo paa pyaa we. ³⁰Yélini Chóó Lémi ngê wunê a ngmîdi ngê, nmo yi yéli, ala ngwo nmodê, A pwiyé dmyeno, a yoo vy:o anyi ghê dmyeno, mu kópu u dîy:o nmyi dono a kuwó kîdî kée té. Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmo.

Doo u ntââ kópu ngmê ngê Yesu nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî

³¹Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi nmo, chóó u kwo a kââdî nmo, doo u ntââ pi ngê mēdaawa chámê nmo. ³²Chóó Lémi daa kede wo, daa vwu, A chóó a tp:ee angénté anî y:oo, ngmênê nmo yintómu nmî kpêê ngê yó. Chóó tp:oo nmo a kpo, tpile yilî u ntââ mbêmê nmo amyedê kê. ³³Nmo Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u yoo, pi mb:aa ngê chóó pyódu nmo. ³⁴Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ pi ngê daawa ndyîko nmo. Yesu Kédisu ngê daawa ndyîko nmo, mu kópu u dîy:o nmî l:êê dîy:o vyîlo yi pwene, myombó mēdê pii wo, Chóó Lémi u nkîgh:ê a tóó, nmî l:êê dîy:o u kwo a ngêpê yédi. ³⁵Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi kópu ngmê ngê daawa a ngî. K:omo tpile nmo dómudómu té, ó ndapî nmî ngópu daadî ya, ó pi knî y:oo dono kópu nmo wa d:uu t:oo, amy:oo pw:oo dmi, ngmênê yi kópu knî y:oo Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê. ³⁶Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o ala kópu a d:êê ngê, apê,

Nmî Lémi u l:êê díy:o pi knî y:oo nmî vyee tédê wo dpî chedê ngmê.

Sipi vyee yinê ye ntee daa ndîi kópu, yinté lîmîlîmî ngê dpî vya nmo.

³⁷⁻³⁹ Yi kópu knî y:oo Yesu nódo doo u ntââ nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, ngmênê yi vyîmî ngê Yesu u wêdêwêdê ngê a wêdêwêdê kîgha nmoo. Nyââ, a lama ka tóó, kópu ngmê ngê nódo nmî nuu ghi dmi doo u ntââ daawa a ngî. Pwopwo wa dpî, dyámê u tpile yilî yintómu wamye dêê dmi, enjel yoo kada pini yoo amye dêê dmi, awêde u kópu dé wa dêê dmi, mââ u kópu dé amye dêê dmi, dyámê u wêdêwêdê yintómu amye dpî. Yi kópu yintómu knî y:oo Chóó Lémi nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, mu kópu u díy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmî Mbwmâmê ngê pyodo.

Nju tpémi yi danêmbum

9¹⁻³ A yoo Nju tpémi yi l:êê díy:o a nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê dê pyódu. Lukwe díy:o Yesu Kédisu kî mb:ii ngópu? Yesu ngê u nkwo wa mb:ii té. U ya a nga a kwo, Yesu ka nê tpélimbiy:e té, yi Mbwmâmê ngê u ngwo paa pyaa we. K:omo tpile Chóó Lémi ngê wa mb:ii nê, a d:aa wa a kââdî ngmê, yi kópu a ka mye u ntââ. Ndê kópu yidê vyi, dîni k:omodanê. Yesu Kédisu ngê dí kp:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myidî kp:aa. ⁴ Nju tpémi Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u yoo, yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê wana a vwuwo, pi nmyi vy:o ngmanê ngmîdi, nmyi Mbwmâmê ngê wanî pyódu. Chóóchóó ye a kema ngê, chóó u kwo myedê kââdî too, u dêêpî kópu dyuu ye mye y:ângo, u kwo ngêpê u kakêmbê chóó ye mye chámê ngê. ⁵ Yi kn:ââ yoo yi pi dmi ndîi, Epilaham ngmê, tp:oo Yisak myomo, u kee Njakóp pyolo. Nju tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê nmî Mbwmâmê ngma a ngmîdi ngê, Yesu

Kédisu, pini n:ii mye nmî Yâpwo njini, nmo yintómu yinê a y:enê nmo. U pi ndîi ngê pyépi koo, u chaa kîgha chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila. ^t

⁶ Chóó Lémi ngê Epilaham ka kwo, Nyoo yilî ngê wa pyódu, yi yéli wanî ngee. Lukwe díy:o Nju tpémi yilî y:oo nmî Mbwmâmê mb:ii ngópu? Lukwe, kópuni Chóó Lémi ngê a vyu, yi kópu daa ntiye ngê? Kêlé, u kópu ndêndê ngê a ntiye ngê, ngmênê daa Nju tpémi yintómu yi ngee too, mu kópu u díy:o daa Nju tpémi yintómu Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u yoo. ⁷ Myenté, Epilaham u yoo vy:o woni knî doo u yoo njini, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê Epilaham ka kwo, Nyoo njini, daa Yisîmél u yoo, ngmênê Yisak u yoo. ^{u8-9} K:omo tpile Sela daa tpete u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê Epilaham ka kwo, M:ââ daanîmo kêlî, u ngwo amênê diyé, yed:oo Sela tp:oo mââ wa t:aa. Yi kópu u nt:u kópu alanté, pi cha ntee dpî tpamê knî, tpémîni dpî tpyé t:oo, yi tpémi yoo daa Chóó Lémi tp:oo yoo, ngmênê tpémîni Chóó Lémi u kópu u l:êê díy:o dpî t:aa, yini ndêndê ngê tp:oo. ^v

¹⁰ Epilaham tp:oo dê y:e kópuni pyodo, yi kópu Yisak tp:oo dê y:e mye pyodo, tpémîni mwiyé ta, Chóó Lémi ngê mb:ii ngê, kuwóni yedê ngmîdi ngê. ¹¹⁻¹² Dini ghi n:ii ngê yi pye Lîpeka u mênê nipi dpîmo a kwo, Chóó Lémi ngê yi pyópu ka kwo, N:ii kada wa t:aa, yini ngê u mbwó u dnye wadî nyêm. Ghêlî daa taa knopwo, kópu mb:aa p:uu kêê daa yé ngópu, kópu dono p:uu kêê myedaa yé ngópu, Chóó Lémi ngê Njakóp u ngwo a ngmîdi ngê, ngmênê Yisó mb:ii ngê. Wéni n:ii ngê taa knopwo, Yisó mwiyé ta, Njakóp u kuwó doo a kwo. Dini ghi n:ii ngê kaa knopwo, Njakóp ngê Chóó Lémi u kópu ntiye ngê, Yisó u d:aa a kââdî ngê, pi kaa ngê mê

^t9:5 Mát 1:1-2; Njon 1:1

^u9:7 Gen 21:12

^v9:8-9 Gen 18:14

pyodo. Daa yi pini mbwémi yi l:êê ghi dmi mbêmê Chóó Lémi ngê chámê doo, ngmênê chóó u nuw:o ngê Njakóp a ngmídi ngê, Yísó mb:ii ngê. ^{w13} Pi ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê a d:êê ngê, apê, Njakóp u yoo a nuu u yoo, Yísó u yoo daa a nuu u yoo. ^x

¹⁴ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe díy:o Chóó Lémi ngê Njakóp a ngmídi ngê, Yísó mb:ii ngê? A ka nye, Yinté daa tóó. A tídê mbwó yoo, Yi kópu dmyongê w:ee ngópu. ¹⁵ Chóó Lémi ngê Mósis ka kwo, Pi yintómu kpadakpada u yoo, yi dono kní yi l:êê díy:o, ngmênê n:ii a ka wa ch:anê, yi pini u dono a kuwó waní kée té, yed:oo yi pini mēdaaní kpada. ^{y16} K:omo tpile pi ngê u yi adí kwo, Chóó Lémi u yoo vy:o nî ghê, kópu mb:aa yilí u l:êê díy:o adí d:uud:uu, ngmênê doo u ntââ Chóó Lémi u ngmídi ngmê u pi ngê chóó daawa pyódu, ngmênê pini n:ii Chóó Lémi ka wa ch:anê, Chóó Lémi ngê yi pini chóó wa a ngmídi, yi pini u dono yilí u kuwó wa kée té. ^{z17} Chóó Lémi ngê Yichip tpémi yi king Péló ka kwo, Mbii tédê p:aa vya nyoo, ngmênê dípí vya nyoo, mu kópu u díy:o pi kní y:oo a wédêwédê ndîi m:uu paa m:uu y:e. Kwo, K:omo tpile a yoo daanyi kwolo, ngmênê dini ghi n:ii ngê aní kpada ngi, u ngwo wanyi kalê té, dyámê mbêmê tpémi y:oo a pi u ngwo wa ny:ee ngmê. ^{a18} A tídê mbwó yoo, pini n:ii Chóó Lémi ka wa ch:anê, yi pini Chóó Lémi ngê wa ngee. Pini n:ii Chóó Lémi ka wa díy:a, Chóó Lémi ngê yi pini ngópungópu pyu ngê wa pyódu. Yi pini Chóó Lémi ka daawa a tpélimbiy:e, Chóó Lémi ngê yi pini u nkwo wa kpada.

Yamí d:ââ u dyimê pywuu

¹⁹ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi ngê yoo ngópungópu pyu ngê chóó wa pyódu té, lukwe díy:o yi ngópungópu u díy:o amê kpada té? A ka nye, Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu, n:uu ngmê u ntââ, yi kópu u kwo wa kwódu. ²⁰ Nmyinê nmye nmye n:uu dé, Chóó Lémi u dnye u ngwo nmyinê vyee ngmê. Yamí d:ââ ngê u l:âmol:âmo pyu ka daawa vyi, Lukwe díy:o alanté chi l:âmo nê? ^{b21} Mu kópu u díy:o d:ââ l:âmol:âmo pyu chóó u nuw:o ngê a dpodo yédi. U ntââ yi pini ngê tēpē ngmídi ngê d:ââ miyó dpí l:âmo, woni lîmîlîmî ngê dpí l:âmo, daa mb:aamb:aa ngê, ntumokwodo mw:aandiye k:oo a tpyópwi nyédi. Woni mb:aamb:aa ngê dpí l:âmo, d:êê mb:aa p:uu dpí yé té, mb:aamb:aa ngê u kwo a vuywó yédi, módó d:uudpí pwii, naa ndîi tédê dpí pwii. ^{c22} Chóó Lémi ngê yinté kópu myeye d:uud:uu ngê. Chóó Lémi yélini ye dē nod:e, yi yéli díyo wa a pw:ono, pi kní y:oo u nod:enod:e pini dē u wédêwédē nipi yi ngwo wa m:uu d:oo. Ngmênê ala ngwo yi yéli yi dono kíyedē vyîmî. ²³ Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Pi kní y:oo a yoo yi p:uu paa m:uu nēne, wod:oo a ngmídi nmoo, nmî dono u kuwó kée too, mb:aamb:aa ngê a pyépi nmo. ²⁴ Daa Nju tpémi yi mo yi vy:o a ngmídi nmoo, ngmênê kn:aa yéli mye yi vy:o myedē ngmídi nmoo. ²⁵ Hóséya ngê Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Yélini a yoo vy:o dēpwo a kwo,
a yoo ngê aní pyódu té.

Yélini yi nuu ghi dmi a nódó dēpwo a ya,

yi nuu ghi dmi a nódó am:aa yé. ^d

^{w9:11-12} Gen 25:21,23 ^{x9:13} Mal 1:2-3 ^{y9:15} Ex 33:19

^{z9:16} Epeso 2:8 ^{a9:17} Ex 9:16 ^{b9:20} Is 45:9 ^{c9:21} Jer 18:6

^{d9:25} Hos 2:23

²⁶ Apê, Yélini ye nî vyu, yenê, Nmyo dp:ee a yoo,

yi yélini yi pi dmi pi knî y:oo wa ntaa ngmê,

awo, Yâpwonni ghê a t:a, yi yâpwo tp:oo yoo. ^e

²⁷ Yisaya ngê Yisîléli tpémi yi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, K:omo tpile Yisîléli tpémi têda tii, ngmênê Chóó Lémi ngê kóó k:oo yilî daawa kâa, ^{f28} mu kópu u dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi kpadak-pada u kópu n:ii a vyu, ndêndê ngê límîlímî ngê wa d:uu. ²⁹ Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê, Nmî Lémi ndîi ngê nmî tp:ee dmââdîma yi vyee têdê wodîpê dyé too, ye Sodom tpémi Kîmoda tpémi ntee chedêchedê chedê ngê, yintê myepî chedê nmoo. ^g

Lvêêdîlvêêdî u chêêpî u dyimê pywuu

³⁰ A tîdê mbwó yoo. Yélini daa Yisîléli tpémi, yi yélini y:oo Chóó Lémi dêdnye nmy:uu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Yesu ka kélîmî mbê dniye, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyaa dniye. ³¹ Yisîléli tpémi y:oo u yi doo kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, u l:êê dîy:o u dêêpî kópu dyuu dnyimo cháâchââ, ngmênê u cháâchââ ngê dêê dniye. ³² Dêê dniye, mu kópu u dîy:o yi chóó yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu dnyimo cháâchââ dé, Chóó Lémi ka dêdnyimo kélîmî. Chêêpî ngmê p:uu a lvêêdî dniye, u ngwo a ghay dniye. ³³ Chóó Lémi ngê yi chêêpî p:uu ala kópu a vyu, apê,

Yisîléli tpémi yi maa p:uu chêêpî kpiyé ngmên:aa kapî,

p:uu pêdê lvêêdî dniye,

u ngwo pêdê ghay dniye.

Ngmênê pini n:ii ngê yi chêêpî kpiyé wa mya, u kwo adî kélîmî, yi pini daawa a ghay.

A tîdê mbwó yoo, yi chêêpî kpiyé u pi Yesu Kédisu, nmî Mbawámê. ^h

Nju tpémi yi nuw:o mbwee

10 A tîdê mbwó yoo, a chóó a yoo Nju tpémi yi l:êê dîy:o a ghê tuu ye tóó. Dye ghi yintómu yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka n:aa ngêpê yédi. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo, Chóó Lémi ka mê diyé dniye, kóó k:oo u ngwo paa kaa téne. ² Chóó Lémi u pi ndêndê ngê a cháâchââ ngmê, ngmênê u nuw:o ghi dyuu dnyinté yi lama a pyede. ³ Ala kópu doongê w:ee ngópu, Yesu nmî l:êê dîy:o pwene, pini n:ii u kwo adî kélîmî, Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée té, pi mb:aa ngê wa pyódu. Ngmênê Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, yi pini mb:ii ngópu, yi chóó yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu a cháâchââ ngmê, mu kópu u dîy:o u yi y:e a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, kóó k:oo u ngwo paan:aa kaa nmîne. ⁴ Ngmênê Yesu ngê yi máádi nkoko ngê, u maa kamî kpêmî ngê, pini n:ii u kwo adî kélîmî, Chóó Lémi ngê yi pini kóó k:oo u ngwo wa a kâa.

Yesu ka kélîmî pini dê u pi tpapê yi kópu

⁵ Dêêpî kópu cháâchââ u maa p:uu Mó-sisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pini n:ii ngê dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e adî cháâchââ, yi pini ngê u ghê njini u ngwo wa a pyw:oo. ⁶⁻⁷ Ngmênê dp:oo u ntââ dé. Dêêpî kópu dyuu u cháâchââ ngê nmo dípedípe nyédi, ngmênê Yesu ka anmî kélîmî, ye Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. Yi kópu nmî nkîgh:ê a tóó, Yesu daa kuughê wunê tóó. Yesu u ghîpîghîpî têdê, mbóó p:uu pi d:uudpî nî, kpêênî pi myed:uuwodê pyidu. ⁸ Kêle, ngmênê nmî nkîgh:ê chono

^e9:26 Hos 1:10 ^f9:27 Is 10:22-23 ^g9:29 Is 1:9

^h9:33 Is 28:16; 1 Pita 2:6; Lóma 10:11

a tóó. Yesu u kópu dyuu nmî gha vy:o a kwo, nmî komo ngê nmo tpaê ngê, pi knî ye yenmîmo, Yesu ka kêlîmî mbê dmyeno. ⁹Nmyi gha vy:o ala kópu ka anmyi kêlîmî, Chóó Lémi ngê Yesu kpêênî mēdê pyidu ngê, myenté pi knî ye nmyi komo ngê amy:ee vyi ngmê, anye, Yesu nmî Lémi, ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo. ¹⁰Nmî gha vy:o Yesu ka anmî kêlîmî, ye Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. Pi knî ye nmî komo ngê amy:oo vyi, yenmê, Yesu nmî Lémi, ye nmî Mbwaámê ngê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. ¹¹Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii u kwo adî kêlîmî, yi pini daawa a ghay. ¹²Nmo yintómu dp:oo u mo u mo dé, k:omo tpile Nju tpémi ó kn:aa yéli, ngmênê Chóó Lémi nmî Lémi ndîi mu ngmîdi. Yélini u kwo wa ngêpê mbê dmi, yi yéli ye u módó yeedeyeede ye wa a y:oo. ¹³Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii ngê nmî Lémi ka wa vyi, Ngee nédi, yi pini wa ngee, kóó k:oo wa kââ. ^j

¹⁴A tîdê mbwó yoo. Lukwe dîy:o Nju tpémi nmî Lémi Yesu ka daa ngêpê té? Yesu ka wo kêlîmî mbê dniye, u kwo pîd-nye ngêpê. Yesu ka kêlîmî u kn:ââ ló y:i wunê kwo? Chóó Lémi ngê pi yilî ye a dy:ââ ngê, u kópu dyuu mb:aa ye yid-nyen:aa tpaê. ¹⁵Lukwe dîy:o Nju tpémi daa kêlîmî mbê dniye? Lukwe, yi kópu daa ny:ee ngópu? Lukwe, nmî Lémi ngê pi ye daa dy:ââ ngê? Kêle, nmî Lémi ngê pi yilî ndêndê ngê ye dy:ââ ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kópu y:ey:ee pyu yoo pi knî ye dy:ââ too, yi wéni mb:aamb:aa. ^{k16}Ngmênê Nju tpémi yilî y:oo yi kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu. Yisaya ngê yinté kópu myedê d:êê ngê, apê, A Lémi, nmî kópu ka pi daangmê kêlîmî mbê wo. ¹⁷Ala kêlîmî u kn:ââ,

pi ngê Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu ye mwiyé wa vyi, wa ny:ee ngmê, u ngwo wa kêlîmî mbê dmi.

¹⁸A tîdê mbwó yoo. Lukwe, Nju tpémi y:oo yi kópu dyuu daa ny:ee ngópu? Kêle, kî ny:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó,

Yi kópu dyuu dyámê ghi yintómu yi mbêmê loo,

pi yintómu knî y:oo ny:ee ngópu. ^m

¹⁹A tîdê mbwó yoo. Lukwe, Yisiléli tpémi yi lama dêpwo ya? Kêle, Mósisi ngê yi lama ka a kwólu, Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Kn:aa yéli ye kópu mb:aa ngmanî d:uu, í:ee u ngwo ye anmyi kaa ngmê, ye amy:ee nod:e dmi. ⁿ

²⁰Yisaya ngê Chóó Lémi u kópu ndîi alanté a d:êê ngê, apê,

Yélini y:oo dēdnyimo nmy:uu nê, yi yéli y:oo kēda pyw:ee nê.

Apê, Yélini y:oo dēdnyimo poopoo nê, yi yéli ye a chóóchóó mîné kēma ngê.

^o

²¹Chóó Lémi u komo alanté mye kââ, Wo nîmo chedēchedē dé, Yisiléli tpémi ye yenîmo,

A ka nga a diyé dmyeno, nmyi yi dmi a nga a kwo,

ngmênê wépi a ka dnyimo pwapi, a dnye dēdnyimo nyēm. ^p

Chóó Lémi ngê Nju tpémini a ngmîdi too

11 K:omo tpile Yisiléli tpémi y:oo Chóó Lémi u wépi pwaa ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:ee daa mb:ii too. Nê Yisiléli pi ngmê, a kn:ââ Mbenjîmîn, pini n:ii Epîlaham u maka. Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, daa mb:ii noo. ^{q2}Yisiléli tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê, yi yéli

ⁱ10:12 Dpodo 15:9; Kílosa 3:11; Nkal 3:28 ^j10:13 Joel 2:32

^k10:15 Is 52:7 ^l10:16 Is 53:1 ^m10:18 Psalm 19:4 ⁿ10:19 Deut 32:21

^o10:20 Is 65:1 ^p10:21 Is 65:2 ^q11:1 Pilipay 3:5

daa mb:ii ngê. Ala kópu nmyi lama a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yisíléli tpémi Ilacha p:uu dnya a d:uu, Ilacha ngê yi mt:ene dmi Chóó Lémi ka a dóó too, kwo, A Lémi. ³Kwo, Yisíléli tpémi y:oo ngomo kapí pyu yoo ka vyee t:oo, ngmêê yiyé tédê wunê pw:oopw:oo t:oo. Kwo, Nê mu ngmídi ngomo kapí pyu ngê aní tóó, a vyee u yi y:e myeka kwo. ⁴Chóó Lémi ngê kwo, Daa mo. Kwo, Yisíléli pi pyud:o yono yono y:a (7,000) a ka wunê ngêpê, yélini k-omo yâpwo Mbaal ka daa ngêpê té. ⁵Ilacha u dye ghi ngê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, Chóó Lémi ngê Yisíléli tpémi yi vy:o pi kní ngma a ngmídi ngê. ⁶Chóó u módó yeedeyeede mbêmê a ngmídi too, daa yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê a ngmídi too. Kópu mb:aa n:ii d:uu tumo yi l:êê díy:o wodê ngmídi too, ye doo u módó yeedeyeede mbêmê pêdê ngmídi too.

⁷Yisíléli tpémi y:oo kópuni dnye nmy:uu, yi kópu dépê pyw:ee ngópu. Yi vy:o yélini Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, yi yéli y:oo yi kópu y:oo a pyw:ee ngópu. Woni kní Chóó Lémi ngê nkê kpeme yé too. ⁸Yinté kópu puku yedê mye tóó, apê, Chóó Lémi ngê dpîdpî kalê too, yi ngwolo dmi my:oo yó, yi ngópu nkoko too. Apê, Wunê yinté doo a ya, awêde yinté myeka tóó. ⁹King Dépídi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê,

Yi nté ndapí ndîi yi l:êê díy:o ala kópu paa vyi y:e, Chóó Lémi nmo wunê vyuwo.

Apê, Pêdê ghay dniye, dono pêdê pyw:ee y:e.

Apê, Yi nté ndapí ndîi y:oo pêdê lvêêdi téne. ^u

¹⁰Apê, Ngwolo kopwe ngê paa pyaa dniye,

yéli daapaa m:uu y:e.

Apê, Dono kópuni dpo pyw:ee t:oo, yi dono ngê pêdê kwolo téne, yi kópu chedê ngê daapaa pyaa we.

¹¹Nju tpémi dini ghi n:ii ngê chêêpî kpiyé p:uu a lvêêdi dniye, a ghay dniye, lukwe, wa a pii dmi, ó daawa a pii dmi? A tîdê mbwó yoo, mu dini ghi ngê amênê pii dmi. Nju tpémi y:oo Yesu mb:ii ngópu, yi kópu u l:êê díy:o kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, Nju tpémi y:oo n:ee u ngwo ye paa kaa y:e. ¹²Nju tpémi y:oo Yesu mb:ii ngópu, kn:aa yéli yíli y:oo kópu mb:aa u ngwo ngma a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye. K-omo tpile Nju tpémi y:oo yi kópu dono d:uu ngópu, ngmênê kn:aa yéli y:oo kópu mb:aa u ngwo a pyw:ee ngópu. Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi Chóó Lémi ka wamêdê tpélim-biy:e dmi, Yesu u yoo vy:o wa ghê dmi, d:ud:umbiy:e kópu mb:aa u ngwo wanmo pyw:oo.

Yi ngmê olipi, u mgongo danêmbum

¹³⁻¹⁴Yélini daa Nju tpémi, ala kópu ny:ee yó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi ngê pyódu noo, daa Nju tpémi ye a dy:ââ noo, ngmênê nmye a dy:ââ noo. Yi kópu Nju tpémi ye dye ghi yintómu n:aa tpapê ngê, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, N:ee nmye paa kaa y:e, Yesu u yoo vy:o myepaa ghê dniye. ¹⁵Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:ii too, u ngwo u kwo a kââdî nmyoo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kwo amêdê kââdî té, n:aangê p:eeni kópu kpêênî amêdê pyidu té.

¹⁶Chóó Lémi ngê nmyi kn:ââ mwiyé dêpêngmê ngmídi ngê, ngmênê Epíla-ham yedê ngmídi ngê, Yesu u l:êê díy:o u yoo vy:o ala ngwo dê kaa nmyo. Dy-imê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:ii ngê yini n:ii woo dpî kââ, dini ghi

[†]11:3 1 Kings 19:10,14 [§]11:4 1 Kings 19:18 [†]11:8 Deut 29:4

^u11:9 Psalm 69:22-23 ^v11:11 Dpodo 13:46

n:ii ngê dpî k:aa, yed:oo yi pini chók u yi. ¹⁷ Chók Lémi ngê olipi woo n:ii kââ, yi olipi woo, Epilaham. Yi yini ala ngwo dê k:aa, ndî ngê dê pyódu, u nt:u kópu Nju tpémi. Ngmênê yi yini kók woni knî y:oo Chók Lémi Tp:oo mb:ii ngópu, Chók Lémi ngê yi yini kók u nkwo a pwaa too, dny:ii dy:ee too, yi kuu kók knî y:i m:uu kââ, yi yini nkwo dê kaa too, ndî ngê mê pyaa dniye. Nmyo yi kuu kók dé, Nju tpémi yi wulu ngê yinê a kaakaa nmyo. ¹⁸ Yini kók n:ii a pwaa too, yi p:uu kópu dono nangmê vyi, nmyi chók chaa ngê kêê nangê t:oo. Km:êê ka wulu daanmyi y:ee ngmê, ngmênê km:êê ngê yinê a ngêépî nmyo.

¹⁹ Ndoo apê ala kópu wanmyi vyi ngmê, Chók Lémi ngê nmî yi dmi vyîlo ye kwo, yi yini kók a pwaa too, nmî p:aa dmi yi yó. ²⁰ Nmyenê, Ndê kópu, a pwaa too, mu kópu u dîy:o Yesu u kópu ka dêdnye kêlîmî. Yi yini nkwo dny:ee, mu kópu u dîy:o Yesu ka mb:aamb:aa ngê nmye kêlîmî té. Yi kópu p:uu chaa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê dmyinê nkîngê. ²¹ K:omo tpile Nju tpémi yi yini kók njini dé, ngmênê Chók Lémi ye daa kede wo, yi yini kók a pwaa too, dny:ii dy:ee too. Ndêndê ngê nmye myedaawa kede. ²² Yi kópu mbêmê ala kópu dp:o w:ee, k:omo tpile Chók Lémi ngê u yi a kwo, Pi yilî nî ngee, ngmênê daa kedekede pyu. Yélini y:oo Tp:oo mb:ii ngópu, yi yélini u nkwo mb:ii too, ye daa kede wo. Chók Lémi u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya, ye nmye ada a vyuwo, wamye ngee nmyo. Ngmênê Chók Lémi anmyinê kuwo ngmê, dono u maa p:uu anmyi ghê dmi, ye Chók Lémi ngê amye kpîpî nmyo. ²³ Nju tpémi Chók Lémi ka wa kêlîmî mbê dmi, ye Chók Lémi ngê yi yini nkwo amê kaa té. Chók Lémi u ntââ, kwéli dnya a kwo y:i amê kaa té. ²⁴ Nmyo yi kuu kók dé, nmyi kââdikââdî

Chók Lémi u yi nkwo ddpodo ndî. Nju tpémi yi chók p:ee yi yini kók dé, yi yini nkwo dny:ee yi kââdikââdî daa dpodo ndî.

Pi yintómu knî ye Chók Lémi u módó yeedeyeede

²⁵ A tîdê mbwó yoo, nmyi chók chaa ngê kêê nangên:aa t:oo. Ala kópu nangê vyi, Nju tpémi yi mbodo podo dé, nmî nuw:o dmi p:ee ndî. Yi kópu u l:êê dîy:o ala tumo kópu u ngwo nmye nîngê tpaê. Kn:aa yélini Chók Lémi ngê a ngmîdî ngê dini ghi n:ii ngê u kwo wa a kââdî té, Nju tpémi yi ngópungópu machedê ngê u ngwo wa pyódu. ²⁶ Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa pyódu, Chók Lémi ngê Yisiléli tpémi yintómu wa ngee té. Chók Lémi u kópu puku yedê alantê a tóó,

Yisiléli tpémi yi vy:o yi Mbwámê dini ghi n:ii ngê wa t:aa,

Njakóp u yoo yi dono yilî yintómu yinê wa chedê. ^w

²⁷ Chók Lémi ngê ala kópu mye vyu, apê,

Dini ghi n:ii ngê yi dono anî chedê té, a ka u ngwo anê kââdî té. ^x

²⁸ Nju tpémi y:oo Yesu p:uu kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu, yinê ye daa ndê kópu, Chók Lémi p:uu u ngwo a d:uu té. Yi kópu u l:êê dîy:o Chók Lémi u yoo vy:o yi d:aa dmi nmyinê kââdî ngópu. Ngmênê Chók Lémi nódo yi nuu ghi dmi a tóó, u ngmîdî ngmê u yoo ngê mye pyede, mu kópu u dîy:o Epilaham ka kwo, Nyoo knî ye wana a vyuwo. ²⁹ Chók Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yélini a ngmîdî ngê, yi yélini yi p:uu u nuw:o daawa a y:oo. ³⁰ K:omo tpile wunê Chók Lémi ka dênmyee a ng:aa, ngmênê ala ngwo nmyi dono yilî u kuwó dê kée té, mu kópu u dîy:o Nju tpémi u kwo daa ng:aa té, Chók Lémi ngê yi d:aa k:oo kaa nmyoo. ³¹ Nju tpémi yélini Chók Lémi ka daa ng:aa té, dîyoo

u kwo amê diyé dmi. Nmyi dono ntee u kuwó kée too, yi dono yinté u kuwó amye kée té. ³²Chóó Lémi ngê nmo yintómu ngwene pwââ ngê pyódu nmoo, u dnye u ngwo dênnee nyêm, mu kópu u dý:o u yi u ngwo doo kwo, A módó yeedeyeede mbêmê yi dono a kuwó nî kée té. Doo u ntââ kn:aa kópu mbêmê Chóó Lémi ka daanmo kââdî dmi, ngmênê chóó u módó yeedeyeede mu ngmîdî mbêmê u kwo anmo kââdî dmi.

³³Chóó Lémi u módó yeedeyeede angéntoo. Chedê ngê daawa pyódu. U nuw:o angéntoo, tpile yintómu u lama a tóó. Kópuni a d:uud:uu too, yi kópu nanê wa a w:ee té, yi kakêmê nanê amye chámê té? ³⁴Puku yedê alanté a tóó,

N:uu ngmê u lama a tóó, Nmî Lémi u nuw:o alanté?

N:uu ngmê u ntââ u nuw:o yinê wa népwi? ^y

³⁵N:uu ngê nmî Lémi ka wa vyi,
A chóó a tpile nga nîné kuwo,
dýo moo wumo ngi. ^z

³⁶Mu kópu u dý:o tpile yilî yintómu Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a mbêpê kîgha té, chóó u l:êê dý:o a pyede. U pi ndîî ngê pyépi koo, u chaa kîgha munangê yé. Ye ndê kópu. ^a

Yesu u yoo y:oo kópuni dny:oo d:uud:uu

12 A tídê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódó ndêndê ngê a tóó, u kwo nmî ch:anê dniye, nmî dono yintómu u kuwó u ngwo kée too. Yi kópu u l:êê dý:o Chóó Lémi ka nmyi chóóchóó y:ee tóó, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, p:uu dpodombiy:e myedmyinê dpodo. U nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé. Chóó Lémi u chââchââ ndêndê ngê yinté a tóó.

^{b2}Dyámê mbêmê tpémi yi p:uu nama a mtyîmwe ngêêpî, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi a ngmêê ngê, nmyi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e myedê ngmêê ngê. Chóó Lémi u nuu u kópu dé yi d:uud:uu ngê u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Ala kópu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dé, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u kópu dé. ^c

³Chóó Lémi ngê u dyépi ngê a pyódu noo, u l:êê dý:o ala kópu dyuu u ngwo nmye nîné tpapê. Ala kópu a ny:ee yó. Nonî nmyi pi kmîmî ngê kêê nangê t:oo, ngmênê nmyi chóó ntênê nmyi p:uu dmyinê nuw:o. Dpodoni knî yi p:uu Chóó Lémi ngê dpodo kalê nmyoo, yi dpodo knî yi mbêmê nmyi chóó nmyi p:uu dmyinê nuw:o. ^{d4}Kêê mdoo dpodo, yi mdoo paa, ngwolo mdoo yedavyuwo. Nmî p:uughê ghi yilî a tóó, yi dpodo dpodo a tóó. ^{e5}Nmo yinté dé, Yesu Kédisu u nt:u ghi dé. K:omo tpile nmo yilî, ngmênê ngmîdî ngê pyódu nmoo. Yi kópu u l:êê dý:o nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî. ⁶Chóó Lémi ngê dpodoni u ntââ ngê pyódu nmoo, yi dpodo d:uud:uu téme. Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ngê pyódu nyoo, ye kópuni nga a kpo, pi knî ye chin:aa tpapê. ^{f7}Pi knî yi ngêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye chin:aa pi ngêêpî. Ndiye pyu ngê pyódu nyoo, ye Yesu u yoo yi lama chin:aa kîgha. ⁸Chóó Lémi ngê dêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye pi knî ye yimi chi dêêpî. N:ii ngê pinté knî ye ndapî a yémî ngê, mtíkó ngê kîngî y:oo. Yesu u yoo yi kada pini ngê nye tóó, dpodombiy:e chi dpodo. N:ii ngê ngópuch:anê a ngêêpî too, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya, u ngwo choo ngêêpî dé.

^y11:34 Is 40:13 ^z11:35 Njóri 41:11 ^a11:36 1 Kódin 8:6

^b12:1 Lóma 6:13 ^c12:2 Epeso 4:22-24; 5:17 ^d12:3 Epeso 4:7

^e12:4 1 Kódin 12:12 ^f12:6 1 Kódin 12:4-11; 1 Pita 4:10-11

⁹Pi knî yi nuu ghi dmi nmyi nódo ndêndê ngê choo ya. Dono dmyinê kéké, mb:aamb:aa dmyina a ng:êênî. ⁸¹⁰Nmyo Yesu u tîdê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê dmyinê numo chââchââ. ¹¹Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo, u dpodo nmyi nuu u dpodo ngê choo ya, p:uu mgeemgee ngê kêê nangê t:oo. ^{h12}Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu nmyi mbwámê ngê pyodo, ghê kamî nmye amyedê kê. Ló kópu dono nmye angmê pyódu, dmyina a vyîmî. Dye ghi yintómu dmyinê ngêpê. ⁱ¹³Yesu u yoo vy:o n:ii u ngópu nté ndapî daachoo ya, dmyinê yeedey-eede. Pi my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo.

¹⁴Yélini y:oo Yesu u l:êê dîy:o adnyi kpadakpada nmyo, yi yéli yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka mēdmyinê ngêpê. Nyââ, yi l:êê dîy:o dmyinê ngêpê, nangê vyi, Chóó Lémi ngê a pw:oo téne. ^{j15}Yélini yi nuw:o dmi mb:aamb:aa, yi k:ii myedmyinê mb:aamb:aa. Yélini a mbê té, yi k:ii myedmyinê mbê. ¹⁶Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Chaa ngê kêê nangê t:oo, k:ââ ñeñe ngê kêê nangê t:oo, lémilémi ngê kêê myenangê t:oo. Nonî nangê vyi, Nê pi ngmê. Myenangê vyi, Kópu yilî yintómu a lama a tóó. ^k

¹⁷Pi ngê ló dono kópu nga ngmêdê d:uu knomomê, ntââ u ngwo kîdangê vy:u. Kópuni pi knî ye mb:aamb:aa, yi kópu yidmyinê d:uud:uu dé. ^{l18}Pi yilî yi k:ii mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Yi kópu p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. ¹⁹A tîdê mbwó yoo. Ntââ nangê vy:u, ngmênê Chóó Lémi ngê yinê pêdê vy:êê ngê. Puku yedê nmî Lémi u kópu alanté a tóó, Ntââ a chóó ana a vyîmî.

^{m20}Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu dmyinê d:uud:uu. Ala yi kópu. N:ii m:uu choo d:uu, nté mbwaa u kwo dpî y:ee dé, yed:oo mywene u ngwo wa ghê. ²¹Dono nmyi pwo kîngî lê, ngmênê kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, dono chedê ngê u ngwo dpî pyódu yó.

Kada pini yoo yi chââchââ

13 Dyámê pee u kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, p:aa u kada pini yoo yi dnye dmi myedmyinê nyêmi dé, mu kópu u dîy:o daa yi chóó kada pini ngê pyaa dniye, Chóó Lémi ngê kada pini ngê yinê pyódu too. ⁿ²Pini n:ii kada pini knî yi p:uu adî d:uu, Chóó Lémi p:uu amyaa d:uu. Yi pini ngê u kpadakpada chóó wa a pyw:oo. ³N:ii knî y:oo dono adnyi d:uud:uu, kada pini knî ye adnyi nkîngê. N:ii knî y:oo mb:aamb:aa adnyi d:uud:uu, daadnyi nkîngê. Kada pini ka nkîngê u yi nga daachoo kwo knomomê, ye kópu mb:aa yichi d:uud:uu dé, u ngwo wa chaa kalê ngi. ^{o4}Kada pini Chóó Lémi p:uu a dpodo, nmyi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o. Dono kópu ngmanyi d:uu knomomê, ye u kwo chi nkîngê, mu kópu u dîy:o yi wêdêwêdê daa módó p:uu a t:a. Yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u pi mbêmê kada pini ngê u ngwo a kpadakpada too. ⁵Nmyi kada pini knî ye dmyinê ng:aa, daa nmyi kpadakpada u mo u l:êê dîy:o, ngmênê mu kópu u dîy:o ala kópu nmyi lama a tóó, Chóó Lémi ngê kada yinê kaa too.

⁶Tákisi anmyi pywupwi, mu kópu u dîy:o nmyi kada pini yoo Chóó Lémi p:uu a dpodo té. ⁷Kada pini ngê ló tákisi u pi nmye ngmêchoo tpaê, dmyinê

⁸12:9 1 Pita 1:22 ^h12:11 Kílosa 3:23; Tpyuu 3:15 ⁱ12:12 1 Tes 5:16-18

^j12:14 Mát 5:44; Luukí 23:34 ^k12:16 Pilipay 2:2-3 ^l12:17 1 Tes 5:15

^m12:19 Deut 32:35; 2 Tes 1:6-7 ⁿ13:1 Taitas 3:1 ^o13:3 1 Pita 2:13-14

pywupwi. Nmyi kada pini yoo yintómu mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâchââ dé. ^p

Mgîdî kuwokuwo, w:êênî yââyââ

⁸Nmyi tp:uu dmi dmyina a kêlîkêlî, ngmênê tp:uu mu ngmîdi nangê kêlî. Ala yi tp:uu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâchââ ngê. ⁹Ló dêêpî kópu dé, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi u tpile u yi nga kingmê kwo, yi kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, úyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. ¹⁰Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê kópu dono yi p:uu daawa d:uu. Dêêpî kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, yoo yi nuu ghi dmi nódo choo ya. ^s

¹¹⁻¹²A tîdê mbwó yoo. Mgîdî u kópu kée tóó, wo u kópu a ngî tóó, mu kópu u díy:o daa kêmakêma a wââwââ. A pii dmyeno, namê dpî, Chóó Lémi p:uu dpodo kmêle. Chóó Lémi u dpodo ala ngwo dóó koo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmî kêlîmî mbê dniye, nmî ngêêpî u wo kyedekyede mo kuughê doo a ya. Ala ngwo yi wéni nmî kêténi kíyedê d:êmê. ¹³Wo u kópu d:uud:uu téme, mgîdî u kópu a kuwo téme. Namê núknwênúknwe. N:uungmê ghéti, mb-waa ndanî têdê. Pyââ ti mââ ti ngê kêê nangê t:oo. L:êê ngê kêê nangê t:oo, í:ee kapî ngê kêê myenangê t:oo. ¹⁴A tîdê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee knî y:oo yi kópu dé yi yi dmi a kwo. Nmyi nuw:o mbwee knî yi pono namê vyápê, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ntee pini ngê pyaa dmyeno. ^v

Daa numo p:uu danê u danêmbum

14¹⁻²A tîdê mbwó yoo, nmyo yin-tómu Yesu u yoo vy:o yéli, ngmênê ala kópu a lama kíyedê tóó, nmyi vy:o pi dyêêdî miyó a tóó, dyêêdî ngmê n:ii dé Nju tpémi, dyêêdî woni n:ii dé daa Nju tpémi. N:ii dé Nju tpémi, nté pywupwi têdê tpile tp:oo mbyuu d:uudpî pwila ngmê, myedaawa ma ngmê, mu kópu u díy:o dpo, N:ii ngê kî tpile tp:oo dê vy:a, chóó u k:omo yâpwo ka yi tpile tp:oo u ghê dê y:oo. Dpo, Kî tpile tp:oo mbyuu wanmî ma knomomê, ye Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê wanmî pyaa dmi. A tîdê mbwó yoo, yi yéli y:oo dêêpî kópu dyuu mwo a cháâchââ ngmê, ala kópu ye d:ud:umbiy:e doongê wa wo, Yesu ka kêlîmî mbêmê Chóó Lémi ngê yinêwa a kââdî nmo. Yélini Yesu ka dpodombiy:e a kêlîmî té, yi yéli y:oo tpile tp:oo mbyuu a pywupwi tumo, mye pîpî tumo, mu kópu u díy:o dpo, K:omo tpile kî tpile tp:oo u ghê k:omo yâpwo ka dê y:ee ngmê, ngmênê k:omo yâpwo k:omodanê u tpile, daa yâpwo ndêndê. A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi nuw:o dmi u mo u mo dé, ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Pini n:ii Yesu ka dpodombiy:e daa kêlîmî, u l:êê díy:o tpile tp:oo mbyuu daa pîpî too, yi pini nangê mb:ii, u nuw:o nangê ngmêê. ³Yélini y:oo tpile tp:oo mbyuu a pîpî tumo, yélini y:oo daa pîpî tumo, numo p:uu danê ngê kêê kídmyenêngê t:ee ngmê, mu kópu u díy:o nmyo yin-tómu Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo. ⁴Kn:aa pini u dpodo pyu p:uu danê ngê kêê pi d:uudwôdê t:oo. Yi pini chóó u kada pini a tóó, yinê dpî vyi, dpo, Kî pini ngê mb:aamb:aa ngê a dpodo, ó dono ngê a dpodo. Nmî Lémi u dpodo

^p13:7 Mát 22:21 ^q13:8 Mát 22:39-40 ^r13:9 Ex 20:13-17

^s13:10 1 Kódin 13:4-7 ^t13:11-12 Epeso 6:11 ^u13:13 Epeso 5:18

^v13:14 Nkal 5:16 ^w14:1-2 Lóma 15:7

pyu yoo mb:aamb:aa ngê adnyi dpodo, mu kópu u díy:o yi dpodo tédê yinê wa ngee té.^x

⁵A tîdê mbwó yoo, ala myomoni kópu, kópuni p:uu nmyi nuw:o u mo u mo dé, nmyi ya nmye yinê kîngî dyênê. Nmyi vy:o ngmê knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo knî ngmê ndîî dé, wo knî m:uu tédê dé. Woni knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo yintómu nmye ntee dé. Yí kópu p:uu nmyi chóó nmyi nuw:o u pono dmyinê vyápê. ⁶Pini n:ii ka wo knî ngmê dpudu u wo dé, yi wéni knî y:oo Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngópu. N:ii knî y:oo nté dyêêdí yintómu a pîpî tumo, yi ntini yilî yi l:êê díy:o Chóó Lémi a kwunokwuno ngópu, yed:oo mye u cháâcháâ. N:ii knî y:oo nté woni dpî kpîpî t:oo, Chóó Lémi u l:êê díy:o dpî kpîdí t:oo, mye kwunokwuno ngópu. ⁷⁻⁸Daa nmî chóó nmo pyede, ngmênê nmî Lémi u nuw:o pono nmo vyápê té. Daa nmî chóó nmo pwopwo té, ngmênê nmî Lémi u kópu mbêmê nmo pwopwo té. K:omo tpile anmî ya ó anmî pw:oo dmi, ngmênê nmî Lémi p:uu nmo pyede. ⁹Yesu Kédisu pwene, mēdê pii wo, mu kópu u díy:o yélini yi ghê dmi a t:a, yi kada pini ngê choo ya, yélini pw:oo dniye, yi kada pini ngê myechoo ya. ¹⁰Lukwe díy:o yi kópu knî yi l:êê díy:o numo p:uu nmye danê nyédi? Nmo yintómu Chóó Lémi ngíma wanm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo. ¹¹Nmî Lémi puku yedê alanté kpaa wo, apê,

Ndêndê ngê n:aa tóó, pi yilî yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame a ka wa ghê dmi,

Ala kópu wa vyi ngmê,

Nmî yâpwo njini kî ndêndê ngê vyîlo.

¹²A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi ka nmî chóó nmî kakê mē dmi anm:uu chámê té.
a

Daa pi lvêêdílvêêdí u danêmbum

¹³Numo p:uu danê mwo yé koo. Nmyi tîdê mbwó knî yi kada lvêê kpî té nangmê yé. ¹⁴Nmî Lémi Yesu u kópu ngê nê w:ee ngê, nê, Nté yintómu mb:aamb:aa dé. Pini n:ii ka nté knî ngmê kwódu yé u nté dé, yi pini ngê yi ntini knî d:uudpî ma té, mu kópu u díy:o u kwo ndêndê ngê tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi. Yi ntini u ngópu ngmanyi ma knomomê, yi pini ngê wamye ma knomomê, nonî awo, Ngmêdí kn:aadi, ala ntini mēdí ma, Chóó Lémi ngê wa kpîpî nê. ¹⁵Mwó yi ntini p:uu anyinê lvêêdí, ye u nuu ghi nódo daadî ya. Pini n:ii u l:êê díy:o Yesu Kédisu pwene, ntini n:ii nye pîpî, yi ntini ngê yi pini kîdangê lvêêdí. ¹⁶K:omo tpile nté yintómu nmye mb:aamb:aa dé, ngmênê yi ntini kn:ââ ngê kîdangê pyaa dmi, pi yoo nmyi p:uu u nkwo adnyen:aa danê. ¹⁷Chóó Lémi u yoo vy:o, kmaapî daa ndîî kópu, mb:waa ndanî myedaa ndîî kópu. Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a d:uud:uu té, yi kópu yi ndîî kópu dé. Nmî dyââpe a pwapî too, Chóó Lémi u k:ii nmî ya mb:aamb:aa ngê a pyépi, w:aa mbêmê nmîné pyw:êmî ngê. ¹⁸Yesu Kédisu u yoo vy:o pini n:ii ngê u mbwó daawa a lvêêdí, yi pini Chóó Lémi ka mb:aa, pi knî ye mye pi mb:aa.

¹⁹Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê a ya, dmyinê numo wêdêwêdê kîgha. ²⁰Kópuni Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a d:uud:uu, nté ngê yi kópu nmye kîngî dyênê. Kwódu yé u nté daa tóó, u ntââ wanmyi ma t:oo, ngmênê ntini n:ii ngê pi wa a lvêêdí, yi ntini kîdmyengmê ma

^x14:4 Mát 7:1 ^y14:7-8 1 Tes 5:10; Pilipay 1:21

^z14:10 Dpodo 17:31; 2 Kódin 5:10 ^a14:12 1 Pita 4:5 ^b14:14 Dpodo 10:15

^c14:15 1 Kódin 8:11-12 ^d14:19 Lóma 12:18

ngmê. ²¹ Kópuni ngê mwó wa a lvêêdî, k:omo tpile tpile tp:oo mbyuu pîpî ó mbwaa ndanî ó ló kópu ngmê, ngmênê yi kópu kîdmyengmê d:uu ngmê. ^{e22} Yi kópu knî yi p:uu ntee nye nuw:o, ye Chóó Lémi k:ii dpî mbywuu d:êê ngê choo kwo. Pini n:ii u nuw:o ngmîdî, u gha mb:aamb:aa. ²³ Pini n:ii ntê ngmê p:uu u nuw:o miyó ngê dpî pyódu, yi ntini dpî ma knomomê, ye dono dpî d:uu, mu kópu u dîy:o kópuni dpî d:uu, daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu. Kópuni daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu, yi kópu dono.

Yoo yi wêdêwêdê kîgha u danêmbum

15 Yélini yi k:ii Yesu ka ndêndê ngê nmo kêlîmî té, nmî pyipe yoo, n:ii dé u kwo dnyinté a kêlîmî té, yi yéli yi kwódu yiyé u kópu dé pêdê vyîmî téme. Nmî chóó nmî nuw:o u pono daanmî vyápê. ² Nmî tîdê mbwó yoo yi mb:aamb:aa p:uu paa nuw:o kmêle, Yesu ka mb:aamb:aa ngê pîdnye kêlîmî. ^{f3} Nmî chóó nmî nuw:o u pono daanmî vyápê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu chóó u nuw:o u pono dêpwo vyápê. Dépîdî ngê Yesu komo alanté a kââ, Chóó Lémi ka kwo, Peede kópu yilî n:ii nga vyi ngópu, a pwo ghay dniye. ^{g4} Kópu yilî n:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, nmî wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o a d:êê tumo. Ala dye ghi dono u vyîmî têdê, yi kópu knî y:oo a ngêêpî nmo. Yi kópu knî yi mbêmê nmî lama ka tóó, Yesu ngê ndêndê ngê wa ngee nmo. ^{h5} K:omo tpile ló kópu angmanmya a vyîmî, Chóó Lémi ngê yi kópu u vyîmî têdê wa ngee nmyo, nmyi nuw:o dmi amyedê l:âmo té. Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmîdî ngê u ngwo paa pyaa we, Yesu Kédisu u nuw:o p:uu dmyinê mbêpê. ⁶ Nmî yâpwo

njini Chóó Lémi, nuw:o ngmîdî ngê dmyinê chaa kîgha, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî.

Yoo yilî yi kââdîkââdî

⁷ Yesu ngê u kede paa ntee t:ee nmyoo, numo u kede paa yinté dmyinê ya. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi u ngwo dny:oo chaa kîgha. ⁸ Yesu Kédisu Nju tpémi yi ngêêpî pyu ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi kn:ââ knî ye kópuni a vyi too, yi kópu u ngwo ntiye too, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:oo pêdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê u kópu yilî ndêndê ngê dê ntiye té. ⁱ⁹ Yesu Kédisu kn:aa yéli yi l:êê dîy:o myeda loo, apê, módó yeedeyeede u l:êê dîy:o Chóó Lémi paa chaa kalê y:e. Dépîdî ngê yinté kópu puku yedê alanté a d:êê ngê, Chóó Lémi ka kwo,

A Lémi, n:aa chaa kîgha ngi, l:êê dîy:o anî wéti.

Yélini daa Nju tpémi,

yi yéli y:oo a kópu dyuu wamye ny:ee ngmê.

^{j10} Puku yedê alanté mye tóó,

Kn:aa yéli. Chóó Lémi u yoo yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya. ^j

^{k11} Alanté mye tóó,

Kn:aa yéli, yélini daa Nju tpémi. Chóó Lémi dpodombiy:e dmyinê chaa kîgha. ^k

^{l12} Yisaya ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Dépîdî u tii íedê pi ngmêwa t:aa,

Chóó Lémi ngê u pi ndîî ngê yinê wa pyódu,

Kn:aa yéli amyedê y:enê dé,

Yi nuw:o dmi p:uu adnyi kwo. ^l

^{m13} Chóó Lémi ngê choo a wêdêwêdê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o Yesu ka nmye kêlîmî té. W:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, u k:ii mb:aamb:aa ngê an-

^e14:21 1 Kódin 8:13 ^f15:2 Lóma 14:19; 1 Kódin 10:24 ^g15:3 Psalm 69:9

^h15:4 1 Kódin 10:11; 2 Tim 3:16-17 ⁱ15:8 Dpodo 3:25-26; Psalm 18:49

^j15:10 Deut 32:43 ^k15:11 Psalm 117:1 ^l15:12 Is 11:10

myin:aa ya. Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê adî ngêêpî nmyo, ala kópu nmyi lama ndêndê ngê wa yââ, Chóó Lémi ngê daawa kéé nmo, u kwo wa a kââdî nmo. ^m

Ala pweepwee pee u nt:u kópu

¹⁴ A tîdê mbwó yoo, a lama ka tóó, nmyo mb:aamb:aa dé, nmyo lama yéli, u ntââ wanmyi numo ndiye kîgha. ¹⁵ K:omo tpile nmyo u ntââ dé, ngmênê daa tumu noo ya, ala pweepwee pee yedê yi kópu dyuu nmye mêt:a vyílî té, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê a ng-midi noo, dpodoni u pi ndîi a ka ngma a kpo, kn:aa yéli yi l:êê dîy:o u dyépi ngê a pyódu noo. ⁿ¹⁶ Kpêê yiyé pyu knî y:oo Chóó Lémi ka tpile tp:oo ntee a yémî tumo, yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi ka yinté myinê yémî té. U Ghê Dmi ngê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê u ngwo dê pyódu té. ¹⁷ Chóó Lémi u dpodo n:i Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê n:aa dóó ngê, yi dpodo u pi ndîi ngê n:aa pyépi. ¹⁸ A chóó a pi daanî knî, ngmênê kópuni Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too, yi kópu knî yi mo yi p:uu nîné danê. Kópuni nî vyi too, kópuni nî d:uu too, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nî kââ, yi kópu yilî Yesu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too. ^{o19} Nmî Mî u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî my:aa d:uu ngê, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nî kaa too. Njedusalem nê yaa wo, Ilidikêm Wee u kwo nîmo diyé wo, p:aani p:aani pi knî ye Yesu Kédisu u kópu mb:aa noo tpapê. ²⁰ Dye ghi yintómu u ya a nga dpîmo kwo, Yesu Kédisu u pi kwéli doongê ny:ee ngópu, y:i nî lê, Yesu u kópu mb:aa ye ngmên:uu vyi, mu kópu u dîy:o pi kuu u dpodo p:uu

dpodo u ya a nga dêpwo kwo. ^{p21} Kópuni puku yedê a tóó, nê, Yi kópu nî ntiye. Ala yi kópu.

Yélini y:oo u pi doongê ny:ee ngópu, Dîyo wa ny:ee ngmê, amyedê w:ee ngmê. ^q

Póól ngê Lóma paa u dy:oo u ngwo a chapwo

²²⁻²⁴ M:ââ yilî yi k:oo u ya a nga doo kwo, N:uu m:uu nmyo, ngmênê a dpodo al:i ndîi ngê doo ya. Yi dpodo ala wee knî yi kwo atédî chedê, ala ngwo nîné pwiyé knî, nîmo mumu nmyo. U ya a nga a kwo, Spén nî lê, moma anê m:uu nmyo, nmyi p:uu mwiyé am:aa ya, u kuwó dini ghi ngê dpî ngee nóó, Spén u ngwo anî lê. ^{r25-26} Ala ngwo Njedusalem mwiyé mîdî lê, Chóó Lémi u yoo dîn:aa ngee té, mu kópu u dîy:o Yesu u yoo yélini Másídóniya Wee u kwo Kídiki Wee u kwo a kwo, yi yéli y:oo yi ndapî tp:oo nt:eemwint:eemwi m:uu tumo, a ka a kê tumo, Njedusalem anî núw:o té, Chóó Lémi u yoo vy:o pinténi wunê wee, yi ndapî ye anî núw:o té. ^{s27} Yélini y:oo yi ndapî a ka a kê tumo, yi chóó noko yepê, Pinténi Njedusalem wunê pyede, paa ngee téme, ndapî knî ye ngmêpaa dy:ââ koo. Yi kópu yi chóó vyi ngópu, ngmênê Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu ye mwiyé y:ee ngópu, wod:oo kn:aa yéli y:oo dyámê u tpile mb:aa knî ngmê Nju tpémi ye u nkwo dny:oo yémî dé. ²⁸⁻²⁹ Dini ghi n:i ngê Njedusalem anî lê, yi ndapî yintómu ye an:uu y:ee té, Lóma máádi an:uu kwolo. Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê an:uu wêdêwêdê kalê nmyo. U kuwó dini ghi ngê Spén an:uu lê. ^t

^m15:13 Lóma 14:17 ⁿ15:15 Lóma 1:5

^o15:18 2 Kódin 3:5; Dpodo 19:11-12 ^p15:20 2 Kódin 10:15-16

^q15:21 Is 52:15 ^r15:22-24 Dpodo 19:21 ^s15:25-26 2 Kódin 8:1-2; 9:2

^t15:28-29 Lóma 1:11

³⁰A tîdê mbwó yoo, ndîi kópu nmye ngmênîné dmyinê. Nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê nmye nîné dmyinê, u ntââ a l:êê dîy:o wanmya a ngêpê. Nmî Mî u Ghê Dmi ngê a nuu ghi nmyi nódó a yó, yi kópu u l:êê dîy:o nmye myenîné dmyinê, u ntââ a ngêpê wanmyinê vyíko ngmê, a l:êê dîy:o Chóó Lémi ka amy:ee dmy:ee ngmê. ^{u31}Ala kópu dpî dmy:ee yó, Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o daa ghê dniye, Njuda Wee u kwo, yi yéli y:oo kîngî vya nê. Ala kópu myoo dmy:ee yó, Tpileni Njedusalem aní núw:o, Yesu u yoo knî y:oo yi tpile kîngî mb:ii ngmê. ³²Chóó Lémi ngê nmî ngêpê pèdê ny:ee ngê, pèdê ngee nêne, ye y:i nmye u ngwo anê lê, w:aa u ngwo anê pyw:oo, nmyi vy:o ghê u ngwo an:uu vy:u. ³³Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê u ngwo dmyinê a ya. Ye ndîi kópu.

Póól u nd:uu tpapê

16 Pyópuni ngê ala pweepwee pee nmye wunê íeíe, u kakêmê nmye nîné chámêchámê. U pi Pipi, Yesu u yoo n:ii Sénkîdiya a pyede té, yi ngêêpî módó ngmê. ²Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê choon:aa kwo, mu kópu u dîy:o mye Yesu u yoo vy:o pyópu ngmê. Dpodoni p:uu adî dpodo, dpî ngee yó, mu kópu u dîy:o, pi yilî doo ngêêpî, myedoo ngêêpî nê.

³Akwila cha ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó. ^{v4}Yi pini cha yi k:ii Yesu Kédisu p:uu nipi nmee dpodo, y:oo dyé noo, a l:êê dîy:o pî vya dumo. A gha vy:o mwânîné kwunokwuno dê, Yesu u yoo vy:o yélini yi vy:o dpîmo dpodo, yi yéli y:oo myewunê kwunokwuno d:oo. ⁵Yesu u yoo yélini yi pini cha yi ngomo k:oo wunê wó ngê, yi yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó.

A pyipe mb:aa Epánitas ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pini n:ii Yesu ka mwiyé kélîmî mbê wo, Esiya Wee u kwo. ^{w6}Méli ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pyópuni nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê doo dpodo. ⁷Andídonikas pini dê Njuniyas ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Nju pi n:ii dê yi k:ii mbwa k:oo nmee kwo. Pi yilî yi lama a tóó, yi pini dê Yesu u dyépi dê. Yesu u yoo vy:o ghêlî dpî ghê wo, u ngwo a ghê knopwo.

⁸Nmî Lémi u yoo vy:o a pyipe mb:aa ngmê, Ambíliyatus, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó. ⁹Pini n:ii k:ii nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Udípanus, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó, a pyipe mb:aa, Stakis, a mb:aamb:aa u kwo myoo y:ee yó. ¹⁰A mb:aamb:aa Apeles ka dpî y:ee yó, pini n:ii k:omo tpile Yesu u l:êê dîy:o dnyimo kpadakpada, ngmênê Yesu myedaa mb:ii ngê. Adistopulas p:uu yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó. ¹¹Helodiyon ka a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, pini n:ii Nju pi. Nasisas mupwoknî yi vy:o yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹²Nmî Lémi u dpodo módó dê, Tídaipósa pyópu dê Tídaipána, a mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, a tîdê mb:aa Pésís ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dpîmo dpodo. ¹³Nmî Lémi u dpodo pyu mb:aa, Lupas, a mb:aamb:aa u kwo dpî y:ee yó, u pye ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni ngê tp:oo ntee pini ngê pyódu noo. ^{x14}Ala yéli ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, Asinkíditus ngmê, Pílikon myomo, Hêêmis pyolo, Patídópes podo, Hêêmas limo, nmî mbwó yoo yélini yi vy:o a kwo mye yi k:ii, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó. ¹⁵Ala yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Pilolokas ngmê, Njuliya myomo,

^{u15:30} Kílosa 4:3; 2 Tes 3:1-2

^{v16:3} Dpodo 18:2,26

^{w16:5} 1 Kódin 16:19

^{x16:13} Mak 15:21

Nédiyás lémi pyolo podo, Olimbas limo, myenté Chóó Lémi u yoo yélini yi vy:o a kwo, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹⁶Numo kóó dmyinê mgîmîmgîmî dé. Yesu u yoo ala wee u kwo yélini a kwo, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê.

y

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

¹⁷A tîdê mbwó yoo, ala kópu a ny:ee yó. Pi ngê chóó u nuw:o ghi mbêmê kîngî chámê nmyo, nmyi kêlîmî myekîngî dyênê. Pini n:ii ngê yinté kópu nmye choo d:uud:uu, yi pini dmyina a kuwokuwo. Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmyi ndê ngópu. Pini n:ii ngê u yi adî kwo, Yi kópu nî ngmêê té, yi pini mêdmyina a kuwokuwo. ¹⁸Pini n:ii ngê yinté kópu a d:uud:uu too, daa nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu a dpodo yédi, chóó p:uu a dpodo yédi. Yi pini ngê kópu mb:aa yilî dpî vyi, yoo k:omo ngê a chaá kîgha ngê, yélini daa nuw:o pyu yoo, dpî dóó té. ¹⁹Pi yintómu yi lama a tóó, Yesu p:uu kópu mb:aa dpodom-biy:e nmyi mgîmî ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu. U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa d:uud:uu nmyi lama mb:aamb:aa ngê choo ya, ng-mênê dono d:uud:uu nmyi lama kîngî ya. ²⁰K:omo tpile Setan ngê pi dódó pyu yoo nmyi vy:o wa a dy:ââ té, ng-mênê Chóó Lémi ngê nmyi ya mb:aa u yi a kwo, wa ngee nmyo, pi dódó pyu yoo nmyi dódó ngê lîmîlîmî ngê wa dêê dmi. Nmî Lémi Yesu ngê u módó yeedeyeede ngê choo a ngêêpî nmyo. ²¹Pini n:ii u k:ii nye dpodo mo, Timoti, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. A pyipe Nju pi pyile knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê,

yi pi dmi Lusiyas ngmê, Njeson myomo, Sosipatê pyolo. ^c

²²⁻²³Pini n:ii u ngomo k:oo n:aa kwo, u pi Nkayas, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ. Yesu u yoo yélini ala p:aani a pyede, Nkayas u ngomo k:oo a dapwadódó nyédi. Ala p:aani ndîi u ndapî pini n:ii ngê a y:enê, Edastas, nmî mbwó Kwótas k:ii, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. ^d

²⁴Nê Têêtíyas, Póól ngê kópuni yilî nmye dê vyi té, a chóó d:a d:êê té. A mb:aamb:aa nmye myenîné dyede.

Chóó Lémi u chaá kîgha

²⁵⁻²⁶Chóó Lémi chaá kîgha koo. Dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. Chóó Lémi u ntâa a kópu dyuu ka nmyi kêlîmî dmi yinê pî kaa, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmyi mênê yinê myedpî kaa. Kópu ndîi n:ii Yesu ngê a d:uu ngê yi kópu ghêlî daa pyodo, tumu kópu ngê mwiyé doo a ya, m:ââ yilî yi k:oo pi knî yi lama dêpwo a ya, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo mgo vy:o dnya a y:enê, p:uu dnyimo a mgongo, u ngwo dnyimo a d:êê. Chóó Lémi u kópu mbêmê yi tumu kópu ala dini ghi ngê d:umo pywâlî, u komo kapî pyu knî y:oo kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê yi kópu yinê ntiye too. Dyámê ghi yintómu yi mbêmê pi knî ye yi tumu kópu nmo tpapê, mu kópu u dîy:o pi yilî yintómu Chóó Lémi ka choo kêlîmî, u dnye myedny:oo nyêmf. ²⁷Chóó Lémi mu ngmîdi u nuw:o u ntâa yi kópu dpî d:uu, tp:oo Yesu Kédisu u l:êê dîy:o chóó u ngwo u kwo a kââdî nmoo. Chaá kîgha koo, chedê ngê kîngî pyódu. Ye ndîi kópu.

Wu u dî. ^f

^y16:16 1 Kódin 16:20; 1 Pita 5:14 ^z16:17 Taitas 3:9-10

^a16:18 Pilipay 3:19; 2 Pita 2:3 ^b16:19 Lóma 1:8 ^c16:21 Dpodo 16:1-2

^d16:22-23 1 Kódin 1:14 ^e16:25-26 Kîlosa 1:25-26 ^f16:27 1 Tim 1:17

1 KÓDIN

Kódin tpémi y:oo Yesu u pi ghêlî daangê ny:ee ngópu, Póól Kódin yi loo, Yesu u pi u ngwo mî ny:ee ngópu, woni knî Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye. Nju pi daa yilî Yesu u yoo vy:o ghê dniye, ngmênê yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o vyílo yi ghê dniye. Yi danêmbum puku yedê mye tóó, Dpodo 18:1-17.

U kuwó dini ghi ngê Póól Epeso doon:aa ya. (Dpodo 19) U kuwó, kópu knî ngmê ngê Yesu u yoo a dyênê too, Kódin. Yoo woni dnye pyââ ti, myenté yi kada pini knî y:oo yoo chámê ngópu. Póól ngê yi kópu yi ny:ee too, ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. Ala pweepwee pee ghêlî daangê d:êê ngê, kn:aani mwiyé ngmê d:êê ngê, ye dy:ââ ngê, ngmênê yini nmî ngópu daa tóó, l:âmo a ngee ngópu.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Nmî mbwó Sosíténi u k:ii nipi anye tóó mo. ²Yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Kódin, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Chóó Lémi ngê myedê ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu ngê nmyi dyââpe pwaa too, kamî ngê pyódu nmyoo, chóó u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Dyámê wope wope n:ii knî y:oo nmî Lémi Yesu Kédisu mye chââchââ ngmê, nipi yi k:ii u yoo vy:o kaa nmyoo. ³Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól ngê Kódin tpémi yi l:êê dîy:oo nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

⁴Dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:oo Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:oo Yesu Kédisu ka a kââdî

nmyoo, kópu mb:aa yilî nmye wunê d:uud:uu too. ⁵Kópu yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, kópuni u lama a pyede, woni knî nmyi lama dpî yaa dmi, pi knî ye u nkwo nmye tpapê tumo. ⁶Yesu Kédisu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, yi kópu nmyi vy:o ntênê dê pyaa dmi. ⁷Nmî Mî u Ghê Dmi ngê dpodo yilî yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u diyédiyê u ngwo nmye t:âât:ââ ngmê. ⁸Yinê adî wêdêwêdê kîgha nmyo, u dî dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyê. Yi ngwo nmyi kóté kîgha têtê dyââpe nmyi p:uu daangmêwa a pyw:oo. ⁹Chóó Lémi ngê ntênê daawa dóó nmyo. Yinê a ngmidi nmyoo, Tp:oo nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê yinê a pyódu nmyoo. ¹

**Póól ngê u ngwo yepê,
Modo numo kââdî tóó**

¹⁰A tîdê mbwó yoo, mw:ââkó, nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêmê nîné kwunokwuno nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê moo pyódu yó, nmyi kópu dyuu ngmidi ngê myoo pyódu yó. Modo numo kââdî tóó. Maa mu ngmidi yidmyinê kîgha, dpodo mu ngmidi p:uu dmyinê dpodo. ¹¹A tîdê mbwó yoo, a lama ayimî tóó, noko dnyinté nmyinê pyede. Klowe u yoo knî y:oo yuu a ka kîmîné y:ee ngópu, a ka pê, Noko dnyinté wunê pyede. ¹²Nmyi vy:o knî ngmê ala kópu nmye tpapê ngmê, nmyimo, Póól p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Wu yéli yi pi dmi têtê dé, Yesu Kédisu mu ngmidi vyílo

⁸1:4 Kîlosa 1:3-4

^h1:8 Pilipay 1:6; 1 Tes 3:13

ⁱ1:9 1 Njon 1:3

^j1:10 Pilipay 2:2

^k1:11 Dpodo 18:24-28; 19:1-2

yino cháâchââ. ¹³A tîdê mbwó yoo, yinté daadî ya. Lukwe dîy:o Yesu Kédisu nmyi pepe kalê ngópu. Lukwe, nmyinê nmye Póól kîdosi íedê nmyi l:êê dîy:o vyílo yi pwene? Kêle, nê kuu. Daa a chók a pi mbêmê nî mbápitísím kalê nmyoo. ¹⁴A gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, nmyi vy:o pini daa yilî nî mbápitísím kwólu, Kîdisípês pini dê Nkayas yi mo nî mbápitísím kalê doo. ¹⁵Doo u ntââ daanmy:ee vyi ngmê, Nê ngê chók u yoo vy:o kaa nmoo. ¹⁶(Ó, myenté, Stepanas mupwoknî a nuwo dê kuwo dmi, mbápitísím a chók ye my:aa y:ângo, ngmênê a lama daa tóó, apê, Pi m:uu nî mbápitísím kwólu.) ^{m17}Daa yoo yi mbápitísím kîgha u l:êê dîy:o Yesu Kédisu ngê a ngmidi noo, ngmênê u kópu dyuu tpaê u l:êê dîy:o nmye a dy:ââ noo. Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê yoo yi nuw:o n:aa ngmêêpî too, ngmênê Yesu ngê kîdosi íedê kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, yi kópu vyílo yinî tpaê ngê, yi kópu mbêmê Yesu ka u ngwo dpî kêlímî mbê dmi. U ya a nga daa kwo, Yi kópu tédê kópu ngê nî pyódu. ⁿ

Yesu Kédisu ngê Chók Lémi u wêdêwêdê ndîi, u nuw:o ndîi nmo u ngwo a kêma doo

¹⁸Yélini ndê u maa p:uu a wee, Yesu ngê kîdosi íedê kópuni d:uu ngê, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu, ngmênê yi kópu nmî nyongo, u kwo nmî kêlímî mbê dniye, Chók Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê u ngwo wunê ngêêpî nmo, kók k:oo wa kaa nmo. ^{o19}Chók Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó, apê, Yélini yinê ye yi nuw:o dmi ndîi, mbodo podo ngê wanî pyódu té. Ndiye pyu ndîi knî ye daanî ng:aa. ^p ²⁰Yélini yi nuw:o dmi ndîi, yi yéli y:oo maa ndêndê kn:aadi ngópu, dêêpî pyu

knî y:oo mye kn:aadi ngópu. N:ii yoo yi lama yoo yi nuw:o ngmêêpî mb:aamb:aa ngê a tóó, yi yéli y:oo mye kn:aadi ngópu. Dyámê mbêmê yélini yi nuw:o dmi ndîi dé, Chók Lémi ka ngmênê u kwo yi mbodo podo dé, ye daa ng:aa yédi.

²¹Chók Lémi chók u nuw:o u pono vyápê mbê wo, doo u ntââ ngê pyódu nmoo, pi ngê chók u nuw:o mbêmê Chók Lémi d:uuwodê pyw:oo. Ngmênê Chók Lémi ngê maa komo ngmê kpêmî ngê, pi knî ye yi máádi komo u kêmakêma u l:êê dîy:o a dy:ââ nmoo. N:ii nmî kópu ka dpî kêlímî mb:anê, Chók Lémi ngê dpî ngee. ²²Nmyo Kîdiki tpémi nmyi ndiye pyu knî ye nmî kópu dyuu mbodo podo mbodo podo u kópu dyuu, mu kópu u dîy:o nuw:o u kópu dé yinê ye ndîi kópu dé. Nju tpémi nmî kópu dyuu ka daa kêlímî nyédi, mu kópu u dîy:o dpo, N:ii ngê mbwudu nmî ngópu angmê chaa, u ngwo u kwo anmî kêlímî. ^{q23}P:aani p:aani Nju tpémi y:oo dpî mb:ii nmo, kn:aa yéli y:oo myoo mb:ii nmo, mu kópu u dîy:o ye nmo tpaê ngê, yenmîmo, Yesu Kédisu kîdosi íedê nmî l:êê dîy:o pwene. Yi kópu p:uu Nju tpémi dpo lvêêdî té, dpo, Wu pini daa vyílo. Dpo, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, dono daawa a pyw:oo, u pi ndîi ngê wa pyódu. Yélini daa Nju tpémi, nmî kópu dyuu yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dyuu. ²⁴Ngmênê Chók Lémi ngê Nju tpémi yélini dpo ngmidi té, Yesu Kédisu ka dpî kêlímî mbê dmi, Chók Lémi u wêdêwêdê u ngwo dpo pyw:ee ngmê. Yélini daa Nju tpémi, Chók Lémi ngê n:ii dpo ngmidi té, Yesu Kédisu ka myoo kêlímî mbê dmi, Yesu p:uu Chók Lémi u nuw:o ndîi u ngwo dpî m:uu ngmê. ²⁵Chók Lémi ngê kópuni d:uu ngê, k:omo tpile pi knî ye mbodo podo mbodo podo u kópu yi d:uu

¹1:14 Dpodo 18:8 ^m1:16 1 Kódin 16:15 ⁿ1:17 1 Kódin 2:1-2,5

^o1:18 Lóma 1:16 ^p1:19 Is 29:14 ^q1:22 Mát 12:38; Dpodo 17:18

ngê, ngmênê ndêndê ngê nuw:o ndîi u kópu yi d:uu ngê. K:omo tpile pi knî ye yinê ye Yesu u wêdêwêdê dêpwo ya, kîdosi íedê u ngwo pwene, ngmênê Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mēdê pyidu ngê. Ló pini ngmê u ntâa yinté kópu angmê d:uu?

²⁶ A tídê mbwó yoo, nmyi chóó nmyi p:uu a nuw:o mbê dmyeno. Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, ngmênê pi knî ye yinê ye, Nuw:o pyu ndîi yi vy:o yilí daa kwo, kada pini yi vy:o yilí daa kwo, yélini yi pi dmi ndîi yi vy:o yilí myedaa kwo. ²⁷ K:omo tpile yinê ye nmyi nuw:o dmi daa ndîi dé, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u díy:o yélini ye yi nuw:o dmi ndîi dé, mywene ye paa ghê we. K:omo tpile yinê ye kada pini nmyi vy:o daa kwo, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u díy:o kada pini knî ye mywene ye paa ghê we. ²⁸ K:omo tpile nmyi yi dmi y:e daa kwo, yinê ye nmyi pi dmi daa ndîi, yinê ye nmyo k:omo tpile dé, ngmênê Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, mu kópu u díy:o yélini kada a wee, díyo k:omo tpile ngê u nkwo paa pyaa dniye. ²⁹ Yélini nmyi pi dmi daa ndîi, Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, kada pini yoo mb:ii too, mu kópu u díy:o u yi u ngwo daa kwo, Pi ngê chóó u pi a ngópu choo kmîmî. ³⁰ Kada pini yoo mb:ii too, ngmênê Yesu Kédisu ka a kââdî nmyoo. Yesu ngê Chóó Lémi u nuw:o ndîi nmo a kêma ngê, nmî yikí dmi u pwo ghay wo, Chóó Lémi u momu yéli ngê pyódu nmoo, díyo kóo k:oo wa kaa nmo. ³¹ Yesu Kédisu ngê ngee nmoo, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê mb:aamb:aa nmo pyw:ângo. Yi kópu u l:êê díy:o kópuni puku yedê a tóó, dpí ny:ee yó.

Pi ngmê ngê chóóchóó kîngî chaa kwolo,
nmî Lémi yichoo chaa kîgha. ^u

Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmyi kêlîmî mbê dniye

2 A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmye noon:aa tpapê, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa tpapê dé. ^{v2} Alantê ní nuw:o mbê wo, nê, Kódin tpémi ye kópu yilí yi p:uu daanî danê, ngmênê kópuni ndîi kópu ngê a tóó, yi kópu ye n:aa tpapê. Nê, Yesu Kédisu mu ngmidi p:uu ye n:aa danê, nmyenê, Kîdosi íedê t:ee ngópu, nmî l:êê díy:o pwene, nmî yikí dmi u pwo ghay wo. ^{w3} Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, noo mywenemywene, myenoo nkîngê. ⁴ Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêêpí nê, u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa danê, mbwudu nmyi ngópu noo chapí dé, ^{x5} mu kópu u díy:o daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê paa kêlîmî mbê dmyeno, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê paa kêlîmî mbê dmyeno.

Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu

⁶ Dini ghi n:ii ngê nmye mwiyé noon:aa danê, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê nuw:o ndîi u kópu dyuu ngma kwo, n:ii pi ngmê knî ye nmo tpapê ngê. Yesu u yoo vy:o yéli, n:ii knî y:oo Yesu p:uu kópu dé mb:aamb:aa ngê dpo w:ee t:oo, yélini yi l:êê ghi dmi nye mb:aamb:aa dé, yi yéli ye yi mo yi kópu dyuu nmo tpapê ngê. Yi kópu dyuu, daa dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o mbêmê u kópu

^f1:26 Mát 11:25 ^s1:28 Njems 2:5 ^t1:30 2 Kódin 5:21

^u1:31 Jer 9:24; 2 Kódin 10:17 ^v2:1 1 Kódin 1:17 ^w2:2 Nkal 6:14

^x2:4 1 Tes 1:5

dyuu, myedaa kada pini yoo yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu. Yi kada pini yoo díyo kuwó wa a ghê dmi. ⁷Ngmênê kêle, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u tumu kópu dyuu vyílo yinmo tpaê ngê. Chóó Lémi ngê dyámê pê ghêlî daa l:âmo ngê, yi kópu dyuu u ngwo a ngmo ngê, pi knî yi lama daa pyede. Vyílo yi kópu dyuu mbêmê wa ngee nmo, chóó ntee a tóó, yinté pini ngê wa pyódu nmo. ⁸Dyámê mbêmê kada pini yoo yi lama yi kópu dyuu dêpwo ngmê ya. Yi kópu dyuu yi lama wodoo kwo, ye nmî Lémi ndêndê kidosi nêdê daapî t:ee ngópu. ⁹Doo u ntâa yi kópu daapêdê w:ee ngópu, mu kópu u díy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Chóó Lémi ngê kópuni nuw:o kwólu, apê,

Yélini yi nódo a nuu ghi a tóó,
yi kópu y:e wanî d:uu,
yi kópu pi ngê doongê módu,
pi ngê doongê nyongo,
pi ngê myedoongê nuw:o kwólu. ^a

¹⁰Ngmênê nmo vyílo dé, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mbêmê yi tumu kópu dyuu nmo yinê a pywálî ngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi tumu kópu yilî yintómu yinê dpo pyw:ee té, Chóó Lémi u tumu kópu ndîi dé yinê myedo pyw:ee té. ¹¹Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Pi u tumu kópu dé kn:aa pini u lama daa ya nyédi, chóó u nuw:o k:oo a ya nyédi. Chóó Lémi mye yinté, u tumu kópu ndîi dé chóó u Ghê Dmi u lama a pyede. ¹²Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê ala kópu dyuu nmo pyw:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, mu kópu u díy:o kópuni nmî l:êê díy:o d:uu too, yi kópu dé nmî lama ntênê dny:oo ya. ¹³Kópuni nmo tpaê too, daa nuw:o pyu ndîi knî yi vy:o nmî ndê too, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî lama yinê a kalê too.

Yélini yi mênê yi Ghéni Dmi mye tóó, yi kópu dyuu ye nmo tpaê too, ye myeno tpiyé too. ¹⁴Ngmênê yélini yi mênê yi Ghéni Dmi daa tóó, doo u ntâa yi Ghéni Dmi u kópu dyuu d:uudpo pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o d:ud:umbiy:e d:uudodê w:ee t:oo, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yélini yi mênê Chóó Lémi u Ghê Dmi a tóó, u kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, kn:aa yéli y:oo d:uudpî ny:ee t:oo. ¹⁵N:ii u mênê yi Ghéni Dmi a tóó, u ntâa kópu yilî yintómu dpî mya té, myedo w:ee té, ngmênê yi pini kuwa yéli y:oo d:uudodê w:ee ngmê, u gha myed:uudpî m:uu ngmê. ¹⁶Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:uu ngmê u ntâa, nmî Lémi u nuw:o wa m:uu?

N:uu ngmê u ntâa, nmî Lémi wa dêêpî kê?

Ngmênê nmî mênê nmî Lémi u Ghê Dmi a tóó, Yesu Kédisu u nuw:o nmî mênê mye tóó. ^d

Kódin tpémi mwiyé ntee dnya a ya

3 A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, k:omo tpile Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê doo ya, ngmênê na a ka nmyi mênê dêpwo ya. Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu nmye dpî vyi too. Yesu Kédisu u yoo vy:o tpómu ntee tpile ngê nmyee ya. ^{e2}Pyâa ngê tpómu ka ngmo ntee a yémî ngê, yinté noo ndiye kígha nmyo, nté wêdêwêdê nmye dêp:a kpo, mu kópu u díy:o doo u ntâa daap:ee ma ngópu. Ala ngwo nmyo dp:ee u ntâa dé, ³mu kópu u díy:o nmyi chóó nmyi p:uu nmye nuw:o nyédi, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dnyinté nmye vyápê nyédi. Yi kópu nmye kîd:a d:êê, mu kópu u díy:o nipi ya nmyi lama dnyinté a tóó, u yi nmye a kwo, Yoo nmî chaa. Lukwe díy:o kn:aa

^{y2:7} Kílosa 1:26 ^{z2:8} Luukí 23:34; Dpodo 13:27 ^{a2:9} Is 64:4

^{b2:12} Njon 16:13 ^{c2:14} 1 Kódin 1:23 ^{d2:16} Is 40:13 ^{e3:1} Hipílu 5:12-13

yéli yi maa p:uu dmye ghê dmi. ⁴Lukwe dîy:o dyámê mbêmê tpémi yi l:êê ghi dmi nmye d:uud:uu t:oo, ngmê knî y:oo apu, Póól p:uu nmeê ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu, ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmeê ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndêndê kópu dyuu.

Chóó Lémi p:uu dpodo pyu yoo

⁵A tîdê mbwó yoo, Apolosa k:ii nyi pi dê yi mbêmê lukwe dîy:o nmyi yoo dmyenê chaa ngmê. D:ii kada pini ndîi dê. Nye Chóó Lémi u dpodo pyu dê. Nyi dpodo mbêmê Yesu u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye. Dpodoni dê yi p:uu Chóó Lémi ngê a kaa nyópu, vyílo yi dpodo dê y:e dóódó doo. ⁶Nmyo Chóó Lémi u yâpwo têtê. Yâpwo têtê n:uu kpêmî ngê, nté woo n:uu kââ, Apolosa y:i doon:aa ngolo, ngmênê Chóó Lémi ngê nt:u yinê t:àngo. ⁷N:ii ngê nté woo dpî kââ, u pi têtê, n:ii ngê dpî ngolo, u pi mye têtê. Chóó Lémi mu ngmîdi u pi ndîi, mu kópu u dîy:o nt:u yinê dpî t:oo. ⁸N:ii ngê nté woo dpî kââ, n:ii ngê dpî ngolo, yi pi dê wontoo wontoo, pi mu ngmîdi p:uu a dpodo nódó. N:ii mb:aamb:aa ngê adî dpodo, yâpwo têtê chóó ngê mb:aamb:aa ngê wa pwila, n:ii dnyinté adî dpodo, dnyinté wa pwila. ⁹Chóó Lémi p:uu Apolosa k:ii nipi nye dpodo mo.

Nmyo Chóó Lémi u yâpwo têtê, myenté u ngomo kamî. ¹⁰Chóó Lémi ngê u ntââ ngê a pyódu noo, ngomo km:ee mwiye n:uu chó, sîment y:i u nkwo ní ndê ngê, ngmênê ala ngwo nmyi kada pini yoo yi ngomo pywuu p:uu mê dpodo té. N:ii yi ngomo p:uu adî dpodo, nuw:o mbêmê choo dpodo. ¹¹Doo u ntââ pi ngmê ngê ngomo kn:ââ daamuwa a t:oo. Yesu Kédisu mbêmê nmyi ngomo a kwo. ¹²Yélini yi ngomo

p:uu a dpodo nyédi, tpileni ngê a dpodo nyédi, yi tpile u mo u mo dé. Woni knî y:oo chêêpî dpo ngî t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo nkéli chêêpî pee dpo ngî t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo silîpê nkól p:uu a t:emî dumo. Woni knî y:oo yimbwi dpo kp:anê t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni knî y:oo yi yââ ó kâmo yââ p:uu dpî t:ee t:oo.

¹³Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ngê pi yintómu yi dpodo têtê dmi wa m:uu té. Yi wéni ngê ndyuw:e wa nyow:a, yi dpodo têtê dmi u ngwo wa d:uu té. ¹⁴Pini n:ii u dpodo têtê ghi wêdêwêdê, doo u ntââ ndê ngê daawa ma, yi pini ngê u dpodo u pywuu wa ngee. ¹⁵Ngmênê pini n:ii u dpodo têtê ghi ndê ngê wa ma, u dpodo u pywuu daawa a ngee. Tpileni l:âmo ngê, mwo p:aa ngê wa pyódu, ndê ngê wa ma, ngmênê yi pini ngê chóó u ghê l:âmo daawa ngee, ndê dóó u mênê wa a pwii.

¹⁶A tîdê mbwó yoo, lukwe dîy:o Chóó Lémi u ngomo nmyi chaa ngópu. Mum-doo nmyi lama daa tóó, nmyo Chóó Lémi u ngomo, u yâpwo ghi nmyi mênê a tóó, u Ghê Dmi nmyi mênê mye tóó? ¹⁷N:ii ngê Chóó Lémi u ngomo wa dyênê, Chóó Lémi ngê u nkwo wa dyênê. Chóó Lémi u ngomo k:oo u yâpwo ghi a tóó, dono y:i daa ya yédi. Nmyo mye ntee dé, nmyo u ngomo ghi dé, dono nmyi mênê kîngmê ya.

¹⁸Nmyi nuw:o knî y:oo kîngê dóó nmyo. Nmyi vy:o pini n:ii ngê dpo, Nê pi ngmê, dyámê mbêmê tpémi yi vy:o a nuw:o ndîi ngê dê pyódu, yi pini ngê yi kópu dpî kée ngê, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu dé pêtê pyw:ee téne. K:omo tpile dyámê mbêmê tpémi ye yi pini mbodo podo ngê wa pyódu, ngmênê Chóó Lémi ka u nuw:o ndîi ngê wa pyódu. ¹⁹Mu kópu u dîy:o dyámê

^f3:6 Dpodo 18:4,27-28 ^g3:9 Epeso 2:20-22 ^h3:11 1 Pita 2:4-6

ⁱ3:13 1 Kódin 4:5; 2 Tes 1:7-10 ^j3:16 1 Kódin 6:19

mbêmê tpémi yi nuw:o ndîi u kópu dé Chóó Lémi ka mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii dé yi nuw:o ndîi dé, dpo, Yoo nmî dóó té,

yi yéli dpî dêê dmi, Chóó Lémi ngê u nkwo dpî dóó té.^k

²⁰Yinté kópu m:uu puku yedê mye tóó,

Nmî Lémi u lama a tóó,

yélini yi nuw:o dmi ndîi,

dnyinté a nuw:o nyédi.^l

²¹Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi ndiye kîgha pyu yoo yi pi dmi mbêmê nmyi chóóchóó namê chaa kîgha nmyo. Nangê vyi, Nê wu pini u yoo vy:o pini ngmê, mu kópu u dîy:o nmyi ndiye kîgha pyu yoo yintómu nmyi p:uu a dpodo nyédi. Chóó Lémi ngê kópu yilî yintómu nmye a kpo. ²²Nê, Apolosa pini dê Pita yi k:ii nmyi ndiye kîgha pyu ngê nmo pyede. Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, dyámê pê nmye a kpo, ghê pini dê pwopwo nmyi p:uu a dpodo mo. Kópuni ala ngwo a dpodo té, nmyi p:uu a dpodo té, mu dini ghi ngê u kópu dé nmyi p:uu amyidnyi dpodo. ²³Myenté Yesu Kédisu p:uu nmyo dpodo té, nmyo u yoo, Yesu Kédisu Chóó Lémi p:uu a dpodo, chóó Tp:oo.

Yesu Kédisu u dyépi yoo

4 Apolosa u k:ii ala kópu nyi p:uu dmyinê tpapê, apii, Yesu Kédisu p:uu a dpodo mo, Chóó Lémi u tumu kópu dyuu y:oo a y:éney:éne ngmê. ²Dpodo pyu ngê kn:aa yéli yi dnye dmi d:uudpî ny:oo, u lémi mu ngmîdi u dnye vyîlo yichoo nyêmî. ³Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni a p:uu anmyi vyi t:oo, a ka tédê kópu dé. Kópuni kn:aa pini ngê a p:uu dpî vyi, a ka mye tédê kópu. A chóó a dpodo p:uu

kópu myedînî tpapê ngê. ⁴A dpodo tédê kópu d:ongmê kn:aadi ngê, ngmênê a chóó daanî vyi, Dyâape a p:uu daa t:a. Pini n:ii ngê nmî gha dmi dpo m:uu té, yi kópu a ka yinê wa vyi. ⁵Yi kópu u l:êê dîy:o pi u pi ghêlî k:ii nangmê dyênê. Nmî Lémi dini ghi n:ii ngê wa a diyé, tumu kópuni mgîdî vy:o a pyede, w:êênî wa yé té, kópuni knî yi l:êê dîy:o yoo p:uu a dpodo nyédi, amyedê pywálî té. Yi ngwo Chóó Lémi ngê u dpodo pyu yoo ntênê wa chaa kalê té.

⁶A tidê mbwó yoo, nmyi l:êê dîy:o Apolosa k:ii dyimê pywuu ngê nmye d:a pyódu nyo, mu kópu u dîy:o dêêpî kópu ngmê u nt:u kópu pèdê w:ee yó. Yi dêêpî kópu ala, Puku yedê kópu knî yi mbêmê dmyinê paa, u nt:u kópu alanté, Pi ngê pi ngmê u pi kîngî kmî, kn:aa pini u pi kîngî dyênê. ⁷N:ii ngê chóó u pi a kmîmî ngê, ala kópu u kwo nîné tpapê, Kî pini, n:uu ngê kada pini ngê pyódu nyoo? Kópuni u l:êê dîy:o kada pini ngê nyi pyodo, Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too, apii? Nyi kuu, ngmênê Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too. Lukwe dîy:o ñyóóchóó nye chaa kîgha ngê.

⁸A tidê mbwó yoo, lukwe dîy:o nmyinê nmye kópu yilî yintómu yi ntââ mbêmê nmye pyede. Lukwe dîy:o nmyinê nmye ndáápi ntee pini ngê nmyi pyaa dniye. Lukwe dîy:o nmyinê nmye king ntee pini ngê nmye pyede. Yinté dpîno pyede. King ngê ntênê w:ii pyede, ye king ngê myepîdmyi pyódu nmo. ^{m9}K:omo tpile nmo Chóó Lémi u dyépi yoo, ngmênê na a ka Chóó Lémi ngê kuwó pini ngê mêtê pyódu nmoo. Na a ka vyîda ntee pini ngê pyódu nmoo, pi yintómu yi ngîma, enjel yoo mye yi ngîma, nmî vyee tédê dy:ââ nmoo. ¹⁰Yesu Kédisu u l:êê dîy:o pi knî ye mbodo podo mbodo podo u yoo ngê nmî pyaa dniye, ngmênê nmyinê nmye Yesu

Kédisu ngê nmyi nuw:o dmi ndîi ngê dê pyódu té. Nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu dp:ee nuw:o nyédi, ngmênê nmyinê nmye nmyi wêdêwêdê ndîi. Kuwa yéli y:oo nmî pi dmi a dyede tumo, lukwe dîy:o nmyi pi dmi a kmîmî tumo. ¹¹ Dye ghi yintómu dono ngê nmo pyede. Nmo dómudómu nyédi, nmo mbwaambwaa nyédi, nmî kpîdî dpo chaa dmi, kuwa yéli y:oo a kpakakpaka nmoo, p:aani p:aani nmo lèpî nyédi. ¹² Pi knî ye ndapî dpîno dmyinê ngê, nmî nté ndapî yi p:uu nmî chóó nmo dpodo nyédi. N:i knî nmî p:uu a peede tpapê nyédi, yi l:êê dîy:o nmîno ngêpê nyédi. Dini ghi n:i ngê a kpakakpaka nmoo, nmîno vyîmî ngê. ¹³ N:i knî y:oo nmî pi dmi a dyede ngópu, nmo kwunokwuno too, u yi nmo a kwo yédi, nmîmo, Yi nuw:o dmi nmî ngmêê. Dyámê mbêmê tpémi ye, yinê ye nmo nté dînê péé dono, nmî p:uu a danê nyédi, dpo, Yi tuu dmi a kwo.

¹⁴ Daa nmyi mywenemywene kîgha u l:êê dîy:o yi kópu d:a d:êê té, ngmênê u ya a nga a kwo, nîmo, Nmyi nuw:o dmi nê wáti té. Mu kópu u dîy:o nmyo a tp:ee ntee yéli. ¹⁵ K:omo tpile pi yono yono yono y:a knî y:oo Yesu Kédisu u pi mbêmê adnyi ndiye kîgha nmyo, ngmênê nê mu ngmîdi nmyi mî, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi y:i a chóó nmyi nuw:o n:uu kwólu. ¹⁶ U l:êê dîy:o, u ya a nga a kwo, A p:uu dmyina a mtyîmwe ngêêpî. ¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o Timoti a kada kînê kââ, daa kêmakêma nmyimo mumu ngmê. Yi pini a tp:ee ntee pini, u nuu ghi ndêndê ngê a nódo a tóó. Daa pi dódó pyu, nmî Lémi p:uu nipi nye dpodo mo. Yesu Kédisu u yoo yi l:êê ghi dmi nmye amî vyîlí té, kópuni dyuu Yesu u yoo knî ye p:aani p:aani nîmo tpapê too, nmye amyimî vyîlí té. ^q

¹⁸ Nmyi vy:o pi knî ngmê dê mbodo ndîi mbodo ndîi mbê dmi, apu, Nê ngê mēdaamî m:uu nmo. ¹⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê a maa daawa a nkoko knomomê, ye lîmîlîmî ngê anmy:uu m:uu nê. Mbodo ndîi mbodo ndîi u yoo yi ngwo an:uu m:uu té, nê, Mumdo Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê a dpodo té, ó yi chóó yi kópu dyuu ye tpapê tumo. ²⁰ Chóó Lémi kóó k:oo yoo daa kópu dyuu mbêmê dpî ghê dmi, ngmênê chóó u wêdêwêdê mbêmê dpî ghê dmi. ²¹ A tp:ee yoo, nmyi nuw:o dmi angénté? Dpodombiy:e nmye wan:uu mbwólu, ó nmyi kópu dmi a kada am:i l:âmo t:oo, ye mb:aamb:aa ngê u ngwo nmye p:aa t:aa.

**Yesu u yoo vy:o pini ngmê
ngê Yesu u pi kîngî dyênê**

Mátíyu 18:15-17

5 A tp:ee yoo, kópu nmyi p:uu mukîdí ny:oo. Nmyi vy:o pini ngmê ngê pyââ ti u kópu ndîi ngmê d:uu ngê. Yintoo kópu mgîdí u yoo knî y:oo doongmê d:uu ngópu. Lukwe dîy:o Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê yi kópu d:uu ngê. Lukwe dîy:o u mî u kpâm kuwó pyââni t:âmo ngê. Apuu! ² Lukwe dîy:o u kwo dpîp:e kwódu ngópu. Lukwe dîy:o nmyinê mbodo ndîi mbodo ndîi té. U mywene nmye wo ghê wo, nmyi yoo kuwa w:ee kaa ngópu. ³ K:omo tpile nmyi vy:o dênîné kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A nuw:o k:oo yi pini wunê kîdí kóté kwolo. ⁴ Nipi dpo wó yó, a nuw:o nmyi vy:o adîn:aa kwo, nmî Lémi Yesu u wêdêwêdê mbêmê yi pini kuwa anmî kââ. ⁵ Setan kóó k:oo anmî kââ, yi pini too pee yinê paa dyênê ngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi wéni n:i ngê wa a diyé, yi pini u ghê dmi mēpaa ngee ngê.

⁶Lukwe díy:o nmyinê mbodo ndîi mbodo ndîi té. Nmyi lama ka tóó, yis knî tp:oo daa ndîi anyinê ngî, kpo ndîi u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Dononi nmyi mênê a tóó, mye yinté, wa k:aa. ⁷Yi dono a ngî tóó, dny:i dy:ee tóó, yed:oo mb:aamb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yesu ngê kamî ngê ntee a pyódu nmyoo, yinté am:i pyaa dmi. Nmyi lama ka tóó, nmo Nju tpémi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u dye ghi ngê, nmî ngomo knî yi k:oo yis daa ya yédi, nmo kéké ngê, mbîdédi pywápê ngmê wop nmo pîpî ngê. Nmî kn:ââ knî y:oo sipi tp:oo ntee a vya tumo, Chóó Lémi ngê yi tp:ee mââ kaa a w:êê too, daa vya too, Yesu Kédisu yinté mye pwene, ndê ka w:êê nmoo. ¹⁸Yesu u yoo vy:o nmyi k:i nipi nmo wee, yis ntee dono nmî mênê kîngmê ya, pi dódó nmî mênê kîngê ya, dyââpe nmî p:uu myekîngmê ya. ^u

⁹Pweepwee pee n:i mwiyé nmye nê dy:ââ ngê, munmyenê, Pyââ ti pyu yoo yi k:i yakmaapî ngê kêê nangê t:oo. ¹⁰Daa kuwa yéli yi p:uu nmye noo a danêmbum, yélini a pyââ ti nyédi, a ñuknweñuknwe nyédi, a kpaa nyédi, yélini kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi. Yinté yéli p:aa yintómu a pyede. Doo u ntââ daanmyinê kuwo t:oo. ¹¹Daa kuwa yéli yi p:uu noo a danêmbum, ngmênê Yesu u yoo vy:o yéli yi p:uu noo a danêmbum. Nmyi vy:o pini ngmê ngê yinté kópu ngmadî d:uud:uu, adî pyââ ti, adî ñuknweñuknwe, kn:aa yâpwo knî ye adî ngêpê, yoo yi pi dmi adî dyede dé, nté ndapî yi mb:aami ngê adî ya ó ndee pyu ndîi ngê adî ya, yinté pini u k:i yakmaapî ngê kêê nangê t:oo. ^v

¹²⁻¹³Doo u ntââ kuwa yéli daanmo kée té, Chóó Lémi ngê yinê wa kóté kalê té. Ngmênê yinté dono nmyi vy:o n:i ngê

choo d:uud:uu, dmyinê kóté kîgha, nmyi yoo kuwa dmyinê kapî. Yinté kópu puku yedê mye tóó,

Pi dono nmyi yoo kuwa dmyinê kapî.

Numo kóté kîgha u danêmbum

6 Dini ghi n:i ngê nmyi vy:o pini miyó dnyinté a ya nódó, lukwe díy:o kóté y:enê pyu ka dpî lee knî, kuwa. Lukwe díy:o mywene y:e d:uudpî ghê. Yinté kópu nmyi chóó p:ee dmyinê l:âmol:âmo dé. ²Angénté, nmyi lama daa tóó Chóó Lémi u yoo knî y:oo dyámê mbêmê tpémi yintómu y:oo wa kóté kalê t:oo. Mumdoos dp:ee ntââ dé, yinté kópu tédê nmyi chóó daanmyi l:âmol:âmo? ³Lukwe, nmyi lama myedaa tóó, mu dini ghi ngê enjel yoo amy:oon:aa chámê té. Lukwe díy:o nmyi chóó nmyi kópu dyuu daanmyi l:âmol:âmo dé. ⁴Dini ghi n:i ngê yinté kópu nmyi vy:o dpî pyódu, lukwe díy:o kóté y:enê pyu knî ye kuwa nmye lêpî nyédi. ⁵Mywene nmye choo kwo. Mumdoos nuw:o pyu nmyi vy:o daangma a kwo, pini n:i u ntââ yinté kópu dpî l:âmo? ⁶Lukwe díy:o pi ngmê ngê u mbwó kóté tédê dpî ñuw:o, kuwa pini ngê dp:uu kóté kalê dé.

⁷Ndëndê ngê nmye kn:aadikn:aadi ngópu. Lukwe díy:o nmye numo kóté kîgha nyédi. Lukwe díy:o yi kópu knî dênmyinê vyîmî tumo. Nmyi mbwó ngmê adî mtîkó knomomê, nangê kóté kwolo, dmyina a vyîmî. ^{w8}Lukwe díy:o numo p:uu nmye dono nyédi. Lukwe díy:o nmyi chóó nmyi tidê mbwó yoo yi tpile nmye t:âmot:âmo tumo. ⁹Mumdoos nmyi lama daa tóó, pi dono yoo Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi. Pi knî y:oo kîngê dóó nmyo. Yélini a pyââ ti nyédi, kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi, pi u kuwó a pyuwópyuwó nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi,

^{t5:7} Ex 12:21; Njon 1:29; 1 Pita 1:19 ^{u5:8} Ex 12:15

^{v5:11} 2 Tes 3:6; Taitas 3:10; 2 Njon 1:10-11 ^{w6:7} Mát 5:39-40; 1 Tes 5:15

yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo daangmamî ghê. ^{x10} Kpáápi yoo, núknwe yoo, ndee pyu ndîi yoo, pi u pi dyede pyu yoo, ó nté ndapî yi mb:aami yoo, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo myedaangmamî ghê. ¹¹ Knî ngmê yinté kînmyee a ya, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmyi dono kî chedê too, nmî Mî u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o dmi ngmópu, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmyoo. ^y

Pyââ ti mââ ti p:uu kópu

¹² Nmî Lémi Yesu ngê daa dêêpî kópu dyuu mbêmê kamî ngê pyódu nmoo. U l:êê dîy:o kópu yilî yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu yilî knî y:oo yoo dpî dyênê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilî yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu ngmê nmyi kada kîngê ghê. Yesu Kédisu nmyi kada vyîlo yichoo kwo. ¹³ Nté nmî núknî yi mênê dpî lê, yi l:êê dîy:o a tóó, nté u l:êê dîy:o nmî núknî a pyede, ngmênê mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê miyó dê wa dyênê dê. Pyââ ti mââ ti daa yinté kópu dê. Nmî Lémi ngê daa pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o a l:âmo nmoo, chóó u l:êê dîy:o a l:âmo nmoo, nmî l:êê dîy:o mye pwene. ^{z14} Chóó Lémi ngê nmî Lémi kpêênî mēdē pyidu ngê, u wēdēwēdē mbēmē yinté amyedē pyidu nmo. ^a

¹⁵ Mumdoon nmyi lama daa tóó, nmyo Yesu Kédisu kóó kpâlî dé. Lukwe, pi ngmê ngê Yesu u mbyuu pee ngmê tēli pyââ u k:ii ngmīdi ngê wa pyódu? Apuu! Doo u ntâa. ^{b16} Mumdoon nmyi lama daa tóó, n:ii tēli pyââ ka dpî lê, u k:ii ngmīdi ngê dpî pyaa knî. Yi kópu puku yedê mye tóó. ^{c17} N:ii nmî Lémi k:ii ngmīdi ngê dpî pyaa knî, yi nuw:o dê ngmīdi ngê dpî pyaa knî.

¹⁸ Pyââ ti mââ ti vy:o a pwii dmyeno. Kn:aa dono ngmanyi d:uu, ye kn:aa pini ngmanyi dyênê, ngmênê wanmyi pyââ ti, ye nmyi chóóchóó wanmyi dyênê t:oo. ¹⁹ Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó a pyede, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi yi mênê a kwo. Ghéni Dmi n:ii Chóó Lémi ngê nmye a kpo, nmyo u yâpwo ghi. ^{d20} Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó nmyi tpile dé, Chóó Lémi ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê dpodo kîgha dé, Chóó Lémi u pi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we. ^e

Yééyéé u danêmbum

7 A tîdê mbwó yoo, pweepwee pee yedê póó n:ii a ka nmyinê dy:ââ ngópu, yi kópu knî yi p:uu nmye nîné d:êê. Yééyéé p:uu mwiye nmye nîné d:êê. N:ii ngê u yi adî kwo, Nmî Lémi p:uu ntênê nî dpodo, u l:êê dîy:o daawa yéé, yi pini ngê kópu mb:aa dpî d:uu, ² ngmênê yi pini pyââ ti ngê kîngê dyênê. Yi kópu u l:êê dîy:o pi yintómu dny:oo yééyéé.

³ Cha cha yi kópu ala. Pyââ u moo ka d:uudpî nganê mb:anê, mââ u kpâm ka myed:uudpî nganê mb:anê. ⁴ Pyââ p:uu tpile yilî daa chóó u tpile yilî, u moo u tpile yilî. Myenté, mââ p:uu tpile yilî daa chóó u tpile yilî, u kpâm u tpile yilî. ⁵ Numo p:uu wuwu nangê kwódu. Ngmênê, pi cha y:oo u yi y:e adî kwo, Dpodombiy:e ny:oo ngêpê, wo knî ngmê yi k:oo, ye wuwu yi chóó noko dny:oo kwódukwódu, dpodombiy:e u ngwo dny:oo ngêpê. Yi ngêpê u wo knî dny:oon:aa lêpî, ye yi kwódu yé kópu machedê ngê u ngwo choo pyodopyodo. Setan u wépi pwapî nmyi lama dnyinté a tóó. Kîmê dódó nmyo, pi ngê kn:aa pyópu p:uu kêê kîngmê yé.

^{x6:9} Epeso 5:5; ^{TPYUU} 22:15 ^{y6:11} Taitas 3:3-7 ^{z6:13} 1 Tes 4:3-5

^{a6:14} Lóma 8:11; 2 Kódin 4:14 ^{b6:15} Lóma 12:5; 1 Kódin 12:27

^{c6:16} Gen 2:24 ^{d6:19} 1 Kódin 3:16 ^{e6:20} 1 Pita 1:18-19

⁶Kópuni nmye d:a d:êê, nmyenê, Pi yintómu dny:oo yééyéé, daa dêêpî kópu nmye yed:a d:êê. Yi kópu u nt:u ala, n:ii ngê u yi adî kwo, Pyâa ngmênî nya, yini choo yééyéé. ⁷Ngmênê nê nê, a nuw:o alanté, u ya a nga a kwo, Kwodo mgêmî yintómu nê ntee yéli ngê dny:oo ya, kídnyingê yééyéé. Ngmênê daa pi yintómu u ntâa ngê a pyede. Chóó Lémi ngê woni yoo yééyéé u ntâa mbêmê dpo pyódu té, woni yoo yi mo ya u ntâa mbêmê dpo pyódu té.

⁸Kwodo mgêmî yoo, kuknwe yoo, ala kópu nmye nîné tpaépê. Ntee n:aa tóó, yinté myedmyinê ya. ⁹Ngmênê nmyi mo ya doo u ntâa ngê nmye wa pyaa knomomê, ye dmyinê yééyéé. Pyâa ti mâa ti yi l:êê dîy:o kídnyingê ghiighii mbê dmi. ^f

¹⁰Cha cha yoo yi dêêpî kópu m:uu ala, daa a chóó a dêêpî kópu, ngmênê nmî Lémi u dêêpî kópu. Pyâa ngê u moo kîngî kpîpî. ¹¹Wa kpîpî knomomê, ye kn:aa pini ngê kêê p:uu kîngê yé. Yi pyópu u moo ka mēdaawa diyé knomomê, ye u mo choo ya. Myenté, mâa ngê u kpâm kîngê kpîpî.

¹²Cha cha n:ii Yesu u yoo vy:o mu ngmidi ghê wo, woni daa ghê wo, yi yéli yi p:uu nîné danê. (A chóó a dêêpî kópu yinîné tpaépê, daa nmî Lémi u dêêpî kópu.) Yesu u yoo vy:o pini n:ii ghê wo, ngmênê u kpâm daa ghê wo, yi pyópu ngê u yi u ngwo adî kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pini ngê u kpâm kîngê kpîpî. ¹³Myenté, pyópuni Yesu u yoo vy:o ghê wo, ngmênê u moo daa ghê wo, yi pini ngê u yi u ngwo adî kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pyópu ngê u moo kîngê kpîpî. ¹⁴K:omo tpile yi pini Yesu ka daa kêlîmî yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o u kpâm k:ii ngmidi ngê a ya nódó, u kpâm Yesu ka a kêlîmî yédi.

Myenté, k:omo tpile nmî mbwó ngmê u kpâm Yesu ka daa kêlîmî yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pyâa mb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o u moo k:ii ngmidi ngê a ya nódó, u moo Yesu ka a kêlîmî yédi. Wo daa yinté, ye nmyi tp:ee dmâadîma Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê pê pyede, u nuu u yoo ngê daapîdnye kwo. ¹⁵Ngmênê pini n:ii Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U kpâm nê kuwo, ye dpî lee we, nmî tîdê u yééyéé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Myenté, pyópuni Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U moo nê kuwo, ye dpî lee we, nmî mbwó u yééyéé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Yini dpî lee we, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê daa dnyepéli u l:êê dîy:o a ngmidi nmyoo, u yi u ngwo a kwo, A yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. ^{g16}Nmî tîdê, mumdoo nyi u ntâa, moo u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kâa? Nmî mbwó, mumdoo nyi u ntâa, ngmâm u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kâa? ^h

Daa ya ngmêêpî u danêmbum

¹⁷Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya, dpodoni nîdê nmî Lémi ngê a kaa nmyoo, y:i dmyinê dpodo. P:aani p:aani Yesu u yoo knî ye yi dêêpî kópu dyuu yinté ye myinî:n:aa tpaépê too. ¹⁸Nju pi n:ii Chóó Lémi ngê, Yesu u yoo vy:o dpî kâa, yi pini ngê kîngî vyi, U ya a nga daa kwo, Chóó Lémi u l:ii a p:uu choo ya. N:ii daa Nju pi, Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o dpî kâa, yi pini Nju pi ngê chóó kîngê pyódu, pi ngê Chóó Lémi u l:ii yi pini p:uu kîngî t:oo. ¹⁹Ala ngwo Chóó Lémi u l:ii t:emî tēdê kópu ngê dē pyódu, u dêêpî kópu dyuu chāachāa

yi ndîi kópu. ¹²⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya. ²¹ A mbwó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o kaa nyoo, yi ngwo pi ngmê ngê wop doo a dpodo kîgha ngi, ye p:uu chi dpodo, u nuw:onuw:o ngê kêê kîdangê t:oo. Ng-mênê n:ii ngê wop a dpodo kîgha ngi, u yi u ngwo adî kwo, Nyi nî pw:ii, ye u kwo nangê nganê mb:anê, choo pw:iipw:ii ngi, ñyóó l:êê dîy:o anyin:aa dpodo. ²² Pini n:ii pi ngmê ngê wop a dpodo kîgha ngê, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê dpo ngmîdi, u nuw:o nmî Lémi p:uu dpî ghê. Myenté, ndapî p:uu dpodo pyu n:ii nmî Lémi ngê dpo ngmîdi, nmî Lémi p:uu dpodo pyu ngê dpî pyódu, Yesu Kédisu p:uu wop a dpodo yédi. ¹²³ Chóó Lémi ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo, yi kópu u l:êê dîy:o pi knî yi nuw:o u pono kîd-myemê vyápê. ²⁴ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mwo a ng-mîdi nmyoo, u k:ii nmyinê kââdî ngópu, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myed-myinê ya.

Kwodo mgêmî yoo yi kópu

²⁵ Kwodo mgêmî yoo yi p:uu kópu u nkwo nmye ngmênîné tpaê. Daa nmî Lémi u dêêpî kópu nmye yinîné tpaê, ngmênê yi kópu p:uu a chóó a kópu nmye ngmênîné tpaê. Doo u ntâa daanî dóó nmyo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê a nuw:o u ntâa ngê a pyódu ngê.

²⁶ Ala dini ghi ngê dye ghi dono vy:o nmo pyede, u l:êê dîy:o pi ngê u ya kîngê ngmêê. ²⁷ N:ii u kpâm a tóó, kîngê kée. N:ii u kpâm daa tóó, ghêlî k:ii kîngê yéé. ²⁸ Ngmênê pini n:ii dpî yéé, daa dono kópu yu d:uu, myenté pyópuni dpî yéé, mye daa dono kópu yu d:uu. Ngmênê u

ya a nga daa kwo, Ala dye ghi dono vy:o dono a pyw:ee yó.

²⁹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê dini ghi n:ii yó, daa kêmakêma a dyimêdy-imê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî nuw:o dmi dyámê u kópu knî yi p:uu kîngmê kwo. Yéé u nuw:o u kpâm p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi p:uu choo kwo. ³⁰ N:ii u pi u l:êê dîy:o a mbê, u nuw:o modo dyé ngê, nmî Lémi p:uu dpî kaa ngê. N:ii knî y:oo w:aa da pyw:ee ngmê, yi kópu mu ng-mîdi p:uu yi nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o. N:ii knî y:oo yi tpile dpî pwila t:oo, yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o. ³¹ Dyámê u kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi kîngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo kwo, mu kópu u dîy:o yi kópu yilî yintómu daa dye ghi daadîf adnyi ya, nmî Lémi ngê wa ngmêê té. ^k

³² U ya a nga daa kwo, Nmyi nuw:onuw:o u kópu dyuu ndîi kópu ngê nmye pyaa dniye. Pi mgêmî u nuw:o ngmîdi ngê a ya yédi, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u nuw:o nmî Lémi p:uu a kwo yédi, ³³ u yi u ngwo a kwo yédi, U nuu u kópu nî d:uud:uu dé. Ngmênê yéé u nuw:o miyó ngê a ya yédi. Nmî Lémi p:uu a nuw:o yédi, ngmênê dyámê u kópu knî yi p:uu mye nuw:o yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, U kpâm u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé. ³⁴ Kwodo mye yinté, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u yi u ngwo daa kwo yédi, U nuw:o kn:aa lee we, u yi u ngwo myedaa kwo yédi, U nt:u kn:aa pini ka nî y:oo. Ngmênê yepe dyámê u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo yédi, U moo u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé.

³⁵ Yi kópu nmye d:a vyi té, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, Mb:aamb:aa ngê pêdmyinê ya. Yééyéé nmye dîni kwó-dukwódu, ngmênê u ya a nga a kwo,

Nmyi nuw:o dmi nmî Lémi mu ngmidi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo, mb:aamb:aa ngê p:uu dmyinê dpodo.

³⁶ Pini n:ii u yémî p:uu a kwo, ghêlî k:ii daawa yéé knomomê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e adîn:aa dpodo, ye yi pini ngê maa mb:aa ye kîgha ngê. Ngmênê u kuwó dinî ghi ngê u nuw:o u kwo ayimênê diyê, awo, A yémî p:uu pyâawe ngê a pyodopyodo, nanê wa nya, u yi u ngwo adî kwo, Nî nya, ye dpî nya ngê, daa kópu dono ayi d:uu. ³⁷ Ngmênê yi pini ngê chóó wa vyi, Daanî yéé, a mo anî ya, pwopwo u dî, ye yinté choo ya. U lama adî ya, A nuw:o ngê daawa dóó nê. Yi pini u mo choo ya, kîngê yéé. ³⁸ A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê u yémî p:uu dpî nya, kópu mb:aa yu d:uu, n:ii u mo a ya yédi, kópu mb:aa mye d:uud:uu ngê, k:uuchêm u kópu ye d:uud:uu ngê.

Yepe yoo yi kópu

³⁹ Yepeni u moo a tóó, kn:aa pini p:uu kîngê nuw:o, ngmênê u moo wa pw:oo knomomê, ye u ntââ amê yéé. Pyópuni Yesu u yoo vy:o a kwo, kuwa pini ngê kîngî nya. ¹⁴⁰ Ngmênê yi pyópu daawa yéé knomomê, ye mb:aamb:aa ngê adî ya. K:omo tpile nmyi kada pini woni yoo yi nuw:o dmi daa yinté dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê mye tóó, u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a vyi.

Tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémî ngópu, u pîpî p:uu danêmbum

8 A tîdê mbwó yoo, pweepwee pee yedê póó n:ii a ka nmyinê dy:ââ ngópu, myomoni kópu p:uu nmye nîné d:êê, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémî ngópu, u pîpî p:uu. Nmî lama ka tóó, K:omo yâpwo daa ndêndê ngê yâpwo njini, u l:êê dîy:o nmî vy:o pi ngmê knî y:oo yinté tpile tp:oo mbyuu ka a pîpî tumo, yinê ye u kópu daa tóó. Ng-

mênê pi woni knî ye kwódu ye u kópu, yi tpile tp:oo mbyuu d:uudpî ma ngmê. A tîdê mbwó yoo, n:ii yoo yi lama yinté a tóó, apu, K:omo yâpwo daa yâpwo njini, yi yéli daadnya a mbodo ndîî mbodo ndîî, wo yéli yi pi dmi daadnya a dyede. Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, nmyi mbwó yoo yi pi dmi namê dyede. N:ii nódo u tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi a pyede, yi gha dmi a wêdêwêdê kîgha too. ² Pini n:ii ngmênê u kwo kópu yilî yintómu u lama a pyede, yi pini dnyinté a nuw:o yédi, ³ ngmênê n:ii nódo Chóó Lémi u nuu ghi a tóó, Chóó Lémi u lama pini, kóó kuwa daamî kââ. ^m

⁴ Dini ghi n:ii ngê kuwa pini ngmê ngê tpile tp:oo dpî vy:a, k:omo yâpwo u pi u ngwo dpî vyi, u ntââ yi tpile tp:oo mbyuu anmî ma, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó k:omo yâpwo daa yâpwo ndêndê, Chóó Lémi mu ngmidi yi yâpwo ndêndê. ⁵⁻⁶ K:omo tpile pi knî y:oo yâpwo yilî a cháachââ tumo, ngmênê nmîné nmo yâpwo mu ngmidi ndêndê, Chóó Lémi. Yi pini nmî Mî, tpile yilî yintómu yinê l:âmo too, u l:êê dîy:o nmo pyede. K:omo tpile yoo yi lémi yilî, a cháachââ tumo, ngmênê nmî Lémi ndêndê mu ngmidi, Yesu Kédisu, pini n:ii Chóó Lémi k:ii dyámê pê l:âmo ngópu, ghê kamî nmo yinê myedê kpo. ⁿ

⁷ Ngmênê pi woni knî yi lama yi kópu dnyinté a tóó. Yesu u yoo vy:o ghêlî k:ii daa ghê dniye, m:ââ yilî yi k:oo k:omo yâpwo knî ye dnyimo a ngêpê, k:omo yâpwo knî yi l:êê dîy:o tpile tp:oo kpêê ngê dnyimo a yiyé dé, mbyuu dnyimo a pîpî dé. Ngmênê ala ngwo yinté ntini daa pîpî tumo. Yinê ye k:omo yâpwo u pi p:uu a t:a, apu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê angmanmî pyódu. ⁸ Daa nté u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê anmî pyaa dmi. N:ii ngê yi ntini dpî kpîpî, Chóó Lémi ka dono ngê d:uudpî

pyódu. Myenté, n:ii ngê yi ntini dpî ma, yi kópu mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu. ⁹A mbwó, lama ka tóó, k:omo yâpwo dé daa yâpwo ndëndê dé, u l:êê dîy:o yinté ntini nye pîpî too. Nga u ntââ, ngmênê ñîdê mbwó yoo yi p:uu chi nuw:o. Pini n:ii u lama yi kópu dnyinté a tóó, nangê lvêêdî. ¹⁰K:omo yâpwo u ngomo k:oo kmaapî tédê nangmê ní. Yinté pini ngê y:i wa m:uu ngi, yi ntini pee my:oowa ma, ngmênê u kwo dono kópu ayi d:uu, chóochóó nmî Lémi u yoo kuwa wa ghê. ¹¹Kópuni lama a tóó u l:êê dîy:o lukwe dîy:o mwó anyinê lvêêdî. Yi pini u l:êê dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu pwene. ¹²Lukwe dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu anyi dono, pini n:ii u l:êê dîy:o pwene anyinê lvêêdî, mwó yoo yi p:uu am:ii dono, yi nuw:o dmi anyi dyênê. ¹³Nê nê a nuw:o alanté. Ntini n:ii ngê a mbwó wa a lvêêdî, yi ntini mēdaani ma, u dí pwopwo. U ya a nga daa kwo, A mbwó a l:êê dîy:o ngma a lvêêdî we. ^p

Kópuni dyuu yi wépi dmi Póol ngê puwâ

9 A tîdê mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A l:êê dîy:o pi ngma a lvêêdî we. Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. K:omo tpile u ntââ ndapî nmye p:aa dmy:ee ngê, ngmênê nmye dîp:ê dmy:ee ngê. K:omo tpile kópu yilí yi kwódu ye kópu daangma a tóó, ngmênê woni kní yi wépi dmi a chóó ní puwâ. K:omo tpile nmî Lémi Yesu a chóó a ngwolo dé y:oo ní módu, u dyépi ngê u ngwo a pyódu noo, ngmênê tpile nmye dîni dmyinê ngê. K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o a chóó ní kaa nmyoo, ngmênê tpile nmye dîni dmyinê ngê. ^{q2}K:omo tpile pi woni kní ye yinê ye d:aa Yesu u dyépi ngmê, ngmênê nmyinê nmye nê u

dyépi ngmê, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o a chóó ní kaa nmyoo. ^{r3}Yi kópu pi kní ye n:aa tpapê ngê, yélini y:oo a pi a dyede ngópu.

⁴A tîdê mbwó yoo, yélini yi l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, mumdoo doo u ntââ nté mbwaa ye daani dmyinê dé? U ntââ, ngmênê ye dîni dmyinê doo, a chóó a kêê dé y:oo n:aa dpodo yédi, ndapî u ngwo n:aa kmênêkmênê ngê. ⁵A kpâm wo tóó, u ntââ p:aa y:éney:éne, yoo nye pîdnya a vyuwo. Dyépi woni yoo, Pita u k:ii, nmî Lémi u mbwó yoo mye yi k:ii, yi kpâm yoo a y:éney:éne tumo, yoo yi ntépînâ kní yi k:oo a kmaapî nyédi. ⁶Mbanapas k:ii nyo miyó njini nyi chóó nyi kêê dé y:oo nye dpodo nódó, nyi ndapî u ngwo nye kmênêkmênê ngê, ndapî nmye dēnyipu dmyinê. ⁷Mumdoo lede kní y:oo yi kaa taa kpîdî yi chóó yi ndapî ngê dpî pwila t:oo? Kêlé, yi kada pini ngê yinê dpî pwila té, ye dpî y:ee té. Mumdoos n:ii ngê yâpwo tédê dpî yé, nté y:i d:uudpî ma? Kêlé, y:i a kmaapî yédi. Mumdoos n:ii u sipi w:uu a kwo yédi, módó ye a vyuwo yédi? Mye yinté, yélini yi vy:o n:aa dpodo yédi, u ntââ yi ntépînâ kní yi k:oo aní kmaapî, ndapî ye amy:aa dmyinê. ⁸Daa a mo dí vyi, ngmênê yinté kópu puku yedê mye tóó. ⁹Mósisí ngê ala dēêpi kópu a d:êê ngê,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha,

komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

Mumdoo Chóó Lémi pudumakó kní yi p:uu doo a danê? ^{s10}Mumdoo daa nmî p:uu doo a danê? Ndëndê ngê nmî p:uu doo a d:êê. Yélini wunê n:êê nyédi, yélini wumê nté mgîpî nyédi, daa módó a dpodo nyédi. Yi lama a tóó, Kwéli nmo dpodo té, dîyo y:i anmî kmaapî. ¹¹Nmyo a yâpwo tédê kamî, nté woo n:uu kaa

⁹8:9 Lóma 14:13-15 ^p8:13 Lóma 14:21 ^{q9}1 Dpodo 26:16

^{r9}2 2 Kódin 3:2-3 ^{s9}9 Deut 25:4; 1 Tim 5:18

too, mumdoo doo u ntâa nt:u daang-manî ma? ¹²N:ii knî y:oo wunê ndiye kîgha nmyoo, nmyi ntépînâ knî yi k:oo a kmaapî nyédi, mumdoo doo u ntâa yinté kópu a nga daanmyi d:uu ngmê? Ngmênê a chóó tpile nmye dîp:êngmê dmy:ee ngê. Kópu yilî yintómu noo a vyîmî dé, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo pi ngmênê lvêêdî. U ya a nga myedêpwo kwo, Pi ngmê ngê Yesu Kédisu u kópu mb:aa u wépi pwaa ngê.

¹³Nmyi lama ka tóó, kpêê yiyé pyu knî y:oo yi nté yi dpodo tédê a kmênêkmênê ngópu. ¹⁴Myenté, nmî Lémi ngê apê, N:ii knî y:oo a kópu mb:aa pi knî ye adnyin:aa tpaapê, yi nté y:i dny:oon:aa kmênêkmênê. ¹⁵Ngmênê tpile nmye dîp:êngmê dmy:ee ngê, ala pweepwee pee yedê ala ngwo nmye myedînî dmyinê. K:omo tpile dómudómu tédê amy:aa pw:onu, ngmênê pi knî ye nté ndapî daanî dmy:ee dê. Pi knî ye n:aa tpaapê ngê, yenîmo, A chóó a ndapî a kêê dê y:oo n:aa kmênêkmênê ngê. Yi kópu k:omodanê kópu ngê ye kîngî pyódu, u l:êê dîy:o ndapî ye dînî dmyinê ngê. ¹⁶Yi kópu u dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye módó n:aa tpaapê ngê. Doo u ntâa nmî Lémi u wépi daanê puwâ. Yi dpodo fêdê a kaa noo. Yi dpodo daanî dódó knomomê, ye nmî Lémi ngê dnyinté daawa kpada nê. ¹⁷A chóó a nuw:o ngê wonî dpodo, ye a pywuu pênînê ngêêpî, ngmênê nmî Lémi ngê módó a dpodo kalê noo, doo u ntâa yi dpodo u wépi daanî puwâ. ¹⁸A pywuu n:ii nînê ngêêpî ngê, alanté a tóó, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. K:omo tpile yoo yi ntépînâ k:oo p:aa kmaapî, ngmênê yi kópu u wépi nî puwâ, nmî Lémi u kópu dyuu módó ye n:aa tpaapê ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo dpî pyódu.

Kópuni u l:êê dîy:o Póol ngê u l:êê ghi dmi dpîmo ngmêêpî dé

¹⁹Doo u ntâa pi ngê daadî dpodo kîgha nê, ngmênê pi dyêêdî yintómu yi p:uu wop n:aa dpodo yédi, mu kópu u dîy:o pi yilî nmî Lémi Yesu u yoo vy:o paa ghê dniye. ²⁰Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi yi vy:o nîmo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myinê d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka paa kêlîmî mbê dniye. K:omo tpile daa Mósisi u dêêpî kópu dyuu mbêmê nmî Lémi ngê wa ngee nmo, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yi dêêpî kópu dyuu myinî cháachâa ngê, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê a p:uu pêdê lvêêdî we. ²¹Myenté, dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli yi vy:o nîmo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myinî d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka paa kêlîmî mbê dniye. Yi yéli y:oo Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa cháachâa tumo, yi vy:o myedînîn:aa cháachâa too, mu kópu u dîy:o mywene ye daapaa ghê we, a wépi daapaa pwaa y:e. (Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu dîpî kée ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu u dêêpî kópu dyuu vyîlo yinî cháachâa ngê.) ²²Yélini Yesu ka yimi doongê kêlîmî mbê dniye, yi yéli yi vy:o kyedekyede n:aa m:ii yédi, u ya a nga daa kwo, Ngmênî lvêêdî. U ya a nga a kwo, Nmî Lémi Yesu ka dpodombiy:e pîdny:oo kêlîmî. Yi pi dyêêdî knî yi vy:o yinté pini ngê myinê pyodopyodo yédi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu ka knî ngmê paa kêlîmî mbê we.

²³Yi kópu yilî n:aa d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u kópu mbêmê kóó k:oo paa kaa téne, kóó k:oo myepaa kaa nêne. Dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê wa a kuwo nê. ²⁴Dyimê pywuu nmye ngmênînê kuwo. Mbêpê

têdê, pi yilî a mbêpê nyédi, ngmênê ngmîdi kada dp:uu ghê. Dpodombiy:e dmyinê mbêpê, kada paa ghê dmyeno. ^{w25}Mbêpê pyu yoo ghêlî daa mbêpê nyédi, dpodombiy:e mwiyé wunê ndiye nyédi, daa ñuknweñuknwe nyédi, daa mbwaa ndanî nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Kada nmî mbêpê. N:ii kada dp:uu ghê, k:omo tpile pi knî y:oo yi pini u pi mēdaa nyepēnyepē ngópu, ngmênê dpodombiy:e a mbêpê nyédi. Kópuni u l:êê dîy:o nmo mbêpê té, chedê ngê daawa pyódu. ^{x26}Yi kópu u l:êê dîy:o dpodombiy:e n:aa mbêpê, u ya a nga a kwo, Kada n:uu ghê. Pini n:ii dē a l:êê nódó, nē yinté pini ngmê. Pini n:ii n:aa vyee ngê, dînî kn:aadikn:aadi ngê, dpodombiy:e n:aa vyee ngê. ²⁷A nt:u n:aa dpodo kîgha ngê, ñuknweñuknwe u kwo n:aa kwódukwódu ngê, mu kópu u dîy:o pi mgee ngê anî pyódu knomomê, k:omo tpile yoo woni a chóó nē danê too, ngmênê nmî Lémi ngê kuwa wa kaa nê.

Lvêêdîlvêêdî u dyimê pywuu dé

10 A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo dē mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kidangê lvêêdî. Nmî kn:ââ yoo ntee a lvêêdî dnyie, yinté kîdmyengê lvêêdî dmi. Dini ghi n:ii ngê Mósisi ngê Yichip u mēnê a pw:ii too, nkali too pee yidnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu. ^{y2}Pi knî y:oo ntee mbápi-tisîm kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo, mye yinté, dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ knî y:oo nkali too pee dnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu, Mósisi u yâmuyâmu pyu ngê u ngwo a pyaa dnyie. ³Yâpwo nté ntee nmo pîpî ngê, mye yinté, Chóó Lémi ngê

nmî kn:ââ knî ye yi nté dpîmo a dyede, pi yintómu knî y:oo yi ntini dnyimo a pîpî. ^{z4}Yâpwo wain ntee nmo ndanî ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê Mósisi ngê mbwaa yinté ye myedpîmo a yémî. Daa ng:êêntómu Mósisi ngê u kiyé t:aanî u mēnê dpîmo a dēêdê, nmî Lémi ngê mbwaa u ngwo ye dpîmo a yémî. Yi t:aanî Yesu Kédisu ngê doo ya. ^{a5}K:omo tpile nmî Lémi ngê pi yintómu knî yi l:êê dîy:o yi kópu knî dpîmo a d:uud:uu dé, ngmênê yilî knî y:oo daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnya a d:uud:uu dé, yi yéli maa p:uu a pw:oo dnyie. ^b

⁶Kópuni y:e a pyodo, p:uu dmyinê nuw:o, yi nt:anê nangmê yââ. U yi y:e doo a kwo, Kópu dono nmî d:uud:uu dé. Yinté kópu nangmê d:uu. ⁷K:omo yâpwo ngma a l:âmo ngópu, u kwo dnya a ngêpê. Puku yedê alanté a tóó,

Nipi dnye kmaapî, nipi dnye mbwaa ndanî, nipi myednye ndens. ^c

Yinté kópu nangmê d:uu. ⁸Ntee dnyimo a pyââ ti mââ ti, yinté kópu ngê kêê nangê t:oo. Wo ngmê ngê pyââ ti tēdê pi my:oo yono yono yono y:a mē pyolo yono yono y:a (23,000) a pw:oo dnyie. ^{d9}Nmî Lémi u tókótókó ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê dnyimo a tókótókó, tpile pē yilî knî y:oo dnyimo a kiyekiye dé, pi yilî u ngwo pw:oo dnyie. ^{e10}Nmî Lémi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo nmî Lémi p:uu dnya a nuu mbumu, yi ngwo enjel ngmê dy:ââ ngê, yinê vya too. ^f

¹¹Kópuni y:e a pyaa dnyie, yi p:uu dmyinê nuw:o, nmî l:êê dîy:o dyimê pywuu ngê a pyede. Kuwókuwó wéni daa kēmakēma a dyimēdyimē, yinté dono kópu nangmê d:uu. ¹²N:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo dē

^w9:24 Pilipay 3:14; 2 Tim 4:7-8 ^x9:25 2 Tim 2:4-5; Njems 1:12

^y10:1 Ex 13:21-22; 14:22-29 ^z10:3 Ex 16:35 ^a10:4 Ex 17:6

^b10:5 Num 14:26-30; Hipîlu 3:17 ^c10:7 Ex 32:6 ^d10:8 Num 25:1-2

^e10:9 Num 21:5-6 ^f10:10 Num 16:41-49

mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kîdangê lvêêdî. ¹³N:ii wa lvêêdî knomomê, chók kn:ââ. Setan ngê ntee a dódó nmyoo, pi yintómu yinté mye dódó too. Nmyi dódó têtê Chók Lémi ngê daawa a kuwo nmyo, dpî ngee nmyo, Setan ka dpî kwódu, doo u ntââ dpodombiy:e d:uudpî dóó nmyo. Nyââ, nmî Lémi ngê dpî ngee nmo, nmî tókótókó ndîî têtê dpî dyé nmo. ⁸

Póól ngê k:omo yâpwo knî ye ngêpê u ngwo ye kwódu ngê

¹⁴A tîdê mbwó yoo, Setan ngê kîdangê lvêêdî nmyo. Nmyi nuu ghi dmi a nódó ka tóó, u l:êê dîy:o nîné kwunokwuno nmyo, k:omo yâpwo knî ye ngêpê têtê yi nkîgh:ê nangmê nî. ¹⁵Nmyi nuw:o knî yi mbêmê nmyo m:ii nyédi, ala kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. ¹⁶Dini ghi n:ii ngê nipi nmîné wuwó ngê, wain d:ââ u l:êê dîy:o Chók Lémi nmo kwunokwuno ngê, nmo ndanî ngê, yi ngwo nmî Lémi Yesu Kédisu u wêê ngê Chók Lémi ka dpo kââdî nmo. Dini ghi n:ii ngê mbîdédi nmo pwapî ngê, nmo pîpî ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê dpî pyódu nmo, u nt:u ngê myoo pyódu nmo. ¹⁷K:omo tpile nmo yilî, ngmênê ngmîdi ngê nmo pyodopyodo nyédi, mu kópu u dîy:o mbîdédi mu ngmîdi yinmo pîpî ngê. ¹⁸Yisiléli tpémi yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yélini kpêê yiyé têtê nipi a kmaapî nyédi, Chók Lémi u k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa dmi.

¹⁹Kópu m:uu ala, p:uu dmyinê nuw:o. K:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, tpile tp:oo n:ii yi l:êê dîy:o a vye tumo, yi mbyuu tupwótupwó ngê d:uudpî pyódu. ²⁰Ngmênê yélini k:omo yâpwo knî ye a kpêê yiyé nyédi, daa Chók Lémi ka a ngêpê nyédi, Setan u enjel ngmê

ka a ngêpê nyédi. Yélini yi kpêê yiyé têtê nipi a kmaapî nyédi, Setan u enjel u k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa dmi. U ya a nga daa kwo, Setan u yoo vy:o ghê dmyeno. ²¹Doo u ntââ nmî Lémi u k:ii ngmîdi ngê daanmyi ya, Setan u enjel u k:ii ngmîdi ngê myedaaanmyi ya. N:ii Setan u enjel yoo yi k:ii a kmaapî nyédi, doo u ntââ nmî Lémi u k:ii mēdaa kmaapî nyédi. ²²Mumdo nmyi lama daa tóó, nmo nmî Lémi u kpâm ntee tpile dé, kn:aa pini ka wanmyi lee dmi, nmî Lémi nmyi l:êê dîy:o adî k:uundêpî. Nangê vyi, U wêdêwêdê têtê, daawa kpada nmo. Nmyi lama daa tóó, dnyinté daawa kpada nmyo.

²³Kópu yilî yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu yilî knî y:oo yoo dpî dyênê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilî yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu woni knî y:oo yoo yi gha dmi daa wêdêwêdê kîgha tumo. ²⁴Daa nmyi chók nmyi kópu knî yi p:uu dmyinê nuw:o, ngmênê nmyi tîdê mbwó knî ye dmyinê vuyuo. ^m

²⁵Tpile tp:oo mbyuu n:ii nté pywupwi têtê anmyi mumu dé, dmyinê pywupwi dé, myedmyinê pîpî dé. Yi kópu daa tóó. Yi p:uu kîdmyinêngê nuw:o, ²⁶mu kópu u dîy:o ala kópu puku yedê a tóó, apê,

Dyámê mbêmê tpile yintómu nmî Lémi u nêni dé. ^o

²⁷Kuwa pini ngmê ngê kmaapî têtê wa dóó kalê nmyo, u yi nmye adî kwo knomomê, Y:i nmî lee dmi, ye y:i dmyinê lèpî, ntini n:ii nmyi ngîma adî yé, dmyinê pîpî. U kópu daa tóó, p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. ²⁸Ngmênê pi ngmê ngê nmye dî vyi knomomê, Kî tpile tp:oo mbyuu nangê ma, k:omo yâpwo ka kpêê ngê dê yé ngmê, ye yi ntini nangmê ma.

⁸10:13 Hipîlu 4:15

^h10:16 Mát 26:26-28

ⁱ10:17 Lóma 12:5; Epeso 4:16

^j10:19 1 Kódin 8:4

^k10:20 Tpyuu 9:20

^l10:21 2 Kódin 6:15-16

^m10:24 Lóma 15:2

ⁿ10:25 1 Kódin 8:4-13

^o10:26 Psalm 24:1

²⁹ N:ii ngê yi kópu nmye wa vyi, yi pini u kélímî u l:êê dîy:o yi ntini u wépi dpî pwaa yó, nangê ma. Daa nmyi chóó nmyi kélímî u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê.

Ala kópu a ka wanmyi vyi knomomê, a ka nye, Lukwe dîy:o pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kópu nmo wa kwódu?

³⁰ A ka nye, Ntini n:ii u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo kwunokwuno ngê, doo u ntââ pi ngê yi ntini nmo daadî kwódukwódu.

³¹ A tîdê mbwó yoo, ntini n:ii nmye pîpî ngópu, mbwááni n:ii nmye ndanî ngópu, kópuni nmye d:uud:uu tumo, daa nmyi chóó nmyi nuw:o mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, ngmênê alanté dmyinê nuw:o, apii, Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ndî ngê wa pyódu, yi kópu nmo d:uud:uu. ^{p32} Pi nangmê lvêêdî. Nju tpémi yi maa dmi nangê nkoko, kn:aa yéli yi maa dmi myenangê nkoko. Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, kn:aa máádi p:uu nangmê kââ. ^{q33} Ntee n:aa m:ii, yinté myedmyinê m:ii. Kópu yilî yintómu daa a chóó a l:êê dîy:o n:aa d:uud:uu too, ngmênê yoo yi l:êê dîy:o n:aa nuw:o yédi, u ya a nga a kwo, Pi yilî nmî Lémi kóó k:oo paa ghê dniye. Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntee nîné mtyîmwe ngêêpî, yinté a p:uu myedmyina a mtyîmwe ngêêpî. ^r

Pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu

11 ¹⁻² A tîdê mbwó yoo, mw:ââkó, nîné kwunokwuno nmyo, mu kópu u dîy:o a kópu dyuu nmyi nuwo doongê kuwo wo, myenté nmî Lémi u yoo yi l:êê ghi dmi n:ii nmye nê núwo too, dye ghi yintómu nmye d:uud:uu tumo. ³ Ngmênê u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama ntênê choo a ya, pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu Kédisu, Yesu Kédisu mbodo Chóó Lémi. ⁴ Nmyi lama ka tóó, Kîdiki tpémi yi vy:o, pyââ

yoo dini ghi n:ii ngê a ngêpê nyédi, kpîdí pee yi mbêmê a ya nyédi. Yi kópu u nt:u kópu alanté, yi pyópu knî y:oo yi moo knî yi dnye dmi mb:aamb:aa ngê a nyêmî tumo. Ngmênê mââ n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóó Lémi u komo dpî kââ, kpîdí pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u dîy:o u mbodo mu ngmîdi Yesu Kédisu, kn:aa pini ngmê doo u mbodo.

⁵ Myenté, pyópu n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóó Lémi u komo dpî kââ, kpîdí pee mbêmê dpî yé, u nt:u kópu, u mbodo u moo. Yi kpîdí pee mbêmê d:uudpî yé knomomê, ye u moo dpî mywenemywene kwolo. Yepeni u tumu mââ dpo pywáí, yi pyópu mbodo ntee dpo vyi ngmê, mywene u ngwo dpî ghê, mye yinté, pyópu n:ii ngê ngêpê módó dpî dóó, kpîdí pee mbêmê daa ya yédi, yi pyópu u moo ngê mywene yinté myoo ghê. ⁶ Pyópu n:ii ngê yi kpîdí pee mbêmê daadî yé, mbodo chóó choo a vyi, mywene d:ud:umbiy:e u ngwo paa ghê we. Yi pyópu ngê u yi u ngwo daadî kwo knomomê, A mbodo a chapwo y:e, mywene a nga ghê we, ye yi pyópu ngê kpîdí pee mbêmê choo yiyé. ⁷ Mââ ngê kpîdí pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê tpile yintómu ntee wunê y:enê té, mââ ngê u kpâm ghee knî yinté mye y:enê too. Myenté, mââ u l:êê ghi dmi ntee a pyede, u kpâm u l:êê ghi dmi yinté myedny:oo ya, ^{s8} mu kópu u dîy:o mwiymwiyé dini ghi ngê pyââ ngê mââ mwiye daa tpyó, ngmênê Chóó Lémi ngê mââ podo ngma a y:ango, pyââ u ngwo l:âmo ngê. ^{t9} Myenté, daa pyââ u l:êê dîy:o mââ l:âmo ngê, ngmênê mââ u l:êê dîy:o pyââ l:âmo ngê. ^{u10} Yi kópu u l:êê dîy:o pyââ knî y:oo yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé, u l:ii yi p:uu mye choo ya. Enjel knî y:oo yi kópu yi p:uu paa m:uu y:e, nmî Lémi u ngwo

^{p10:31} Kîlosa 3:17

^{q10:32} Lóma 14:13

^{r10:33} 1 Kódin 9:20-22

^{s11:7} Gen 1:26-27

^{t11:8} Gen 2:21-23

^{u11:9} Gen 2:18

paa chaa kalê y:e. ¹¹ Ngmênê nmî Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, maa yoo daa nmî chóó nmo pyede, pyâa yoo myedaa yi chóó a pyede, numo ka nmo vyuwo té. ¹² Myenté mwiémwiyé dini ghi ngê Chóó Lémi ngê maa podo a y:ango, pyâa u ngwo l:âmo ngê, ala ngwo pyâa ngê maa yinê dpî tpyé. Chóó Lémi ngê chóó yinté pyódu ngê.

¹³ Yi kópu p:uu ntênê dmyinê a nuw:o. Mumdoon nmyinê nmye u ntâa, pyâa módó choo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo choo ngêpê? ¹⁴ Pi yintómu yi lama alanté a tóó, pini n:i ngê u mbodo d:uudpo chapwo, mywene u ngwo dpî ghê, ¹⁵ ngmênê mbodo gh:aa dmi ndî ngê pyâa dpo nâmo, u mbodo nm:âa ngê a ya yédi. ¹⁶ Nmyi vy:o pini ngmê yi kópu p:uu adî kwopwepe, yi pini ngê ala kópu dpî ny:ee ngê, Yesu u yoo dyámê wope wope yi l:êê ghi mu ngmidi, pyâa knî y:oo yi moo yoo yi dnye dmi a nyêmi tumo, u l:i yi mbêmê a ya yédi.

Nmî Lémi u l:êê díy:o kmaapî

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, kópu nmyi p:uu mukîni nyongo, daa a nuu u kópu ngê a tóó. Dini ghi n:i ngê nipi nmyinê wuwó ngê, dp:ee numo ngêêpî nyédi, ngmênê numo p:uu nmye dono nyédi. ¹⁸ Mwiémwiyé kópu ala, ala kópu kîni nyongo, ngmidi ngê dp:ee pyede, yoo nmyi chaa ngópu. Na a ka yi kópu ndê kópu, pee tp:oo u kwo dí kêlîmî mb:anê, ^{v19} mu kópu u díy:o nmyi vy:o n:i yoo a mbodo ndî mbodo ndî nyédi, nipi dpo wuwó, yinê ye kópu yilî yintómu yi lama a pyede, wo yéli yi lama dnyinté a pyede. U yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo. Apuu! Yinté daadî ya.

²⁰ Myomoni kópu ala. Dini ghi n:i ngê nipi nmyinê wuwó ngê, daa nmî Lémi u l:êê díy:o nmye kmaapî nyédi, nmyi chóó nmyi l:êê díy:o nmye kmaapî

nyédi. ²¹ Lukwe díy:o nmyi chóó nmyi nté lîmîlîmî ngê nmye pîpî ngópu, noko dp:ee yeede nyédi. Lukwe díy:o nmyi vy:o ngópuch:anê yoo a dómudómu nyédi, yoo woni knî y:oo mbwaa yilî dpî nda ngmê, u ngwo dpî ghêti dmi. ²² Nmyi chóó nmyi ngomo knî yi k:oo dmyinên:aa níuknweñuknwe, myedmyinên:aa ghétighéti. Lukwe díy:o Chóó Lémi u yoo nmyinê nmye k:omo tpile dé. Lukwe díy:o ngópuch:anê yoo nmye mywenemywene kîgha tumo. Mumdoon yi kópu u l:êê díy:o wanî chaa kalê nmyo? Kêle, daanê chaa kalê nmyo, daa a nuu u kópu yinmyinê d:uud:uu t:oo.

²³ Kópuni u l:êê díy:o nipi nmo kmaapî nyédi, dmy:oo ngê w:ee ngópu. Nmî Lémi ngê kópuni wunê a ka a vyu, kînmyen:uu vyu. Mgîdí n:i ngê Njudas nmî Lémi u kwódo ngê ghê wo, Yesu ngê mbîdédi a ngêêdí, ²⁴ Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, yepê, Ala a chóóchóó, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dí d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya. ²⁵ Myenté, kmaapî u kuwó dini ghi ngê kapî a y:ango, wain k:oo a pii ngê, yepê, Ala a wêê. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kâadî. Yepê, Dini ghi n:i ngê anmyi ndanî, ntee dí d:uu, yinté myedmyinê d:uud:uu. Yepê, A mgamê ngê choo ya. ^{w26} Dini ghi n:i ngê nmî Lémi u l:êê díy:o yinté nmye kmaapî nyédi, wain nmye ndanî ngópu, yi ngwo u pwopwo u nt:u kópu yinmyinê nj:i ngópu, u dí wéni n:i ngê wa a diyé.

²⁷ Yi kópu u l:êê díy:o n:i ngê nmî Lémi u nté módó dpî ma, u mbwaa d:âa módó myoo nda, yi pini ngê nmî Lémi u nt:u dnyinté dpî chapu, u wêê dnyinté myoo chapu. ²⁸ Mb:aamb:aa ngê p:ee mwiyé dmyinê nuw:o, nmyi dyâape nmî Lémi ngê mwiyé choo pwapî dé, u nté u ngwo dmyinê pîpî, u mbwaa

d:âa u ngwo myedmyinê ndanî. ^{x29}Pini n:ii módó a kmaapî yédi, módó a mb-waa ndanî yédi, yi pini ngê nmî Lémi u nt:u d:uudpî mya, nmî Lémi ngê u nkwo wa kpada. ³⁰Yi kópu u l:êê díy:o nmyi vy:o pi yilî dpî mbil:a, yi wêdêwêdê daa ndîi ngê dpî pyódu, knî ngmê wunê kî dpî dniye. ³¹Nmyi dyââpe mwiye w:ee pwapî tumo, ye Chóó Lémi ngê daapî kpadakpada nmyo. ³²Dpî mya nmyo, u ngwo dpî kpada nmyo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Yi l:êê ghi dmi nî wátí té, kuwa yéli yi vy:o mēdaanî kée té. ^y

³³A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê kmaapî tēdê nmyinê wuwó ngê, dmyinê numo t:âât:ââ. ³⁴Pini n:ii ngê dómu ndîi choo kekekele, u ngomo k:oo mwiye choo a kmaapî, nmî Lémi u yoo vy:o daapîchoon:aa ñuknweñuknwe, nmî Lémi ngê u ngwo daawa a kpada nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, kópu woni knî a chóó nmye an:uu vyi té.

**Kópuni yilî yi l:êê díy:o Chóó
Lémi u Ghê Dmi ngê u ntâa
ngê dpî pyódu nmo**

12 A tîdê mbwó yoo, kópuni yilî yi l:êê díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntâa ngê dpî pyódu nmo, u kakēmê mb:aamb:aa ngê nmye nîñê chámêchámê, u ya a nga a kwo, Ntênê nmyi lama a yaa dniye. ²Nmyi lama kiyedê tóó, Yesu u yoo vy:o wunê ghêlî dpîp:e ghê dniye, Setan ngê nmyi nuw:o dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu a kaa too, k:omo yâpwo knî ye nmyimo a ngêpê, ngmênê yi yâpwo ntóó dé, dnye yi mênê daa tóó. ³Ala ngwo pi knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye wumê kapî ngópu, ngmênê woni yoo myewumê k:omodanê nyédi, woni knî y:oo ndêndê ngê nmye wumê kapî ngópu. Ala kópu mbêmê

dmyinê myeme dé. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, doo u ntâa Yesu u pi daawa dyênê, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, vyílo yi pini ngê Yesu ntênê a chââchââ ngê, kn:aa pini doo u ntâa. Daawa vyi, Yesu nmî Lémi ndêndê. ^z

⁴Dpodo daa ngmídi yi l:êê díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntâa ngê dpo pyódu nmo. Yi Ghéni Dmi mu ngmídi u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi, daa kn:aa ghéni dmi u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo nmo dódó too. ^{a5}K:omo tpile nmî Lémi p:uu daa dpodo ngmídi nmo dódó ngê, ngmênê nmî Lémi mu ngmídi p:uu nmo dpodo nyédi. ⁶K:omo tpile daa dpodo ngmídi yi p:uu Chóó Lémi ngê u ntâa ngê dpo pyódu nmo, ngmênê Chóó Lémi mu ngmídi p:uu nmo dpodo nyédi. ⁷Nmo ngmêngmênté nmî dpodo tēdê dpodo tēdê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntâa ngê dpo pyódu nmo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi u yoo yintómu wêdêwêdê ngê paa pyaa dniye. ^{b8}Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê u ntâa ngê dpo pyódu té, nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye u ngwo a mbumu nyédi. Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi woni knî ye tumu kópu dé dpo kēma té, yi yéli y:oo yi kópu dyuu pi knî ye u nkwo dpî vyi t:oo. ^{c9}Yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê yi kēlímî ndîi ngê dpo pyódu, pi woni knî u ntâa ngê dpo pyódu té, yoo u ngwo a pyipyi tumo. ^{d10}Yi Ghéni Dmi ngê pi knî m:uu u ntâa ngê dpo pyódu té, mbwudu u ngwo dpî chaa t:oo. Pi knî m:uu u ntâa ngê dpo pyódu té, Chóó Lémi u komo pi knî ye u ngwo a kapî ngópu. Pi knî m:uu u ntâa ngê dpo pyódu té, ghê dmi yinê dpî mya t:oo.

^x11:28 2 Kódin 13:5 ^y11:32 Hipîlu 12:5-6 ^z12:3 1 Njon 4:2-3

^a12:4 Lóma 12:6-8 ^b12:7 1 Kódin 14:26 ^c12:8 Njon 4:16-19; Dpodo 5:1-5

^d12:9 Dpodo 3:6-7; 8:6-7; 14:8-10

Péntikos u wo ngê kópuni y:e pyodo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté kópu ala ngwo mye d:uud:uu ngê, yoo woni u ntâa ngê yinê dpo pyódu té, kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama pi knî ye a mbumu nyédi. Pi knî m:uu u ntâa ngê dpo pyódu té, yi kópu dyuu dpo w:ee t:oo, pi knî ye yi kakêmê moo chámê t:oo.^{e11} Vyílo yi Ghéni Dmi ngê nmo ngmêngmênté dpodo yilî yi l:êê díy:o u ntâa ngê dpo pyódu nmo. Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê dpo ngmídi nmo, ngmênê chóó u pono a vyápê yédi, nmî dpodo íedê dpodo íedê u ngwo dpî kaa nmo.

Nmo Yesu Kédisu kóó kpâlî dé

¹²Pi p:uu tpile yilî ntee a pyodopy-odo, nmî Lémi Yesu Kédisu u yoo mye yinté, u yoo vy:o pi dyêêdî yilî a kwo, nmî dpodo íedê dpodo íedê kaa nmoo.^{f13} Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ngê mbápi-tisîm kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo nmî ghê dniye. Ala ngwo ngmídi ngê nmo pyede, ngmênê mwiyé u mo mo nmeê a ya. Nmo knî ngmê Nju tpémi, knî ngmê daa Nju tpémi, knî ngmê yi pi dmi ndîî dé, knî ngmê yi pi dmi tédê dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngmídi ngê a pyódu nmoo, Yesu Kédisu kóó kpâlî ntee tpile ngê pyódu nmoo, yinê a mbêpê kígha nmoo.^g

¹⁴Pi p:uu tpile yilî ntee a pyodopy-odo, nmî Lémi u yoo mye yinté, nmo yintómu nmî dpodo daa ngmídi, nmyi k:ii nmî dpodo íedê dpodo íedê a kaa nmoo.¹⁵ Yi dpodo knî yi p:uu dyimê py-wuu nmye ngmênîné kuwo. Pi yu wo pi, daapaa vyi, D:aa pi kóó, u l:êê díy:o pi p:uu dîní kwo. Kêlé, pi yu pi p:uu a kwo.¹⁶ Pi ngwene myenté, wo pi, daapaa vyi, D:aa pi ngwolo, u l:êê díy:o pi p:uu dîní kwo. Kêlé, pi ngwene pi p:uu a kwo.¹⁷ Pi d:ud:umbiy:e ngwolo ngê wo

tóó, ye dnye angênté pî nyêmî. Myenté, pi d:ud:umbiy:e ngwene ngê wo tóó, ye tpile tuu angênté pî nyêmî.¹⁸ Ngmênê Chóó Lémi chóó doo nuw:o, pi p:uu tpile yilî u ngwo l:âmo ngê, kóó yu kaa too, ngwolo dê kaa doo, ngwene dê kaa doo, íupu dê t:ee doo.¹⁹ Yi tpile knî pi p:uu wodaa kaa too, ye pi daa pi ngê yipî tóó, yi pâa ntee tpile ngê pî tóó.²⁰ Ngmênê pi alanté a tóó, tpileni yilî p:uu a pyodopy-odo, yi dpodo yi dpodo a tóó. Yesu u yoo mye yinté, nmî dpodo íedê dpodo íedê a kaa nmoo.

²¹Yi kópu u l:êê díy:o, pi ngwolo wo pi, kóó dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóó, mwada y:i lee cho. Kêlé, doo u ntâa. Yi ngwolo ngê dpodo angênté pî dódó. Myenté, pi mbodo wo pi, yu dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóó, mwada y:i lee cho. Kêlé, doo u ntâa. Yi mbodo angênté pî paa. Nmo mye yinté, nmî vy:o woni ngwolo ntee tpile dé, woni kóó kpâlî ntee tpile dé.²² Nmî p:uu tpileni daa dpodo u ntâa dé, doo u ntâa daanmî kée té.²³ Nmî p:uu tpileni yi pi dmi tédê dé, mb:aamb:aa ngê ye nmo vwuwo nyédi. Tpile n:ii dê pi ngê d:uudpî m:uu dê, mb:aamb:aa ngê nmo wópuwópu doo,²⁴ ngmênê nmî p:uu ghê tpile woni pi daa wópuwópu too. Chóó Lémi ngê yinté l:âmo nmoo, nmî p:uu tpileni yi pi dmi daa ndîî dé, mb:aamb:aa ngê ye nmo vwuwo nyédi.²⁵ Doo u ntâa nmî p:uu ghê tpile woni daanmî kée té, mu kópu u díy:o ghi ngmídi a wee, numo ka a vwuwo nyédi.²⁶ Pi p:uu ghi ngmídi adî dpududpudu, ye pâa p:uu ghi yintómu mye dpududpudu yédi. Dpodoni pi ngê kílî dpî dóó anyi chaa kwolo, ye u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, u pâa p:uu tpile yilî mb:aamb:aa ngê moo pyódu.

^e12:10 Dpodo 2:4; 1 Kódin 14:5-12 ^f12:12 Lóma 12:4-5 ^g12:13 Nkal 3:28

²⁷ Nmo yintómu Yesu Kédisu p:uu nmo pyede, nmo kóó kpâli dé. ^{h28} Yesu u yoo vy:o Chóó Lémi ngê u dpodo ñedê dpodo ñedê a kaa nmoo, mwiýmwiyé yéli, dyépi yoo, myomoni yoo, komo kapí pyu yoo, pyoloni yoo, dêêpí pyu yoo, podoni yoo, n:ii kní y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu dpí chaa t:oo, limoni yoo, pi pyípyi pyu yoo, wononi yoo, pi ka vyuwo pyu yoo, piini yoo, dy:oo pyu yoo, woloni yoo, yélini kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama a mbumu nyédi. ⁱ²⁹ Yesu u yoo vy:o pi pyile njini dyépi yoo, daa yilí komo kapí pyu yoo, daa yintómu dêêpí pyu yoo. Daa pi yintómu kní y:oo mbwudu a chapí tumo, ³⁰ daa pi yintómu a pi pyípyi nyédi, daa pi yintómu kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, daa pi yintómu yinté kópu u kakêmê chámêchámê u ntâa ngê a pyede. ³¹ Dpodoni yi pi dmi ndîi dé yi yi dmi nmye dny:oo kwo, ngmênê kópuni u pi d:ud:umbiy:e ndîi, u kakêmê nmye nîné chámêchámê. ^j

**Yoo yi nuu ghi dmi
numo nódo dny:oo ya**

13 Kópuni ndîi kópu ngê a tóó ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. K:omo tpile kn:aa dyámê dnye ngê daa a lama aní mbumu, enjel yoo yi dnye ngê amy:aa mbumu, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye módó nmye píní mbumu. ^{k2} Myenté, Chóó Lémi u komo aní kapí knomomê, tumu kópu yilí a lama adí ya knomomê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye p:aa k:omo tpile. Myenté, a kélîmî ndîi ngê wa pyaa knomomê, yi kélîmî mbêmê u ntâa mbu mwada y:i ngmaní dy:âa, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye waní dîpí. ³ K:omo tpile a

tpile yintómu pi kní ye waní y:ee té, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê nê. Dini ghi n:ii ngê pi kní y:oo u yi y:e adí kwo, Yesu u kópu u kwee nmî chápwo, yi ngwo Yesu daaní kée knomomê, u l:êê dîy:o yi yéli y:oo ndiya wa kée nê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadí ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê myedaawa chaa kalê nê.

⁴ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, pi ka límîlímî ngê d:uudpí node, pi kní ye a vyuwo yédi. Yi pini daa í:ee kapí yédi, chóó u pi daa kmîmî ngê, myedaa chaa yédi. ¹⁵ Yi pini a pi châachâa yédi, daa chóó u kópu kní yi p:uu a nuw:o yédi, daa nod:enod:e yédi, yoo yi dono kópu dé nódo daa t:emí too. ⁶ Yi pini dono kópu kní yi l:êê dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê d:uudpí pyódu, ngmênê ndê kópu kní yi l:êê dîy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpí pyódu. ⁷ N:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a ya yédi, yoo yi dono kópu dé u kuwó dpí kée té, mēdaa nuw:onuw:o too. Pi kní ye a kélîmî yédi, ghêlî d:uudpí kée té, alanté a nuw:o yédi, dpo, Dîyo mb:aamb:aa ngê mē pyodopyodo té. ^m

⁸ Nmî nuu ghi dmi numo nódo adí ya knomomê, ye yi kópu chedê ngê daawa pyódu. Pi kní y:oo Chóó Lémi u komo ala ngwo a kapí ngmê, ngmênê dîyo chedê ngê wa pyódu. Pi yoo kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, ngmênê dîyo chedê ngê wa pyódu. Chóó Lémi ngê kópu woni nmo dpo vyi té, nmî lama u ngwo dpí yaa dmi, ngmênê dîyo yi kópu chedê ngê amye pyódu. ⁹ Ala ngwo kópu pyile njini nmî lama a tóó, Chóó Lémi u komo dnyinté nmo kapí ngê, ¹⁰ ngmênê dini ghi n:ii ngê tpile yintómu ntênê anmî m:uu té, yi kópu yilí chedê ngê wa pyaa dmi. ¹¹ Dyimê pywuu nmye ngmênîné

^h12:27 Lóma 12:5 ⁱ12:28 Epeso 4:11-12 ^j12:31 1 Kódin 14:1

^k13:1 1 Kódin 12:31; 14:39 ^l13:4 Lóma 13:10 ^m13:7 1 Pita 4:8

kuwo. Dini ghi n:ii ngê tp:ee noo a ya, tp:ee u nuw:o a mênê yedoo a kwo, tp:ee u kópu dyuu yinoo a tpapê dé, myenoo a d:uud:uu dé. Dini ghi n:ii ngê määwe ngê ní pyodo, tp:ee u kópu dyuu nê kuwo ngê. ¹²Yi kópu u nt:u kópu ala. D:ââ pudu knî yi kââ dmi mbwaa paa ntee anyi m:uu té, Chóó Lémi u kópu yilî yinté nmo yenê too, ngmênê díyo nmî nkígh:ê ntênê anmî m:uu té. Chóó Lémi u kópu dyuu ala ngwo dnyinté nmî lama a kwo, u lama ntee nmo pyede, yi ngwo yinté nmî lama u nkwo wa yââ. ⁿ

¹³Ala kópu pyile knî chedê ngê daawa pyaa dmi, yoo yi nuu ghi dmi numo nódó ya ngmê, kélímî myomo, nmî Lémi u t:âât:ââ pyolo. Yi kópu pyile knî yi vy:o mwiyéni yi ndîîni, nmyi nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya.

**Chóó Lémi u komo kapî kada a
tóó, kn:aa dyámê dnye ngê
mbumu kuwó a tóó**

14 Ala kópu ndîî kópu ngê nmye choo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódó ntênê dny:oo ya. Myenté, u yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê dpodo íedê kaa nmîne, yi dpodo u ntââ ngê mye pyódu nmîne. Yi dpodo knî yi vy:o, Chóó Lémi u komo kapî yi ndîî kópu, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu pee tp:oo. ^{o2}Pini n:ii kn:aa dyámê dnye ngê doo u lama a mbumu yédi, myedaa pi knî yi lama a mbumu yédi, d:uuwodê w:ee t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o daa pi knî ye a mbumu yédi, ngmênê Chóó Lémi ka a mbumu yédi, u Ghê Dmi mbêmê ngmee u kópu dé dpî vyi té. ³Ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, pi knî ye a mbumu yédi, dpî ngee té, dpî wêdêwêdê kalê té, yi gha dmi myoo pywálî té. ⁴Pini n:ii doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi,

chóóchóó ye ngêêpî ngê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, Yesu u yoo yintómu ye ngêêpî too.

⁵U ya a nga a kwo, Nmyo yintómu u ntââ ngê nmyi pyaa dmi, kn:aa dyámê dnye ngê u ngwo anmyi mbumu, ngmênê ndêndê ngê u ya a nga a kwo, U ntââ ngê nmyi pyaa dmi, Chóó Lémi u komo u ngwo anmyi kapî. Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, kópu ndîî ye d:uud:uu ngê, ngmênê pini n:ii kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, daa kópu ndîî ye d:uud:uu ngê. Pi knî ye yi kópu dyuu daawa tpaa knomomê, ye angénté wa ngee té. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye wa tpaa knomomê, ye wa ngee té. ^p

⁶A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, kn:aa dyámê dnye ngê nmye anîn:aa mbumu knomomê, ye lónté an:uu ngee nmyo. Ngmênê Chóó Lémi u komo nmye an:uu kââ, ó kópu ngmê nmyi nuwo an:uu kwolo, ó nmye anîn:aa dêêpî, ye vyílo yi kópu knî y:oo u ngwo wa ngee nmyo. ⁷Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Nkéli mbywuu pââ dnyinté anyi wêê knomomê, ye pi knî y:oo u l:uu lónté wa mya ngmê.

⁸Myenté, lede yoo yi vy:o n:ii ngê nkéli dpuwo dpî wuu, l:uu dnyinté dpo yé knomomê, ye yi lede knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê, yi lama daadî ya yi ngwo l:êê, yi l:êê u tpile dé daawa l:âmo t:oo.

⁹Myenté, kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, ye pi knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê. Nmyi kópu dyuu módó wa ny:ee t:oo, yi mênê daawa kee dmi, adnyi ntéénté. ¹⁰Dyámê mbêmê dyámê mbêmê dnye dyêêdî daa ngmidi a tóó, yintómu yi nt:u dmi a pyede. ¹¹Ngmênê kn:aa dyámê pi nmî vy:o ngmadî kwo knomomê, chóó u dnye ngê nmo adî mbumu knomomê, ye lónté anmo

ⁿ13:12 1 Njon 3:2 ^o14:1 1 Kódin 12:31; 14:39

^p14:5 Dpodo 11:27-28; 15:32; 21:4,9-12

w:ee. Myenté yi pini ngê nmî dnye dmi myedaawa a w:ee. ¹²Nmyi wêdêwêdê kîgha mye yinté. U yi nmye a kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê kópu ndîi knî ngmênmi d:uu. Kópu n:ii ngê yoo dpî wêdêwêdê kwolo, yi kópu knî yi p:uu dmyinê ngêpê. ^q

¹³Pini n:ii doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, nmî Mî ka mî-choo ngêpê, u ntâa ngê paa pyódu ngê, pi knî ye chóó u kópu dyuu paa tpaá ngê. ¹⁴Dini ghi n:ii ngê kn:aa dyámê dnye ngê n:aa ngêpê yédi, a ghê dmi ntênê a ngêpê yédi, ngmênê daa a lama n:aa mbumu yédi, a nuw:o a lîme yédi. ¹⁵Yi kópu u l:êê díy:o ghê dmi mbêmê n:aa ngêpê yédi, a nuw:o mbêmê myenî ngêpê yédi, ghê dmi mbêmê n:aa wéti yédi, a nuw:o mbêmê myenî wéti yédi. ¹⁶Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê ghê dmi mbêmê Chóó Lémi dpî chaa kwolo, pi knî y:oo angênté wa vyi ngmê, Ndê kópu, mu kópu u díy:o daa yi lama dpî chaa kwolo. ¹⁷K:omo tpile yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpî chaa kwolo, ngmênê yoo d:uudpî ngee té.

¹⁸Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o u ntâa ngê dpo pyódu nê, kn:aa dyámê dnye ngê a mo dnyinté dîni mbumu yédi, yinté mbumu ngê nê t:ee kalê nmyoo. ¹⁹Ngmênê Yesu u yoo vy:o yinté ye dîni mbumu yédi, mu kópu u díy:o kn:aa dyámê dnye ngê kópu yono yono y:a ye wanî vyi knomomê, daawa a w:ee t:oo. Ngmênê kópu pyile njini a nuw:o mbêmê ye wanî vyi té, wa a w:ee t:oo, u ngwo wanî wêdêwêdê kalê té.

²⁰A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Tp:ee ntee a nuw:o yédi, yinté nuw:o dpî yé yó. Tpómu u lama dono ntee daa tóó, yinté dono nmyi mênê myekingê ya, ngmênê pyâawe mâawe ntee a nuw:o nyédi, yinté dmy-

inê nuw:o. ^{s21}Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté ló dini a d:êê ngópu, apê,

A yoo knî y:oo a dnye daa nyêmi ngópu,

u l:êê díy:o kn:aa yéli wanî ngee té, kaa taa ngê a yoo knî ye adnyi mbumu, yi chóó yi dnye ngê ye amyidnyi mbumu,

ngmênê a yoo knî y:oo a dnye myedaawa ny:ee ngmê. ^t

²²Yi kópu u l:êê díy:o, yélini nmî Lémi ka daa kêlîmî té, dini ghi n:ii ngê kn:aa dyámê dnye kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ala kópu u ngwo dny:oo tpaápê, apií, Yoo ndêndê vy:o dpîno wee, kuwa nmo wee, Lémi ndîi ngê wa kpada nmo. Yélini nmî Lémi ka a kêlîmî té, yi kópu d:uudpî vyi ngmê. N:ii ngê Chóó Lémi u komo dpî kââ, Yesu u yoo dpî wêdêwêdê kalê té, ngmênê kuwa yéli kuu dé, d:uudpî ngee té.

²³Ngmênê Yesu u yoo yintómu nipi anmyinê wuwó knomomê, kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, yélini daa kêlîmî nyédi nmyi ngêpê têdê amye taa dmi, Yesu ka myedaawa kêlîmî mbê dmi, noko yewo, Kêdê ghéti dmi. ²⁴Ngmênê Chóó Lémi u komo anmyi kapî knomomê, pini n:ii daa kêlîmî yédi nmyi vy:o amyimê ghê knomomê, kópuni wa ny:ee té, u ngwo wa a w:ee, awo, Nê pi dono, a kpadakpada u maa p:uu n:aa kwo. ^{u25}Chóó u tumu kópu dé yi ngwo wa ny:ee té, yed:oo yu mbodo dê y:e wa ghê, Chóó Lémi wa chaa kwolo, nmyewo, Yâpwo ndêndê ntênê nmyi vy:o a kwo.

Nipi ngêpê u kópu dé

²⁶A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, pi ngmê ngê wéti kn:ââ a chapî ngê, ngmê ngê dêêpî a

^q14:12 Epeso 4:12 ^r14:15 Epeso 5:19

^t14:21 Is 28:11-12 ^u14:24 Njon 16:8

^s14:20 Epeso 4:14

yémî ngê, ngmê ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, ngmê kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye a tpiyé ngê. Kópuni yintómu nmye d:uud:uu tumo, yoo yi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o dmyinê d:uud:uu dé.

²⁷ Daa nuw:o mbêmê kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nmyi vy:o ndîi ngê kîngê pyódu. Pi miyó pyile choo ghodoghodo, ngmêngmênté dny:oo mbumu, yed:oo munto. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye mîchoo tpiyé. ²⁸ Dnye tpiyé pyu nmyi vy:o daachoo kwo knomomê, ye kn:aa dyámê dnye ngê pi doo u lama mêkîngê mbwólu, tumu choo ya, chóó u nuw:o k:oo Chóó Lémi ka mîchoo mbumu. ²⁹ Pi miyó pyile knî y:oo pi knî ye Chóó Lémi u komo dny:oo kapî, woni yoo yi kópu knî yi p:uu ntênê dny:oo nuw:o. ³⁰ Ngmênê Chóó Lémi ngê pi ngmê ka kópu m:uuwa a vyi knomomê, choo ghodoghodo, yi kópu pi knî ye choo tpaépê, n:ii mwiyé adî mbumu, mbwódo choo yââyââ. ³¹ Nmyo ngmêngmênté Chóó Lémi u komo dmyinê kapî, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo pèdê w:ee téne, wêdêwêdê ngê myepaa pyaa dniye. ³² N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo a kapî ngópu, nuw:o mbêmê a mbumu nyédi. Pi ngmê ngê danêmbum u yi choo kwo knomomê, ye komo kapî pyu mbwódo choo yââyââ, ³³ mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo daa kwo, Pi yilî dye ghi ngmîdi mbêmê dny:oo mbumu, ngmênê u yi u ngwo a kwo, a yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya.

Yesu u yoo knî yi vy:o, p:aani p:aani ntee a tóó, ³⁴ nmyi vy:o mye yinté choo ya, dini ghi n:ii ngê nipi nmyimo a wuwó knomomê, pyââ yoo tumu dny:oo ya, myedaadny:oo dêêpî. Kada daadnyen:aa wowo, mu kópu u dîy:o yinté

kópu puku yedê ngma a tóó. ^{w35} Myenté, kópuni daadnya a wopwe dé, yi moo knî ye p:o dny:oon:aa póó. Pyópuni ngêpê têdê chóó u nuw:o mbêmê adî mbumu knomomê, ye mywene u ngwo adî wowo.

³⁶ Lukwe dîy:o nmyi l:êê ghi dmi u mo dé? Mumdoon nmyinê nmye Chóó Lémi u kópu dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, mdoo nmo nmyi chóó nmyinê níuw:o ngópu? Nmyinê nmye pi m:uu u lama Chóó Lémi u kópu dyuu daangma a kwo? ³⁷ Pini n:ii ka ngmênê u kwo chóó Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, u Ghê Dmi mbêmê kópu yilî n:aa d:uud:uu too, yi pini ngê dpî vyi ngê, Nê ngê nmî Lémi u kópu ntênê yedê d:êê. ³⁸ Ngmênê yi pini ngê a dnye daawa ny:ee knomomê, u dnye u nkwo nangê ny:oo.

³⁹ A tidê mbwó yoo, ala danêmbum u dî al:ii n:aa yiyé. U yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u komo nmî kapî, myenté pi knî ye kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nangê kwódu. ⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, kópu yilî yintómu ntênê dmyinê d:uud:uu dé.

Yesu u pyidepyide u danêmbum

15 A tidê mbwó yoo, Yesu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, nmye mênîné vyîlîvyîlî té. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee tumo, ye nmyi kêlîmî mbê dniye, nmyi nuw:o dmi yi p:uu my:ee kaa ngópu. ² Yi kópu dyuu ka ntênê anmyi kêlîmî knomomê, dpodombiy:e anmyi mgîmî knomomê, ye nmî Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo.

³ Kópuni nmye n:uu vyi too, ala yi ndîi kópu. Kópuni puku yedê a pyede, Yesu Kédisu ngê yinê ntiye too, nmî dono chedêchedê u l:êê dîy:o pwene. ^{x4} Puku yedê kópu m:uu Yesu ngê mye ntiye ngê, dini ghi n:ii ngê kmênê ngópu, wo py-

^v14:29 Dpodo 17:11; 1 Tes 5:20-21 ^w14:34 1 Kódin 11:3; 1 Tim 2:11-12

^x15:3 Is 53:8-9

oloni ngê mēdê pii wo. ^{y5} Myenté, Pita ka chóóchóó a kēma ngê, u dyépi y:a mē miyó knî ye chóóchóó myedê kēma ngê. ^{z6} U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu limo yono y:a pwodo knî ye chóóchóó ye a kēma ngê, nipi m:uu ngópu. Yi yéli ka pyede, knî ngmê wunê kî dpî dniye. ⁷ U kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ka chóóchóó a kēma ngê, u dyépi yintómu knî ye chóóchóó mēdê kēma ngê.

⁸ K:omo tpile d:oo u pee pini ngmê, ngmênê kuwókuwó dini ghi ngê chóóchóó a ka myedê kēma ngê. ^{a9} Yesu u dyépi knî yi vy:o kuwó nînê tóó, a pi tēdê, doo u ntāā dyépi ngê daap:aa pyodo, mu kópu u dīy:o Yesu u yoo kīnoo a vyee dé. ^{b10} Ngmênê Chóó Lémi ngê daa kpada noo, kópu mb:aa a nga yi d:uu ngê, a ngmidi noo, u dyépi ngê a pyódu noo. Daa módó a ngmidi noo, mu kópu u dīy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, dyépi yoo nî t:ee kalê too. Daa a chóó a wēdēwēdē mbēmē nî t:ee kalê too, Chóó Lémi u wēdēwēdē mbēmē n:aa dpodo yédi. ¹¹ Yi dyépi knî yi k:i kópu mu ngmidi dyuu yino tpapê ngê, vyílo yi kópu knî ye nmyi kēlīmī mbē dniye.

Nmî pyidepyide u danêmbum

¹² Pi knî ye nmo tpapê ngê, yenmîmo, Yesu ka a pii wo. Lukwe dīy:o nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Pi dpî pw:onu, mēd:uudpo pyidu. ¹³ Yi kópu wo ndê kópu, ye pyidepyide daapê tóó, Yesu Kédisu myedaapêdê pii wo. ¹⁴ Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye u kópu dyuu módó pono tpapê, módó u kwo p:ee kēlīmī mbē dniye. ¹⁵ Pyidepyide wodaa tóó, ye Chóó Lémi p:uu nmye pono kēēmī kapî té, mu kópu u dīy:o nmyenmîmo, Chóó Lémi ngê Yesu

Kédisu kpēênī mēdê pyidu ngê. ^{c16} A tīdê mbwó yoo, pyidepyide wodaa tóó, ye Yesu Kédisu daapêdê pii wo. ¹⁷ Myenté, Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye módó u kwo p:ee kēlīmī té, nmyi dono daapî chedê too. ¹⁸ Yesu u yoo vy:o yélini wunê a dpî dniye, angētē pī pyaa dniye, yi l:āmo dmi pēdê ngēpa wo. ¹⁹ Pyidepyide wodaa tóó, ye daapod:o pii dmi, dyámē mbēmē kópu knî yi p:uu pono nuw:o té, dyámē mbēmē tpēmi yi dono yilī módó pēnmīnē vyīmī té, kuwókuwó wēni ngê mb:aamb:aa daapod:o pyw:oo, ngópuch:anê ndīf ngê pudu pyaa dmi. Dini ghi n:ii ngê dyámē mbēmē dono nmīnē vyīmī té, nmī nuw:o dmi nmī pyidepyide p:uu a kwo.

²⁰ Ngmênê dp:oo ngópuch:anê yoo, Yesu Kédisu kpēênī mwiyé a pii wo, nmī kada ghê wo, yinté amyino pii dmi. ^{d21-22} Adam ngê pwopwo u kn:āā ntee a chópu, Yesu Kédisu ngê pyidepyide u kn:āā yinté mye chópu. Nmo yintómu anmī pw:oo dmi, mu kópu u dīy:o nmī kn:āā mu ngmidi, Adam. Yesu u yoo mye yinté. Yesu Kédisu ngê chóó u kwo a kâādī nmoo, yinê amêdê pyidu nmo. ^{e23} Chóó Lémi ngê kópu yilī yintómu u máló dpî d:uu té. Yesu Kédisu mwiyé a pyidu ngê, nmī kada kâā. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, yi ngwo wa a pyidu nmo, yélini yi k:i u kwo nmo kēlīmī té. ^{f24} Kuwókuwó wēni ayi d:ii, Yesu Kédisu ngê kada pini yoo wa a gh:ay té, nkwépi yoo wamyedê gh:ay té, pi yintómu adī y:enê dé, u Mī Chóó Lémi u maknopwo wa yé té. ²⁵ Yesu king ngê adī ya, yélini p:uu adnyi l:êê, yu yodo u maknopwo wa yé té. ²⁶ Kuwókuwó dini ghi ngê pwopwo yu yodo u maknopwo wamyé, yélini pw:oo dniye wa a pyidu té.

^y15:4 Dpodo 2:24-32; Luukî 24:46 ^z15:5 Luukî 24:33-34,36

^a15:8 Dpodo 9:3-6 ^b15:9 Dpodo 8:3 ^c15:15 Dpodo 4:33

^d15:20 1 Tes 4:14 ^e15:21-22 Lóma 5:12,18 ^f15:23 1 Tes 4:16

^{g27}Puku yedê alanté a tóó, tpile yintómu u maknopwo dny:oo ya. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi Tp:oo u maknopwo daawa yââ, ^{h28}ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê tpile yintómu Tp:oo yu yodo u maknopwo wa yé té, Tp:oo Chóó Lémi u maknopwo wa yââ, tpile yintómu Chóó Lémi u maknopwo u ngwo adnyi ya.

²⁹Yélini wunê a pw:oo dniye yi l:êê díy:o, pi woni knî y:oo mbápitísím dpo ngee ngmê. Pyidepyide wodaa tóó, ye yinté daapí d:uu ngópu. ³⁰Pyidepyide wodaa tóó, ye pono nkîngê té, Yesu u pi pi knî ye daapono tpapê. ⁱ³¹A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê a ngee noo, u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo. Yi kópu ngê nmye nîné kpaa, dîní k:omodanê, dye ghi yintómu pwopwo u keñe t:âmo n:aa kwo. ³²Layoni ngê pi ntee dpî vy:a, Epeso tpémi mye yinté dé, a vyee u yi y:e a kwo. Pyidepyide wodaa tóó, ye al:ii yi vy:o daapínîn:aa dpodo. Pyidepyide wodaa tóó, alanté p:oo nuw:o té, pînmî, Nté ndîi yilí ma koo, mbwaa yilí nda koo, mää m:ii anmî pw:oo dmi. ^{j33}A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo yinté kópu a tpapê tumo, maa dono p:uu kîngê kaa nmyo. Nmyi lama ka tóó, yoo dono yi vy:o pini n:ii a kwo yédi, u l:êê ghi dono ngê dpî pyódu. ³⁴Dono u maa a kuwo yó, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Mywene nmye choo kwo. Nmyi vy:o knî ngmê yi lama Chóó Lémi daa tóó. ^k

Nmî Lémi ngê ntee wa a pyidu nmo

³⁵N:ii pyidepyide ka daa kélímí, a ka wa a póó, a ka wo, Pi dpî pw:onu, angénté amêdê pyidu? A ka wo, Doo u ntââ. A ka wo, Ntóó wa mg:eme, yi pini p:uu angénté too amêyi ya. ³⁶Yi pini mbodo podo. L:êê yini w:uu ó ló ntini

w:uu ngomo k:oo adí ya, doo u ntââ daawa pyidu. Ngmênê têtê mênê anyi ntówo, u ngwo dpî pyidu. Pi mye yinté. N:ii a ya yédi, too yi ngwo d:uudpî ngmêê, ngmênê dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê kamî ngê moo pyidu. ³⁷Myenté, têtê mênê daa yi ayi ntówo, ngmênê w:uu ayi ntówo, witi w:uu ó ló ntini w:uu. W:uu têtê mênê ntee anyi ntówo, yinté d:uudpî k:aa, ngmênê yi ngê dpî pyódu, yââ nkwoodo yilí dpî ghê. ³⁸Chóó Lémi ngê dpo pyidu, yi ngê dpî pyódu. Ntee doo a nuw:o, yinté d:uu ngê. Yi yintómu yi dyêêdí dyêêdí a tóó, yi w:uu u mo u mo dé. ^l

³⁹Tpileni yi ghê a pyede, mye yinté dé, yi dyêêdí dyêêdí a tóó. Pi too u mo, tpile tp:oo too u mo, ímê too u mo, te too u mo.

⁴⁰Tpileni mbóó dyámê yi mbêmê a pyede, mye yinté. Woni knî yi wuu ndîi, woni knî yi wuu daa ndîi. ⁴¹Kââdí u wuu ndîi, d:ââ u wuu pee tp:oo, pudu knî yi wuu têtê. Myenté pudu woni knî yi wuu ndîi dé, woni knî yi wuu têtê dé.

⁴²Pyidepyide mye yinté. Pini n:ii dpî pw:onu, yinté mēdaawa a pyidu. Pini n:ii dpî pw:onu, têtê ngê dpî ma, chedê ngê dpî pyódu. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, mēdaanmî pw:oo dmi, chedê ngê daanmî pyaa dmi. ⁴³Pini n:ii dpî pw:onu, u wêdêwêdê chedê ngê dpî pyódu, u pi dpo ghay. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, nmî wêdêwêdê ndîi ngê wamye pyódu té. ^{m44}Ala ngwo nmî nuw:o knî y:oo yinê a mbêpê kîgha nmoo, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî ghê dmi knî y:oo y:oo adnyi mbêpê kîgha nmo. Ala ngwo nmî pââ dmi ntee a pyede, mu dini ghi ngê nmî ghê dmi

^{g15:26} Tpyuu 20:14 ^{h15:27} Psalm 8:6 ^{i15:30} 2 Kódin 4:10-11; 11:26

^{j15:32} Luukí 12:19-20 ^{k15:34} Lóma 13:11; Dpodo 26:8 ^{l15:38} Gen 1:11

^{m15:43} Pilipay 3:20-21

knî yi pââ dmi amyednyin:aa ya. ⁴⁵Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó.

Mwiyémwiyé pini, Adam,

pi ngê pyodo, ghê u mênê yaa wo.

Adam nmî kn:ââ ngê ntee pyodo, Yesu ghê kamî u kn:ââ ngê yinté mye pyodo.

ⁿ⁴⁶Too pee u kópu dé mwiyé pyaa dniye, ghê kamî u kópu dé kuwó pyaa dniye.

⁴⁷Chóó Lémi ngê mwiémwiyé pini tēpê ngê l:âmo ngê, myomoni mbóó p:uu a ndê wo. ^{o48-49}Pini n:ii tēpê ngê l:âmo ngê, ntee doo ya, yinté myeno pyede, u nt:anê nmî yaa dniye. Pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, u yoo mye yinté dé, ntee a tóó, yinté wa pyódu nmo.

⁵⁰A tîdê mbwó yoo, ntee nmo pyede, doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo yinté daanm:uu ghê dmi. Mbyuu too n:ii nmî p:uu a t:a mo, nmî p:uu daadpî ya, chedê ngê wa pyaa knî. ^{p51-52}Tumu kópu ngma ala, p:uu dmyinê nuw:o. Yesu u yoo vy:o yéli knî ngmê ghêlî daawa pw:oo dmi, Yesu u ngwo wa a diyé. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, nkéli dpuwo u dnye anmî ny:oo. Enjel knî y:oo mēdaa-muwa wêê ngmê. Yélini mwiyé a pw:oo dniye, yi ngwo wa a pyidu té, mēdaawa pw:oo dmi. Lîmîlîmî ngê yi ngwo amye ngmêê nmo, kamî ngê wa pyódu nmo. ^{q53}Ala ngwo n:ii dpî pw:onu, mbyuu too dpî mg:eme knî. Yi ngwo doo u ntââ mēdaanm:uu pw:oo dmi, myedaanm:uu mg:eme dmi. ^{r54}Mbu ntee dpî kyopwo, dîné dpo kuwo, kamî ngê dpî pyódu, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi wa a diyé, yinté kamî ngê wa pyódu nmo. Kópuni puku yedê a tóó, nmî Lémi ngê wa ntiye, pwopwo wa a pw:ono, d:ud:umbiy:e wa chedê. ^{s55}Kópuni puku yedê a tóó, nmo tpapê ngê, nmîmo,

Pwopwo wa dîpî, daawa t:ee kalê nmo,

nmî némi dmi daawa dyênê.

⁵⁶N:ii ngê Chóó Lémi u dēêpî kópu dyuu d:uudpî chāpu, dono dpî d:uu, d:ud:umbiy:e dpî pw:onu. ^{s57}Ngmênê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, pwopwo ka w:êê nmoo, kwunok-wuno koo, Chóó Lémi mye kwunokwuno koo.

⁵⁸A tîdê mbwó yoo, nangmê kede, nmî Lémi p:uu dpodonni nmye dódó ngmê, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, mu kópu u dîy:o yinê a ngēêpî nmyo, doo u ntââ daanmyi dēê dmi. ^t

Ndapî ngēêpî u danêmbum

16 A tîdê mbwó yoo, kópu m:uu p:uu nmye nîné danê. Yesu u yoo yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, ndapîni ye nmye dyede ngmê, alanté dmyina a ngēêpî. Kópuni Nkalásiya tpémi ye nî vyyu, myedmyinê d:uud:uu. ^{u2}Wiki yintómu knî yi k:oo, mwiémwiyé wéni ngê, ndapî dmyinê kéké. Nmyo ngmêngmênté n:ii ngê ndapî ndîi choo kmênêkmênê, ndîi choo kéké. N:ii ngê ndapî tēdê choo kmênêkmênê, tēdê choo kéké. Yi ndapî dpî wiye yó. Dini ghi n:ii ngê p:aa t:aa, ndapî mēdaapîné ngee. ³Dini ghi n:ii ngê anî t:aa, pi miyó pyile dpî ngmîdi yó, pwēepwēē pee ngmanî d:êê, ye wanî y:oo, yi ndapî Njedusalem y:ooowa úuw:o ngmê. ⁴Paa u ya a nga adî kwo knomomê, ye a k:ii nipi anmî lee dmi.

Póól paani p:uu dpîmo nuw:o

⁵Másídóniya Wee u kwo p:aani p:aani mwiyé anî lê, kuwó y:i nmye anê lê. ^{v6}D:ââ miyó pyile nmyi vy:o anîn:aa kwo, ndoo apê tpîi yópu y:i anîn:aa t:âât:ââ dē. U kuwó dini ghi ngê, kwéli

^{n15:45} Gen 2:7; Njon 6:63 ^{o15:47} Njon 3:31 ^{p15:50} Njon 3:5-6

^{q15:51-52} 1 Tes 4:15-17 ^{r15:53} 2 Kódin 5:4 ^{s15:56} Lóma 6:23

^{t15:58} Nkal 6:9; Tpyuu 14:13

^{u16:1} Lóma 15:25-26; 2 Kódin 8:1-9; Nkal 2:10 ^{v16:5} Dpodo 19:21

anî lê, tpileni u ya a nga adnyi kwo, dpî ngee nódó. ⁷U ya a nga daa kwo, Wo pyile njini nmyi vy:o nîn:aa kwo. Nmî Lémi ngê ala kópu a ka daawa a kwódu knomomê, ye dye ghi daadîi nmyi vy:o anîn:aa kwo.

⁸Ngmênê Epeso ghêlî daanê kuwo, Péntikos u Naa mwiyé wa d:ii, u ngwo anê lê. ⁹K:omo tpile pi yilî a p:uu a d:uu té, ngmênê pi mē yilî knî y:oo yi ngópu dmi dē kpēmî t:oo, nmî Lémi u kópu dyuu a nyēmî tumo. ^w

¹⁰Dini ghi n:ii ngê Timoti nmye wa lee knomomê, u kwo dmyinê vuywo, myedmyinê chāachāa, mu kópu u dīy:oo nmî Lémi p:uu ntee n:aa dpodo, yinté mye dpodo. ^{x11}U pi nangê ghîpî, ngmênê mb:aamb:aa ngê dpo ngee yó, a ka u ngwo pēdê lee we, mu kópu u dīy:oo nmyi mbwó yoo yi k:ii anmîno t:âat:âa. ^y

¹²Nmî mbwó Apolosa p:uu kópu nmye ngmênê tpapê. U ya a nga a kwo, Nmyi mbwó knî yi k:ii nipi nmye wa lee dmi, yi kópu p:uu dyaa u kwo nî chedê ngê, ngmênê nî dîpe, u yi u ngwo daa kwo, Ala ngwo nê lê. Dini ghi n:ii ngê u nuw:oo ngê wa a vyi, u ngwo nmye wa a lê. ^z

Póól u nd:uu tpapê

¹³A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo, mb:aamb:aa ngê dmyinê kēlîmî, namê nkîngê, dpodombiy:e dmyinê dpodo. ^{a14}Dye ghi yintómu nmyi nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya.

¹⁵A tîdê mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, Stepanas mupwoknî mb:aamb:aa ngê dmyinê chāachāa dé. Nmyi lama ka tóó, Kîdiki Wee u kwo Yesu u yoo vy:o mwiyé a

ghê dniye, ntênê nmyi vy:o a dpodo nyédi, a wēdēwēdê kîgha nmyoo. ^{b16}Yi dnye dmi dmyinê nyēmî dé, yélini yi k:ii a dpodo nyédi, myedmyinê chāachāa dé. ^{c17}Dini ghi n:ii ngê Stepanas p:uu Pódyunatas pini dē Akaikas nmyinê t:ee dumo, a ka nmyinê dy:ââ tumo, a gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Noo a tpy:ootpy:oo nmyo, a nuw:oo mb:aamb:aa ngê y:oo mē pyódu ngópu. ¹⁸Kópuni yilî nmyi p:uu noo a nuw:oonuw:oo dé, yi kópu yilî ntênê a ka kîmîné nté tumo, a nuw:oo u ngwo a ka mēdê diyé wo. Kópuni nmye adnyi tpapê dé, nmyi nuw:oo dmi y:ooowa l:âmo t:oo. Yinté pini yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê chāachāa dé.

¹⁹Yesu u yoo p:aani p:aani yélini Esiya Wee u kwo a pyede, yi mb:aamb:aa nmye dē dy:ââ ngmê. Yesu u yoo yélini Akwila cha Pîdisila yi ngomo k:oo nipi wunê wuwó ngê, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. ^{d20}Al:ii Yesu u yoo vy:o yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. Nmyi tîdê mbwó knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê dpo numo chipé tóó.

²¹Nê Póól, a chóó a kēê ngê nîné chipéchipé nmyo, ala pweepwee pee ngê.

²²N:ii nódó nmî Lémi u nuu ghi daadî ya, nmî Lémi ngê dpî dyênê ngê. Nmî Lémi lîmîlîmî ngê dpo pwiyé we. ^e

²³Nmî Lémi Yesu ngê choo a ngēêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo.

²⁴Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo ngmîdî ngê pyódu nmoo, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódó ka tóó.

Wu u dí.

^w16:9 Dpodo 19:1,8-10 ^x16:10 1 Kódin 4:17 ^y16:11 1 Tim 4:12

^z16:12 1 Kódin 3:6 ^a16:13 Epeso 6:10 ^b16:15 1 Kódin 1:16

^c16:16 1 Tes 5:12 ^d16:19 Lóma 16:3-5 ^e16:22 Nkal 1:8-9; Tpyuu 22:20

2 KÓDIN

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê 1 Kódin d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, yi ngwo Epeso doo dpodo. (Dpodo 19)

Ala puku dmi u pi 2 Kódin. Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, ala puku yedê daa pweepwee pee ngmidi ye tóó, ngmênê miyó ye tóó. Yinê ye Póól ngê nod:enod:e u kópu dyuu mwiyé ye yi d:êê ngê, ala puku yedê a tóó, kn:ââ 10, u dí kn:ââ 13. Póól ngê yi nod:enod:e u kópu dyuu ye d:êê ngê, Taitas ngê ye núwo, mu kópu u díy:o Kódin tpémi woni kní y:oo Póól u wépi a pwaa ngópu, yinê ye Póól daa Yesu u dyépi ngmê. Yi kópu dyuu ghêlî ye daa d:êê ngê, ngmênê Póól Kódin chóó loo. Pi ngmê ngê u pi dyênê ngê, (2 Kódin 2:5-8, 7:12) wod:oo Póól ngê a kuwo too, Epeso mê diyé wo, y:i nod:enod:e u pweepwee pee yi ngwo mî d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Epeso a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo wo, Tí dówas mî tee wo, y:i doo dpodo, daa dye ghi daadîf. (2 Kódin 2:12-13) Yi ngwo Kódin tpémi yi p:uu u nuw:o doo kwo, doo nuw:onuw:o dé, wod:oo Tí dówas a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo y:i wo wo, Másídoniya Wee u kwo mî tee wo. Y:i doo ya, Taitas y:i mîné pyw:ângo. Taitas Kódin a ndê wo, mdoo u kwo yinê a núwo, kwo, Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi kî ngmêê tumo, mēkíyedê chāāchāā ngi. (2 Kódin 7:5-16) Póól u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mé pyodo, pweepwee pee m:uu ye dy:ââ ngê, ala puku yedê ka tóó, kn:ââ 1, u dí kn:ââ 9.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Kódin, myenté yi wee u

kwo p:aani p:aani, nmî mbwó Timoti k:ii ala pweepwee pee nmye nyinê dyede. ²Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól ngê Chóó Lémi u ngwo doo kwunokwuno

³Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, u kwo nmo ch:anêch:anê nyédi. Dini ghi n:ii ngê nmî nuw:o dmi dono ngê dpî pyódu, yinê moo l:âmo té. ⁴Dini ghi n:ii ngê ló dono ngmênminê vyîmî ngê, nmî nuw:o dmi yinê moo l:âmo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Yélini y:oo dono wunê vyîmî ngmê, yi nuw:o dmi yinté nmî l:âmol:âmo té. Yi nuw:o l:âmol:âmo u ntââ ngê nmo pyede, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê nmî nuw:o dmi mwiyé a l:âmo ngê. Nmî nuw:o dmi mwiyé wodêpê l:âmo ngê, ye yoo yi nuw:o dmi lukwe mbêmê pînmo l:âmol:âmo té. ⁵Yesu Kédisu ngê dîngîdîngî ntee dnyinê ngê, dîngîdîngî yinté myino dnyinêdnyinê, nmî nuw:o dmi yinê moo l:âmo. ⁶Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî nmîné pyw:êmî ngê, nmyi nuw:o l:âmol:âmo u l:êê díy:o yi dîngîdîngî nmo dnyinêdnyinê ngê, u yi nmo daa kwo yédi, Nmî Lémi u maa kn:aadi y:e. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê nmî nuw:o dmi moo l:âmo, nuw:o l:âmol:âmo pyu ngê dpî pyódu nmo. Dîngîdîngî n:ii nmîné vyîmî ngê, dini ghi n:ii ngê yinté dîngîdîngî nmyinê vyîmî ngópu, nmyi nuw:o dmi nmo l:âmol:âmo too. ⁷Yi kópu u l:êê díy:o nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê daawa a kuwo nmyo. Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî anmy:aa a vyîmî, nmî Lémi ngê nmyi nuw:o dmi amaa l:âmol:âmo.

⁸A tídê mbwó yoo, dononi Esiya Wee u kwo nîmo pyw:ee too, u ya a nga a

^f1:3 1 Pita 1:3; Lóma 15:5-6

kwo, Nmyi lama dny:oo a ya. Yi dono d:ud:umbiy:e a pwo nî módu, nê ng-mênê, Yi dono vy:o daanê pwii, awêde n:aa pwoowo, ⁸⁹pi knî y:oo a vyee nê. Yi kópu a nga pyodo, mu kópu u dîy:o a nuw:o a chóo a p:uu daadî kwo, ng-mênê Chóó Lémi p:uu choo kwo, pini n:ii ngê pi ntóó kpêênî dpo pyidu. ¹⁰A vyee a nkîgh:ê chono nî módu, ngmênê yi kêlî yinê dyé noo, yinté dono vy:o amê dyé nê. A lama ka tóó, ntênê amê dyé nê, ¹¹mu kópu u dîy:o a l:êê dîy:o nmyinê ngêpê nyédi. A l:êê dîy:o anmya a ngêpê, ye nmî Lémi ngê a vyee têdê amêdî dyédyé nê, pi yilî knî y:oo nmî Lémi u ngwo adnyi kwunokwuno.

Póól ngê Kódin tpémi ye u ngwo yepê, Dîpî dóó nmyoo

¹²Kódin tpémi, kópu ngmê u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a lama a tóó, dîpî dóó nmyoo. Dyámê wope wope pi knî ye ntee nîmo mbumu yédi, nmyi vy:o yinté myenoon:aa mbumu. Dîpîn:aa dóó nmyoo, kópu nmye myedîp:ê wópu ngê. Daa a chóo a nuw:o mbêmê nmye noon:aa mbumu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa mbumu. ¹³⁻¹⁴Pweepwee pee yedê nmye dênoo a mgongo, nê, Pêdê kp:aa y:e, myepêdê w:ee y:e. Kópuni ala ngwo dnyinté nmyi lama a tóó, u ya a nga a kwo, Ntênê pêdê w:ee yó. Yi kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, a gha nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê ntee wa pyódu, nmyi gha dmi a l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê yinté amye pyódu. ^j

¹⁵Dini ghi n:ii ngê nmyee a cháachâ nê, a nuw:o k:oo nê, Kódin tpémi my:oo an:uu wêdêwêdê kalê té. ¹⁶Nê, Kódin máádi mwiye anî kwolo, yi ntini anî yé,

Másîdóniya Wee u kwo u ngwo anî lê, myombó Kódin ye mêt:aa diyé, Njuda Wee u kwo paan:aa dy:ââ nêne. ¹⁷Ng-mênê nmye máádi dîp:ê kwólu. Lukwe, nmyinê nmye nê k:omodanê pyu? Nmyinê nmye nê mgîdî u yoo vy:o pini ngmê? Nmyinê nmye nê ngê kópuni u komo ngê a tpaê too, doo u gha vy:o kópu dé? ¹⁸Kêle, d:aa yinté pini. Chóó Lémi p:uu k:omodanê pee tp:oo ntee daa t:a, yinté a p:uu myedaa t:a, dîní dódó nmyo, d:aa nuw:o miyó miyó pyu. ¹⁹Pini n:ii u pi nmye n:uu vyu, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, daa nuw:o miyó miyó pyu. Sailas pini dê Timoti yi k:i, vyîlo yi pini p:uu nmye nmeen:aa danêmbum. Yi pini daa nuw:o miyó miyó pyu. Kópuni dpî vyi, ntênê dpî d:uu. ²⁰Myenté, kópuni yilî yi pi dmi Chóó Lémi ngê wunê a vyi too, Yesu ngê ntiye too. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, Yesu Kédisu u pi mbêmê pi knî y:oo dpo, Ndê kópu yila. ²¹Chóó Lémi ngê yinê a ng-midi nmoo, myedê ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo nipi kaa nmoo, daawa kée nmo. ²²U l:ii nmî p:uu t:àngo, u Ghê Dmi nmî mênê yó. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, dîyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. ^m

Kópuni u l:êê dîy:o Póól Kódin tpémi ye daa n:ee

²³Chóó Lémi u ngópu nmye dênîné k:omodanê, a gha myekíyedê yenê, ala kópu a ny:ee yó. Nmye dîp:ê n:ee, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo, N:uu kpada té. ²⁴Kópuni knî ye nmye kêlîmî té, daa yi kópu knî yi wátíwátí u l:êê dîy:o nmye anê lê, nmî Lémi ka ntênê nmye kêlîmî té. Ala kópu u l:êê

^{81:8} Dpodo 19:23; 1 Kódin 15:30-32 ^{h1:10} 2 Tim 4:18 ^{i1:12} 1 Kódin 1:17; 2

Kódin 2:17 ^{j1:13-14} Pilipay 2:16 ^{k1:20} Lóma 15:18-19; Tpyuu 3:14

^{l1:21} 1 Njon 2:27 ^{m1:22} Epeso 1:13-14; Lóma 8:16-17 ^{n1:23} Lóma 1:9

díy:o nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nê, W:aa pèdê pyw:ee y:e. ^o

2 A nuw:o k:oo kînî vyi, nê, Nod:enod:e mbêmê ye mēdaanî nî, yi gha dmi dono ngê mēdaan:uu pyódu. ^{p2}Nmyi gha dmi dono ngê wan:uu pyódu, ye a gha mb:aamb:aa ngê nanê wa pyódu? Daanmyi pyódu ngmê, noko dnyinté anmîn:aa ya. ³Yi kópu u l:êê díy:o nod:enod:e u pweepwee pee nmye nê d:êê ngê. U ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi a kada a ngmêê teñe, u ya a nga dêpwo kwo, Nod:enod:e mbêmê ye n:uu t:aa, nê, A gha dono ngê awêde amî pyódu ngmê, ngmênê vyílo yi yéli y:oo a gha mb:aamb:aa ngê y:oo paa pyódu y:e. Dini ghi n:ii ngê mb:aamb:aa ngê nmye ya nyédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myoo pyódu. ⁴Dini ghi n:ii ngê yi pweepwee pee nmye nê d:êê ngê, noo a nuw:onuw:o nmyo, a gha dono ngê doo a ya, nmyi l:êê díy:o dpodombiy:e myenoo a mbê. U ya a nga dêpwo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê nî pyódu. U ya a nga doo kwo, Yi lama pèdê yaa we, Nmî nuu ghi dmi nê nódó dnyinté dèdê tóó. ^q

N:ii ngê Póól u pi dyênê ngê, u danêmbum

⁵Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono d:uu ngê, daa a mo a nuw:o dyênê ngê, nmyi nuw:o dmi pee tp:oo mye dyênê ngê. U ya a nga daa kwo, Yi kópu nî dówo. ^{r6}Nmyi vy:o pi yilî knî y:oo yi pini kpada ngópu, namungê kpada. ⁷U dono nmyi kuwó p:ee kée yó, u nuw:o mē l:âmo yó. U nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê kîngî pyódu. ⁸Nîñê kwunokwuno nmyo, ala kópu u kwo dpî vyi yó, kwipi, Nuu ghi ntênê nmî nódó ka tóó. ⁹Ala kópu u l:êê díy:o yi pweepwee pee nmye nê dy:ââ

ngê, u ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi nî m:uu. Nê, A kópu yintómu wa ny:ee t:oo, ó daawa ny:ee t:oo? ¹⁰N:ii ngê dono dpî d:uu, dini ghi n:ii ngê u dono nmyi kuwó nmyo kéké ngópu, a kuwó myinî kéké ngê, yi kópu a nódó daawa kaalî. Kópuni dono a kuwó nî kée ngê, daa ndî kópu. Yi kópu nmyi l:êê díy:o a kuwó nî kée ngê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u dpodo yinî dódó ngê. ¹¹Setan ngê kîngî dóó nmo, kîngî chámê nmo. U dí nmî lama a tóó. ^s

Póól Kódin tpémi yi p:uu u ngwo doo nuw:o, Tídówas

¹²Dini ghi n:ii ngê Tídówas n:uu tee wo, nê, Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu pi knî ye nî vyi, yi ngwo nmî Lémi ngê Tídówas tpémi yi ngópu dmi a kpêmî too, mb:aamb:aa ngê a ka dnya a ng:aa. ¹³Ngmênê dye ghi yintómu noo a nuw:onuw:o nmyo, u ya a nga doo kwo, Nmî mbwó Taitas nê pyw:oo, nmyi p:uu kópu a ka ngmênýi vyi ngê. Dêpê pyw:ângo, wod:oo Tídówas tpémi ye nd:uu nî vyi, liyê nkéli k:oo nî wo wo, ala Másídóniya Wee u kwo n:uu tee wo. Taitas al:ii nîmo pyw:ângo, nmyi p:uu kópu mb:aa yilî nî nyongo, a nuw:o mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Chóó Lémi ngê dpodoni nédê Póól kââ

¹⁴Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u pee kaa nmoo, Setan u pwo dpî yé nmo. Mtyîmî nêñê tuu kuughê ntee anyinê ny:oo, nmî Lémi ngê yi yini tuu ntee tpile ngê dpî pyódu nmo, p:aani p:aani a dyede nmoo, u kópu dyuu pi knî ye nmo ñeñe ngê. ^{t15}Yi kópu dyuu pi yintómu knî ye nmo tpapê ngê, yélini nmî Lémi u maa p:uu a wee, ye nmo tpapê ngê, mgîdí u yoo knî ye myeno tpapê ngê. ^{u16}Mtyîmî nêñê tuu

^o1:24 1 Pita 5:3 ^{p2:1} 1 Kódin 4:21 ^{q2:4} 2 Kódin 7:8-9 ^{r2:5} 1 Kódin 5:1

^{s2:11} Luukí 22:31-32 ^{t2:14} Lóma 6:17 ^{u2:15} 1 Kódin 1:18

ntee, nmî Lémi u yoo knî ye yinê ye nmo yinté yéli, mu kópu u díy:o maa mb:aa p:uu a wee. Pi ntóó tuu ntee, mgîdí u yoo knî ye yinê ye nmo yinté yéli, mu kópu u díy:o pwopwo u maa p:uu a wee. Dpodoni nmo dódó ngê, yi dpodo tédê n:uu ngmê u ntââ? Chóó Lémi ngê u ntââ ngê yinê dpî pyódu nmo, ¹⁷ ngmênê yoo woni daa yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu mbêmê a ndapî kmênêkmênê nyédi. D:aa yinté pini, pi dódó daa a tpile. Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo, u ngîma n:aa dpodo yédi. ^v

Kakêmê chámêchámê u pweepwee pee u danêmbum

3 Ndoo apê nmyinê nmye nê ngê u kakêmê nmo yedê chámêchámê. Kêlê, ló dini nmyi lama munî yaa wo. Yélini a kuwó nmye a lee dniye, Kódin, yi kakêmê chámêchámê u pweepwee pee nmye a nuw:o tumo, nmyimo a kpââ dé, u l:êê díy:o yi wépi dmi dpîp:e pwaa ngópu, ngmênê doo u ntââ pi ngê a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee d:uudpî d:êê, nmyi lama wunê munî yaa wo. Myenté, U ya a nga dêpwo a kwo, a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê y:e, kn:aa p:aani u ngwo nî lê. ^{w2} Pweepwee pee u ya a nga daa kwo, nmyo a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, nmyi nuw:o dmi nmyi ngmêê tumo, nmyi l:êê ghi dono nmyi kée tumo, l:êê ghi mb:aa nmyinê ngî tumo. N:ii ngê yi kópu wa ny:oo, awo, Nê ngê dpodo mb:aa yimî dóó. ³ Yesu Kédisu ngê kópu dyuu n:ii vyu, nmyi gha vy:o a chóó n:uu d:êê ngê, pi yintómu yi pweepwee pee u kpââ ngê u ntââ mbêmê a pyede. Daa d:êê u tpile ngê yi kópu dyuu n:uu d:êê ngê, ngmênê Chóó

Lémi u Ghê Dmi mbêmê ghê kamî nmyinê pyw:ee ngópu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu chêêpî kpââ p:uu wunê a d:êê too, ngmênê Yesu Kédisu u kópu dyuu a komo ngê nmye n:uu vyu, nmyi gha vy:o u ngwo n:uu d:êê too. ^x

Kââdí té kamî u danêmbum

⁴⁻⁵ Daa a chóó a nuw:o mbêmê n:aa dpodo yédi, ngmênê Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi ka a kââdí noo, a nuw:o p:uu a kwo, u ngwo n:aa dpodo yédi. A dpodo u l:êê díy:o d:aa u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê. ⁶ Daa a chóó yi dpodo íedê nî ghê wo, ngmênê Chóó Lémi ngê kââdí té kamî p:uu dpodo kalê noo, pi knî ye u ngwo n:aa tpapê ngê, yenîmo, Yesu Kédisu ngê u yi u ngwo a kwo, Kââdí té kamî mbêmê Chóó Lémi ka yoo nê kââdí té. Kââdí té mbwee alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Nju tpémi u kwo a kââdí too, u dêêpî kópu dyuu ye a y:ângo, ngmênê yi kópu dyuu dnyinté a chââchââ ngópu, pwopwo u maa p:uu a wee. Kââdí té kamî alanté a tóó, pini n:ii Yesu ka a kêlîmî, Yesu ngê u nuw:o dpî ngmêê, Chóó Lémi ka dpo kââdí, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi yi pini u mênê dpî yé, ghê kamî u ngwo dpo pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ^y

⁷ Kââdí té mbwee u dêêpî kópu dyuu Mósisi ngê chêêpî kpââ p:uu a d:êê ngê. Yi ngwo Chóó Lémi u wuu ndîi Mósisi u pwo mí kée ngê, u l:êê díy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. U kuwó dini ghi ngê yi wuu mbele tédê ngê a pyodo, ngmênê Yisiléli tpémi ye ndîi ngê modoo ya, daapîdnye y:enê. Pi knî y:oo kââdí té mbwee u dêêpî kópu dyuu dnyinté a chââchââ ngópu, u l:êê díy:o pwopwo u maa p:uu a wee, ngmênê kââdí té mbwee p:uu dpodo u pi

^v2:17 1 Pita 4:11 ^w3:1 Dpodo 18:27

^x3:3 Ex 24:12

^y3:6 Njon 6:63; Lóma 7:6

ndîi, u l:êê dîy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. ^{z8}Kââdî té kamî p:uu nmo dpodo té, yi dpodo u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi pi knî yi mênê u ngwo dpî yââ. Dpodoni nédê nmo wee, u pi ndîi, dpodoni Mósisi ngê doo a dódó, u pi tédê. ⁹Dpodoni Mósisi ngê a dódó u l:êê dîy:o, Nju tpémi yi kpadakpada tédê dpî lee dmi, ngmênê yi dpodo u pi ndîi ngê doo a ya. Dpodoni ala ngwo nmo dódó u l:êê dîy:o, Yesu ngê yoo yi dyââpe dpî pwaa té, kamî ngê dpî pyódu té. Yi dpodo u pi d:ud:umbiy:e ndîi, Mósisi nmî t:ee kwólu. ^{a10}Dpodoni Mósisi ngê a dódó, u pi ndîi ngê doo a ya, ngmênê ala ngwo tédê ngê dē pyódu. Kââdî té kamî p:uu dpodo u pi ndîi ngê dē pyódu. ¹¹Kââdî té mbwee u dye ghi machedê ngê dē pyódu, u l:êê dîy:o yi dpodo u pi tédê ngê dē pyódu, ngmênê kââdî té kamî chedê ngê daawa pyódu, u pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê adî ya.

¹²Nmî lama ka tóó, dpodoni nmo dódó, chedê ngê daawa pyódu, u l:êê dîy:o pi knî ye daanmî nkîngê, ye myedaanmî kedekede. ¹³Kópuni Mósisi ngê a d:uu ngê, yinté kópu daanmî d:uud:uu. Kpîdî pee mb:êêmb:êê ngê kwódo ng:oo dmi dpîmo a ngm:ââ, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê u wuu mbele tédê ngê dpîmo a pyodopyodo, u yi u ngwo dēpwō kwo, Yisiléli tpémi y:oo dny:oo yenê nê. ¹⁴Yi yéli yi ngîma mb:êê yinté kele, Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a ny:ee tumo. Ala ngwo mye yinté, yi mb:êê yi ngîma a t:a. Dini ghi n:ii ngê kââdî té mbwee u puku dmi dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo. Pini n:ii Yesu ka dpî kēlîmî mb:anê, Yesu ngê yi pini ngîma mb:êê dpo ngee, kópu yilî u ngwo dpo w:ee té. ^{b15}Nyââ, ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté. Mósisi ngê dēêpî kópuni a d:êê too, dini ghi n:ii

ngê dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo, mu kópu u dîy:o yi mb:êê yi ngîma mu t:a. ¹⁶Pini n:ii nmî Lémi ka dpo diyé, nmî Lémi ngê mb:êê ngîma dpo ngee. ^{c17}Nmî Lémi Ghê Dmi ye tóó, Setan kwulo dpo pwaa nmo, nmî mênê a ya yédi. ^{d18}Yélini yintómu yi k:ii Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye, mb:êê nmî ngîma daa t:a, nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmo y:enê ngê. Ntee a tóó, u Ghê Dmi ngê yinté pee tp:oo pee tp:oo a pyépi nmo, u dî, ntee a tóó, yinté pini ngê anmî pyaa dmi.

Nmî Mî ngê u wuu ndîi nmî pwo u ngwo kée ngê

4 Chóó Lémi ngê chóó a ngmîdi nmoo, u dpodo nédê a kaa nmoo, yi kópu u l:êê dîy:o daanmo a kedekede, doo u ntââ yi dpodo daanmî kpîpî. ²K:omo dyépi knî y:oo yoo ntee a dódó tumo, yinté daanmî d:uud:uu, mywene nmo wadî wowo. Doo u ntââ yoo daanmî dódó, Chóó Lémi u kópu ntênê nmo tpapê too, doo u ntââ daanmî ngmêê té. Chóó Lémi u ngîma nmo dpodo nyédi, u ndê kópu dé ntênê nmo tpapê too, u yi nmo a kwo, Pi knî y:oo yi ngwo pêdê w:ee y:e, awo, Yi p:uu dyââpe daa t:a. ^{e3}K:omo tpile Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa pi knî ye ntênê nmo tpapê too, ngmênê yoo woni knî y:oo d:uud:wodê w:ee t:oo, mb:êê yi ngîma a t:a. Yi yéli ndê u maa p:uu a wee. ⁴Yesu ka daa kēlîmî té, yi nuw:o dmi mgîdî vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dyámê u yâpwō Setan ngê ngwolo kâpwe ngê pyódu too, mb:êê yi nuw:o nédê tângo. U yi u ngwo daa kwo, Mgîdî u yoo knî y:oo Yesu Kédisu u wuu ndîi m:uu y:e, u kópu mb:aa dyuu mye ny:ee y:e. U lama a tóó, Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu Kédisu ndéndê ngê mye yinté. U yi u ngwo daa kwo, Pi knî y:oo

^{z3:7} Ex 34:30; Nkal 3:2-5 ^{a3:9} Lóma 3:21 ^{b3:14} Lóma 11:25

^{c3:16} Lóma 11:23,26 ^{d3:17} Njon 8:32,36; Lóma 8:2; Nkal 5:1 ^{e4:2} 1 Tes 2:5

mya y:e. ^{f5}Daa nmî chóó nmî p:uu pi knî ye nmîmo mbumu nyédi, ngmênê Yesu Kédisu p:uu nmo mbumu nyédi, yenmîmo, Nmyi kada pini ngê pyódu yó. Nmo, nmyi dpodo pyu yoo, mu kópu u díy:o Yesu nmyi lama paa yaa we. ⁶Chóó Lémi ngê yinê a vya, apê, Wo ngê mgîdí chaa ngê, wod:oo wo ngê mgîdí chópu, vyílo yi pini ngê u wuu nmî gha vy:o kée ngê. U yi u ngwo doo kwo, Yi yéli yi lama nî yââ, u l:êê díy:o Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, apê, Pi knî y:oo a Tp:ee p:uu paa m:uu nêne. ⁸

Dono vyîmî u nt:u kópu

⁷Chóó Lémi ngê dpodo ndîi nédê kaa nmoo, ngmênê nmî chóó nmî wêdêwêdê daa ndîi, dp:oo yi dpodo u ntââ dé. Pi knî y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê nmî p:uu paa m:uu y:e, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu pîdny:oo nuw:o. Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê ndîi mbêmê wodêpwo a ngêêpî nmoo, ye yamî d:ââ ntee dpî pwópu, yi dpodo nédê yinté p:oo pwaa dniye. ⁸Daa ng:êêntómu wêê nmî p:uu a pw:i ngópu, ngmênê nmî komo dmi ye pi daa kuwo ngê. Dye ghi knî ngmê ngê nmî nuw:o miyó ngê nmo dpî pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê dpô ngee nmo, dpîno dípedípe nyédi. ⁹K:omo tpile a kpakakpaka nmoo, ngmênê nmî Lémi ngê nmî mo d:uuwodê kuwo nmo. Dpodombiy:e a vyee nmoo, ngmênê nmî ghê d:uuwodê ngî t:oo. ¹⁰Yesu ntee vya ngópu, u yi y:e a kwo, Yinté my:oo vya té. Yi kwéli nmî p:uu ka pyede, mu kópu u díy:o pi knî y:oo nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu Kédisu ye wunê vya. ¹¹Nyââ, Yesu u l:êê díy:o dye ghi yintómu pwopwo kêpa nmo wee, ngmênê Yesu ngê moo dyé nmo, mu kópu u díy:o pi knî y:oo yi kópu

nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu ye wunê vya. ^{h12}Nmî dpodo u l:êê díy:o mgîdí u yoo knî y:oo nmî vyee u yi y:e a kwo, ngmênê vyílo yi dpodo u l:êê díy:o ghê kamî nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:i chedê ngê daawa pyódu.

¹³Doo u ntââ Yesu u pi tpaê daanmî yé, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka nmo kêlîmî té. Yinté kêlîmî p:uu puku yedê kópu alanté ngma a tóó,

Nî kêlîmî mbê wo,

u l:êê díy:o ye noo a danê.

¹⁴Nmî lama ka tóó, n:i ngê nmî Lémi Yesu kpêênî mêdê pyidu ngê, yinê amyedê pyidu nmo, mu kópu u díy:o Yesu u k:i ngmîdi ngê nmo pyede. Daa nmî mo wa a pyidu nmo, wamyedê pyidu nmyo, u ngîma nipi amî kaa nmo. ⁱ¹⁵Yi kópu yilî nmyi l:êê díy:o nmîné vyîmî too. U yi nmo a kwo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê pi yilî kóó k:oo nmî kââ, Chóó Lémi pêdny:oo kwunokwuno, u pi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we.

¹⁶Yi kópu u l:êê díy:o nmî dpodo têdê dpîno kedekede nyédi. K:omo tpile pi knî y:oo nmî pââ dmi a dyede tumo, ngmênê nmî Lémi ngê nmî gha dmi dye ghi yintómu mêtunê wêdêwêdê kígha too. ¹⁷Ala ngwo dîngîdîngî n:i nmo dnyinêdnyinê té, nmîné nmo têdê kópu dé. Dini ghi n:i ngê nmî Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê anmîn:aa ya. Yi ya mb:aa chedê ngê daawa pyódu. ^{j18}Kópuni dyámê mbêmê nmo a pyodopyodo nyédi, nmî nuw:o dmi y:i daa wee, mu kópu u díy:o chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê kópuni yilî doo u ntââ ngwolo ngê daanmî m:uu té, yi kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi a wee, mu kópu u díy:o chedê ngê daawa pyaa dmi. ^k

^f4:4 Epeso 2:2 ^g4:6 Gen 1:3; 1 Pita 2:9 ^h4:11 Lóma 8:36

ⁱ4:14 Lóma 8:11; 1 Tes 4:14 ^j4:17 Lóma 8:17-18 ^k4:18 Hipîlu 11:1-3

Nmî too pee ngmêêpî u danêmbum

5 Pi knî ye dpîno nkîngê té, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, Wa vya nmomomê, nmî Lémi ngê wamêdê pyidu nmo, nmî too pee kamî ngê wa pyódu té. Dyámê mbêmê nmî too pee kêêpî ngomo ntee tpile ngê a pyede. Dini ghi n:iî ngê chedê ngê wa pyaa dmi, Chóó Lémi ngê kamî ngê wa pyódu té, ngomo mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyaa dmi. ¹²Ala ngwo nmo nkîní pîpî nyédi, u yi nmo a kwo, Mbóó p:uu ngomo mb:aa knî yi k:oo nmîn:aa kwo. ^{m3}Yi ngwo nmî too pee kamî ngê wa pyaa dmi, daa kmêna mbwee ntee tpile ngê anmîn:aa ya. ⁴Dyámê mbêmê nmî too pee kêêpî ngomo ntee tpile ngê a pyede, dîngîdîngî nmo dnyinêdnyinê ngê, u l:êê dîy:o nmo nkîní pîpî nyédi. U yi nmo a kwo, Kêêpî ngomo nmo kuwo, ngomo mb:aa k:oo nm:uu kee dmi. Nyââ, u yi nmo a kwo, Nmî too pee tpalê dniye, kamî ngê pyaa dniye, chedê ngê daawa pyaa dmi. ⁿ⁵Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yinê l:âmo nmoo. Pi ngê dy:âma ndîî ntee dpî y:oo, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi yinté nmo a kpo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, nmî too pee kamî ngê wa pyódu té. ^o

⁶Pi knî ye dpîno nkîngê nyédi. Dye ghi yintómu nmî lama a tóó, dini ghi n:iî ngê nmî kêêpî ngomo knî yi k:oo nmo wee, daa nmî Lémi u p:o nmo pyede. ^{p7}Nmî Lémi dpîno y:enê, ala ngwo, ngmênê u kwo nmo kêlîmî té, u l:êê dîy:o p:uu nmo dpodo té. ⁸Nyââ, pi knî ye dpîno nkîngê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî kêêpî ngomo nmo kuwo té, dyámê mbêmê, nmî Lémi ka p:o nmî lee dmi. ^{q9}Ngmênê nmî Lémi ngê ghêlî k:iî daawa núw:o nmomomê, nmo mye

u ntââ. K:omo tpile dyámê mbêmê anmî ya, ó u kwo anmî lee dmi, ngmênê u yi nmo ndêndê ngê a kwo, U nuu u kópu nmî d:uud:uu dé. ¹⁰Nmo yintómu Yesu Kédisu ngîma anm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo, nmo ngmêngmênté nmî pywuu dmi anmîmo ngee. Kópuni mb:aa dyámê mbêmê nmo d:uud:uu té, yi pywuu mb:aa anmîmo ngee, myenté kópuni dono yi pywuu dono amyen-mîmo ngee. ^r

Chóó Lémi ka yoo kâadikâadi

¹¹Nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê wa kóté kalê nmo, u l:êê dîy:o u kwo nmo nkîngê té, u yi nmo a kwo, Yoo yi nuw:o dmi nmî ngmêê té, daapaa kpada téne. Chóó Lémi ngê nmî gha dmi u kpêê dé, u lama a tóó, Nê ngê u dpodo ndêndê ngê a dódó. Na a ka yi kópu nmyi lama ndêndê ngê mye tóó. ¹²A chóó a pi dîní kmîmî. K:omo dyépi knî y:oo yi too pee mbêmê yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, ngmênê yi gha vy:o daa vwuwo nyédi. A p:uu kópu nmye d:a d:êê, mu kópu u dîy:o k:omo dyépi knî y:oo a pi wa dyênê knomomê, u ya a nga a kwo, Ye dpî vyi yó, yipi, Nê ngê nmî Lémi u dpodo ntênê a dódó, u gha ntênê a tóó. ¹³Yinê ye nê ghéti wo, ngmênê Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo. Nmyinê nmye nê doo ghéti wo, nmyi p:uu n:aa dpodo. ¹⁴Yesu Kédisu nódó nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó, u l:êê dîy:o u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. Nmî lama ka tóó, pi ngmîdi nmî l:êê dîy:o pwene. Dini ghi n:iî ngê u yoo vy:o nmî ghê dniye, nmî nuw:o dono mye pwene. ¹⁵Yesu nmo yintómu nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o apê, Ghê kamî pêdê pyw:ee y:e, yi chóó yi pono daapêdny:oo a vyápê, Yesu u pono

^{l5:1} 1 Kódin 15:47-49 ^{m5:2} Lóma 8:23 ^{n5:4} 1 Kódin 15:53

^{o5:5} Lóma 8:16,23 ^{p5:6} Hipîlu 11:13-14 ^{q5:8} Pilipay 1:23 ^{r5:10} Lóma 2:16

pêdny:oo a vyápê. Nmî l:êê dîy:o pwene, kpêênî mêtê pii wo. ^s

¹⁶ Dyámê mbêmê tpémi y:oo yoo yi pi dmi mbêmê ntee a myeme tumo, yinté myenmee a myeme dé, ngmênê ala ngwo yi kópu dpîno d:uud:uu. Yesu Kédisu yinté nmî myââ, nmînê nmo u pi têtê ngê nmo doo ya, ngmênê ala ngwo nmî lama ka tóó, u pi ndîi. ¹⁷ Pini n:ii Yesu Kédisu u yoo vy:o dpî ghê, kamî ngê dpî pyódu, u nuw:o mbwee dpî kée, nuw:o kamî p:uu dpî kaalí. ¹⁸ Chóó Lémi ngê yi kópu dpî d:uu. Wunê p:uu nnee a d:uu, ngmênê Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ngê chóó u kwo u ngwo mêtê kââdî nmoo, mye dpodo kalê nmoo. U yi u ngwo a kwo, Pi yilí u kwo nmo kââdî. ¹⁹ Y:i nmo dpodo té, pi kní ye yenmîmo, Nmî yikí dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono yilí daa nuw:onuwo too, u yi u ngwo a kwo, A ka nê kââdî té. Nyââ, nmî Lémi ngê yi dpodo nédê kaa nmoo, nmopê, Yoo a ka anyinê kââdî tóó. ^v

²⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu Kédisu komo nmo kapî ngê, Chóó Lémi komo myeno kapî ngê, nmo kwunokwuno nmyoo, nmyenmîmo, Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu d:uu mu yé yó, u pee ghê dmyeno, u pono dmyinê vyápê. ²¹ Yesu Kédisu ngê dono daangmê d:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî dono nédê kââ, nmî yikí dmi u pwo u ngwo ghay wo, u l:êê dîy:o pwene. U yi u ngwo doo kwo, A ka nê kââdî té, ntee n:aa tóó, yinté mye pyaa dniye, dono yi p:uu daapíchoo ya. ^w

Yoo yi ngêêpî u dye ghi

6 Nmî Lémi u k:ii nipi nmo dpodo té, u l:êê dîy:o nmîno kwunokwuno nmyo, nmyenmîmo, Chóó Lémi ngê nmî

l:êê dîy:o kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u wépi nangê puwâ. ² Nmî Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Dini ghi n:ii ngê u ya a nga doo kwo, Yoo nî ngee,

Yi ngwo nmyi ngêpê nî ny:ee too,

Nê, N:aa ngêêpî té, a kêê k:oo n:aa kapî té.

Kódin tpémi, ala kópu a ny:ee yó. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê yoo a ngêêpî, ala yi dini ghi. Ala ngwo u yi u ngwo a kwo, A kêê k:oo ní kaa té. ^x

Nmî Lémi p:uu dpodo têtê kópuni dnyimo a vyîmî dé

³ U yi nmo daa kwo, Pi ngmê ngê nmî dpodo p:uu dono kópu ngmê vyi ngê, u l:êê dîy:o nuw:o ngê nmo dpodo té. U yi nmo a kwo, Pi kní y:oo nmî Lémi u maa dny:oo kîgha, u l:êê dîy:o lvêê kpî té yi máádî p:uu daanmî t:oo. ⁴ U yi nmo a kwo, Pi kní y:oo mya nmîne, ala kópu nmî p:uu paa vyi y:e, Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Yi kópu u l:êê dîy:o, k:omo tpile ló dono kópu ndîi nmo a d:uud:uu tumo, ngmênê nmîno vyîmî tumo. Daa dono kópu ngmîdî nmîno vyîmî ngê, doo u ntââ ngê nmo dpî pyaa dmi. ⁵ Dpî mgîmî nmo, a kpakakpaka nmoo, mbwa k:oo a kmîmî nmoo. Dpodo ndîi yino dódó ngê, mgîdî vy:o nmo ngêpê nyédi, dye ghi kní ngmê ngê nmo dómudómu nyédi. ⁶ Nmî Lémi u maa ntênê nmî lama a t:a, dono nmî p:uu daa t:a. Lîmîlîmî ngê dpîno nod:enod:e nyédi, pi kní ye mb:aamb:aa ngê nmo vuywo nyédi. Nmî Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo dpodo té, yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó ntênê a tóó. ⁷ Kópu dyuu ndêndê pi kní ye nmo tpapê ngê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilí nmo chapî ngê. Yi kópu yilí yi l:êê dîy:o pi kní y:oo dpî mya

^s5:15 Lóma 14:7-8 ^t5:17 Njon 3:3 ^u5:18 Lóma 5:10

^v5:19 Kílosa 1:19-20 ^w5:21 Hipílu 4:15; 7:25-26

^x6:2 Luukí 4:19-21; Is 49:8 ^y6:6 1 Tim 4:12

nmo, dpo, Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Lede knî y:oo yi kaa taa, kâped:ê ntee a tpyé tumo, nmo my:oo yinté dé, kópu mb:aa nmo d:uud:uu too. Kópu mb:aa n:ii nmo tpaê too, yi kópu knî y:oo yoo dpo châpwo t:oo. ⁸Nmî Lémi p:uu dpodo têdê dye ghi knî ngmê ngê a châachââ nmoo, dye ghi knî ngmê ngê dpî mb:ii nmo. Dye ghi knî ngmê ngê nmî p:uu a danê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê a chaa kîgha nmoo. Yinê ye nmo k:omodanê pyu yoo, ngmênê ntênê nmo mbumu nyédi. ⁹Yinê ye nmo n:uu dé, ngmênê pi yilî yi lama nmo pyede. Yinê ye daa kê-makêma nmo pwopwo té, ngmênê anmî pyede. A kpakakpaka nmoo, ngmênê anmî pyede. ¹⁰Nmî nuw:o dmi dpî dyênê, ngmênê dye ghi yintómu w:aa nmîno pyw:êmî ngê. Nmo pinté yoo, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, pi knî ye nmo yémî ngê, ndáapi ntee pini ngê u ngwo dpî pyódu té. Tpile nmî ngópu daa tóó, ngmênê kópuni nmî Mî ngê nmo a kpo, doo u ntââ pi ngê nmî kélê daawa a puwâ. Nyââ, yi kópu yilî yi mbêmê pi knî y:oo dpî mya nmo, dpo, Kî yâpwo ndêndê u dpodo pyu yoo. ^a

¹¹Mw:ââkó Kódin tpémi, kópu nmye d:oongmê wópu ngê, d:ud:umbiy:e a gha nmye myed:a kpêmî. ¹²Nmyi nuu ghi dmi a nódó ntênê a tóó, ngmênê a nuu ghi nmyi nódó dnyinté a tóó. ¹³A tp:ee yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódó ntee a tóó, a nuu ghi nmyi nódó yinté myechoo a ya.

**Póól ngê yoo dono yi k:ii kââdî
té u ngwo ye kwódu ngê**

¹⁴Yélini nmî Lémi ka daa kélîmî té, yi yéli yi k:ii nangê kââdî. Nuw:o mb:aa pini dê nuw:o dono angénté anyinê kââdî dê? Doo u ntââ. Wo pini dê mgîdî lónté anyinê kââdî dê? Mye doo u ntââ. ^{b15}Yesu Kédisu pini dê Setan yi nuw:o dê

ngmîdi ngê angénté anyi pyódu dê? Doo u ntââ. Nmî Lémi ka kélîmî pyu pini dê n:ii u kwo daa kélîmî, yi nuw:o dê ngmîdi ngê angénté anyi pyódu dê? Doo u ntââ. ¹⁶Chóó Lémi u ngomo, yâpwo ghi, angénté ngmîdi ngê anyi pyódu dê? Doo u ntââ. Yâpwoni ghê a t:a, Chóó Lémi, nmo u ngomo. Yinté kópu Chóó Lémi ngê ló dini a vvu, puku yedê alanté a tóó, apê,

A yoo vy:o anî kwo,
a k:ii anmî paa,
yi yâpwo ngê anî ya,
a yoo ngê adnyi kwo.

^{c 17}Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ngê yepê,

Yoo dono yi vy:o a pwii dmyeno,
yi k:ii nangê kââdî.

Yepê, Tpile tupwótupwó p:uu kêê nangê yé,

a kêê k:oo u ngwo anî kaa nmyo. ^d

¹⁸Yepê, Nmyi mî ngê anî ya,

a tp:ee dmââdîma ngê wanî pyódu nmyo.

Lémini u wêdêwêdê mu daa mu tp:ook:omo, vyîlo yi Lémi ngê yi kópu ye yinê vvu. ^e

7 A tidê mbwó yoo, daa yi yéli yi mo yi l:êê dîy:o ye a vvu, yi vy:o nmî ghê dniye, yi kópu nmî l:êê dîy:o mye vvu. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni knî y:oo nmî gha dmi dpî dyênê t:oo, ó nmî too pee dmi myoo dyênê t:oo, yi kópu dono kéé téme. Chóó Lémi ntênê châachââ koo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. ^f

**Kódin tpémi y:oo yi nuw:o
dmi u ngwo ngmêê ngópu**

²A nuu ghi nmyi nódó choo a ya. Kópu dono nmye dîpîngmê d:uu ngê, pi dîpîngmê dyênê ngê, pi dîpîngmê dóó, nmyi ndapî dîpîngmê t:âmo ngê. ³Daa

^a6:9 2 Kódin 4:10

^a6:10 Kîlosa 1:24

^b6:14 Epeso 5:7-11

^c6:16 1 Kódin 3:16

^d6:17 Is 52:11

^e6:18 Hos 1:10

^f7:1 1 Njon 3:3

nmyi pi dyede u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê. Kêlé. Kópuni mwiyé d:a d:êê, myombó mênîné d:êêd:êê, nmyi nuu ghi dmi a nódó ntênê a tóó. K:omo tpile anî ya, ó anî pw:onu, ngmênê nmyi nuu ghi dmi a nódó adî ya. ⁴A lama ka tóó, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê nmye kîgha ngmê, u l:êê dîy:o pi knî ye n:aa chaa kîgha nmyo. K:omo tpile dono kópu a nga a d:uud:uu tumo, ngmênê dîní nkîngê yédi, w:aa u ngwo nîné pyw:êmî ngê.

⁵Dini ghi n:ii ngê Másídóniya Wee u kwo nî ta, ghê dîpî vy:ungo, dono yilî noo a vyîmî. Kuwa yéli a p:uu dnye d:uu, a gha vy:o noo a nuw:onuw:o nmyo.

⁶Ngmênê pini n:ii ngê nmî nuw:o dmi dpî l:âmo, Chóó Lémi, yi pini ngê a nuw:o yinê l:âmo ngê, Taitas a ka a dy:âa ngê. ⁸⁷Dini ghi n:ii ngê nî módu, a gha mb:aamb:aa pyodo, myenté nmyi l:êê dîy:o mdooni a ka a áuwo, yi kópu u dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê mye pyodo. A ka pê, Kódin tpémi y:oo a nuw:o mēkî l:âmo ngópu. A ka pê, Nuú ghi yi nódó kiyedê tóó, tpéé kópu vyi ngópu. A ka pê, U yi y:e a kwo, Nê pono nmî vyápê. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dē pyódu.

⁸Pweepwee pee n:ii nmye nê d:êê ngê, yi pweepwee pee ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê yinê pyódu ngê, ngmênê u l:êê dîy:o tpéé kópu daanê vyi. Taitas ghêlî a ka dēpēngē diyē wo, tpéé kópu yi ngwo nê vyi, nê, Yi pweepwee pee lukwe dîy:o ye nî dy:âa ngê, yi nuw:o dmi dono ngê u ngwo nî pyódu ngê. Ngmênê daa ndîi la ghi nmyi nuw:o dmi dono ngê dnya a ya, ⁹nmyi l:êê ghi dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo, nmyi dono u ngwo nmyi kēé tumo. Yi kópu u l:êê dîy:o awēde a gha mb:aamb:aa ngê a tóó. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê pyaa we, yi l:êê ghi dmi paa ngmêê

y:e. Yinté pyodo, u l:êê dîy:o yi pweepwee pee ngê dîpî dyênê nmyoo. ¹⁰Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nmî nuw:o dmi dono ngê dpo pyódu, nmî l:êê ghi dmi dpî ngmêê té, yi ngwo nmî dono u kuwó dpî kēé té, kóó k:oo moo kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngê tpéé kópu d:uudpî vyi, ngmênê mgîdî u yoo, dini ghi n:ii ngê dono wunê vyîmî ngópu, yi l:êê ghi dono d:uudpî kēé t:oo, pwopwo u maa d:uudpo kuwo ngmê. ^{h11}Kópuni nmye dē pyódu, p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê pyódu ngê, u l:êê dîy:o nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo. Ala ngwo u maa p:uu dpodombiy:e nmye wee, u yi nmye a kwo, nmyi pi dmi mb:aamb:aa ngê mē pyaa dniye. Nmyi nod:e dniye, nmyi nkîngê mbê dniye. U yi nmye doo kwo, nye, Nê ngê mēnye m:uu nmîne. Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono ndîi d:uu ngê, u yi nmye doo kwo, Nmî kpada. Kópu yilî yintómu mb:aamb:aa ngê nmyi chóó u málo mēdmyinê a yiyé dé, dyâape nmyi p:uu mēdaadî ya. ¹²N:ii ngê a pi dyênê ngê, daa yi pini u l:êê dîy:o nmye noo a d:êê, myenté daa a pi u l:êê dîy:o nmye noo a d:êê, ngmênê u ya a nga doo kwo, Kódin tpémi y:oo ala kópu a w:ee y:e, A nuu ghi yi nódó ntênê wunê tóó. Chóó Lémi ngê kiyedê y:enê nê, nmye dēnîné k:omodanê. ¹³Yi kópu u l:êê dîy:o a nuw:o mb:aamb:aa ngê maa pyódu.

Nyââ, nmyi l:êê dîy:o a nuw:o m:aa l:âmo ngê, myenté a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mē pyodo. Dini ghi n:ii ngê Taitas nmye a loo, doo nuw:onuw:o nmyo. Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi ng:aa mbê dniye, nmyo yintómu yi ngwo u nuw:o nmyi l:âmo ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. ¹⁴Taitas ghêlî k:ii nmye dēpangê n:ee, u ngēēdî noo chaa kîgha nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmye a loo, kópu

dyuu n:ii u kwo nê vyi too, nmyi ntiye tumo, nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo, dpîp:e mywenemywene kalê noo. Dye ghi yintómu ndê kópu dé ntee nmye noo a tpapê dé, kópuni nmyi p:uu u kwo nê vyi, ndê kópu ngê yinté mye pyodo. ¹⁵Taitas ka nmyi ng:aa mbê dniye, u kwo my:ee nkîngê mbê dniye. Ala ngwo yi kópu mēkiyedê nuw:onuwo, nmyi nuu ghi dmi nódó ntênê a tóó. ¹⁶Ala ngwo a lama ka tóó, ndêndê ngê a dnye nmye nyēmî ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dé pyódu.

Ndapî danêdanê u danêmbum

8 A tidê mbwó yoo, yélini Másiidóniya Wee u kwo Yesu u yoo vy:o ghê dniye, kópu mb:aa n:ii d:uu tumo, nmye nîné nj:ii té. Nmî Mî ngê ngee too, kópu ndîi daa ngmîdi d:uu ngópu. ¹²K:omo tpile nmî Lémi u l:êê dîy:o dono yilî dnya a vyîmî, ngmênê nmî Lémi daa mb:ii ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu too. ³K:omo tpile pinté dé, ngmênê ndapî ndîi kée ngópu. Ndapî yi ngópu dēp:womo ya, dîni k:omodanê, yi chóó yi nté pywupwi u l:êê dîy:o doo u ntâa ngê pyaa dniye. ¹⁴Yi ndapî kée ngópu, mu kópu u dîy:o nmî Mî u yoo vy:o pinté n:ii wunê pyede, Njuda Wee u kwo, u yi y:e a kwo, Yi yéli ye ndapî nmî dy:ââ, u ngwo nmî ngee té. Másiidóniya tpémi y:oo a ka pê, Doo u ntâa nmî wépi dmi daanyi puwâ, u yi nmo a kwo, Yi yéli myeno ngêêpî té. ⁵U ya a nga doo kwo, Másiidóniya tpémi y:oo ndapî knî ngmê kée y:e, ngmênê kópu ndîi yi d:uu ngópu. Myenté yi chóó yi gha dmi nmî Lémi ka mwiye y:ee ngópu, nmî Mî u pono vyápê dniye, kuwó yi gha dmi a ka myedê kē ngópu. ⁶Yi kópu u l:êê dîy:o Taitas ka

kwonoo, Mw:ââkó a mbwó, Kódin tpémi yi vy:o ndapî danêdanê kn:ââ ntee ny:uu chópu, yinté y:i chin:aa dpodo, ndapî danêdanê chedê ngê u ngwo dp:uu pyaa we. ⁷Kódin tpémi, kópu yilî yintómu u ntâa ngê nmye pyede, nmî Lémi ka ntênê nmye kēlîmî té, u ndê kópu dyuu ntênê nmye tpapê tumo, u tumu kópu dé nmyi lama a pyede, p:uu ntênê nmye dpodo té, a nuu ghi nmyi nódó mye tóó. Pi ngêêpî ngê u ntâa mbêmê myedmyinê ya, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo yi ndapî mb:aamb:aa ngê dpo danê yó. ^k

⁸Daa dēêpî kópu ngmê nmye yed:a d:êê. Másiidóniya tpémi y:oo kópuni d:uu ngópu, yi kópu nmye yed:a d:êê, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nê m:uu. Lukwe, nmî Lémi nuu ghi nmyi nódó a tóó, ó daa tóó? ⁹Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópuni nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, nmyi lama ka tóó. Tpile yilî yintómu yi kada pini ngê wunê doo a ya, ngmênê nmî l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo, ngópuch:anê ngê mîmê pyodo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo yi l:êê dîy:o kópu ndîi yilî nî d:uu. Nyââ, kópu yilî nmyi l:êê dîy:o a d:uud:uu too, ngópuch:anê yoo yinté myedmyinê ngêêpî dé. ¹

¹⁰Nê nê a nuw:o alanté, kópu mb:aa ngma ala. Kópuni kn:ââ m:ii tuwo kî m:aani ngê nmyinê chaa ngópu, ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Wo yéli nmyi t:ee kalê tumo, ndapî danêdanê kn:ââ mwiye nmyi chaa ngópu, u yi nmye mwiye doo a kwo, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo nmî ngee té. ¹¹Ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Kópuni u yi nmye doo kwo, Nmî d:uu, ntênê dmyinê d:uud:uu. ¹²Nmye dēnîné tpapê, Ndapî ngê u pwo dmyina a yé. U yi nmye adî kwo knomomê, Yi yéli ndapî ngê nmî ngee, ye ndapîni nmyi ngópu adî ya, nmî

^{18:1} Lóma 15:26 ^{18:3} 1 Kódin 16:2 ^{18:7} 2 Kódin 9:8

^{18:9} Mát 8:20; Pilipay 2:6-7

Mí ka yintoo u ntâa ngê adí pyodopyodo. Ndapîni nmyi ngópu daa tóó, yi ndapî p:uu daa nuw:o yédi. ^m

¹³⁻¹⁴ Nmye dênîné tpapê, Wu yéli yi l:êê dîy:o nmyi ndapî dpî chedê yó. Kêlê, ngmênê ala ngwo ndapî nmyi ngópu yilí a tóó, wu yéli ngópuch:anê yoo, dpî ngee tóó. U kuwó diní ghi ngê nmyi ndapî chedê ngê u nkwo wa pyaa knomomê, u nkwo wa a ngee nmyo. Noko yinté dmyinê vuyowo, nmyi ya ngmídi ngê yinté choo ya. ⁿ¹⁵ Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii ngê nté péé ndîi ntówo,
nté w:êê péé dîmî kê wo,
n:ii ngê nté péé tédê ntówo,
u ntâa mbêmê doo ya. ^o

Póól ngê yélini Kódin dy:âa too

¹⁶ Taitas u l:êê dîy:o nmî Mí n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o ntee nîné nuw:onuw:o nmyoo, yinté myewunê nuw:onuw:o nmyoo. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Taitas nî kwuno ngê, kwonoo, U ntâa Kódin tpémi ye wam:ii lê, a ka pê, Nyââ, u ya a nga a kwo, Y:i n:aa lêpî. Chóó u nuw:o k:oo yi paa u yi u ngwo doo kwo. ¹⁸ Taitas p:uu nmî mbwó mē miyó nîné t:emî, nmye nîné dyede té. Yi tpódu k:uuchēm u pi dē, mwiyéni u kakēmē nmye nîné chámēchámē. Ala wee u kwo p:aani p:aani Yesu u yoo knî y:oo mb:aamb:aa ngê a cháachâa ngópu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye mb:aamb:aa ngê a tpapê too. ¹⁹ A cháachâa ngópu, myedē ngmídi ngópu, dini ghi n:ii ngê ndapî Njuda Wee u kwo wanmî íuw:o, a p:uu wa t:ee ngmê, ala wee u kwo yi ndapî yinê wa íuw:o. Yi ndapî anmo íuw:o, mu kópu u dîy:o Nju tpémi y:oo nmî Lémi paa chaa kalê y:e, ala kópu paa vyi y:e, Yesu u

yoo vy:o yélini daa Nju tpémi, ka ngêêpî nmo.

²⁰ Yinté pini knî a p:uu angmê t:ee ngmê, ndapî ndîi n:ii nmyinê danēdanê ngópu, nipi wanmî íuw:o, mu kópu u dîy:o pi ngê kîngê vyi, Nê ngê yi ndapî chóó ndîi. ²¹ U yi nmo a kwo, Kópuni nmo d:uud:uu, nmî Lémi ka kópu mb:aa ngê choo ya, myenté pi knî ye kópu mb:aa ngê myechoo ya.

²² Pini n:ii dē Taitas p:uu nîné t:emî dē, nmî mbwó myomoni u kakēmē nmye nîné chámēchámē. Daa ng:êêntómu u k:ii nyipu dpodo, u dpodo ntênê nî módu, nmî Lémi u yoo mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too. U lama a tóó a dnye nmyinê nyēmî ngmê, u l:êê dîy:o u yi u ngwo a kwo, Y:i nî lê. ²³ Yi pini dē Taitas p:uu nîné t:emî dē, pini n:ii k:ii nmyi l:êê dîy:o nipi nye dpodo nódó. Yi pini dē nmî mbwó dē, nmî Lémi u yoo yi dyépi dē. Yi l:êê dîy:o pi knî y:oo Yesu Kédisu a chaa kîgha ngópu. ²⁴ Nmyi pyipe ngê dpî pyódu dóó, nmî Lémi u yoo yélini a wee, p:aani p:aani, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Nê ngê Kódin tpémi daa módó doo chaa kîgha dé. ^p

Nmî Mí u yoo vy:o pinté yoo yi yeedeyeede

9 Nmî Mí u yoo vy:o yélini Njuda Wee u kwo wunê kwo, ndapîni ye anmî dy:âa, yi kópu nmyi lama wunê kí yaa wo, doo u ntâa mēdaana a dówodówo. ^{q2} A lama ka tóó, u yi nmye a kwo, Ndapî ye nmî dy:âa. Másídoniya tpémi ye n:aa chaa kîgha nmyoo, yenímo, Nmî mbwó yoo yélini Kîdiki Wee u kwo wunê pyede, m:ii tuwo kí m:aani ngê alanté nuw:o mbê dniye, apê, Nmî mbwó yoo, yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, wanmî ngee té. Másídoniya yéli ye yinté n:aa chaa kîgha nmyoo. Yi kópu u l:êê

^m8:12 Mak 12:43 ⁿ8:13-14 2 Kódin 9:12 ^o8:15 Ex 16:18

^p8:24 2 Kódin 7:13-14 ^q9:1 2 Kódin 8:1-7

díy:o nmyi nt:anê yilí yaa wo, yi chóó yi ndapí mye kée ngópu. ³Ala ngwo nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, mu kópu u díy:o ala ngwo ndapí a kada dmyina a danêdanê. A kada daanmyinê danê knomomê, ye pi knî y:oo awo, Lukwe díy:o nê ngê módó doo chaa kîgha dé. ⁴Nyââ, ndapí a kada daanmyinê danê knomomê, dini ghi n:ii ngê Másídoniya pi ngmê knî yi k:ii nmye anmo lee dmi, mywene nmye wa ghê, a nga amye ghê, mu kópu u díy:o ye n:aa chaa kîgha nmyoo. ⁵Yi kópu u l:êê díy:o nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, a kada nîné kapí té, nmyi ndapí danêdanê u l:êê díy:o. Yi ndapí danêdanê u pi wunê nmyinê vyi ngópu, ala ngwo yi kópu dpo d:uu yó. U ya a nga daa kwo, Yi kópu dpodombiy:e a chóó n:uu d:uu, nmyi chóó nmyi nuw:o knî yi mbêmê yi kópu a kada dpí d:uu yó.

⁶Mtíkó pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Dymê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:ii ngê nté woo pyile njini dpí kââ, nté nt:u pyile njini dpo pyw:oo. N:ii ngê nté woo yilí dpí kââ, nté nt:u yilí dpo pyw:oo. ⁷N:ii ngê u yi adí kwo, Ndapí wu ntémwi nî kée, yi ntémwi choo kéké. Yi pini u ndapí u l:êê díy:o mēkîngē tpyóó, u gha vy:o kēdangē vyi, Ghēpēghēpē a mēnē dē gh:ay ngmê, u l:êê díy:o a ndapí n:aa kéké. Kêlé. Ntémwi u yi u ngwo adí kwo, Nî kée, yi ntémwi choo kéké, mu kópu u díy:o pini n:ii ngê yeedeyeede u nuu u kópu ngê a ya yédi, vyílo yinté pini Chóó Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi. ⁸Ndapíni nmye kéké ngópu, Chóó Lémi u ntââ, amê wumo. Yi kópu u l:êê díy:o dye ghi yintómu u ntââ mbêmê anmyi ya, myenté nmyi yeedeyeede yintómu yi l:êê díy:o u ntââ mbêmê amyenmyi ya. ⁹Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

Pi mb:aa ngê pinté yoo mb:aamb:aa ngê a yeedeyeede too, u mb:aamb:aa chedê ngê d:uudpí pyódu. ⁵

¹⁰Chóó Lémi ngê nté woo nmo dpo kê, nmo kapí too, Chóó Lémi ngê nt:u yinê dpí t:oo, u ngwo nmo pípí too. Myenté, u ntââ mbêmê dpo pyódu nmo, yeedeyeede n:ii nmo kîgha ngê, nt:u yinê dpí t:oo. ¹¹Nyââ, Chóó Lémi ngê dye ghi yintómu u ntââ mbêmê dpo pyódu nmyo, u l:êê díy:o u yoo vy:o pinté yoo nmyo yeedeyeede tumo. Ndapíni ye anmí núw:o u l:êê díy:o, Chóó Lémi wa chaa kalê ngmê. ¹²Yeedeyeede n:ii nmye kîgha ngópu, yi nt:u miyó. Ngmê, pinté yoo nmye ngêépí tumo. Myomoni, Chóó Lémi nmyi l:êê díy:o dpodombiy:e adnyí chaa kîgha. ¹³Nmyi yeedeyeede u l:êê díy:o u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kódin tpémi nmî Lémi Yesu Kédisu ka ntênê a kēlîmî té, u kópu dyuu ntênê a chāāchāā ngmê. Awo, Pi yilí yi k:ii ka a yeede nmoo. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi wa chaa kalê ngmê, ¹⁴nmyi l:êê díy:o amyednya a ngêpê. Nmyi yi dmi y:e ntênê adí kwo, awo, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê dē ngee té, mb:aamb:aa ngê u nkwo da yeede nmo. ¹⁵A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi kwuno koo, kópu ndîi ngmê d:uu ngê, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee.

Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, Póól ngê pwēepwēē pee n:ii kuwó d:ēē ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, wu u dí. Nod:enod:e u pwēepwēē pee n:ii ye mwiyé dy:ââ ngê, ala yi pwēepwēē pee, kn:ââ 10, u dí kn:ââ 13.

Póól chóó u dpodo p:uu u ngwo doo d:êê

10 Mw:ââkó Kódin tpémi, nê Póól, a kópu dyuu dpo ny:ee yó. Yi a p:uu nmyinê danê nyédi, nmyimo, Dini

ghi n:ii ngê nê nmî vy:o a kwo yédi, a nkíngê yédi, kwódu yé u kópu nmo d:uudpî vyi, ngmênê dini ghi n:ii ngê dpo kuwo nmo, kwódu yé u kópu yilí dpo d:êê, nmo dpo dy:ââ té. Yesu Kédisu ntee doo paa, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa paa. Chóó u pi dêdpîmo kmîmî, lîmîlîmî ngê dêpwo nod:enod:e. Mw:ââkó, nîné kwunokwuno nmyo, ^{u2}dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, nangê nod:enod:e kalê nê. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, u ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e nmye nîn:aa mbumu. Yélini nmyi vy:o a wee, n:ii kní y:oo a tpapê ngmê, apu, Nê ngê dyámê mbêmê tpémi yi maa ye kîgha, yi yéli yi ngópu daanî nkíngê mb:anê, waní nkoko té. ^{v3}Dyámê mbêmê nmo pyede, ngmênê nmî nuw:o dmi daa dyámê p:uu a kwo. Nmî Mî ngê l:êê têdê a dy:ââ nmoo, dono p:uu nmo l:êê too. ⁴Dyámê mbêmê tpémi ntee a l:êê nyédi, daa yinté nmo l:êê nyédi, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmo l:êê nyédi. Yélini Setan ngê kóó k:oo kaa too, yinté nmîmo pw:iipw:ii too. ^{w5}Kópu dyuu n:ii mbêmê Setan ngê yoo dpî dóó, yi kópu dyuu yuno vyee too. Kópu n:ii kní yi l:êê dîy:o yoo a mbodo ndîí mbodo ndîí nyédi, Chóó Lémi p:uu u ngwo daa nuw:o nyédi, yi kópu dyuu myeyuno vyee té. Yoo yi nuw:o nmo ngmêêpî too, Yesu Kédisu kóó k:oo nmo kapî too, u dnye u ngwo a nyêmî ngópu. ⁶Kódin tpémi. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, Yesu Kédisu u dnye dmyinê nyêmî. N:ii ngê u dnye daawa ny:oo, wan:uu kpada.

⁷Nmyi ngwolo dmi dpo pywálí yó. Nmyi vy:o n:ii ngê choo a tpapê, Nê Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, yi pini ntênê choo nuw:o, u lama choo ya, my:aa Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu. ⁸Ndoo apê nmyinê nmye a chóó a dpodo ndîí ngê nmye yed:a pyódu, ngmênê mywene a nga

daawa ghê, nmî Lémi ngê yi dpodo nédê yinê a kaa noo. Daa nmyi dyede u dîy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o. ⁹Ala kópu daanê dówo, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a vyi ngê, Nê ngê u pweepwee pee yedê kîyedê nkíngê kîgha nmo. ¹⁰Kópuni nmyinê tpapê tumo, a lama ka pyede, nmyimo, Nê ngê u pweepwee pee yedê kópu ndîí yilí wunê d:êêd:êê ngê, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmî vy:o dpo lê, a mywenemywene yédi, u kópu mgaamga dé, tp:ee k:ii nmo a mbumu yédi. ^{x11}A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê yinté kópu dpî vyi, ala kópu u lama choo ya, kópuni pweepwee yedê n:aa d:êêd:êê too, nmyi ngópu ntênê an:uu d:uu té. ^y

¹²Nmyi vy:o yélini y:oo yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, mumdoo yi yéli y:oo dê t:ee kalê nê? Mudny:oo a chaa. Yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, ngmênê a numo chaa kîgha nyédi, Yesu Kédisu ngê daa chaa kîgha too. Yi mbodo dmi podo dé. ¹³D:aa yinté pini. A chóó a pi daanî kmîmî. Dpodoni Chóó Lémi ngê a ka a kpo, yi dpodo u pi yinî kmîmî, mwada y:i a chóó mēdaanî nî. Pi yilí yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, nmyi l:êê dîy:o myedê dpodo kalê noo. ^{z14}Nmyo, Chóó Lémi u yâpwo têdê. Vyílo yi yâpwo têdê a dpodo kalê noo, y:i noon:aa nté woo kapî, Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa a chóó nmye mwiyé n:uu vyi. ¹⁵Kn:aa pini ngê dpodoni u yâpwo têdê dpî dóó, daa yi dpodo p:uu nîné danê. A pi y:i daa t:a. Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a dpodo kalê noo. U ya a nga a kwo, Nî wêdêwêdê kalê nmyo, nmyi kêlîmî ndîí ngê paa pyaa we. ¹⁶U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê pee p:uu wa dy:ââ nê, u yâpwo têdê y:i m:uu an:uu yé, Yesu Kédisu p:uu

^u10:1 1 Kódin 2:3 ^v10:2 1 Kódin 4:21 ^w10:4 Epeso 6:13-17

^x10:10 Nkal 4:12-14 ^y10:11 2 Kódin 13:2,10 ^z10:13 Lóma 12:3

kópu dyuu u nkwo ye an:uu vyi. U ya a nga daa kwo, Kn:aa pini u dpodo mbêmê a pi ndîî ngê pyaa we. ¹⁷ A chók a pi dîî kmîmî ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Pi ngmê ngê chókochók kîngî chaa kwolo,

nmî Lémi yichoo chaa kîgha.

¹⁸ N:ii ngê dpî vyi, Nê mb:aamb:aa, daa yi pini nmî Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi, ngmênê pini n:ii p:uu nmî Lémi ngê dpî vyi, dpo, Yi pini pi mb:aa, vyílo yi pini u nuu u pi ngê a ya yédi. ^a

K:omo dyépi yoo yi p:uu danêmbum

11 A tîdê mbwó yoo, a ka dmyina a ng:aa, nmyi ngópu dmi nangê nkoko. ² Kwodo n:ii u maadî pi daangmê ghê wo, nmyo yinté yéli, Yesu Kédisu u yémî p:uu ngê nî pyódu nmyoo. Kn:aa pini ngê kwulo kîngê dyé nmyo, adî k:uundêpî. Yi kópu u l:êê dîy:o Chók Lémi ngê a nuw:o íedê a t:ee nmyoo, nmyi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa nuw:o. Pi mu ngmîdi nmyi moo ngê choo ya. ^{b3} Mw:ee ngê u nuw:o ndîî mbêmê nmî kêpyââ Ivi ntee a dóó, pi woni knî y:oo yinté kîngê dóó nmyo. Dye ghi yintómu yi kópu a nuw:onuw:o u kópu ngê a tóó. Yesu Kédisu ka ntênê nmyi kêlîmî mbê dniye, yi pini mu ngmîdi nmyi kada doo kwo. Pi ngê kîngê dóó nmyo, nmyi nuw:o dmi kîngê ngmêê té. ^{c4} Yesu p:uu kópu mb:aa mwiyé nmye n:uu vyi, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, Chók Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê u ngwo kee wo, ngmênê a kuwó pi knî nmye m:uu a loo, yi chók yi nuw:o mbêmê Yesu u mo pini ngê nmye mî pyódu ngópu. Ntee nmye noon:aa danêmbum, daa yinté nmye a mbumu té. Ghê Dmi n:ii nmye wunê kuwo ngópu, u mo ghéni dmi. Lukwe

dîy:o ye nmye ng:aa té, yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. ^d

⁵ Wu yéli ye ntee nmye ng:aa té, yinté a ka myedo ng:aa mbê dmyeno, a wépi nangê puwâ. Mbodo podo mbodo podo u kópu nmye ngmênîné tpapê, a ny:ee yó. Yélini ye nmye ng:aa té, nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîî dé, nmyinê nmye myaa t:ee kalê nê, ngmênê doo t:ee kalê noo.

⁶ Nmyinê nmye tp:ee k:ii n:aa mbumu yédi, ngmênê Yesu p:uu kópu n:ii yilî a lama a tóó, y:i daa t:ee kalê noo. Dye ghi yintómu nmye nîmo a dêêpî, kópuni a lama a pyede yi ngwo nmyimo nyémî dé. ^e

⁷ Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîî dé nmye pywupwi tumo, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chók Lémi p:uu kópu mb:aa nmye n:uu vyi, nmye dpî vyi, Pwila nódó, nmyi ntépînâ k:oo kmaapî ngê kêê myedîp:a t:àngo. A pi tédê ngê yinté nê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o nê, Nê pyidu té, maa ndêndê p:uu nî kaa té. Lukwe dîy:o yi kópu mbêmê a pi dpî dyênê ngmê. ⁸ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini kn:aa kn:aa wunê pyede, y:oo dnyimo a pywupwi nê, kpaa ntee tpile yinîmo a dóó. ⁹ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a ndapî nî chedê ngê, ngmênê ndapî nmye dpî dmy:ee ngê. Dini ghi n:ii ngê nmî mbwó dê Másidóniya Wee u kwo a ndê knopwo, ndapî a ka a íuw:o ngópu, u ntââ mbêmê mê yé noo. Nmyi ntépînâ k:oo dênnoo a kmaapî, mu dini ghi ngê myedaanîn:aa kmaapî. ¹⁰ Yesu Kédisu pi ndêndê, u ngwo nîné kpaa, dîni k:omodanê. Kîdiki Wee u kwo p:aani p:aani kwéli anî lê, yélini anîn:aa ndiye kîgha, yi ntépînâ k:oo daanîn:aa kmaapî. ¹¹ Mumdoon nmyinê nmye nmyi ntépînâ k:oo dênnoo a kmaapî, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo daa tóó?

^a10:18 1 Kódin 4:4-5 ^b11:2 Epeso 5:26-27 ^c11:3 Gen 3:4,13

^d11:4 Nkal 1:8-9 ^e11:6 Epeso 3:3-4 ^f11:8 Pilipay 4:15-18

Kêle, Chóó Lémi u lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi a nódo a tóó. ¹²Yi lémi ghi daanî ngmêê, mu kópu u díy:o u ya a nga daa kwo, Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, yi chóó yi pi dmi dny:oo kmîmî dé. Doo u ntâa daadnyi tpapê, Nê ngê kópuni a d:uud:uu, myino d:uud:uu. ¹³Yi yéli k:omo dyépi yoo, pi dódó pyu yoo, k:omo ngê a tpapê ngópu, dpo, Nmo Yesu Kédisu u dyépi dé. ¹⁴Daa nyepênyepê u kópu ye d:uud:uu ngópu. Yi kada pini Setan u mo u nâmo dpo ghê, enjel ntee pini ngê dpî pyódu, wunê wuu mbele yédi. ¹⁵U dpodo pyu knî y:oo daa kópu ndîi ye d:uud:uu ngópu, kópu mb:aa u dpodo pyu ntee pini ngê dpî pyaa dmi. Dono kópuni a d:uud:uu tumo, kuwókuwó wéni ngê yi pywuu amînê ngee ngmê.

Póól ngê k:omo dyépi yoo u ngwo mywenemywene kalê too

¹⁶Myombó nmye mênînê tpapê, pi ngmê ngê ala kópu kîma a tpapê, Nê mbodo podo. K:omo tpile nmyinê nmye nê mbodo podo, ngmênê a ka dmyina a ng:aa, mu kópu u díy:o k:omo dyépi knî y:oo yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté myenî kmîmî. ¹⁷Daa nmî Lémi u kópu yinînê tpapê, ngmênê mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê nînê yââyââ, yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté nînê kmîmî. ¹⁸Yélini nmyi vy:o a kadakada nyédi, dyâmê u tpile knî yi mbêmê yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, my:aanté, a chóó a pi myinî kmîmî, daawa t:ee kalê nê. ¹⁹Nmyinê nmye nmyi nuw:o dmi ndîi dé, mbodo podo mbodo podo u yoo yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi yéli yi nt:anê n:aa yââyââ, a wépi myenangê puwâ, a dnye dpo ny:ee yó. ²⁰Lukwe díy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî

tumo. Yi chóó nmye wumê kadakada nyédi, kn:aa máádi p:uu a kapî nmyoo, kópuni dyuu nmye wumê tpapê ngópu, yi kópu dyuu u chââchââ dpodo ndîi ngê nmye dpî pyódu. Lukwe díy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Dpî dóó nmyo, tpileni u pi nmye a tpapê ngópu, ye nmye yémî tumo. Nmyi pi dmi dpo ghîpî t:oo, danêmbum tédê yi dnye ngê dpî vya nmyo. Lukwe díy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. ²¹Yinté kópu nmye w:aangmê d:uu ngê, a wépi daap:ee pwaa ngópu. Nmyinê nmye lukwe díy:o yinté kópu dpî d:uu ngê? Nmyinê nmye nî nkîngê mbê wo? Kêle, dpî nkîngê mbê wo, ngmênê yinté kópu dono daangmanî d:uu.

Lukwe díy:o yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo. Mywene y:e choo kwo. Mywene y:e ntee d:uudpî ghê, yinté a nga myedaawa ghê. Mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê n:aa yââyââ, a chóó a pi yinté myinî kmîmî. Daawa t:ee kalê nê, ngmênê p:ee dí t:ee kalê té. ²²Ala kópu mbêmê yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, apu, Nmo Hipîlu tpémi. My:aanté, my:aa Hipîlu pi. Apu, Nmo Yisîléli tpémi. My:aanté, my:aa Yisîléli pi. Apu, Nmo Epîlaham u tii íedê yéli. My:aanté, my:aa Epîlaham u tii íedê pini. ²³Apu, Nmo Yesu Kédisu u dpodo pyu yoo. Nmyinê nmye nê ghéti, ngmênê ala kópu n:aa tpapê, Yesu Kédisu u dpodo p:uu nê t:ee kalê too, u dpodo ndîi a chóó p:ee n:aa dódó. Yesu Kédisu u l:êê díy:o mbwa k:oo daa ng:êêntómu nî kee wo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalê too. Daa ng:êêntómu pi knî y:oo kpaka noo, myepî vya noo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalê too. ²⁴Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu nîmo danê, Nju tpémi y:oo mgîmî noo, yedê kpê dmi ngê dnyimo vyee nê, pyolo y:a mê chu a p:uu dnyimo kpêêpî. Daa ng:êêntómu yi kópu a nga pyodo,

p:aa limi knî yi k:oo yinté limo kpaka noo. ¹²⁵P:aa m:uu, chêêpî ngê y:i pî vya noo. Lóma tpémi y:oo pyolo mgîmî noo, kpêê ghi ngê pyolo kpaka noo. Ala dpodo u l:êê dîy:o liyé nkéli k:oo n:aa wowo yédi, a k:ii pyolo nmî vy:ee dniye, wo ngmê mgîdî ngmê a k:ii nt:ee nmeê ntââ. ¹²⁶Dpodo têdê dpodo têdê nîmo lèpî, daa ng:êêntómu t:ââ ngê pî t:âmo noo, kpáápi knî y:oo pî vya noo, Nju tpémi y:oo pî vya noo, kn:aa yéli y:oo pî vya noo. Daa ng:êêntómu p:aa ndîi knî yi k:oo pî vya noo, myenté nko mênê p:aa pwene, myenté nt:ee p:aa pwene, myenté yélini Yesu u yoo vy:o k:omo ngê dpî ghê dmi, a dpodo u pi a dyede ngópu. ¹²⁷Dpodo ndîi yinî dódó ngê, mgîdî vy:o dye ghi daadîi n:aa ngêpê yédi, n:aa dó-mudómu yédi, n:aa mbwaambwaa yédi, ngêpê u l:êê dîy:o nté n:aa kpîpîkpîpî ngê, dye ghi knî ngmê ngê a dpî tédê daa ya yédi, a nkuwo kpîdî daa ya yédi. ²⁸Yi kópu knî yi pwo ndîi kópuni a ka a tóó, Yesu u yoo yélini p:aani p:aani wunê pyede, dye ghi yintómu a nuw:o yi p:uu a kwo. ²⁹Yi yéli yi vy:o n:ii nmî Lémi u yâmuyâmu p:uu a nkîngê yédi, u l:êê dîy:o myinî nkîngê yédi. N:ii kn:aa pini ngê dpo lvêêdî, u l:êê dîy:o a nuu dpî dmyimê.

³⁰Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngê a tóó, u l:êê dîy:o a pi u nkwo n:aa kmîmî, ngmênê daa a kópu ndîi dé yi mbêmê a pi yinî kmîmî, kópu n:ii knî yi l:êê dîy:o mywene a nga dpî ghê, yi kópu knî yi mbêmê a pi yinî kmîmî. ³¹Nmî Yâpwo ndêndê, pini n:ii nmî Lémi Yesu u Mî, n:ii pi knî y:oo dye ghi yintómu dny:oo chaa kîgha, yi pini u ngîma nînê danêmbum, dîni k:omodanê. ³²A mywenemywene u kópu ndîi ala, u l:êê dîy:o a pi n:aa kmîmî. Dini ghi n:ii ngê Dîmaskîs noon:aa dpodo, kada pini n:ii King Ade-

tas u maknopwo doo ya, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî vy:a, u lede knî y:oo maa nkîgh:ê dnyen:aa t:âât:ââ nê, ^{m33}ngmênê a pyipe knî y:oo kpéni k:oo ché noo, yi p:aani chêêpî mbwa pwono yedê ríedê mîné l:uu noo, u ngwo nî mbêpê wo, kada pini ngê mēdaa mgîmî noo.

Póol ngê kópuni módu, mbóó p:uu

12 Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngê a tóó, u l:êê dîy:o a pi myinî kmîmî, ngmênê mb:aamb:aa p:uu daa t:a. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópuni nî m:uu too, kópuni nê w:ee too, yi p:uu nînê danê. ²M:ââ y:a mē páadi d:uu lê, Yesu Kédisu ngê yi ngwo mbóó p:uu km:êê noo, Chóó Lémi ngîma mî kaa noo. A lama daa tóó, nt:unt:umbiy:e nî loo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmîdi u lama a tóó. ³Kópuni dî vyi, myombó mênê tpapê, a lama daa tóó nt:unt:umbiy:e Chóó Lémi u ngîma n:uu ghê wo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmîdi u lama a tóó. ⁴Chóó Lémi u kópu ndîi dé y:i n:uu ny:ee too, doo u ntââ pi ngê d:uudpî vyi té. ⁵Kópuni a nga pyodo, ndîi kópu ngê nmye choo ya, ngmênê a chóó a pi u ngwo dîni kmîmî ngê. Kópuni yi l:êê dîy:o pi knî y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê. ⁶U ya a nga wo kwo knomomê, A chóó a pi nî kmîmî, daapênê k:omodanê, myedaap:aa mbodo podo mbodo podo, ngmênê a chóó a pi daanî kmîmî. U ya a nga daa kwo, Kópuni a nga pyodo u l:êê dîy:o a pi ndîi ngê pyaa we. Pi knî y:oo yi chóó dny:oo yenê nê, a kópu dyuu ka dny:oo ng:aa, a p:uu u ngwo ntênê pèdny:oo nuw:o.

⁷Chóó Lémi ngê yi kópu ndîi a nga a d:uu ngê, kópu ndîi yilî u ngwo nê w:ee

^{j11:24} Deut 25:3 ^{k11:25} Dpodo 14:19; 16:22 ^{l11:26} Dpodo 9:23; 14:5

^{m11:32} Dpodo 9:23-25

too. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu kní yi l:êê díy:o nê choo mbodo ndîi mbodo ndîi, u l:êê díy:o Setan ka daa kwódu ngê, mbii ntee tpile a nga ngmê t:ângo. Pini n:ii yu mênê yi dii dpî kee, ntee a mgîni vyîmî yédi, yinté myîni mgîni vyîmî yédi, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê dpo, Nê wadî mbodo ndîi mbodo ndîi.¹⁸ Nmî Lémi ka pyolo noo ngêpê, kwonê, A mgîni vyîmî machedê ngê mēdê pyódu ngi.⁹ A ka pê, N:aa ngêêpî ngi, u l:êê díy:o u ntâa mbēmê anyi ya. A ka pê, Dini ghi n:ii ngê ngwêdêwêdê doo u ntâa ngê adî pyodopyodo, pi kní y:oo a wêdêwêdê yi ngwo adnyi mumu. Kópu n:ii kní yi l:êê díy:o pi kní y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntâa, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu kní yi mbēmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê. U wêdêwêdê mbēmê yi kópu kní n:aa d:uud:uu too.¹⁰ Yi kópu dé a nuu u kópu dé, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê a wêdêwêdê doo u ntâa ngê dpî pyódu, Yesu Kédisu ngê u ntâa ngê dpo pyódu nê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu dpodo tēdê n:aa mgîni vyîmî yédi, yoo a p:uu a peede tpapê nyédi, ó a kpakakpaka noo, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê u ntâa ngê dpo pyódu nê.

Dyépi ndëndê yoo yi l:ii

¹¹ Kódin tpémi, a pi w:ee km:êê ngópu, ye nmye daapêd:a mbodo ndîi mbodo ndîi mb:anê. Lukwe díy:o k:omo tpile ngê nmyi pyódu noo, yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, yi pi dmi nmyi km:êê tumo. Doo u ntâa daawa t:ee kalê nê.¹² Nmî Lémi ngê u yi doo a kwo, Pi kní y:oo nê nyi mya y:e, yi lama choo ya, nê u dyépi ngê a pyódu ngê. Yi kópu u l:êê díy:o a wêdêwêdê kalê noo, pwop-

wokopwe nmyi vy:oo daa ngmidi nî pyi ngê, yinté mbwudu yilî nî chópu, daa wo ngmidi ngê.¹³ Lukwe díy:o nmyi mb:ii noo? P:aani p:aani Yesu u yoo kní y:oo daa mb:ii noo. Ndoos apê mu kópu u díy:o nmyi ntépînâ k:oo dēnoo a kmaapî, ngmênê kn:aa p:aani tpémi y:oo ndapî kní a ka ngma a dy:ââ ngópu. Lukwe, nmyinê nmye nî kn:aadi ngê? Kêlê, dpî kn:aadi ngê.¹⁴

Póol ndapî p:uu u ngwo ye doo danê

¹⁴ A tp:ee yoo, a nuw:o k:oo nîmo, Pyolombó ye m:aa lê. Dini ghi n:ii ngê nmye an:uu t:aa, nmyi ntépînâ k:oo myedaanîn:aa kmaapî. Nmyi l:êê díy:o anê lê, daa nmyi ndapî u l:êê díy:o anê lê. Daanmyin:aa mbonombono nê, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdîma y:oo yi pye mî yoo daa mbonombono tumo, yi pye mî kní y:oo tp:ee dmââdîma p:ee a mbonombono tumo.¹⁵ U ya a nga a kwo, A chóo a ndapî nmyi p:uu an:uu chedê, nmyi l:êê díy:o dpodombiy:e anîn:aa dpodo, mu kópu u díy:o nmyi ghê dmi l:âmo daangmêpêdê ngee yó. Nmyi nuu ghi dmi a nódó ndëndê ngê a tóó, lukwe díy:o a nuu ghi dnyinté nmyi nódó wunê tóó?

¹⁶ Doo u ntâa daanmyinê vyi ngmê, Nê ngê nmî ndapî yedoo pîpî, ngmênê nmyinê nmye nê ngê dóó nmoo,¹⁷ yélini nmo a dy:ââ ngê,¹⁸ ndapîni kmênê ngópu, nê ka mî y:ee ngópu. K:omodanê kópu yila. Yi yéli y:oo dîmî dóó nmyoo. Taitas nî kwuno ngê, nmî mbwó m:uu k:ii nmye u ngwo a lee knopwo. Mumdoos Taitas ngê mî dóó nmyoo, nmyi ndapî u ngwo t:âmo ngê? Kêlê, k:omodanê kópu yila. Daa dóó nmyoo. Taitas u k:ii nyi dpodo mu ngmidi, maa mu ngmidi y:ee kîgha.

¹¹12:7 Njóri 2:6 ¹⁰12:9 Pilipay 4:11-13

¹¹12:12 Njon 4:48; Dpodo 19:12

⁹12:13 2 Kódin 11:9

Kópuni knî yi l:êê dîy:o Póól Kódin tpémi yi p:uu doo nuw:o

¹⁹ Ndoo apê alanté nmyinê nuw:o té, Nê ngê nmî ngîma u pi mb:aamb:aa ngê mēka pyépi. Kêle, dp:ee kóté kîgha nê, Chóó Lémi u ngîma n:aa kwo. Yesu Kédisu p:uu ntênê n:aa dpodo yédi, u pi mbêmê yi kópu dé nmye d:a d:êê té, nmyi gha wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o, myenté nmyi wátíwátí u l:êê dîy:o. Nmyi nuu ghi dmi a nódó wodaa tóó, ye daapêd:a d:êê té. ²⁰ Anînê nuw:onuwo nmyo, ndoo apê dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, dnyinté an:uu m:uu nmyo, daa nmyi nuu u pi ngê wan:uu pyódu, wan:uu kóté kalê nmyo. Angénté an:uu m:uu nmyo? Ndoo apê dnyepéli tédê wan:uu m:uu nmyo, apê noko nmye í:ee kapî nyédi, nmyinê numo mbodo l:âmo ngêêpî nyédi, nmye numo nod:enod:e kîgha nyédi. Ndoo apê pi p:uu danê tédê an:uu m:uu nmyo, apê numo u pi nmyo dyede tumo, apê pi woni knî y:oo yi pi yi chóó a kmîmî tumo, ndoo apê d:ud:umbiy:e noko dnyinté nmyinê pyede. ²¹ Nmyi nuw:onuwo ndîi a nga da ghê, dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, a Yâpwo ngê nmyi dono yilî yi mbêmê wa mywenemywene kalê nê. Yélini a kuwó dnya a dono, dnya a pyââ ti, ó mââ ti, ó yi gha dmi tupwótupwó ngê dnya a ya, pi u dnye dèdnya a nyêmi, ngmênê tpéé kópu daa vyi ngópu, yi dono yi kuwó daa kéé tumo, yi yéli y:oo wa mywenemywene kalê nê, yi l:êê dîy:o anî mbê. ^r

Póól ngê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi u ngwo t:àngo

13 Ala ngwo pyolombó nmye mênînê lêpî. Kópuni puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o. Yi kópu ala.

Kóté tédê, doo u ntâa pi mu ngmidi u kópu mbêmê pi daanmyi ndyîko ngmê,

ngmênê pi miyó pyile y:oo kópu mu ngmidi dny:oo tpaê knomomê, yi pini u ngwo dmyinê kpadakpada. ^s

² Dini ghi n:ii ngê myombó nmye munê loo, kópuni yi ngwo nmyi ngêêdî n:uu vyu, ala ngwo nmye mênînê tpaê. Yélini mwiyé dnya a dono, wo yéli mye yi k:ii, ala kópu dpo ny:ee y:e. Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, yi ngwo daanê kede, ntênê wanî kpada nmyo, ³ mu kópu u dîy:o nmyinê tókótókó nê, nmyinê nmye nê ngê Yesu Kédisu u komo daa kapî ngê. Yesu Kédisu ngê dpodo ndîi nmyi vy:oo ntee a dódó too, yinté dpodo ndîi nmyi vy:oo amy:aan:aa dóó té, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kî Yesu Kédisu u dyépi ngmê. ⁴ K:omo tpile Yesu Kédisu ngê u wêdêwêdê a kuwo ngê, kîdosi íedê u ngwo t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mēdê pii wo. Nê my:aa yinté. A chóó a wêdêwêdê myinê kuwo ngê, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi mbêmê nmyi vy:oo anîn:aa dpodo. ^t

⁵ Nama a tókótókó nê, nmyi chóó nmyi kêlîmî p:ee nga a m:uu yó. Nmyi lama a tóó, Yesu Kédisu nmyi mênê a tóó, apii? Wodaa tóó, u yoo vy:oo daap:ee ghê dniye, u pi k:omo ngê p:ee tpaê ngmê. ⁶ D:aa yinté pini. U pi daa k:omo ngê n:aa tpaê ngê, u dyépi ngê ntênê a pyódu noo. Dîyo yi kópu nmyi lama wa yââ. ⁷ Chóó Lémi ka nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Dmyina a dono. Nmyi dono daanmyi yé knomomê, ye a pi wanmyi dyênê ngmê, pi knî y:oo awo, Tp:oo yoo dono dé. Ngmênê daa yi kópu u l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, a chóó a pi p:uu dîni nuw:o. K:omo tpile nmyinê nmye nê k:omo dyépi, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we. ⁸ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ndêndê mb:aamb:aa ngê anmye chââchââ, ye

doo u ntââ kópu nmye daangman:uu vyi.
^{u9}U ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e
 n:uu kpada nmyo. U ya a nga a kwo,
 Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópu
 mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu. Nmî Mî ka
 n:aa ngêpê yédi, kwonîmo, Mêdê wáti
 té, mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té. ¹⁰Yi
 kópu u l:êê díy:o nmye ghêlî daanî ní, ala
 pweepwee pee nmye mwiyé nînê dyede.
 Nmyi l:êê ghi dmi d:ââ dpî l:âmo tóó.
 Nmî Lémi ngê nmyi kada kaa noo, ng-
 mênê u ya a nga daa kwo, Nî kpada
 nmyo. Daa nmyi dyede u l:êê díy:o
 kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi
 wêdêwêdê kîgha u l:êê díy:o. ^v

Póól u nd:uu tpapê

¹¹Mw:ââkô a tîdê mbwó yoo, nmyi
 nuw:o dmi moo l:âmo tóó, mb:aamb:aa

ngê dpî pyaa dniye. Nmyi l:êê ghi dmi
 moo wáti tóó, dmyinê mb:aamb:aa. A
 kópu dyuu dpî ny:ee yó, nmyi nuw:o dmi
 ngmîdi ngê dny:oo ya, numo p:uu namê
 d:uu. Yinté anmyi ya knomomê, ye pini
 n:ii nódó nmî nuu ghi dmi a tóó, Chóó
 Lémi, daawa a kuwo nmyo, kóó k:oo
 ntênê wa kaa nmyo.

¹²Nmyi tîdê mbwó knî yi k:ii dpo
 numo chipé tóó. Al:ii Yesu u yoo vy:o
 yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye
 myedê dy:ââ ngmê.

¹³Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê choo a
 ngêêpî nmyo, Chóó Lémi nódó nmyi nuu
 ghi dmi ntênê choo a ya, u Ghê Dmi nmyi
 p:uu choo a ya, choo a wêdêwêdê kîgha
 nmyo.

Wu u dí.

NKALÁSIYA

Nkalásiya Wee u kwo p:aa páádi a tóó, Antiyóka ngmê, Yikóniyêm my-omo, Lisitída pyolo, Ndêêpi podo. Póól pini dê Mbanapas yi p:aani páádi knî yi k:oo lee knopwo, Yesu p:uu y:i ye dpîmon:aa danêmbum. (Dpodo 13:14–14:20) Yi p:aani páádi knî yi k:oo Nju pi knî ngmê Yesu ka kêlîmî mbê dniye, yélini daa Nju tpémi, yilî mye kêlîmî mbê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól Mbanapas y:oo yi yéli a kuwo tumo, Sidiya wee u kwo mê diyé knopwo.

Póól p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo ee, u kuwó dini ghi ngê Nkalásiya tpémi yi p:uu kópu ngmê nyongo. Kópuni nyongo, yi kópu ala. Nju pi knî ngmê, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, Nkalásiya tpémi ye ala kópu dnyimon:aa tpaépê, yipu, Nju pi ngê pyaa dmyeno, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu dpî kaa we, Mó-sisi ngê dêêpî kópuni a d:êê too, yintómu dmyinê cháâcháâ dé. Yipu, Póól ka namê ng:aa, Yesu p:uu dêpwo a ya. Yipu, Pita, Njems mbwémi Njon ye yidmyinê ng:aa, Yesu p:uu vyílo dé yidnya a ya. Nkalásiya tpémi woni knî y:oo yi yéli yi dnye dmi ny:ee ngópu.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Nkalásiya tpémi yi nuw:o dmi nî wáti té, u l:êê díy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpaépê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êêd:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

1 Nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Daa a chóó u dyépi ngê nî pyodo, myenté daa pi ngê u dyépi ngê yinê pyódu noo, ngmênê nmî Mî Chóó Lémi, n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu kpêênî mēdē pyidu ngê, yi dyépi ngê y:oo a pyódu noo. ^{w2} Yélini Yesu u yoo

vy:o nmyinê ghê dniye, Nkalásiya Wee u kwo, ala pweepwee pee nmye nînê dyede. Nmyi tîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmo pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

³ Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo. ⁴ Nmî Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê díy:o chóóchóó y:àngo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Dono kwulo nê pw:ii té. Yi ngwo nmî Mî u pono a vyápê wo. ^{x5} Yi kópu u l:êê díy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ngmêêpî, u danêmbum

⁶ Nkalásiya tpémi, dmyinê ngwétí nê. N:ii ngê Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo, Chóó Lémi, lukwe díy:o lîmîlîmî ngê dmyinê kuwo ngmê. Lukwe díy:o kn:aa yéli yi kópu knî ye nmyi ng:aa mbê dniye. ⁷ Nmî Lémi p:uu kópu ndêndê mu ngmîdi nmye kîny:uu vyyu, ngmênê pi ngmê knî y:oo nmyi némi dmi wumê dyede tumo, u yi y:e a kwo, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmî ngmêê. ^{y8} N:ii ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê. Kn:aa kópu nmye anm:uu vyi knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa dyênê nmo, myenté enjel ngmê ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, ye Chóó Lémi ngê wamyé dyênê. ^{z9} Yi kópu wunê nmye kîny:uu vyyu, ala ngwo mênîné tpaépê, kópu dyuu ndêndê ka nmyi kêlîmî mbê dniye, n:ii ngê kn:aa kópu nmye angmêmî vyi knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê.

¹⁰ Lukwe, nmyinê nmye nê ngê u yi u ngwo a kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu? Kêle, u ya a nga a kwo, Chóó

^{w1:1} Nkal 1:11-12 ^{x1:4} Nkal 2:19-20; Taitas 2:14 ^{y1:7} Dpodo 15:1,24

^{z1:8} 1 Kódin 16:22

Lémi u nuu u pi ngê nî pyódu. U ya a nga wodoo kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu ngê daapînê pyodo. ^a

**Póól ngê kópu dyuu n:ii
dpîmon:aa tpaépê dé**

Dpodo 8:3; 9:1-30

¹¹ A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya. Kópu dyuu n:ii nmye n:uu vyí too, a chók a mênê dêp:a ngí too, ^{b12} mye daa pi ngê a ka yinê vyí too, pi p:uu myedênoon:aa ndiye. Kêlé, Yesu Kédisu ngê a lama yinê kalé too.

¹³ Yesu u yoo vy:o ghêlí dêp:angê ghê wo, kópuni noo a d:uud:uu dé nmyi lama kîyedê pyede. U ya a nga doo kwo, Yesu u kwee nî chapwo, u yoo chedêchedê nî chedê. Yi kópu u l:êê díy:o nîmon:aa mgîmîmgîmî dé, yi kpadakpada têtê nîmo ñeñe dé. ^{c14} Nju tpémi yi vy:o yélini yi k:ii kwodonkwodo nmea a kaakaa, yi yéli yilí nî t:ee kwólu. Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu ntênê noo a cháâcháâ dé, yi cháâcháâ têtê nî t:ee kalé too. ^d

¹⁵ Ngmênê Chók Lémi ka nê ch:anê wo, niye mênê noo a kwo, u ngwo a ngmídi noo, ^{e16} mu kópu u díy:o apê, Nê a Tp:ee p:uu pîchoon:aa danêmbum, yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye pîchoon:aa danêmbum. Dini ghi n:ii ngê Tp:oo a ka a kêma ngê, yi kópu p:uu pi ngmê ka dípî póo wo. ^{f17} Njedusalem dípî n:ee, yélini Yesu u dyépi ngê a kada a pyaa dniye, ye myedípî póo wo, ngmênê Alépiya Wee u kwo pi kwéli dêpwo a ya, y:i noon:aa a nuw:o, u kuwó dini ghi ngê Dîmaskîs nî diyé wo. ¹⁸ M:ââ pyile mî loo, Njedusalem u ngwo nî loo, Pita n:uu módu, wiki miyó u kwo noon:aa ya. ¹⁹ Yesu u dyépi dípîm:uu módu, ngmênê Njems ngmídi nî módu, nmî Lémi u mbwó. ^g

²⁰ Kópuni nmye d:a vyí té, ndê kópu dé, Chók Lémi u ngîma nmye dênîné k:omodanê.

²¹ U kuwó dini ghi ngê Sidiya Wee Silisiya Wee yi kwo noon:aa dpodo. ²² Yi ngwo Njuda Wee u kwo yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi lama dênnoo ya. ²³ Dpodoni nîmon:aa dóó dé, dnyimo nyepênyepê dé, numo ka yipu, Pini n:ii ngê dpîmo a kpakakpaka nmo, ala ngwo nmî Lémi u kópu dyuu pi kní ye mêmîné tpaépê té. ²⁴ A l:êê díy:o nmî Mî dnyimo chaa kígha.

**Kada pini kní y:oo Póól u kópu dyuu
u ngwo daa ngmêê tumo**

2 M:ââ y:a mê páádi Yesu p:uu noo dpodo, yi ngwo Taitas a p:uu nî t:ângo, Mbanapas u k:ii Njedusalem nmî lee dniye. ^{h2} Léma n:ii Njedusalem doo a kwo, dêpa dóó kalé noo, ngmênê nmî Lémi ngê Njedusalem yinê dy:ââ noo. Pita, Njems mbwémi Njon, yélini yi pi dmi nmyi ndiye kígha pyu kní ye ndíí dé, yi pini pyile kní ye yi mo a dpodo u kakêmé ye kîn:uu chámê ngê. Kópuni dyuu pi kní ye nîmo tpaépê too, yi pini pyile kní ye kînê nté too, mu kópu u díy:o u ya a nga dêpwo kwo, Dpodoni nî dóó, k:omo tpile ngê pyaa we. Myenté dpodoni n:aa dóó ngê, u ya a nga daa kwo, K:omo tpile ngê mye pyaa we. ³ K:omo tpile a mbwó Taitas daa Nju pi, ngmênê yi lémi pyile kní y:oo Chók Lémi u l:ii p:uu daa t:ee ngópu. ⁴ Nyââ, A dpodo u kakêmé ye n:uu chámê ngê, mu kópu u díy:o Nju pi kní ngmê y:oo nmo Yesu u yoo tumu dnye ngetengete nmo. Yesu u yoo vy:o pi yilí dóó tumo, yinê ye, Nmî mbwó yoo, ngmênê daa nmî mbwó yoo. Yi Nju tpémi y:e u yi doo kwo, Kópuni u l:êê díy:o Yesu u yoo kní y:oo nmî dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ

^a1:10 1 Tes 2:4 ^b1:11 Mát 16:17 ^c1:13 Dpodo 8:3 ^d1:14 Dpodo 22:3

^e1:15 Is 49:1 ^f1:16 Dpodo 9:3-6 ^g1:19 Mát 13:55 ^h2:1 Dpodo 11:30

tumo, yi kópu nmo pyw:oo. U yi y:e doo kwo, Yesu u yoo kní y:oo nmí dêêpí kópu dyuu yintómu dny:oo cháächâa dé.⁵ Ngmênê yi Nju tpémi ye dpíp:ê ng:aa mbê dniye. U yi nmo dêpwo kwo, Nmí Lémi u kópu ndêndê ngmêê y:e. Yi kópu dyuu wo ngmêê tumo, ye yi dêêpí kópu yilí p:ee cháächâa tumo, dpodo ndîi ngê nmye pí pyodo.

⁶Nmyi ndiye kîgha pyu kní y:oo yi lémi pyile kní a cháächâa tumo, mu kópu u dîy:o Yesu p:uu dnya a ya, ngmênê yi kópu a ka daa ndîi kópu. Nmí Mí ngê yoo daa yi pi dmi mbêmê a myeme too, nmí gha dmi u kpêê. Nyââ, yi lémi pyile kní y:oo a kópu dyuu daa ngmêê tumo,⁷ ngmênê ala kópu a w:ee ngópu, nmí Lémi ngê Pita ka ntee a vuu, kwo, Nju tpémi ye a kópu dyuu chi tpapê, a ka yinté mye vuu, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a kópu dyuu ye michin:aa tpapê.⁸ Nyââ, nmí Lémi ngê Pita ntee a wêdêwêdê kwólu, Nju tpémi yi l:êê dîy:o u dyépi ngê pyódu ngê, yi pini mu ngmídi ngê yinê myedê wêdêwêdê kalê noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo.⁹ Nyââ, nmyi ndiye kîgha pyu kní y:oo pini n:ii pyile kní a cháächâa tumo, Pita, Njems mb-wémi Njon, vyílo yi pini pyile kní y:oo a w:ee ngópu, apê, Nmí Mí ngê nê ndêndê ngê a ngmídi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o yi tpókní y:oo Mbanapas k:ii nyi kêê dê mgímí dumo. Nmí nuw:o dmi ngmídi ngê nmí pyódu ngê, nyepê, Nju tpémi yi vy:o anmí dpodo, kn:aa yélini yi vy:o choon:aa dpodo.¹⁰ Kópu mu ngmídi nye vyi ngópu, nyepê, Nmí vy:o pinté yoo choo a ngêêpí dé. U ya a nga doo kwo, Vyílo yi kópu yiní d:uud:uu.

Póól ngê Pita u ngwo wáti ngê

Dpodo 15:1-2

¹¹A tîdê mbwó yoo, nmyi ndiye kîgha pyu kní y:oo apu, Pita u kópu dyuu, ndêndê kópu dyuu, nê a kópu dyuu daa

ndêndê kópu dyuu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Pita Antiyóka a loo, a chóó nî wáti ngê, mu kópu u dîy:o daa nmí Mí u nuu u kópu ngmê d:uu ngê.¹² Dini ghi n:ii ngê Pita mwiyé Antiyóka nmo a loo, yélini daa Nju tpémi, u k:ii nmímon:aa yakmaapí. U kuwó dini ghi ngê Nju pi kní ngmê Njedusalem a ndê dniye, Antiyóka a lee dniye. Yi yélini Njems p:uu dnya a ndiye. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Pita kn:aa yélini yi vy:o mēdēpwon:aa yakmaapí, mu kópu u dîy:o Nju tpémi ye nkíngê mbê wo.¹³ Nju tpémi n:ii Yesu u yoo vy:o dnye kwo, Pita u nt:anê mye yaa dniye, Mbanapas myedê pêêdî ngópu, Pita u nt:anê mye yé ngópu.¹⁴ Dini ghi n:ii ngê yi kópu yi p:uu nî módu, nê, Nmí Lémi u kópu dyuu ndêndê dê kn:aadi ngmê. Nê, Yélini daa Nju tpémi, lukwe dîy:o kpeme ye dê yaa dmi. Yi ngwo Pita yi ngópu nî ghââ kwólu, kwono, Nyi Nju pi, ngmênê yélini daa Nju tpémi yi k:ii kînmyee a yakmaapí. Kwono, Lukwe dîy:o l:êê ghi ala ngwo chi ngmêê, kpeme ye chi yââ. Kwono, Lukwe dîy:o u yi nga a kwo, Yélini daa Nju tpémi, nmí dêêpí kópu dyuu dny:oo cháächâa.

¹⁵Kwono, Yélini daa Nju tpémi, nmí dêêpí kópu dyuu daa cháächâa tumo. Kwono, D:ee yinté pini dê. Kwono, Nye Nju pi dê, dêêpí kópu dyuu nyipu a cháächâa,¹⁶ ngmênê ala kópu nyinê w:ee ngê, daa dêêpí kópu dyuu cháächâa mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpí pyódu, ngmênê pini n:ii Yesu Kédisu ka a kélímí, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpí pyódu. Kwono, K:omo tpile nye Nju pi dê, ngmênê Yesu Kédisu ka nyi kélímí mbê knopwo. Kwono, U yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kélímí mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa kní. Kwono, Dêêpí kópu dyuu cháächâa p:uu nyi nuw:o dê dêdpímo a kwo, mu kópu u dîy:o ala kópu puku yedê a tóó, Doo u ntââ dêêpí kópu dyuu cháächâa mbêmê

pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu. ⁱ

¹⁷ Kwono, Nyââ, u yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kélímî mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa knî. Kwono, Yi kópu u l:êê díy:o nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dyuu chââchââ daa ndîi kópu ngê nye pyodo. Kwono, Kî Nju tpémi ye yinê ye, Yesu Kédisu ngê pi dono ngê da pyódu nyo. Kwono, Kî yéli yi kópu nangê ndê kópu? Kwono, Daa ndê kópu. ¹⁸ Kwono, Nmî kn:ââ yoo yi dêêpî kópu chââchââ pi knî ye têtê kópu ngê nî pyódu ngê. Kwono, Ye wanî vyi knomomê, Yi dêêpî kópu dyuu mêmmyinê chââchââ dé, ye ala kópu a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nyóó nyi kn:aadi ngê, dênnyoo a chââchââ dé. ¹⁹ Kwono, Dêêpî kópu dyuu mbêmê nê w:ee ngê, nê, Nî kn:aadi ngê, Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o wamî dyênê nê. Kwono, Ngmênê a yikî Yesu Kédisu u pwo ghay wo, a l:êê díy:o pwene. Kwono, Dini ghi n:ii ngê Yesu k:ii ngmîdi ngê nyi pyaa knopwo, kwono, na a ka yi ngwo my:aa pwene, dêêpî kópu dyuu ngê mēdaa mbêpê kîgha nê. Kwono, Yesu Kédisu kpêênî mēdê pii wo, u l:êê díy:o ghê kamî nê pyw:ângo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nê. ²⁰ Kwono, Daa a chóó a pono n:aa vyápê, Yesu Kédisu u pono n:aa vyápê, a p:uu mye t:a. Kwono, Ala ngwo Chóó Lémi Tp:oo ka n:aa kélímî, u ngwo n:aa dpodo. Kwono, Yi pini nódo a nuu ghi a tóó, chóóchóó a l:êê díy:o y:ângo. ²¹ Kwono, Chóó Lémi ngê kópuni nmî l:êê díy:o d:uu ngê, u wépi dípî puwâ. Kwono, Kî Nju tpémi y:oo apu, Dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Kwono, Yi kópu wo ndê kópu, ye Yesu Kédisu módó pî pwene, u pwopwo mbêmê daapî ngee nmoo.

Dêêpî kópu dyuu chââchââ u danêmbum

3 Nkalásiya tpémi, nuw:o nmyi mênê ngma a tóó? Lukwe díy:o Yesu Kédisu dp:ee nuw:onuw:o ngmê, dêêpî kópu dyuu nmye chââchââ tumo. Lónté pipi kópu ngê nmyi nuw:o dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo? Yesu Kédisu ngê kópuni nmî l:êê díy:o kídosi níedê d:uu ngê, u kakêmmê ntênê nmye kín:uu chámê ngê. Lukwe díy:o nmyi nuw:o dmi p:uu daa wee. ² Kópu mu ngmîdi nmye nîné póópóó. Ló kópu mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyinê pyw:ee ngópu? Dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê nmyinê pyw:ee ngópu, ó Yesu ka kélímî mbêmê nmyinê pyw:ee ngópu? ³ Angênté, nuw:o nmyi mênê mēdaa tóó? Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kamî ngê pyódu nmyoo, lukwe díy:o u yi nmye a kwo, Nmyi chóó nmyi wêdêwêdê mbêmê pi mb:aa ngê nmyi pyaa dmi. ⁴ Kópuni nmye pyaa dniye, lukwe, nmyinê nmye módó nmye pyaa dniye? Kêlé, daa módó nmye pyaa dniye. ⁵ Nmyinê nmye ló kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo, mb-wudu nmyi vy:o u ngwo dpî chaa té? Lukwe, nmyinê nmye dêêpî kópu dyuu chââchââ u l:êê díy:o, ó Yesu ka kélímî u l:êê díy:o?

⁶ Epîlaham p:uu nga a nuw:o mbê dmyeno. Puku yedê alanté a tóó,

Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kélímî,

pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. ^k

⁷ Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu nmyi lama choo a ya, N:ii knî y:oo dêêpî kópu dyuu a chââchââ tumo, k:omo tpile yi kn:ââ Epîlaham, ngmênê nmî Lémi ka daadnyi kélímî knomomê, ye daa Epîlaham ntee yéli. Yélini nmî Lémi ka a kélímî té, vyîlo yi yéli Epîlaham ntee

ⁱ2:16 Lóma 3:20-28; 11:6 ^j2:19 Lóma 6:6; 7:6; Njon 13:1; Nkal 1:4

^k3:6 Gen 15:6

yéli. ⁸Epilaham u dye ghi ngê, Chóó Lémi u lama doo a ya, apê, Yélini daa Epilaham u tii nédê yéli, díyo a ka adnya a kélîmî, pi mb:aa ngê u ngwo a ka wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê Epilaham ka ló dini a vvu, kwo, Dyámê mbêmê pi dyêêdí yintómu knî y:oo l:êê díy:o mb:aamb:aa wa a pyw:ee ngmê. ¹⁹Epilaham Chóó Lémi ka doo a kélîmî, mb:aamb:aa u ngwo a pyw:ângo. Yélini yinté a kélîmî té, mb:aamb:aa yinté amyedê pyw:ee ngmê.
m

¹⁰N:ii knî y:oo u yi a kwo, Dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, yi yéli wa dêê dmi, Chóó Lémi ngê díyo wa dyênê té. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

N:ii ngê dêêpî kópu yintómu daadi cháâchââ,

Chóó Lémi ngê díyo wa kpada. ⁿ

¹¹Nyââ, dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Pini n:ii adî kélîmî,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu. ^o

¹²Dêêpî kópu dyuu cháâchââ daa kélîmî u pee, ngmênê pini n:ii ngê dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e adî cháâchââ, yi pini ngê u ghê njini u ngwo wa a pyw:oo. ^{p13}Ngmênê nmo dípedípe nyédi, dêêpî kópu dyuu dnyinté nmo cháâchââ ngê, u l:êê díy:o nmî kpadakpada nmo t:âât:ââ. Ngmênê Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada tédê nmî d:aa dmi a kââdî ngê. Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

Pi knî y:oo pini n:ii dpî vya ngmê,

yi pee p:uu dpî t:ee ngmê,

yi pini daa Chóó Lémi u nuu u pi, u kpadakpada tédê dpî lê. ^q

¹⁴Nyââ, Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada tédê dyé nmoo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópuni M:aa ngê Epilaham ka a vvu, pi dyêêdí yintómu knî yi l:êê díy:o nî d:uu, myenté yélini a ka adnya a kélîmî, M:aa u Ghê Dmi yi mênê adî ya.

Dêêpî kópu dyuu cháâchââ ngê Chóó Lémi u ndê danê u d:aa dépê kââdî ngê

¹⁵A tîdê mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîf dpî y:oo, yi ngwo naa dpî yé ngmê, yi nááli d:uudpî téd:a, doo u ntââ pi ngê yi pini cha daawa chámê dê. ¹⁶Chóó Lémi ngê Epilaham yinté u kwo a kââdî ngê, u kwo doo a ndê danê, u tii nédê pini ngmê p:uu myedoo a ndê danê. Doo u tii nédê yéli yintómu yi p:uu doo a ndê danê, ngmênê u tii nédê pini ngmîdi p:uu doo a ndê danê, Yesu Kédisu. ^{r17}Kópuni d:a d:êê té, yi nt:u kópu ala. Chóó Lémi ngê Epilaham u kwo a kââdî ngê, u kwo myedoo a ndê danê. M:ââ podo yono y:a mē pyolo y:a mî loo, Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê too. Doo u ntââ yi dêêpî kópu dyuu ngê Chóó Lémi u ndê kópu dyuu daawa ngmêê, wunê myedépê ngmêê too. ^{s18}Epilaham ngê dêêpî kópu dyuu cháâchââ mbêmê mb:aamb:aa wodê pyw:ângo, ye daa Chóó Lémi u ndê danê mbêmê pèdê pyw:ângo. Ngmênê Epilaham Chóó Lémi u ndê danê ka a kélîmî mbê wo, mb:aamb:aa u l:êê díy:o a pyw:ângo. ^t

¹⁹A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe díy:o Chóó Lémi ngê dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a y:ângo? U nt:u kópu

^l3:8 Gen 12:3; Dpodo 3:25 ^m3:9 Lóma 4:16 ⁿ3:10 Deut 27:26

^o3:11 Nkal 2:16 ^p3:12 Lóma 10:5 ^q3:13 Deut 21:22-23; 2 Kódin 5:21

^r3:16 Luukí 1:54-55; Gen 12:7 ^s3:17 Dpodo 7:6 ^t3:18 Lóma 4:14; 11:6

nmye nîñê tpaṗê, pi knî y:oo dono kópu daamupaa d:uu y:e, u dî Yesu Kédisu paan:aa taa we, pini n:ii p:uu Chóó Lémi Epilaham ka doo a ndê danê. Myenté Chóó Lémi ngê u dêêṗi kópu dyuu pi knî ye chóó dêṗê vuu, Mósisi ngê enjel knî yi kwo a ny:ee too, pi knî ye u nkwo mî vyi too. ^{u20} Ngmênê Chóó Lémi Epilaham ka chóó doo a ndê danê, pi yi kêlê daangmê ghê wo.

Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u dêêṗi kópu dyuu Mósisi ka a vuu

²¹ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi Epilaham ka doo a ndê danê, u kuwó dini ghi ngê yi kópu k:omodanê kópu ngê pyódu ngê, u mo kópu Mósisi ka m:uu a vuu? Kêle. Doo u ntâa pi ngê dêêṗi kópu dyuu châachâa mbêmê ghê kamî daawa a pyw:oo. Yinté dêêṗi kópu dyuu wodnya a kwo, ye yi dêêṗi kópu dyuu mbêmê yoo Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pî pyaa dniye. ^{v22} Ngmênê pi yintómu yi dono knî yi l:êê dîy:o, Chóó Lémi ngê yi maa dmi nkoko ngê, doo u ntâa módó u kwo daawa lee dmi. U yi u ngwo a kwo, Yélini a tp:ee Yesu Kédisu ka a kêlîmî té, a ka pêdê lee dniye. U yi u ngwo a kwo, Epilaham ka kópuni wunê nê vuu, vyîlo yi yéli yi l:êê dîy:o ní d:uu, a kêê k:oo u ngwo p:aa kaa té. ^w

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlîmî kn:âa ghêlî k:ii pi daangê chópu, yi ngwo dêêṗi kópu dyuu châachâa ngê a mgîmî nmoo. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A tp:ee dini ghi n:ii ngê ye wamî t:aa, u kwo paa kêlîmî mbê dniye. ²⁴ Nyâa, dêêṗi kópu dyuu u maknopwo nmee a ya, u dî Yesu Kédisu mî ta. Chóó Lémi ngê u yi doo a kwo, A tp:ee ka paa kêlîmî mbê dniye, pi mb:aa ngê u ngwo a ka paa

pyaa dniye. ²⁵ Ala Yesu Kédisu ka kêlîmî u dye ghi, doo u ntâa dêêṗi kópu dyuu u maknopwo mēdaanmî ya.

Epilaham u yoo vy:o yéli

²⁶ Yesu Kédisu ka nmyinê kêlîmî té, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mâa ngê a pyódu nmyoo. ^{x27} Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, yi ngwo mbápitisîm kalê nmyoo, u kwo a kâadî nmyoo. Ntee a tóó, yinté nmyi pyaa dniye. ^{y28} Nyâa, Yesu Kédisu u k:ii ngmîdi ngê nmî pyaa dniye. Nmo Nju tpémi dp:oo u mo yéli, kn:aa yéli doo u mo yéli, pyâa yoo doo u mo yéli, mâa yoo doo u mo yéli, yélini yi pi dmi ndîf dé doo u mo yéli, yélini yi pi dmi tédê dé doo u mo yéli. Kêle, Yesu Kédisu ngê nmo yintómu yoo ngmîdi ngê a pyódu nmoo. ^{z29} Yi kópu u l:êê dîy:o, Epilaham u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Chóó Lémi ngê Epilaham u l:êê dîy:o kópuni u pi u kwo a vuu, nmyi l:êê dîy:o kédê d:uu, kóó k:oo dê kaa nmyo.

Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mâa yoo

4 Nyâa, Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mâa ngê a pyódu nmoo. Yi kópu p:uu dyimê pywuu nmye m:uunîñê kuwo. Tpémîni u pye mî dpî pw:oo knî, k:omo tpile u mî u tpile yilî dîyo u ngwo dp:uu ghay dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê ngê a ya yédi, u tpile ndapî pyile njini ngê a ya yédi, u mî u pywopwo u kîghê ngópu a kwo yédi. ² Yi tpémi u kîghê u ngomo k:oo a kwo yédi, u kîghê u dnye a nyêmî ngê, u dî u mî ngê m:aani n:ii dpo kêma, tp:oo mâawe ngê u ngwo dp:uu pyódu. ³ Yinté tpémi ntee pini ngê nmee a ya. Dyámê u dêêṗi kópu dyuu u maknopwo nmee a ya. ^{a4} Ngmênê Chóó Lémi ngê m:aani n:ii mwiyé a ng-

^u3:19 Lóma 5:20 ^v3:21 Lóma 8:2-4 ^w3:22 Lóma 3:9-19

^x3:26 Njon 1:12 ^y3:27 Lóma 6:3-4; 13:14 ^z3:28 1 Kódin 12:12-14

^a4:3 Kílosa 3:20-23

midi ngê, yi ngwo Tp:oo dyámê mbêmê nmo a dy:ââ ngê, pyââ ngê tpyó, Mó-sisi u dêêpî kópu dyuu u maknopwo doo a ya. ^{b5}Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yélini dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, Tp:oo ngê nyi pw:ii téne, tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo paa pyódu téne.

⁶Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, u l:êê dîy:o Tp:oo u Ghê Dmi nmyi mênê yó. Yi Ghêni Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmyo, Chóó Lémi ka kwonmyimo, Munmíkó M:aa. ^{c7}Yi kópu u l:êê dîy:o mēdp:ee módó dpodo pyu yoo, ngmênê tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmyi pyaa dniye, Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo. ^d

Nkalásiya tpémi yi nuw:onuw:o Póól ngê u ngwo ghê wo

⁸Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi nmyi lama ghêlî k:ii daangê yaa wo, yi ngwo k:omo yâpwo knî yi p:uu módó nmyimo a dpodo, ^{e9}ngmênê ala ngwo Chóó Lémi nmyi lama a tóó, u kwo a kââdî nmyoo. Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmyi yaa dmi. Lukwe dîy:o módó dpodo pyu ngê nmye pyodopyodo té. ¹⁰Wiki yintómu knî yi k:oo, wo piini ngê, lukwe dîy:o Nju tpémi yi l:êê ghi yilî nmye cháâchââ tumo. Myenté d:ââ knî yi k:oo yi mwiémwiyé wéni nmye cháâchââ tumo, m:ââ knî yi k:oo yi mwiémwiyé wéni myenmye cháâchââ tumo. Myenté m:ââ k:oo, yi naa u wo ndîf dé nmye cháâchââ tumo. ^{f11}Nmyi nuw:onuw:o a nga da ghê. Mumdoon nmyi vy:o módó noon:aa dpodo?

¹²A tîdê mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, a nt:anê a yaa dmyeno. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi nê

kuwo too. Ntee nmyee a ya, nmyi vy:o yinté myennoon:aa kwo. Yi lémi ghi dmi namê cháâchââ dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, dono kópu a nga dpîp:engmê d:uu ngópu. ¹³Nmyi lama kîyedê tóó, noo a mbii, u l:êê dîy:o nmyi vy:o noon:aa kwo, nmî Lémi p:uu nmye noon:aa danê. ^{g14}K:omo tpile a mbii u l:êê dîy:o dpodo ndîf nmyinê pyw:ee ngópu, ngmênê a wépi dpîp:e pwaa ngópu, a kópu dyuu k:omo tpile ngê nmye myedaa pyodo. Nyââ, a kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, Chóó Lémi u en-jel k:ii nmyinê châpu noo, myenté Yesu Kédisu ntee pini ngê myenmyinê châpu noo. ¹⁵A kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa n:ii nmyinê pyw:ee ngópu, ala ngwo lukwe u ngwo ngmêdê pyódu? A lama ka tóó, a kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o yi ngwo kópuni nmye wonî dmy:ee ngê, a ka pênmyinê kê ngópu, a ka daap:ee w:êê ngópu. Nmyi ngwolo dmi nmye w:aa dmy:ee too, ye a ka pênmyinê kê tumo. ¹⁶Kópu dyuu ndêndê n:ii nmye n:uu vyu, mumdoo yi kópu knî yi l:êê dîy:o daa nmyi nuu u pi ngê d:a pyódu? ^h

¹⁷Nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo wunê paapaa nmyo, u yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa té, ngmênê daa kópu mb:aa ye d:uud:uu ngmê. U yi y:e a kwo, Ala yéli nê kwulo nmo puwâ, nmî yi dmi y:e vyílo yichoo kwo. ¹⁸Ngmênê dye ghi yintómu a yi nmye choo kwo. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a yi nmye doo a kwo. Ala ngwo kuughê nîné tóó, a yi nmye myechoo a kwo. ¹⁹A tp:ee yoo, ala ngwo nmyi l:êê dîy:o dpodo ndîf mēd:a pyw:oo. Mbwili wupwo tēdê ntee a mgînf vyîmî yédi, yinté nmyi l:êê dîy:o my:aanîné mgînf vyîmî, u dî Yesu Kédisu ntee pini ngê anmyi pyaa dmi. ²⁰Nmyi vy:o wonîné kwo, ye mb:aamb:aa ngê

^b4:4 Njon 1:14; Lóma 8:3-4 ^c4:6 Lóma 8:15-16 ^d4:7 Lóma 8:17; Nkal 3:29

^e4:8 1 Kódin 8:4-6 ^f4:10 Kílosa 2:16 ^g4:13 1 Kódin 2:3 ^h4:16 Njon 8:45

nipi pono danêmbum té. D:oon gê w:ee nmyoo.

Kââdî te mbwee, kââdî te kamî, yi kópu dyuu

²¹ Nmyi vy:o yéli n:ii knî y:oo u yi y:ee a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmî ya, kópuni puku yedê a tóó, lukwe dîy:o daa nuw:onuwo ngmê. ²² Yi kópu ala. Epîlaham tp:oo miyó, woni u kpâm Sela ngê tpyó, woni wop dpodo módó Heka ngê tpyó. ¹²³ Epîlaham ngê u dpodo módó mbwili ngê, daa kópu ndîi yi d:uu ngê, ngmênê m:ââ yilî yi k:oo u kpâm Sela ka tpete doo u ntââ ngê doo a ya. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kópu ye ngma a vuu, u ntââ ngê u ngwo a pyódu doo, tp:ee u ngwo tpyé ngópu. Kópu ndîi yila. ¹²⁴ Kópuni y:ee a pyodo, dyimê py-wuu ngê nmye nîné pyépi. Yi pyópu dê yi nt:u kópu alanté, kââdî te mbwee, kââdî te kamî. Wop dpodo módó Heka u nt:u kópu, kââdî te mbwee. Mósisi ngê kââdî te mbwee u dêêpî kópu dyuu Sainay mbwini mbêmê nya too. Heka wop ntee doo a dpodo, yélini yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, yinté wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede. ¹²⁵ Nyââ, Heka u nt:u kópu, Sainay, mbwini n:ii Alépiya Wee u kwo a kwo. U nt:u kópu m:uu a tóó, Njedusalem, p:aani n:ii Njuda Wee u kwo a tóó. Nju tpémi yi p:aa ndîi Njedusalem. Yi kópu u l:êê dîy:o, Heka wop ntee doo a dpodo, Nju tpémi mye yinté dé, wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede. ²⁶ Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmî Njedusalem ndêndê mbóó p:uu wunê tóó. Nmî pye Sela daa wop dpodo módó ngê doo a ya. Yi kópu u l:êê dîy:o wop dpodo pyu ntee pini ngê dpîno pyede. ¹²⁷ Njedusalem n:ii mbóó

p:uu wunê tóó, yi p:aani p:uu ala kópu puku yedê a tóó,

Pyópuni daa tpete módó, ala kópu nyeni,

nga mb:aamb:aa ngê choo ya.

Tp:ee choongmê tpyó,
ngmênê w:aa anyinê pyw:oo,
u l:êê dîy:o chi kââkââ.

Pyópuni u moo ngê dêpê kuwo ngê,
yi pyópu wanyi t:ee kwolo.

K:omo tpile moo ngê a kuwo nyoo,
ngmênê dini ghi n:ii ngê nga amêdê diyé,

tp:ee yilî anyi tpyé. ^m

²⁸ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi u kópu mbêmê Sela ngê Yisak ntee a tpyó, nmyo mye yinté dé, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. ²⁹ Epîlaham u dye ghi ngê Heka tp:oo ngê Sela tp:oo u vyee u yi u ngwo dpîmo a kwo. Nyââ, tpémini Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu mbêmê a pyodo, yi tpémi daa Heka tp:oo u nuu u pi ngê doo a ya. Ala ngwo mye yinté.

³⁰ Ngmênê puku yedê ala kópu a tóó,

Wop dpodo módó ghee dpî dy:ââ dé,
mu kópu u dîy:o úmîle dyuu tp:oo ngê daapaa ghay we.

Pyópuni daa wop dpodo módó, yi pyópu tp:oo ngê Epîlaham u tpile dé ghay dniye. ³¹ A tîdê mbwó yoo, dp:oo wop dpodo módó u yoo, ngmênê nmo Sela u yoo.

Póól ngê u ngwo ye vuu, yepê, Wop dpodo pyu ngê mênangmê pyódu

5 Wunê wop dpodo pyu ngê nmee a ya, ngmênê Yesu Kédisu ngê y:i a pw:ii nmoo, y:i mênangmê diyé, wop dpodo pyu ngê mênangmê pyódu. ^o

² Nê Póól, ala kópu nmye nîné tpapê. Pi ngmê ngê Chóó Lémi u l:ii nmyi

^{14:22} Gen 16:15; 21:2 ^{14:23} Lóma 9:7-9 ^{14:24} Lóma 8:15

^{14:26} Hipîlu 12:22; Tpyuu 21:2,10 ^{14:27} Is 54:1

^{14:30} Gen 21:10; Njon 8:35 ^{o5:1} Njon 8:32,36; Dpodo 15:10

too pee p:uu angmê t:ee knomomê, ye kópuni Yesu Kédisu ngê nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, k:omo tpile ngê nmye wa pyódu, daawa ngee nmyo. ³Kópuni wunê nmye n:uu vyu, nmye mênîné tpapê, pini n:ii too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii dê kaa knomomê, dêêpî kópu dyuu yintómu choo cháachâa dé. ⁴N:ii ngê u yi adî kwo, Dêêpî kópu dyuu cháachâa mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê ní pyódu, yi pini Yesu Kédisu kóó k:oo wa a pwii, u yikî Yesu Kédisu u pwo daa ghay wo. ⁵Ngmênê Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té, u l:êê dîy:o nmî lama a tóó, u Ghê Dmi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. ⁶K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ka nmî kêlîmî mbê dniye, u ngwo u kwo a kââdî nmoo, ala ngwo yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó a tóó.

⁷Nmî Lémi u maa ndêndê mb:aamb:aa ngê kînmyee a kîgha. N:ii knî y:oo yi máádi p:uu a y:ee nmyoo, lukwe dîy:o ye nmyi ng:aa mbê dniye. ⁸Chóó Lémi ngê yi máádi p:uu mwiyé kaa nmyoo. N:ii knî y:oo nmyi nuw:o dmi ngmêê tumo, doo u dpodo pyu yoo. ⁹Nmyi lama kîyedê tóó, yis knî tp:oo daa ndîî anyinê ngî, kpo ndîî u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Yi yéli y:oo yinté kîngê dyênê nmyo. ¹⁰Nmî Lémi mbêmê nê w:ee ngê, yi yéli y:oo daawa dyênê nmyo, a ka anmyinê ng:aa mbê dmi. N:ii knî y:oo nmyi némi dmi a dyede ngmê, nmî Lémi ngê wa kpada té.

¹¹A tîdê mbwó yoo, pi knî ye ala kópu wunê tpapê ngê, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu choo kekekele, ye Nju tpémi y:oo daapîdnye kpakakpaka nê, kópuni Yesu Kédisu u kîdosi p:uu n:aa tpapê ngê, yi kópu p:uu daapêdê lvêêdîlvêêdî té. ¹²N:ii knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi pi njini too nmo a ngêêpî dé, kópu dono

ye d:uud:uu ngmê, yi yéli y:oo yi chóó yi vyóó w:uu dmi dny:oo a ngêêpî dé.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

¹³A tîdê mbwó yoo, dpodoni wunê wop nmyimo a kîgha, nmî Lémi ngê y:i a pw:ii nmyoo, ngmênê nangê vyi, Pi ngmê u maknopwo dp:ono pyede, kópuni yilî yi yi dmi nmo a kwo, nmo d:uud:uu dé, yi kwódu yé u kópu daa tóó. Yi kópu nangê vyi, ngmênê nmyi nuu ghi dmi numo nódó choo ya, numo p:uu wop dmyinê dpodo. ¹⁴Dêêpî kópu yilî yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó nuu ghi nódó ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódó yinté myechoo ya. ¹⁵Numo ka namê dnyepéli, numo ka myenamê peede tpapê, kminté d:ud:umbiy:e wanmyi numo dyênê té.

¹⁶A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dmyinê vyápê, nmyi chóó nmyi pono namê vyápê. ¹⁷Nuw:o dono n:ii nmyi mênê a tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu a d:uu yédi, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi yi nuw:o dono p:uu a d:uu yédi. Nmî Mî ngê u yi u ngwo daa kwo, A yoo yi chóó yi pono dny:oo vyápê. ¹⁸Nmî Mî u Ghê Dmi u pono anmyi vyápê knomomê, ye Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo daanmyi kwo. ^u

¹⁹N:ii yoo yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi l:êê ghi dono dé nmî lama dé. A pyââ ti mââ ti nyédi, yi gha tupwótupwó dé, pi u dnye daa yi ng:aa. ²⁰Kn:aa yâpwo dé a cháachâa tumo, a nkwépinkwépi nyédi. Noko a diya nyédi, numo p:uu a d:uu nyédi, a ñ:ee kapî nyédi. A nod:enod:e nyédi, yi chóó yi p:uu a nuw:o nyédi, yoo dpî chaa t:oo, yi chóó yi pee a kapî tumo. ²¹A ñ:ee kapî nyédi, a mbwaa ndanî nyédi, a ghétighéti nyédi, yinté kópu yilî dpî d:uu

^p5:11 1 Kódin 1:23 ^q5:13 1 Pita 2:16

^s5:16 Lóma 8:3-4 ^t5:17 Lóma 7:15-23

^r5:14 Mát 5:43-44; 7:12

^u5:18 Lóma 6:14

ngmê. Yinté kópu dé nmye wunê ntee n:uu kwódu too, ala ngwo nmye myed:a kwódu té. N:ii knî y:oo yi kópu yilî a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi.

²²N:ii yoo nmî Mî u Ghê Dmi pono a vyápê nyédi, yi nuu ghi dmi numo nódo a ya nyédi, w:aa dpo pyw:ee ngmê, pi knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê nipi a ya nyédi. Lîmîlîmî ngê daa nod:enod:e nyédi, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, pi knî ye mb:aamb:aa ngê a vyuwo nyédi. Daa pi dóódó nyédi, ^{v23}daa mbodo ndîfî mbodo ndîfî nyédi, nuw:o dono ka daa ng:aa nyédi. Doo u ntâa yinté yéli ye pi daadî kwódu yé. ²⁴Yesu Kédisu kídosi íedê ntee pwene, yélini u kwo a kââdî too, yi nuw:o dono yinté mye pwene, dono u yi y:e mēdaa kwo. ^{w25}Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ngê u kwo a kââdî nmoo, u Ghê Dmi ngê ghê kamî nmo a kpo, yi ghéni dmi u pono vyápê kmêle. ²⁶Doo u ntâa nmî chóó nmî pi dmi daanmî kmîmî dé, doo u ntâa yoo daanmî nod:enod:e kîgha dé, doo u ntâa numo ka daanmî í:ee kapî. ^x

Póól ngê u ngwo yepê, Numo ngêêpî kmêle

6 A tídê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê kn:aadi knomomê, yélini nmî Mî u Ghê Dmi pono a vyápê té, yi yéli y:oo yi pini moo wátí y:e. Gheteghete ngê u kwo nangmê mb-wólu, nmyi chóó nmye myedmyina a vyuwo, yinté kópu kídmyengmê d:uu ngmê. ^{y2}Pini n:ii ka kópuni dîngîdîngî ngê adî pyodopyodo, dmyinê ngêêpî, Yesu Kédisu u dêêpî kópu u ngwo anmyi châachââ. Yi kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. ^{z3}Pini

n:ii ngê dê vyi knomomê, Nê pi ngmê, ngmênê u pi tédê, yi pini ngê chóóchóó dpî dóó. ⁴Nmyi chóó nmyi l:êê ghi dmi ntênê dmyinê mumu dé, kn:aa yéli yi dono knî yi mbêmê nmyi chóó nmyi pi dmi namê kmîmî dé. N:ii u l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, vyîlo yi pini ngê choo tpaê, Nê pi mb:aa. ^{a5}Pi ngmê ngê kîngê vyi, Yoo yi dono ndîfî, a dono tédê, Chóó Lémi ngê daawa kpada nê. Kêle, nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, u ngwo daawa kpada nmyo. ^b

⁶N:ii knî y:oo nmî Lémi u kópu dyuu nmye a tpaê ngópu, dmyinê yeedey-eede dé. ^c

⁷Ntênê dmyinê nuw:o. Doo u ntâa Chóó Lémi daanmyi dóó ngmê. Ntini n:ii anyi ntówo, vyîlo yi ntini nt:u yuu kaalî. ⁸Pini n:ii nuw:o dono u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalî, Chóó Lémi ngê wa dyênê. Pini n:ii nmî Mî u Ghê Dmi u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalî, ghê kamî wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ^{d9}Kópu mb:aa d:uud:uu kídmyengê yé ngmê, doo u ntâa nmo d:uudpî diya, mu kópu u dîy:o kópu mb:aa n:ii nmo ntówo too, yi nt:u dmi dini ghi n:ii ngê wa kaalî, mb:aamb:aa u ngwo anmo pyw:oo. ^{e10}Yi kópu u l:êê dîy:o yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélîmî té, mb:aamb:aa ngê dmyinê ngêêpî dé, wo yéli myedmyinê ngêêpî dé. Ala pi ngêêpî u dye ghi.

Kuwókuwó kópuni Póól ngê chóó kîlî d:êê ngê

¹¹A tídê mbwó yoo, a kuwókuwó kópu a chóó d:a d:êê. A d:êê ndîfî nga a m:uu yó. ¹²Yélini knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii nmî t:oo,

^{v5:22} Mát 7:16-20; Epeso 5:8-9 ^{w5:24} Kílosa 3:5 ^{x5:26} Pilipay 2:3

^{y6:1} Mát 18:15 ^{z6:2} Lóma 15:1-2 ^{a6:4} 2 Kódin 13:5 ^{b6:5} Lóma 14:12

^{c6:6} 1 Kódin 9:11,14 ^{d6:8} Njon 3:6; 6:63; Lóma 8:13

^{e6:9} 2 Tes 3:13; 1 Kódin 15:58

u yi y:e a kwo, Nju tpémi ye yoo mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dmi. Nmî lama ka tóó, Kópuni Yesu Kédisu ngê u kídosi ñedê d:uu ngê, yi kópu ka kêlîmî mu ng-midi mbêmê nmî Mî kóó k:oo anm:uu ghê dmi. Yi yéli y:oo yi kópu nmye wod-nye tpapê, ye Nju tpémi y:oo pî kpaka tumo. ^{f13} K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê u dêêpî kópu dyuu daa chââchââ tumo. U yi y:e a kwo, Chóó Lémi u l:ii ala yéli yi p:uu nmî t:oo, mu kópu u dîy:o u yi y:e a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we. ¹⁴ A chóó a pi dîni kmîmî ngê, ngmênê kópu ndîi mu ngmidi pi knî ye n:aa tpapê ngê, kópuni Yesu Kédisu ngê kídosi ñedê d:uu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê u kópu dé têdê kópu ngê a ka pyaa dniye, myenté dyámê mbêmê tpémi ye k:omo

tpile ngê nî pyodo. ⁸¹⁵ K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê Chóó Lémi ngê kamî ngê mē pyódu nmoo, yi kópu yi ndîi kópu. ^{h16} N:ii yoo yi nuw:o dmi yinté a pyede, Chóó Lémi ka dny:oo ch:anêch:anê, kóó k:oo dpî kaa téne, u yoo yintómu knî yi k:ii.

¹⁷ A kuwókuwó kópu ala. U ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a kópu dyuu u wépi a pwaa ngê, mu kópu u dîy:o Yesu u l:êê dîy:o kwéli a p:uu yilî a t:a. Yi kwéli knî yi l:êê dîy:o nmyi lama choo a ya, Nê Yesu p:uu ndêndê ngê a dpodo. ⁱ

¹⁸ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi ghê dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vyuwo.

Wu u dí.

^f6:12 Nkal 5:11; Pilipay 3:18 ⁸6:14 Luukî 14:27; Nkal 2:20-21

^h6:15 2 Kódin 5:17 ⁱ6:17 2 Kódin 4:10

EPESO

Dini ghi n:ii ngê Póól Njedusalem mgîmî ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma núw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo ala pweepwee pee y:i a d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê, yélini Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dnya a kwo. Nmîné nmo ala pweepwee pee u pi Epeso, mu kópu u díy:o Esiya Wee u kwo p:aani n:ii u pi ndîi, Epeso.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ng-midi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu Kédisu ka dpodombiy:e myenmyinê kélîmî té, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. ^j

²Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwu.

Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

³Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, yinê a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê a pyódu nmoo. Nmî ghê dmi wêdêwêdê kîgha u l:êê díy:o mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, kópu mb:aa nmo dêpêngmê wópu ngê. ⁴Dyámê pê ghêlî dêpêngê l:âmo ngê, u ngwo a ngmidi nmoo, apê, Yi dyâape anî pwaa té, a tp:ee u k:ii ngmidi ngê wanî pyódu té, a yoo mb:aa ngê wanî pyódu té, mb:aamb:aa ngê a ngîma adnyin:aa ya. ^{k5}Nyââ, yi ngwo a ngmidi nmoo, nmî nuu ghi dmi nódo doo a ya. Dini ghi n:ii ngê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmî Mî ngê a lama nmoo, tp:oo módó tp:oo mää ngê a pyódu nmoo, mu kópu u díy:o vyílo yi kópu u yi u ngwo

yidoo kwo, Nî d:uu. ⁶Yi kópu u l:êê díy:o chaa kîgha koo. Kópu ndîi nmî l:êê díy:o ngmê d:uu ngê, Tp:oo nmo a kpo, pini n:ii u nuu ghi nódo ntênê a tóó.

⁷Yesu Kédisu u pwo nmî yikî dmi ghay wo, nmî l:êê díy:o pwene, u wêê ngê nmî dono chedê too, Setan kwulo u ngwo a pwaa nmoo. ¹⁸⁻⁹Nkéli kópu nmî l:êê díy:o yi d:uu ngê. Yi kópu chóó wunê a vyu, chóó u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye a ngmo ngê. Ala ngwo yi kópu nmî lama kêdê kwolo. ¹⁰Nmî lama ka tóó, nmî Mî ngê Yesu Kédisu tpile yintómu yi kada a kââ. Tpileni mbóó p:uu a pyede, myenté tpileni dyámê mbêmê a pyede, yi kada pini ngê dê pyódu.

¹¹Yi kópu yilî nmî Mî ngê wunê a vyi too, yi ngwo myedê ngmidi nmoo. Kópuni dpî vyi, ntênê dpî d:uu. ¹²A ngmidi nmoo, mu kópu u díy:o pi yintómu knî y:oo nmî l:êê díy:o nmî Mî pîdny:oo chaa kîgha. Nyââ, yi kópu u l:êê díy:o a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u yoo vy:o mwiyé a kaa nmoo, u ngwo nmo t:âât:ââ.

¹³Myenté dini ghi n:ii ngê nmî Mb-wámê p:uu kópu mb:aa nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u l:ii nmyi gha vy:o t:ângo. Yi l:ii, chóó u Ghê Dmi. Yi ghéni dmi p:uu wunê ala kópu a vyu, apê, Yélini a tp:ee ka adnyi kélîmî, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. ^{m14}Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê díy:o nmî lama ka tóó, díyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê díy:o pi knî y:oo pîdny:oo chaa kîgha, u pi ndîi ngê paa pyódu y:e. ⁿ

Póól Yesu u yoo yi l:êê díy:o ntee doo ngêpê

¹⁵A tîdê mbwó yoo, kópu mb:aa nmyi p:uu ngmênê nyongo. A lama ka tóó,

^j1:1 Dpodo 18:19–20:38 ^k1:4 Njon 15:16; 2 Tes 2:13; Epeso 5:27

^l1:7 Epeso 2:7 ^m1:13 Epeso 4:30 ⁿ1:14 2 Kódin 1:22

nmî Lémi Yesu ka ntênê nmye kélîmî té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó mye tóó. ^{o16}Dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê, u kwunokwuno d:oonngê yó. Nmyi l:êê dîy:o myenîné ngêpê yédi. ¹⁷U ya a nga a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu u Yâpwo, Chóó Lémi, pini n:ii u pi ndîî, myenté pini n:ii nmî Mî, vyîlo yi yâpwo ngê choo a ngêêpî nmyo. U ya a nga a kwo, U Ghê Dmî ngê nmyi nuw:o dmi a níépwi téne, u kópu yilî nmye myedê kêma téne, Chóó Lémi nmyi lama u ngwo wa yââ. ¹⁸Nyââ, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi nmyi lama choo ya, ala kópu nmyi lama myechoo ya, wunê a ngmîdi nmyoo, daawa dódó nmyo, kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo. U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama chóó a ya, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélîmî té, kóó k:oo wa kaa nmo, nmî pi dmi ndîî ngê wa pyódu té, nmî ya d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wamî pyódu. ¹⁹U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, nmî Mî u wêdêwêdê n:ii nmî mênê a tóó, mu daa mu tp:ook:omo. ²⁰Vyîlo yi wêdêwêdê mbêmê nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî a pyidu ngê, mbóó p:uu kmungo, u ché p:ââ pee ngê pyódu ngê. ^{p21}U pi ndîî ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê ndîî ngê mye pyódu ngê. Kada pini yintómu, king yintómu, yâpwo ghi yintómu, kmêna mbwee yintómu, myenté nkwépi yintómu yi pi dmi têdê dé, yi wêdêwêdê mye têdê, ngmênê Yesu Kédisu u wêdêwêdê yi ndîî. Doo u ntââ pi ngmê ngê Yesu Kédisu ala ngwo d:uudpî t:ee kwolo, mu dini ghi ngê myedaawa t:ee kwolo, Yesu Kédisu mu ngmîdi u pi yi ndîî, u wêdêwêdê mye ndîî. ^{q22}Tpile yilî yintómu nmî Mî ngê Yesu Kédisu yu yodo u maknopwo yé too, nmî l:êê dîy:o tpile

yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê. ^{r23}Nmî kada pini ngê mye tóó, nmî mbodo ngê a tóó, nmo, kóó kpâlî dé. Yinê a mbêpê kîgha nmo, u dpodo yuno dódó, myenté tpile yilî yintómu yinê a yenê té.

Nmî Mî ngê kamî ngê u ngwo pyódu nmoo

2 Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêmi ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mî u dnye dênmyee a nyêmi, myenmyee a dono. ^{s2}Yi ngwo mgidî u yoo vy:o nmyee a kwo, dono u maa p:uu nmyee a paa. Kmêna yoo yi kada pini u dnye yinmyee a nyêmi. Yoo dono knî y:oo yi pini u dnye ala ngwo myeye nyêmi ngmê. ^{t3}Nmo yintómu wunê yinté kînnee a ya, nmî chóó nmî pono nnee a vyápê, kópuni u yi nmo dpîmo a kwo, nmîmo d:uud:uu dé. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi k:ii nmî kpadakpada u maa p:uu nnee a kwo. ^u

⁴Ngmênê Chóó Lémi ka ntênê nmî ch:anê dniye, nmî nuu ghi dmi nódó a tóó. ⁵Dini ghi n:ii ngê mbwee ntóó ntee tpile ngê nnee a ya, u dnye dênnee a nyêmi, Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, yinté myedê pyidu nmoo, ghê kamî nmo a kpo. (U módó yeedey-eede mbêmê kóó k:oo kaa nmyoo.) ⁶Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii a kââdî nmoo, mbóó p:uu ntee kmungo, kmêna mbwee nkwépi knî yi pwo nmî pi dmi yinté mye kmungo. ^{v7}U kwo nmo ch:anê dniye, Yesu Kédisu ka a kââdî nmoo. Dnyinté daa yeede nmoo, kópu ndîî nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo yi kópu m:uu y:e, dye ghi yintómu yi lama pîchoo ya, chedê ngê daawa pyódu. ^{w8-9}Nyââ, nmî Mî ngê a yeede nmyoo, dini ghi n:ii ngê Yesu

^{o1:15} Kílosa 1:4-11 ^{p1:20} Hipîlu 1:3,13 ^{q1:21} Kílosa 2:15; Pilipay 2:9-10

^{r1:22} Kílosa 1:18 ^{s2:1} Kílosa 2:13 ^{t2:2} Epeso 6:12 ^{u2:3} Taitas 3:3

^{v2:6} Lóma 6:8 ^{w2:7} Lóma 2:4

Kédisu ka nmyi kélîmî mbê dniye, kóó k:oo kaa nmyoo. Daa kópuni nmyee a d:uud:uu dé yi l:êê dîy:o kóó k:oo kaa nmyoo, ngmênê Chóó Lémi ngê módó a yeede nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó nmyi pi dmi daanmyi kmîmî dé. ^{x10}Nmî Mî ngê kamî ngê yinê a pyódu nmoo, Yesu Kédisu u k:iî ngmîdî ngê pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A tp:ee u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, kópu mb:aa yilî pídnîy:oo d:uud:uu. Yi kópu mb:aa ló dîni a m:uu too. ^y

Yesu ngê Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:iî ngmîdî ngê u ngwo pyódu too

¹¹A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini daa Nju tpémi, nmye nînê danê. Ntee nmyee a ya, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Nmo Nju tpémi, nmî mî knî y:oo Chóó Lémi u l:iî nmî p:uu a t:ee ngópu. Daa nmî nuu u yoo ngê nmyee a kwo, mu kópu u dîy:o yi l:iî nmyi p:uu dèpê t:ee ngópu. ¹²Yi ngwo Yesu Kédisu dênmyee a t:âât:ââ, yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdî ngê, yi yéli yi vy:o dênmyee a kwo. Chóó Lémi ngê wunê nmî kn:ââ yoo u kwo a kââdî too, yepê, Nmyi yoo knî ye mb:aamb:aa ngê ana a vyyuwo. Ngmênê nmyo kuu dé, kóó kuwa nmyee a kwo. Mgîdî u yoo vy:o nmyee a kwo, Chóó Lémi nmyi lama dèpwo a ya, nmî Mb-wámê dênmyee a t:âât:ââ. ¹³Yi ngwo kóó kuwa nmyee a kwo, ngmênê nmyi yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmyi l:êê dîy:o mye pwene, ala ngwo kóó k:oo nmye wee. ¹⁴Nmî kélî ghê d:êê yinê a y:ângo, numo ka diya n:iî nmee a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdî nmoo, yoo ngmîdî ngê pyódu nmoo. ^{a15}Dîni ghi n:iî ngê pwene, Nju

tpémi yi dèêpî kópu yintómu yi d:aa dmi a kââdî ngê, yoo miyó dè u kwo a kââdî doo, yoo ngmîdî ngê pyódu nmoo. ¹⁶Nyââ, dîni ghi n:iî ngê kîdosi nédê pwene, numo ka diya n:iî nmee a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdî nmoo, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, u kwo myedê kââdî nmoo. ^{b17}Dîni ghi n:iî ngê dyámê mbêmê a loo, u maa nkîgh:ê nmee a kwo, ngmênê u maa nkîgh:ê dênmyee a kwo. Dîni ghi n:iî ngê pwene, Chóó Lémi ka nîpi a kââdî nmoo. ¹⁸Nyââ, yoo ngmîdî ngê pyódu nmoo, nmî Mî u Ghê Dmi nmî mênê yó, nmî Mî ka maa komo yinê kpêmî ngê. ^c

¹⁹Wunê nmî yoo vy:o dênmyee a kwo, pi my:oo ngê nmyee a ya, ngmênê ala ngwo nmo p:aa ngmîdî tpémi, Chóó Lémi u yoo vy:o nîpi nmo wee, tp:oo módó tp:oo mââ ngê dè pyódu nmo. ²⁰Myenté u ngomo ntee tpile ngê dè pyódu nmo. U komo kapî pyu knî y:oo, Yesu u dyépi yoo yi k:iî, ngomo k:ââ pââ dyuu kaa tumo, ngomo pywuu l:âmo ngópu. Yesu Kédisu chóó pw:eni ngê a tóó. ^{d21}Ngomo ch:oo yintómu yinê a tpyé. Chóó Lémi u ngomo ntee tpile ngê dè pyódu nmo, chóó nmî mênê a tóó. ^{e22}Nyââ, nmî Lémi ngê yoo ngmîdî ngê pyódu nmoo, dèpê kuwo nmyoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmî mênê a tóó. ^f

Póól u dpodo p:uu u ngwo ye doo danê

3 Nê Póól, mbwa k:oo anî kwo, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê a dpodo kalê noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo, nmyo ntee yéli u yoo vy:o noo a kapî dé. ^{g2}Yi dpodo u pi nmyinê ny:ee ngópu, apiî? Nmyi lama kîyedê

^{x2:8-9} Lóma 3:24; 2 Tim 1:9; Taitas 3:5 ^{y2:10} Taitas 2:14 ^{z2:12} Lóma 9:4; 1 Tes 4:13 ^{a2:14} Kílosa 1:20; 1 Kódin 12:13 ^{b2:16} Kílosa 1:20,22
^{c2:18} Epeso 3:12 ^{d2:20} Mát 16:18; 1 Kódin 3:11 ^{e2:21} 1 Kódin 3:16; Kílosa 2:19 ^{f2:22} 2 Kódin 6:16 ^{g3:1} Epeso 4:1; Pilipay 1:13

tóó, Chóó Lémi ka nê ch:anê wo, nmyi l:êê dîy:o a dpodo kalê noo, ³kópuni wunê a ngmo ngê a ka myedê vyu. (Yi ngmee u kópu ala ngwo pee tp:oo nmye kíd:a d:êê. ^{h4}Dini ghi n:ii ngê amênmyinê kp:aa ngmê, Yesu Kédisu p:uu ngmee u kópu ntee nê w:ee ngê, yinté amyenmyinê w:ee ngmê.) ⁵Yi ngmee u kópu ala ngwo nmî dye ghi ngê da pywálî, nmî Lémi ngê u dyépi knî ye, u komo kapî pyu knî ye da vyî. Nyââ, nmî Lémi u Ghê Dmi mbêmê da w:ee ngmê, ngmênê n:ii knî y:oo u komo wunê dnyimo a kapî, yi ngmee u kópu dnyinté a w:ee ngópu, mgo mwââ vy:o a m:uu ngópu. ⁶Yi ngmee u kópu ala. Nmî Mî ngê ala kópu wunê a vyu, apê, Yoo yi l:êê dîy:o a Tp:ee wa pw:onu, wamênî pyidu, Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii, numo ka yinê wa a kâádi té, yoo ngmîdi ngê wa pyódu té, a kêê k:oo nipi wa kaa té. Ala ngwo yi kópu mb:aa dmyi ny:ee ngmê, nmî Lémi u yoo vy:o dmye ghê dmi.

^{i 7}Yi kópu mb:aa tpaê u l:êê dîy:o, nmî Mî ngê a dpodo kalê noo. Dpodo ndîi yila, u pi mye ndîi. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntââ ngê a pyódu noo. ^{j8}K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o dênnoo a kwo, ngmênê yinê a ngmîdi noo, dpodoni u pi ndîi, yi dpodo ñedê a kaa noo, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a pi ye chin:aa tpaê. Ala ngwo yi dpodo ñedê anî kwo, pi knî ye yenîmo, Yesu Kédisu ka nmî ch:anê dniye, ntênê nmo wunê vyuwo yédi, doo u ntââ yi kópu mb:aa yilî daanmî chedê. ^{k9}Yi dpodo tédê Chóó Lémi u ngmee u kópu kwédi pi knî ye nîmo pywálîpywálî ngê. Dyámê pê pini n:ii ngê l:âmo ngê, yi tumu kópu yi ngwo a ngmo ngê. ^{l10}U yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo yi tumu kópu kwédi y:oo paan:aa pywálî y:e,

mbóó p:uu yélini kada a wee, enjel yoo yi k:ii, yi tumu kópu yi lama paa yaa we. Yi tumu kópu u mênê Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu yintómu a pyede. ¹¹Yi kópu wunê a nuw:o kwólu, ala ngwo nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yi kópu dê d:uu. ¹²Yélini yi k:ii u kwo nmo kélîmî té, Chóó Lémi ka nmî maa komo yinê kpémî ngê. Nkîngê ngê kêê daanmo t:oo, yi máádi u ngwo anmî kwolo. ^{m13}Ala ngwo pi knî ye mye-namê nkîngê. Dononi nîné vyímî, p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo, k:omo tpile ngê nmye choo ya, mu kópu u dîy:o a dpodo u l:êê dîy:o nmyi ya mb:aamb:aa ngê amî pyódu. ⁿ

Póól Esiya Wee u kwo tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêpê

¹⁴A tidê mbwó yoo, nmyi l:êê dîy:o nmî Mî ka n:aa ngêpê yédi. ¹⁵Yinê a l:âmo nmoo, mbóó p:uu yélini wunê pyede, mye l:âmo too, ntênê nmo wunê vyuwo yédi. ¹⁶U pi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. U ya a nga a kwo, U Ghê Dmi ngê nmyi gha dmi a wêdêwêdê kalê ngê. ¹⁷Nmyi kélîmî u l:êê dîy:o Yesu Kédisu nmyi mênê pîchoo ya. U ya a nga a kwo, Nmî Mî u nuu ghi nmyi nódoo choo ya, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódoo myedny:oo ya, yi kópu ngê yinê choo mbêpê kîgha nmyo. ^{o18}U ya a nga a kwo, Nmî Lémi u yoo yintómu knî yi k:ii, ala kópu nmyi lama pîchoo ya, Yesu Kédisu nódoo nmyi nuu ghi dmi ntênê a tóó, daa kede wo, nmyi l:êê dîy:o doo mgínî vyímî, u pi ka vyuwo mu daa mu tp:ook:omo, u dí anyi wunê tóó. ¹⁹Doo u ntââ yi kópu nmî lama d:ud:umbiy:e daawa yââ, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi lama pîchoo ya, nmî Mî ntee a tóó, yinté paa pyaa dmyeno.

^{h3:3} Epeso 1:9; Kílosa 1:26 ^{i3:6} Epeso 2:13,19 ^{j3:7} Kílosa 1:25

^{k3:8} 1 Kódin 15:9-10 ^{l3:9} Kílosa 1:29 ^{m3:12} Epeso 2:18; Hipílu 4:16

^{n3:13} 2 Tim 2:10 ^{o3:17} Kílosa 2:7; Njon 14:23

²⁰Nmî Mî chaa kîgha koo. Wêdêwêdêni nmî mênê a dpodo, nmî Mî u wêdêwêdê ye tóó. Lô kópu u kwo ngmanmî dmyinê, lô kópu p:uu nmî nuw:o dmi adî kwo, u ntâa nmo wa a d:uu té, myenté kópuni yi kópu dé yi pwo a pyede, u ntâa nmo amyedê d:uu té. ^{p21}Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kélîmî té, dye ghi yintómu nmî Mî chaa kîgha koo, chedê ngê kîngê pyódu. Ndê kópu yila.

Yesu ngê u kwo u ngwo a kââdî nmoo

4 A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi p:uu dpodo u l:êê dîy:o, mbwa k:oo al:ii anînê kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o nînê kwunokwuno nmyo, mááadini p:uu nmî Mî ngê kaa nmyoo, yi máádi mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. ^{q2}Dye ghi yintómu kîdmyengê lémilémi, pi knî ye nuw:o ngê dmyinê mbumu, lîmilîmî ngê kîdmyengê nod:enod:e. Pi lîmilîmî ngê nangmê kéé, nmyi nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya. ^{r3}Nmî Mî u Ghê Dmi ngê numo ka a kââdî nmyoo, numo ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, kîdmyengê numo kéé t:oo. ^{s4}Yesu Kédisu ngê numo ka a kââdî nmoo, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpâlî dé, u Ghê Dmi mu ngmîdî nmî mênê ye tóó. Kópu mu ngmîdî yinmye t:âât:ââ ngmê, n:ii ngê a ngmîdî nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo. ^{t5}Nmî Lémi mu ngmîdî, kn:aa pini ka dpîno kélîmî té, vyîlo u pi mbêmê mbápitîsîm kalê nmoo, daa kn:aa pini u pi mbêmê. ⁶Nmo yintómu nmî Mî mu ngmîdî, Chóó Lémi. Yinê a yenê nmo, nmî mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi.

⁷Nyâa, nmî mbodo mu ngmîdî, ngmênê nmî dpodo u mo u mo dé, Yesu Kédisu ngê chóó u nuw:o mbêmê nmî

dpodo nêdê dpodo nêdê kaa nmoo. Yi dpodo knî yi l:êê dîy:o u ntâa ngê pyódu nmoo. ^{u8}Yinté kópu nmî Mî u puku yedê alanté a tóó,

Yélini nmî Lémi p:uu dnye d:uu,
yu yodo u maknopwo yé too,
tâa u ngwo kee wo,
u ngwo a yeede nmoo. ^v

⁹Tâa u ngwo kee wo, u kakêmê nmye nînê chámêchámê. U nt:u kópu alanté. Mwiyémmiwiyé dyámê mbêmê a loo, p:âa yi mê ghêpê wo. ¹⁰Nyâa, pini n:ii a ghêpê wo, vyîlo yi pini mbóó p:uu mêyi kee wo, nmî Mî u nkîghê:ê mî yaa wo, mbóó dyámê yi mbêmê tpile yilî yintómu yinê a yenê té. ¹¹Yinê a yeede nmoo, nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo dé yi l:êê dîy:o u ntâa ngê mye pyódu nmoo. Knî ngmê u dyépi ngê pyódu too, knî ngmê u komo kapî pyu ngê pyódu too, knî ngmê u kópu y:eney:enê pyu ngê pyódu too, knî ngmê kada pini ngê pyódu too, knî ngmê dêêpî pyu ngê pyódu too. ^{w12}U yi u ngwo a kwo, A yoo yintómu wêdêwêdê ngê pyaa dniye, a dpodo u ntâa ngê pyaa dniye, a l:êê ghi dmi ntee a tóó, yi l:êê ghi dmi yinté paa pyaa dniye. ^{x13}Yi dpodo knî yi mbêmê nmî nuw:o dmi ngmîdî ngê wa pyódu, Chóó Lémi Tp:oo ka mb:aamb:aa ngê anmî kélîmî, nmî lama ntênê wa yâa. Tp:ee ntee dpî k:aa, mâawe ngê dpî pyódu, yinté anmî kaa dmi. Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté anmî pyaa dmi. ^{y14}U yi u ngwo daa kwo, A yoo tp:ee ntee tpile ngê dny:oo ya, u yi u ngwo myedaa kwo, Yópu ng:oo ntee tpile ngê dny:oo ya. U yi u ngwo daa kwo, Pi dódó pyu knî y:oo dny:oo dódó dé, yi nuw:o dmi miyó miyó ngê dny:oo pyépi dé. ^{z15}A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo

P3:20 Kílosa 1:29 **q4:1** Kílosa 1:10 **r4:2** Kílosa 3:12-13

s4:3 Lóma 12:16-18; 1 Pita 3:8 **t4:4** 1 Kódin 12:12-13 **u4:7** Lóma 12:3,6

v4:8 Psalm 68:18 **w4:11** 1 Kódin 12:28 **x4:12** 1 Kódin 14:12

y4:13 Kílosa 1:28 **z4:14** 1 Kódin 14:20

nódo dny:oo ya, numo ka paa ndê danê kmêle, nmî mbodo Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. ^{a16} Nmî Mî ngê pi p:uu tpile yintómu ntee a kââdî too, Yesu Kédisu ka yinté a kââdî nmoo, numo ka myedê kââdî nmoo. Nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo knî yi mbêmê nmo numo ngêêpî nyédi, nmî Lémi ntee a tóó, yinté nmo numo pyépi nyédi, mu kópu u díy:oo nmî nuu ghi dmi numo nódo a tóó. ^b

**L:êê ghi dono kéké,
maa mb:aa u kîgha**

¹⁷ Nmî Lémi u pi ngê kópu nmye munînê tpapê, dpo ny:ee yó. Yélini y:oo nmî Lémi daa chââchââ ngmê, yi nt:anê mênangmê yââ. Yi nuw:o dmi k:omo tpile knî yi p:uu a kwo. ^{c18} Yi nuw:o dmi mgîdî vy:o a mbêpê, yi ngópu dmi nkoko tumo, nmî Lémi u kópu dé yi lama daa pyede. Ghéni n:ii kamî nmî Mî ngê nmo a kpo, dêpê pyw:ee ngópu. ¹⁹ Dye ghi yintómu a dono nyédi, dono dyêêdî daa ngmîdi a d:uud:uu ngópu, yi gha dmi tupwótupwó dé, ngmênê mywene y:e daa kwo yédi.

²⁰ Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu yinté kópu dpîp:e ndê ngópu. ²¹ A lama ka tóó, dini ghi n:ii ngê u pi nmyi ny:ee ngópu, u yoo vy:o nmyi ghê dniye, pi knî y:oo Yesu u ndê kópu dyuu nmye vyi tumo. ²² Nmyi nuw:o mbwee knî y:oo maa dono p:uu dnyimo a mbêpê kîgha nmyo, dnyimo a dódó nmyo, u l:êê díy:oo dono u yi nmye dpîmo a kwo. Yi máádi u dí ndiya. Ala ngwo nmyi nuw:o mbwee dpî kéké tóó. ^{d23} Nmyi nuw:o dmi kamî ngê dny:oo ya, nmyi gha dmi kamî ngê myedny:oo ya. ²⁴ Pi ngê kpîdî mbwee ntee dpî kéké, kpîdî kamî u mbwo dpî t:oo, nmyi nuw:o mbwee dmi yinté

dpî kéké tóó, nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê. Nmî Mî ntee a tóó, nmyi nuw:o kamî dmi yinté yinê dpo pyódu té. Nyââ, yi nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê, dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî ntee a tóó, yinté ndêndê ngê dmyinê ya.

²⁵ Yi kópu u l:êê díy:oo noko kîdmyengê k:omodanê, numo ka dmyinê ndê danê, mu kópu u díy:oo yoo ngmîdi ngê nmî pyaa dniye. ^{e26} Pi ngmê ka ngmêdmye nod:e knomomê, dono nangmê d:uu, nod:enod:e ngê kââdî nmye kîngê ghîi. ²⁷ Nod:enod:e têtê dye ghi daadîi ngê nangê pyódu, kminté Setan ngê wa dóó nmyo, ntââ anmyinê vy:ee ngmê. ²⁸ Nmyi vy:o pini n:ii kpáápi ngê doo a ya, kpaa ngê kêê kêdêm:uungê t:oo, chóó kóó dê y:e choo dpodo, dpodombiy:e choo dpodo, pinté yoo choo yeedeyeede dé. ^{f29} Danêmbum têtê dono kópu nmyi kwo kîdangmê pwii. Kópu mb:aa yidmyinê tpapê dé, yoo u ngwo dmyinê ngêêpî dé, yi kêlîmî wêdêwêdê ngê u ngwo paa pyaa dniye. ^{g30} Nmî Mî u Ghê Dmi nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîi dpî y:oo, yoo yi lama dpî yââ, naa díyo wa kê ngmê, daawa têt:a. Nmî Mî u Ghê Dmi, dy:âma ndîi ntee tpile ngê a tóó, nmo a kpo. Yi dy:âma ndîi wanmyi diyédiyé kalê ngmê, ye naa wa têt:a, Chóó Lémi ngê kóó k:oo daamî kaa nmyo. ^{h31} Kópuni nmyi nódo a kaa dniye, dpî kéké tóó, kîdmyengê nuu mbumu, nod:enod:e, dnyengi, peede tpapê, pi u pi dyede. Dono n:aam:uungê d:uu, ⁱ³² ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, numo ka dmyinê vyyuwo, numo ka myedmyinê ch:anêch:anê. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu u l:êê díy:oo nmyi dono yilî ntee u kuwó kéké too, nmyi tîdê

^{a4:15} Epeso 4:25 ^{b4:16} Kílosa 2:19 ^{c4:17} Lóma 1:21

^{d4:22} Kílosa 3:9-10; Lóma 12:2 ^{e4:25} Epeso 4:15 ^{f4:28} Dpodo 20:35

^{g4:29} Epeso 5:4; Kílosa 4:6 ^{h4:30} Epeso 1:13-14 ^{i4:31} Kílosa 3:8

mbwó yoo yi dono yilí yinté nmyi kuwó myoo kéé tóó, mênangmê ngî. ^j

W:êêní u kópu dé yi d:uud:uu

5 Nmî Mî ntee a tóó, yinté dmyinê ya, mu kópu u dý:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódo a tóó. ² Yesu Kédisu nódo nmyi nuu ghi dmi ntee a tóó, nmyi tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódo myedny:oo ya. Chóó Lémi u nuu u kópu yi d:uu ngê, nmî l:êê dý:o chóóchóó y:ângo, chóóchóó kpêê ngê yó. ^k

³ Nmî Mî u yoo vy:o nmyi ghê dniye, u l:êê dý:o kîdmyengê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mêkingê pyaa dmi, tpile ndapí yi mb:aami ngê nangmê pyódu. Pi knî y:oo nmyi pi dmi yi kópu knî yi p:uu kîngmê ny:ee ngmê. ⁴ Myenté doo u ntââ dono kópu dé nmyi kwo kîdangmê pwii, pyââ p:uu danêmbum ngê kêê nangê t:oo, yinté pi nkwtinkwiti ngê kêê myenangê t:oo, ngmênê nmî Mî p:ee dmyinê kwunokwuno. ⁵ Ala kópu nmyi lama choo ya, pyââ ti pyu, ó pini n:ii u gha tupwótupwó, ó tpile ndapí yi mb:aami, yinté pini nmî Mî Mupwo yi kêê k:oo daangmêwa ghê, mu kópu u dý:o tpile ndapí yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwo ngê dpí pyódu té. U nuw:o u tpile knî yi p:uu a kwo yédi, nmî Mî p:uu daa kwo yédi. ^m

⁶ Pi ngê k:omodanê kópu knî yi mbêmê kîngê dóó nmyo. Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyílo yi kópu knî yi l:êê dý:o wa kpada té. ⁿ Yinté yéli yi vy:o nangmê ghê. ⁸ Wunê mgîdí vy:o nmyee a kwo, ngmênê nmî Lémi ngê u kwo a kââdí nmyoo, u wo nmye pyede. Wo u yoo yi kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, ⁹ dmy-

inê mb:aamb:aa, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé, pi nangmê dóó. ¹⁰ Nyââ, nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. ¹¹ Mgîdí u kópu knî y:oo yoo daa ngêêpî tumo, nangmê d:uu, ngmênê nmyi wuu yi kópu dono yilí yi pwo dny:oo ya, pi knî ye dmyinê kwódukwódu dé. ¹² Kópuni tumutumu a d:uud:uu tumo, mywenemywene u kópu dé. Ala pweepwee pee yedê daanê d:êê té, kminté mywene nmye amí ghê. ¹³ Nyââ, nmyo lam ntee tpile dé, kópu yilí yintómu yi pwo nmyi wuu dmi choo ya, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi kópu daa mb:aamb:aa dé, dono dé. ¹⁴ W:êêní tpile yilí yintómu mb:aamb:aa ngê anyi m:uu té. Yi kópu u l:êê dý:o nmî wéti ngmê k:oo ala kópu a tóó,

Yélini mbwee ntóó ntee tpile dé,
a pii dmyeno,

Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo wa kéé.

¹⁵ Dp:ee mgîdí u yoo, ngmênê Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo a tóó. Yi kópu u l:êê dý:o u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Yélini yi lama nmî Lémi daa tóó, yi nt:anê mênangmê yââ, ngmênê nmî Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê. ¹⁶ Ala ngwo yoo dono yi vy:o nmye wee. Módó kîdmyengê ya, ngmênê kópuni mb:aamb:aa u ntââ ngê nmye dpí pyaa dmi, dmyinê d:uud:uu dé. ¹⁷ Mbodo podo ngê nangmê pyódu, ngmênê nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmî dé, myedmyinê d:uud:uu dé. ^s

¹⁸ Mbwaa ndaní tédê kîdmyengê ghétighéti, yi kópu ngê wa dyênê nmyo. Ngmênê nmî Mî u Ghê Dmi nmyi mênê ntênê choo ya, yinê choo mbêpê kîgha nmyo. ¹⁹ Wéti n:ii nmyi lama a kîgha

^j4:32 Kílosa 3:12-13 ^k5:2 Nkal 2:20 ^l5:4 Epeso 4:29

^m5:5 1 Kódin 6:9-10 ⁿ5:6 Lóma 1:18 ^o5:8 Kílosa 1:13; 1 Pita 2:9

^p5:10 Lóma 12:2 ^q5:13 Epeso 2:1 ^r5:16 Kílosa 4:5 ^s5:17 Kílosa 1:9

^t5:18 Lóma 13:13; 8:6

too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo knî y:oo ala ngwo dê vyi t:oo, yi wéti knî y:e nmî Lémi nmyi gha knî yi vy:o yinté dmyinê chaa kîgha. ^{u20} Tpile yintómu knî yi l:êê dîy:o, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî Mî Chóó Lémi dmyinê kwunokwuno. ^{v21} Numo dnye dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u dnye nmye nyêmî ngmê, my:ee chââchââ ngmê.

Yéé yepe yoo yi danêmbum

²² Yepe yoo, nmî Lémi u dnye ntee nmye nyêmî ngmê, nmyi moo yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyêmî dé, ^{w23} mu kópu u dîy:o Yesu u yoo yi mbodo ngê ntee a tóó, mââ mye yinté, u kpâm u mbodo ngê yinté a ya yédi. Yélini yi k:ii Yesu ka nmo kêlîmî té, nmî mbodo ngê pyodo, mu kópu u dîy:o nmî Mb-wámê ngê mye pyodo, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene. ^{x24} Nyââ, Yesu Kédisu u dnye ntee nmo nyêmî ngê, yepe knî y:oo dye ghi yintómu yi moo yoo yi dnye dmi yinté dny:oo nyêmî dé.

²⁵ Yéé yoo, ala kópu a ny:ee yó. Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o chóóchóó nmî l:êê dîy:o y:ângo. Ntee nmo wunê vwuwo, nmyi kpâm knî ye yinté myedmyinê vwuwo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. ^{y26} Yesu Kédisu ngê u yi doo kwo, A yoo yi dono mbwaa ngê ní ghêê té, a kópu dyuu mbêmê a kede paa ní t:ee té. ^{z27} U yi u ngwo a kwo, A chóó a yoo ngê ní pyódu té, yoo mb:aa ngê ní pyódu té, dyââpe yi p:uu daadî ya, dono yi mênê myedaadî ya. ^{a28} Mââ yoo,

nmyi chóóchóó nmyi nuu ghi dmi nmyi nódo ntee a tóó, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo yinté myedny:oo ya. Pyââ mbodo mââ, u l:êê dîy:o n:ii u kpâm ka a vwuwo yédi, chóó u pââ ka a vwuwo yédi. ²⁹ Pi chóóchóó u kwo daawa dîy:a, ngmênê a mbonombono ngê, u kwo a vwuwo yédi. Myenté pi ka u kpâm kîngî dîy:a, u kpâm ka mb:aamb:aa ngê choo vwuwo. Yinté Yesu Kédisu nmo wunê vwuwo yédi, ^{b30} nmî mbodo ngê a tóó, nmo u yoo. ³¹ Nyââ, pini n:ii u kpâm ka a vwuwo yédi, chóó u pââ ka a vwuwo yédi, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó,

Mââ u pye mî yi kêlê dpo pwii,

u kpâm k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa knî.

^{c 32} Yi kópu u mênê tumu kópu ndîî ngma tóó, na a ka u nt:u kópu ala, Yesu Kédisu ngê u yoo u kede paa t:ângo. ³³ Yi kópu u dîné mye yinté, pi ngê u kpâm u kede paa dpî t:oo, ngmîdi ngê dpî pyaa knî, ntênê u kwo choo vwuwo, myenté yi pyópu ngê u moo ntênê choo chââchââ.

Tp:ee dmââdîma yi kópu dyuu

6 Tp:ee dmââdîma, yélini Yesu ka nmye kêlîmî té, nmyi pye mî yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, yi kópu vyîlo yidmyinê d:uud:uu. ^{d2} Puku yedê alanté a tóó,

Nmyi pye mî yoo dmyinê chââchââ dé.

Yi kópu ndîî kópu. Yélini y:oo yi pye mî yoo a chââchââ tumo, yi yéli ye nmî Mî ngê ala kópu myedê vvu, yepê, ^e

³ yed:oo mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya,

myenté dye ghi daadîî amyenmyin:aa ya.

⁴ Mââ yoo, nmyi tp:ee dmââdîma yi p:uu ala kópu a ny:ee yó. Kîd-

^{u5:19} Kílosa 3:16 ^{v5:20} Kílosa 3:17; 1 Tes 5:18 ^{w5:22} 1 Pita 3:1

^{x5:23} 1 Kódin 11:3 ^{y5:25} Kílosa 3:19 ^{z5:26} Hipîlu 10:10; Njon 15:3

^{a5:27} 2 Kódin 11:2 ^{b5:29} 1 Kódin 12:27 ^{c5:31} Gen 2:23-24

^{d6:1} Kílosa 3:20 ^{e6:2} Ex 20:12

myengê nod:enod:e kalê t:oo, ngmênê mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyuwo, nmî Lémi u kópu dyuu yi lama dmyinê kîgha dé, u l:êê ghi dmi mbêmê dêêpî ye myedmyinê yémî. ^f

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

⁵Wop dpodo pyu yoo, n:ii knî y:oo wop a dpodo kîgha nmyo, yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, ye myedmyinê nkîngê. Yesu Kédisu p:uu nuw:o ngmîdi mbêmê ntee nmye dpodo té, nuw:o ngmîdi mbêmê yinté yi p:uu myedmyinê dpodo. ⁶Nmyi kada pini yoo yi ngîma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Daa dyámê mbêmê tpémi yi ngîma nmye dpodo té, ngmênê Yesu Kédisu ngîma nmye dpodo té, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé. ⁷Nmyi määwe knî yi p:uu dpodo têdê kîdmyengê nuu mbumu, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Alanté dmyinê nuw:o, apii, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo té. ⁸Ala kópu nmyi lama choo ya, Pini n:ii ngê kópu mb:aa dpî d:uu, k:omo tpile yi pini u pi ndîî, ó u pi têdê, ngmênê nmî Lémi ngê yi kópu mb:aa u pywuu u kwo wa y:oo. ^h

⁹Kada pini yoo, yélini wop nmye dpodo kîgha tumo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyuwo, namê nkîngê kîgha dé. Nmyi lama choo ya, nmyi dpodo pyu knî yi k:ii, nmyi kada pini mu ngmîdi, mbóó p:uu wunê too. Yi pini daa kedekede pyu, kwodonkwodo ntênê wa kóté kalê nmo. ⁱ

Setan u yoo knî yi p:uu l:êê

¹⁰A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê choo a wêdêwêdê

kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o u kwo a kâadî nmyoo. ¹¹Lede knî y:oo yi káped:ê ntee a tpyé tumo, kópuni yilî nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê nmye a kê too, nmyi p:uu yinté myoo t:ee too, mu kópu u dîy:o Setan ngê kîngê dóó nmyo, myekîngê dyênê nmyo. ¹²Daa pi knî yi p:uu nmo l:êê té, ngmênê Setan p:uu nmo l:êê té, u dpodo pyu knî yi p:uu myeno l:êê té. Nyââ, kmêna mb-wee nkwepi knî yi p:uu nmo l:êê té, yélini yi wêdêwêdê ndîî, myenté n:ii knî y:oo mgîdî u kópu dé a d:uud:uu tumo, vyîlo yi yéli yi p:uu nmo l:êê té. ¹³Nyââ, kópuni yilî nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê nmye a kê too, nmyi p:uu dpî t:ee too, Setan u dpodo pyu yoo u ngwo pêdê t:ââ too. Dini ghi n:ii ngê nmyi p:uu adnyi l:êê, wa dêê dmi, daawa dyênê nmyo, ngmênê p:ee wanmyi dyênê t:oo, yi pwo wanmyi lee dmi. ^k

¹⁴⁻¹⁵Dpodombiy:e dmyinê vyuwo. Lede knî y:oo yi kpîdî dmi knî yi pwo mbalêti dpî t:ee t:oo, yu dópo dmi yi yiyé dpî t:ee t:oo, nkichi pee yi yodo p:uu dpî t:ee t:oo. Nmyi w:êêw:êê u tpile dé nmyi p:uu yinté myoo t:ee too, dmyinê ndê danê, dmyinê mb:aamb:aa, dyâape nmyi p:uu kîngmê ya, nmî Lémi u kópu dyuu u tpapê ngê u ntââ mbêmê dpî yaa dmyeno. ¹⁶⁻¹⁷Lede knî y:oo káped:ê a tpyé tumo, didî ka u ngwo dpî w:ono dmi, myenté yi mbodo dópó yi mbêmê dpî kaa t:oo, dpo, Taa ngê angmê vya nmo. Nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mbwámê ka dmyinê kêlîmî, Setan ngê daapaa dyênê nmyine. Kópuni dyuu nmî Mî u Ghê Dmi ngê nmye wunê kuwo ngê, nmyi mênê choo ya, taa ntee tpile ngê nmye wa pyaa dmi. ¹⁸Setan p:uu l:êê u l:êê dîy:o, dpodombiy:e dmyinê ngêpê. Nmî

^f6:4 Kîlosa 3:21; Prov 22:6 ^g6:5 Kîlosa 3:22-23; Taitas 2:9

^h6:8 Kîlosa 3:24-25 ⁱ6:9 Kîlosa 4:1 ^j6:11 Njems 4:7; 1 Pita 5:8-9

^k6:13 2 Kódin 10:4 ^l6:14-15 1 Tes 5:8; Is 40:9 ^m6:16-17 Hipîlu 4:12

Mî u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpî nmyo, dye ghi yintómu nmî Mî ka u ngwo dmyinê ngêpê. Kîdmyengê kede dmi, dmyinê vyuwo, dye ghi yintómu nmî Mî u yoo knî yi l:êê dîy:o myedmyinê ngêpê. ⁿ¹⁹ A l:êê dîy:o myedmyina a ngêpê. U ya a nga a kwo, Dini ghi n:ii ngê pi knî ye anî mbumu, nmî Mî ngê u kópu dyuu a ka pêdê vyi ngê. U ya a nga daa kwo, Nî nkîngê mb:anê, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi u tumu kópu ntênê ye nî vyi. ^{o20} K:omo tpile yi kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa k:oo n:aa kwo, ngmênê u ya a nga a kwo, Yi kópu dyuu pi knî ye nî vyi, daap:aa nkîngê mb:anê.

Póól u nd:uu tpapê

²¹ Pini n:ii ngê ala pweepwee pee nmye wunê íeíe, Tikikas, nmî Lémi

ka a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilî yintómu nmye yinê amînê nt:o. ^{p22} Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nînê dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pîdny:oo a ya, myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yinê amî l:âmo té.

²³ A tîdê mbwó yoo, nmî Mî mupwo y:oo nmyi kêlîmî ndîî ngê dpo pyódu y:e, mb:aamb:aa ngê nmye dny:oo a vyuwo, myenté yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dpo yé y:e. ²⁴ Yélini yi k:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu ghi nmyi nódo a tóó, nmye mb:aamb:aa ngê choo a vyuwo, chedê ngê daawa pyódu.

Wu u dí. ^q

PILIPAY

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól p:uu Pilipay lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Y:i Yesu u yoo vy:o pi knî ngmê kaa ngópu. (Dpodo 16:9-40) Yi yéli yi vy:o Nju pi pyile njini ghê wo, Lóma tpémi Másídóniya Wee u kwo tpémi u yoo vy:o yi ghê dniye.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Pilipay a kuwo ngê, p:aani p:aani doon:aa dpodo, yed:oo Njedusalem loo. (Dpodo 21) Nju tpémi y:oo y:i a mgîmî ngópu, Lóma lede knî y:oo mbwa k:oo km:êê ngópu, Lóma u nkwo dy:ââ ngópu. (Dpodo 27)

Dini ghi n:ii ngê Pilipay tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Póól mbwa k:oo wumê kwo, Lóma, yi ngwo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê dîy:o ndapî a ngee ngópu, Epapîdodaitas ka y:ee ngópu, Póól ka yinê núwo, u kwo mî y:ângo. Dini ghi n:ii ngê Epapîdodaitas Pilipay modoo diyédiyé, Póól ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u kwo y:ângo, kwo, Pilipay tpémi ye dpî núw:o ngi.

1 Nê Póól, Timoti k:ii Yesu Kédisu p:uu nye dpodo mo. Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Pilipay, nmyi kada pini yoo, yi ngêêpî pyu yoo mye yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nyinê dyede. ²Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

Póól Pilipay tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêêpê

³Dini ghi n:ii ngê nîné nuw:o kîgha nmyoo, nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê. ⁴Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêêpê yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ⁵mu kópu u dîy:o nmî Lémi p:uu dpodo tédê mun-

myee a ngêêpî nê, kn:ââ dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o mwiyé noon:aa kwo, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo. ⁶Nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o a lama a tóó, nmyi vy:o dpodo mb:aa kn:ââ yinê a chópu, wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, yi dpodo ndéndê ngê wa chedê. ⁷Nmyi l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódó a tóó. Dpodoni nédê nmî Mî ngê a kaa noo, u ntââ ngê mye pyódu noo, yi dpodo tédê nmyee a ngêêpî nê, kn:ââ nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye noo a tpapê, ndê kópu ngê y:e myenoon:aa a pyépi, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo. ⁸Nmî Mî ngîma ntênê nmye nîné mbumu, nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódó ntee a tóó, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódó yinté mye tóó.

⁹Nmyi l:êê dîy:o alanté n:aa ngêêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmyi nuu ghi dmi numo nódó ntênê dny:oo ya, nmyi nuw:o dmi ndîî ngê pyaa dniye, nmî Lémi u kópu dé nmyi lama ntênê dny:oo a ya. ¹⁰U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa ntênê dmyinê myeme dé, myedmyinê d:uud:uu dé. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, dyâape nmyi p:uu daapaa m:uu ngê, mywene nmye daapaa ghê we. ¹¹Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adny: ya. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kîgha, u pi amyednyi kmîmî.

Nmî Lémi u kópu dyuu Lóma ntee doo kaakaa

¹²A tîdê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, kópu dono yilî n:ii a nga pyaa dniye, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi yilî knî yi lama dê yââ. ¹³Lóma tpémi yi king ndîî u lede yoo yi lama yi kópu dê

[†]1:6 Pilipay 2:13

[§]1:9 Kílosa 1:9-10

[†]1:10 Pilipay 2:15-16

[¶]1:12 2 Tim 2:9

yaâ, myenté yélini al:ii a pyede, ala kópu yi lama dê yââ, Nê Yesu Kédisu p:uu a dpodo, u l:êê dîy:o mbwa k:oo a kwo. ¹⁴Myenté yélini Yesu u yoo vy:o al:ii ghê dniye, pi knî ye mēdaa nkîngê té, nmî Lémi u kópu dyuu ye a tpaê tumo. Mēdaa nkîngê té, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê mbwa k:oo ayedê ngêêpî nê.

¹⁵Woni knî y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, u yi y:e daa kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, u l:êê dîy:o Yesu u pi pi knî ye yi chóo wumê tpaê ngópu. Ngmênê woni knî nê yi pee pini, u l:êê dîy:o Yesu u pi pi knî ye mye tpaê ngópu. ¹⁶Yi yéli yi nódo a nuu ghi a tóo, yi lama a tóo, Nmî Mî ngê nê yinê a dpodo kwólu, nmî Lémi u kópu pi knî ye ndê kópu ngê yinê dpî pyódu. ¹⁷Yélini y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, Yesu Kédisu u kópu dyuu pi knî ye a tpaê ngópu, ngmênê u yi y:e daa kwo yédi, Yoo nmî ngee té, u yi y:e a kwo yédi, Nmî pi dmi nmî kmîmî dé. U yi y:e mye kwo yédi, Nê u mgîni vyîmî ndîi ngê nmî pyódu, mbwa k:oo. ¹⁸K:omo tpile yoo yi ngêêpî u l:êê dîy:o nmî Lémi u pi pi knî ye a tpaê ngópu, ó yi chóo yi pi kmîmî u l:êê dîy:o, yi kópu a ka daa ndîi kópu. Kópuni ndîi kópu ngê a tóo, Yesu Kédisu u pi pi knî ye a tpaê ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.

**Póol ngê u ngwo ye vuu,
yepê, Anî ya, ó anî pw:onu?**

¹⁹W:aa nîné pyw:êmi ngê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóo, nmyi ngêpê mbêmê, myenté Yesu Kédisu u Ghê Dmi u dpodo mbêmê, mbwa k:oo wanî pwii. ²⁰U ya a nga daa kwo, Pi knî ye nî nkîngê mb:anê, mywenemywene u kópu u ngwo ngmênî d:uu. A dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu u pi ntee nî kmungo, u ya a nga a kwo, Ala ngwo u pi yinté nî knî. K:omo tpile anî

ya, ó u l:êê dîy:o anî pw:onu, ngmênê u ya a nga a kwo, U pi ndîi ngê nî pyódu. ²¹Dyámê mbêmê n:aa tóo, Yesu Kédisu a ka wunê vuuwo, dini ghi n:ii ngê anî pw:onu, kóo k:oo an:uu ghê, yi kópu a ka yi mb:aamb:aa. ²²Ngmênê al:ii anî ya knomomê, ye u ntâa nmî Lémi u dpodo amênî dódó. Yi kópu a ka mb:aamb:aa. Nmî Lémi ka anî lê, yi kópu a ka mye mb:aamb:aa. Yi máadi komo miyó dê a ka mb:aamb:aa dê, doo u ntâa a chóo daanî chámê dê. ²³Maa komo miyó yi kêlî n:aa kwo, u ya a nga a kwo, Dyámê nê kuwo, Yesu Kédisu ka nî lê, yini a ka yi mb:aamb:aa, ²⁴ngmênê ghêlî k:ii daanê kuwo nmyo, a dpodo nmyi vy:o d:oo ngê kêlî ngê. ²⁵Yi kópu u l:êê dîy:o a lama ka tóo, ala dini ghi ngê daanî pw:onu, nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nmyi kêlîmî wêdêwêdê ngê an:uu pyódu, w:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. ²⁶Dini ghi n:ii ngê nmye amînî lee knomomê, a dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu ntênê anmyi chaa kîgha.

Nuw:o dono p:uu l:êê

²⁷Kópuni a nga wa pyódu, yi kópu daa ndîi kópu. Kópuni yi ndîi kópu, ala. Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka mywene kîngê ghê, u pi nangê dyênê. K:omo tpile nmye anê lê, ó kópu nmyi p:uu ngmanê ny:oo, ngmênê u ya a nga a kwo, Ngmîdi ngê dmyina a ya, kópu mu ngmîdi p:uu dmyina a dpodo, nmî Lémi u kópu ndêndê. Lede yoo ntee a l:êê nyédi, nuw:o dono p:uu yinté myedmyinê l:êê. ²⁸Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, ye kîdmyengê nkîngê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. Yi yéli y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yâpwo ndîi ngê wa dyênê nmo, kî yéli wa ngee té. ²⁹Kópu miyó yi l:êê dîy:o

^v1:19 2 Kódin 1:10-11 ^w1:20 1 Pita 4:16 ^x1:21 Nkal 2:19-20

^y1:23 2 Kódin 5:8 ^z1:27 Epeso 4:1

Yesu Kédisu ngê a ngmidi nmyoo, u kwo kêlîmî, ngmê, u l:êê dîy:o mgîni vyîmî, myomo. ^{a30}Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, a p:uu ntee dnya a d:uu, yinté nmyi p:uu mye d:uu té. Kópuni a p:uu nmyinê ny:ee ngópu, ndê kópu, a p:uu myeka d:uu té. ^b

Póol ngê yi pi kmîmî u ngwo ye kwódu ngê

2 Nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódó a tóó, nmyi nuw:o dmi yinê dpo l:âmo té, nmî Mî u Ghê Dmi u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye, numo ka nmye ch:anêch:anê nyédi. ²Yi kópu knî yi l:êê dîy:o, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê a pyódu yó, nmyi nuu ghi dmi numo nódó dny:oo a ya, numo ka dmyina a ng:aa, numo ka kîdmyengê kwopwepe. Yinté anmya a ya knomomê, ye a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa a pyódu. ³Nmyi chóó nmyi pi dmi kîdmyengê km:êê ngmê, kîdmyengê kadakada, nmyi tîdê mbwó yoo dmyinê chââchââ dé. ^{c4}Nmyi mo kîdmyengê ya, pi knî ye myedmyinê vuywo. ^d

Yesu u yoo yi wéti ngmê

⁵A tîdê mbwó yoo, Yesu Kédisu ntee doo a paa, yinté myedmyinê paa.

⁶Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu Kédisu mye yinté.

U lama doo a ya, M:aa k:ii ngmidi ngê nye tóó mo, ^e

⁷ngmênê chóó u pi a ghîpî ngê, pi ngê pyodo, wop dpodo pyu ngê doo ya. ^f

⁸Nyââ, chóó u pi a ghîpî ngê, u Mî u nuw:o u pono doo vyápê, u dî mî pwene, kîdosi fîedê t:ee ngópu. ^g

⁹Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê,

u pi ndîî ngê mye pyódu ngê,

kada pini yintómu yi pwo kmungo. ^h

¹⁰U pi ndîî ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo dny:oo wowo.

Yélini mbóó p:uu a pyede, dyámê mbêmê a pyede, myenté yélini pw:oo dniye,

k:ame u kwo dny:oo wowo. ⁱ

¹¹U pi ndîî ngê pyódu ngê,

mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo pîdny:oo tpaépê, Yesu Kédisu nmî Lémi ndêndê,

nmî Mî Chóó Lémi myedny:oo chaa kîgha. ^j

Chóó Lémi ngê dpodoni nmî mênê a dódó ngê

¹²A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, mb:aamb:aa ngê a ka ntee nmyee a ng:aa, ala ngwo yinté a ka myedmyina a ng:aa. K:omo tpile kuughê nmye nîmo tóó, ngmênê ntênê a ka dmyina a ng:aa. Nmî Mî ntênê dmyinê chââchââ, kóó k:oo wowo u l:êê dîy:o dpodombiy:e dmyinê dpodo, ¹³mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu chóó nmyi mênê a dpodo, nmyi nuw:o dmi dpo ngmêê té, chóó u pono vyápê u l:êê dîy:o u ntââ ngê dpî pyódu nmyo. ^k

¹⁴Mb:aamb:aa ngê dmyina a ya, kîdmyengê nuu mbumu, myekîdmyengê kwopwepe, ¹⁵yipe te kópu nmyi p:uu daapaa kaa we, dyââpe nmyi p:uu myekîngmê ya. Nmî Mî tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmyi pyaa dniye. K:omo tpile yélini yi vy:o nmye pyede yi l:êê ghi dono dé, ngmênê dono nangmê d:uu.

^{a1:29} Dpodo 5:41 ^{b1:30} 1 Tes 2:2 ^{c2:3} Lóma 12:10,16

^{d2:4} 1 Kódin 10:24,33 ^{e2:6} Njon 1:1-2 ^{f2:7} 2 Kódin 8:9

^{g2:8} Hipîlu 5:8; 12:2 ^{h2:9} Epeso 1:20-21; Hipîlu 1:3-4 ^{i2:10} Lóma 14:11

^{j2:11} Lóma 10:9 ^{k2:13} 1 Tes 2:13

Mbóó p:uu pudu ntee a wee, yi vy:o yinté dmyinê dnyednye, ¹⁶ghê kamî u kópu dyuu yinté ye dmyinê tpapê. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, nmî Lémi Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê wa a diyé, nmyi l:êê dîy:o wa chaa kalê nê. Yi ngwo dpodoni nmyi vy:o noo a dóódó, nt:u u ngwo anîmo pyw:oo.

¹⁷Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee a yiyé ngê, yi ngwo nmyi chóóchóó yinté Yesu ka nmyi y:ee nmyoo. Ndoo apê yi dpodo u l:êê dîy:o a ghê wanî y:oo, kpêê ntee tpile ngê wanî pyódu, ngmênê a gha mb:aamb:aa ngê a tóó. ¹⁸Nmyo myentee dé, a l:êê dîy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpo pyaa we.

Timoti pini dê Epapíðodaitas yi p:uu Póól u ngwo doo d:êê

¹⁹A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu ngê a ka wa a vyi knomomê, ye Timoti daa kêmakêma nmye nîné dyede. U ya a nga a kwo, Nmyi kópu a ka ngmêpêdê núw:o ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyódu. ²⁰Ntee nîné nuw:onuw:o nmyoo, ala pini ngê yinté myewunê nuw:onuw:o nmyoo. Yinté pini a p:uu daam:uu a t:a. ²¹Wo yéli yi chóó yi kópu knî yi p:uu a nuw:o nyédi, Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu dnyinté a nuw:o nyédi. ¹²²Timoti u dî nmyi lama kîyedê tóó, a tp:ee ntee pini ngê pyodo, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo. ²³Kópuni a nga wa d:uu ngmê, dini ghi n:ii ngê a lama wa yââ, ye Timoti u ngwo nmye anê dy:ââ. ²⁴Alanté anî nuw:o, Nmî Lémi ngê daa kêmakêma a pw:iipw:ii nê, ye u ngwo nmye anê lê.

²⁵Ala ngwo nmî mbwó Epapíðodaitas nmye nîné dyede. Ndapîni u kwo nmyinê y:ee ngópu, a ka a núwo, a nté u ngwo n:aa pywupwi ngê. A p:uu doo

ya, doo ngêêpî nê, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Setan p:uu nipi myenyipu l:êê. ^{m26}Ala ngwo nmye mênîné dyede, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, M:aan:aa m:uu té. Dini ghi n:ii ngê u mbii u pi nmyinê ny:ee ngópu, u nuw:o dono ngê pyodo. ²⁷Nyââ, ndêndê ngê kîdoo mbii, daa kêmakêma pî pwene, ngmênê nmî Mî ka a ch:anê wo, yinê mê pyi ngê. Myenté nê, nmî Mî ka my:aa ch:anê wo. Wo pwene, a gha d:ud:umbiy:e dono ngê pî pyodo. ²⁸Nyââ, dye ghi yintómu wunê nuw:onuw:o nmyo, u l:êê dîy:o u ya a nga a kwo, Nmye mênîné dyede. Ngîdp:uu m:uu yó, u mbii machedê. Dini ghi n:ii ngê anmy:uu m:uu ngmê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, a gha mb:aamb:aa ngê amyimê pyódu. ²⁹⁻³⁰Dini ghi n:ii ngê nmye d:uu taa knomomê, mb:aamb:aa ngê dpo chipé yó, mu kópu u dîy:o Lémi mu ngmîdi p:uu nmye dpodo té. Doo u ntââ nmyi chóó daanmyi ngee nê, mu kópu u dîy:o kuughê nmye nîné tóó, ngmênê yinê mî ngee noo, Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê pwopwo kêpa doon:aa kwo. Yinté pini dmyinê cháâcháâ dé.

Kópuni mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê anmî pyaa dmi

3 A tîdê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo. Kópuni wunê nmye n:uu vyyu, a ka daa dpodo ndîî, nmye mênîné d:êêd:êê. Yi kópu ngê yinê wa ngee nmyo. ⁿ

²Nmyi chóó nmye dmyina a vyyuwo. Yélini yoo dono, w:ââ ntee yéli, kîngê dóó nmyo. U yi y:e a kwo, Yoo yi too pee nmî chápwo té. ³Yi yéli y:oo dpo, Chóó Lémi u l:ii nmî too pee p:uu a t:a, u l:êê dîy:o nmo u yoo. Ngmênê Yesu Kédisu ngê u l:ii nmî gha vy:o t:ango, u Ghê Dmi

nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê díy:o nmo u yoo ndêndê, yi Ghéni dmi mbêmê nmî Mî ka ntênê nmo ngêpê nyédi. Kópuni nmî chóó nmo d:uud:uu too, daa yi kópu knî yi mbêmê nmî Mî ka nmo kââdí dniye, ngmênê Yesu Kédisu ngê u kwo yinê a kââdí nmoo. ^{o4} Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu p:uu a nuw:o nyédi, yinê ye, Yi dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi ka anmo kââdí dmi. Yi kópu wo ndê kópu, ye nmî Mî ngê ntênê u kwo pèdê kââdí noo. ⁵ Yélini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Yisíléli tpémi, ndêndê ngê nê yi yéli yi vy:o pini ngmê, nê Yisíléli tp:oo Mbenjîmîn u tii ríedê pini ngmê. Nyââ, ndêndê ngê nê Hipîlu pi, a kn:ââ yoo yintómu Hipîlu tpémi, kuwa pini yi vy:o dêpwongmê kwo. Dini ghi n:ii ngê nê ta, dêêpî kópu dyuu a châpu ngópu, wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii a p:uu t:ee ngópu. Pádisi yoo yi vy:o noo a kwo, dêêpî kópu yilí a k:ii nmeê a cháâcháâ. ^{p6} Dénnoo a mgeemgee, u ya a nga doo a kwo, Yesu u yoo yi kwee nê chapwo, nê ngmênê apê, Pi ntee pi yi yâpwo ngê ngmêdê pyódu ngmê. Yi ngwo dêêpî kópu yilí yintómu noo a cháâcháâ dé, doo u ntââ pi ngê daapí ndyíko noo. ^{q7} Alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê waní pyódu, ngmênê ala ngwo yi kópu yilí a ka k:omo tpile dé, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka nî kélímî mbê wo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo. ^{r8} Dini ghi n:ii ngê a Lémi Yesu Kédisu a lama yaa wo, a ka ndîi kópu ngê pyodo, kópuni mwiyé nîmo a cháâcháâ dé, tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, k:omo tpile ngê a ka mye pyaa dniye. U ya a nga doo a kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o ní ghê, u l:êê díy:o yi kópu yilí k:omo tpile ngê a ka pyaa dniye, yintómu dny:ii ní

d:ii too. ⁹ Dini ghi n:ii ngê dêêpî kópu dyuu cháâcháâ ndîi kópu ngê a ka doo a ya, alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê waní pyódu, ngmênê ala ngwo yinté mēdîné nuw:o, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka n:aa kélímî, a dono yinê chedê too, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo, chóó u kwo myedê kââdí noo. ^{s10} Ala ngwo kópu mu ngmidi u ya a nga a kwo. U ya a nga a kwo, Yesu Kédisu a lama yaa we, u k:ii ngmidi ngê nyi pyaa kní, wédêwédê n:ii ngê kpêêní a pyidu ngê, a mênê myechoo dpodo. Ntee doo mgîní vyímî, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa mgîní vyímî. U l:êê díy:o a vyee u yi y:e adí kwo knomomê, ntee daa kede wo, u ya a nga a kwo, Yinté myedaaní kede. ^{t11} Nyââ, u ya a nga a kwo, U k:ii ngmidi ngê nyi pyaa kní, mu kópu u díy:o mu dini ghi ngê chóó mēpēdē pyidu nēne. ^u

Mbêpê u dyimê pywuu

¹² Nmye dēnîné tpapê, Yesu Kédisu u kópu yilí yintómu a lama a pyede, myenté nmye daaní vyi, Doo u ntââ dono daangmaní d:uu. Ngmênê mbêpê tédê yoo dpodombiy:e ntee a mbêpê nyédi, dpodombiy:e yinté myení mbêpê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê yi mbêpê tédê kaa noo. ^{v13} A tîdê mbwó yoo, a mbêpê u dí d:oongê yó. A nuw:o mbêpê p:uu a kwo. Kópuni d:a kuwo té, mēdîné nuw:onuwo té, kópuni a kada a pyede, yi díy:o n:aa kadakada. ¹⁴ Mbêpê u dí yiyé tédê kwéli wunê tóó, a nuw:o y:i a kwo. Dpodombiy:e n:aa mbêpê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi kóó k:oo paan:aa kaa nēne. ^w

¹⁵ Yélini y:oo Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a w:ee tumo, u nuu u kópu myeye d:uud:uu tumo, yi yéli

^{o3:3} Lóma 2:28-29 ^{p3:5} Luukí 1:59; 2 Kódin 11:22 ^{q3:6} Dpodo 8:3

^{r3:7} Mát 13:46 ^{s3:9} Lóma 3:21-22 ^{t3:10} Lóma 6:3-5

^{u3:11} 1 Kódin 15:23 ^{v3:12} 1 Tim 6:12,19 ^{w3:14} 1 Kódin 9:24

yi nuw:o dmi mbêpê p:uu dny:oo kwo. Nmyi nuw:o dmi kn:aa adî kwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê yi kópu nmye wa a kêma, ^{x16}ngmênê máádini p:uu nmyinê ghê dniye, yi máádi p:uu dmyinê paa.

¹⁷A tîdê mbwó yoo, a nt:anê dpî yaa dmyeno. Nmyi vy:o ntee nmeen:aa paa, n:ii yoo nmyi vy:o yinté a paa té, yi nt:anê myedmyinê yââyââ. ^{y18}Ngmênê pi yilî knî ye nmo diya té, kópuni Yesu u pwopwo p:uu ye nmo tpaépê ngê, daa yi nuu u kópu ngê ye dpî pyódu. Wunê kópuni yi p:uu daa ng:êéntómu nmye n:uu vyi too, ala ngwo mb:uu nmye mêninê tpaépê. ¹⁹Máádini p:uu a wee té, u dî ndiya. Yi chóó kópuni u yi y:e a kwo nyédi, yinê ye ndîi kópu dé. Yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. Mywenemywene u kópu a d:uud:uu tumo, yinê ye, Kópu mb:aa yidpî d:uu. ^{z20}Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmî nuw:o dmi daa dyámê mbêmê a kwo, nmî p:aa ndêndê mbóó p:uu wunê too. Nmî Mbwámê y:i wunê too, vyîlo yino t:âât:ââ, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu. ^{a21}Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, mgîní vyîmî u too pee n:ii nmî p:uu a t:a, wa ngmêê té, kamî ngê wa pyódu nmo, chóó ntee a too, yinté wa pyódu nmo. Wêdêwêdê n:ii mbêmê wa ngmêê nmo, yi wêdêwêdê mbêmê tpile yilî yintómu yu yodo u maknopwo wa yé té. ^b

Póól yi nuw:o knî yi p:uu u ngwo doo d:êê

4 A tîdê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ka too, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Nmyi l:êê dîy:o nmî Lémi ngê wa chaa kalê nê, w:aa u ngwo anê pyw:oo. A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u

nuu u yoo ngê dmyinê kwo, a kópu dyuu mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê paa. ^c

²A tîdê dê, Yuwódiya pyópu dê Sintiki, nînê kwunokwuno dp:o, dpî nuw:o dê ngmîdi ngê dpî pyódu dóó, mu kópu u dîy:o Lémi mu ngmîdi p:uu dpodo mo. ³Sisikas a mbwó, ntee nyoo a ngêêpî nê, u ya a nga a kwo, Yinté mêtê ngee nédi, yi pyópu dê modo kââdi dé. Yi pyópu dê y:oo dpodombiy:e dpîmo a ngêêpî nê, nmî Lémi u kópu yi k:ii pi knî ye nmeen:aa tpaépê. Pi ngmê Kîlemên, pi knî m:uu mye yi k:ii nmeen:aa dpodo, yélini yi pi dmi nmî Mî ngê u puku yedê mbóó p:uu a d:êê too, mu kópu u dîy:o ghê kamî ye a y:ângo. ^d

⁴A tîdê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u kwo a kââdi nmyoo. Yi kópu nmye mêninê tpaépê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya.

⁵Yoo maa p:uu kyedekyede dmyinê kapî dé, nod:enod:e ngê ye nangmê mbwólu. Nmî Lémi daa kêmakêma mêtunê diyédiyê. ^{e6}Kópu ngmê nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngmê pyódu, ngmênê yi kópu knî yi p:uu nmî Mî ka dmyinê ngêpê, myedmyinê chaa kîgha. Kópuni u yi nmye adî kwo, u kwo dmyinê dmyinê. ^{f7}Yinté anmyi d:uud:uu, nmî Mî ngê nmyi nuw:o dmi wa l:âmo té, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii ngmîdi ngê nmye pyede. Yi ngwo doo u ntââ kópu ngmê ngê nmyi nuw:o dmi daawa dyênê té. Kópuni nmî Mî ngê yinté dpodo d:uu, kópu ndîi, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee. ^g

⁸A tîdê mbwó yoo, kópu m:uu ala. Kópuni mb:aamb:aa dé, nmyi nuw:o dmi y:i dny:oo kwo. Nyââ, kópuni knî yi l:êê

^{x3:15} 1 Kódin 2:6 ^{y3:17} 1 Tes 1:7 ^{z3:19} Lóma 16:18

^{a3:20} Epeso 2:6,19 ^{b3:21} 1 Kódin 15:28 ^{c4:1} 1 Tes 2:19-20

^{d4:3} Lóma 10:20 ^{e4:5} Hipîlu 10:37; Njems 5:8-9

^{f4:6} Mát 6:25; 1 Pita 5:7; Epeso 6:18 ^{g4:7} Njon 14:27

dîy:o nmî Mî ngê pi dpo chaa kwolo, kópuni ndê kópu dé, kópuni p:uu dyâape daa t:a, yi kópu knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo. ⁹Kópuni a p:uu nmyinê ndê tumo, kópuni a kwo nmyinê ny:ee tumo, kópuni a p:uu nmyi m:uu tumo, yi kópu dmyina a d:uud:uu dé. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, ye nmî nuw:o l:âmol:âmo pyu Chóó Lémi nmyi p:uu adî ya, daawa a kuwo nmyo.

**Póól ngê ndapî u l:êê dîy:o
u ngwo kwuno too**

¹⁰Dini ghi n:ii ngê nê kuwo nmyoo, ndapî a ka nmyee a dyede, u kuwó dini ghi ngê doo u ntâa ngê nmye pyodo, kuughê nmye noo a ya. Ala ngwo ndapî a ka kîmêdmyinê dy:âa ngmê, u l:êê dîy:o nmî Lémi n:aa kwunokwuno ngê, a gha mb:aamb:aa ngê kîmyaa pyódu. ¹¹Ndapî knî nmye dênîmo dmyinê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile ndapî ndîi a ngópu a tóó ó daa tóó, ngmênê u ntâa mbêmê n:aa tóó. ¹²Dye ghi knî ngmê ngê doo u ntâa ngê nîmo a ya, dye ghi knî ngmê ngê u ntâa mbêmê nîmo a ya, yoo myenoo a yeedeyeede dé. Dye ghi knî ngmê ngê nîmo a dómudómu, dye ghi knî ngmê ngê nîmo a pilepile, ngmênê yi kópu knî y:oo a nuw:o daa dyênê ngópu, a ka u ntâa mbêmê noo a ya. ¹³Kópuni a nga dpî pyaa dmi, nmî Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê dpo ngee nê, yi vyîmî têdê u ntâa ngê dpo pyódu nê. ¹⁴Nyâa, ndapî nmye dîpîngmê dmy:ee ngê, ngmênê kópu mb:aa a nga ngmênmyi d:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê a ndapî doo u ntâa ngê doo ya, knî a ka ngmênmyinê dy:âa ngópu.

¹⁵⁻¹⁶Pilipay tpémi, nmyi lama kîyedê tóó, ndapî daa ngêêntómu a ka nmy-

inê dy:âa ngópu. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu nmye mwiyé n:uu vyu, nê kuwo nmyoo, Tesalonika noon:aa dpodo, ndapî a ka nmyee a dyede. Myenté dini ghi n:ii ngê Másídóniya Wee nê kuwo ngê, ndapî ngê my:ee ngee noo, Yesu u yoo kn:aani knî y:oo mēdaa ngee noo. ¹⁷Ndapî nmye dênînê dmyinê, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o nmyee a ngêêpî nê. ¹⁸Dini ghi n:ii ngê Epapídodaitas ngê nmyi ndapî a ka a nūwo, d:ud:umbiy:e u ntâa ngê nî pyodo. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee Chóó Lémi ka dpî yé, yi ndapî yinté u dpodo u l:êê dîy:o a ka nmyinê dy:âa ngópu, tpileni tuu mb:aa ntee tpile ngê u kwo pyodo, u nuu u kópu yinmyinê d:uu ngópu. ¹⁹Yâpwoni p:uu n:aa dpodo, ndáapi pâa ndîi. Kópuni u l:êê dîy:o doo u ntâa mbêmê anmyi ya, nmye wa a kê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o nmye wee. ²⁰Dye ghi yintómu nmî Mî Chóó Lémi u pi ndîi ngê pyépi koo. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tpapê

²¹Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o y:i a ghê dniye, a mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó. Nmî mbwó yoo, yélini a p:uu a t:a, yi mb:aamb:aa nmye da dy:âa ngmê. ²²Yesu u yoo yélini al:ii a pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:âa ngmê, myenté u yoo vy:o yélini Lóma tpémi yi king ndîi p:uu a dpodo té, yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:âa ngmê.

²³Nmî Lémi Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

KÍLOSA

P:aa ngmê, u pi Kĩlosa, Esiya Wee u kwo p:aani ngmê. Pi ngmê, u pi Epapidas, Kĩlosa loo, pi knî ye Yesu p:uu y:i dpimon:aa danê. Pi yilî u kwo kêlîmî mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye.

Yi ngwo Póól p:aani p:aani myed-pîmo lêpî, pi knî ye Yesu p:uu myed-pimon:aa danêmbum. Yi kópu u l:êê dîy:o, Nju tpémi y:oo mgîmî ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma núw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo Epapidas Póól ka loo, Kĩlosa tpémi yi mdoo u kwo núwo, kwo, Pi knî ngmê y:oo Kĩlosa tpémi ye nté knî ngmê a kwódukwódu tumo, ala kópu ye a tpapê ngópu, yipu, Ala dêêpî kópu dmyinê chââchââ dé, enjel yoo myedmyinê chââchââ dé.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Kĩlosa tpémi yi kêlîmî nî wêdêwêdê kwolo, u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpapê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êêd:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmîdi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Kĩlosa, nmî mbwó Timoti k:i, ala pweepwee pee nmye nyinê dyede. ² A tidê mbwó yoo, nmî Mî ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vyuwo.

Póól Timoti y:oo Kĩlosa tpémi yi l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo dpîmo kwunokwuno

³ Dini ghi n:i ngê nmyi l:êê dîy:o nyinê ngêpê nódó, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî Chóó Lémi nyinê

kwunokwuno ngê. ^{k4} Nmyi l:êê dîy:o nyinê kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nyi lama ka tóó, Yesu Kédisu ka nmye kêlîmî té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó mye tóó. ¹⁵ Yinté nmye pyede, mu kópu u dîy:o nmyi lama kîyedê tóó, Nmî Mî ngê daawa dódó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo, u k:i mb:aamb:aa ngê anmîn:aa ya. Yi kópu ndê kópu ngê nmye pyodo, dini ghi n:i ngê nmî Lémi u kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye. ⁶ Yi kópu dyuu ntee nmyi ny:ee ngópu, dyámê wope wope pi knî y:oo yinté myemînê nyêmî ngmê. Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o, pi yilî pi mb:aa ngê mínê pyodopyodo té, myenté nmî Lémi u yoo ndî ngê mye pyodopyodo. Nmyi vy:o mye yinté, nmî Lémi u yoo mb:aa ngê a pyodopyodo nmyo, kn:ââ wéni n:i ngê yi kópu dyuu nmyinê ny:ee ngópu, nmî Mî ngê ndê ka u ngwo a w:êê nmyoo, nkoo ala ngwo. ⁷ Pini n:i u kwo yi kópu dyuu nmyinê ny:ee tumo, Epapidas, nyi nuu u pi, Yesu Kédisu p:uu mye dpodo. Nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a dpodo. ⁸ Yi pini ngê nyepê, Nmî Mî u Ghê Dmi ngê Kĩlosa tpémi kîyedê ngêêpî té, yi kópu u l:êê dîy:o yoo yi nuu ghi dmi yi nódó a pyede.

Póól Timoti Kĩlosa tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo dpîmo ngêpê

⁹ Dini ghi n:i ngê nmyi pi dmi nyinê nyongo, yi ngwo ngêpê kn:ââ nyi chópu, dye ghi yintómu nmî Mî ka nmyi l:êê dîy:o nye ngêpê nódó. Kwonyimo, Nu u kópu dé yi lama mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, myenté Ngê Dmi ngê yi nuw:o dmi choo a népwiépwi dé. ¹⁰ Kwonyimo, Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu té, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê paa kaa we, nuu u kópu dé yidny:oo a d:uud:uu dé. Kwonyimo, Yi lama ntênê

cha a yââyââ, ^{m11}ngwêdêwêdê mbêmê cha a wêdêwêdê kîgha dé, dono yintómu pêdê vy:ee y:e, daapêdê mb:ii nyine, ng-mênê w:aa pêdê pyw:ee y:e. ¹²Nyi tídê mbwó yoo, nmî Mî dmyinê kwunok-wuno, mu kópu u díy:o u ntââ ngê a pyódu nmyoo, wo u yoo vy:o kaa nmyoo, kóó k:oo wamye kaa nmyo. ⁿ

Póól Yesu Kédisu u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹³Nmî Mî ngê mgîdî u yoo yi kada pini kwulo a pwaa nmoo, Tp:oo kóó k:oo kaa nmoo, pini n:ii u nuu ghi nódo a tóó. ^{o14}Nyââ, Tp:oo ngê kópuni d:uu ngê u l:êê díy:o, yinê dyé nmoo, nmî dono yilí u kuwó kée too, mēdaawa a ngî té. ^p

¹⁵Doo u ntââ ala ngwo nmî Mî daanmî m:uu, ngmênê ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, nmî lama u ngwo yaa wo. Tp:oo u che p:ââ pee ngê a tóó, tpileni yilí yintómu l:âmo tumo, u maknopwo a pyede. ^{q16}Tpileni mbóó p:uu a wee, tpileni dyámê mbêmê a pyede, nmî Mî ngê yi pi dmi doo tpaê dé, Tp:oo ngê u nkwo doo l:âmol:âmo dé. Tpileni nmo y:enê té, tpileni dpîno y:enê té, myenté enjel yoo kada pini yoo yi k:ii, yintómu l:âmo too. Wu tpile daa l:âmo ngê, daa tóó. Tpile yilí yintómu yinê l:âmo too, chóó u l:êê díy:o l:âmo too. ^{r17}Dyámê pê ghêlî k:ii dêpwo a kwo, ngmênê Yesu Kédisu doo a ya, tpile yilí yintómu u mâlo a yé too, u wêdêwêdê mbêmê yinté a pyede. ^{s18}Yélini yi k:ii u kwo nmo kélîmî té, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpâlî dé. Nmî kada ghê wo, kpêênî a pii wo, pyidepyide u maa komo yinê nmo kpêmî ngê, nmî ghê kamî kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Yi kópu u l:êê díy:o tpile yilí yintómu yi kada pini a tóó. ^{t19}Nyââ,

Nmî Mî ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, u pi ntóo, Tp:oo u pi mye yintoo. ^{u20}Tp:oo nmo yinê a dy:ââ ngê, nmî l:êê díy:o kídosi nédê pwene, nmî Mî ngê tpile yilí yintómu u ngwo u kwo a kââdî too. K:omo tpile dyámê mbêmê tpile dé, ó mbóó p:uu tpile dé, ngmênê nmî Mî ka yi kââdikââdî pyu mu ngmîdi Yesu Kédisu, daamu a tóó. ^v

²¹Nmyo myentee dé, nmî Mî ka yinê a kââdî nmyoo. Mwiýmwiyé dini ghi ngê kóó kuwa nmyee a kwo, mu kópu u díy:o p:uu nmyimo a d:uu, nmyi nuw:o dmi dono p:uu dnyimo a kwo, dono kópu yilí nmyimo a d:uud:uu. ^{w22}Ng-mênê nmyi l:êê díy:o pwene, u kwo a kââdî nmyoo. U yi u ngwo doo kwo, Yi dyââpe nî pwaa té, M:aa u nuu u yoo ngê nî pyódu té, u ngîma n:uu kaa té. ^{x23}Yi kópu u l:êê díy:o ntênê u kwo dmyinê kélîmî, u maa kídmyengê kn:aadi ngmê. Kópuni nmyi l:êê díy:o wa d:uu, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kídnyingê kwo. Yinté anmyi m:ii knomomê, ye kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, nmyi nuw:o dmi kídmyengê ngmêê ngmê. Kópuni nmyi ny:ee ngópu, dyámê wope wope pi knî y:oo kîmyaan:aa ny:ee t:oo, kn:aa kópu ka namê ng:aa. Nê Póól, yi kópu pi knî ye vyílo yinoon:aa tpaê. ^y

Dpodoni Póól ngê doo dódó

²⁴Yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye nmî Lémi u kópu dyuu noon:aa tpaê, u l:êê díy:o mbwa k:oo nî kee wo, al:ii anîmo mgîní vyîmî. Ngmênê a gha dono ngê daa pyodo, mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê kópuni a ka a vyu, ala ngwo a nga a pyodopyodo.

^{m1:10} Pilipay 1:27; Epeso 2:10 ^{n1:12} Epeso 1:18-19 ^{o1:13} Epeso 6:12

^{p1:14} Epeso 1:7-8 ^{q1:15} Njon 1:18 ^{r1:16} Njon 1:3 ^{s1:17} Njon 1:1

^{t1:18} Epeso 1:22-23 ^{u1:19} Kĩlosa 2:9 ^{v1:20} Epeso 2:16

^{w1:21} Epeso 2:3 ^{x1:22} Epeso 2:14-16 ^{y1:23} Hipílu 6:11

A ka pê, A yoo yi l:êê dîy:o anyin:aa mgîni vyîmî. Yi yéli kóó kpâlî ntee tpile ngê a pyede. ²⁵Nyââ, nmî Mî ngê a ng-midi noo, u dpodo pyu ngê a pyódu noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo. U kópu ala ngwo anî ntiyen-tiye, ²⁶kópuni wunê a ngmo ngê. Yi kópu pi knî ye wunê dêpê vyu, ngmênê ala ngwo u yoo yi lama dê yââ. ²⁷Yi kópu ndîi nmî Mî ngê wunê a ngmo ngê, u yi u ngwo doo kwo, Tp:oo u yoo knî y:oo paan:aa m:uu y:e. Yi kópu ala, yélini yi k:ii dp:ee Nju tpémi, nmî Mî ngê u yoo vy:o a kapî nmyo, Tp:oo Yesu Kédisu nmyi mênê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi lama kíyedê tóó, nmî Mî ngê dîyo kóó k:oo wa kaa nmyo. ²⁸Nyââ, pi dyêêdî yintómu knî ye Yesu Kédisu u pi nmîmo tpapê ngê, nmî Mî u nuw:o mbêmê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi nmîmo t:emî ngê. U yi nmo a kwo, Pi yintómu Yesu Kédisu u yoo vy:o nmî kââ, yoo mb:aa ngê yinê paa pyódu téne, u Mî ngîma yinté paan:aa kaa téne. ²⁹Yi kópu u l:êê dîy:o u wêdêwêdê ndîi mbêmê dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, yinê a wêdêwêdê kígha noo. ^c

Kópuni u l:êê dîy:o Póól ngê Kĩlosa tpémi doo nuw:onuw:o dé.

2 A tidê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, myenté Leyodisiya tpémi yi l:êê dîy:o, myenté yélini y:oo d:aa yi kpêê, yi l:êê dîy:o dpodombiy:e myîni dpodo yédi. ²U ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a wêdêwêdê kígha dé, yoo ngmidi ngê paa pyódu téne, yi nuu ghi dmi numo nódo pídný:oo ya. U yi nga a kwo, Yesu Kédisu p:uu nmî Mî u tumu kópu yi lama pí-choo ya, daapídný:oo nuw:o miyó miyó.

^{d3}Nmî Mî u nuw:o ndîi u kópu dé, u ng-mee u kópu ndîi dé, Yesu Kédisu ngê nmo yinê dpo kêma té. ^e

⁴Yi kópu nmye d:a vyî, mu kópu u dîy:o pi ngê k:omodanê kópu knî yi mbêmê kíngê dóó nmyo. ^{f5}K:omo tpile nmyi vy:o dênîné kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A gha mb:aamb:aa ngê da pyódu, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, yoo ngmidi ngê nmyinê pyede, Yesu Kédisu ka dpodom-biy:e nmye kêlîmî té.

Nuw:o dmi kamî ngê pyépi, u danêmbum

⁶Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, u nuu u kópu dé yid-myinê d:uud:uu dé. ⁷Nmyi nuw:o dmi dpodombiy:e p:uu dny:oo kwo, choo a wêdêwêdê kígha nmyo. Kópuni dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, dpodombiy:e ye dmyinê kêlîmî. Nmî Mî dpodombiy:e myedmyinê kwunokwuno. ⁸

⁸Nmyi chóó nmye dmyina a vyuwo, pi ngê kíngê dóó nmyo, chóó u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kíngê yé nmyo. Kópuni dyuu pi ngê chóó dpo pyw:oo, k:omodanê kópu dyuu. Daa Yesu Kédisu u kópu dyuu ye tpapê tumo, yi kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dé, yi kwódu yé kópu dé ye tpapê tumo. ⁹Nyââ, pi ngê u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kíngê yé nmyo, Yesu Kédisu u maknopwo p:ee dmyinê ya, mu kópu u dîy:o nmî Mî ntee a tóó, dyámê mbêmê d:ud:umbiy:e yinté myedoo ya. ^{h10}Vyílo yi pini u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye, nmyi mênê mye tóó, pini n:ii kada pini yintómu yi pwo a tóó. ⁱ

¹¹Nju tpémi y:oo yi tp:ee mââ knî yi p:uu Chóó Lémi u l:ii dpî t:ee t:oo, yinê ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo u ngwo dpî kaa té, ngmênê Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o

^{a1:26} Epeso 3:3-6 ^{a1:27} Epeso 1:18-19 ^{b1:28} Epeso 4:13

^{c1:29} 1 Kódin 15:10 ^{d2:2} Epeso 3:3-4,16-19 ^{e2:3} 1 Kódin 1:30 ^{f2:4} Lóma 16:18 ^{g2:7} Epeso 3:16-18 ^{h2:9} Njon 1:14,16 ^{i2:10} Epeso 1:21-22

dono chedê too, kóó k:oo u ngwo kaa nmyoo. Vyílo yi l:ii nmyi p:uu yi t:ango. ^{j12} Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kélímí mbê dniye, u k:ii ngmídi ngê nmyi pyaa dniye. Yi pini ntee pwene, nmyi nuw:o dono yinté pw:oo dniye, ntóó ntee kmênê ngópu, mbwaa lêê u kwo yinté mye kmênê nmyoo, mbápitísím u ngwo nmyinê ngee ngópu. Ntee a pii wo, mbwaa lêê u mênê yinté myenmyinê pii dniye, nmyi nuw:o dmi kamí ngê u ngwo pyaa dniye, mu kópu u díy:o nmí Mí ka nmyi kélímí mbê dniye, pini n:ii ngê Yesu kpêêní a pyidu ngê. ^{k13} Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêní ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmí Mí u dnye dênmyee a nyêní, nmyee a dono, u yoo vy:o dênmyee a kwo. Ngmênê Yesu kpêêní ntee a pyidu ngê, ghê kamí yinté nmye a kpo, nmyi nuw:o dmi kamí ngê pyódu too, nmyi dono yilí u kuwó kéé too, mēdaawa a ngí té. ^{l14} Nyââ, nmí puku dmi a kélí ngê, nmí kn:aadi te kópu dé, u puku yedê n:ii dnye ya, vya too, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu nmí l:êê díy:o kídosi íédê pwene. Dini ghi n:ii ngê kídosi íédê t:ee ngópu, na a ka yi puku dmi u kídosi íédê mye t:ee ngópu. ^{m15} Ngmênê nmí Mí ngê Yesu kpêêní mēdê pyidu ngê, kada pini yoo yi némi dmi u ngwo dyênê ngê, Setan u yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yi wédêwédê tédê ngê mye pyódu ngê. Nyââ, yi kópu mbêmê nmí lama a tóó, Setan u yoo yu yodo u maknopwo yé too.

n

Yesu nmí mbodo, kn:aa pini u dnye namungê ny:oo

¹⁶ Yesu Kédisu ka dmyinê ng:aa, pi ngmê u kwódu yé u kópu kní ye nangmê ng:aa mb:anê. Nté mbwaa nmye kíngmê kwódu ngmê. Nju tpémi y:oo

líme wo ngê kópuni yilí a chááchââ tumo, nangmê châpu. Myenté d:ââ kní yi k:oo yi mwiýmwiyé wéni nangmê châpu, m:ââ kní yi k:oo yi naa u wo ndíí dé myenangmê châpu. ^{o17} Kópuni Yesu Kédisu ngê nmí dye ghi ngê d:uu ngê, Mósisi ngê u kââ wunê a módó, u dēêpí kópu dyuu u ngwo a d:êê ngê. Ala ngwo daa yi dēêpí kópu dyuu u dye ghi, Yesu Kédisu u dye ghi. ^{p18} Pi ngmê kní y:oo nmye a tpapê ngópu, nmye dpo, Nmyi pi dmi a ghípi tóó, enjel yoo dmyinê chááchââ dé. Ye namê ng:aa, yinté kíngê dyênê nmyo. Yi yéli daa yi lama a mbumu nyédi, kópuni kní yi p:uu a danê nyédi, daa yi kpêê dé. Yi chóó yi pi dmi módó a kmímí tumo. Daa nmí Lémi u kópu ye tpapê tumo, dyámê u kópu dé ye tpapê tumo. ^{q19} Yi yéli yi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu daa kwo, pini n:ii nmí mbodo ngê a tóó. Nmo kóó kpâlí dé, yinê a mbêpê kígha nmoo, nmo wunê vuywo yédi. Tp:ee ntee dpí k:aa, yinté a kaakaa nmo, nmí Mí u nuu u yoo ngê u ngwo a pyépi nmo. ^r

Yesu Kédisu u k:ii nipi nmí pw:oo dniye

²⁰ Mbwee ntóó ngê dēêpí kópu dyuu ntee daa chááchââ ngê, dēêpí kópu dyuu u maknopwo yinté dp:ee pyede, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u k:ii nmyinê kâádí ngópu. Dini ghi n:ii ngê pwene, na a ka yi ngwo my:ee pw:oo dniye. Lukwe díy:o dyámê u dēêpí kópu dyuu nmye chááchââ tumo. ^{s21} N:ii kní y:oo nmye dpo, Wu tpile ngê kêê nangê t:oo, wu ntini nangmê ma, lukwe díy:o yi yéli ye nmye ng:aa nyédi. ^{t22} Pi kní y:oo tpileni nmye a kwódukwódu tumo, chedê ngê dpí pyaa dmi. Yi kópu dé pi kní yi chóó yi kópu dé, daa nmí Mí u kópu dé.

^{j2:11} Lóma 2:28-29 ^{k2:12} Lóma 6:4-5 ^{l2:13} Epeso 2:1,4-5

^{m2:14} Epeso 2:14-16 ^{n2:15} Kílosa 1:13 ^{o2:16} Lóma 14:1-12 ^{p2:17} Hipílu 10:1 ^{q2:18} 1 Kódin 4:6 ^{r2:19} Epeso 4:15-16 ^{s2:20} Nkal 4:3-5,9

^{t23}Yi yéli y:oo nmye dpo, Nmyi chóó nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyinê châachââ dé, nté mbwaa nmyi chóó nmye dmyinê kwódukwódu dè. Pi ngmê knî ye yinê ye, Nuw:o ndîi u kópu dé nmo ye tpaêpê tumo, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu dpî dpî, doo u ntâa pi u nuw:o dono yinê daawa chedê.

Póól ngê u ngwo yepê, Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu dny:oo kwo

3 Nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, kamî ngê yinté mye pyódu nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu dny:oo kwo. Yi pini mbóó p:uu wunê tóó, nmî Mî u wéni pee a tóó, u che p:âa pee ngê mye tóó. ^{u2}Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu kópu dyuu p:uu dny:oo kwo, dyámê mbêmê kîdnyengê kwo, ^{v3}mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye, nipi mênmyinê pii dniye, nmî Mî ngê ghê kamî nmye a kpo. Yi ghéni dmi kuwa yéli yi lama daa tóó. ^{w4}Nmyi ghê kamî u kn:ââ, Yesu Kédisu, dini ghi n:ii ngê wa a diyé, kuwa yéli y:oo u nkîgh:ê wa m:uu nmyo, awo, Yi pi dmi ndîi ngê kédê pyódu té. ^x

L:êê ghi mbwee u ngmêêpî

⁵Ala ngwo nuw:o dono n:ii nmyi mênê a pyede, dpî kée tóó. Namê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mêkingê pyódu. Namê nuw:o dono, myenamê pyââ mââ yi p:uu nuw:o. Tpile ndapî yi mb:aami ngê nangmê pyódu, mu kópu u dîy:o tpile ndapî yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwo ngê dpî pyódu té. ^{y6}Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyílo yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmî Mî ngê wa kpada té. ^{z7}Dini ghi n:ii ngê nmî Mî

ka yinté dp:ee ng:aa nyédi, yi dono yilî yinté nmyimo a d:uud:uu.

⁸Ngmênê ala ngwo yi kópu yilî nmyi kuwó dpî kée yó, ala kópu yilî myenamê d:uud:uu dé, namê nod:enod:e, nmyi mbodo l:âmo dmi lîmîlîmî ngê kîdangmê ngêpa. Yoo yi pi dmi nangmê dyênê, yi p:uu namê d:uu, myenamê peede tpaêpê.

^{a9}Numo ka kîdmyengê k:omodanê, mu kópu u dîy:o nmyi nuw:o dono yilî nmyi kée tumo, nmyi l:êê ghi mbwee dé my:ee kée tumo. ¹⁰Pi kamî ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, A yoo yi lama ntênê nî yâa. ¹¹Yi kópu u l:êê dîy:o yoo ngmîdi ngê nmyi pyaa dniye. Nmyi vy:o yélini Nju tpémi, doo u mo dé, yélini dp:ee Nju tpémi, dp:ee u mo dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê a pyódu nmyoo. Myenté k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyo p:aa tpémi, ó pi my:oo dé, ó nko pi dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé, ó tédê dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê a pyódu nmyoo, u kwo a kââdî nmyoo, u kwo kélîmî yi ndîi kópu.

¹²Nmî Mî ngê a ngmîdi nmyoo, u yoo ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o yoo nmye dny:oo ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vwuwo, nmyi pi dmi nangmê knî. Lîmîlîmî ngê nangmê nod:e, pi knî ye dpodombiy:e nangmê mbwólu. ^{b13}N:ii ngê dono kópu nmye ngmêdê d:uu knomomê, yi dono kópu nmyi mbodo kn:ââ vwuwo dpî kée yó, nmyi nódo kîngê kaalî. Nmî Lémi ngê nmyi dono kópu yilî u kuwó ntee kée too,

^{t2:22} 1 Kódin 6:13 ^{u3:1} Mak 16:19 ^{v3:2} Mát 6:33

^{w3:3} 2 Kódin 5:17; Lóma 6:6-7 ^{x3:4} 1 Njon 3:2 ^{y3:5} Epeso 5:3-5

^{z3:6} Lóma 1:18 ^{a3:8} Epeso 4:25-32; Lóma 12:2 ^{b3:12} Nkal 5:22-23

numo dono kópu yintómu nmyi kuwó dmyinê kéké dé. ^{c14}Yi kópu knî yi pwo kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya, ndëndê ngê yoo ngmídi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. ^{d15}Yesu Kédísu, pini n:ii ngê numo ka a kââdî nmoo, u pono dmyinê vyápê. Yi kópu u l:êê dîy:o numo ka a kââdî nmyoo, yoo ngmídi ngê pyódu nmyoo. Nyââ, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmî Mî dmyinê kwunokwuno. ^{e16}Nmî Lémi Yesu Kédísu u kópu dyuu ndëndê ngê nmyi gha vy:o dny:oo kwo, u nuw:o ndîî mbêmê dmyinê numo ndiye kîgha, numo kuwó myedmyinê mbumu. U Ghê Dmi ngê wéti n:ii nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo knî y:oo ala ngwo dê vyi t:oo, yi wéti knî y:e nmî Lémi nmyi gha knî yi vy:o dmyinê kwunokwuno. ^{f17}Kópuni anmyi d:uud:uu, ó anmyi tpapê, nmî Lémi Yesu u pi mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, u pi mbêmê nmî Mî Chóó Lémi myedmyinê kwunokwuno. ^g

Pi mupwo mupwoma yi danêmbum

¹⁸Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê yi kópu u yi ye kwo. ^h

¹⁹Yéé yoo, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó dny:oo ya, dnye dii ngê ye namê mbumu. ⁱ

²⁰Tp:ee dmââdîma, dye ghi yintómu nmyi pye mî knî ye dmyinê ng:aa, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté dny:oo kwo. ^j

²¹Mââ yoo, kn:aadi te kópu tédê u l:êê dîy:o, nmyi tp:ee dmââdîma ye dpodombiy:e nangmê mbwólu, kminté awo, Doo u ntââ kópu mb:aa daanmî d:uu. ^k

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

²²Wop dpodo pyu yoo, n:ii knî y:oo wop a dpodo kîgha nmyo, dye ghi yintómu yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé. Nmyi kada pini yoo yi ngîma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Nuw:o ngmídi mbêmê yi p:uu dmyinê dpodo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi nmye chââchââ ngmê. ²³Kópuni anmyi d:uud:uu dé, dpodombiy:e dmyinê d:uud:uu dé. Alanté dmyinê nuw:o, apií, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo té. ²⁴Nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê kópuni mb:aa u yoo yi l:êê dîy:o wunê a nuw:o kwólu, nmyi l:êê dîy:o wa d:uu. Daa dyámê mbêmê pi p:uu nmye dpodo té, nmî Lémi Yesu Kédísu p:uu nmye dpodo té. ²⁵N:ii ngê dono adî d:uud:uu, Chóó Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u. K:omo tpile yi pini u pi ndîî ó u pi tédê, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ u ngwo wa a vy:u.

4 Kada pini yoo, yélini wop nmyi p:uu a dpodo té, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuyuwu, dono kópu y:e namê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o nmyi Lémi mbóó p:uu wunê tóó, yinê a y:enê nmyo.

Nmî Lémi p:uu danê u kópu dyuu

²A tîdê mbwó yoo, namê mgeemgee, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, Chóó Lémi myedmyinê kwunokwuno. ¹³A l:êê dîy:o myedmyinê a ngêpê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê pèdê pyódu nêne, Yesu Kédísu u tumu kópu dyuu pi knî ye u ngwo p:aa vyi. Yi kópu dyuu u tpapê u l:êê dîy:o, mbwa k:oo a km:êê noo. ^{m4}Nmî Lémi ngê yi dpodo a ka a kpo, u kwo dmyina a ngêpê, u ya a nga a kwo, U kópu dyuu pi knî ye ntênê nî vyi. ⁿ

^{c3:13} Mát 6:14 ^{d3:14} Lóma 13:8-10 ^{e3:15} Njon 14:27

^{f3:16} Epeso 5:19 ^{g3:17} Epeso 5:20 ^{h3:18} 1 Pita 3:1-2 ^{i3:19} 1 Pita 3:7

^{j3:20} Epeso 6:1-3 ^{k3:21} Epeso 6:4 ^{l4:2} Epeso 6:18

^{m4:3} Epeso 6:19; Kĩlosa 1:27 ^{n4:4} Epeso 6:20

⁵ Kuwa yélini yi vy:o nuw:o mbêmê dmyinê paa, dye ghi yintómu nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê ye dmyinê danê. ⁶ Nmyi kópu dé pwópwo ngê kîngmê pyódu. Pini n:ii nmî Lémi p:uu nmye adî pópó, u kakêmê ntênê u kwo dpî chámê yó. ^p

Póól u nd:uu tpapê

⁷ Pini n:ii ngê ala pweepwee pee nmye wunê ñeñe, Tikikas, nmî Lémi ka a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilî yintómu nmye yinê amînê nt:o. ⁸ Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nînê dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pîdny:oo a ya, myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yinê amî l:âmo té. ⁹ Tikikas p:uu Onésimas nînê t:emî. Yi pini nmyi chóó nmyi p:aa pi, nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê a dpodo, a nuu u pi ngê mye tóó. Kópuni yilî a nga a pyodopyodo té, nmye y:oo amînê nté t:oo. ^s

¹⁰ Adistakas, pini n:ii k:ii mbwa k:oo nipi nye kwo mo, u mb:aamb:aa nmye da dy:ââ. Mak ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Mbanapas u ngmênêni ngmê. Mak nmye wa lee knomomê, mb:aamb:aa ngê u kwo dmyinê vyuwo. Yi kópu wunê nmye kînê vyu. ¹¹ Yesu u pénta, Pini n:ii u pi Njastas, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi vy:o yi pini pyile knî y:oo y:oo a ngêépî nê, Nju pi ngmê ngê mēdaa ngêépî nê. Yi pini pyile knî yi k:ii nmî Mî kóó k:oo yoo nipi nmo kapî too.

¹² Nmyi p:aa pi Epapîdas ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Yesu Kédisu p:uu ntênê mye dpodo, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e a ngêpê yédi, dpo, Yi kêlîmî ndîi ngê a pyaa dniye, dpo, nuw:o ngmîdi mbêmê pîdny:oo nuw:o, nuu u kópu dé yi p:uu pîdny:oo nuw:o. ¹³ Nmyi p:uu dpodombiy:e wunê nuw:o yédi, Leyodisiya p:aani dē Hidapolis tpémi yi l:êê dîy:o myewunê nuw:o yédi. Yi kópu a chóó p:uu kîni módu, u ngwo nmye d:a vyi. ¹⁴ Luukî, pini n:ii kpeede ngê a tóó, a nuu u pi ngê mye tóó, Dimas k:ii yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê. ^u

¹⁵ Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, nmî mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, myenté yélini Nimba u ngomo k:oo nipi wumê ngêpê nyédi, nmî mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó. ¹⁶ Dini ghi n:ii ngê ala pweepwee pee anmyinê kp:aa ngmê, Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, ye u nkwo dpî dy:ââ yó, myepêdê kp:aa y:e. Myenté pweepwee pee n:ii yi yélini y:oo nmye wa a dy:ââ ngmê, u nkwo dpo kp:aa yó. ¹⁷ Akipas ka ala kópu dpî vyi yó, kwipi, Nmî Lémi ngê dpodoni nga a kpo, dpî chedê ngi.

¹⁸ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê. A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê, mu kópu u dîy:o mbwa k:oo anînê kwo.

Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

⁹4:5 1 Tes 4:11-12 ^p4:6 Epeso 4:29; 1 Pita 3:15-16 ^u4:7 Epeso 6:21

^r4:8 Epeso 6:22 ^s4:9 Pilimon 1:10 ^t4:10 Dpodo 27:2; 12:12

^u4:14 2 Tim 4:9-12

1 TESALONIKA

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól Sailas Timoti Tesalonika lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Y:i dnyen:aa dpodo, yoo wo yéli Yesu u yoo vy:o kaa tumo. (Dpodo 17:1-9) Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o ghê wo, woni kní y:oo Póól ngm:ii kalê ngópu, wod:oo Mbédiya loo, yi ndini mē yó, Aténi mî tee wo. (Dpodo 17:10-15) Dini ghi n:ii ngê Timoti Aténi Póól ka loo, Póól ngê myombó Tesalonika mē dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo m:ii wêdêwêdê kalê té.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo, Yesu p:uu y:i ye doon:aa danêmbum. (Dpodo 18:1-18) Wiki kní ngmê y:i doo ya, Sailas pini dê Timoti y:oo y:i mî m:uu ngópu, Póól ka kwo, Nju pi n:ii dé Tesalonika wunê pyede, Yesu u yoo kní ye mî kídnya a dyede. Yélini Yesu ka dnye kélímî, Tesalonika, Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Nî wêdêwêdê kalê té, u l:êê díy:o ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê.

1 Mw:ââkó a tídê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nmînê dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mî Chóó Lémi ka a kââdî nmyoo. Yi Lémi mupwo y:oo dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwu.

Póól p:uu y:oo Chóó Lémi u ngwo dnye kwunokwuno

²Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmyo yintómu nmyi l:êê díy:o nmo kwunokwuno ngê, myenté dye ghi yintómu nmyi l:êê díy:o u kwo myeno ngêpê nyédi.

^{v3}Nyââ, nmî Mî ntênê nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o nmyi kélímî u díy:o dpodombiy:e nmyee dpodo, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê a pyede, nmyi nuw:o dmi nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê a wee. ⁴Nmî tídê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntênê a tóó, yinê a ngmidi nmyoo. ⁵Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u díy:o nmî Lémi u kópu dyuu daa módó nmye nm:uu vyu. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilí nmyi ngópu nm:uu chópu, u Ghê Dmi ngê yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmye yinê pyódu too. Nmyi lama ka tóó, daa nmî chóó nmî l:êê díy:o nmyi vy:o nmeen:aa dpodo, ngmênê nmyi l:êê díy:o nmeen:aa dpodo. ^{w6}Nmî nt:anê nmyi yaa dniye, nmî Lémi u nt:anê my:ii yaa dniye. K:omo tpile mgînî vyîmî ndîî nmyimo a pyw:êmi, ngmênê u kópu dyuu u wépi dpîp:e pwaa ngópu, u ghê Dmi mbêmê w:aa nmyinê pyw:ee ngópu. ^{x7}Yélini p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Másídóniya Kídiki wee yi kwo, ala ngwo nmyi nt:anê a yââyââ té. ^{y8}Nmî Lémi ngê kópuni nmyi vy:o d:uu ngê, wee wee p:aani p:aani kî ny:ee ngópu. Másídóniya Wee u kwo kî ny:ee ngópu, Kídiki Wee u kwo mye ny:ee ngópu, wee kní mu yi kwo myekí ny:ee ngópu, yi lama a tóó, Tesalonika tpémi nmî Mî ka kî kélímî mbê dniye. Yi kópu pi kní ye dpîno tpapê ngê, ^{z9}yi chóó nmo a tpapê ngópu, nmo dpo, Tesalonika tpémi y:oo nmyi dnye dmi wumu ny:ee ngópu, yi kópu kînmî nyongo. Nmo dpo, Yâpwo kní ye ngêpê kî yé ngópu, nmî Mî ka kî diyé dniye, yâpwoni ghê a t:a. Yi lama a tóó ala ngwo yâpwo ndêndê p:uu nmye dpodo té, u mo u kwo nmye ngêpê té, ^{a10}Tp:oo nmye t:âât:ââ ngmê, mbóó p:uu wa a ndê, pini n:ii kpêênî a pyidu ngê, Yesu.

^{v1:2} Pilipay 1:3-4 ^{w1:5} 1 Kódin 4:20

^{z1:8} Lóma 1:8 ^{a1:9} Dpodo 14:14-15

^{x1:6} 2 Tes 3:9

^{y1:7} 1 Pita 5:3

Vyílo yi pini ngê nmî kpadakpada tédê wa dyé nmo. ^b

**Póól p:uu ntee dnyen:aa
dpodo, Tesalonika**

Dpodo 16:11–17:9

2 Nmî tîdê mbwó yoo, nmyi lama kîyedê tóó, nmî dpodo nt:u nmyi vy:o mí kele. ² Nmyi lama mye tóó, nmye ghêlî k:iî dpîp:e lee dniye, Pilipay tpémi y:oo Sailas k:iî mywenemywene kalê nyópu, mye kpaka nyópu, ngmênê nmî Yâpwo ngê a wêdêwêdê kalê nmoo, u kópu dyuu nmye nm:uu vyuu. K:omo tpile yoo woni nmî p:uu dnye d:uu, ngmênê ye dênmee nkîngê. ^{c3} K:omo tpile nmî pi dmi ala ngwo nmye a dyede ngmê, ngmênê nmyi lama kîyedê tóó, Dp:oo pi dódó pyu yoo, dpîno k:omodanê nyédi, dp:oo dono pyu yoo. ⁴ Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye, u l:êê dîy:o yinê dpodo kalê nmoo, u kópu dyuu vyílo yinmo tpapê ngê. U yi nmo daa kwo, Pi knî ye pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, ngmênê u yi nmo a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî ya, pini n:iî ngê nmî gha dmi dye ghi yintómu a y:enê. ^{d5} Nmyi lama ka tóó, nmyi gha dmi dênmeen:aa ngêêpî dé, nmyi tpile knî yi pyinê tumutumu dpîp:o ngwódu, ngmênê ntênê nmye nmeen:aa danêmbum. Chóó Lémi ngê dpó kpaa dmi. ^{e6} U yi nmo dêpwo kwo, Nye chaa kalê nmédi, u yi nmo myedêpwo kwo, Kn:aa yéli y:oo myenye chaa kalê nmîne. ^{f7} Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu nmoo, nmyi kada kaa nmoo, u l:êê dîy:o u ntââ nté ndapî nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya. Ngmênê tpile nmye dpîp:e dmy:ee ngê. Pyââ tpómu mbópó ka nuw:o ngê ntee a vyuwo yédi, nmyi vy:o yinté nuw:o ngê nmeen:aa paa.

⁸ Nmî tp:ee ntee tpile ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî u kópu mb:aa nmye nm:uu vyuu, myenté dononi nmyi l:êê dîy:o pi knî y:oo nmo wo d:uu ngópu, u ntââ ponmo vy:ungo. Nmyi nuu ghi dmi nmî nódó d:ud:umbiy:e yaa wo. ⁹ Nmî tîdê mbwó yoo, nté ndapî nmye dênmee a dmyinê, apii? Nyââ, nmyi lama kîyedê tóó, w:êênî mgîdî vy:o nmye a dpodo, nmî ndapî nmî chóó nmye a kmênêk-mênê, yi ngwo nmî Mî u kópu mb:aa nmye myenmee a tpapê. ⁸

¹⁰ Dini ghi n:iî ngê nmyi vy:o nmeen:aa ya, nmî Lémi ka u ngwo nmyi kêlîmî mbê dniye, ngmee u kópu dpîpîngmê d:uu ngê, dye ghi yintómu nmyi ngópu nmeen:aa dpodo, nmî Mî ngópu myenmeen:aa dpodo. Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê nmeen:aa dpodo, dpîpîngmê kn:aadi ngê, doo u ntââ pi ngê yipe tee kópu nmî p:uu daawa vyi. ¹¹ Pi ngê tp:oo módó tp:oo mâa yoo maa p:uu ntee a kapî too, maa p:uu yinté nm:uu kaa nmyoo. ^{h12} Nmî chóó nm:uu dêêpî kê nmyoo, nmyi nuw:o dmi nmî chóó nm:uu l:âmo ngê, nmî Mî u maa p:uu paa nmî chóó nmyi nuwo nm:uu kwólu. Yinê a ngmîdi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té. ⁱ

**Tesalonika tpémi yi kêlîmî u l:êê
dîy:o nmî Mî u ngwo kwuno ngópu**

¹³ Ala kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi myeno kwunokwuno ngê, dini ghi n:iî ngê nmî Mî u kópu dyuu nmye nm:uu vyuu, nmyi ny:ee tumo, ye nmyi kêlîmî mbê dniye. Nmyinê nmye daa pi u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, ngmênê Yâpwo Ndêndê u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Mî u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, ala ngwo yi kópu dyuu yi

^b1:10 Mát 16:27 ^c2:2 Dpodo 16:19-24 ^d2:4 Nkal 1:10

^e2:5 Dpodo 20:33 ^f2:6 Njon 5:41,44 ^g2:9 Dpodo 18:3; 1 Kódin 4:12

^h2:11 1 Kódin 4:14 ⁱ2:12 Pilipay 1:27

nt:u dmi nmyi vy:o kîyedê kelekele. ^{j14}Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu dyuu ngê u vyîmî pyu ndîi ngê dê pyódu nmyo. Njuda Wee u kwo Yesu Kédisu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, dononi dnya a vyîmî, yinté dono myenmyee a vyîmî. Nju tpémi y:oo ntee dnyimo a kpakakpaka dé, nmyi chókó nmyi dyámê tpémi y:oo yinté myednyimo a kpakakpaka nmyo. ^{k15}Yi Nju tpémi yi kn:ââ knî y:oo Chókó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê a vya tumo, nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu vya ngópu, myednye kpakakpaka nmo. D:ud:umbiy:e Chókó Lémi ka doo u nuu u yoo ngê dê pyaa dmi, pi yintómu yi p:uu a d:uu té. ^{l16}U yi nmo a kwo, Pi dyêêdî yintómu nmî Mî kóó k:oo nm:uu kaa té, ngmênê Nju tpémi y:oo nmî maa a nkokonkoko ngópu. Yi kn:ââ knî y:oo dononi dnya a d:uud:uu dé, nmî Mî nódó kaa dniye, nmî dye ghi ngê Tp:oo mb:ii ngópu, yi dono nódó mye kele, wod:oo nmî Mî ngê u nkwo mb:ii too, ntênê wa kpada té, ye daawa kede. ^m

**Póól ngê u yi u ngwo doo kwo,
Tesalonika tpémi m:aan:aa m:uu té**

¹⁷A tîdê mbwó yoo, lukwe díy:o pi knî y:oo a pi nmye a dyede ngópu, nmyedpo, Nmyi yi dmi u ngwo daa kwo. K:omodanê kópu yila. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o a ngm:ii kalê nmoo, nmyi l:êê díy:o nmee a tpyóó. U yi nmo ntênê a kwo, Daa kêmakêma monon:aa mumu nmyo. K:omo tpile ala ngwo nmyi vy:o dênminê wee, ngmênê nmî nuw:o k:oo anmînê nuw:onuwo nmyo. ¹⁸Nê, Póól, ndê kópu nmye ngmênê tpaê, daa ng:êêntómu nê, Ngîn:uu m:uu té, ngmênê Setan ngê a maa nkoko ngê. ¹⁹⁻²⁰Nyââ, ndêndê ngê u ya a nga a kwo,

N:uu m:uu nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, ngîma anmîn:aa kwo, daanmyi mywenemywene kalê nê, nmyi l:êê díy:o w:aa anîmo pyw:oo, myenté nmyi l:êê díy:o wa chaa kalê nê, mu kópu u díy:o ntênê u kwo nmye kêlîmî té, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa dé. ⁿ

**Kópuni u l:êê díy:o Póól ngê
Timoti Tesalonika dy:ââ ngê**

3 A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Aténi noo a ya, noo a nuw:onuwo nmyo, nmyi l:êê díy:o tpyóó ngê y:a y:a nê pwiyé wo, doo u ntââ ngê a ka pyodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti a ka a loo, nmye nê dy:ââ ngê, a mo Aténi noo a ya. ^{o2}Nmyi lama kîyedê tóó, nmî mbwó Timoti k:ii nmî Mî p:uu nipi nye dpodo nódó, Yesu Kédisu u kópu dyuu nipi nye tpaê too. Nmye nê dy:ââ ngê, kwonê, Yi kêlîmî p:uu nyi wêdêwêdê kalê té. ^{p3}Kwonê, Nmî Lémi u maa p:uu dononi wunê vyîmî tumo, yi dono knî yi l:êê díy:o yi máádi kîdangê kuwo ngmê. A tîdê mbwó yoo, nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi dono knî y:oo adnyi kpakakpaka nmyo. ⁴Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmee a kwo, munmyenê, Adnyi kpakakpaka nmyo. Nmyi lama kîyedê tóó, vyîlo yi kópu nmye yidoo pyodopyodo. ^{q5}Yi kópu u l:êê díy:o noo a nuw:onuwo nmyo, nê, Lónté wunê kêlîmî té. Nê, Apê Setan ngê dpodombiy:e da tókó té, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê, yi vy:o módó nmeen:aa dpodo. U ya a nga doo kwo, Nmyi p:uu kópu ngmênî ny:oo, u l:êê díy:o Timoti nmye nê dy:ââ ngê. ^r

⁶U kuwó dini ghi ngê Aténi nê kuwo ngê, ala ngwo Kódin anîmo dpodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti pini dê Sailas y:oo

^{j2:13} Nkal 1:11-12 ^{k2:14} Dpodo 17:5 ^{l2:15} Dpodo 2:23

^{m2:16} Lóma 1:18 ^{n2:19-20} Pilipay 4:1 ^{o3:1} Dpodo 17:15

^{p3:2} Dpodo 16:1; 2 Tim 3:12 ^{q3:4} Dpodo 14:22 ^{r3:5} Pilipay 2:16

al:ii mîné pyw:ee noo, a gha mb:aamb:aa ngê pyódu ngópu. Timoti ngê a ka pê, Nmî Lémi ka ntênê kîyedê kêlîmî té, myenté yi nuu ghi dmi numo nódo mye tóó. A ka pê, Kîyedê châachâa ngi. A ka pê, U yi nga ntee a kwo, N:uu m:uu té, a ka pê, yinté u yi y:e myewunê kwo, Nmî m:uu.^{s7} A tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o a nuw:o kîmêd:a l:âmo. K:omo tpile dono vy:o anî kwo, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmyi kêlîmî p:uu n:aa nuw:o yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.⁸ Nmî Lémi ka dnyinté anmyi kêlîmî knomomê, ye anî nuw:onuw:o nmyo, a ya dono ngê wa pyódu.⁹ Nmyi l:êê dîy:o nmî Yâpwo Chóó Lémi dpodombiy:e n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o w:aa ndîi a ka a kpo.¹⁰ W:êênî mgîdî vy:o dpodombiy:e n:aa ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Kópuni knî yi l:êê dîy:o nmyi kêlîmî doo u ntâa ngê da pyaa dmi, u ya a nga a kwo, Ndîi ngê n:uu pyódu té.

¹¹ Nmî Mî Chóó Lémi ka nmo ngêpê nyédi, myenté nmî Lémi Yesu ka myeno ngêpê nyédi, nmî maa y:oo wa yé ngmê, nmye u ngwo anmo lee dmi.¹² Nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê nmyi pi ka vuuwo ndîi ngê a pyódu ngê. Nmyi nuu ghi dmi ntee nmî nódo wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódo myechoo a ya, myenté nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya.¹³ U yi nmo a kwo, Nmî Lémi Yesu ngê a wêdêwêdê kalê nmyine. Wéni n:ii ngê wa a diyé, u yoo wa danê té, nmî Mî Chóó Lémi ngîma nipi wamî kaa nmo. U yi nmo a kwo, Yi ngwo dyâape nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê.^t

Chóó Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo

4 A tîdê mbwó yoo, kuwókuwó wéni ngê dyâape nmyi p:uu kîngmê ya, nmî Mî u nuu u yoo ngê dmyinê kwo. Yi máádi wunê nmye kînm:uu kêma ngê, mb:aamb:aa ngê nmye kîgha ngmê. Nmî Lémi Yesu u l:êê dîy:o nmîné kwunokwuno nmyo, yi máádi dpodombiy:e dmyinê kîgha.² Dêépîni nmî Lémi Yesu u pi mbêmê nmye nmo kpo, nmyi nuwo kidangê kuwo.³ Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Ntee n:aa tóó, a yoo yinté myedny:oo ya, pyâa ti mâa ti yi vy:o kîngê ya.⁴ Nmyo ngmêngmênté nmyi chóó nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê y:eñey:eñe dé, dyâape nmyi p:uu kîngmê ya, mywene nmye kîngê kwo.⁵ Yélini yi lama nmî Mî daa tóó, pyâa ti mâa ti yi yéli yi nuu u kópu ngê ntee a ya yédi, yinté kîdmyengê ya.⁶ Nmyi vy:o pini ngmê u mbwó u kuwó kîngê pwiyé, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê yi pini ka ntâa wa a vy:u. Yi kópu wunê nmye kînm:uu kwódu ngê.⁷ Daa pyâa ti mâa ti yi l:êê dîy:o nmî Mî ngê a ngmîdi nmoo, ngmênê yoo mb:aa u yi u ngwo ye kwo. Ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, Yinté myedny:oo ya.⁸ Pini n:ii ngê yi kópu dyuu u wépi wa puwâ, daa pi ntee pi u kópu u wépi yuu puwâ, ngmênê nmî Mî u kópu u wépi yuu puwâ, pini n:ii ngê u Ghê Dmi nmye a kpo.^y

⁹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, yélini yi k:ii Yesu ka nmyinê kêlîmî té, nmyi nuu ghi dmi numo nódo wunê tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê yi kópu nmyi nuwo chóó a kwólu. Doo u ntâa yi kópu p:uu kópu nmye daamu anmo d:êê.^{z10} Nmî lama ka tóó, Yesu u yoo yélini Másídóniya Wee u kwo

^{s3:6} Dpodo 18:5 ^{t3:13} Pilipay 1:9-10 ^{u4:3} 1 Pita 1:16

^{v4:4} 1 Kódin 6:13,15 ^{w4:5} Lóma 1:24-28 ^{x4:7} 1 Pita 1:15

^{y4:8} Luukí 10:16 ^{z4:9} Njon 13:34

p:aani p:aani wunê pyede, yi nuu ghi dmi nmyi nódó wunê tóó. Nmî tîdê mbwó yoo, nmîné kwunokwuno nmyo, yi nuu ghi dmi nmyi nódó ntênê dny:oo ya. ¹¹Nuw:o ngê dmyinê paa, kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi. Kîdmyengê lîme, nmyi chóó kîlî dmyinê dpodo. Yi kópu dé wunê nmye kînm:uu vyi too. ^{a12}Yinté anmyi ya knomomê, ye pi knî ye yoo mb:aa ngê anmyi pyaa dmi, nmyi nté ndapî u ntââ mbêmê adî ya, doo u ntââ pi knî ye mēdaanmyi dmyinê dê. ^b

Yesu u yoo vy:o yélini pw:oo dniye, kópuni y:e wa pyódu

¹³Nmî tîdê mbwó yoo, Yesu u yoo vy:o yélini nmyi vy:o pw:oo dniye, yi p:uu kópu nmye ngmênminê tpapê. Kuwa yéli yi vy:o pini n:iî dpî pw:onu, u l:êê dîy:o yoo dpodombiy:e a mbê nyédi, mu kópu u dîy:o yi lama a ya yédi, dpo, Nmî mbwó daamunmî m:uu. U yi nmo daa kwo, Nmyi gha dmi yinté dono ngê choo pyodopyodo. ^{c14}Ala kópu ka ntênê nmî kélîmî mbê dniye, Yesu ntee pwene, ntee mēdê pii wo, u yoo vy:o yélini a dpî té, dîyo nmî Mî ngê yinté wamēdê pyidu té. ¹⁵Nmî Lémi u kópu dyuu nmye ngmênminê tpapê. Dini ghi n:iî ngê wa a diyé, u yoo vy:o yélini mwiyé dpî dniye, daawa a kuwo té. Nyââ, mwiyé wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té. Yélini yi k:iî yi ngwo anmî ya, kóó k:oo nipi wa kaa nmo. ^{d16}Dini ghi n:iî ngê maadî ada a kwo, dpodombiy:e nmo wa a mbwólu, enjel yoo yi kada pini ngê Chóó Lémi u nkéli dpuwó wa a wuu, nmî Lémi mbóó p:uu u ngwo wa a ghîî. U yoo vy:o yélini wunê pw:oo dniye, mwiyé wa a pyidu té, ¹⁷u yoo vy:o yélini yi k:iî yi ngwo anmî ya, yi yéli yi k:iî kwodonkwodo wa

a danê nmo, mbóó p:uu wa km:êê nmo, nkali too pee dmi u mēnê nmî Lémi ngê y:i amînê pyódu nmo. Yi ngwo nmî Lémi ngê daawa a kuwo nmo, nipi anmîn:aa ya, dye ghi yintómu. ¹⁸Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu knî yi l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi moo l:âmo tóó.

Nmî Lémi u diyédiyé u t:âât:ââ

5 Nmî tîdê mbwó yoo, wéni n:iî ngê nmî Lémi wa a diyé, yi wéni p:uu kópu nmye daanmo d:êê, ^{e2}mu kópu u dîy:o ala kópu wunê nmyi lama ka a yaa wo. Kpáápi ngê ngomo chóó ntee dpî ngwéti, nmî Lémi wéni n:iî ngê wa a diyé, yoo yinté wa ngwéti té. ^{f3}Kuwa yéli nmî Lémi p:uu daadnyi nuw:o, awo, Mb:aamb:aa ngê nmo pyede, kópu nmo daangmêwa pyódu, ngmênê yi ngwo nmî Lémi ngê wa ngwéti té, wamye dyênê té. Doo u ntââ daawa mbêpê dmi. Mbwili ngê pwopwo ntee dpî kaali, yinté y:e wamye pyódu. ^{g4}Nmî tîdê mbwó yoo, dp:ee yinté yéli. Dp:ee mgîdî u yoo, w:êênî nmye pyede. Kpáápi ngê ngomo chóó ntee dpî dyênê, nmî Lémi ngê yinté daawa dyênê nmyo. ⁵Nmyo yintómu wo u yoo, w:êênî nmye pyede. Dp:oo mgîdî u yoo, mgîdî vy:o dp:ono pyede. ^{h6}Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ daanmî lîme, myedaanmî dpî. Kuwa yéli daa yi lama a pyede, a dpî té. Nuw:o dono ngê kîngmê dóó nmo, mb:aamb:aa ngê paa vuywo kmêle, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê kîgha koo. ⁷Yoo w:êênî daa dpî nyédi, mgîdî vy:o a dpî nyédi, myenté mgîdî vy:o ndee pyu yoo a ghétighéti nyédi. ⁸Ngmênê nmo wo u yoo, nmî Lémi u maa nuw:o mbêmê kîgha koo. Lede knî y:oo yi kápéd:ê ntee a tpyé tumo, yi mbodo u dópó yi mbêmê ntee a kwo nyédi, yinté nmo pyede, nmî Lémi ka

^{a4:11} Epeso 4:28 ^{b4:12} Kílosa 4:5 ^{c4:13} 1 Kódin 15:20; Epeso 2:12

^{d4:15} 1 Kódin 15:51-52 ^{e5:1} Mát 24:36 ^{f5:2} Mát 24:42-44

^{g5:3} Luukí 21:34-36 ^{h5:5} Epeso 5:8-9

nmo kélîmî té, nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, myenté nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê kóó k:oo díyo wa kaa nmo. ¹⁹Nmî Mî ngê daa nmî kpadakpada u l:êê díy:o a ng-midi nmoo, ngmênê u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kóó k:oo kaa nmîne. ¹⁰Nmî l:êê díy:o pwene, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo kamî ngê nî pyódu té. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, k:omo tpile mwiyé anmî pw:oo dmi, ó yi ngwo anmî ya, ng-mênê kóó k:oo wa kaa nmo, mb:aamb:aa ngê nipi anmîn:aa ya. ¹¹Yi kópu mbêmê nmyi nuw:o dmi moonumo l:âmo tóó, dpînumo wêdêwêdê kalê tóó. Yi kópu ala ngwo ntee nmye d:uud:uu ngmê, yinté dmyinê d:uud:uu. ^k

Póól p:uu yi kuwókuwó kópu

¹²Nmî tîdê mbwó yoo, nmîno kwunokwuno nmyo, nmî Lémi ngê yélini nmyi vy:o a dpodo kalê too, dmyinê cháâcháâ dé. Nmyi kada a wee, nmyi kuwó vyílo yiwunê mbumu nyédi. ¹³Nyââ, ntênê dmyinê cháâcháâ dé, yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, mu kópu u díy:o y:oo a ngêépî nmyo. Mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya.

¹⁴Nmî tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini a mgeemgee nyédi, yi kuwó dmyinê mbumu. Yélini a nkîngê té, dmyinê wêdêwêdê kígha dé. N:ii knî ye kópuni doo u ntââ ngê adî ya, dmyinê ngêépî dé. Pi knî ye nmyi mbodo l:âmo dmi límílimí ngê kídangmê ngêpa. ¹⁵Ntââ vyími ngê kêê nangê t:oo, ngmênê numo ka dmyinê mb:aamb:aa, pi knî ye myedmyinê mb:aamb:aa. ⁿ

¹⁶Dye ghi yintómu w:aa nmyi mênê choo ya, ¹⁷dye ghi yintómu dmyinê ngêpê. ¹⁸K:omo tpile ló kópu ngmêdê pyaa knomomê, ngmênê nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yesu u yoo vy:o yélini a wee, yinté dny:oo ya. ^q

¹⁹Yélini nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê a dpodo té, ye nangê kwódu, ndyuw:e k:ii nangê nt:ââ. ²⁰Kópuni dyuu yi ghéni dmi mbêmê adnyi tpapê dé, k:omo tpile ngê nmye kîngê pyaa dmi. ²¹Kópu yintómu dmyinê myeme dé, kópuni mb:aamb:aa, dmyinê d:uud:uu, ²²kópu dono yintómu yi wépi dmi dpî pwaa yó.

²³Nmî Mî ngê u kwo a kââdí nmoo, nmyi l:êê díy:o u kwo nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Ntee a tóó, yinté pyódu nmyine, d:ud:umbiy:e. U yi nmo a kwo, Nmyi ghê dmi knî ye choo a vyuwo, nmyi nuw:o knî ye choo a vyuwo, nmyi pââ knî ye myechoo a vyuwo, u dí, wéni n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, yi ngwo dyââpe nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê. ²⁴N:ii ngê a ngmidi nmyoo, daawa dóó nmyo, yinté mb:aamb:aa ngê wa pyódu nmyo. ^t

²⁵Nmî tîdê mbwó yoo, nmî l:êê díy:o nmî Mî ka myedmyina a ngêpê.

²⁶Yélini yi k:ii Yesu ka nmye kélîmî té, nmyi chóóchóó dponumo chipé tóó.

²⁷Nmî Lémi u pi mbêmê ala kópu nmye nîné tpapê, ala pwepwee pee Yesu u yoo yintómu yi ngêédî dpo kp:aa yó.

²⁸Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

ⁱ5:8 Epeso 6:14,17 ^j5:10 Lóma 14:7-9 ^k5:11 Njuda 1:20-21

^l5:12 Hipîlu 13:17 ^m5:14 2 Tes 3:6,11,15 ⁿ5:15 1 Pita 3:9

^o5:16 Pilipay 4:4 ^p5:17 Luukî 18:1 ^q5:18 Epeso 5:20 ^r5:19 Epeso 4:30

^s5:21 1 Njon 4:1 ^t5:24 2 Tes 3:3

2 TESALONIKA

Dini ghi n:ii ngê Póól Kódin mwiyé doon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini Tesalonika dnya a ya, Póól ngê pweepwee pee ye ngmê dy:ââ ngê, u pi 1 Tesalonika. Wiki knî ngmêmî loo, pi knî ngmê Tesalonika a ndê dniye, Kódin a lee dniye, Póól ka mdoo y:oo a núw:o ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o Póól ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Tesalonika tpémi ye dy:ââ ngê. Ala yi pweepwee pee.

1 Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee nmye nmînê dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mî Chóó Lémi ka a kââdî nmoo. ²Yi Lémi dê y:oo dny:oo a ngêépî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

Póól p:uu y:oo nmî Mî u ngwo dnye kwunokwuno

³Nmî tîdê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmyi l:êê díy:o nmî Mî nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o ala ngwo nmyi kélîmî ndîî ngê a pyodopyodo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ndêndê ngê mye tóó. ⁴Yi kópu u l:êê díy:o Yesu u yoo knî yi vy:o nmyi pi dmi nmî chóó nmo kmîmî too. Yenmîmo, Tesalonika tpémi, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, k:omo tpile dono yilî wunê vyîmî ngópu, ngmênê nmî Lémi daa mb:iimb:ii ngópu, ntênê u kwo a kélîmî té. ^v

Chóó Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u

⁵Ala ngwo nmî Lémi u l:êê díy:o dono yilî nmyinê vyîmî ngmê, ngmênê nmî Mî ngê yoo ntênê yinê dpî kóté kwolo.

Ntââ ye wa a vy:u, ngmênê ala kópu nmye wa vyî, nmyewo, U ntââ ngê dmye pyaa dmi, a kêê k:oo anyi ghê dmyeno. ^{w6}Nyââ, kópuni pi knî y:oo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê ntênê wa pwila té. N:ii knî y:oo a mgîní vyîmî kîgha nmyoo, ntââ ye wa a vy:u, ^{x7}ala ngwo nmye mgîní vyîmî nyédi, díyo mb:aamb:aa nmye wa a kê, nmo amyeda kê. Yi kópu wa d:uu, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu, u enjel wêdêwêdê knî yi k:ii, mbóó p:uu wa ndê dmi. ^{y8}Yi ngwo ndyuw:e wa t:aa ngmê, yélini yi lama Chóó Lémi daa tóó, myenté n:ii knî y:oo nmî Lémi Yesu u kópu dyuu mb:ii ngópu, yi ngwo wa kpada t:oo. ^{z9}Ntââ ye wa a vy:u, d:ud:umbiy:e wa dyênê té, wa kée té, u nkîgh:ê daadnyi ya. Yi ngwo u pi ndîî ngê wa pyódu, u wêdêwêdê ndîî ngê amye pyódu, ngmênê yi yéli y:oo daamuwa m:uu ngmê. ^{a10}Yi ngwo u yoo knî y:oo adnyi chaa kîgha, n:ii yoo u kwo a kélîmî té, u pi ndîî ngê wa pyódu ngmê. Nmyo myentee dé, amyenmyin:aa chaa kîgha, mu kópu u díy:o Yesu p:uu kópuni nmye nm:uu vyî too, yi kópu knî ye nmyi kélîmî mbê dniye. ^b

Póól p:uu Tesalonika tpémi yi l:êê díy:o u ngwo dnye ngêpê

¹¹Yi kópu u l:êê díy:o dye ghi yintómu nmyi l:êê díy:o nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Mî ngê u nuu u yoo ngê a pyódu nmyine, mu kópu u díy:o u yoo vy:o kaa nmyoo. U wêdêwêdê mbêmê choo a ngêépî nmyo, kópuni mb:aa nmyi kélîmî mbêmê u yi nmye adî kwo, Nmî d:uu, u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. ^{c12}Yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi Yesu u pi ndîî ngê anmyi pyódu ngmê, amye chaa kalê nmyo, mu kópu u díy:o nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu

^{u1:3} 1 Tes 1:2-3

^{v1:4} 1 Tes 2:19-20

^{w1:5} Pilipay 1:29

^{x1:6} Lóma 12:19

^{y1:7} Mát 25:31

^{z1:8} Mát 25:41; Lóma 2:8

^{a1:9} Mát 25:41,46; 2 Pita 3:7

^{b1:10} Kílosa 3:4

^{c1:11} Kílosa 1:10

k:ii mb:aamb:aa ngê nmye wunê vwuwo nódó.^d

Setan u Pi Dono u ngwo wa t:aa

2 Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u wo ndîi p:uu nmye nmîné danê té. Nmyi lama kíyedê tóó, kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, nipi u kwo wa a danê nmo.^{e2} Ngmênê pi woni knî y:oo ala kópu nmye a tpapê ngópu, nmyedpo, Nmî Lémi u wo ndîi wunê kí dyimê wo. K:omodanê kópu yila. Yi kópu nmyi nuw:onuwo u kópu ngê kîngê pyódu, nmyi nuw:o dmi miyó ngê myekîngê pyódu. K:omo tpile pi ngmê ngê yi kópu dêêpî tédê nmye vvu, ó ngmênê u kwo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye vvu, ó yinê ye pweepwee pee yedê yi kópu nmye nmo d:êê ngê, ngmênê k:omodanê kópu yila, ye namê ng:aa.³ Pi ngmê ngê kîngê dóó nmyo. Yi wéni ghêlî daawa d:ii, pi yilî knî y:oo Chóó Lémi mwiyé wa mb:ii ngmê, u yi y:e daadî kwo, Choo y:enê nmo. Yi ngwo Pi Dono wa t:aa, pini n:ii ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu wa kée té. Yi pini u pi ndîi ngê wa pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê kuwó d:ud:umbiy:e wa dyênê.^{f4} Yi pini nmî Mî p:uu adî d:uu, tpileni yilî pi knî ye yâpwo dé, yi p:uu amyedî d:uu. Chóó u pi yi pwo wa knî, yâpwo ghê amî ghê, pi knî ye wa vyi, yewo, Nmyi yâpwo u d:aa d:a kâadî, yewo, yâpwo daamu a tóó, dmyinê châachââ nê.^{g5} Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, yi kópu dyuu nmye kîn:uu vyi too, apii?

⁶ Kópu m:uu nmyi lama a tóó. Yi pini ala ngwo ghêlî daawa t:aa, u dye ghi ngê wa t:aa, mu kópu u dîy:o kópu ngmê ngê u maa da nkoko.⁷ K:omo tpile yi pini doongê ta, ngmênê pi knî y:oo u nuu u kópu dé ala ngwo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu tumo-

tumu a kéké tumo. N:ii ngê Pi Dono u maa a nkoko ngê, dini ghi n:ii ngê yi máadi wa kpêmî,⁸ Pi Dono yi ngwo wa t:aa, chóó u pi wa knî, ngmênê nmî Lémi Yesu yi ngwo wa a diyé, u kópu mbêmê yi pini wa dyênê. Doo u ntâa yi pini nmî Lémi ngîma daadî kwo.⁹ Yi pini dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Setan u wêdêwêdê ndîi mbêmê kópu ndîi yilî wadî d:uud:uu dé, pi yilî wa dóó, yi kópu dé yi nyepenyepê u kópu ngê wa pyaa dmi.^{h10} Yi pini d:ud:umbiy:e dono. Yoo ntênê wa dóó té, yi kpadakpada u maa p:uu wa kaa té. Ndêndê kópu dyuu wodaa mb:ii ngópu, ye nmî Lémi ngê kóó k:oo pê kaa too.ⁱ¹¹ Nyâa, ndêndê kópu dyuu mb:ii ngópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kópu dyuu u myeme ngê doo u ntâa ngê pyódu too. Yi kópu u l:êê dîy:o k:omodanê kópu knî ye a kêlîmî té.^{j12} Kópu ndêndê ka daa kêlîmî mbê dniye, u yi y:e doo kwo, Dono kópu nmî d:uud:uu dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kpada té.

Ntênê kêlîmî

¹³ Nmî tîdê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi nmî Lémi nódó a tóó. Doo u ntâa tumo daanmî ya. Mwiýmwiyé dini ghi ngê nmî Mî ngê a ngmîdi nmyoo, apê, A kópu ndêndê ka wa kêlîmî mbê dmi, a kêê k:oo wanî kaa té, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. Apê, Ntee n:aa tóó, yi Ghêni Dmi ngê yinté wa pyódu té.^{k14} Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu nmye nm:uu vvu, nmî Mî ngê a danê nmyoo, kóó k:oo kaa nmyoo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté paa pyaa dmyeno.

¹⁵ Nmî tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:oo dmi miyó ngê kîngê

^d1:12 1 Kódin 10:31 ^e2:1 1 Tes 4:13-17 ^f2:3 2 Tes 2:8 ^g2:4 Mát 24:5; Dan 11:36 ^h2:9 Mát 24:24; Tpyuu 13:13 ⁱ2:13 1 Tes 1:4; Epeso 1:4-5; 1 Pita 1:2

ya, kópuni nmye nm:uu vyi too, myenté kópuni pweepwee pee yedê nmye nmo d:êê too, yi kópu ntênê dpî mgîmî tóó, ye ntênê dmyinê kêlîmî. ^j

¹⁶Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi a tóó, ntênê nmo wunê vyuwo yédi, dye ghi yintómu nmî nuw:o dmi yinê dpo l:âmo. Nmî lama ka tóó, daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o u kwo nmo ngêpê nyédi, nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi, ^{k17}yenmîmo, Yi nuw:o dmi choo a l:âmol:âmo dé, myechoo a wêdêwêdê kîgha dé, kópu mb:aa yilî u ngwo pîdny:oo d:uud:uu dé, u ngwo myepîdny:oo tpaêpê dé.

Póól p:uu y:oo u ngwo ye vyi ngópu, yepê, Nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê

3 Nmî tîdê mbwó yoo, nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmo, pi yilî knî y:oo u kópu dyuu u ngwo paa ny:ee y:e. Myenté, u kópu dyuu ka ntee nmyi kêlîmî mbê dniye, ala wee u kwo pi yilî yinté u kwo myepaa kêlîmî mbê dniye. ¹²Nmî l:êê dîy:o myedmyina a ngêpê, nmî Lémi ngê yoo dono yi kêlê paa dyé nmîne. Nmyi lama ka tóó, pi yilî nmî Lémi ka daa kêlîmî té.

³Ngmênê nmî Lémi ka nmye kêlîmî té, ntênê daawa dóó nmyo. Nmyi gha dmi wa wêdêwêdê kalê té, Setan kwulo wa dyé nmyo. ^{m4}Nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê wunê ngêêpî nmyo, kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu nmye d:uud:uu t:oo, kópuni ala ngwo nmîne d:êêd:êê té, yi kópu amyenmyin:aa d:uud:uu dé.

⁵U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê ala kópu nmyi lama a kalê ngê, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo ntênê a tóó. Myenté,

Yesu Kédisu ngê dono yilî ntee doo a vyîmî, u vyîmî pyu ngê yinté paa pyódu nmyine. ⁿ

Yélini dêdnyimo dpodo, Póól p:uu u ngwo ye dnye kwódu yé

⁶Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê ala kópu nmye nmîne tpaêpê. Yesu u yoo vy:o yélini a lîme nyédi, myedaa dpodo nyédi, yi yéli yi vy:o a pwii dmyeno, nmî dnye dmi daa nyêmi t:oo. ^{o7}Nmyi lama ka tóó, nmyi vy:o dênmeê a mgeemgee. Nmyi vy:o ntee nmeê a dpodo, yinté myedmyina a dpodo. ^{p8}Nmyi ntépînâ knî yi k:oo dênmeen:aa kmaapî, ngmênê w:êênî mgîdî vy:o nmeen:aa dpodo. Yi dpodo têdê nmî chóó nmî ndapî nmeê kmênêkmênê, mu kópu u dîy:o u yi nmo dêpwo kwo, Nté ndapî nmo dny:oo a kuwo. ⁹U ntââ nté ndapî nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya, ngmênê tpile nmye dpîp:e dmy:ee ngê, mu kópu u dîy:o u yi nmo doo kwo, nê, Nmî p:uu pîdny:oo a mtyîmwe ngêêpî. ¹⁰Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmeen:aa kwo, munmyenê, N:ii daachoo dpodo knomomê, nté kîmê pîpî.

¹¹Yi kópu dé nmye dp:o vyi té, mu kópu u dîy:o ala kópu kud:o ny:oo, nmyi vy:o pi knî ngmê daa dpodo nyédi, a lîme nyédi, daa yi k:oo ghê wumê mbumu nyédi. ¹²Nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê yi yéli yi kuwó dmyinê mbumu, yipi, Nuw:o ngê dmyinê paa, kilî dmyinê dpodo, nmyi ndapî nmyi chóó dmyinê kmênêkmênê. ^q

¹³Nmî tîdê mbwó yoo, dmyina a mb:aamb:aa, kîdmyenêngê yé ngmê. ^{r14}N:ii ngê nmî kópu dyuu daawa ny:ee knomomê, dpî mya yó, kpeme u kwo

^j2:15 1 Kódin 16:13; Lóma 8:30 ^k2:16 Hipîlu 13:21; 2 Kódin 1:3

^l3:1 Lóma 15:30-31; Epeso 6:19 ^m3:3 Njon 17:15 ⁿ3:5 Hipîlu 12:2

^o3:6 1 Tes 5:14 ^p3:7 Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9 ^q3:12 1 Tes 4:11

^r3:13 Nkal 6:9; 1 Kódin 15:58

dpî yaa dmyeno, mywene u ngwo paa ghê we. ¹⁵Dpodombiy:e u kwo nangmê nod:e, mu kópu u díy:o nmyi mbwó, ng-mênê u kwo dmyinê kwódu yé.

Póól p:uu yi kuwókuwó kópu

¹⁶Nmî Lémi, n:iî ngê u kwo dpo kââdí nmo, dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo. K:omo tpile ló kópu

nmye ngmêdê pyaa knomomê, nmye myechoo a vyuwo, kîdangê kuwo nmyo.
^s

¹⁷Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê. A d:êê a mya yó, alanté n:aa d:êê yédi. ^t

¹⁸Nmyo yintómu, nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vyuwo.
Wu u dí.

1 TIMOTI

Timoti Lisitída pi ngmê, p:aani n:ii Nkalásiya Wee u kwo a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlímî mbê wo, Póól p:uu kele, (Dpodo 16:1-3) p:aani p:aani nipi dpîmon:aa dpodo. Dye ghi knî ngmê ngê Póól ngê Timoti kn:aa p:aani kn:aa p:aani dpîmo dyede, Yesu u yoo y:i dpîmon:aa wêdêwêdê kîgha dé. (1 Tesalonika 3:1-3, 1 Kódin 4:16-17) Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma mbwa k:oo doon:aa kwo, (Dpodo 28:30-31) Timoti k:ii nipi dpîmon:aa ya.

Dini ghi n:ii ngê Póól mbwa k:oo pwii wo, Timoti k:ii p:aani p:aani mēd-pîmon:aa dpodo. Epeso yi taa knopwo, Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé. Yi ngwo Póól Másídóniya Wee u kwo loo, ala pweep-wee pee Timoti ka y:i mîné d:êê ngê.

U kuwó dini ghi ngê Timoti ka pweep-wee pee m:uu a d:êê ngê, u pi 2 Timoti.

1 Mw:ââkó Timoti, nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, Yesu Kédisu p:uu myinî dpodo, pini n:ii p:uu nmî nuw:o dmi a kwo. ^{u2}Timoti, dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o nî kaa nyoo, a tp:ee ntee pini ngê nî pyódu nyoo. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vyuwo, ye chi ch:anêch:anê, nuw:o ng-midi ngê dny:oo a pyépi.

K:omodanê pyu yoo yi kópu dyuu

³Dini ghi n:ii ngê Epeso nê kuwo nyoo, ala Másídóniya Wee u kwo nê loo, yi ngwo kópuni nga nê vyu, chi d:uud:uu, Epeso chi ya, yélini y:oo k:omodanê kópu knî yi mbêmê yoo a ndiye kîgha tumo, yi kópu ye chi kwódukwódu. ⁴Ala kópu ye chi tpapê, yipi, W:êê tpémi yi

k:omo danêmbum dé nama a nj:ii dé, myenté yipi, yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi namê dówodówo dé. Numo ka kwop-wepe u kn:ââ yi kópu knî yi p:uu a kwo. Kópuni nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Nî d:uu, y:i daawa a w:ee ngmê. Yi kópu kêlímî mbêmê nmî lama a tóó, daa kwopwepe mbêmê. ^{v5}Yinté danêmbum ye chi kwódukwódu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka ntênê pídný:oo kêlímî, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê píchoo ya, yi gha vy:o tupwó daapíchoo ya, yi nuu ghi dmi numo nódo myepídný:oo ya. ⁶Pi ngmê knî y:oo yi l:êê ghi dmi mb:aa a kuwo tumo, maa ndêndê kn:aadi ngópu, módó a danêmbum nyédi. ⁷U yi y:e a kwo, Dêêpî kópu dyuu yoo yi lama nmî kwolo, ngmênê yi kópu dyuu d:uudwôdê w:ee t:oo. K:omo tpile dpodombiy:e a mbumu nyédi, ngmênê daa yi lama a mbumu nyédi. ^w

⁸Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê pi ngê doo u pee ngê kîngê vyi té. ⁹Nyââ, daa yoo mb:aa yi l:êê dîy:o yi dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, ngmênê yoo dono yi l:êê dîy:o, yélini yi mênê dêêpî daa tóó, yélini y:oo nmî Mî daa cháâchââ ngópu, kn:aadi te pyu yoo, yélini yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee, nmî Mî p:uu daa nuw:o nyédi. Nyââ, yoo dono yi l:êê dîy:o yi dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, n:ii knî y:oo yi pye mî daa cháâchââ tumo, ó pi dpî vya ngmê, ¹⁰ó a pyââ ti nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi, ó yoo dpî t:âmo t:oo, wop dpodo pyu ngê dpî pyódu t:oo, ó a k:omodanê nyédi, ó k:omodanê mbêmê pi dpî ndýiko t:oo. Nyââ, yinté yéli yi l:êê dîy:o dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u dîy:o ndêndê kópu dyuu daa yi nuu u kópu ngê a tóó. ¹¹Yi kópu nê w:ee ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, u kópu dyuu tpapê u l:êê

dîy:o a dpodo kalê noo. Yi kópu mb:aa u l:êê dîy:o nmî Mî u pi nmo kmîmî ngê.

Póól nmî Lémi ka u ngwo ch:anê wo

¹² Nmî Lémi Yesu Kédisu n:aa kwunokwuno ngê, n:ii ngê a dpodo u ntâa ngê dpo pyódu nê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, d:aa pi dódó pyu, u ngwo a ngmîdi noo, u dpodo nêdê a kaa noo. ^{x13} K:omo tpile mwiyé u pi noo a dyede, u ya a nga doo koo, U kwee nê chápwo, u yoo knî yi p:uu myenoo a dono, ngmênê u kwo nê ch:anê wo, mu kópu u dîy:o daa a lama noo a m:ii, u ngwo u kwo dênnoo a kêlîmî. ^{y14} Nyâa, nmî Lémi ka ntênê nê ch:anê wo, kópu ndîi a nga ngmê d:uu ngê, a kêlîmî ndîi ngê a pyódu ngê, Yesu Kédisu u yoo yi nuu ghi dmi a nódo u ngwo yaa wo. ¹⁵ Ala kópu dyuu ndê kópu dyuu, yoo u kwo dny:oo kêlîmî, Yesu Kédisu pi dono yoo yi dono chedêchedê u l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo. Nê pi dono yoo yi vy:o pini ngmê, dono kópu d:uud:uu tédê pi yintómu nî t:ee kwólu, ^{z16} ngmênê Yesu Kédisu ngê pi knî ye dyimê pywuu ngê pyódu noo, a dono yilí ghêê too, apê, Pi knî y:oo yi kópu nê p:uu paa m:uu y:e, apê, a ka pêdê kêlîmî mbê dniye, ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee y:e, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹⁷ King n:ii daawa pw:onu, chedê ngê myedaawa pyódu, chaa kîgha koo. Yi pini mu ngmîdi yâpwo ndêndê, doo u ntâa daanmî m:uu. Dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, yintê choo ya.

¹⁸ Timoti, a tp:ee, kópuni nga d:a d:êê, chi d:uud:uu. Chóó Lémi u komo kapí pyu knî y:oo kópuni wunê m:uu a vyi tumo, nuw:o nêdê dny:oo ya, Setan p:uu l:êê tédê dny:oo a wêdêwêdê kîgha ngi. ^{a19} Nmî Lémi ka mb:aamb:aa ngê chi kêlîmî, dono kópu nangmê d:uu. Pi knî

ngmê dono p:uu a nuw:o té, yi kêlîmî ntóó ngê u ngwo pyódu tumo. ²⁰ Yi vy:o pi miyó, Haimeneyas pini dê Aleksándê, Setan kóó k:oo wunê nî kaa doo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u pi daapîdny:oo dyede. ^b

Ngêpê p:uu kópu dyuu

2 Timoti, a tp:ee, ndîi kópu ngma ala. Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê dîy:o dny:oo ngêpê. Dpodombiy:e dny:oo ngêpê, nmî Mî myedny:oo kwunokwuno. ² Myenté king yoo yi l:êê dîy:o dny:oo a ngêpê, kada pini yintómu yi l:êê dîy:o myedny:oo a ngêpê, mu kópu u dîy:o ntênê pêdny:oo a tpyuu nmo, mb:aamb:aa ngê u ngwo anmî ya, yoo nmî p:uu daapêdny:oo l:êê. Dnyinté adnya a tpyuu nmomomê, angênté anmî châpu té, nmî Mî châachâa dpodo ndîi ngê nmo amye pyódu. ³ Yinté ngêpê mb:aamb:aa, nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté a ka dny:oo a ngêpê. ⁴ U yi u ngwo mye kwo, Pi yintómu a yoo vy:o ghê dniye, ndê kópu yintómu yi lama myepaa yaa we. ^{c5} Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê dîy:o dny:oo ngêpê, mu kópu u dîy:o Yâpwo ndêndê mu ngmîdi a tóó, pi mu ngmîdi u ntâa yoo u kwo yinê dpo kâadî, yi pini Yesu Kédisu. ⁶ Chóóchóó u ghê y:ângo, pi yintómu yi l:êê dîy:o pwene, nmî yikí dmi u pwo ghay wo. Yi ngwo nmo w:ee ngê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu a kêê k:oo nî kâa. ⁷ Yi kópu tpapê u l:êê dîy:o a ngmîdi noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:âa noo, a ka pê, Chin:aa ndiye kîgha dé, ndê kópu dyuu ye chin:aa tpapê, a ka pêdny:oo a kêlîmî. Pi ngê kîdangê vyi, Nê wunê k:omodanê. A tp:ee, dênîné k:omodanê,

^{x1:12} Dpodo 9:15 ^{y1:13} 1 Kódin 15:9-10 ^{z1:15} Luukî 19:10

^{a1:18} 1 Tim 4:14 ^{b1:20} 1 Kódin 5:5 ^{c2:4} 2 Pita 3:8-9

nmî Lémi u ngópu nînê ndê danê, ndêndê ngê a ngmidi noo. ^d

Pyâa mâa yoo yi kópu dyuu

⁸ Mâa n:ii knî y:oo yi gha dmi nmî Mî ka y:ee tumo, u pono mye vyápê nyédi, p:aani p:aani yi yéli y:oo yi kêê dmi ntênê dny:oo kapî dé, nmî Mî ka u ngwo dny:oo ngêpê. Yi yéli daa nod:enod:e pyu ngê dny:oo ya, myenté kwopwepe pyu ngê kídnyingê ya.

⁹ Myenté, u ya a nga a kwo, Pyâa yoo nuw:o mbêmê dny:oo taataa, kídnyingê pyâa mb:aa pyâa mb:aa, myekídnyingê a mâa kâa. Yi mbodo dyimêdyimê ndîi kópu ngê ye kîngê ya, kpile u tpile knî yi l:êê díy:o myenté yi kpídî knî yi l:êê díy:o ndapî ndîi daapídny:oo kéké, ^{e10} ngmênê pi ka vyuwo ndîi kópu ngê ye choo ya. Pyópu n:ii knî y:oo dpo, Nmî Mî nmo cháachâa, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê yinté dny:oo ya. ^{f11} Nmî Lémi p:uu ndiye tédê pyâa yoo tumu dny:oo ya, kada pini yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmi dé. ¹² Pyâa knî y:oo mâa yoo kídnyingê ndiye kîgha dé, myenté ye myekídnyingê dy:oo, ngmênê tumu dny:oo ya. ¹³ Yinté a tóó, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê Adam mwiyé a l:âmo ngê, Ivi kuwó a l:âmo ngê. ^{g14} Myenté, Setan ngê daa Adam yi dóó, Ivi yi dóó. Yi pyópu p:uu dono u kn:âa wunê kwo, ^{h15} ngmênê nmî Lémi ngê pyâa yoo kóó k:oo myoo kaa té, mu kópu u díy:o pyâa ngmê ngê nmî Mb-wámê yinê tpyó. Pyópu n:ii yoo u kwo a kêlîmî té, yoo yi nuu ghi dmi yi nódo a tóó, yi gha dmi nmî Mî ka dpî y:ee t:oo, yi nuw:o mbêmê u pono a vyápê nyédi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té.

Yesu u yoo yi kada pini yoo yi kópu

3 Ndê kópu ngma ala. Nmî Lémi u yoo yi kada yélini a wee, dpodoni

u pi ndîi ye dódó ngmê. ² Yi kópu u l:êê díy:o n:ii ngê u yi adî kwo, Nmî Lémi u yoo yi kada pini ngmê ngê nî pyódu, yi pini u dono kîngmê ya. Yi pini u kpâm ngmidi choo ya, nuw:o mbêmê choo m:ii, chóóchóó mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, pi knî ye pi mb:aa ngê choo ya. Pi my:oo ka vyuwo u lama choo ya, yoo yi ndiye kîgha u lama myechoo ya. ¹³ Yi pini ndapî u mb:aami ngê kîngê ya, daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê choo ya, daa kwopwepe pyu, daa gheteghete pyu ngê choo ya. Yoo yi dyâape nuw:o ngê choo pwapî dé. ⁴ U kpâm ghee knî mb:aamb:aa ngê choo y:enê dé, tp:oo módó tp:oo mâa knî y:oo u dnye dny:oo nyêmi, myedny:oo cháachâa. ⁵ N:ii ngê u kpâm ghee knî dnyinté adî y:enê dé, nmî Lémi u yoo lónté adî y:enê dé? ⁶ Yesu u yoo vy:o pi kamî ngmê kada pini ngê kîngê pyódu, kminté adî mbodo ndîi mbodo ndîi, Setan u nt:anê u ngwo wa yâa, nmî Mî ngê kópuni u l:êê díy:o Setan kpada ngê, yi pini yinté amye kpada. ⁷ Pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, kuwa yéli ye pi mb:aa ngê myechoo ya, kminté daa yi nuu u pi ngê wa pyódu, Setan ngê u ngwo wa mgîmî. ^j

Kada pini yoo yi ngêêpî pyu yoo yi kópu

⁸ N:ii knî y:oo kada pini yoo a ngêêpî tumo, pi knî ye pi mb:aa ngê myedny:oo ya, yi dêê nkoo miyó miyó ngê kídnyingê kwo. Daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê dny:oo ya, myenté tpile ndapî yi mb:aami ngê kídnyingê ya. ⁹ Ngmee u kópu n:ii Yesu Kédisu ngê nmo a pywálî ngê, u kwo ntênê dny:oo kêlîmî. ^{k10} Dini ghi n:ii ngê pi knî ngmê yinté ngêêpî pyu ngê anyi pyépi té, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê mwiyé chi mumu dé. Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya

^d2:7 Dpodo 9:15 ^e2:9 1 Pita 3:3-4 ^f2:10 1 Tim 5:10 ^g2:13 Gen 2:7,22

^h2:14 Gen 3:6 ⁱ3:2 Taitas 1:6-9 ^j3:7 2 Kódin 8:21 ^k3:9 Epeso 3:5-6

knomomê, myenté pi ngê dono kópu yi p:uu daadî tpaépê knomomê, ye nmî Lémi u yoo vy:o yinté dny:oo dpodo.

¹¹ Myenté pyópu n:i i yoo nmî Lémi u yoo vy:o a dpodo nyédi, pi knî ye pyââ mb:aa ngê dny:oo ya, yi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dny:oo a tpyuu dé, kídnyingê pi p:uu danê, myekídnyingê pi dódó.¹

¹² Pini n:i i knî y:oo kada pini yoo a ngêépî tumo, yi kpâm ngmêngmênté dny:oo ya, yi kpâm gheegheema mb:aamb:aa ngê myedny:oo y:enê dé. ¹³ Pini n:i i nmî Lémi u yoo vy:o mb:aamb:aa ngê adî dpodo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê adnyi chââchââ, u kwo adnyi ng:aa, dini ghi n:i i ngê Yesu Kédisu ka kêlîmî p:uu ye adî danê, mywene u ngwo daawa ghê.

Nmî Lémi u yoo ntee dny:oo kwo

¹⁴ Timoti a tp:ee, u ya a nga a kwo, Ala ngwo n:uu m:uu ngi, ngmênté ala pweepwee pee nga mwiyé nînté dyede, ¹⁵ mu kópu u dîy:o kópu ngmê ngê a maa wa a nkoko knomomê, a nuw:o u ngwo any:uu m:uu. U ya a nga a kwo, Nmî Mî u yoo ntee dny:oo kwo, yi kópu lama ntênê choo ya. Ngomo k:ââ ghi dyuu mbêmê ntee a kwo, nmî Mî u ndê kópu dyuu u yoo knî yi pwo yinté mye kwo. U yoo woni wa tpaépê dmi, u kópu dyuu pi knî ye angênté wa pyódu. ¹⁶ Yi kópu dyuu daa tédê kópu yuno dnyinêdnyinê, yintoo kópu dyuu w:êê tpémi y:oo daangmê ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Lémi p:uu kópu alanté a tóó,

Pi ngê pyodo,

Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pi knî ye pi mb:aa ngê pyódu ngê.

Enjel knî y:oo m:uu ngópu,

Dyámê wope wope pi knî y:oo u pi mînté nyêmi ngmê,
u kwo a kêlîmî té.

Ala ngwo nmî Mî u nkîgh:ê wumê tóó, u pi ndîi ngê myaa pyódu.^m

Pi dódó pyu yoo yi p:uu kópu

4 Nmî Mî u Ghê Dmi u pono ala kópu nmo w:ee ngê, mu dini ghi ngê pi knî ngmê nmî Lémi u kópu dyuu ka mēdaadnyi ng:aa, kmēna mbwee knî yi pono amēdnyi vyápê, Setan u enjel knî ye amyidnyi ng:aa.ⁿ² Yi yéli adnyi k:omodanê, yoo adnyi dódó, yi dono knî yi l:êê dîy:o mywene y:e daadî kwo. ³ Pi knî ye yéyéyé adnyi kwódukwódu, nté woni ye amyednyi kwódukwódu dé. Ngmênté nmî Mî ngê nté yintómu nmî l:êê dîy:o yinê l:âmo ngê, u ntââ anmî pîpî dé. Nyââ, u kwo nmo kêlîmî té, u ndê kópu dyuu nmî lama a kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o ntini n:i i dîy:o nmo kwunokwuno ngê, u kwódu yé u kópu daangma a tóó, u ntââ anmî pîpî dé. ⁴ Tpile yilî yintómu nmî Mî ngê mb:aamb:aa ngê l:âmo too, yi kwódu yé u kópu daangma a tóó, yi l:êê dîy:o paa kwunokwuno koo, u ngwo paa pîpî téme, ⁵ mu kópu u dîy:o nmî Mî u kópu mbêmê myenté u kwo ngêpê u l:êê dîy:o, yi ntini dé mb:aamb:aa ngê nmo dpî pyaa dmi.

Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa

⁶ Kópuni dyuu d:a d:êê té, yi kópu dyuu mwó knî ye wanyi tpaépê knomomê, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa ngê anyi ya. Ndêndê kópu dyuu n:i i ka nyi kêlîmî mbê wo, p:uu chi nuw:o, yinê wa wêdêwêdê kalé ngi. ⁷ W:êê tpémi yi danêmbum knî ye nama a ng:aa, nmî Mî u pi y:i daa t:a, yi kn:ââ anyi wunê kwo. Nmî Mî p:uu dpodo u

¹3:11 Taitas 2:3 ^m3:16 Njon 1:14; Mak 16:19

ⁿ⁴4:1 2 Tim 3:1; 2 Pita 3:3; 1 Njon 2:18 ^{o4}4:3 Gen 9:3; Lóma 14:6

^{p4}4:4 Gen 1:31; Dpodo 10:15

l:êê dîy:o u ntââ ngê chi ya. ⁹Mbêpê pyu n:ii mbêpê p:uu a ndiye yédi, mbêpê tédê kada dp:uu ghê, dyámê mbêmê u pi ndîi ngê u ngwo dpî pyódu, ngmênê nmî Mî p:uu ndiye ndîi kópu ngê a tóó, pi ngê ghê kamî u ngwo dpo pyw:oo, nt:u ala ngwo dpî kaalî, mu dîni ghi ngê myoon:aa kaalî. ⁹Ndê kópu yila, pi yintómu yi lama choo ya. ¹⁰Yi kópu u l:êê dîy:o dpodombiy:e nmo dpodo nyédi, dpodombiy:e myino mgîní vyímî nyédi. Yâpwoni ghê a t:a, vyílo yi pini p:uu nmî nuw:o dmi a kwo, pini n:ii pi yintómu yi Mbwámê ngê pyodo. Yélini yi k:ii u kwo nmo kélímî té, kóó k:oo wa kaa nmo. ¹¹Yi kópu p:uu chi ndiye kîgha dé.

¹²K:omo tpile nyi pi kamî, ngmênê pi knî y:oo mbwódo kîngê m:uu ngi. N:ii yoo nmî Lémi ka a kélímî té, yi yéli y:oo l:êê ghi mb:aamb:aa m:uu dny:oo mumu dé. Mb:aamb:aa ngê ye chi danê, yi nuu ghi dmi nódodo dny:oo ya, nmî Lémi ka ntênê chi kélímî, dyâape m:uu kîngmê ya, mu kópu u dîy:o pèdny:oo a nj:ii ngi. ¹³Wunté al:ii nîné tóó, nmî Mî u puku pee pi knî yi ngêêdî cha a kpââ dé, yi kakêmê ye chi chámêchámê dé, ye myechi dêêpî, u dî nmye anê lê. ¹⁴Dini ghi n:ii ngê kada pini knî y:oo yi kêê dmi mêmê a yé tumo, ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nga a vyyu, dpodoni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê yi ngwo a pyódu nyoo, yi dpodo ntênê chi dódó. ¹⁵Yi kópu knî yi p:uu nuw:o dpodombiy:e choo kwo, yoo yi ngópu myechi d:uud:uu dé, ala kópu m:uu paa vyi y:e, Kî pini nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa ngê ka pyodopyodo. ¹⁶Ŋyóó nga cha a vyyu, yi ndiye kîgha tédê nangmê kn:aadi. Yinté kópu chi d:uud:uu dé, nmî Mî kóó k:oo u ngwo

any:uu ghê, myenté yélini nga adnya a ng:aa, kóó k:oo amyimî ghê dmi.

Yoo dyêêdî dyêêdî yi chââchââ

5 Nmî Lémi u yoo vy:oo pi mbwee ngê ngmêdî kn:aadi knomomê, dnye ndîi ngê u kwo nangê mbwólu, ngmênê mî k:ii dpî châpu ngi, nuw:o ngê dpî wátî ngi. Pi kamî yoo mwo ngê dpî pyódu té, ¹²pyâawe yoo mye ngê dpî pyódu té, pyâa kamî yoo úidê ngê dpî pyódu té, yi p:uu nuw:o dono ngê kêê nangê t:oo.

Kuknwe knî ye vyyuwo

³Kuknwe n:ii yoo yi ngêêpî pyu daa pyede, chi chââchââ dé, nmî Lémi u yoo ye dny:oo vyyuwo. ⁴Ngmênê kuknwe n:ii tp:oo módó tp:oo mââ yoo a kwo, ó u kee yoo mye kwo, yi yéli u kwo dny:oo vyyuwo, ndîi kópu ngê ye choo ya. Dini ghi n:ii ngê tédê ngê dnya a ya, ye ntee doo a vyyuwo, yinté u nkwo u kwo dny:oo vyyuwo. Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yi kópu dny:oo d:uud:uu. ⁵Kuknwe n:ii u ngêêpî pyu daa tóó, u nuw:o nmî Mî p:uu a kwo, w:êênî mgîdî vy:oo u kwo a ngêpê yédi, ⁶ngmênê kuknwe n:ii dnyinté a ya yédi, chóó u nuu u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, k:omo tpile ghê a t:a, ngmênê u ghê dmi wunê dê pw:onu. ⁷Yinté kópu ye chi kwódukwódu dé, kminté daa yoo yi nuu u kuknwe ngê wa pyaa dmi. ⁸Yélini nmî Lémi u yoo vy:oo a wee, yi yoo knî ye dny:oo vyyuwo, yi yoo njini knî ye ntênê dny:oo vyyuwo. N:ii ye daa vyyuwo yédi, dono kópu ndîi yu d:uu, nmî Lémi u kópu daa nyêmî ngê. Yélini u kwo daa kélímî té, yintoo dono daa d:uud:uu ngópu.

⁹Daa kuknwe yintómu nmî Lémi u yoo vy:oo dny:oo dpodo, ngmênê kada pini knî y:oo dny:oo myeme dé. Alanté pyópu u ntââ. U m:ââ wonoy:a u pwo, pi ng-

^{94:7} 1 Tim 6:20 ^{14:9} 1 Tim 1:15 ^{54:14} 2 Tim 1:6; Dpodo 8:17

^{15:1} Lev 19:32

midi p:uu yéé wo, ¹⁰pi knî y:oo alanté kópu p:uu dny:oo tpapê, Tp:ee dmââdî knî ye dpîmo a vyuwo, pi my:oo knî ye dpîmo a vyuwo, nmî Lémi p:uu dpodo pyu knî ye dpîmo a vyuwo, ngópuch:anê knî ye myedpîmo a vyuwo, dye ghi yintómu kópu mb:aa dpîmo a d:uud:uu dé.
u

¹¹Ngmênê kada pini knî y:oo kuknwe lvulu yoo kîngê dpodo kalê t:oo, mu kópu u dîy:o yééyéé u yi y:e m:uu adî kwo knomomê, nmî Lémi p:uu dpodo wa kpîpî ngmê, ¹²kópuni u kwo mwiyé wa vyi ngmê, k:omo tpile ngê ye wa pyódu, yoo yi p:uu u ngwo adnyi danê. ¹³Myenté ngomo k:oo ngomo k:oo módó adnyin:aa koko, dono ndîi amyednyin:aa d:uud:uu, pi knî yi p:uu adnyin:aa danê, daa yi k:oo ghê ye adnyin:aa mbumu, daa yi kópu knî yi p:uu ye amyednyin:aa mbumu. ¹⁴Yi kópu u l:êê dîy:o u ya a nga a kwo, Kuknwe lvulu yoo mēdny:oo yééyéé, myedny:oo tpetpe, yi chóó yi p:aa knî ye mēdny:oon:aa vyuwo, mu kópu u dîy:o yélini nmî p:uu a d:uu nyédi, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e. ¹⁵Yi kópu nga d:a d:êê, mu kópu u dîy:o kuknwe lvulu ngmê knî y:oo maa ndēndē wunê a kuwo ngópu, Setan u maa p:uu kēdê ghê dmi.

¹⁶Pyópu n:ii nmî Lémi ka a kēlîmî, u yoo vy:o kuknwe ngmēchoo kwo knomomê, ye vyîlo yi pyópu yi kuknwe ka yichoo vyuwo, ndapîni nmî Lémi u yoo knî y:oo wiki k:oo a kéké ngópu, yinté kuknwe ka d:uudpî nî. Kuknwe n:ii u ngēêpî pyu daa tóó, yinté kuknwe knî ye yi ndapî choo lēpî.

Kada pini yoo yi myeme

¹⁷Nmî Lémi u yoo vy:o kada pini n:ii knî y:oo yoo mb:aamb:aa ngê a y:enê tumo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê

dny:oo chāâchāâ dé. N:ii yoo dye ghi yintómu a dēêpî nyédi, yoo mye ndiye kîgha tumo, pi knî y:oo ntēnē dny:oo chāâchāâ dé, ndapî ye myedny:oo yémî. ¹⁸Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha,

komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

Kópu m:uu ala,

Pi módó daa dpodo yédi,

u dpodo u pywuu dpo ngee. ^x

¹⁹Pi ngmê ngê nmî Lémi u yoo vy:o kada pini ngmê p:uu yipe tee kópu angmê t:ee knomomê, u kwo ng:aa ngê kēê nangê t:oo, ngmênê pi miyó pyile knî y:oo yinté kópu mu ngmidi yi pini p:uu angmê vyi knomomê, ye ye dpî ng:aa mb:anê. ²⁰Kada pini n:ii ngê yinté ngmêdê kn:aadi knomomê, nmî Lémi u yoo knî yi ngîma dpodombiy:e dpî ghââ kwéli, pi yintómu u ngwo paa nkîngê mbê dniye. ²¹Timoti a tp:ee, yi kópu nkéli ndîi kópu. Chóó Lémi u ngîma, Yesu Kédisu u ngîma, yi enjel yoo mye yi ngîma, yi kópu nga d:a d:êê, a dnye ntēnē dpo nyeni. Ghêlî k:ii pi nangmê ghââ kwolo, ngmênê yi kópu ntēnē dpo pyw:eeni, yi pini ndēndē ngê u ngwo dpî wáti ngi. Myenté yoo ñyóó nangê chámê, ngmênê l:êê ghi ngmidi mbēmê chi y:enê dé.

²²Pi ngmê u pwo ngêê dē lîmîlîmî ngê kidingê yé dē, nmî Lémi u yoo yi kada pini ngê lîmîlîmî ngê kidingê pyódu. Yi pini u l:êê ghi mwiyé daanyi mumu knomomê, u kuwó dini ghi ngê dono kópu angmēmî d:uu, ye nyi kn:ââ. Kn:aa pini u dono yinté m:uu kîngmê kaalî, d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê chi ya.

²³(Ngmênê ala kópu nangê vyi, u ya a nga a kwo, Pi mb:aa ngê nî pyódu, u l:êê dîy:o mbwaa ndanî ngê kēê daanê

^u5:10 Hipîlu 13:2 ^v5:13 2 Tes 3:11 ^w5:14 1 Kódin 7:9

^x5:18 1 Kódin 9:9-11 ^y5:20 Epeso 5:11

t:oo. A tp:ee, mbwaa ntee mbwaa nye ndanî ngê, wain knî my:oochi ndanî, mu kópu u díy:o ngm:oo dnyinté a ya yédi, yiné pîchoo wêdêwêdê kîgha ngi.) ²⁴ A tp:ee, pi ngmê kada pini ngê lîmîlîmî ngê nangmê pyódu, mu kópu u díy:o pi knî ngmê yi dono kópu yoo yi lama a pyede, yi myeme daa dpodo ndîî, ngmênê woni yoo tumutumu a dono nyédi, díyo yoo vy:o tââ wa kaa dmi. ²⁵ Myenté yoo woni knî y:oo kópu mb:aa yoo yi ngópu a d:uud:uu tumo, woni knî y:oo kópu mb:aa tumutumu a d:uud:uu tumo, ngmênê díyo tââ wa kaa dmi.

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

6 Nmî Lémi u yoo vy:o yélini wop a dpodo té, yi kada pini yoo ntênê dny:oo cháâcháâ dé, mu kópu u díy:o yi l:êê díy:o pi ngê nmî Mî u pi daapaa dyênê ngê, nmî Lémi Yesu u pi myedaa-paa dyênê ngê. ²² Yi kada pini n:ii Yesu ka wa kélîmî mb:anê, u pi tédê ngê ye kîngê pyódu, kîngê vyi ngmê, Nmî kada pini nmî mbwó ngê dê pyódu, mēdaanmî cháâcháâ. Ngmênê dpodombiy:e p:uu dny:oo dpodo, mu kópu u díy:o yi pini nmî Lémi ka mye kélîmî, u nuu ghi yi nódo a tóó. Yi kópu dyuu pi knî ye chi tpapê dé, yi p:uu myechi ndiye kîgha dé.

^a

K:omodanê pyu yoo yi kópu dyuu, yélini ndapî p:uu a nuw:o nyédi

³ Pini n:ii ngê yoo kn:aa kópu p:uu adî ndiye kîgha dé, nmî Lémi Yesu Kédisu u ndê kópu dyuu u wépi wa puwâ, yi pini k:omodanê pyu. Kópuni nmî Mî p:uu nmo tpapê too, yinté pini ngê yi kópu u wépi myoo puwâ. ^{b4} Yinté pini ngê chóó u pi a kmîmî ngê, ngmênê kópu

d:uuwodê w:ee. U nuw:o kwolo ngmê, kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu a kwop-wepe yédi. Yi kópu u l:êê díy:o yoo dpî numo chámê té, numo ka a n:ee kapî nyédi, numo ka a peede tpapê nyédi, alanté a nuw:o nyédi, dpo, Wu yéli y:oo a dódó nmo. ⁵ Yi k:omodanê pyu knî y:oo pi knî ye ndê kópu daa tpapê tumo, yoo yi nuw:o dmi u ngwo dpo kwele dmi, dye ghi yintómu numo ka a kwopwepe nyédi. Nyââ, yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, dpo, Ndáápi ngê wanmî pyaa dmi, mu kópu u díy:o Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye. ^c

⁶ Nmî Lémi Yesu ngê ndáápi ngê d:uuwodê pyódu nmo, ngmênê kópu mb:aa nmî l:êê díy:o dpo d:uu, nmî nuw:o dmi dpo ngmêê, u l:êê díy:o nmîmo, Tpileni nmî ngópu a pyede, nmo u ntââ ngê a pyede. ^{d7} Dyámê mbêmê kn:ââ mbwii módó ntee nmî taa dniye, tpile dpîp:ongmê núwo, dini ghi n:ii ngê anmî pw:oo dmi, yinté módó amoo lee dmi, tpile daangmanmî núw:o. ⁸ Yi kópu u l:êê díy:o nté nmî ngópu adî ya, kpîdî nmî ngópu amyaa ya, ye u ntââ mbêmê anmî ya. ^{e9} Ngmênê n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ndîî ngê nmî pyaa dmi, yi kópu ngê yi yéli dpo lvêêdî té. Dnyinté a nuw:o nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Tpile yilî nmî pwila. Yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi a kwo nyédi, yi l:êê díy:o a kpaa nyédi, maa ndêndê u ngwo dpî kn:aadi ngmê, yi chóó ndiya dp:uu ghîpî dmi. ^{f10} N:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ngê nmî pyaa dmi, dono yilî dpî d:uu ngmê. Yi kópu u l:êê díy:o woni yoo nmî Lémi u yoo vy:o pwii dniye, u kwo mēdaa kélîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu. ^g

^{26:1} Taitas 2:9-10 ^{a6:2} Pilimon 1:16 ^{b6:3} 2 Tim 1:13-14; Nkal 1:6-9

^{c6:5} 2 Tim 4:3-4 ^{d6:6} Pilipay 4:11-13; Hipîlu 13:5 ^{e6:8} Prov 30:8

^{f6:9} Prov 28:22 ^{g6:10} Epeso 5:5

Póól ngê Timoti ntee dpodo kwólu

¹¹Timoti a tp:ee, nmî Mî p:uu nye dpodo, u l:êê dîy:o yinté pini ngê nangê pyódu. Pi mb:aa ngê chi ya, nmî Mî p:uu nuw:o choo kwo, u kwo chi kêlîmî, yoo yi nuu ghi dmi nódoo choo ya, nmî Lémi u l:êê dîy:o dono cha a vyîmî dé, mî nangê knî. ¹²Nmî Lémi p:uu dpodo têdê dpodombiy:e chi dpodo, u l:êê dîy:o ghê kamî nga wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî ngê a ngmidi nyoo, nmî Lémi ka nyi kêlîmî mbê wo, pi yilî yi ngîma yenye, Yesu Kédisu ka dí kêlîmî mb:anê, vyîlo yi pini nmî Lémi ndêndê. ¹³⁻¹⁴Nmî Mî ngîma nga nîné danê, u dnye mb:aamb:aa ngê chi nyêmi. Wodaa tóó, tpile yintómu yi ghê dmi daapê t:a, ngê myedaapê t:a. Tp:oo Yesu Kédisu ngîma nga myenîné danê, p:uu ntênê chi dpodo, nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:ii ngê Pontiyas Paléti ngê doo a kóté kîgha, u kwo ntee doo a ndê danê, yinté myecha a ya. Nyââ, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê chi dpodo, u dí wéni n:ii ngê wa a diyé. ¹⁵Nmî Mî ngê yi wéni wunê a ngmidi ngê, yi ngwo Yesu nmo amêdê dy:ââ. Yi kópu daawa téd:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî kada pini ndêndê, yintoo pini daamo a tóó. Kada pini yintómu u maknopwo a pyede, king yintómu yi king ngê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmo chaa kîgha ngê. ¹⁶Ntee a tóó, pi yinté daamo a tóó. Doo u ntââ daawa pw:onu, chóó u wuu ndîi a pil:apil:a, doo u ntââ pi ngê daadî y:enê. Pi ngmê ngê doongê módu, doo u ntââ pi

ngê myedaawa m:uu. U pi ndîi ngê pyépi koo, dye ghi yintómu choo a y:enê nmo. ^j

Nmî Lémi u yoo vy:o ndáápi knî yi kópu

¹⁷Yesu u yoo vy:o yélini yi nté ndapî ndîi, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Yoo nmyi maknopwo nangê ngmâno. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nté ndapî yi p:uu kîngê kwo, kminté wa dóó nmyo. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo kwo, pini n:ii ngê a yeede nmoo. Yipi, Daa mtíkó pyu, u yi u ngwo a kwo, A yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. ¹⁸Yipi, Nmyi nté ndapî ndîi ngê ntee a tóó, nmyi pi ka vyuwo ndîi ngê yinté mye-choo ya. Yipi, Dmyinê mb:aamb:aa, yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê yeedeyeede dé. ¹⁹Yinté adnyi d:uud:uu knomomê, ye nmî Mî ngê mbóó p:uu ghê kamî ngê ye amîmê wumo, daawa dóó té. ¹

Póól u nd:uu tpaê

²⁰Timoti a tp:ee, kópuni dyuu nmî Mî ngê nga a kpo, ntênê chi d:uud:uu dé, yoo mb:aamb:aa ngê chi ndiye kîgha dé. N:ii knî y:oo pi knî ye a tpaê ngópu, yipu, Tumu kópu ngmê nmyi lama choo ya, yi yéli ye namê ng:aa. Daa nmî Mî u kópu dyuu ye tpaê ngópu, k:omodanê kópu dyuu ye tpaê ngópu. ²¹Yélini yi nuw:o dmi yi tumu kópu p:uu a wee, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí. ⁿ

^h6:13-14 Njon 18:36-37; 19:11 ⁱ6:15 Tpyuu 17:14 ^j6:16 Ex 33:20

^k6:17 Luukî 12:20 ^l6:19 Mát 6:20 ^m6:20 1 Tim 4:7; 2 Tim 1:14

ⁿ6:21 2 Tim 2:18

2 TIMOTI

Póól ngê Timoti ka pweepwee pee ngmê dy:ââ ngê, u pi 1 Timoti. Póól mod-oon:aa dpodo, Yesu u pi pi knî ye mod-oon:aa tpaê. U kuwó dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo mbwa k:oo myombó mē km:êê ngópu. Yi ngwo Póól ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Timoti ka mye dy:ââ ngê. Ala yi pweepwee pee. Póól ngê pweepwee pee daam:uu d:êê ngê, ala u kuwókuwó pweepwee pee.

1 Mw:ââkó Timoti, nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Kópuni wunê a vyu, Yesu Kédisu ngê ntiye ngê, yélini yi k:ii u kwo nmo kélîmî té, ghê kamî nmo a kpo. Yi kópu dyuu tpaê u l:êê dîy:o pi knî ye dy:ââ noo.

²Timoti a tp:ee, nuu ghi ntênê a nódo a tóó. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vyuwo, ye chi ch:anêch:anê, nuw:o ngmidi ngê dny:oo a pyépi.

Póól ngê Timoti u ngwo mēdê wēdēwēdê kwólu

³Timoti a tp:ee, Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê. A kn:ââ knî y:oo ntee dnyimo a chââchââ, yinté myinê chââchââ, u maa d:oo kn:aadi ngê. L:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê, myenté w:êênî mgîdî vy:o l:êê dîy:o u kwo myinê ngépê yédi. ⁴Dini ghi n:ii ngê munê kuwo nyoo, a l:êê dîy:o munyoo a mbê. Yi kópu n:aa nuw:onuw:o, u ya a nga a kwo, M:aa m:uu ngi, w:aa u ngwo anê pyw:oo. ⁵Yesu Kédisu ka muny-inê kélîmî mbê wo, yi kópu mye anînê nuw:onuw:o. Ngêpyââ Lówisi, mye Yunisi k:ii ntee a kélîmî mbê knopwo, a lama ka tóó yinté my:ee kélîmî. ⁶Yi

kópu u l:êê dîy:o nga mēnînê tpaê, dini ghi n:ii ngê a kēê dē mēmē nē yé doo, dpodoni u l:êê dîy:o nmî Mî ngê u ntââ ngê a pyódu nyoo, yi dpodo ntênê chi dódó. Ndyuw:e k:ii dpî widi, kîngê pw:onu. ⁷Nmî Mî ngê chóó u Ghê Dmi nmî mēnē yó. Yi Ghéni Dmi ngê daa nkîngê pyu ngê dpî pyódu nmo, ngmēnē u wēdēwēdē nmî mēnē dpî yé, yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo u ngwo dpî yââ, nmî chóóchóó myenmînē tpyuu nmo. ⁸

⁸Nmî Lémi p:uu dpodo tēdē nama a nkîngê, pi knî ye u pi cha a tpaê. K:omo tpile u pi tpaê u l:êê dîy:o mbwa k:oo km:êê noo, ngmēnē a l:êê dîy:o kîdangê nkîngê mb:anê. Nmî Lémi p:uu dpodo tēdē ntee n:aa mgînî vyîmî yédi, yinté myecha a mgînî vyîmî, nmî Mî ngê u ntââ ngê u ngwo wa a pyódu ngi. ⁹Yinê a ngmidi nmoo, kóó k:oo kaa nmoo, chóó u yoo ngê pyódu nmoo. Daa nmî chóó nmî l:êê ghi dmi yi dîy:o a ngmidi nmoo, ngmēnē u kwo nmo ch:anê dniye, chóó u nuw:o ngê a ngmidi nmoo. Dyámê pē ghêlî dēpēngē l:âmo ngê, yi ngwo doo a nuw:onuw:o nmo, apê, A Tp:ee ngê a kēê k:oo yinê amî kaa té. ¹⁰Ala ngwo yi kópu nmî dye ghi ngê dē pyódu, nmî Mb-wámê Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o pwene, mēdē pii wo, pwopwo u wēdēwēdē u ngwo chedê ngê, ghê kamî nmo a kpo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹¹Yi kópu tpaê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê a ngmidi noo, pi knî ye dy:ââ noo, a ka pē, Chin:aa ndiye kîgha dé. ¹²Yi kópu u l:êê dîy:o n:aa mgînî vyîmî, ngmēnē dînî nkîngê, mu kópu u dîy:o pini n:ii p:uu a nuw:o nî kââ, a lama pini, daawa dóó nê. Dpodoni nédê a kaa noo, chedê ngê daawa pyódu. A lama ka tóó, Nmî Lémi u yoo knî ye ada a vyuwo, u dî, wéni n:ii ngê wa a diyé. ¹³Kópuni dyuu a kwo nyinê ny:ee too, nuw:o nédê ntênê dny:oo

⁹1:3 Dpodo 24:16 ^P1:5 Dpodo 16:1 ^Q1:7 Lóma 8:15 ^r1:8 Lóma 1:16

^s1:9 Epeso 2:8-9; Taitas 3:4-5 ^t1:10 Hipîlu 2:14-15 ^u1:11 1 Tim 2:7

ya. Ntee noo a dpodo, yinté myecha a dpodo. Yesu Kédisu ngê u kwo a kââdî nyoo, u kwo chi kêlîmî, u nuu ghi nódoo choo ya. ^{v14} Kópu dyuu ndêndê n:ii lama a kwo, nangmê ngmêê, pi knî ye ntênê chi tpaê dé. Nmî Lémi ngê ghéni n:ii dmi nmo a kpo, u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo chi dódó.

Pi pyile knî yi p:uu kópu dyuu

¹⁵ Lama kîyedê tóó, Esiya Wee u kwo tpémi yintómu kpeme a ka dê yaa dmi, Paikilas pini dê Hêmokenes yinté a ka myaa pyaa knî. ^{w16} Ngmênê Onésipódas kpeme a ka daa yaa wo. K:omo tpile mbwa k:oo n:aa kwo, ngmênê a l:êê dîy:o mywene u ngwo daa ghê wo, daa ng:êéntómu ngee noo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ka yi pini mupwoknî dny:oo ch:anêch:anê. ¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Lóma a loo, a nmy:uu kn:ââ u ngwo a chópú, u dî mbwa k:oo mîné pyw:ee noo. ¹⁸ Myenté dini ghi n:ii ngê Epeso nipi nyipu a dpodo, lama kîyedê tóó, mb:aamb:aa ngê y:i doo a ngêêpî nê. U ya a nga a kwo, Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ka ntênê paa ch:anê we.

Mgîni vyîmî u kópu dyuu

2 Timoti a tp:ee, Yesu Kédisu p:uu dpodombiy:e chi dpodo, mu kópu u dîy:o vyîlo u wêdêwêdê mbêmê nye dpodo. ² Pi yilî knî ye ngópu munoo a dêêpî. Pi knî ngmêdpó ngmîdi ngi, n:ii knî y:oo daawa dóó ngi. A kópu dyuu yi nuwo dpî kwéli, yoo pèdny:oon:aa ndiye kîgha dé.

³ Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té, u lede ntee tpile ngê nmo pyede, Setan p:uu nmo l:êê té. Yi l:êê tédê nangmê mbêpê, myecha a mgîni vyîmî. ⁴ Ledeni u nuw:o chóó u kópu knî

yi p:uu a kwo yédi, doo u kada pini u nuu u pi ngê dpî pyódu, ngmênê n:ii u nuw:o l:êê p:uu a kwo yédi, u kada pini ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. ⁵ Dini ghi n:ii ngê tp:ee dmââdîma a mbêpê nyédi, n:ii ngê mbêpê u kópu dyuu dpî pwââ, k:omo tpile kada dp:uu ghê, ngmênê u mbêpê u pywuu d:uuwodê ngee. ^{x6} Pini n:ii yâpwo tédê dpodombiy:e a dpodo yédi, vyîlo yi pini ngê yi ntini nt:u mwiyé dpî d:uu. ^{y7} Yi dyimê pywuu pyile knî yi p:uu cha a nuw:o, nmî Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu ngi, kópu yintómu u ngwo anyinê w:ee té.

⁸ Yesu Kédisu dyimê pywuu ngê nga myenîné pyépi. King Dépîdi u tii nédê pini ngmê, ngmênê doo mgîni vyîmî, mye pwene. U kuwó dini ghi ngê kpêênî mêdê pii wo. Yi kópu pi knî ye noo a tpaê. ^{z9} Yi kópu u l:êê dîy:o mbwa k:oo anî kwo, yinê ye, Nê ngê dono ndîi ngmê d:uu ngê. K:omo tpile mbwa k:oo km:êê noo, ngmênê nmî Mî u kópu dyuu daa mgîmî ngópu, p:aani p:aani pi knî y:oo mîné nyêmî ngmê. ^{a10} Yi kópu u l:êê dîy:o dono yintómu nîné vyîmî too. Yélini nmî Mî ngê myedê ngmîdi too, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u pi mye ny:ee y:e, u kwo kêlîmî mbê dniye, kóó k:oo nipi paan:aa ghê kmêle, dye ghi yintómu u k:ii nipi paan:aa ya kmêle.

^{b11} Ndê kópu ngma ala,

Yesu Kédisu ntee pwene,

nmî nuw:o dono yinté mye pwene.

Ntee a pii wo, yinté amêno pii dmi,

u k:ii nipi anmîn:aa ya. ^c

¹² U l:êê dîy:o dono vyîmî daanmî yé knomomê,

ye u pi ntoo, nmî pi dmi yintoo ngê wamî pyódu.

Anmo wópu knomomê, u nkwo wa wópu nmo. ^d

^{v1:13} Taitas 1:9

^{w1:15} 2 Tim 4:16

^{x2:5} 2 Tim 4:8

^{y2:6} 1 Kódin 9:7,14

^{z2:8} Lóma 1:3-4

^{a2:9} Pilipay 1:12-14

^{b2:10} Kîlosa 1:24

^{c2:11} 2 Kódin 4:11

^{d2:12} Mát 10:33

¹³ K:omo tpile wanmî dóó knomomê, ngmênê daawa dóó nmo, mu kópu u dîy:o kópuni wunê a vuu, daawa têd:a. ^e

Nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa

¹⁴ Nmî Mî ngîma pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi, Kópu nt:u kópu knî yi p:uu numo ka namê kwopwepe. Yi kwopwepe ngê yoo d:uudpî ngee, ngmênê dpî dyênê té. ^{f15} Dpodombiy:e chi dpodo, nmî Mî ka pi mb:aa ngê paa pyédi, ala kópu m:uu paa vyi ngê, A dpodo pyu mb:aa, ndê kópu dyuu ntênê a tpapê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o mywene nga daawa ghê. ^{g16} N:ii knî y:oo k:omodanê kópu a tpapê tumo, kpeme ye chi yââyââ. Yinté kópu knî y:oo yoo nmî Mî u maa p:uu daa kapî tumo, kn:aa máádi p:uu dpî kaa t:oo. ¹⁷ Ghîmî péé pi p:uu ntee a kmaapî yédi, yi kópu dyuu ngê yoo yinté dpî dyênê. Yélini yi kópu knî yi p:uu a danê nyédi, yi vy:o ala pini dê a kwo mo, Haimeneyas pini dê Piletas. ¹⁸ Yi tpódu y:oo maa ndêndê kn:aadi ngópu, pi knî ye yipu, Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmo kélîmî mbê dniye, yi ngwo nmo pii dniye, kn:aa pyidepyide daamu a tóó. Yi kópu mbêmê yi tpódu y:oo pi woni yi kélîmî dyênê tumo. ¹⁹ Ngmênê nmî Lémi u yoo daawa dyênê t:oo, wa dêê knî, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ka u yoo u ngomo ntee tpile ngê a kwo. Dini ghi n:ii ngê u ngomo wó, k:ââ pââ dyuu wêdêwêdê ngê kaa too, doo u ntââ pi ngê u dînê daawa ghodo. Yi ngomo p:uu kópu miyó a t:a, ngmê alanté,

Nmî Lémi u lama u yoo a kwo, myomoni alanté,

N:ii ngê dpó, Nê nmî Lémi u yoo vy:o pini ngmê,

yi pini ngê dono kópu kîngmê d:uu. ^h

²⁰ Dyimê pywuu ngma ala. Mââwe ndîi u ngomo k:oo d:ââ mwee dêdê ghêdê, dyêêdî daa ngmîdi. Woni silîpê ngê l:âmo tumo, woni nkól ngê l:âmo tumo, naa ndîi u dye ghi ngê yi tpile u ngwo dpî pwii dmi. Woni yi pee ngê l:âmo tumo, woni têtê ngê l:âmo tumo, yi pi dmi daa ndîi. ⁱ²¹ Nmo yinté tpile dé, nmî Lémi u d:ââ mwee ntee tpile ngê nmo pyede. Pini n:ii yi kn:aadi te kópu knî yi p:uu daadî nuw:o, d:ââ mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu, nmî Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu. Dpodoni u pi ndîi nmî Lémi ngê u yi u ngwo adî kwo, Yi pini ngê choo dóódó, u ntââ wadî dóódó. ²² Yinté pini ngê chi ya, kópuni pi kamî knî yi nuu u kópu ngê a pyede, nangmê d:uu. Nmî Lémi ka pi mb:aa ngê chi ya, u dpodo p:uu nyi keke, nangê dóó. Yoo yi nuu ghi dmi nódo choo ya. Yélini yi p:uu tupwó daa t:a, nmî Lémi ka mye ngêpê nyédi, yi yéli yi k:ii mb:aamb:aa ngê nipi dmyinê ya. ²³ Kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu kwopwepe ngê kêê nangê t:oo. Lama kíyedê tóó, yi kópu u l:êê dîy:o numo p:uu a d:uu nyédi. ²⁴ Nmî Lémi p:uu nye dpodo, kidingê kwopwepe, nuw:o mbêmê chi ndiye kígha dé, lîmîlîmî ngê ye nangê nod:e. ^{j25} Yélini m:uu adnyi d:uu, nuw:o ngê chi wátíwátí dé. Ndoo apê nmî Mî ngê yi nuw:o dmi wa a ngmêê té, u ndê kópu dyuu yi lama u ngwo wa yââ. ²⁶ K:omo tpile Setan ngê wunê a mgîmî too, u pono a vyápê té, ngmênê ndoo apê ala ngwo kwulo amênnyinê pwaa té, mb:aamb:aa ngê amêdnyi nuw:o.

Yoo dono ngê u ngwo wa pyaa dmi

3 Timoti a tp:ee, ala kópu lama choo a ya. Dini ghi n:ii ngê kuwókuwó wéni adî dyimêdyimê, yoo dono ngê wa pyaa

^e2:13 Lóma 3:3-4; Num 23:19; Taitas 1:2

^g2:15 Taitas 2:7-8 ^h2:19 Njon 10:14-15

^f2:14 Taitas 3:9

ⁱ2:20 Lóma 9:21

^j2:24 1 Tim 3:3

dmi. ^{k2}Yi ngwo yi chóó yi kópu knî yi p:uu adnyi nuw:o, nté ndapî yi mb:aami ngê wa pyaa dmi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmîmî dé, adnyi chaa, yoo yi pi dmi adnyi dyede dé, yi pye mî knî ye daadnyi ng:aa, nmî Mî daadnyi kwunokwuno, myedaadnyi chââchââ. ¹³Pi ka vuyuo yi lama daadî ya, pi ye daadî ch:anêch:anê, adnyi pi p:uu danê, gheteghete u yoo ngê adnyi ya, numo p:uu adnyi l:êê, kópuni mb:aamb:aa dé, daa yi nuu u kópu ngê adnyi ya. ⁴Adnyi pi dódó, daa nuw:o mbêmê adnyi m:ii, adnyi mbodo ndîi mbodo ndîi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmîmî dé. Yi chóó yi pono adnyi vyápê, nmî Mî u nuu ghi dnyinté yi nódó adî ya. ⁵Yi komo knî y:oo nmî Lémi adnyi chaa kîgha, ngmênê u wêdêwêdê yi gha vy:o daadî ya. Yinté yélini ye kpeme dpî yey. ^{m6}Yinté pini knî ngmê p:o p:o dpî lee dmi, pyââ knî ngmê yi pee dpî kaa t:oo. Pyópuni yi pee dpî kaa t:oo, nuw:o yi mênê daa tóó, yi dono yilî yi p:uu a nuw:o nyédi, dono kópu yilî yi nuu u kópu ngê a pyede. ⁷Yi pyópu yoo dye ghi yintómu a ndiye nyédi, ngmênê doo u ntââ ndê kópu dyuu yi lama daawa yââ. ⁸Yichip pi miyó, Njanes pini dê Njam-bîdes, pipi kópu mbêmê mbwudu ngma a chaa ngópu, Mósisi p:uu u ngwo ntee dnya a d:uu, pi dódó pyu yoo yinté ndê kópu dyuu p:uu mye d:uu nyédi. Dnyinté a nuw:o té, nmî Lémi ka daa kêlîmî té. ⁹U yi y:e a kwo, Pi yintómu nmî pee nmî kaa té, ngmênê wa dêê dmi, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo yi l:êê ghi dmi wa m:uu t:oo, awo, Yi mbodo dmi podo dé. Njanes pini dê Njam-bîdes Mósisi ka mbwudu chapî ngê ntee daa nî knopwo, yi yélini yinté wamye dêê dmi.

**Póól ngê Timoti ka u ngwo a
vuy, D:aa pi dódó pyu, pi
dódó pyu ngê kidangê pyódu**

¹⁰Lama kîyedê tóó, d:aa pi dódó pyu ngmê. Dye ghi daadîi ngópu noo a dpodo, yoo myenoo a ndiye kîgha dé. Kópuni u l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, lama wunê a yaa wo. Lama kîyedê tóó, nmî Lémi ka ntênê n:aa kêlîmî, yoo yi nuu ghi dmi a nódó mye tóó. Lama kîyedê tóó, nmî Lémi p:uu dpodo têdê dono yilî noo a vyîmî, u dpodo u wépi dîpî puwâ. ¹¹Kópuni dono Antiyóka, Yikóniyêm, Lisitîda a nga a pyaa dnye, lama kîyedê pyede. K:omo tpile yi dono kópu ndîi a nga a pyaa dnye, ngmênê nmî Lémi ngê yi kêlê mêtê dyé noo. ⁿ¹²Nyââ, n:ii ngê u yi adî kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o nî ghê, Yesu ntee pini ngê nî pyódu, yi pini p:uu yoo adnyi d:uu, p:uu adnyi dono. ^{o13}Pi dono yoo, pi dódó pyu yoo yi k:ii, kópu dono yilî adnyi d:uud:uu, y:ay:a wa pwiyé dmi, Setan ngê adî dódó dé, yoo u nkwo adnyi dódó. ¹⁴Timoti a tp:ee, yinté pini ngê kidangê pyódu. Kópuni nyinê ndê too, yi kópu knî ye nyi kêlîmî mbê wo, ndê kópu ngê nga dny:oo ya, mu kópu u dîy:o yélini yi k:ii nmeê a ndiye kîgha ngi, dpîp:o dóó nyoo, k:omodanê kópu nga dpîp:o vuy. ^{p15}Nuw:o mêtê diyé we, dini ghi n:ii ngê tp:ee têdê ngê nyoo a ya, nmî Mî u kópu dyuu p:uu nyoo a ndiye. Yi kópu dyuu ngê nmî Mî ka maa nmo yinê dpo kêma, Yesu Kédisu ka u ngwo nmo kêlîmî té, u l:êê dîy:o kóó k:oo wa kaa nmo. ¹⁶Yi kópu yintómu nmî Mî u wêdêwêdê mbêmê a d:êê tumo. Yi kópu dyuu mbêmê yoo nmo ndiye kîgha too, yélini dnyinté a nuw:o nyédi, yi kópu dyuu mbêmê nmo wátiwáti too. Yi kópu dyuu mbêmê yoo yi dyâape myino

^{k3:1} 1 Tim 4:1 ^{l3:2} Lóma 1:29-31 ^{m3:5} Mát 7:15,21; Taitas 1:16

^{n3:11} Dpodo 13:50; 14:5,19-20 ^{o3:12} Njon 15:20 ^{p3:14} 2 Tim 2:2

pwapî too, maa mb:aa p:uu nmo kapî too. ^{q17}Pini n:ii nmî Mî p:uu a dpodo yédi, yi kópu dyuu choo a kpââ, kópu mb:aa yilî yintómu, u ntââ yi pini ngê u ngwo adî d:uud:uu dé.

Póól ngê Timoti u dpodo u l:êê dîy:o u ngwo wêdêwêdê kwólu

4 Timoti a tp:ee, nmî Mî ngîma myenté Tp:oo Yesu Kédisu u ngîma, kópu nga ngmênîné tpaê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, u pi ndîî ngê wa pyódu, wa kóté kalê nmo. Yélini mwiyé pw:oo dniye, wa kóté kalê té, yélini yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalê té. ^{r2}Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu dyuu pi knî ye chi tpaê. K:omo tpile nga adnya a ng:aa, ó daadnya a ng:aa, ngmênê ye chi tpaê. Yélini dnyinté a nuw:o nyédi, chi wátiwáti dé. Yélini a dono nyédi, yi dono ye chi kwódukwoúdu dé. Yélini mb:aamb:aa ngê maa p:uu a wee, chi wêdêwêdê kígha dé, chi ndiye kígha dé, mdo l:âmo lîmîlîmî ngê kí-dangê ngêpa. ^{s3}Ala ngwo dpodombiy:e chi dpodo, mu kópu u dîy:o mu dini ghi ngê yoo ndê kópu dyuu ka daadnyin:aa ng:aa, u yi y:e adî kwo, Kn:aa kópu knî m:uu nmî nyêmî. Yi ngwo n:ii knî y:oo yi nuu u kópu dé ye adnyi tpaê dé, vyílo yi yéli ye adnyi ng:aa. ^{t4}Nmî Mî u ndê kópu dyuu u wépi wa pwaa ngmê, w:êê danêmbum knî yi p:uu adnyi nuw:o. ⁵Ngmênê yinté pini ngê nangmê pyódu. Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê chi nuw:o, dono cha a vyímî dé, pi knî ye nmî Lémi u kópu dyuu chin:aa tpaê dé, ntênê p:uu chi dpodo.

Póól, Timoti ka u pwopwo p:uu u ngwo doo d:êê

⁶A chóó a p:uu kópu nga ngmênîné tpaê. Pi knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê ntee dpî yé t:oo, Chóó Lémi u ngwo dpî châpu ngmê, daa kêmakêma dyámê nîné kuwokuwo, yinté n:aa pyodopy-odo, Chóó Lémi u pi u ngwo anî knî. ⁷Mbêpê têdê dpodombiy:e noo mbêpê, dpî kede wo, u ndê kópu dyuu d:oongé ngmópu. ⁸A dpodo u pywuu ngê mbóó p:uu kíyedê t:âat:ââ nê, Chóó Lémi ka d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê u ngwo an:uu pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ngê ntênê wa kóté kalê nmo, a pywuu u ngwo a ka wa a kê. Ngmênê daa a mo. Yélini yi k:ii nmo t:âat:ââ, nmî pywuu dmi kwodonkwodo nmo wa a kê. ^u

Póól ntee doo mgîní vyímî

⁹Timoti, u ya a nga a kwo, Lîmîlîmî ngê a ka dpo pwiyé. ¹⁰Dimas ngê a kuwo noo, Tesalonika loo, mu kópu u dîy:o u nuw:o dyámê u kópu knî yi p:uu a kwo. Kîdesens Nkalásiya Wee u kwo loo, Taitas Dalîmesiya Wee u kwo loo. ¹¹Luukî mu ngmîdi a p:uu ayedê t:a. Mak amîm:aa dpo ngépi, u k:ii nipi dpo lee cho, mu kópu u dîy:o a dpodo têdê yinê pîchoo ngêêpî nê. ^{v12}Tikikas Epeso kîñ dy:ââ ngê. ^{w13}Dini ghi n:ii ngê Tîdówas nê kuwo ngê, a nkuwo kpîdî puku dmi péé Kapas u ngomo k:oo nê kuwo doo, u kwo dpo ngee dé, a ka dpo núw:o dé. A puku dmi n:ii tpile tp:oo too pee ngê l:âmo tumo, yi yi dmi a nga mb:aamb:aa ngê a kwo. ^x

¹⁴Pini n:ii ngê nkéli chêêpî pee ngê tpile a l:âmol:âmo too, Aleksándê, a pi yono dyênê ngê. Nmî Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u. ^{y15}Nga cha a vuyuwu,

^{q3:16} 2 Pita 1:21 ^{r4:1} Dpodo 10:42; Lóma 14:9-10 ^{s4:2} Dpodo 20:20,31

^{t4:3} 1 Tim 4:1 ^{u4:8} Tpyuu 2:10 ^{v4:11} Dpodo 15:37-39

^{w4:12} Epeso 6:21-22 ^{x4:13} Dpodo 20:6 ^{y4:14} 1 Tim 1:20; Lóma 2:6

kîngê dyênê ngi. Kópuni noo tɔapê dé, d:ud:umbiy:e doo u nuu u kópu ngê pyaa dniye, a ka doo a kwopwepe.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê mwiyé a kóté kalê noo, pi a nkîgh:ê dèp-wongmê kwo, a pyipe knî y:oo a mo a kuwo noo. U ya a nga daa kwo, Nmî Mî ngê ntââ ye dpo vy:ee ngê. ¹⁷ Pi a nkîgh:ê dèpwongmê kwo, ngmênê nmî Lémi a nkîgh:ê vyîlo yidoo kwo, yinê doo wêdêwêdê kîgha nê. U yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi nê ngê a kópu dyuu ye vyi ngê, yi yéli y:oo ny:ee y:e. Nmî Lémi ngê wodêpê ngee noo, ye a vyee têdê pí dy:ââ noo, layóni knî y:oo pí ma noo. ¹⁸ Yi ngwo ntee a ngee noo, dono yintómu yi kêlê yinté amye dyé nê, kóó k:oo amî kaa nê. Yi kópu u l:êê díy:o dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tɔapê

¹⁹ Akwila cha Pîdisila ye a mb:aamb:aa dpî yéni, Onésipódas mupwoknî ye a mb:aamb:aa myoo yéni. ²⁰ Edastas Kódin nê kuwo ngê, Tîdopimas Militas nê kuwo ngê, mu kópu u díy:o doo a mbii. ²¹ Yópu ndîi u dye ghi ghêlî k:ii kîngê d:ii, u ngwo dpo pwiyé.

Yupulas, Pudens, Lainas, yi pini pyile knî yi k:ii nmî mb:aamb:aa nga dpo dy:ââ, nmî tîdê Kîlódiya ngê u mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ. Yélini nmî Lémi ka al:ii wunê kêlîmî té, yi mb:aamb:aa nga myedê dy:ââ ngmê.

²² Nmî Lémi nga choo a vyuwo, nmî Mî ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dí.

TAITAS

Taitas daa Nju pi ngmê, ngmênê Póól p:uu dpîmo dpodo. Njedusalem nipi lee knopwo, (Nkalásiya 2:1-3) u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani nipi dpîmon:aa paa. Dini ghi n:ii ngê Póól Epeso doon:aa ya, Taitas Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, u yi u ngwo doo kwo, Taitas ngê a ka mêtê kââdî téne. Taitas ngê yi kópu d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê Póól ka mêtê diyé wo. (2 Kódin 7:6)

U kuwó dini ghi ngê Póól mbwa k:oo doon:aa kwo, Lóma. (Dpodo 28:30-31) Dini ghi n:ii ngê pwii wo, p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo. Yi ngwo Taitas Póól p:uu mêtê kele, dyámê ngmê mbêmê nipi lee knopwo, u pi Kíditi. Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé, yed:oo kn:aa p:aani doon:aa dpodo. U kuwó dini ghi ngê Taitas ka ala pweepwee pee y:i mîné dy:ââ ngê.

1 Mw:ââkó Taitas, nê Póól, Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo, myenté Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu noo.

Yiné a ngmídi noo, a ka pê, Yélini nê ngmídi ngê, a Tp:ee u pi ye chin:aa tpaépê, a kópu dyuu ndêndê ye chin:aa tpaépê, ²ghê kamî u ngwo wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Mwiýmwiyé dini ghi ngê nmî Mî ngê yi ghéni dmi u pi nmî l:êê díy:o a vuu. Dêpwo a k:omodanê, ³u dye ghi ngê u kópu dyuu mbêmê yi ghéni dmi u pi nmî nyongo. Yi kópu dyuu tpaépê u l:êê díy:o nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo.

⁴Taitas a tp:ee, nmî Lémi ka ntee n:aa kélímî, ndêndê ngê yinté u kwo my:ee kélímî. Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Mbawámê Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê

nga dny:oo a vuyuwu, nuw:o ngmídi ngê dny:oo a pyépi. ^c

Kada pini pyw:émî u kópu dyuu

⁵Ala kópu u l:êê díy:o Kíditi nê kuwo nyoo. Dpodoni dip:e chedê ngê, úyóó moo chedê ngi, p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o kada pini dpo pyw:ee té, yi kada dpî kaa té. Yi kópu p:uu kópuni nga nê vuu, chi nuw:onuw:o. ⁶Pini n:ii kada pini ngê anyi pyépi, u dono kópu kîngmê ya, u kpâm ngmídi choo ya, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi p:uu pi knî y:oo alanté kópu dny:oo tpaépê dé, Daa ndapî chedêchedê u yoo, myedaa ngópu dé, nmî Lémi ka a kélímî té. ^{d7}Nyââ, pini n:ii nmî Mî u dpodo p:uu kada pini ngê anyi pyépi, u dono kîngmê ya, yoo mbwódo kîngê m:uu té, mbodo l:âmo lîmîlîmî ngê kêdangê ngêpa, daa mbwaa ndanî pyu ndîi, daa gheteghete pyu, nté ndapî yi mb:aami ngê myekîngê ya. ^{e8}Yi pini u mênê dêêpî choo ya, pi my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê choo vuyuwu, kópuni mb:aamb:aa dé, u nuu u kópu ngê dny:oo ya. Chóóchóó mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, kópu mb:aa yichoo d:uud:uu dé, nmî Mî u nuu u pi ngê choo ya. ⁹Ndêndê kópu dyuu n:ii nmye n:uu vuu, yi kópu p:uu u nuw:o ntênê choo kwo, yoo yi ndiye kîgha u l:êê díy:o u ntââ mbêmê u ngwo wa yââ, n:ii knî y:oo u yi y:e adî kwo, Yi kópu dyuu nmî ngmêê, yi pini yi pwo paa lee we.

Pi dóódó pyu yoo yi kópu dyuu

¹⁰Yélini yi lama ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, vyílo yi yélini kada pini ngê chi pyépi dé, mu kópu u díy:o pi dóódó pyu yilî a m:ii. Yi yélini yi vy:o woni Nju tpémi, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye, daa yi lama a mbumu nyédi, u yi y:e a kwo, Nmî Lémi u yoo knî y:oo nmî dêêpî kópu dyuu

^c1:4 2 Kódin 8:23 ^{d1:6} 2 Tim 2:24-26

^{e1:7} 1 Tim 3:2-7

dny:oo chââchââ dé.¹¹ Yi yéli ye yi kópu dpî kwódu yó, mu kópu u díy:o daa ndêndê kópu dyuu pi knî ye a tpapê tumo, kn:aa máádi p:uu myaa kaa t:oo. U yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa té, ndapî ndîi nmo pèdny:oo a kuwo. Mywenemywene u kópu ye d:uud:uu ngmê.¹² Wunê Kíditi pi ngmê ngê ala kópu yi p:uu a d:êê ngê, apê, Kíditi tpémi dye ghi yintómu a k:omodanê nyédi, a mgeemgee nyédi, a íuknweñuknwe nyédi, chíi w:ââ ntee tpile ngê a pyede.¹³ Kópuni a vyu, ndê kópu. Yi kópu u l:êê díy:o pi dódó pyu yoo ntênê mîcha a wátiwáti dé, nmî Lémi ka ndêndê ngê mēpaa kēlīmī mbē dniye.¹⁴ Yipi, Nju tpémi yi w:êê danēmbum dé mēnamē nyepēnyepē dé. Yipi, Nmyi dēēpī kópu dyuu mēnamē chāâchāâ dé. Yipi, N:ii knî y:oo a vyi tumo, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye.¹⁵ Yi yéli y:oo pi knî ye nté woni a kwódukwódu tumo, yinê ye yi ntini knî y:e Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi, ngmēnē k:omodanē kópu yila. N:ii Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, doo u ntāâ nté ngmê ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Ngmēnē yoo dono, yélini nmî Lémi ka daa kēlīmī té, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê a pyede. K:omo tpile nté woni dpî kpîpî t:oo, ngmēnē yi kópu ngê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu té, mu kópu u díy:o yi nuw:o dmi dono dé, l:êê ghi dono yinê ye mb:aamb:aa dé.¹⁶ Yi yéli y:oo dpo, Chóó Lémi nmî lama a tóó, ngmēnē yi l:êê ghi dmi mbēmē nmo w:ee ngê, Chóó Lémi yi lama daa tóó. Doo u nuu u kópu yilī a d:uud:uu ngmê, u dnye daa nyēmī ngópu, doo u ntāâ kópu mb:aa daangmēwa d:uu ngmê.^f

Pyââwe mâawe yoo yi kópu dyuu

2 Taitas a tp:ee, ndê kópu dyuu lama a kwo. Yi kópu mbēmē yoo chi ndiye kîgha dé.² Mâawe knî ye yipi, Nmyi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dmyina a tpyuu dé, mbwaa ndanī tēdē namē ghétighéti, pi knî ye pi mb:aa ngê dmyinē ya, nuw:o mbēmē dmyinē m:ii. Yipi, Nmî Lémi ka mb:aamb:aa ngê dmyinē kēlīmī, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó choo ya, nmî Lémi u l:êê díy:o dono dmyina a vyīmī dé.

³ Myenté pyâawe knî ye yipi, Nmyi lama choo ya, dye ghi yintómu nmî Lémi ngîma nmye m:ii té, namē pi u pi dyede, wain ndanī nmyi nuu u kópu ngê kîngē pyódu. Yipi, Yepe kamī yoo mb:aamb:aa ngê dmyinē ndiye kîgha dé,⁴ yi moo mupwo mupwoma yi nuu ghi dmi yi nódó dny:oo ya,⁵ mb:aamb:aa ngê ye dny:oo vyuwo, nuw:o mbēmē dny:oo m:ii, dono kópu yi p:uu daapīchoo ya, yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyēmī dé. Yinté mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u díy:o pi knî y:oo nmî Mī u kópu dyuu p:uu dono kópu daapaa vyi y:e.

Pi lvulu yoo yi kópu dyuu

⁶ Myenté pi lvulu knî ye yipi, Nmyi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dmyina a tpyuu nmyo.⁷ Taitas, kópu mb:aa yi ngópu yilī chi d:uud:uu, u nkwo adnya a nj:ii ngi. Mb:aamb:aa ngê chi ndiye kîgha dé, nangmē kn:aadi, yi ndiye kîgha, tēdē kópu ngê nga kîngē pyódu.^{h8} Dye ghi yintómu ye chi ndē danē, mu kópu u díy:o yélini nmî p:uu a d:uu té, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e, mywene y:e paa ghê we.ⁱ

^f1:16 2 Tim 3:5; 1 Njon 1:6; 2:4 ⁸2:4 Epeso 5:22 ^{h2:7} 1 Pita 5:3

ⁱ2:8 1 Pita 2:15

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

⁹Wop dpodo pyu yoo yi kada pini knî ye dny:oo ng:aa, yi nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé, yi dnye dmi kímídný:oo vyee, ^{j10}yi tpilé kíngmê t:âmo ngmê, ngmênê mb:aamb:aa ngê yi p:uu dny:oo dpodo, kíngê dóó t:oo. Kópuni yilî a d:uud:uu tumo yi l:êê dîy:o, nmî Mbwámê Chóó Lémi u kópu pi knî ye kópu mb:aa ngê dny:oo pyépi.

Mb:aamb:aa ngê ya kmêle, Yesu u ngwo t:âât:ââ koo

¹¹Nmî Mî ngê kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu nê diyédiyé kalê té, a kêê k:oo nî kaa té. ¹²U yi u ngwo a kwo, A yoo knî y:oo yi dono yi kuwó kée téne, mgîdî u yoo yi nuu u kópu dé dny:ii d:ii téne. U yi u ngwo a kwo, Ala dini ghi ngê a yoo yi nuw:o dmi a p:uu dny:oo a kwo, yi chóóchóó dny:oo a tpyuu dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. ^{k13}Yinté ya kmêle, kuwókuwó wéni u ngwo t:âât:ââ koo. Yi wéni ngê nmî Mbwámê Yesu Kédisu u pi ndîi ngê wa pyódu, pini n:ii nmî Yâpwo ngê a tóó. ¹¹⁴Nmî l:êê dîy:o chóóchóó a y:ângo, dono kwulo a pwaa nmoo, tup-wóni nmî p:uu doo ya, a ghêê ngê, chóó u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo. Ala ngwo u yi nmo a kwo, Kópu mb:aa yilî nmî d:uu. ^m

¹⁵Yi kópu yilî yi lama chi kígha. Yi kada pini ngê nî pyódu nyoo, mbwódo kíngê m:uu ngi, chi wêdêwêdê kígha dé, chi wátiwáti dé. ⁿ

Yesu Kédisu ngê kamî ngê ntee pyódu nmoo

3 Taitas a tp:ee, pi knî ye kópuni ny:uu vyi too, ye moo vyilê té, yipi,

Kada pini knî ye dmyinê ng:aa, kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé. ^{o2}Yipi, Pi u pi nangmê dyênê, kwopwepe ngê kêê nangê t:oo, pi yintómu knî ye dmyinê mb:aamb:aa, nmyi chóó nmyi pi dmi nangê kmîmî. ^{p3}Nmî Lémi u yoo vy:o ghêlî k:ii dpîp:o ghê dniye, yi ngwo nmî Lémi nmî lama dêpwo a ya, u dnye dên-mee a nyêmi, nmî nuw:o dmi kwolo ngmê ngê dnya a ya. Nmî chóó nmî pono nmîmo a vyâpê, nmî chóó nmî kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi dnya a kwo. Dono ngê nmee a ya, nmîmo a n:ee kapî, pi knî ye nmee a diya, nmo myednya a diya. ^{q4}Yinté nmee a ya, ngmênê nmî Mb-wámê Chóó Lémi ka nmo ch:anê dniye, ^{r5}kóó k:oo u ngwo kaa nmoo. Daa nmî kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kóó k:oo kaa nmoo, ngmênê u kwo nmo ch:anê dniye, nmî dono yilî ghêê too, chóó u Ghê Dmi ngê kamî ngê mê pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo. ⁶Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, chóó u Ghê Dmi nmî mênê yó. ⁷Yi yeedey-eede mbêmê Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, ala ngwo nmî lama ka tóó, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ^{s8}Ndê kópu yila. Yi kópu dyuu pi knî ye ntênê chi tpapê dé, ntênê yi lama paa yaa dniye. Yélini Chóó Lémi ka a kêlîmî té, u ya a nga a kwo, Kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. Yi kópu dyuu ye chi tpapê dé, yoo mb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi. ⁹Ng-mênê kwopwepe têtê yi vy:o kidingê ghê, n:ii knî y:oo yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi a dówodówo tumo, nuw:o kédangê y:ee ngmê. Yélini yoo dêêpî kópu dyuu p:uu a kwopwepe nyédi, ye namê ng:aa, mu kópu u dîy:o yinté kópu knî y:oo yoo daawa wêdêwêdê kalê t:oo, noko módó a kwopwepe nyédi. ¹⁰N:ii ngê u yi u ngwo

^{j2:9} 1 Pita 2:18 ^{k2:12} 1 Njon 2:16; Epeso 1:4 ^{l2:13} Pilipay 3:20 ^{m2:14} 1 Pita 2:9; Epeso 2:10 ^{n2:15} 1 Tim 4:12 ^{o3:1} Lóma 13:1-7; 1 Pita 2:13-14
^{p3:2} 2 Tim 2:23-25 ^{q3:3} Epeso 5:8-9 ^{r3:4} Njon 3:5-7 ^{s3:7} Mát 25:34

adî kwo, Yoo nî chaa, woni yoo a pee nê kaa té, yi pini ka dpî kwódu ngi. Nye daawa ny:ee knomomê, myombó u kwo moo kwódu ngi. Nye myedaawa ny:ee knomomê, yed:oo kpeme u kwo dpî yey.^{t11} Lama u ngwo wa yââ, anye, Kî pini u nuw:o kwolo ngmê, u dono knî yi l:êê dîy:o chóóchóó ka ndyíkondyíko.^u

Póól u nd:uu tpapê

¹² Daa kêmakêma Nikopolis n:aa lêpî, yópu ndîf dye ghi ngê y:i anîn:aa ya. Dini ghi n:ii ngê Atimas pini dê Tikikas nga angmênê dy:ââ, yi ngwo límílimí ngê y:i a ka dpo pwiyé.^{v13} Pini n:ii u lama dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê

a kwo, Sinas, Apolosa k:ii tpileni u yi y:e maa p:uu adî kwo, dpo ngee dé, u ngwo modo dy:ââ dé.^{w14} Nmî Lémi u yoo mb:aamb:aa ngê dny:oo a dpodo, u ntââ mbêmê yi chóó u ngwo adnyi ya, ngópuch:anê yoo myedny:oo ngêêpî dé. Módó kídnyinga a lîme, dny:oo a dpodo.^x

¹⁵ Yélini a p:uu wunê pyede, yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ ngmê. Nmî pyipe yoo yélini nmî Lémi ka y:i wunê kêlímî té, nmî mb:aamb:aa ye dpî yéni.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo.

Wu u dí.

^{t3:10} Mát 18:15-17

^{u3:11} 1 Tim 6:3-5

^{v3:12} Epeso 6:21-22

^{w3:13} Dpodo 18:24

^{x3:14} Epeso 4:28

PILIMON

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u kópu pi knî ye doon:aa tpapê, pi ngmê u pi Pilimon, Póól u kópu dyuu ka kêlîmî mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól p:aani p:aani loo, myenté Yesu u kópu pi knî ye doon:aa tpapê. Dpodoni doo dóódó, Nju tpémi daa yi nuu u kópu ngê pyodo, wod:oo Póól mgîmî ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmî vy:a. Lóma lede knî y:oo yi kêlê dyé ngópu, mbwa k:oo km:êê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Lóma dy:ââ ngópu. (Dpodo 21-28)

Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma doon:aa ya, pini n:ii Pilimon p:uu wop dpîmo dpodo, Onésimas, yi pini mbêpê wo, Lóma loo. Póól y:i mîné pyw:ângo, u kópu dyuu ka kêlîmî mbê wo, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Póól ka yimî vuu, kwo, Pilimon ka kîmî mbêpê wo, wod:oo Póól ngê pweepwee pee ngmê d:êê ngê, Onésimas ka y:ângo, kwo, Pilimon ka dpî nuw:e.

Yi dini ghi ngê yi l:êê ghi alanté doo a ya, wop dpodo pyu n:ii dpîmo mbêpêmbêpê, u kada pini ngê mēdpîmo mumu knomomê, u ntââ d:ud:umbiy:e pî vyâ. Póól ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Pilimon ngê Onésimas vya ngê, u yi u ngwo doo kwo, U dono mbodo kn:ââ vuuwo kée ngê, u lama choo ya, Kî nmî mbwó.

Pweepwee pee n:ii u kwo dy:ââ ngê, ala yi pweepwee pee.

1 Nê Póól, Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dîy:o mbwa k:oo al:ii anîné kwo, nmî mbwó Timoti k:ii al:ii anyinê tóó mo. A mbwó Pilimon, ala pweepwee pee nga nîné dyede. Yesu Kédisu p:uu ntee n:aa dpodo, yinté p:uu my:ee dpodo. ²Nmî tîdê Apiya ka a mb:aamb:aa dpî yéni, nmî mbwó Akipas ka a mb:aamb:aa

myoo yéni, pini n:ii u k:ii Setan p:uu nipi nmo l:êê té. Yesu u yoo yélini ngomo k:oo wunê wuwó ngê, a mb:aamb:aa ye myoo yéni. ³Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuuwo.

Pilimon u l:êê dîy:o Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

⁴A mbwó Pilimon, dini ghi n:ii ngê n:aa ngêpê yédi, l:êê dîy:o nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, ⁵mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, nmî Lémi Yesu ka dpodom-biy:e nye kêlîmî, myenté u yoo yi nuu ghi dmi nódó mye tóó. ⁶L:êê dîy:o alanté nîné ngêpê yédi, yélini yi k:ii nmî Lémi ka nmye kêlîmî té, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u kópu mb:aa yintómu nmyi lama dny:oo ya. ⁷A mbwó, nmî Lémi u yoo yi nuu ghi dmi nódó a tóó, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nye pyépi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa nê pyw:ângo, a nuu u kópu yinyinê d:uud:uu too.

Kópuni Póól ngê Pilimon ka dmy:ee ngê

⁸⁻⁹Yesu u yoo yi k:ii nmî nuu ghi dmi nódó a tóó, u l:êê dîy:o kópu nga ngmênîné dmyinê. Yesu Kédisu ngê kada pini ngê a pyódu noo, u l:êê dîy:o kópuni yi kópu mbêmê nga anê vyi knomomê, doo u ntââ a wépi daanyinê puwâ. Ngmênê yi kópu mbêmê kópu nga dênîné tpapê. Nê Póól, vy:enevy:ene kêpa n:aa kwo, myenté Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dîy:o mbwa k:oo anîné kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o nîné kwunokwuno ngi, ¹⁰Mw:ââkó, a tp:ee Onésimas dpodom-biy:e nangê kpada. Yi pini mbwa k:oo a ka a loo, u mî ntee pini ngê u ngwo nî pyodo, Yesu u yoo vy:o nî kââ. ^{a11}Wunê dnyinté m:uu doo a dpodo, ngmênê ala ngwo u nuw:o kédê ngmêê,

a p:uu mb:aamb:aa ngê ka dpodo, u ntâa mb:aamb:aa ngê m:uu amyedîn:aa dpodo.

¹² U nuu ghi a nódó dnyinté daa tóó, ngmênê nga mênîné dyede. ¹³ U ya a nga doo kwo, Nê mgîmî, a p:uu pîchoo dpodo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa k:oo anî kwo. Al:ii w:iin:aa tóó, ntee p:ee ngêêpî nê, u ya a nga doo kwo, Onésimas ngê yinté pêdoo ngêêpî nê. ¹⁴ Ngmênê kêle, daanê mgîmî, myenté u l:êê dîy:o dya a nga daanê chedê. Yi kópu ñyóó lama a tóó, a ka dpó vyi ngi, a ka anyinê dy:ââ, ó daanyinê dy:ââ? ^b

¹⁵⁻¹⁶ Onésimas ngê kópuni d:uu ngê, ndoo apê kópu mb:aa ngê nga wa pyódu. Mwiyé nmodo pyu ngê doo a ya, dye ghi daa daadî m:uu dêpwo a dpodo, ngmênê ala ngwo mwó ngê dê pyódu, m:uu amaan:aa dpodo, u k:ii nipi adpîn:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. A nuu u pi ngê ntee dê pyódu, nuu u pi ngê yinté amyimî pyódu, mu kópu u dîy:o m:uu adîn:aa dpodo, nmî Lémi u yoo vy:o mwó ngê amyedîn:aa ya.

¹⁷ A mbwó, nmî Lémi p:uu nipi nyipu a dpodo. Yi kópu u l:êê dîy:o, nga wanê nî knomomê, ntee a ka anyin:aa a vyuwo, Onésimas ka yinté myecha a vyuwo. ¹⁸ Apê dono nga ngmê d:uu ngê, ó napî ngmê t:âmo ngê, yi kópu a chóó wanî

l:âmo. ¹⁹ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê, yi ndapî a chóó miy:e am:aan:aa wumo. Ngmênê a mbwó, kópu ndîi l:êê dîy:o wunê nga ngmênê d:uu ngê, nmî Lémi u yoo vy:o n:uu kaa nyoo, ghê kamî u ngwo nyinê pyw:ângo. ^{c20} Nyââ, a mbwó, kópuni nga d:a dmyinê, dpo d:uu ngi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu nipi nye dpodo mo. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu.

²¹ Ala pweepwee pee nga d:a d:êê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, kópuni nga d:a dmyinê, ntênê wanyi d:uu, kópu mē yilf amy:ii d:uu té. ²² Myenté ngomo k:oo ngomo ghi a l:êê dîy:o ngmêdpo l:âmo ngi, mu kópu u dîy:o a lama a tóó nmî Mî ngê nmyi ngêpê wa a ny:ee té, mbwa k:oo wa pw:ii nê, nmye wa a dy:ââ nê. ^d

Póól u nd:uu tpaép

²³ Pini n:ii k:ii Yesu Kédisu u l:êê dîy:o mbwa k:oo nipi nye kwo mo, Epapîdas, u mb:aamb:aa nga da dy:ââ, ^{e24} myenté yélini yi k:ii nipi nmo dpodo té, Mak, Adistakas, Dimas, Luukî, yi tpóknî y:oo yi mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ ngmê. ^f

²⁵ Nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi gha dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vyuwo.

Wu u dí.

^b1:14 2 Kódin 9:7 ^c1:19 Nkal 6:11 ^d1:22 Pilipay 1:25

^e1:23 Kílosa 1:7; 4:12 ^f1:24 Kílosa 4:10; 2 Tim 4:10-11; Dpodo 16:10

HIPÎLU

Yesu p:uu kôpu dyuu Nju tpémi ye

Nkéli dnye ngê ala puku dmi u pi Hebrews, nmînê nmo Hipîlu. Ala puku dmi pini n:ii ngê d:êê ngê, chókó u pi daa d:êê ngê. Wunê Yesu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, yi nuw:o dmi alanté doo a ya, apê ngmênê, Póól ngê yinê d:êê ngê. Yélini ye ala puku dmi dy:ââ ngê, yi yélini Nju tpémi, n:ii dé Yesu u yoo vy:o ghê dniye. Yi ngwo Nju tpémi y:oo enjel yoo dnyimo cháâcháâ dé, Mósisi u kôpu dyuu dnyimo cháâcháâ, Chókó Lémi ka kpêê yiyé ndîi kôpu ngê ye myedpîmo ya. U yi y:e dêpwo kwo, Yoo Yesu ka dny:oo kêlîmî. N:ii ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u yi u ngwo dêpwo kwo, Nju tpémi y:oo Yesu u yoo mêtê diyédiyê kalê téne. Yi kôpu u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dépê pw:oo ngópu, yi ngwo ye dy:ââ ngê.

Kôpu kamî n:ii Chókó Lémi ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê

1 A tidê mbwó yoo, nmî lama ka tóó wunê n:ii knî y:oo Chókó Lémi u komo dnyimo a kapî, yi yélini y:oo nmî kn:ââ knî ye daa kôpu ngmîdi dnyimo a tpapê, ye dnyimo a mgongo, ntênê ye myednyimo a danê, ²ngmênê nmî dye ghi ngê Chókó Lémi ngê Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, u Mî komo nmo yinê mî kââ. Vyílo yi pini Chókó Lémi k:ii tpile yintómu nipi l:âmo ngópu. Kuwókuwó wéni ngê tpile yilí yintómu yi kada pini ngê vyílo ayi pyódu. ³Tp:oo p:uu nmo w:ee ngê, nê, Chókó Lémi u pi ndîi, dyââpe p:uu daangma a t:a. Chókó Lémi ntee a tóó, Tp:oo ndêndê mye yinté. Tpile yilí yin-

tómu knî ye vyílo yiwunê vyuwo, chókó u kôpu mbêmê wunê mbêpê kîgha té. Dini ghi n:ii ngê nmî dono chedê too, u Mî ka mêtê diyé wo, u che p:ââ pee ngê mî pyodo. ^h

Enjel yoo yi pwo, Chókó Lémi Tp:oo a tóó

⁴Pi woni knî y:oo enjel yoo mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ tumo, ngmênê nmî Mî Tp:oo u pi ndîi, enjel yoo yi pi dmi têtê. Nmî Mî Tp:oo kada mêtê tóó, enjel yoo kuwó mêtê pyede. ¹⁵Chókó Lémi ngê Tp:oo u pi ndîi ngê pyódu ngê, kwo,

Nyi a tp:ee,
ngmênê enjel ngmê ka daa vyu,
Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dî pyódu.
Myenté enjel ngmê p:uu daa vyu,
A tp:ee ngê wa pyódu, u mî ngê anî ya.

j

⁶Tp:oo Kaa dyámê mbêmê ghêlî dépê dy:ââ ngê, Mósisi ngê komo alanté a kââ, ala kôpu a d:êê ngê, apê,

Chókó Lémi u enjel knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ.

⁷Chókó Lémi u kôpu enjel knî yi p:uu puku yedê alanté a tóó,

Yópu lîmî ntee a dpodo nódó,
enjel yoo Chókó Lémi p:uu yinté a dpodo nyédi. ^k

⁸Ngmênê Tp:oo p:uu Chókó Lémi u kôpu puku yedê alanté a tóó,

Yâpwo ndêndê, dye ghi yintómu nyoo anyi y:enê, chedê ngê daawa pyódu.

Nyoo ntênê anyi y:enê. ^l

⁹L:êê ghi mb:aa nuu u l:êê ghi dé, yoo dono u yi nga daa kwo.

Yi kôpu u l:êê dîy:o yâpwo ndêndê, nyâpwo ngê a ngmîdi nyoo,

nga mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, w:aa u ngwo nyinê pyw:ângo,

⁸1:2 Njon 1:3; Kîlosa 1:16

^h1:3 2 Kódin 4:4; Kîlosa 1:15

^l1:4 Pilipay 2:9

^j1:5 Psalm 2:7; Hipîlu 5:5

^k1:7 Psalm 104:4

^l1:8 Psalm 45:6-7

myipe knî y:oo yintoo w:aa dêpê
pyw:ee ngópu.

¹⁰ Ala kópu mye tóó,

A Lémi, mwiyémiwiyé dini ghi ngê
dyámê pê nyi l:âmo ngê,
ngêê dê y:oo mbóó nyi l:âmo ngê. ^m

¹¹ Yi tpile yilî yintómu chedê ngê wa
pyaa dmi, ngmênê chedê ngê daanyi
pyódu.

Kpîdí ntee mbwee ngê dpî pyódu,
mbóó dyámê yinté mbwee ngê
amye pyaa knî.

¹² Pi ngê u kpîdí ntee dpo kmongo,
ntee myoo ngmêê,

tpile yilî yintómu yinté am:ii ngmêê té,
ngmênê ntee nye tóó, dye ghi yintómu
yinté anyi ya, daanyi dyênê.

¹³ Chóó Lémi ngê enjel ngmê ka daa
vyu,

Mi ndîî ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî
yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, díyo anî vya té,
nyi yodo u maknopwo wanî yé té. ⁿ

¹⁴ Tp:oo ka yi kópu u mo vyu, enjel
ngmê ka daa vyu. Tp:oo kada a tóó, enjel
yoo kuwó a pyede. Enjel yoo ghê dmi dé,
Chóó Lémi p:uu a dpodo nyédi. Yi dpodo
têdê dpodo têdê dpî dy:ââ té, yélini yi
mbwámê ngê Tp:oo pyodo, y:oo a ngêêpi
tumo. ^o

Ng:aa t:emî, nmî Mbwámê p:uu

2 A tídê mbwó yoo, daa enjel ngmê
nmî Mbwámê ngê vyílo yi pyodo,
ngmênê Chóó Lémi Tp:oo vyílo yi py-
odo. Yi kópu u l:êê díy:o kópuni ndêndê
nmyi ny:ee tumo, mb:aamb:aa ngê dmy-
inê nuw:onuw:o dé, kminté maa ndêndê
wanmyi kn:aadi ngmê. ² Dêêpî kópuni
dyuu enjel knî y:oo Mósisi ka a rúw:o
tumo, doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo
daapî kée tumo. N:ii ngê yi dêêpî kópu

dyuu dêdpîmo cháâchââ, pi knî y:oo yi
pini dnyimo kpadakpada. ^{p3} Enjel yoo yi
pi dmi têdê, nmî Mbwámê u pi ndîî. Nmî
Mbwámê daanmo châpu knomomê, ye
angênté wanmî pyaa dmi. Nmî Lémi yoo
vy:o dpîmo a kwo, chóó p:uu ye dpîmo
a danêmbum. N:ii knî y:oo u kópu dyuu
a ny:ee tumo, yi kópu dyuu ndê kópu
ngê nmo y:oo pyódu tumo. ⁴ Chóó Lémi
u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî nmî
vy:o dnyimo chapî, Chóó Lémi ngê yi
kópu dyuu ndê kópu ngê nmo u ngwo
myedê pyódu ngê. Nmî vy:o n:ii yoo nmî
Mbwámê ka a kélîmî té, Chóó Lémi u
Ghê Dmi mbêmê dpodo dyêêdî daa ng-
midi a dódó tumo. Chóó Lémi chóó u
pono a vyápê yédi, u yoo yi dpodo íedê
dpodo íedê dpî kaa té. ^q

**Yesu nmî Mbwámê
ndêndê, nmo ntee pini**

⁵ Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê nmî
kada pini ngê pyódu ngê, enjel yoo nmî
kada pini ngê daa pyódu too. ⁶ Puku
yedê alanté a tóó,

A Lémi, tpileni nyi l:âmo too, ndîî dé,
pi têdê, lukwe díy:o yi p:uu nyinê nuw:o.

Pi têdê, lukwe díy:o ye nyinê vyuwo. ^r

⁷ Yoo yi pi dmi ndîî ngê nyi pyódu too,
enjel yoo yi maknopwo chono nyi yé
too.

Yoo yi pi dmi nyi km:êê too,

⁸ tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê
nyi pyódu too.

Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu p:uu
dmyinê nuw:o, Chóó Lémi ngê yoo tpile
yilî yintómu yi y:enê pyu ngê pyódu too,
tpile dêpêngmê kuwo ngê. Ngmênê ala
ngwo yoo yi maknopwo tpile woni daa
pyede, nmî dnye dmi daa yi ng:aa. ⁹ Ng-
mênê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Daa dye
ghi daadîi u pi têdê ngê doo a ya, en-

^m1:10 Psalm 102:25-27 ⁿ1:13 Psalm 110:1

^o1:14 Psalm 91:11; Dpodo 12:7 ^p2:2 Hipîlu 12:25

^q2:4 Mak 16:20; 1 Kódin 12:4,11 ^r2:6 Psalm 8:4-6; 1 Kódin 15:24-27

jel yoo yi pi dmi yi maknopwo, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene, ngmênê ala ngwo u pi ndîî ngê maa pyódu. Doo wélîlî mgîní vyîmî, pi yintómu yi l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka nmo ch:anê dniye, Tp:oo u ngwo nmo a dy:ââ ngê.^s

¹⁰ Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu kî l:âmo ngê, yinê a mbêpê kîgha té, chóó u l:êê dîy:o a pyede. Yi kópu u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê kmungo, Yesu mgîní vyîmî tédê dy:ââ ngê. Yi mgîní vyîmî tédê Chóó Lémi ngê Yesu u ntââ mbêmê a yó, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi Mbwmâmê ngê u ngwo pyódu ngê. ¹¹ Yélini yi k:ii Yesu ngê nmî dyâape pwaa too, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo pyódu nmoo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u k:ii nmî Mî mu ngmîdi, ngmênê u kwo nmo u tîdê mbwó yoo, doo u mywenemywene u kópu. ¹² Yesu u kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ka kwo,

A tîdê mbwó knî ye m:uu anîn:aa danê, yi vy:o anîn:aa chaa kîgha ngi.^v

¹³ Myenté apê,

Yoo yi nuw:o dmi Chóó Lémi p:uu ntee a kwo,

A nuw:o yinté p:uu mye kwo.

Myenté apê,

Ala nê, tp:ee dmââdî n:ii yoo Chóó Lémi ngê a ka a kê too, yi vy:o anî kwo. Ntee dé my:aa yinté.^w

¹⁴ Nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo, mbyuu too ntee nmî p:uu a kaa knopwo, Yesu p:uu yinté mye kaa knopwo, nmo ntee pini ngê mye pyodo. Pi ntee dpî pw:onu, yinté mye pwene, ngmênê mêtê pii wo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Pwopwo u kada pini Setan nî dyênê. ¹⁵ Dyámê mbêmê tpémi kudu ngmê u yoo, pwopwo ka a nkîngê té. Dini ghi n:ii ngê Yesu mêtê pii

wo, u ngwo mê pywâlî nmoo, pwopwo ka mêtépîno nkîngê té. ¹⁶ Yesu daa en-jel yoo yi Mbwmâmê ngê pyodo, ngmênê nmo Epîlaham u yoo nmî Mbwmâmê ngê pyodo. ¹⁷ Nyââ, nmo u tîdê mbwó yoo, ntee nmo pyede, yinté d:ud:umbiy:e mye pyodo. U l:êê dîy:o ntênê u kwo nmo ch:anêch:anê nyédi, nmî lama ka tóó, Kî nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, daawa dóó nmo, myedaa dípedípe yédi, Chóó Lémi ka ntênê wunê kââdîkââdî nmoo. Tp:oo u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono u kuwó dpî kée té, mêt:uuwodê ngî té. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Setan ngê wunê tókótókó nmoo, u ntââ Yesu ngê dpî ngee nmo, mu kópu u dîy:o Setan ngê Yesu myedpîmo a tókótókó, Yesu mye-doo mgîní vyîmî.

Mósisi u pwo, Yesu a tóó

3 A tîdê mbwó yoo, yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo, nmyi dyâape myedê pwaa too, nmî Mbwmâmê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, u dyépi ngê pyódu ngê, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê mye pyódu ngê, u ngwo u kwo nmo kélîmî té. ²² Mó-sisi ngê Chóó Lémi u dnye ntee dpîmo a nyêmî, Chóó Lémi u yoo vy:o ntee dpîmo a dpodo, Yesu mye yinté, Chóó Lémi u dnye ntênê dpîmo nyêmî, dpodoni u kwo y:ee too, mye dóó too. ²³ Pi ngê u ngomo kamî ntee dpî wó, Chóó Lémi ngê u yoo yinté myedê ngmîdi ngê, yi vy:o a kwo. N:ii ngê ngomo mb:aa dpî wó, pi knî y:oo daa ngomo ye chaa kîgha ngópu, pini n:ii ngê dpî wó, yi pini ye chaa kîgha ngópu. Mye yinté. Yesu ngê Mósisisi mêtê kuwo ngê, vyîlo mēyi chaa kîgha koo. ⁴ Ngomo kamî, chóó daawa pyidu, pi ngê yinê dpî wó. Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu l:âmo ngê, chóó u ngomo mye

^s2:9 Pilipay 2:8-9

^t2:10 Hipîlu 5:8-9

^u2:11 Mak 3:35

^v2:12 Psalm 22:22

^w2:13 Is 8:17-18

^x2:14 1 Njon 3:8

^y2:17 Hipîlu 4:15; Luukî 4:1-13

^z3:1 Hipîlu 4:14

^a3:2 Num 12:7

wó. ⁵ Mósisi Chóó Lémi u dpodo pyu ngê dpîmo a ya, u ngomo mb:aamb:aa ngê dpîmo y:enê, yoo yi ng:aa dmi dpîmo a t:emî, kópuni ghêlî k:ii dēdnyimo pyodopyodo, yi p:uu ye dpîmo a danēm-bum, ⁶ ngmēnē Yesu Kēdisu ngomo chóó tp:oo, Chóó Lémi u ngomo ndēndē ngē yinē a y:enê. Chóó Lémi u ngomo, u yoo. Nmo yi yéli vyílo yinmo kwo. Kópu mb:aa n:ii nmo t:âât:ââ, k:omo tpile ngē nmo daawa pyaa knomomê, dono vyímî tēdē Yesu daanmo wópu knomomê, ye Chóó Lémi ngē kuwa daawa kaa nmo, u yoo vy:o anmî kwo. ^b

Chóó Lémi u yoo yi ghê vyímî tēdē

⁷ A tîdē mbwó yoo, Chóó Lémi ngē kuwa kîngē kaa nmyo, chóó u Ghê Dmi ngē kópuni a vyu, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngē dmyinē nuw:o. Yi kópu puku yedē alanté a tóó,

Chóó Lémi u dnye awēde nmye nyēmî ngmê, ^c

⁸ nmyi ngópu dmi dpî kpēmî yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dēdnyimo a vyápê.

Dini ghi n:ii ngē Yichip a kuwo ngópu,

Kenan ghêlî dîmî taa dniye, w:amî mbēmê dnya a paa, Chóó Lémi dnya a tókótókó. ^d

⁹ Dépidi u dye ghi ngē Chóó Lémi ngē Nju tpēmi ye yepê,

Yi kēlî ghê nmyi kn:ââ knî y:oo dnya a tókótókó nê,

m:ââ podoy:a yi k:oo kópu ndîi yilî ye noo a d:uud:uu.

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o ye nê nod:e wo, nê, Yi nuw:o dmi a p:uu daa kwo,

a maa daa kîgha ngmê.

¹¹ Ye nê nod:e wo, a chóóchóó a nga ní kpaa wo,

nê, Ghi n:ii ye nê kēma ngē, kwéli pîd-nyin:aa ghê vyímî, ndēndē ngē y:i mē-daamî taa dmi. ^e

¹² A tîdē mbwó yoo, kyedekyede dmyinē paa. Nmyi gha vy:o dono kîngmê ya, nmyi kēlîmî tēdē ngē kîngmê pyódu. Yâpwoni ghê a t:a, nmyi vy:o pini ngmê ngē kēdangē kuwo. ¹³ Chóó Lémi u dnye awēde nmo nyēmî. Pini n:ii u nuw:o dono ngē wa dóó, ngópu dē wa nkoko dē, chóó u pono wa vyápê mb:anê, mââ m:ii yi pini ngē Chóó Lémi u dnye mē-daamowa ny:oo, Chóó Lémi u maa wa kn:aadi. A tîdē mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngē yi kópu kîngmê d:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o numo kuwó mēdmyinē mbumu. ¹⁴ Dini ghi n:ii ngē Yesu Kēdisu ka nmî kēlîmî mbê dniye, nmî nuw:o dmi yi ngwo p:uu a ghê wo. Nmî nuw:o dmi p:uu daanmo y:ee knomomê, u dî pwopwo, ye u k:ii kââdî ngmê u yoo ngē anmî ya. ^{f15} Kópuni puku yedē a tóó, a pweepwee pee yedē mwiye d:a d:êê, my-ombó mē ny:ee yó,

Chóó Lémi u dnye awēde nmye nyēmî ngmê,

nmyi ngópu dmi dpî kpēmî yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dēdnyimo a vyápê. ^g

¹⁶ A tîdē mbwó yoo, nmyinē nmye ló yéli y:oo Chóó Lémi u dnye yidnya a nyēmî, ngmēnē yi chóó yi nuw:o u pono yidnya a vyápê, Chóó Lémi u pono dēdnya a vyápê? Mósisi ngē yélini yintómu Yichip u mēnē a pw:ii too, apii? ^{h17} Nmyinē nmye ló yéli ye Chóó Lémi doo a nod:enod:e, m:ââ podoy:a yi k:oo?

^b3:6 Hipîlu 3:14; 10:23 ^c3:7 Psalm 95:7-11 ^d3:8 Ex 17:7; Num 20:2-5

^e3:11 Num 14:21-23 ^f3:14 Hipîlu 3:6 ^g3:15 Psalm 95:7-8; Hipîlu 3:7-8

^h3:16 Num 14:1-35

W:amî mbêmê yélini y:oo kn:aadi te kópu yilî dnya a d:uud:uu, yi yéli ye doo a nod:enod:e, y:i myedê pw:oo dniye. ¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo, apê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîd-nyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mē-daamî taa dmi,

a tîdê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli yi p:uu doo a danê? Yélini yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi ka dēdnnya a ng:aa, yi yéli yi p:uu doo a danê, apii? ¹⁹ Ala kópu nga a m:uu yó, Yi ghê vyîmî tēdê kwéli dnya a lēpî, y:i dîmî taa dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka dēdnnya a kēlîmî.

4 Chóó Lémi ngê ghê vyîmî tēdê u maa komo wunê a kpēmî ngê, apê, Yi k:ii pēnmîn:aa ghê vyîmî. A tîdê mbwó yoo, dmyinê nkîngê, nmyi vy:o pini ngmê ngê yi máádi kîngê kn:aadi, ghê vyîmî tēdê koko ngê kîngê dîpî. ² Ghê vyîmî u kópu ntee a ny:ee ngópu, yinté my:oo ny-ongo. Maa ntee a kn:aadi ngópu, yinté myekud:uungê kn:aadi. K:omo tpile yi kópu mb:aa a ny:ee ngópu, ngmênê yi máádi yi chóó a kn:aadi ngópu, mu kópu u dîy:o u kwo dēdnnya a kēlîmî. ³ Yélini yi k:ii nmo kēlîmî té, yi ghê vyîmî tēdê dîyo anm:uu taa dmi, ngmênê yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê,

ye nê nod:e wo, a chóóchóó a nga ní kpaa wo, nê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîd-nyin:aa ghê vyîmî,

ndêndê ngê y:i mēdaamî taa dmi.

Dini ghi n:ii ngê yi kópu a vyu, chóó doo a ghê vyîmî, mu kópu u dîy:o dyámê pē l:âmo ngê, tpile yilî yintómu mye l:âmo ngê, u kuwó dini ghi ngê tpile mēdaamo l:âmo ngê, ghê vyîmî kn:âa u ngwo a chópu, awêde moka ghê vyîmî. ¹⁴ Wo piini u kópu puku yedê yinté myeka tóó, apê,

Chóó Lémi ngê u dpodo yilî yintómu chedê ngê, wo wéni knî yi k:oo, piini ngê doo ghê vyîmî. ^j

⁵ Yi yéli ghê vyîmî tēdê dîmî taa dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê apê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîd-nyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mē-daamî taa dmi.

⁶ Yélini y:oo ghê vyîmî u kópu mb:aa mwiyé a ny:ee ngópu, yi ghê vyîmî tēdê dîmî taa dniye, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u pono dēdnnyimo a vyápê, ngmênê yoo m:uu a kwo, yi yéli vyílo dé yi ghê vyîmî tēdê ayimî taa dmi. ⁷ M:âa yilî mî loo, yoo kamî yi l:êê dîy:o wo m:uu a ng-midi ngê, nmopê, Awêde nmyi wo. Dé-pidi ngê yi kópu wunê mwiyé a d:êê ngê, nmî l:êê dîy:o. A pweepwee pee yedê yi kópu mu ngmidi u nkwo d:a d:êê,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyēmî ngmê,

nmyi ngópu dmi dpî kpēmî yó, nangmê nkoko. ^k

⁸ Pini n:ii ngê Mósisi u d:aa a kâádi ngê, Njósuwa, yi pini ngê yoo ghê vyîmî tēdê njini wo núwo, ye Chóó Lémi ngê wo daamupêdê ngmidi ngê. ⁹⁻¹⁰ Yi wéni kamî nmî dye ghi ngê kēdê d:ii, Chóó Lémi u yoo kamî ngê dpî pyaa dmi, ghê vyîmî tēdê ndêndê nmo lēpî té. Dini ghi n:ii ngê anm:uu taa dmi, Chóó Lémi ngê ghê vyîmî kn:âa ntee a chópu, yinté an-mîn:aa ghê vyîmî, dpodo ndîi mēdaamonm:uu dóó. ^l

¹¹ A tîdê mbwó yoo, d:uud:uu koo, Chóó Lémi u ghê vyîmî tēdê u maa dpodombiy:e kígha koo. Nmî vy:o pini ngmê yi yéli yi nt:anê kîngmê yâa, maa kîngê kn:aadi, dono u maa p:uu kîngê ghê, ¹² mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u kópu dyuu daa módó a vyu. Chóó Lémi ngê kópuni dpî vyi, ndêndê ngê dpî d:uu. Myenté Chóó Lémi u kópu neepî ntee tpile. Neepî ngê mbwēmê ntee anyi

^j4:3 Psalm 95:11^j4:4 Gen 2:2^k4:7 Psalm 95:7-8^l4:9-10 Gen 2:2

châpwo, kpadama dêma mbumu w:uu dē ntee am:ii chāmê dê, Chóó Lémi ngê u kópu dyuu mbêmê pi u gha yinté myoo kpêmî. Kópuni tumu nmo nuw:onuwo té, nmî gha vy:o, yi kópu yilî Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê dpî chāmê té.^{m13} Doo u ntââ kópu u kwo daangmanmî ngmo. Kópu yilî yintómu u ngîma a pyodopyodo. Yi kópu dyuu díyo u kakêmê u kwo wanm:uu chāmê té.ⁿ

Yesu yi kpêê yiyé pyu ndêndê

¹⁴ A tidê mbwó yoo, ala kópu a pweep-wee pee yedê mwiyé kídî d:êê, Yesu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê. Yi pini Chóó Lémi Tp:oo. Daa dyámê mbêmê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê yiyé pyu ngmê, ngmênê ndêndê ngê Chóó Lémi ka kee wo. Nmî nuw:o dmi p:uu choo kwo, nangê kéé.^{o15} Limilimî ngê daawa kéé nmo. Ngmanmî kn:aadi knomomê, yi kn:aadi te kópu kn:ââ u lama, mu kópu u díy:o Setan ngê ntee wunê tókótókó nmoo, yinté myedoo a tókótókó, ngmênê Yesu ngê daangmê kn:aadi ngê.^{p16} Yi kópu u l:êê díy:o namê nkingê, Chóó Lémi ka ngêpê kmêle, nmî tókótókó tédê yinê wa ngee nmo, nmî dono u kuwó wa kéé té, mēdaawa a ngî té.^q

5 Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi vy:o pini ngma a ngmidingmidi ngópu, yi kada pini ngê a pyépi ngópu, yoo yi l:êê díy:o Chóó Lémi p:uu a dpodo yédi. Yoo yi dono yi l:êê díy:o Chóó Lémi ka wumê kpêê yiyé yédi.² N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a kwo, dono kópu ngmēdpî d:uu knomomê, kpêê yiyé pyu u kwo dnyinté dpî nod:e, mu kópu u díy:o yi kpêê yiyé pyu ngê dye ghi ngmê ngê my:oo dpî kn:aadi.^{r3} Daa yoo yi mo yi dono knî yi l:êê díy:o a kpêê yiyé yédi,

ngmênê chóó u dono knî yi l:êê díy:o mye kpêê yiyé yédi.^s

⁴ Pi ngê chóó u pi daa kmîmî ngê, d:uudpî vyi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê n:aa pyodopyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê Alon ntee a ngmidi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a pyódu ngê, mye yinté, kpêê yiyé pyu n:ii Chóó Lémi ngê dpo ngmidi, yi pini kada pini ngê dpî pyódu.^{t5} Yesu Kédisu mye yinté. Chóó u pi daa kmungo, chóó daa vvu, Nê kpêê yiyé pyu ndêndê, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu.^u

⁶ Myenté kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya.^v

⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu dyámê mbêmê doo a paa, Chóó Lémi ka ngêpê tédê doo kââkââ, myedoo mbê, mu kópu u díy:o u yi u ngwo dêpwo kwo, Ghêlî k:ii nî pw:onu. Chóó Lémi ngê u ngêpê a nyongo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé ntênê mwiyé nî d:uu té.^{w8} K:omo tpile Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê Chóó Lémi daa kede wo, Tp:oo mgîni vyîmî tédê dy:ââ ngê. Yesu myedaa kede wo, u mî u kópu u wépi daa puwâ, mgîni vyîmî tédê loo,⁹ pi yilî yi Mbwámê ngê u ngwo pyodo. N:ii ngê u dnye adî nyêmi, u Mbwámê ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu.¹⁰ Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu ngê mye pyódu ngê, kwo, Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya.

Pi ngê maa ndêndê kîngê kn:aadi

¹¹ A tidê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Yi kópu p:uu kópu yilî nmye nî vyi, ngmênê u kakêmê chámêchámê nmye dpodo ndîi, mu kópu u díy:o nmyi

^m4:12 1 Pita 1:23; Epeso 6:17; Tpyuu 1:16 ⁿ4:13 Lóma 14:12

^o4:14 Hipîlu 10:23 ^p4:15 Hipîlu 2:17

^q4:16 Hipîlu 10:19 ^r5:2 Hipîlu 4:15 ^s5:3 Lev 16:6,24 ^t5:4 Ex 28:1 ^u5:5 Hipîlu 1:5; Psalm 2:7 ^v5:6 Psalm 110:4; Hipîlu 7:1,16-17 ^w5:7 Mát 26:39-46

mbodo dmi dîngîdîngî dé. ¹²Yesu u yoo vy:o lô dini munmyinê ghê dniye, lukwe dîy:o ndiye kîgha pyu ngê dmyongê pyaa dniye. Chóó Lémi u kópu n:ii nmyi ndê tumo, lukwe dîy:o dnyinté nmyi ndê tumo, woni dmyongê ndê tumo. Lukwe dîy:o nmye ngmo ndanî nyédi, nté wêdêwêdê dp:ee pîpî ngmê. Nmyi nuw:o pwiipwii dé. ¹³N:ii a ngmo ndanî yédi, yi pini tpómu ntee tpile, kópu mb:aa u dî u lama daa tóó. ¹⁴Nté wêdêwêdê pyâawe mâawe knî y:oo vyîlo ye pîpî ngópu, yi nuw:o dmi rîepwi ngmê dé dono mb:aamb:aa ntênê dpî mya d:oo.

6 Yesu u yoo vy:o lô dini nmyinê ghê dniye, yi kópu u l:êê dîy:o kópuni yi ngwo nmye ndê tumo, yi p:uu danê ngê kêê nmye daamunê t:oo. U ya a nga a kwo, Kn:aani kópu knî nmyi nuwo munînê kîgha. Kópuni nmyi lama a pyede, yi kópu ngomo k:ââ ntee tpile dé. U ya a nga daa kwo, K:ââ ghi kamî munî kââ, ngmênê ngomo nt:u p:uu n:aa dpodo. Nmye mēdaamonê vyi, Nmyi dono kópu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka dmyinê kēlîmî, nmyi nuw:o dmi p:uu kaa yó. Yi kópu lô dini nmyinê d:uu ngópu. ²Pi ngê pi ntee a mbápitîsîm kîgha ngê, kóó dē mbēmē dpî yé dē, Chóó Lémi u ghê Dmi u mēnē u ngwo dpî kee, yi kópu p:uu kópu nmye daamunê vyi, nmyi lama wunê ka a yaa wo. Myenté, nmyi lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi yintómu wa a pyidu té, yoo dono wa kpada té, chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu nmyi lama daamunê kwolo. ³Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî nmo, yi k:âamu ghi knî yi mbēmē ngomo nt:u mb:aamb:aa ngê anmî wó.

⁴Chóó Lémi u maa ndēndē dpodom-biy:e dmyinê kîgha, nangmê diyé, mu kópu u dîy:o n:ii yoo yi máádi p:uu wa diyé dmi, kópu dono amēdnyi d:uud:uu dé, doo u ntâa daanmo diyédiyé kalê

té, myenté doo u ntâa yi dono vy:o mēdaanmo y:ee té. Wunê Chóó Lémi u maa p:uu dnya a paa, u wo myednya a paa. Chóó Lémi ngê ghê kamî ye y:ângo, u Ghê Dmi yi mēnē kee wo. ⁵Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye mwiyé pyaa dniye, yoo kamî yi wêdêwêdê myednyimo mumu. ⁶Yesu Kédisu lukwe dîy:o kpîpî ngópu. Yélini y:oo kîdosi nédê mwiyé a t:ee ngópu, mye yinté yéli, na a ka kîdosi nédê yinté myombó mye t:emî ngmê. Pi knî yi ngîma u pi a dyede ngmê, a mywenemywene kîgha ngópu. Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntâa mēdaanmo diyédiyé kalê té, Yesu u maa p:uu mēdaanmî kaa té. ^x

⁷Yi yéli tēpē ghi dono ntee yéli. Yâpwo tēdē n:ii tpîi wunê ghayghay yédi, nté nt:u mb:aamb:aa ngê dpî kaalî, yi tēpē mb:aamb:aa. Yoo mb:aa mye yinté dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too. ⁸Tpyé ngê yâpwo tēdē n:ii dpî ma, y:i nté nt:u d:uudpî kaalî. N:ii knî y:oo Yesu dpî kpîpî ngmê, yinté dé, Chóó Lémi ngê ndiya wa kée té.

⁹A tîdē mbwó yoo, k:omo tpile alanté nmye nîné danēmbum, ngmênê dp:ee yinté yéli. A lama ka tóó, ndiya daanmy:uu ghêpê dmi, ¹⁰mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u l:êê dîy:o nmyee d:uud:uu dé, yi kópu u nuwo daawa a kuwo dmi. Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódó ndēndē ngê a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u yoo vy:o yéli nmyee a ngêêpî dé, awêde mwo anmyi ngêêpî t:oo. ^{y11}Mb:aamb:aa ngê u ya a nga a kwo, Yesu u dpodo p:uu mgeemgee ngê kêê kēdmyinēngē t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o kópuni u yi nmye a kwo, Pêdē pyw:ee yó. ¹²Nyââ, mgeemgee ngê kêê nangê t:oo, ngmênê yoo mb:aa yi nt:anê dpî yaa dmyeno, yélini yi kēlîmî chedê ngê d:uudpî pyódu. Kópuni Chóó Lémi ngê yi pi dmi ye mwiyé a vyi too, yi

yéli y:oo yi kêlîmî mbêmê yi kópu wunê
pyw:êmî t:oo.

Chóó Lémi u kópu ndêndê

¹³⁻¹⁴ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê
Epîlaham ka kópu ndêndê ngma a vyu,
kwo, Dîni k:omodanê. Kwo, Mb:aamb:aa
ngê ana a ngêêpî ngi, dîyo nyoo yilî
ngê wa pyódu. Dini ghi n:ii ngê yi kópu
u kwo a vyu, u kwo mye kpaa wo.
Chóóchóó u ngwo a kpaa wo, mu kópu
u dîy:o u pwo pini daa tóó, n:uu ngê
mêpî kpaa wo. ¹⁵ Epîlaham yi kópu ka
kêlîmî mbê wo, u kêlîmî chedê ngê daa
pyodo, yi kópu myedoo t:âat:ââ, u dî
yi kópu mîné pyw:ângo. ¹⁶ Pi chóó u pi
ngê d:uudpî kp:aa, ngmênê nmî pwo pini
u pi ngê dpî kp:aa, dnyengi dnyeng:aa
machedê ngê u ngwo dpî pyódu. ¹⁷ Yi
kópu ndêndê nmî l:êê dîy:o Chóó Lémi
ngê Epîlaham ka a vyu. U yi u ngwo
doo kwo, nmî lama ndêndê ngê yaa we,
Chóó Lémi ngê u nuw:o daawa ngmêê,
kópuni a vyu, ntênê wa d:uu. Yi kópu u
l:êê dîy:o u kópu ndêndê Epîlaham ka a
vyu, chóóchóó u ngwo myedê kpaa wo.
¹⁸ Chóó Lémi ngê yi kópu dê Epîlaham
ka ntênê a vyi doo, doo u ntââ daawa a
ngmêê dê, myedaadî k:omodanê. Vyîlo
yi yâpwo p:uu nmî nuw:o dmi nmî kaa
too, daawa dóó nmo. Yi kópu dê yi
mbêmê nmî lama ndêndê ngê a tóó,
Kópuni nmo mwiyé a vyu, ntênê wa
d:uu, kóó k:oo wa kaa nmo, mēdaawa
kéé nmo. ¹⁹ Anka nt:u ngê nkéli u ché
ntee wunê tpee ngê, kópuni ka nmî
kêlîmî mbê dniye, yi kópu mye yinté,
nmî anka, Chóó Lémi p:uu u pye wunê
tóó. Yi kópu ngê nmî ché dmi kîyedê
tpee, doo u ntââ daanmî ntéé dmi, Setan
ngê nmî anka daawa a pêêdî, myedaawa
t:âmo nmo. Chóó Lémi kwéli wunê tóó,
yâpwo ghi ndêndê ghê, yi anka y:i wunê

tóó. ²⁰ Yesu nmî kada y:i ghê wo, nmî
l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu ndêndê ngê mî
pyodo. Mélkisadek ntee pini ngê mî py-
odo, chedê ngê daawa pyódu.

Mélkisadek u danêmbum

7 Mélkisadek Salem tpémi yi king ngê
doo ya, kpêê yiyé pyu ngê myedoo
ya. Yâpwo u pi mudu y:i a tóó, vyîlo
yi yâpwo ka dpîmo kpêê yiyé. Dini ghi
n:ii ngê Epîlaham u yoo knî yi k:ii king
páádi knî yi p:uu dnyen:aa l:êê, yi king
yoo, yi yoo knî yi k:ii, woni vya tumo.
Dini ghi n:ii ngê p:o dnye diyédiyé, Mélk-
isadek ngê Epîlaham maa p:uu a pyódu
ngê, Chóó Lémi u pi mbêmê wêdêwêdê
kalé ngê. ² Kn:aa lede knî y:oo tpileni
mwiyé a t:âmo tumo, Epîlaham ngê l:êê
têdê yi kêlê mîmênê pwaa too. Yi tpile
dyuu dyuudyuu a pyódu ngê, dyuu y:a
ngê pyódu too, yononi dyuu Mélkisadek
ka y:ângo. Mélkisadek u pi u nt:u alanté,
King n:ii p:uu dyââpe daa t:a. Mye Salem
tpémi yi king, u nt:u alanté, N:ii ngê l:êê
dpî chedê, yoo dpo kââdî. ³ Mélkisadek
u pye mî yi pi dê daa d:êê dumo, u kn:ââ
yoo yi pi dmi myedaa d:êê tumo, wéni
n:ii ngê a ta, wéni n:ii ngê a pwene, yi
pi dê myedaa d:êê dumo. Na a ka Chóó
Lémi Tp:oo ntee pini, kpêê yiyé pyu ngê
a tóó, chedê ngê daawa pyódu. ^d

⁴ Ala kópu nmyi lama choo a ya, Mélk-
isadek u pi ndîi, nmî kn:ââ Epîlaham
u pi tēdê. K:omo tpile Chóó Lémi ngê
Epîlaham a ngmîdi ngê, ngmênê Epîla-
ham ngê tpile dyuu yononi Mélkisadek
ka y:ângo. ⁵ Lipî u yoo vy:o yélini kpêê
yiyé pyu ngê a pyede, yi yéli ye Yisîléli
tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi ye a
yémi tumo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi
u dêêpî kópu dyuu yedê yi kópu a tóó.
K:omo tpile kpêê yiyé pyu yoo, Yisîléli
tpémi woni knî yi k:ii, yi kn:ââ mu ng-

⁷6:13-14 Gen 22:16-17 ^a6:18 Num 23:19 ^b6:19 Lev 16:2-3; Hipîlu 9:3

^c7:1 Gen 14:17-20 ^d7:3 Hipîlu 7:15-17

midi, Epîlaham, ngmênê kpêê yiyé pyu knî ye tpile dyuu yononi ye a yémî tumo. ⁶K:omo tpile Méلكisadek daa Lipi u tii nédê pini ngmê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi u kwo y:ângo. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham mwiyé a ngmidi ngê, u l:êê dîy:o u pi ndîî, ngmênê Méلكisadek ngê mê wêdêwêdê kwólu. ⁷Nmî lama ka tóó, n:ii ngê pi a wêdêwêdê kîgha too, yi pini u pi mudu y:i a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o Epîlaham u pwo Méلكisadek u pi mîmî tóó. ⁸Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi pwo, Méلكisadek u pi myimî tóó. Kpêê yiyé pyu yoo a vy:enevy:ene nyédi, mye pwopwo nyédi, ngmênê Méلكisadek na a ka daa pwene, a tóó, mu kópu u dîy:o u pwopwo u pi daa tóó, puku yedê. Epîlaham ngê u tpile dyuu yononi Méلكisadek ka ntee y:ângo, Yisîléli tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi kpêê yiyé pyu knî ye yinté mye yémî tumo. ⁹Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi kn:ââ Lipi ngê yi kópu mye d:uu ngê. ¹⁰Na a ka u tpile dyuu yononi Méلكisadek ka mye y:ângo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê Epîlaham ngê u tpile dyuu Méلكisadek ka y:ângo, yi ngwo u maka Lipi dépwo ya, Epîlaham ngê u maka u l:êê dîy:o d:uu ngê.

Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi u ngwo a kââdî ngê

¹¹Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Lipi u tii nédê pini ngmê, Alon, a ngmidi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a pyódu ngê, yi ngwo Yisîléli tpémi ye dêêpî kópu dyuu mye y:ângo. Alon u tii nédê yéli vyîlo dé ye kpêê yiyé té, awêde u dí. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yoo yi dono yilî wo chedêchedê tumo, ye Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu kamî daamupêdê ngmidi ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyódu ngê, Alon u tii nédê yéli yi d:aa dmi a kââdî ngê,

Méلكisadek ntee pini ngê a tóó. ¹²⁻¹⁴Nmî lama ka tóó, nmî Lémi Yesu Njuda u tii nédê pini ngmê, ngmênê Mósisi ngê puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê, Lipi u tii nédê yéli kpêê yiyé pyu ngê vyîlo dé yidny:oo pyodopyodo, daa Njuda u tii nédê yéli yi pi dmi yi d:êê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu dê ngmêê, Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi da kââdî.

¹⁵Yi kópu ndêndê ngê kîd:o w:ee. Nmî Lémi Yesu Méلكisadek ntee pini ngê a tóó, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê dê pyódu. ¹⁶Daa yoo yi dêêpî kópu dyuu mbêmê kpêê yiyé pyu ngê pyodo, ngmênê chóó u ghê mbêmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹⁷Yi kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Méلكisadek ntee pini ngê anyi ya. ^f

¹⁸Kpêê yiyé u dêêpî kópu dyuu Chóó Lémi ngê chedê ngê pyódu ngê, mu kópu u dîy:o kpêê yiyé tédê yoo yi dono dnyinté dnyimo chedêchedê. ¹⁹Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê yoo kamî ngê daa pyódu too, ngmênê kópu kamî mbêmê nmî lama ka tóó, dîyo Chóó Lémi ka wanmî lee dmi.

²⁰⁻²¹Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi a kââdî ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo, Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê. Dini ghi n:ii ngê Lipi u tii nédê yéli kpêê yiyé pyu ngê a pyódu too, chóóchóó u ngwo dépê kpaa wo. Ngmênê Tp:oo ka a kpaa wo, ala kópu puku yedê a tóó,

Nmî Lémi chóóchóó u ngwo da kp:aa, u nuw:o daawa ngmêê, kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu. ^g

²² Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê a kââdî nmoo. Nmî lama ka tóó, Ntênê daawa dóó nmo.
h

²³ Kpêê yiyé pyu yilî a tóó. Ntee a pyede, Yesu daa yinté. Dye ghi yintómu yinté daamu ya nyédi, a vy:enevy:ene nyédi, a pwopwo nyédi. ²⁴ Ngmênê Yesu chedê ngê daawa pyódu. Dye ghi yintómu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê adî ya, pi ngê u d:aa daawa a kââdî. ²⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o daa dêê wo, ndêndê ngê nmî Mbwámê ngê pyodo. N:ii knî y:oo Yesu p:uu yi nuw:o dmi dpî kaa t:oo, yi yéli dpî ngee té, Chóó Lémi u yoo vy:o dpî kaa té, mu kópu u dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a tpapê ngê, kópu, Yi yikí dmi a pwo ghay wo, nangê kpada té. ⁱ

²⁶ Yesu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, u máló a tóó. Dyâape p:uu daa t:a, u dono myedaa tóó. Yoo dono yi nt:anê daa yaa wo, u Mî ka mê kee wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. ^{j27} Kpêê yiyé pyu yoo ntee dé, Yesu daa yinté pini. Yi yéli wonêwodiyédiyê yi chóó yi dono knî yi l:êê dîy:o mwiyé a kpêê yiyé nyédi, yoo yi dono knî yi l:êê dîy:o kuwó a kpêê yiyé nyédi. Yesu ngê yinté kópu daa d:uud:uu ngê, ngmênê kpêê ng:êêntómu yó, chóóchóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, yi kópu mēdaawa d:uu. ^{k28} Mósisi u dêêpî kópu mbêmê yélini kpêê yiyé pyu ngê a pyépi tumo, dye ghi knî ngmê ngê dpî kn:aadi ngmê, ngmênê Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo, chóó Tp:oo kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê, pini n:ii p:uu dyâape daa t:a, chedê ngê myedaawa pyódu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu mwiyé a d:êê ngê, Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo. Yi kópu ngê Mósisi u kópu u d:aa a kââdî ngê. ^l

Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê

8 Kópu yilî n:ii dî d:êê té, yi nt:u kópu ala. Nmî l:êê dîy:o Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyodo, Chóó Lémi ka mbóó p:uu mê kee wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. ^{m2} Kpêê yiyé pyu yoo dyámê mbêmê Chóó Lémi u ngomo k:oo ntee a dpodo nyédi, Chóó Lémi kwéli a tóó, Yesu yinté y:i mye dpodo yédi.

³ Yoo yi l:êê dîy:o, dêêpî kópu mbêmê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo tpile tp:oo Chóó Lémi ka a yémî tumo, kpêê ngê u kwo a yé tumo. Kpêê yiyé pyu ndêndê mye yinté, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê. ⁴ Dyámê mbêmê wodoo ya, ye kpêê yiyé pyu ngê daapêdoo ya, mu kópu u dîy:o kpêê yiyé pyu yoo n:ii a pyede, Mósisi u dêêpî kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi. ⁵ Dpodoni Yesu ngê a dóódó, mbóó p:uu, yi dpodo u kââ kpêê yiyé pyu knî y:oo ye dóódó ngmê, dyámê mbêmê. Mósisi ngê Chóó Lémi u wónu ngomo daa kēmakēma doo a wuwó, mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Kópu yilî yi kakēmê ntee nga dî chámê, mbu mbêmê, yinté dpî l:âmo ngi. ⁿ

Chóó Lémi ka kââdî te kamî

⁶ Yesu ngê dpodoni a dóódó, yintoo dpodo kpêê yiyé pyu knî y:oo daa dóódó ngmê. Myenté, Yesu ngê Chóó Lémi ka ntee a kââdî nmoo, kpêê yiyé pyu knî y:oo yinté u kwo dêpê kââdî nmoo. Yesu u l:êê dîy:o gha kópu n:ii nmo t:âât:ââ té, kpêê yiyé pyu yoo yi dpodo u l:êê dîy:o daa yinté kópu yinmee a t:âât:ââ dé. ^{o7} Kââdî te mbwee mbêmê mb:aamb:aa ngê w:oo pyaa dniye, ye Chóó Lémi ngê kn:aani kópu nmo daamupêdê kpo. ⁸ Kââdî te mbwee Chóó Lémi ka doo u

^h7:22 Hipîlu 8:6; 12:24 ⁱ7:25 Lóma 8:34; 1 Njon 2:1 ^j7:26 Hipîlu 4:15

^k7:27 Hipîlu 10:10 ^l7:28 Hipîlu 5:1-2,9 ^m8:1 Hipîlu 1:3; 10:12

ⁿ8:5 Ex 25:40; Kílosa 2:17 ^o8:6 Hipîlu 7:22; 9:15

ntâa ngê pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Nmî Lémi ngê apê,

Mu dini ghi ngê kâadî te kamî mbêmê Yisîléli tpémi a ka anê kâadî té,

Njuda u yoo a ka amyenê kâadî té.

^p

⁹Dini ghi n:ii ngê yi kn:âa yoo yi kada nê ghê wo,

Yichip u mênê nê pw:ii too,

yi ngwo a ka nê kâadî too,

dêêpî kópu dyuu ye ngmênî y:ângo.

Ngmênê yi dêêpî kópu dyuu dèd-nyimo a châachâa dé,

u nkwo ye dênîmo a ng:aa.

¹⁰Ngmênê mu dini ghi ngê kamî ngê anî pyódu té,

myombó a ka amênê kâadî té.

Nmî Lémi ngê apê,

Yi yâpwo ngê anî ya, a yoo ngê adnyi kwo.

Dini ghi n:ii ngê yi kn:âa yoo a ka nê kâadî too,

a dêêpî kópu dyuu chêêpî kpâa dê yi p:uu nê d:êê too,

ngmênê dini ghi n:ii ngê ala yéli a ka anê kâadî té,

a dêêpî kópu dyuu yi mbodo mênê anê yé té,

yi gha vy:o amyidnyi ya.

¹¹Pi ngê u mbwó ka mēdaadî tpapê, kwowo,

Nmî Lémi nuw:o nédê choo ya,

mu kópu u dîy:o yi yéli yintómu yi lama wanî ya.

K:omo tpile yoo yi pi dmi ndîî dé ó yi pi dmi tédê dé,

ngmênê yi lama wanî ya.

^q¹²Yi lama wanî ya, mu kópu u dîy:o yi dono yilî a kuwó wanî kée té,

mēdaanî ngî té.

¹³Chóó Lémi ngê kamî ngê u kwo a kâadî nmoo, yi kópu ngê daa kēmakēma kâadî te mbwee u d:aa wunê kâadîkâadî.

Kpêê yiyé mbwee, kpêê yiyé kamî, yi danēmbum

9 Kópuni dyuu mbêmê Chóó Lémi ngê nmî kn:âa yoo u kwo mwiyé a kâadî too, yi kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi nmeê châachâa, u kwo nmeê kpêê yiyé, u kwo myenmee ngêpê. Nmî kn:âa knî y:oo yi kpêê yiyé tédê ló dini a l:âmo ngópu. ²⁻³Wónu ngomo ngmê wó ngópu, ghi k:oo miyó yé ngópu, woni ghi u pi yâpwo ghi, woni ghi u pi yâpwo ghi ndêndê. Yâpwo ghi u mênê lam pyudu knî yi kwo tédê kaa ngópu, mbidédi u kapî tédê mye kaa ngópu. Mtyîmî nk:êênî tédê nkól ngê ngmê l:âmo ngópu, yâpwo ghi ndêndê u kpîdî pee u nkîgh:ê kaa ngópu. Yi kpîdî pee mwada pee yâpwo ghi ndêndê doo ya. ¹⁴Chóó Lémi u yâpwo poki ngmê l:âmo ngópu, nkól p:uu t:ee ngópu, yâpwo ghi ndêndê k:oo kaa ngópu. Yi poki k:oo tpile páádi yé tumo, ntini n:ii nmî kn:âa knî y:oo dnyimo a pîpî, mana, yi ntini d:âa ngmê, Alon u kiyé myomo, n:ii nkwo do yâa vyi mwiyé a ghê wo, chêêpî kpâa dê pyolo podo, n:ii dê yi p:uu Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu wunê a d:êê ngê. ⁵Yi poki mbêmê enjel miyó l:âmo ngópu. Chóó Lémi y:i dpîmo ya, yoo yi dono y:i myedpîmo chedêchedê dé. Doo u ntâa ala ngwo yi kópu yilî yi kakêmbê dmi nmye daanê chámê.

⁶Nmî kn:âa knî y:oo yi kópu yinté a yé tumo, ala ngwo Chóó Lémi u ngomo k:oo yinté a pyede, Njedusalem. Wonê-wodiyédiyê kpêê yiyé pyu yoo yâpwo ghi k:oo a koko nyédi, y:i a dpodo nyédi, ^{s7}ngmênê yâpwo ghi ndêndê k:oo daa

^p8:8 Jer 31:31-34 ^q8:11 1 Njon 2:27

^s9:6 Num 18:2-6

^r9:2-3 Ex 25:23-40; Ex 37:1-29

koko nyédi, yi kada pini mu ngmidi y:i dpî kee. Daa wonêwodiyédiyê a koko yédi, ngmênê m:ââ k:oo wo mu ngmidi ngê dpî kee. Daa módó dpî kee, ngmênê tpile tp:oo mwiyé ngmêdpî vy:a, u wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo Chóó Lémi ka dpî nuw:o. Chóó u dono u l:êê dîy:o dpî vy:a, myenté yoo yi dono u l:êê dîy:o.¹⁸ Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî nuw:o dpî kwolo, ala kópu u ngwo nmînê wopwe ngê, Chóó Lémi u ngomo ghêlî k:i:i chedê ngê doongê pyodo, yâpwo ghi ndêndê k:oo maa daa t:a.¹⁹ Chóó Lémi u ngomo dyimê pywuu ntee tpile, kpêê yiyé mye yinté. Yesu ngê ndêndê kópu yi d:uu too, nmî dye ghi ngê. Kpêê yiyé mbêmê yoo yi gha dmi kamî ngê dêdnyimo pyodopyodo.²⁰ Kópu mbwee dé, nté p:uu kópu dé, mbwaa ndanî p:uu kópu dé, tpile ghêêghêê p:uu kópu dé, yi kópu dé too pee u kópu dé. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chââchââ dé, u dî Yesu ngê maa kamî mî kpêmî ngê.

¹¹ A tîdê mbwó yoo, Yesu Kédisu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê ngê wunê kî pyodo, kópu mb:aa yilî nmo a kpo. Yâpwo ghi n:i k:oo Yesu a dpodo, daa pi ngê yinê l:âmo ngê, myedaa dyámê pee ngmê mbêmê a tóó.¹² Dini ghi n:i ngê yi yâpwo ghi k:oo ng:êêntómu kee wo, daa pudumakó tp:oo wêê nunukwéti wêê ngmêyi núwo, ngmênê chóó u wêê yi núwo, nmî dono yilî u ngwo chedê ngê, kamî ngê mye pyódu nmoo. Yi kópu daamuwa d:uu.¹³ Yesu ngê gha u kópu yi d:uu ngê, ngmênê kpêê yiyé pyu knî y:oo too pee u kópu ye d:uud:uu tumo, pudumakó nunukwéti a vyee tumo, yi wêê ngê yoo a níyéniyé tumo, pudumakó tp:oo dpî vya ngmê, dpî nk:êê ngmê, kpo dpo ngî ngmê, yoo yi pwo a kéké ngópu.

Yoo yi too pee mbêmê dono kópu n:i a pyede, kpêê yiyé pyu knî y:oo yi kópu knî yi mbêmê dpî chedê t:oo,¹⁴ ngmênê Yesu Kédisu ngê chóó u wêê mbêmê kópu ndîi yi d:uu ngê, nmî gha dmi kamî pyódu too. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ngópu, chóóchóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, kpêê yiyé n:i p:uu dyâape dêpwo ya. Dononi nmî gha vy:o a pyede, u wêê ngê dpî chedê té, Chóó Lémi p:uu u nkwo nmo dpodo té, chedê ngê daawa pyódu.¹⁵

Yesu u pwopwo p:uu danêmbum

¹⁵ Yesu pwene, mu kópu u dîy:o yélini Chóó Lémi ngê mwiyé a ngmidi too, yoo kamî ngê dny:oo pyodopyodo, Chóó Lémi u k:i:i pêdê kââdî y:e, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, pêdê pyw:ee téne. Ala kópu u l:êê dîy:o mye pwene, yélini y:oo dêêpî kópu dyuu mbwee dnya a chââchââ dé, yi dono chedê ngê mye pyaa dniye.²

¹⁶ Ndáápi u dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. N:i u tpile yilî, u ndapî mye yilî, u tpile dyuu, u ndapî yi pweepwee pee ngmêdpî d:êê, yi yêêpî u dîy:o. Dini ghi n:i ngê yi pini dpî pw:onu, u yoo knî y:oo yi pweepwee pee mbêmê tpile a yêêpî tumo, ndapî mye yêêpî ngópu.¹⁷ Yi pini ghêlî k:i:i d:uudpî pw:oo knomomê, yi pweepwee pee u nt:u daa ya yédi, pi ngê u tpile ghêlî k:i:i d:uudwê ngî. Dini ghi n:i ngê yi ndáápi dpî pw:onu, yi pweepwee pee nt:u u ngwo dpî pwii.¹⁸⁻¹⁹ Wéni n:i ngê Mósisi ngê nmî kn:ââ yoo Chóó Lémi ka a kââdî too, mye yinté. Mósisi ngê dêêpî kópu dyuu pi knî ye mwiyé vyu, pudumakó kuwó vya too, Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî too. Yi pudumakó wêê d:ââ k:oo mbwaa yó, yimbwi nêdê sipi gh:aa mtyé

^{9:7} Ex 30:10 ^{9:8} Hipîlu 10:19-20 ^{9:9} Hipîlu 10:1-2 ^{9:12} Epeso 1:7

^{9:13} Lev 16:3; Num 19:17-19; Hipîlu 10:4 ^{9:14} 1 Pita 1:18-19; 1 Njon 1:7

^{9:15} 1 Tim 2:5; Hipîlu 8:6

ngmê kââ, wêê d:ââ k:oo doo kmênêk-mênê, yoo u ngwo doo níyéníyê, dêêpî kópu u puku dmi mye níyê ngê. ^{a20} Pi knî ye yepê, Ala wêê ngê Chóó Lémi ka da kââdî nmyo, mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ. ²¹ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u wónu ngomo wó ngópu, Mósisi ngê yi ngomo u tpile yilî yintómu wêê ngê níyê too, yi tupwó yilî Chóó Lémi ka u ngwo chedê too. ²² U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu knî y:oo dêêpî kópu dyuu mbêmê tpile yilî wêê ngê dnyimo níyéníyê, yi tupwó yilî machedê ngê u ngwo dnyimo pyépi. Wêê mu ngmidi mbêmê Chóó Lémi ngê yoo yi dono u kuwó dpî kée té. ^b

²³⁻²⁴ Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo tpileni dnye ya, yi tupwó tpile tp:oo wêê mbêmê chedê ngê pyaa dniye, ngmênê Yesu ngê dpodoni dóo u l:êê dîy:o, tpile tp:oo wêê doo u ntââ, chóó u wêê u ntââ. Chóó Lémi u wónu ngomo n:ii dyámê mbêmê doo kwo, yi ngomo dyimê pywuu ntee tpile. Yâpwo ghi ndêndê mbóó p:uu wunê tóó, Yesu kwéli a tóó, nmî l:êê dîy:o Chóó Lémi ngîma wumê kwo. Yâpwo ghi n:ii k:oo Yesu Kédisu kee wo, daa pi ngê yinê l:âmo ngê. ^{c25} M:ââ yintómu knî yi k:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo dpî vy:a, wêê yâpwo ghi k:oo dpî úuw:o, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa dye ghi yintómu chóóchóó kpêê ngê a pyépi ngê, ²⁶ kminté wonêwodiyédiyê kîdosi rédê pèdoo pwopwo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê u ngwo a l:âmo ngê, nkoo nmo. Kêlé, dye ghi mbwee yi chedê ngê, ng:êéntómu nmî dye ghi ngê pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, dono yilî u ngwo chedê ngê. ²⁷ Pi ng:êéntómu dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê dpî kóté kwolo. ^{d28} Myénté,

Yesu Kédisu ng:êéntómu mye pwene, chóóchóó kpêê ngê yó, nmo yilî nmî dono u ngwo chedê too. Daa dono chedêchedê u l:êê dîy:o amêdê diyé, ngmênê yélini y:oo adnyi t:âât:ââ, u Mî kóó k:oo wa kaa té. ^e

Yesu Kédisu nmî kpêê ngê ng:êéntómu pyodo

10 Yesu Kédisu ngê kpêê ndêndê yinê yó. N:ii yoo dêêpî kópu dyuu mbêmê dnyimo a kpêê yiyé, dyimê pywuu ntee tpile yidnyimo a l:âmol:âmo. Ala ngwo mye yinté, m:ââ yintómu knî yi k:oo a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo kamî ngê daa pyodopyodo nyédi. ^{f2} Kpêê yiyé mbêmê yoo yi dono chedê ngê wodnyimo pyodopyodo, ye tpéé kópu daamupê vyi ngópu, kpêê mēdaamupî yé ngópu. ³⁻⁴ Ngmênê pudumakó nunukwéti yi wêê ngê doo u ntââ yoo yi dono daapî chedê tumo. M:ââ yintómu knî yi k:oo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o, pi knî y:oo yi dono a vyílîvyílî tumo.

⁵⁻⁶ Nyââ, kpêê yiyé dpî dîpî, yoo yi dono d:uudpî chedê. Yi kópu u l:êê dîy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu daa kêmakêma dyámê mbêmê doo taataa, yi ngwo Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyee tumo, kpêê ngê nga wunê yiyé tumo, ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo, u l:êê dîy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

Kwo, Dini ghi n:ii ngê a chóó a nt:u wanyi l:âmo,

kpêê ngê nga wanê pyódu, u ntââ ngê nga vyílo ayi pyódu. ^g

⁷ Kwo, A Lémi, ala nê.

Kópuni puku yedê a p:uu ntee a tóó, yinté n:aa d:uud:uu, nuu u kópu vyílo yinî d:uud:uu.

^a9:18-19 Ex 24:6-8 ^b9:22 Lev 17:11 ^c9:23-24 1 Njon 2:1

^d9:27 Gen 3:19 ^e9:28 Hipîlu 10:10; 1 Pita 2:24; Pilipay 3:20

^f10:1 Hipîlu 8:5; Kîlosa 2:17 ^g10:5-6 Psalm 40:6-8

⁸ K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi, ngmênê Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyee tumo, kpêê ngê nga wunê yiyé tumo, ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo, u l:êê dîy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

⁹ U kuwó dini ghi ngê kwo, A Lémi, ala nê, nuu u kópu vyílo yinî d:uud:uu. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê kpêê yiyé mbwee daa kêmakêma a kéké, Yesu ngê kópuni d:uu ngê, u d:aa yinê wunê kââdikââdî. ¹⁰ Chóó u pono dêpwo vyápê, ngmênê Chóó Lémi u pono vyápê wo, pwopwo u wépi daa puwâ, ng:êêntómu pwene, chóochóó kpêê ngê pyódu ngê, nmî dono yilî u ngwo chedê ngê, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo. ^h

¹¹ Kpêê yiyé pyu yintómu a dpodo nyédi, wonêwodiyédiyê a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo yi dono daa chedêchedê tumo. ¹² Kópuni Yesu Kédisu ngê d:uu ngê, daa yinté. Chóochóó kpêê ngê ng:êêntómu pyódu ngê, mēdaamuwa d:uu. U kuwó dini ghi ngê u Mî ka mē kee wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mî pyodo. ¹³ Yélini daa yi nuu u pi ngê a tóó, Chóó Lémi ngê yu yodo u maknopwo wa yé té. Wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu, ala ngwo ka t:âât:ââ. ¹⁴ Chóochóó kpêê ngê ng:êêntómu pyódu ngê, yélini yi k:ii u yoo vy:o nmo wowo nyédi, nmî dono yilî yintómu u ngwo chedê ngê, mēdaadi nuw:onuw:o dé. ¹⁵ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ndê kópu ngê nmo yinê a pyépi ngê. Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, apê,

¹⁶ Mu dini ghi ngê kamî ngê anî pyódu té,

myombó a ka amênê kââdî té.

A dêêpî kópu dyuu yi mbodo mênê anî yé té,

Yi gha vy:o amyidnyi ya. ^k

¹⁷ Yi dono yilî a kuwó wanî kée té, mēdaanê ngî té.

¹⁸ Kpêê daamunmî yé, mu kópu u dîy:o Yesu ngê nmî dono yintómu chedê ngê.

Maa kamî u danêmbum

¹⁹⁻²⁰ A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu pwene, wêê n:ii p:uu pwii wo, maa kamî u ngwo ngma a yó, máadini u dî yâpwo ghi ndêndê k:oo wunê tóó, Chóó Lémi kwéli wunê tóó. Yesu ngê ghê kamî nmo a kpo, yi máadi p:uu kaa nmoo, u ntââ kpîdî pee mwada pee anmî lee dmi, Chóó Lémi ka u ngwo anm:uu taa dmi, nkîngê ngê kêê daanmo t:oo. Yi kpîdî pee chaa ngmê ngê a t:a, mu kópu u dîy:o Yesu nt:u kîdosi nêdê dmya ngópu.

¹²¹ Chóó Lémi u yoo ndêndê yi vy:o nmî ghê dniye, kpêê yiyé pyu ndêndê nmî kada a kwo. ²² Yi máadi dpodombiy:e kîgha koo, nmî nuw:o dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo nyi taa kmêle. Chóó Lémi ngê mbwaa mb:aa u mênê kmênê nmoo, u ngwo ghêê nmoo, dononi wunê nmo d:uu too, mye chedê too, yi l:êê dîy:o tpée kópu mēdaamu anmî vyi. K:omodanê kópu nmî gha vy:o kîngmê ya, nmî nuw:o dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo nyi taa kmêle.

²³ Yesu ka kêlîmî dpodombiy:e mgîmî koo, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, daawa dóó nmo. ²⁴ Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó dny:oo ya, myepaa ngêêpî téme. Yi kópu u l:êê dîy:o paa numo wêdêwêdê kîgha téme. ²⁵ K:omo tpile yoo woni mēdêwunê wuwó ngê, ngmênê nipi dmyina a wuwó, dmyinê

^h10:10 Hipîlu 9:12,28 ⁱ10:12 Hipîlu 1:3 ^j10:13 Psalm 110:1

^k10:16 Jer 31:33-34 ^l10:19-20 Hipîlu 4:16; Mát 27:51

^m10:22 1 Njon 1:7; Epeso 5:26 ⁿ10:23 Hipîlu 4:14

numo wêdêwêdê kîgha. Yi kópu ala ngwo ndîi kópu ngê dê pyódu, mu kópu u dîy:o kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dymêdymê.

²⁶Numo kuwó dmyinê mbumu, mu kópu u dîy:o n:ii ngê Yesu u ndê kópu dyuu dpo w:ee, ngmênê chóó u pono a vyápê yédi, a dono yédi, lukwe ngê u dono wa chedê té. ²⁷Doo u ntâa u gha vyilêvyilê ngê daawa pyódu, adî nkîngê. Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kwolo, yélini Yesu p:uu a d:uu nyédi, yi pini yi vy:o wa kââ, ndiya wa kée té, ndê ngê wa ma té. ²⁸Mósisî u dêêpî kópu dyuu dymê pyuwu ngê nmye ngmên:aa pyépi. N:ii ngê yi dêêpî kópu ndîi ngmêdpî kn:aadi, pi miyó pyile knî y:oo yi kada pini knî ye yuu dpo y:ee ngmê, ye doo u ntâa yi pini ye d:uudpî ch:anê, dpî vya ngmê. ²⁹Kópuni Mósisî ngê a d:êê too, dyámê u kópu dé. Yesu ngê n:ii d:uu ngê, Chóó Lémi ka yinê dpî núw:o nmo. Yi kópu vyílo yi ndîi kópu. N:ii ngê Chóó Lémi Tp:oo u wépi dpî puwâ, yi pini u kpadakpada ndîi. Yesu ngê chóó u wêê mbêmê Chóó Lémi ka a kââdî nmoo. Yi kópu n:ii ka tédê kópu ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada. Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi módó nmo a kpo. Yi ghéni dmi n:ii ka k:omo tpile ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê u nkwo dpî kée, mwap:aa ngê dpî pyódu. ³⁰Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê ló dini mwo a vyu, apê,

Nê ntâa vyímî pyu,

ntâa a chóó ana a vyímî.

Ala kópu puku yedê mye tóó,

Nmî Lémi ngê u yoo chóó wa kóté kalé té. ^r

³¹Yâpwoni ghê a t:a Chóó Lémi, u wêdêwêdê ndîi. Kn:aadi te pyu yoo

u kwo dny:oo nkîngê. Pi kpadakpada ntênê u lama a tóó.

Dono u vyímî u danêmbum

³²A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye, yi dini ghi dmyinê nuw:onuw:o. Yi dini ghi ngê dono yilî nmyee a vyímî. ³³Dye ghi knî ngmê ngê nmyi pi dmi dnya a dyede dé, myednya a kpakak-paka nmyo, dye ghi knî ngmê ngê nmyi pyipe knî y:oo yinté kópu dnyimo a vyímî dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo. ³⁴Dye ghi knî ngmê Yesu u l:êê dîy:o mbwa k:oo dnyimo a kmîmî nmyo, nmyi tpile yintómu myednyimo a t:âmot:âmo dé. Nmyi tpile knî yi p:uu dênmyimo nuw:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myednya a ya, mu kópu u dîy:o nmyi lama doo ya, nmyimo, Ghê kamî dmi nmo pyw:ângo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ³⁵Nmyi nuw:o dmi Yesu p:uu kîdmyinêngê y:ee ngmê, mu kópu u dîy:o yi máádi u dî Chóó Lémi kóó k:oo wunê tóó. ³⁶Dono yintómu dmyina a vyímî dé, Chóó Lémi u nuu u kópu dmyinê d:uud:uu dé, u nkwo wa ngee nmyo, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vii too, nmyi l:êê dîy:o wa d:uu té. ³⁷Puku yedê alanté a tóó,

Dye ghi daa daadîi dmyinê t:âa.

Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa.

Mgî daawa a puwâ. ^u

³⁸Pini n:ii adî kêlîmî,

pi mb:aa ngê u ngwo u kwo wa pyódu, yi pini ngê ghê kamî wa a pyw:oo.

N:ii Chóó Lémi u maa p:uu dpî ghê, dîyo modo diyé,

yi pini ka Chóó Lémi dpî nod:e. ^v

^{10:26} Hipîlu 6:4-8 ^{10:28} Deut 17:6 ^{10:29} Mát 26:27-28

^{10:30} Deut 32:35-36; Lóma 12:19 ^{10:34} Mát 6:20 ^{10:36} Hipîlu 6:12

^{10:37} Hab 2:3-4; Tpyuu 22:20 ^{10:38} Lóma 1:17

³⁹Doo u ntâa daanmî nkîngê, daanmî kedekede, kminté ndiya anm:uu ghêpê dmi. Kêle. Yesu ka dpodombiy:e kêlîmî kmêle, nmî nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kóo k:oo yinê wa kaa nmo.

Kêlîmî p:uu danêmbum

11 Pini n:ii a kêlîmî, ala kópu u lama a tóó, apu, Nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo a vvu, ndêndê ngê wa d:uu. K:omo tpile yi kópu daa y:enê, ngmênê u lama a tóó nê, yi kópu dîyo a pyodopyodo. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o, kêlîmî pyu u nuw:o ngmîdi ngê a ya yédi. ^{w2}Nmî kn:âa yoo yi vy:o yêlini mb:aamb:aa ngê dnyimo a kêlîmî, yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê, Mb:aamb:aa ngê a ka wunê ng:aa té.

³Kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, nmîmo, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tpile yilî yintómu l:âmo ngê. Daa mumu ngmê u tpile knî y:oo tpile yintómu u ngwo l:âmo too, ala ngwo mumu ngmê u tpile ngê a pyede. ^x

⁴Epel Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo a kêlîmî, ngmênê Kéen pee tp:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o Epel Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo, tpileni u kwo y:ângo, mye mb:aamb:aa. Kéen Chóó Lémi ka dnyinté doo kêlîmî, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u yi dêpwo kwo, Tpileni u kwo y:ângo, Chóó Lémi ngê u yi myedêpwo kwo. K:omo tpile Epel ló dini a pwene, ngmênê u kêlîmî nmo nyepênypê ngê, yinté mye kêlîmî kmêle. ^y

⁵Inóki Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, u l:êê dîy:o daa pwene, Chóó Lémi ngê a nyâa, pi knî y:oo dêpê pyw:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó, Inóki Chóó Lémi u nuu u pi ngê doo a ya. ^{z6}N:ii daadi kêlîmî, Chóó Lémi u nuu u pi ngê daawa pyódu, mu kópu u dîy:o n:ii ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ka nî lê, ala kópu

ka choo kêlîmî, nmî yâpwo Chóó Lémi, ndêndê ngê a tóó, n:ii ngê u yi adî kwo, U kwo nî lê, yi pini Chóó Lémi ngê daawa dóó, mb:aamb:aa ngê wa ngee.

⁷Myenté, Nówa Chóó Lémi ka myedoo a kêlîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Nówa u ng:aa a t:ângo, Nówa ngê yi kópu u wépi daa puwâ. K:omo tpile vyi dêpêngê ch:iy:e wo, ngmênê Nówa ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, nkéli ngmê ndê ngê, u yoo knî yi k:ii k:oo wo dnyie, Chóó Lémi ngê u ngwo w:êê too. Yi kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, yoo wo yéli dono dé, Chóó Lémi ka dêdnia a kêlîmî. Yi kêlîmî u l:êê dîy:o Nówa Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo. ^a

⁸Epîlaham Chóó Lémi ka myedpîmo a kêlîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kwo, Nyámê pee a kuwo ngi, kn:aa dyámê pee nga ngmêwanê kê, yi ngwo Epîlaham ngê Chóó Lémi u dnye a nyongo, chóó u dyámê pee a kuwo ngê. K:omo tpile yi dyámê pee u lama dêpwo ya, ngmênê y:i loo. ^{b9}Dini ghi n:ii ngê yi dyámê pee p:uu mî ta, Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo, pi my:oo ngê doo ya. Ngomo daa wó, wónu ngomo k:oo dpîmo dpî, p:aani p:aani dpîmo lêpî. U kêlîmî chedê ngê daa pyodo. Tp:oo Yisak mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Ala dyámê pee nga wanê kê, ngmênê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo. K:omo tpile wónu ngomo k:oo myedpîmo dpî, p:aani p:aani myedpîmo lêpî, ngmênê Yisak u kêlîmî chedê ngê daa pyodo. Yisak tp:oo Njakóp mye yinté. ¹⁰K:omo tpile Epîlaham chóó u p:aa dêpwo a ya, u têpê ghi myedêpwo a ya, ngmênê u kêlîmî chedê ngê daa pyodo, p:aa ndêndê p:uu dpîmo nuw:o. Chóó Lémi ngê yi p:aani u nuw:o k:oo mwiyé a módu, chóó wa l:âmo, chedê ngê daawa pyódu.

^w11:1 Lóma 4:18; 2 Kódin 5:7 ^x11:3 Gen 1:1 ^y11:4 Gen 4:3-10

^z11:5 Gen 5:24 ^a11:7 Gen 6:13-22 ^b11:8 Gen 12:1-5

¹¹Sela Chóó Lémi ka myedpîmo a kêlîmî. K:omo tpile m:ââ yilî yi k:oo Epîlaham cha y:oo tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê yepê, Sela ngê tp:ee wangmê tpyé, yi kópu ka kêlîmî mbê knopwo, Sela u ntââ ngê a pyodo, tp:ee u ngwo tpyó. ^{c12}K:omo tpile Epîlaham yi ngwo d:ud:umbiy:e vy:ee ngê doo a ya, daa kêmakêma doo pwpowwo, ngmênê yi ngwo tpamê wo, u yoo yilî ngê u kuwó pyodo, têtê tii, mbwaa paa ghêêpwi, mbóó p:uu pudu. ^d

¹³Kópuni Chóó Lémi ngê yi yéli ye a vyi too, yi kópu knî ye dnya a kêlîmî, u ngwo a pw:oo dniye. Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii ye dêpê y:ee too, ngmênê mwada dini ghi p:uu ye doo a danê. Yi yéli y:oo yi kópu yilî kuughê a m:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo pyaa dniye. Ala kópu myednya a tpapê, apu, Dyámê mbêmê pi my:oo yoo yuno kwo. ¹⁴N:ii knî y:oo yi kópu dpî vyi ngmê, yi chóó yi dyámê pee a nmy:uu ngópu. ¹⁵Dyámê pee n:ii mbêmê a ndê dniye, daa yi dyámê pee p:uu dnye nuw:o. Yini p:uu wodnye nuw:o, mêpêdê diyé dniye. ¹⁶U yi y:e doo kwo, Dyámê pee mb:aa mbêmê nmî lee dmi, Chóó Lémi kwéli wunê tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o yi wépi dmi daa puwâ, p:aa ndêndê yi l:êê dîy:o ngmê l:âmo ngê.

¹⁷⁻¹⁸Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epîlaham a tókó ngê, apê, U kêlîmî ngênî m:uu, kwo, Nîm:ee Yisak dpî vya ngi, kpêê ngê a ka dpô yé. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham ka mwiyé a vyi, kwo, Nyoo njini, daa Yisîmél u tii nêdê yéli, ngmênê Yisak u tii nêdê yéli, ngmênê Epîlaham Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, tp:oo Yisak daa w:êê ngê, kpêê ngê pî yó. ^{e19}Epîla-

ham u nuw:o Chóó Lémi p:uu doo kwo, apê, A tp:ee n:aa vyee, Chóó Lémi ngê ghê mê t:emî. Na a ka yinté kópu yi pyodo, Epîlaham ngê tp:oo u vyee têtê nûwo, daa kêmakêma pî vyâ, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo, Muntoo. Kwo, Nîm:ee nangê vy:a. Ngmênê u kwo Chóó Lémi ngê Yisak ghê mê t:ângo.

²⁰Kêlîmî mbêmê Yisak ngê Chóó Lémi u kópu dyuu tp:oo dê Njakóp mbwémi Yisó ye vyi too. Kópuni dîyo adnyi pyodopyodo, yi kópu knî ye vyi too. ^f

²¹Dini ghi n:ii ngê Njakóp mupwoknî Yichip dnyen:aa ya, kêlîmî mbêmê Njakóp ngê u kee dê, Njósép tp:oo dê ye Chóó Lémi u kópu dyuu ye vyi too. U kiyé p:uu doo a kwo, Chóó Lémi ka u ngwo doo ngêpê, kwo, Ala tpémi dê ye mb:aamb:aa ngê cha a vyiwo. ^g

²²Dini ghi n:ii ngê Njósép vy:ene wo, daa kêmakêma doo pwpowwo, kêlîmî mbêmê mu dini ghi u kópu dyuu u mbwó knî ye vyi. Yepê, Nmî kuwó dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê M:aa u yoo yilî ngê wa pyódu. Yepê, Yichip u mênê wa a pw:ii té. Yepê, Yi ngwo a dîné dyuu myoo nûw:o y:e. ^h

²³Kêlîmî mbêmê Mósisi u pye mî y:oo Mósisi a w:êê ngópu. Dini ghi n:ii ngê ta, a w:ee ngópu, apê, K:uuchêm u tp:ee. U yi y:e dêpwo kwo, Lede knî y:oo king u kópu mbêmê vya y:e. Yi kópu u l:êê dîy:o king u kópu daa châpu ngópu, d:ââ pyile dpîmo ng:uu nêné. U kuwó dini ghi ngê king tp:oo módó ngê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê. ⁱ

²⁴Dini ghi n:ii ngê Mósisi mââwe ngê pyodo, Yichip tpémi y:oo mb:aamb:aa ngê dnyimo chââchââ, ngmênê kêlîmî mbêmê yi chââchââ u wépi puwâ, yi vy:o a pwii wo, chóó u yoo vy:o mê

^{c11:11} Gen 18:10-14; 21:2 ^{d11:12} Gen 15:5

^{e11:17-18} Gen 22:1-14; Njems 2:21-22 ^{f11:20} Gen 27:27-29; 27:39-40

^{g11:21} Gen 48:15-16 ^{h11:22} Gen 50:24-25 ^{i11:23} Ex 1:22; 2:1-2

ghê wo. ^{j25} K:omo tpile Chóó Lémi u yoo vy:o u k:ii nipi dnye mgîni vyîmî, ng-mênê yi kópu u kwo mb:aamb:aa ngê pyodo. Chóó u yoo yi wépi dmi wo puwâ, Yichip tpémi yi vy:o wodoo kwo, ye m:ââ knî ngmê yi k:oo u ya pê mb:aamb:aa, u tpile myepê yilî. Yi kópu wo d:uu ngê, ye dono kópu yipê d:uu ngê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ yoo yi l:êê dîy:o mwiyé a ngmîdi ngê. ²⁶ Alantê doo a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê yinê a ngmîdi noo, Yisiléli tpémi yi kada kaa noo. Apê, K:omo tpile adnyi nkwtinkwiti nê, Yichip tpémi y:oo amyidnyi nkwtinkwiti nê, ngmênê yi kópu a ka têdê kópu, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê kóo k:oo wa kaa nê. Mosisi ka yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yichip tpémi yi tpile yilî têdê kópu ngê u kwo pyaa dniye.

²⁷ Kêlîmî mbêmê Mosisi ngê Yichip a kuwo ngê. K:omo tpile king u yoo yi wépi dmi puwâ, ngmênê ye dêpwo nkîngê, ye mêtêpê diyé wo. Na a ka Chóó Lémi yi módu, yinê wêdêwêdê kwólu. ^{k28} Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Mosisi Yichip mê dy:ââ ngê, Mosisi Chóó Lémi u kópu ka kêlîmî mbê wo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u kópu dyuu nmî kn:ââ knî ye vyi too. Yi kópu dyuu mbêmê sipi tp:oo vya tumo, wêê yi keñe t:âmo keñe t:âmo t:ee ngópu. Yi mgîdî ngê Chóó Lémi u enjel ngê Yichip tpémi yi tp:ee mââ kaa yintómu vya too, ngmênê ngomo t:âmo n:ii knî yi p:uu wêê doo ya, tp:ee yi daangmê vyâ. ¹

²⁹ Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ knî y:oo Yichip a kuwo ngópu, kêlîmî mbêmê Ntii Mtyemtye m:ââ pââ ntee tpile ngê pyodo, u ngwo ngmêê ngópu. Dini ghi n:ii ngê Yichip tpémi yi kuwó ghê dniye, ntii

mêdê diyé wo, tpêpwo u pwo mênê yó, u ngwo vy:êê dniye. ^m

³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Kenan Wee u kwo mî taa dniye, wo pyudu knî yi k:oo Njédikó dnya a y:ee:ee. Chóó Lémi ka kêlîmî mbêmê yi p:aani u chêêpî mbwa a vyóo wo, Njédikó tpémi u ngwo vya tumo. ⁿ³¹ Nmî kn:ââ yoo Njédikó ghêlî dîmî taa dniye, Njósuwa ngê lede miyó dy:ââ ngê, yepê, Njédikó nyi ngete nyoo. Dini ghi n:ii ngê mî taa knopwo, Njédikó tpémi y:oo u yi y:e doo kwo, Nmî vya dê, ngmênê teli pyââ Lahap ngê w:êê doo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka doo kêlîmî. Njédikó tpémi y:oo Chóó Lémi dêdnyimo cháâchââ. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî kn:ââ knî y:oo yi p:aani a pw:oo ngópu, pi yintómu vya tumo, ngmênê Lahap w:êê ngópu, u yoo knî yi k:ii, mu kópu u dîy:o ngete dê yinê a w:êê doo. ^o

³² Dyimê pywuu nmye daamunê kê. Dye ghi doo u ntââ ngê dê pyódu, kêlîmî pyu yoo yi danêmbum nmye daamunê nt:o. N:ii dé yi kêlîmî ndîi, woni yoo yi pi dmi ala, Nkidiyón, Mbadaka, Samísón, Njepîta, Dépidi, Samuwel, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, mye yi k:ii. ³³ Woni knî y:oo kn:aa lede yoo ngm:ii kalê tumo, yi chóó yi yoo mb:aamb:aa ngê dnyimo y:enê dé. Kópuni Chóó Lémi ngê ye mwiyé a vyi too, yi kópu yi l:êê dîy:o mye d:uu too. Chóó Lémi ngê woni layoni knî ye w:êê too, ^{p34} woni yoo ndê ka w:êê too, woni yoo l:êê têdê w:êê too. K:omo tpile l:êê yi lama dnyinté doo ya, ngmênê Chóó Lémi ngê modoo a wêdêwêdê kîgha dé, kn:aa lede yoo dnyimo vyee dé. ^q

³⁵ Pyââ knî ngmê yi nêni yoo pw:oo dniye, yi kêlîmî u l:êê dîy:o myombó mêdê pii dniye, ngmênê kêlîmî u l:êê

^j11:24 Ex 2:10-12 ^k11:27 Ex 12:51 ^l11:28 Ex 12:21-30

^m11:29 Ex 14:21-31 ⁿ11:30 Josh 6:12-21 ^o11:31 Josh 2:1-21; 6:25

^p11:33 Dan 6:22 ^q11:34 Dan 3:23-27

dîy:o pi woni pw:oo dniye, mêtêpê pii dniye. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo dnye kpakakpaka dé, alanté dnye nuw:o, K:omo tpile a vyee nmo, ngmênê Chóó Lémi daanmo wópu, mu dini ghi ngê amêdê pyidu nmo. ^{r36}Kêlîmî pyu knî ngmê dnye yumuyumu dé, yedê ngê myednye kpakakpaka dé, knî ngmê yedê ñedê t:ee tumo, mbwa k:oo kalê tumo. ^{s37-38}Kêlîmî pyu knî ngmê chêtêpî ngê vya tumo, woni taa ngê vya tumo. Yi-pââ choo ngê ntee anyi chápwo, kêlîmî pyu woni choo ngê yinté dnyimo chápwo dé, u ngwo dnyimo vyee dé. Kêlîmî pyu woni knî y:e dono dnyimo d:uud:uu, dnyimo ngm:ii kîgha dé. Doo u ntââ nipi daapîdnye ya, mu kópu u dîy:o mgîdî u yoo kêlîmî u yoo daa numo yi pee dé. Yi kêlîmî pyu yoo nko mênê dnyimo mbêpêmbêpê, kpomo t:âmo kpomo t:âmo dnyimon:aa ya, mbu knî yi mbêmê dnyimon:aa mbwolombwolo. Ngópuch:anê ngê dnyimo pyodopyodo, dini ghi n:ii ngê yi kpîdî dnyimo a chópuchópu, sipi too nunukwéti too yi paa dnyimo t:emî dé.

³⁹K:omo tpile yi yéli yi kêlîmî mbêmê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa dniye, ngmênê kópuni mb:aa ye a vyi too, woni knî dêpê pyw:ee tumo, ⁴⁰mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi yéli y:oo dny:oo t:âât:ââ nmo. Mu dini ghi ngê yi k:ii yoo ngmîdî ngê wa pyódu nmo, kópuni ndêndê ngê mb:aamb:aa, yi kópu nipi nmo wa a kê.

Yesu u maa kîgha

12 Yéli Chóó Lémi ka mwiyé a kêlîmî mbê dniye, yi yéli, yoo ndîf. Yi yéli Chóó Lémi u maa p:uu nmî kada ghê dniye, wumê t:âât:ââ nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni knî y:oo dpî dînga nmo, kéé téme, dononi knî y:oo

dpî mgîmî nmo, dny:ii d:ii téme, Chóó Lémi u maa dpodombiy:e kîgha koo. ^{t2}Nmî nuw:o dmi Yesu p:uu kaa koo, myedê nj:ii koo. Nmî kêlîmî nkoo kn:ââ vyîlo yi pini p:uu a kwo mo. K:omo tpile kîdosi u maadî doo kwo, ngmênê daa kede wo. K:omo tpile dnye mywenemywene kîgha, ngmênê u kwo têtê kópu ngê pyodo. U lama doo ya, Dîyo w:aa anîmo pyw:oo. Yi w:aa wunê a pyw:ângo, Chóó Lémi ka mêtê diyé wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. ^{u3}Máádinî kwólu, yi máádi p:uu dmyinê nuw:o. Yoo dono yi vy:o kópu dono yilî dpîmo a vyîmî. Dmyina a nj:ii, yi máádi myedmyinê kîgha, nangmê kede. ^{v4}Dono vyîmî têtê nmyi vy:o pini doongmê vya ngópu.

Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo u ngwo wunê kpadakpada too

⁵Dono vyîmî têtê Chóó Lémi ngê wunê kpadakpada nmoo, mu kópu u dîy:o nmo tp:oo módó tp:oo mââ yoo. Yi kópu puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee, nmî Lémi ngê adî kpadakpada ngi, nangê vyi, Têtê kópu yila.

Dini ghi n:ii ngê nguwo ada a mbumu knomomê, ye p:uu dpodo nangê yé,

⁶mu kópu u dîy:o yéli yi nuu ghi dmi nmî Lémi nódo a tóó, yi yéli wunê kpadakpada too,

n:ii dé tp:oo ngê dpî pyódu té, dpî kpaka té.

⁷Dononi nmyinê vyîmî tumo, nmî Mî ngê yi dono ngê wunê kpadakpada nmyoo. Yi kpadakpada u wépi kîdmyimê pwapî, mu kópu u dîy:o pi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo ntee a kpadakpada too, Chóó Lémi ngê yinté myewunê kpadakpada nmyoo. Doo u ntââ pi ngê tp:ee daawa tpyé, módó, ngmênê dpî dêêpî kê. ⁸Chóó Lémi ngê tp:oo módó

^{r11:35} 1 Kings 17:17-24; 2 Kings 4:18-37 ^{s11:36} Jer 20:2; 37:15-16

^{t12:1} 1 Kódin 9:24-25 ^{u12:2} Hipîlu 1:3; 3:1 ^{v12:3} Mát 27:28-44

tp:oo mââ yintómu ntee wunê kpadakpada too, yinté wodêdê kpadakpada nmyoo, ye tp:oo njini ngê daap:ee pyede, p:ee maadî tp:ee dé. ⁹Dyámê mbêmê nmî mî knî y:oo dnyimo kpadakpada nmo, u ngwo nmîmo kpadakpada, u nkwo nmo cháâcháâ too. Nmî Mî n:ii mbóó p:uu wunê tóó, dini ghi n:ii ngê dpo kpada nmo, ntênê paa kpada kmêle, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo. ¹⁰Daa ndîî la ghi tp:oo, nmî mî knî y:oo yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê dnyimo kpadakpada nmo, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî mb:aamb:aa u l:êê díy:o wunê kpadakpada nmoo. Ntee a tóó, dyââpe p:uu daa t:a, u yi u ngwo a kwo, Yinté nî pyódu té. ¹¹Dini ghi n:ii ngê dpo kpada nmo, nmînê nmo daa nmî nuu u kópu nmo yedê d:uu, dono kópu nmo yu d:uu, ngmênê u kuwó dini ghi ngê anyinê w:ee, u nt:u kópu anyinê pyw:oo, pi mb:aa ngê anyi pyódu, yoo yi k:ii mb:aamb:aa ngê noko anmyi ya.

¹²K:omo tpile nmyi kêê dmi dpî wiy:a dniye, nmyi yi dmi dpî nté dniye, ngmênê Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. ¹³Nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kââ, maa mb:aa yidmyinê kîgha. Nmyi yi k:aa pyââ u pono dmyinê vyâpê, tpuu pyââ u pono n:uungmê vyâpê. N:ii ngê yu pyââ wunê a dêê ngê, maa mb:aa kîdangê kuwo, u kwo wa mbó. Maa mb:aa yichoo kîgha, mb:aamb:aa ngê moo pyaa we. ¹⁴Pi yintómu knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya. Kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé. N:ii ngê kópu mb:aa daadî d:uud:uu dé, nmî Lémi daawa m:uu.

Mbwaa kuu yiyé u danêmbum

¹⁵A tîdê mbwó yoo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo. Mááadini Chóó Lémi ngê a yó, nmyi vy:o pini ngmê yi máádi

p:uu kîdangên:aa diyé. Nmyi vy:o pini ngmê ngê mbwaa kuu nmyi mênê kîngê yé, nmyi mbodo dmi kîngê vuywo té. ¹⁶Pyââ ti mââ ti nmyi vy:o kîngê ya. Chóó Lémi p:uu kópu dyuu tédê kópu ngê nmye kîngê pyaa dmi, Yisó u nt:anê nangmê yââ, mu kópu u díy:o kópuni Chóó Lémi ka ndîî kópu, tédê kópu ngê u kwo pyodo. K:omo tpile pi kaa, ngmênê nté kuu ngmîdi u l:êê díy:o u mbwó tpuuni ka kwo, Nyi a kada pini. ^{w17}U kuwó dini ghi ngê u yi u ngwo doo kwo, M:aa ngê Chóó Lémi u kópu mb:aa a p:uu ngmê t:ee ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê a mb:ii ngê. K:omo tpile Yisó ngê u yi doo kwo, Maa mb:aa p:uu m:aa ghê, u l:êê díy:o myedoo mbê, ngmênê doo u ntââ.

x

Chóó Lémi u cháâcháâ

¹⁸A tîdê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Kópuni nmî kn:ââ knî y:oo a m:uu tumo, yi kópu dpîp:e m:uu tumo. Dini ghi n:ii ngê Sainay mbwini vuywo lee dniye, Chóó Lémi ndê k:ii ntee tpile ngê mbu mbêmê ye a ghêpê wo, yi ndê dpudu ngê mgîdî a gh:ay ngê. Yópu ndîî doo a wupe, ^{y19}nkéli dpuwo u dnye dnye nyêmî, Chóó Lémi u dnye mye ny:ee ngópu. Pi knî y:oo Mósisi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi dnyeni m:oo ny:oo, ²⁰mu kópu u díy:o kópuni mwiye a ny:ee ngópu, yinê ye doo u ntââ ngê pyodo. Yi kópu ala, N:ii ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê dpî vya yó, myenté tpile tp:oo n:ii ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê myoo vya yó. ²¹Kópuni m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e nkîngê kalê too, Mósisi mye nkîngê kwólu, yepê, Ntênê myidî nkîngê mb:anê.

^{w12:16} Gen 25:33-34 ^{x12:17} Gen 27:30-40

^{y12:18} Ex 19:12-13,16-20; Ex 20:18-21

²² A tîdê mbwó yoo, yi mbwini vyyuwo dpîp:e lee dniye, ngmênê Chóó Lémi kwéli a tóó, y:i nmyinê lee dniye. Yi p:aani Njedusalem ntee p:aani. Njedusalem daa Sainai mbwini mbêmê a tóó, ngmênê Saiyon mbwini mbêmê a tóó. Enjel yilî tp:oo témi tap yi vy:o nmye wee. ²²³ Chóó Lémi ka nmyinê lee dniye, pini n:i pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê a tóó. Dyámê mbêmê tp:ee kaa u pi ndîi ngê ntee a tóó, Chóó Lémi ngê nmyi pi dmi ndîi ngê yinté mye pyódu ngê, nipi a danê nmyoo, nmyi pi dmi mbóó p:uu a d:êê too, w:aa u ngwo nmyinê pyw:ee ngópu. Yélini Chóó Lémi ka mwiyé dnya a kélîmî, dini ghi n:i ngê a pw:oo dniye, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê pyódu too, ala ngwo yi yéli yi vy:o nmye wee. ^{a24} Yesu ka nmyinê lee dniye, pini n:i ngê Chóó Lémi ka a kââdî nmoo, chóó u wêê ngê nmî dono yilî yinê mye chedê too. Dini ghi n:i ngê Kéén ngê u mbwó Epel a vyâ, wêê têpê mbêmê ghîgho, Chóó Lémi ngê Epel u ntââ Kéén ngê a vy:ungo, ngmênê Yesu u wêê ngê kópu mb:aa kn:ââ yi chópu, u l:êê díy:o nmî yikí dmi u pwo ghay wo. ^b

²⁵ A tîdê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Nmyi ngópu dmi dpî kpêmî tóó. Yélini Mósisi ka dyámê mbêmê dèdnyimo a ng:aa, yi ngwo dnyimo a pwopwo. Nmî Lémi mbóó p:uu nmo wunê mbumu. U dnye daanmî ny:ee knomomê, ye ntênê wa kpada nmo. ^{c26} Dini ghi n:i ngê nmî Lémi nmî kn:ââ knî ye a mbwolo, u dnye ngê têpê a ghêdê kwólu, ngmênê mu dini ghi ngê daa têpê u mo wa a ghêdê kwolo, ngmênê mbóó amye ghêdê kwolo. Yi kópu puku yedê mye tóó. ^{d27} U nt:u kópu ala, dyámê u tpile

dé adnyi ghêdê, chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê tpile ndêndê dé chedê ngê daawa pyaa dmi.

²⁸ Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u díy:o yélini yi vy:o kaa nmoo, yi yéli yi k:i chedê ngê daanmî pyaa dmi. Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa kmêle, mb:aamb:aa ngê chââchââ koo, u kwo mye nkîngê kmêle, ²⁹ mu kópu u díy:o nmî yâpwo, yoo dono ndiya yinê dpî kée. ^e

Maa kamî u kópu mb:aa dé

13 A tîdê mbwó yoo, maa kamî nmye kîgha ngmê, kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé. Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. ^{f2} Pi my:oo knî ye dmyinê vyyuwo. Nmyi lama ka tóó, nmî kn:ââ yoo pi my:oo knî ye dnyimo a vyyuwo, woni yoo daa yi lama enjel knî ye myednyimo a vyyuwo. ^{g3} Yélini mbwa k:oo a wee, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyyuwo. Mbwa k:oo yi k:i w:ee wee, tpileni u yi nmye choo kwo knomomê, yi tpile ye dmyinê yémî dé. Yélini a mgîní vyîmî té, ye dmyinê vyyuwo, mu kópu u díy:o nmyo yoo mu ngmîdi. ^h

⁴ Yéé yepe yi nuw:o dè numo p:uu dny:oo kwo, yi tumu mââ yi tumu pyââ kîngmê ya. N:i pini n:i u kuwó wa pwiyé, Chóó Lémi ngê wa kpada. Pini n:i adî pyââ ti, pyópuni adî mââ ti, Chóó Lémi ngê amye kpada dè.

⁵ Nmyi nuw:o dmi ndapî p:uu kîngê kwo. K:omo tpile ndapî tédê nmyi ngópu ye tóó, yi ntoo mbêmê dmyinê ya, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê ala kópu a vyyu,

Nmye ana a vyyuwo,

nmyi mo daanê kalê nmyo. ⁱ

^a12:22 Tpyuu 21:2; 5:11 ^a12:23 Luukî 10:20 ^b12:24 Hipîlu 8:6; Gen 4:10

^c12:25 Hipîlu 2:1-3; 10:28-29 ^d12:26 Ex 19:18 ^e12:29 Deut 4:24

^f13:1 Njon 13:34 ^g13:2 1 Pita 4:9 ^h13:3 Mát 25:36

ⁱ13:5 1 Tim 6:8-10; Josh 1:5

⁶Yi kópu u l:êê dîy:o nkîngê ngê kêê nangê t:oo, ala kópu dpî vyi yoo, apii,

Nmî Lémi ngê wunê ngêêpî nmo, pini n:ii ngê dono kópu nmo adî d:uud:uu, u kwo daanmî nkîngê, yi pini wa dîpî, daawa dyênê nmo. ^j

⁷Yélini nmyi kada a wee, dmyinê nuw:onuwo dé, myedmyina a nj:ii dé, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu nmye dnyimo tpaê dé. Ntee dnyimo ya, ntee dnyimo kêlîmî, nmî Lémi u yoo ntee dnyimo wêdêwêdê kîgha dé, yi kópu knî yi p:uu dmyinê nuw:o, myedmyina a nj:ii dé. ⁸Yesu Kédisu wunê ntee doo a ya, ala ngwo nye yinté, mu dini ghi ngê nye yinté, chedê ngê daawa pyódu. ^{k9}Nuw:o ghi kamî knî y:oo kîngê dóo nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. N:ii ngê nté knî ngmê nmye dpî kwódu té, yi pini ka ng:aa ngê kêê nangê t:oo. Yi kwódu yé kópu knî yi mbêmê pi u gha wêdêwêdê ngê d:uudpî pyódu, ngmênê Chóó Lémi ngê pi u gha wêdêwêdê ngê yinê dpî pyódu. ^l

¹⁰Yesu nmî l:êê dîy:o pwene, chóochóó kpêê ngê pyódu ngê, Chóó Lémi ka maa kamî nmo a yó. N:ii knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé t:oo, Yesu ngê daawa ngee té. ¹¹Dono chedêchedê u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo a ñeñe ngê, ngmênê yi tpile tp:oo ntóo kn:aa wumê nk:êênî tumo. ^{m12}Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu daa p:o vya ngópu, kn:aa núw:o ngópu, y:i mî vya ngópu, nmî dono yilí yintómu chedê ngê u ngwo pyaa dniye. ⁿ¹³K:omo tpile yoo mbwee knî y:oo adnyi nkwitinkwiti nmo, ngmênê yi vy:o a pwii kmêle, Yesu ka kuwa lee kmêle. ¹⁴Dyámê mbêmê nmî p:aa ndêndê daangma a tóó, nmî p:aa

ndêndê nmo t:âât:ââ. ^{o15}Tpile tp:oo kpêê ngê daamunmî yé, ngmênê Yesu u pi mbêmê dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, pi knî ye u pi myedmyinên:aa tpaê. ^{p16}Pi ngêêpî nangê yé, pi ka vyuwo myenangê yé. Yi kópu dê Chóó Lémi u nuu u kpêê yiyé u kópu dê. ^q

¹⁷Nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o daa mgeemgee nyédi, dye ghi yintómu nmye wunê vyuwo nyédi, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ye adín:aa póó, yi dpodo u p:êê u kwo aminê nté t:oo. Ye mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, yi dpodo têtê yi gha dmi mb:aamb:aa ngê adnyi pyodopyodo. Ye daanmyi ng:aa knomomê, ye yi dpodo têtê yi gha dmi dono ngê adî ya, adnyi mgeemgee, dnyinté u nkwo adnyi ngêêpî nmyo. ^r

¹⁸A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, Yesu ngê a dono yilí ló dini a chedê too, ala ngwo mēdaamunî dono. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo, Dye ghi yintómu kópu mb:aa nî d:uud:uu dé. ¹⁹Chóó Lémi ka dpodombiy:e dmyina a ngêpê, lîmîlîmî ngê nmye mēpêdê dy:ââ nēne.

Wêdêwêdê kîgha u kópu

²⁰Nmî yâpwo ndêndê, pini n:ii ngê yoo dpo kââdî, choo a ngêêpî nmyo. Ntênê ada a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o chóó Tp:oo nmî Lémi Yesu nmo a dy:ââ ngê, mēdê pyidu ngê. Yi pini sipi y:eeey:ee pyu ndêndê, nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî nmoo, mēdaawa kée nmo. ²¹Kópuni mbêmê Chóó Lémi u nuu u kópu anmyin:aa d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê yi kópu nmye choo a kuwo dé, chóó u nuu u yoo mb:aa ngê myechoo a pyépi nmyo,

^j13:6 Psalm 118:6 ^k13:8 Tpyuu 1:17-18 ^l13:9 Lóma 14:17; 1 Kódin 8:8

^m13:11 Lev 16:27 ⁿ13:12 Njon 19:17 ^o13:14 Hipîlu 11:16

^p13:15 Psalm 50:14,23 ^q13:16 Pilipay 4:18 ^r13:17 1 Tes 5:12

mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê yinê a w:ee nmoo, pini n:ii anmî chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Kuwókuwó kópu dyuu

²² A tídê mbwó yoo, nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê díy:o kópuni dyuu nmye d:a d:êê té, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o dé. Daa kópu yilî nmye yed:a d:êê.

²³ Kópu mb:aa ngmêdî ny:oo, nmî mbwó Timoti mbwa mênê kí pwii wo.

Lîmîlîmî ngê a ka wa a lee knomomê, ye y:i nipi any:uu m:uu nmyo.

²⁴ Nmyi kada pini knî ye a mb:aamb:aa dpî y:ee yó, myenté Yesu u yoo knî ye myoo y:ee yó. Yitali tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê.

²⁵ Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dí.

NJEMS

Nmî Lémi Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ y:a mê limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ngê ala pweepwee pee u ngwo a d:êê ngê, Yesu u yoo p:aani p:aani kwéli dnya a ya, y:i ye dy:ââ ngê. Yi yéli mye Nju tpémi. Yélini daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o ghêlî daangê ghê dniye. Yi dini ghi ngê Njems Njedusalem doo ya, Yesu u yoo yi kada pini ngmê ngê doo ya.

1 Nê Njems, Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê, myenté nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, ala pweepwee pee nmye até d:a dy:ââ, p:aani p:aani yélini Yesu u yoo vy:o a ghê dniye.

Dono u vyîmî

²A tîdê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u l:êê dîy:o yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, dono nmye a d:uud:uu ngópu, yi ngwo nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê mîchoo pyodopyodo, ^{s3}mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, dono vyîmî têdê n:ii u kêlîmî chedê ngê d:uudpî pyódu, yi pini u vyîmî pyu ndîi ngê u ngwo dpî pyódu. ⁴Ghêlî k:ii kêd-myongê kede dmi, dpodombiy:e dmyina a vyîmî, mu kópu u dîy:o nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya. ⁵Dono vy:o n:ii u nuw:o doo u ntââ ngê dê pyaa knomomê, Chóó Lémi ka moo dmy:ee ngê, u nuw:o yinê wa a népwi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi daa mtîkó pyu, myedaa kmungo pyu, módó u kwo wa a y:oo. ^{t6-7}Ngmênê yi pini u nuw:o ngmidi ngê choo ya, ntênê choo kêlîmî, u ngwo choo ngêpê, mu kópu u dîy:o n:ii u nuw:o daa ngmidi ngê a tóó, n:ii ngê

apu, Kópuni Chóó Lémi ka dî dmyinê, a ka wa a kê, ó daawa a kê, yi pini ka Chóó Lémi ngê kópu daangmêwa a y:oo. Yi pini yópu ng:oo ntee pini, daa kópu ngmidi p:uu a nuw:o yédi. ^{u8}Yi pini nuw:o miyó miyó pyu.

Ndáápi pini dê pinté yi danêmbum

⁹A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîi, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chókó tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. ^{v10}K:omo tpile ndáápi yoo yi pi dmi ala ngwo ndîi dé, ngmênê dny:oo nkîngê, mu kópu u dîy:o ponoch:aa nêê ntee dpo mtiti dmi, yi yéli yinté wamyedê mtiti dmi. ^{w11}K:omo tpile ponoch:aa nêê mb:aa dé, ngmênê lîmî k:ii dpo mtiti dmi, yópu ngê lîmîlîmî ngê myedpo gh:ay té. Ndáápi yoo mye yinté dé, ndapî kmênêk-mênê p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, lîmîlîmî ngê yinté amye pw:oo dmi.

Nuw:o ghi dono u danêmbum

¹²Nmî Lémi u l:êê dîy:o, pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê dono nmye adnyi d:uud:uu, n:ii ngê nmî Lémi daawa kée, yi pini u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi. Yi tókótókó têdê n:ii daawa dîpî, nmî Lémi ngê ghê kamî dîyo u kwo wa y:oo, mu kópu u dîy:o ala kópu ló dini a vyyu, apê, N:ii nódo a nuu ghi adî ya, ghê kamî u kwo wanî y:oo. ^{x13}Yi dono vyîmî têdê n:ii ngê dpî vyi, Dono ngmênî d:uu, ó daanî d:uu, yi pini ngê kîngî vyi, Chóó Lémi ngê yi nuw:o ghi dono a nuw:o k:oo yinê da kée, u l:êê dîy:o yi kópu dono n:aa d:uud:uu, u nkwo daawa kpada nê. A tîdê mbwó yoo, yinté daa tóó, mu kópu u dîy:o doo u ntââ pi ngê Chóó Lémi

^{s1:2} Lóma 5:3-5; 1 Pita 4:13-14 ^{t1:5} Mát 7:7

^{u1:6-7} Mak 11:24; Luukî 16:13 ^{v1:9} Njems 2:5

^{w1:10} 1 Tim 6:17; Luukî 12:16-21 ^{x1:12} 2 Tim 4:8; Luukî 6:22-23

u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daang-mêwa a kée, myenté Chóó Lémi ngê pi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono myedaawa a kée. ^{y14}Daa Chóó Lémi ngê nuw:o ghi dono u nuw:o k:oo yinê dpo kée, ng-mênê chók u nuw:o dono ngê yinê dpí dóó. ¹⁵N:ii dono p:uu a nuw:o yédi, u gha dono ngê dpo nt:ono. Mbwili km:oo ntee dpí km:ee, yi pini u gha mye yinté. Dini ghi n:ii ngê mbwili km:oo pââ ndîi ngê dpí pyódu, dpí ghîi, tp:ee dpí tpyé. Yi tpémí dini ghi n:ii ngê dpí k:aa, u nkwo dp:uu tpamê. Dono mye yinté. N:ii dono p:uu adí nuw:o, u kuwó dini ghi ngê yi dono dpí d:uu. Yi pini u dono dpí k:aa, dono yilí dpí d:uu, u dí pwopwo, ndê ngê u nkwo wa ma. ¹⁶A tîdê mbwó yoo, nangê vyi, Chóó Lémi ngê a nuw:o k:oo yi nuw:o ghi dono yinê da kée. ¹⁷Daa nuw:o ghi dono nmo yiwunê kuwo too, ngmênê nuw:o ghi mb:aa vyílo nmo yiwunê kuwo too. Kópuni yilí Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo too, yintómu mb:aamb:aa dé, dyâape yi p:uu daangma a t:a. Mgídí u kópu dé daa Chóó Lémi u nuu u kópu dé. Mgídí u l:êê díy:o d:ââ kâadí l:âmo doo, pudu mye l:âmo too. K:omo tpile d:ââ dpí pw:onu, ntaa modpo tpâlí, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dye ghi yintómu u kópu yilí mb:aamb:aa dé, d:uudpí ngmêê té. ^{z18}Dini ghi n:ii ngê nmî nuw:o dono dpí tpamê, dono u ngwo nmo d:uud:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u nuw:o mb:aa tpamê wo, Yesu p:uu ndêndê kópu mbêmê kamí ngê yinê pyódu nmoo. U yi u ngwo a kwo, Nmî tîdê mbwó mē yilí ngê paa pyaa we. ^a

Chóó Lémi u kópu dyuu u nyêmi

¹⁹A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê ng:aa, u nkwo kuwó

dmyinê danêmbum, ghêlî k:ii nangmê nod:e, ^{b20}mu kópu u díy:o doo u ntââ Chóó Lémi u nuu u kópu nod:enod:e mbêmê daangmanyi d:uu. ²¹Dononi nmyi mênê a pyede, dpí kée tóó. Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mbwámê Yesu p:uu kópuni nmyi ny:ee ngópu, nmyi gha vy:o mb:aamb:aa ngê choo ya. Yinê wa ngee nmyo. ^c

²²Nmî Lémi u kópu dyuu k:omo ngê namê nyêmi dé, ngmênê ndêndê ngê dmyinê nyêmi dé, myedmyinê d:uud:uu dé. ^{d23}N:ii ngê u ngópu dê y:oo nmî Lémi u kópu dyuu dpí ny:ee té, ngmênê daa d:uud:uu too, lîmilîmî ngê yi pini u nuwo modo kuwo dmi. N:ii ngê kwodo ng:oo dmi kââyikuu yedê dpí m:uu, mye yinté pini. ²⁴Kwodo ng:oo dmi lîmilîmî ngê dpí m:uu, lîmilîmî ngê l:âmo u kwo modo ngêpa. ²⁵Nmî Lémi ngê Setan kwulo a pwaa nmoo, kóó k:oo kaa nmoo. Pini n:ii u kópu mb:aa knî yi p:uu a nuw:o yédi, mb:aamb:aa ngê mye chââchââ ngê, yi pini u nuwo yi kópu dyuu daawa a kuwo, Chóó Lémi ngê yi pini amyaa ngêêpí.

²⁶N:ii ngê dpí vyi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê n:aa chââchââ ngê, ngmênê a peede tpapê yédi, yi pini a k:omodanê yédi, Chóó Lémi dnyinté a chââchââ ngê. ^{e27}N:ii ngê nmî Mî Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngê, yi pini ngê tpyêmi tp:ee kuknwe a ngêêpí too, mgídí u yoo yi tupwó yi pini p:uu daa ya yédi.

Too pee mbêmê yoo chámêchámê

2 A tîdê mbwó yoo, mgídí u yoo knî y:oo ndáapi yoo a chââchââ tumo, pinté yoo daa chââchââ tumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo yinté dêd-pîmo a chámêchámê. Yi pini ka nmyi

^{y1:13} 1 Kódin 10:13 ^{z1:17} Mát 7:11 ^{a1:18} 1 Pita 1:23; Njon 1:12-13

^{b1:19} Mát 5:22 ^{c1:21} Kilosa 3:8 ^{d1:22} Lóma 2:13 ^{e1:26} Psalm 141:3

kêlîmî mbê dniye, vyîlo yi pini mu ng-midi u pi ndîî, dmyina a nj:ii, yoo yi too pee mbêmê kêdmyinêngê chámêchámê dé. ^{f2}Pi miyó nmyi vy:o wa ghê knî, woni ndáápi ndîî, u kpîdî mb:aa dé, u pi mye ndîî, woni pinté, u kpîdî mbwee dé, lukwe, yi tpódu kpile mbêmê wanmyi chámê d:oo? ³Ndáápi mb:aamb:aa ngê anmyi châpu ngmê, ghi mb:aa anmyi núuw:o ngmê, y:i amî yââ, ngmênê pinté daanmyi châpu ngmê, u yââyââ tédê mb:aa daanmyi núuw:o ngmê, ye lukwe, yi tpódu yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo, apii? ⁴Apuu! Yinté daadî ya. Lukwe díy:o dnyinté nmye nuw:o té, lukwe díy:o yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo. Miyó dê dpî châpu dóó. ⁸

⁵A tîdê mbwó yoo, daa ndáápi yoo Chóó Lémi ngê a ngmidi too, ngmênê pinté yoo yedê ngmidi too. Yélini yi ndapî daa ndîî, yi tpile myedaa yilî, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Kópu mb:aa ye ngmênî y:oo, wod:oo a ngee too, nmî Lémi ka u ngwo kêlîmî mbê dniye, kóó k:oo u nkwo wa kaa té. Ala ndêndê kópu mwiye ye a vyu, N:ii knî yi nódó a nuu ghi wadî ya, yi yéli yi pi dmi ndîî ngê wanî pyódu. ^{h6}A tîdê mbwó yoo, lukwe díy:o pinté yoo dnyinté nmye chââchââ t:oo. Daa pinté knî y:oo y:oo a kóté kîgha nmyoo, ngmênê ndáápi knî y:oo y:oo a kóté kîgha nmyoo, ⁷nmî Lémi Yesu u pi y:oo mye dyede ngópu.

⁸Pi knî yi p:uu dêêpî kópu n:ii nmî Lémi ngê ndîî ngê pyódu ngê, mb:aamb:aa ngê dmyiné chââchââ. Yi dêêpî kópu Mósisi ngê puku yedê ló dini mwiye a d:êê ngê, apê, Nýóó nuu ghi nódó ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódó yinté myechoo ya. ⁹A tîdê mbwó yoo, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi dêêpî

kópu daa chââchââ ngê, dono a d:uud:uu ngê. ¹⁰K:omo tpile dêêpî kópu yilî anyi châpu té, mu ngmidi anyi kn:aadi, ye nyi mye kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu yi chââchââ ngê chi dîpî. ¹¹Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu daa ngmidi a d:êê ngê, yi vy:o miyó nmyi ngópu n:aa tpyuu dê, ngmê, Pi nangmê vy:a, woni, Pi u kuwó nangmê pwiyé. K:omo tpile pi u kuwó daanyi pwiyé, ngmênê pi ngmanyi vy:a, ye nyi kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu chââchââ ngê chi dîpî. Myenté, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi pini kn:aadi te pyu, nmî Lémi u dêêpî kópu ndîî daa chââchââ ngê. ¹¹²Nmî Lémi u dêêpî kópu kamî nmyi nuw:o nédê choo ya, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódó choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyiné vuyuwo. A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê noko dmyiné vuyuwo, mb:aamb:aa ngê dmyiné danê, mu kópu u díy:o vyîlo yi dêêpî kópu mbêmê nmî Lémi ngê wa kóté kalé nmo. ¹³N:ii ka yoo woni daa ch:anê dniye, yi pini u kóté kîgha tédê nmî Lémi ka myedaawa ch:anê, ngmênê n:ii ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, yi pini u kóté kîgha tédê daadî nkîngê, mu kópu u díy:o nmî Lémi ka u nkwo wa ch:anê. ^j

Módó kêlîmî u danêmbum

¹⁴A tîdê mbwó yoo, lukwe díy:o nmyi vy:o yéli woni knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Pi ka vuyuwo daa ndîî kópu, Yesu ka kêlîmî yi ndîî kópu. N:ii daa pi ka vuyuwo yédi, ala kópu chóó a tpapê ngê, apu, Yesu ka n:aa kêlîmî, yiné wa ngee nê, yi pini u kêlîmî nmyiné nmye angênté. Mumdooyinté kêlîmî mbêmê yi pini Chóó Lémi kóó k:oo wamî ghê? ¹⁵Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Nmyi tîdê nmyi mbwó ngmadî ya knomomê, nté u ngópu daadî ya,

^{f2}:1 Dpodo 10:34; 1 Tim 5:21; Njems 2:9

⁸²:4 Njon 7:24

^{h2}:5 1 Kódin 1:26-28

ⁱ²:11 Ex 20:13-14

^{j2}:13 Mát 5:7; 6:14-15

u kpídí myedaadí ya, ye lónté wanmyi ngee ngmê. ^{k16} Ala kópu u kwo wanmyi vyi knomomê, kwonye, Chóó Lémi ngê a ngee nyine, nkuwo ngê kîngê ngee ngi, nté yilí chi pîpî, ngmênê nté ó kpídí u kwo daangmanmyi y:ee knomomê, ye yi pini daanmyi ngêêpî, komo ngê u kwo anmyi tpapê. Yi pini ngê ló ntini ngmadí pîpî, ló kpídí ngê u pâa wa wópu. ¹⁷ Pi ka vuyuo nmyi lama daadí ya knomomê, ye nmyi kêlímî ntóó, ghê daa t:a.

¹⁸ Kêlímî pyu. Ndoo apê pi ngmê ngê ala kópu nga wa vyi, awo, Nê ngê kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê, nyi Yesu ka a kêlímî. Yi pini ka ala kópu nîné tpapê, Pini n:ii pi kní ye daa vuyuo yédi, ló kópu mbêmê u kêlímî nmo wa a kêma. Pi kní ye n:aa vuyuo yédi, a kêlímî u ngwo nmye nîné kêmakêma ngê. ¹⁹ Kêlímî pyu. Ala kópu ka nye kêlímî, nyimo, Yâpwo ndêndê mu ngmîdi a tóó. Ndê kópu yila, ngmênê k:omo tpile kmêna yoo yi kópu yi lama a tóó, ngmênê a nkingê nyédi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê dîyo wa kpada té, yi dono yilí yi l:êê dîy:o. K:omo tpile yâpwo ndêndê yi lama a tóó, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo. Nyi myenté. Módó anyi kêlímî, kópu mb:aa daanyi d:uud:uu dé, ye ngêlímî ntóó. ²⁰ Nuw:o fiedê mb:êê a ngépi, ala kópu ndê kópu ngê nga nîné pyépi, n:ii Yesu ka módó adí kêlímî, kópu mb:aa daadí d:uud:uu dé, yi pini u kêlímî ntóó, yinté kêlímî mbêmê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê. ²¹ Nmî kn:ââ Epílaham dyimê pywuu ngê nga n:aa pyépi. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epílaham a tókó ngê, kwo, Ñm:ee Yisak dpí vya ngi, dp:uu nk:êê ngi, dpudu a ka pèdê kee we, yi ngwo Epílaham ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, tp:oo mbu mbêmê núwo, chêêpî kaa mbêmê y:i pîmî vyâ. Yi kópu mbêmê Chóó Lémi

ngê a w:ee ngê, apê, Ndêndê ngê Epílaham ngê a dnye a nyêmî, wod:oo Epílaham Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo. ¹²² Daa módó doo kêlímî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vyu, mye d:uu ngê, u kêlímî u ngwo nmî módu. ²³ Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu Epílaham ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala, Epílaham Chóó Lémi ka dpîmo a kêlímî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyodo. Puku yedê ala kópu mye tóó, Epílaham Chóó Lémi u pyipe. ²⁴ A tîdê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo ya, daa kêlímî mu ngmîdi mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpí pyódu, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u dnye myechoo nyêmî, kópu mb:aa myechoo d:uud:uu dé.

²⁵ Epílaham u dyimê pywuu ntee, téli pyââ Lahap u dyimê pywuu mye yinté. Daa módó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, ngmênê kópuni d:uu ngê, yi kópu mbêmê u ngwo ghê wo. Ngete n:ii dê Njósuwa ngê Njédikó dy:ââ doo, Lahap ngê Njédikó tpémi ye w:êê doo, mgîdí vy:o kn:aa máadí p:uu kaa doo, Njósuwa ka u ngwo mē dy:ââ doo. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê mye pyodo. ^{m26} N:ii u ghê daa t:a, yi pini ntóó. N:ii u kêlímî pi ka vuyuo tédê nt:u d:uudpî kaalí, yi pini u kêlímî mye ntóó, ghê daa t:a.

Pi komo p:uu danêmbum

3 A mbwó yoo, nmyi vy:o daa yilí dêêpî pyu ngê dpí pyaa dmyeno, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, dêêpî pyu n:ii ngê wa kn:aadi, nmî Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada, ngmênê n:ii daa dêêpî pyu, yi pini ngê yinté wamye kn:aadi, nmî Lémi ngê yi pini kyedekyede wa kpada. ⁿ² Nmo yintómu kn:aadi te pyu yoo. Pi ngmê u ntââ

^{k2:15} Mát 25:41-45; 1 Njon 3:17 ^{l2:21} Gen 22:9-12; Hipílu 11:17

^{m2:25} Josh 2:4-16; 6:25; Hipílu 11:31 ^{n3:1} Luukí 12:47-48

ngê wo tóó, kn:aadi te kópu d:uuwodê vyi, ye yi pini p:uu dyâape daapê t:a, kópuni yintómu dpî d:uu, pê ndê kópu dé. K:omo tpile pi komo daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilî dpî d:uu. Kópuni dpî vyi, yi kópu ngê pi yilî yi némi dmi dpî dyênê. ³Hósi tpyuu mye yinté. K:omo tpile hósi ndîi, ngmênê yedê ngê anya a tpyuu. ⁴Nkéli tpyuu mye yinté. K:omo tpile nkéli ndîi, vyuwó yópu ndîi vy:o a mbêpê yédi, ngmênê nkéli knâpwo tpii n:ii wunê kwo, daa ndîi. Tpiipi ngê pee n:ii nkéli wunê tpyuu ngê, yi pee dpî nkeñe. ⁵Pi komo mye yinté. K:omo tpile daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilî dpî d:uu. Kópuni dpî vyi, yi kópu ngê pi yilî yi némi dmi dpî dyênê.

K:omo tpile ndyuw:e puu daa ndîi ngmanyinê ngî, ngmênê chââ ndîi u ngwo anyinê vyuwó. ⁶Pi komo mye ndyuw:e ntee tpile. Ndyuw:e ngê tpile yilî yintómu ntee dpî ma té, pi komo ngê yinté yi pini d:ud:umbiy:e dpî dyênê. Yélini yi vy:o yi pini a kwo yédi, yi yéli yi némi dmi myoo dyênê. Dyámê mbêmê kópu dono yilî n:ii a tóó, pi knî y:oo a nyepênypê tumo, u nkwo a d:uud:uu tumo, mu kópu u dîy:o Setan ngê yi nuw:o k:oo yinê wunê kéké too. ⁷Chii tpile tp:oo dyêêdî daa ngmidi ngmanya a t:emî, dono ye anya a kwódukwódu, yi dono mēdaadnyi d:uud:uu, ⁸ngmênê doo u ntââ ngomo ka dono mēdaanyi kwódu. Dono kópu yilî chóó a tpapê too, u kópu yilî ló ntee tpile dé, pi yilî u ngwo dpî loko té. ⁹A tîdê mbwó yoo, nmî komo knî y:oo nmî Mî nmo chaa kîgha ngê, ngmênê yoo yi pi dmi nmî komo knî y:oo nmo dyede too. Apuu! Yinté daadi ya, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ntee a tóó, yoo mye yinté l:âmo too. Pi p:uu anyi peede tpapê, n:ii ngê yi pini l:âmo ngê, p:uu am:ii peede tpapê. ¹⁰Lukwe dîy:o

peede tpapê kópu dyuu, chaa kîgha kópu dyuu, komo puu ngmidi ngê a tpapê too. Yinté daadi ya. ¹¹Doo u ntââ dpuwó nuu ngmidi u mênê ntii mbwaa nipi daadp:aa a mbêpê. ¹²Kéme nkwodo chikini kîgha daawa kaalî, kwee nkwodo kéme kîgha daawa kaalî. Nt:ee anyi nî, doo u ntââ mbwaa y:i daanyimo vy:ââ. A tîdê mbwó yoo, nmî komo knî y:e Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, doo u ntââ nmî komo knî y:e yoo yi pi dmi daanmî dyede.

Dêêpî ndêndê u danêmbum

¹³Dêêpî pyu yoo. Dêêpî nmyi mênê ndêndê ngê choo ya, kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, nmyi chóó nmyi pi dmi kîdmyinêngê kmîmî dé. ¹⁴N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo nî chámê, kn:aa yoo dyêêdî vy:o n:ii a wee, yi nuw:o dmi dpodombiy:e nî ngmêê té, yi yoo dyêêdî nê pwaa té, a yoo vy:o nî kaa té, yi pini kîngê k:omodanê, kîngê vyi, Nê dêêpî pyu ndêndê. ¹⁵Yinté kópu daa dêêpî ndêndê, daa Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ ngê, ngmênê yi pini ngê yi dêêpî kópu chóó u mênê dpo ngî, chóó u nuw:o k:oo Setan ngê yinê kée ngê. ¹⁶N:ii ngê yoo yi nuw:o dpodombiy:e dpî ngmêê té, chóó u yoo vy:o dp:uu kaa té, yi pini dnyepéli pyu ndîi, dono kópu yilî dpî d:uu. ¹⁷Ngmênê dêêpini Chóó Lémi ngê nmî mênê dpî yé, dyâape p:uu daa t:a. Yi dêêpî ngê yoo dpo kââdî. N:ii u mênê yi dêêpî a tóó, yoo yi dyâape kyedekyede a pwapi too, yoo yi dnye dmi u ngwo mye nyêmi ngê. Yi pini ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, kópu mb:aa yilî a d:uud:uu ngê. Yi pini u nuw:o ngmidi, daa k:omodanê pyu, u gha ntee, u kópu yilî yintómu mye yinté dé. ¹⁸N:ii ngê kópu lîmîlîmî ngê a l:âmol:âmo too, yoo mb:aamb:aa ngê yinê dpî pyódu. ^s

⁹3:6 Mát 15:11,18-19 ⁹3:8 Lóma 3:13

⁹3:9 Epeso 4:29

¹3:13 Epeso 4:12 ^s3:18 Mát 5:9

Noko muwómuwó p:uu danêmbum

4 A tîdê mbwó yoo, l:êê n:ii nmyi vy:o a wowo nyédi, yi kn:ââ nmye nînê kêmakêma. ²Kópu yilí yi yi dmi nmye a kwo, ngmênê doo u ntââ daanmyinê pyw:ee t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o numo p:uu nmye l:êê nyédi. Nmyi tîdê mbwó yoo yi tpile dé yi yi dmi nmye a kwo nyédi, ngmênê doo u ntââ yi kélê daanmyinê pwaa t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o yi vye u yi nmye a kwo yédi. Tpileni yi yi dmi nmye a kwo, nmyi ngópu daa pyede, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka dp:ee dmyinê tumo. ³Dini ghi n:ii ngê ló kópu u kwo ngmêdmye dmy:ee knomomê, nmye dêwunê kuwo too, mu kópu u dîy:o doo u dpodo u l:êê dîy:o u kwo nmye dmyinê tumo. Nmyi chóóchóó nmyi l:êê dîy:o u kwo nmye dmyinê tumo. ⁴Lukwe dîy:o Chóó Lémi nmyi kpîpî ngópu, dyámê u tpile yilí yi yi dmi nmye a kwo. Dmyinê nkîngê. N:ii ngê dyámê u tpile dé u nuu u kópu ngê dpî pyódu té, daa Chóó Lémi u nuu u pi ngê dpî pyódu. ⁵Yinté kópu puku yedê mye tóó, mye ny:ee yó. Yi kópu alanté a tóó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nya nmoo, u yoo vy:o kaa nmoo, chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, yi ngwo u kpâm ngê pyódu nmoo. Yepeni kn:aa mópu p:uu a nuw:o yédi, u moo ntee u kwo dpî nod:e, Chóó Lémi u Ghê Dmi mye yinté. U yoo vy:o pini, pini n:ii u nuw:o dyámê u kópu kní yi p:uu a kwo yédi, Chóó Lémi u kwo dpî nod:e. ⁶Ngmênê Chóó Lémi ngê u yi daa kwo yédi, Yi pini ní kéé. U yi u ngwo a kwo, Kópu mb:aa u ngwo ngmênê d:uu, u nuw:o ní ngmêê, a yoo vy:o m:aa kââ. Puku yedê alanté a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,

yi yéli yi p:uu Chóó Lémi u nkwo
a d:uu yédi,

ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too. ^u

⁷A tîdê mbwó yoo, yi kópu ka dmyinê ng:aa, namê lémilémi, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêmî. Setan u wépi dmyinê pwapî, u nkwo mēdaada a tókótókó nmyo. ^{v8}Chóó Lémi ka modo diyé dmyeno, u ngwo mēdaawa mb:ii nmyo. Pi dono ngê kînmî pyaa dniye, nmyi kēê tupwótupwó dé, ghêê tóó. Yoo nmye dódó tumo. K:omo tpile kópu mb:aa yilí nmye tpapê ngópu, ngmênê kópu dono yilí nmye d:uud:uu ngópu. K:omo tpile nmyi too pee mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dono dé. Nmyi gha dmi ghêê tóó. ⁹Nmyi dono yilí yi l:êê dîy:o tpéé kópu vyi yó, dmyinê mbê. Mywene nmye dê ghê, yumu ngê kēê kēdmyinêngê t:ee ngmê, dmyinê mbê. ¹⁰Nmyi dono yilí yi yuu dmi nmî Lémi ka dpo y:ee tóó, u dnye dmyinê nyêmî, yed:oo nmyi dono yilí yinê wa chedê té, nmyi mywenemywene wamyé chedê.

Pi u kéké p:uu danêmbum

¹¹A tîdê mbwó yoo, numo pi dyede mu yé yó. Nmî Lémi ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódó choo ya, ngmênê n:ii ngê u mbwó u pi dpî dyênê, p:uu a danê yédi, yi pini ngê yi dêêpî kópu daa chââchââ ngê, dpî kéé. Daa módó nmî Lémi ngê yi dêêpî kópu nmo a kpo. N:ii ngê yi dêêpî kópu dpî kéé, daa chââchââ ngê, yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, nmî Lémi u d:aa nê kââdî. ¹²Doo u ntââ. Chóó Lémi mu ngmîdi ngê dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, yinê amye kóté kalê nmo. Yinê wa chámê nmo, woni kóó k:oo wa kaa té, woni wa kéé té. Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Chóó Lémi u d:aa nmo kââdî.

Lukwe dîy:o nmyi tîdê mbwó yoo nmye kéké tumo. Yinté daadî ya. ^w

Pi chóó u pono vyápê u danêmbum

¹³Nmyi vy:o yélini daa Chóó Lémi u pono a vyápê nyédi, ngmênê yi chóó yi nuw:o u pono a vyápê nyédi, ala kópu a ny:ee yó. Alanté kópu nmye tpapê tumo, nmyimo, Mââ m:ii kn:aa p:aani wanmî lee dmi, stówa y:i ngmanm:uu pyidu, m:ââ ngmê y:i anm:uu ma, ndapî yilî u ngwo anm:uu kmênê. ^{x14}Lukwe dîy:o nmyi nuw:o dmi yi pono nmye vyápê nyédi. Kópuni mââ wa pyódu, nmyi lama daa tóó, kî m:aani u kópu dé nmyi lama myedaa pyede. Yópu ngê mgo mwââ limîlimî ngê yi l:âmo dê ntee dpo ngee dê, my:ii yinté dé, nmyi ya daa daadîf.

¹⁵Chóó Lémi u nuw:o u pono w:ee vyápê té, ala kópu w:ee tpapê ngópu, Nmî Lémi ngê wa a vyi knomomê, ye ghêlî k:ii daanmî pw:oo dmi, kópuni u yi u ngwo adî kwo, yi kópu wanmî d:uu. ^{y16}Chaa pyu yoo. Lukwe dîy:o nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo. Yinté pi kmîmî dono. ¹⁷N:ii u lama kópu mb:aa a ya nyédi, ngmênê daa d:uud:uu too, yi pini a dono yédi. ^z

Ndáápi knî yi kpadakpada u danêmbum

5 Ndáápi yoo, a kópu a ny:ee yó. Dmyinê mbê. Daa kêmakêma dono nmyinê pywêmi ngmê. ^{a2}Lukwe dîy:o kpîdî yilî nmyi pwila tumo, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede. Tpile we ngê a pîpî too. Pinté knî ye w:ee yémî tumo. Nmyi tpile woni knî mye yinté dé, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede, dono ngê myoo pyaa dmi. ^{b3}Nmyi tpile yilîni módó nmyi ngópu a pyede, kwétik-wéti ngê pyaa dniye. Yi kwéti u l:êê

dîy:o Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmyo, nmyewo, Nmyi tpile yilî pinté knî ye w:ee yee tumo. Ndê ngê u nkwo wa ma nmyo. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, ngmênê ndapî yilî nmyinê ghada ngópu, tpile yilî myenmyinê ghada ngópu. ⁴N:ii dé nmyi p:uu a dpodo nyédi, lukwe dîy:o yi pywuu ye dp:ee yémî ngópu. Nmyi yuu dmi nmî Lémi ka wunê yémî ngópu. N:ii ka nmyi yuu dmi wunê yémî ngópu, nmî Lémi ndîf, daawa dîpî, ntââ nmye wa a vy:u. ^{c5}Tpileni u yi nmye a kwo, nmye pywupwi tumo, kópuni u yi nmye a kwo nmî d:uu, nmye d:uud:uu tumo. Mb-wêwê mtâlâmtâlâ ngê ntee dpî pyódu, pi knî y:oo u ngwo dpî vya ngmê, my:ii yinté dé, daa kêmakêma nmyi vyee u wo a dyimêdyimê, u ngwo wa kpada nmyo. ⁶K:omodanê kópu knî yi mbêwê pi mb:aa woni nmyi kóté kalê tumo, my:ii ndyîko tumo, yi vyee tédê u nkwo nmyi dy:ââ tumo, yi tpile ye my:ii t:âmo tumo. Dmyinê nkîngê.

Dono vyîmî u danêmbum

⁷A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmî Lémi kêdmyengê mb:ii ngmê, dmyinê t:âât:ââ. Yâpwo tédê awêde anyi yé, doo u ntââ mââ m:ii daanyi ma, anyi t:ââ, nté nt:u u dye ghi ngê any:uu ma. ^{d8}Nmî Lémi u t:âât:ââ mye yinté. Nmî Lémi ka ntênê dmyinê kêlîmî, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma wunê diyédiyé. ^{e9}Noko namê nuu mbumu, awêde nmî Lémi ngê wa kpada nmyo. Nmyi kóté kîgha pyu daa kêmakêma a taataa, keñe t:âmo wunê ka kwo. ^{f10}A tîdê mbwó yoo, n:ii knî y:oo nmî Lémi komo mwiyé dnyimo a kapî, dmyina a nj:ii dé. Dono

^w4:12 Lóma 2:1; 14:4 ^x4:13 Luukî 12:18-20 ^y4:15 Dpodo 18:21

^z4:17 Luukî 12:47 ^a5:1 1 Tim 6:9-10 ^b5:2 Mát 6:19-21

^c5:4 Deut 24:14-15 ^d5:7 Nkal 6:9; Hipîlu 10:36-37

^e5:8 Lóma 13:11-12; 1 Pita 4:7 ^f5:9 1 Kódin 4:5

yilîni pi knî y:oo y:e dnyimo a d:uud:uu dé, dnyimo a vyîmî dé, myedêdnyimo a peeđe tpaê. ¹¹ Yi vyîmî u l:êê dîy:o yi pi dmi nmo kmîmî too. Njôpi u danêmbum nmyi lama ka tóó. Dini ghi n:ii ngê Setan ngê doo a tókótókó, dono yilî Njôpi p:uu doo t:emî, ngmêê Njôpi ngê doo a vyîmî dé, Chóó Lémi ka dêpoo peeđe tpaê, u dî Chóó Lémi ngê yi dono chedê too, Njôpi u ya mb:aamb:aa ngê mê pyódu ngê. Yinté nmo myoo pyódu. Dini ghi n:ii ngê dono nmonê vyîmî ngê, Chóó Lémi ka daanmî peeđe tpaê, ye u kwo anmî ch:anê dmi, yi dono vy:o wa ngee nmo.

Nmî Mî u pi ngê kpaa u danêmbum

¹² A tîdê mbwó yoo, ndîi kópu ngma ala. Nmî Mî u pi ngê n:uungmê kp:aa, dyámê u tpile ngmê ngê myen:uungmê kp:aa. Dye ghi yintómu dmyinê ndê-danê. Yinté kpaa ngê kêê nangê t:oo, awêde nmî Mî ngê wa kpada nmyo. Dmyinê ndêdanê. Kópuni p:uu nmye adnyi póó, nyâa knomomê, yipid:o, Nyâa. Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. K:omodanê ngê kêê nangê t:oo, ntênê ye dpî vyi. ⁸

Nmî Lémi ka ngêpê u danêmbum

¹³ Nmyi vy:o n:ii ngê u nuw:onuw:o u kópu wunê vyîmî ngê, nmî Lémi ka choo ngêpê. N:ii u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi, wéti ngê nmî Lémi choo chaa kígha. ^{h14} N:ii ngê mbii ndîi wunê vyîmî ngê, yi pini ngê nmî Lémi u yoo yi kada pini yoo dpo danê téne. U l:êê dîy:o dny:oo ngêpê, nmî Lémi u pi mbêmê

km:ii wááli mbii pyu mbêmê dpî dy:ee ngmê. ⁱ¹⁵ Nmî Lémi ka kêlîmî mbêmê n:ii knî y:oo u kwo wa dmy:ee ngmê, yi mbii pyu u ngwo wa pyi ngmê. Nmî Lémi ngê yi pini modo pyidu, yi pini ngê dononi mwiye a d:uu too, nmî Lémi ngê moo chedê té. ^{j16} Yélini yi vy:o numo l:êê dîy:o nmyo ngêpê nyédi, nmyi chóó nmyi dono ye n:aangmê wópu, yi yuu ye dmyinê a yémî, yed:oo nmî Lémi ngê u ngwo wa pyi nmyo. N:ii ngê kópu mb:aa yilî a d:uud:uu ngê, nmî Lémi ka kópuni dpî dmyinê, nmî Lémi ngê u kwo dpo y:oo. ^{k17} Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Ilacha king Ahap ka dy:ââ ngê, Ilacha ngê kwo, Nmyi dono yilî yi l:êê dîy:o, tpîi daadî ghayghay, m:ââ miyó pyile knî yi k:oo. Yi ngwo Ilacha Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo ngêpê, m:ââ pyile n:êê m:uu, tpîi dêpa ghay wo. ^{l18} U kuwó dini ghi ngê mê ngêpê mbê wo, tpîi u ngwo mêtê ghay wo, têtê mbêmê nté nt:u yilî mê kele. Ilacha daa yâpwo ngmê tp:oo, dyámê mbêmê pi. Ntee doo ya, nmo my:oo yinté dé. Nmî Lémi ngê nmî ngêpê dmi myewunê nyêmî ngê. ^m

Pi dono u diyédiyê kígha, ndê ka

¹⁹ A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê maa ndêndê wa kn:aadi knomomê, ye pi ngmê ngê modo diyédiyê kalê ngê. ⁿ²⁰ N:ii ngê pi dono u dono u maa p:uu dpo y:oo, yi pini ngê pi dono ndê ka dpî w:ono, nmî Lémi ngê u dono yilî mbodo kn:ââ vuywo wa kée té, mêtêdaawa a ngî té.

Wu u dí. ^o

^{g5:12} Mát 5:34-37; 12:36 ^{h5:13} Kílosa 3:16 ^{i5:14} Mak 6:13

^{j5:15} Mak 16:18; Dpodo 28:8 ^{k5:16} 1 Njon 1:9; Dpodo 19:18

^{l5:17} 1 Kings 16:29-17:1 ^{m5:18} 1 Kings 18:42-45

^{n5:19} Mát 18:15; Luukî 17:3; Nkal 6:1 ^{o5:20} 1 Pita 4:8

1 PITA

1 Nê Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Yesu Kédisu u yoo n:ii dé p:aani p:aani wunê pyede, ala pweepwee pee nmye nînê dyede. Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dpo kp:aa yó, myenté Kapadosiya Wee, Pontos Wee, Nkalásiya Wee, Mbitiniya Wee, yi wee knî yi kwo p:aani p:aani myedo kp:aa y:e. Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, Tp:oo u yoo vy:o a kaa nmyoo, ala ngwo dyámê mbêmê pi my:oo ngê nmye pyede, nmyi p:aa njini daa dyámê mbêmê a tóó. ²Nmî Mî ngê ló dini a ngmidi nmyoo, Tp:oo Yesu Kédisu u wêê mbêmê nmyi dono a chedê too, chóó u Ghê Dmi nmye a kpo, u yoo mb:aa ngê yinê a pyódu nmyoo. U dnye mb:aamb:aa ngê dmyinê nyêmî. Nmî Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vuyuwo. ^P

Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu

³Nmî Lémi Yesu Kédisu u mî, Chóó Lémi, chaa kîgha koo. Dnyinté u kwo dpípî ch:anê dniye, kamî ngê pyódu nmoo, u ngwo m:oo pyaa dniye. U kwo nmo kêlîmî té, daawa dóó nmo. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, yinté amyedê pyidu nmo. ⁴P:aa mb:aa u pyinê nmye ng:uu ngmê, p:aani n:ii Chóó Lémi ngê nmyi l:êê dîy:o a l:âmo ngê. Yi p:aani daa dono u p:aa, daawa dyênê, chedê ngê myedaawa pyódu. ⁵Chóó Lémi, chóó u wêdêwêdê mbêmê, nmye wunê vuyuwo yédi, mu kópu u dîy:o ntênê u kwo nmye kêlîmî té. Kuwókuwó wéni ngê kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

⁶Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu. K:omo tpile dye

ghi knî ngmê ngê nmye mgînî vyîmî nyédi, pi knî y:oo dono kópu nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi. ⁷Chóó Lémi ngê dpo tókó nmyo, mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî wêdêwêdê ngê pîchoo pyodopyodo. Ndê ngê nkól mb:aamb:aa ngê ntee dpî pyódu, nmyi tókótókó tédê nmyi kêlîmî ndîi ngê yinté myoo pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nkól chedê ngê wa pyódu, ngmênê nmyi kêlîmî chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi kêlîmî d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo pyodopyodo. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, nmyi kêlîmî ndêndê u l:êê dîy:o wa chaa kalê nmyo, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu, kóó k:oo wa kaa nmyo. ⁸K:omo tpile Yesu dmy:oo ngê m:uu ngópu, ngmênê u nuu ghi ntênê nmyi nódó a tóó. Dp:ee y:enê ngmê, ngmênê u kwo nmye kêlîmî té. U l:êê dîy:o w:aa ndîi nmyinê pyw:ee ngópu. Yintoo w:aa kuwa tpémi yi lama daa tóó, doo u ntâa myedaawa a w:ee ngmê. ⁹W:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o nmyi kêlîmî u nt:u myenmyinê pyw:emî ngópu, Chóó Lémi ngê wunê ngêêpî nmyo, kóó k:oo mye kapî nmyo.

¹⁰Nmî Mbwmê dyámê mbêmê ghêlî daa ta, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo yi nuw:o k:oo mwiyé a m:uu ngópu, ngmênê mb:êê yi ngîma doo a ya, pee tp:oo dnyinté a m:uu ngópu, p:uu u ngwo dnya a d:êê. P:uu myednya a nuw:o, u yi y:e doo kwo, Ntênê nmo w:ee. ¹¹Yesu Kédisu u Ghê Dmi yi p:uu doo a ya, chóó u mgînî vyîmî ye dpîmo a kêmakêma, u pi kmîmî ye myedê kêma ngê. Yi gha vy:o dnya a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê lónté pini ayedê ngmidi, ló dini ghi ngê anmî m:uu. ¹²Yi ngwo a w:ee ngópu,

^P1:2 Lóma 8:29; 2 Tes 2:13; Epeso 1:4; Hipîlu 12:24 ⁹1:4 Kílosa 1:12

¹1:6 1 Pita 5:10; Njems 1:2-3; Hipîlu 12:10-11 ⁵1:8 Njon 20:29; 2 Kódin 5:7

¹1:10 Mát 13:16-17; Is 53:1-12 ¹¹1:11 Luukî 24:26-27

daa yi chóó yi l:êê dîy:o dnya a d:êê, ng-mênê nmyi l:êê dîy:o dnya a d:êê. Kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê ntiye too, wunê kînmyi ny:ee tumo. N:ii knî y:oo yi kópu dyuu nmye mî vyi tumo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye yinê a dy:ââ too. Yi kópu woni dé, enjel knî y:oo doongê w:ee tumo. Ntênê u yi y:e a kwo, Nmo w:ee té. ^v

Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê

¹³Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, daa nté ndapî yi p:uu dny:oo kwo. Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê dmyinê t:âât:ââ. Wéni n:ii ngê wa a diyé, kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu p:uu ntênê dmyinê nuw:o. ¹⁴Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, mu kópu u dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo. Nmî Lémi u kópu dyuu wunê ghêlî k:ii dpîp:e ny:ee tumo, yi ngwo kópuni nmyi nuu u kópu ngê dnya a ya, yi kópu knî ye mênangmê diyé. ^{w15}Kópu dono nangmê d:uu, ngmênê kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o n:ii ngê a ngmîdi nmyoo, u kópu yilî yintómu mb:aamb:aa dé. ^{x16}U kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, u yoo knî ye yepê,

Dyââpe a p:uu daa t:a,
nmyi p:uu myekîngmê ya. ^y

¹⁷N:ii ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo, daa kedekede pyu, pi yintómu yi dpodo knî yi dîy:o wa kóté kalé té. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ, u kwo myedmyinê nkîngê. ¹⁸Nmyi lama ka tóó, nmyi Mî ngê nmyi pywuu ndîi yinê kée ngê, u ngwo pwila nmyoo, nmyi kn:ââ yoo yi d:aa u kwo u ngwo a

y:ee nmyoo. Kópuni nmyimo a d:uud:uu dé, yi nt:u dmi Chóó Lémi ka dêpwo kekeke. Nmyi pywuu ngê daa silîpê nkól yi kée doo, myedaa dyênê ngmê u tpile yi kée ngê, ^{z19}ngmênê chóó Tp:oo u wêê ngê pwila nmyoo. Daa sipi tp:oo nmyi l:êê dîy:o yi pwene, ngmênê Yesu Kédisu nmyi l:êê dîy:o vyílo yi pwene, pini n:ii p:uu dyââpe dêpwo ya, dono myedaangmê d:uu ngê. ²⁰Chóó Lémi ngê dyámê pê ghêlî daa l:âmo ngê, u pwopwo yi ngwo u nuw:o k:oo a módú. Yi pini nmî dye ghi ngê nmî ngwolo knî y:oo nmî módú, nmî l:êê dîy:o pwene. ²¹U pwopwo mbêmê Chóó Lémi ka nmyi kêlîmî mbê dniye. Vyílo yi pini ngê Yesu kpêênî yinê a pyidu ngê, u pi ndîi ngê nye pyódu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka nmye kêlîmî té, nmyi lama ka tóó, yinê wa ngee nmyo, daawa dóó nmyo.

²²Kópu ndêndê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, nmyi dono yilî chedê ngê u ngwo pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó ntênê dny:oo ya. Yi kópu ntênê dmyinê d:uud:uu, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo, ^{a23}mu kópu u dîy:o myombó m:ii pyaa dniye, nmyi ghê kamî chedê ngê daawa pyódu. Daa nmyi pye mî knî y:oo kamî ngê a pyódu nmyoo, ngmênê Chóó Lémi u kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Yi kópu chedê ngê daawa pyódu, ^{b24}mu kópu u dîy:o puku yedê alanté nye tóó, apê,

Pi yintómu ponoch:aa nêê ntee tpile dé.

Ponoch:aa nêê ntee a kpile nyédi,
yoo yinté nye lémilémi nyédi.

Nêê daa kwo nyédi, dpo mtiti dmi,
yópu ngê lîmîlîmî ngê dpo gh:ay té, ^c

^v1:12 Epeso 3:10 ^w1:14 Lóma 6:19; 12:2; Epeso 4:17-18

^x1:15 2 Kódin 6:16-7:1 ^y1:16 Lev 19:2; Mát 5:48 ^z1:18 1 Kódin 6:20

^a1:22 Njon 13:34 ^b1:23 Njon 1:13; Hipîlu 4:12 ^c1:24 Is 40:6-8

²⁵ngmênê nmî Lémi u kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Vyílo yi kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Dini ghi n:ii ngê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye.

Nmî Lémi dmyina a nj:ii

2 A tidê mbwó yoo, kamî ngê nmyi pyaa dniye, u l:êê díy:o dono nmyi mênê kîngmê ya. Pi nangmê dóó, kêêmî nangmê kââ, myenangê k:omodanê. Pi u tpile u yi nmye kîngmê kwo, pi u pi módó nangmê dyênê. ^{d2}Tpómu ngê ngmo ndanî u yi ntee a kwo yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu mu ngmîdi yinté u yi nmye choo kwo. Wonêwodiyédiyé myedmyina a kpââ, mu kópu u díy:o nmyi pi ka vwuwo ndîi ngê paa pyaa we, u dí Chóó Lémi ngê kóó k:oo paan:aa kaa nmyine. ³Nmî Lémi dmyina a nj:ii, mu kópu u díy:o u pi ka vwuwo u n:uu nmyi kpêê, nmyi lama ka tóó, u pi ka vwuwo ndîi.

Chóó Lémi ngê u yoo ndêndê ngê wunê pyépi nmyo

⁴Lémini p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, ngomo pw:eni ntee tpile, ngmênê ghê a t:a. K:omo tpile kada pini knî y:oo mb:ii ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê daa mb:ii ngê, u nuu u pi ngê a tóó. ⁵Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê u ngomo ch:oo ntee tpile ngê dê pyódu nmyo, u ngomo kamî u ngwo ka wuwó. Chóó Lémi u ngomo chedê kpêê yiyé pyu knî y:oo tpile tp:oo ntee u kwo a yémî tumo, Yesu Kédisu u pi mbêmê nmyi gha dmi yinté u kwo myenmye yémî tumo. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi too pee knî yi mbêmê Chóó Lémi a chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi gha knî yi vy:o ntênê nmye chaa kîgha ngópu. ^e

⁶Nmî Lémi ngomo pw:eni ntee tpile ngê a tóó, mye chêêpî kpiyé ntee tpile. Yi pini p:uu ala kópu puku yedê a tóó. Chóó Lémi ngê apê,

Yisíléli tpémi yi maa p:uu chêêpî kpiyé ngmên:aa kapî.

Yi chêêpî kpiyé a nuu u chêêpî kpiyé, a chóó nê ngmîdi ngê.

N:ii knî y:oo yi chêêpî kpiyé wa mya ngmê,

u kwo wa kêlîmî mbê dmi,

p:uu daawa a lvêêdî dmi, myedaawa a ghay dmi. ^f

⁷Yi chêêpî kpiyé ka nmyi kêlîmî mbê dniye, u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo, ngmênê n:ii dé u kwo daa kêlîmî té, yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî dmi. K:omo tpile nmî Lémi mb:ii ngópu, ngmênê u pi ndîi ngê mê pyodo. Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó, apê,

Yi pââni ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,

yi yini pââ pw:eni ngê vyílo mēyi pyodo. ^g

⁸Nmî Lémi kée ngópu, ngmênê p:uu a lvêêdî dniye, mu kópu u díy:o u kópu u wépi pwaa ngópu. Myenté, p:uu a lvêêdî dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yi kópu ló dini a vvu, puku yedê alanté a tóó, apê,

P:uu pèdê lvêêdî dniye,

u ngwo pèdê ghay dniye. ^h

⁹Nmî Lémi kée ngópu, p:uu a lvêêdî dniye, ngmênê dp:ee yinté yéli. Chóó Lémi ngê kópu mb:aa yilî yi p:uu ló dini a vyi too, ngmênê dêê dniye, yi kópu knî nmyi chóó dmyi ntiye t:oo. Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo, u nuu u yoo ngê pyódu nmyoo. Dyâmê pē u king ndêndê, Chóó Lémi, p:uu nmye dpodo té. Chóó Lémi, kuwa yéli yi kêlî ghê nmye wee. U yoo vy:o kaa nmyoo, mu kópu u díy:o

^{d2:1} Epeso 4:22; Njems 1:21 ^{e2:5} 1 Kódin 3:11; Lóma 12:1 ^{f2:6} Is 28:16

^{g2:7} Psalm 118:22 ^{h2:8} Is 8:14

kuwa yéli yi ngîma Chóó Lémi pênmyi chaa kîgha. Nmye chaa kîgha ngópu, mu kópu u dîy:o mgîdî u yoo vy:o nmyee a kwo, ngmênê a danê nmyoo, chóó u wo mî kaa nmyoo. ⁱ¹⁰Myenté, wunê Chóó Lémi u yoo kuwa nmyee a kwo, ngmênê ala ngwo nmyo u yoo. Wunê u kwo dênmyee a ch:anêch:anê, ngmênê ala ngwo u kwo nmye ch:anêch:anê nyédi, nmye mb:aamb:aa ngê wunê vyuwo yédi. ^j

Chóó Lémi p:uu dpodo

¹¹A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, nmyo dyámê mbêmê pi my:oo dé, nmyi p:aa ndêndê mbóó p:uu wunê tóó. Mw:ââkó nmyo, nuw:o dono u wépi dmyinê pwapî, mu kópu u dîy:o ghê kamîni nmyinê pyw:ee ngópu, kîngê dyênê. ^{k12}Dmyinê l:êê ghi mb:aamb:aa, mu kópu u dîy:o kuwa yéli y:oo ka y:enê nmyo, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa yi l:êê dîy:o Chóó Lémi pêdny:oo chaa kîgha. K:omo tpile daa yi nuu u yoo ngê anmyi pyaa dmi, nmyi pi dmi adnyi dyede dé, ngmênê nmyi kópu mb:aa yilî yi l:êê dîy:o, Chóó Lémi paa chaa kalê y:e, wéni n:iî ngê ye wa t:aa. ^l

¹³Pi knî y:oo nmî Lémi u pi kîngê dyênê ngmê, u l:êê dîy:o dyámê u dêêpi kópu dyuu dmyinê chââchââ dé. Lóma tpémi yi king ndîi dmyinê chââchââ, mu kópu u dîy:o pi yintómu yi kada a tóó. ^{m14}Kada pini dyêêdî n:iî u maknopwo a pyede, myedmyinê chââchââ dé, mu kópu u dîy:o kada pini ngê yinê yé too, yedpo, Pi dono yoo dmyinên:aa kpadakpada dé, pi mb:aa yoo dmyinên:aa chaa kîgha dé. ¹⁵Yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo dny:oo l:êê ghi mb:aamb:aa. Ala ngwo mbodo podo

mbodo podo u yoo knî y:oo nmyi pi dmi daa yi lama a dyede tumo, ngmênê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adî ya knomomê, ye doo u ntââ nmyi pi dmi mēdaadnyi dyede dé, tumu adnyi ya. ⁿ

¹⁶Nmî Lémi ngê nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, dono p:uu dp:ee dpodo té, nmyi chóó nmye pyede. Ngmênê nangê vyi, Nmî chóó nmo pyede, u ntââ dono anmî d:uud:uu. Apuu! Nmî Lémi ngê nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê a pyódu nmyoo. ^o

¹⁷Pi yintómu dmyinê chââchââ dé, nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódoo choo ya, Chóó Lémi ka dmyinê nkîngê, dyámê u kada pini ndîi dmyinê chââchââ.

Dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

¹⁸Wop dpodo pyu yoo, nmî Lémi ntee nmye chââchââ ngópu, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyêmi dé. Nmyi kada pini mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo knomomê, ye dmyinê chââchââ, dono ngê nmye ada a vyuwo knomomê, ye myedmyinê chââchââ. ^{p19}Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa chaa kalê nmyo. Pini n:iî Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, ngmênê u l:êê dîy:o a mgîni vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo. ²⁰N:iî ngê dono dpî d:uu, u l:êê dîy:o a mgîni vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini d:uudpî chaa kwolo, ngmênê n:iî ngê kópu mb:aa dpî d:uu té, u l:êê dîy:o a mgîni vyîmî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo. ^{q21}Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo. Yesu Kédîsu nmyi l:êê dîy:o ntee doo a mgîni vyîmî, yinté myedmyina a mgîni

^{i2:9} Is 9:2; 1 Pita 2:5; Taitas 2:14; Dpodo 26:18; Epeso 5:8

^{j2:10} Hos 2:23; Lóma 9:25 ^{k2:11} Nkal 5:17,24 ^{l2:12} Mát 5:16

^{m2:13} Lóma 13:1-7 ^{n2:15} 1 Pita 3:15-17 ^{o2:16} Nkal 5:13

^{p2:18} Epeso 6:5-7 ^{q2:20} 1 Pita 3:14,17

vyîmî, dmyina a nj:ii. ^{r22}Dono daangmê d:uu ngê, k:omodanê kópu myedaangmê v:uu. ^{s23}Dini ghi n:ii ngê p:uu dnye peede tpaê, peede kópu yi p:uu myedaa v:uu. Dini ghi n:ii ngê doo mgîni vyîmî, u ntâa vyîmî u pi ye daa v:uu, ngmênê u lama doo ya, Chóó Lémi ngê ntênê yinê wa kpada té. ^{t24}Nmî dono knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê pêdê kpada nmoo, ngmênê nmî yikî dmi Tp:oo u pwo ghay wo, kîdosi fiédê nmî d:aa dmi yinê a kââdî ngê. U yi u ngwo doo kwo, A yoo nuw:o dono kwulo nê pwaa té, maa mb:aa p:uu ní kaa té. U vyee têdê, kamî ngê u ngwo pyódu nmoo. ^{u25}Maa mb:aa mwiyé nmyi kn:aadi ngópu, ngmênê nmyi Lémi ngê mêtê diyédiyê kalé nmyoo, nmye wunê v:uwo yédi. ^v

Yéé yepe yoo yi kópu dyuu

3 Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o nmyi moo yoo, n:ii dé nmî Lémi ka daa kêlîmî té, dîyo paa kêlîmî mbê dniye. Nmyi moo knî ye nmî Lémi p:uu danê ngê dyaa kîdmyengê chedêchedê, kminté yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, ngmênê yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, ^{w2}dono kópu nangmê d:uu, nmî Lémi ka dmyinê nkîngê. K:omO tpiHA nmî Lémi p:uu ye myedaanmyi danê, ngmênê kópu mb:aa yilî n:ii nmye d:uud:uu tumo, yi l:êê dîy:o u ngwo wa kêlîmî mbê dmi. ³Kpile ndîi kópu ngê nmye kîngê ya, nmyi gha knî yi p:uu dmyinê nuw:o, vyîlo yi kópu ndîi kópu ngê nmye choo ya. Nmyi mbodo dmi kmon-gokmongo myenté, ndîi kópu ngê nmye kîngê ya, kpîdî mb:aa t:emî myenté, ndîi kópu ngê nmye myekîngê ya. Yi kópu dé chedê ngê wa pyaa dmi. ^{x4}Ngmênê

nmyi gha dmi yi p:uu dmyinê nuw:o, chedê ngê daawa pyaa dmi. Kwopwepe ngê kêê kêdmyinêngê t:ee ngmê, kópu yilî nmyi nuw:onuwo u kópu ngê kîngê pyaa dmi. Chóó Lémi ngê u ngwo wa chaa kalê nmyo. ⁵Wunê Chóó Lémi u nuu u pyâa yoo mye yinté dé, pyópuni yoo u kwo dnyimo a kêlîmî. Kpile daa ndîi kópu ngê ye dpîmo a ya, yi gha knî yi p:uu dnyimo a nuw:o, yi moo yoo yi dnye dmi dnyimo a nyêmî dé. ⁶Naangê p:eeni kópu Sela ngê Epilaham u dnye dpîmo a nyêmî, kópu, A Lémi. Nmyo mye yinté dé, kópu mb:aa yilî nmye d:uud:uu tumo, myedp:ee nkîngê nyédi.

⁷Yéé yoo, nmî Lémi u kópu dyuu nmyi lama a kwo. Yi kópu knî yi mbêmê nmyi kpâm knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê v:uwo, mu kópu u dîy:o nmyi wêdêwêdê ntoo, yi wêdêwêdê daa yintoo. Dmyinê chââchââ dé, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê nmyi kpâm knî yi k:ii ghê kamî dmi nipi nmye a kpo. Dnyinté ye anmyi v:uwo, ye Chóó Lémi ngê nmyi ngêpê dmi dnyinté u nkwo wa a ny:ee té. ^y

Dmyinê mb:aamb:aa, namê dono

⁸A tîdê mbwó yoo, nipi ya p:uu a kuwókuwó kópu nmye nînê tpaê. Nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê dny:oo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, noko dmyinê ch:anêch:anê, nmyi pi dmi nmyi chóó nangê km:êê té. ⁹N:ii ngê dono nmye adî d:uud:uu, ntâa u ngwo nangê vy:u. N:ii nmye adî peede tpaê, u kwo peede tpaê ngê kêê nangê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ka yi l:êê dîy:o mêtmyinê ngêpê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ngê a ngmîdi nmyoo, wamye ngee nmyo. ^{z10}Yinté kópu puku yedê a tóó, apê,

^r2:21 Mát 16:24 ^s2:22 Is 53:9 ^t2:23 Is 53:7; 1 Pita 3:9

^u2:24 Is 53:5-6; 2 Kódin 5:21 ^v2:25 Njon 10:11

^w3:1 Taitas 2:4-5; Mát 5:16; 1 Kódin 7:12-16; Epeso 5:22-23

^x3:3 1 Tim 2:9-10 ^y3:7 Epeso 5:25-30; Kílosa 3:19 ^z3:9 Mát 5:44; 1 Tes 5:15

N:ii ngê u yi adî kwo, Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nî ya,

yi pini daadî peede tpaê, myedaadî kêêmî kapî. ^a

¹¹Dono u wépi choo pwapî, choo mb:aamb:aa,

u yi u ngwo choo kwo, Noko mb:aamb:aa ngê nmî ya.

¹²Mu kópu u dîy:o nmî Lémi pi mb:aa knî ye mb:aamb:aa ngê wunê vuuwo yédi,

yi ngêpê wunê nyêmî too,

ngmênê n:ii knî y:oo dono a d:uud:uu ngópu,

nmî Lémi kpeme ye dpî yââ,

yi yéli dîyo wa kpada té.

**L:êê ghi mb:aa u l:êê
dîy:o mginî vyîmî**

¹³N:ii knî ye kópu mb:aa yilî nmye d:uud:uu tumo, dono kópu nmye daawa d:uu ngmê. ^{b14}Ngmênê kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kópu dono nmye adnyi d:uud:uu knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa a chaa kalê nmyo, amyedê ngee nmyo. Pi knî ye namê nkîngê, dono kópuni nmye adnyi d:uud:uu dé, nmyi nuw:onuwo u kópu ngê kîngê pyaa dmi.

^{c15}Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê dmyinê châachââ, u dnye ntênê myedmyinê nyêmî. Kópuni ka nmo kêlîmî té, dye ghi yintómu u kakê mê chámêchámê u ntââ mbêmê dmyinê ya. Pini n:ii kêlîmî p:uu nmye dê póó knomomê, kakê mê u kwo dpî chámê yó. ¹⁶Ngmênê yi pini dpî châpu yó, gheteghete ngê u kwo nangmê mbwólu. Kópu dono nangmê d:uu, mu kópu u dîy:o n:ii yoo nmyi p:uu adnyi danê, u nt:u kópu daadnya a pyw:êmî. Nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu u kópu anmyi d:uud:uu dé, n:ii ka ngmênê u kwo dono yinmye d:uud:uu ngmê, yini ngê

mywene paa ghê we. ^{d17}Dono ngmanmyi d:uu knomomê, pi knî y:oo u nkwo wa kpada nmyo, Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê nmyo. Ngmênê kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, pi knî y:oo módó adnyi kpadakpada nmyomomê, ye Chóó Lémi u nuu u kópu ayinmyi d:uud:uu, ^{e18}mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê vyîlo yinté kópu yi pyodo. Dononi u l:êê dîy:o pwene, daa chóó d:uu ngê, nmî chóó nmî dono knî yi l:êê dîy:o pwene. Dono daa d:uu ngê, ngmênê yoo dono yi l:êê dîy:o ng:êêntómu pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka pèdê kâadî nmyine. Pi knî y:oo vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mède pyidu ngê. Nt:u ghêlî dèpê pyidu ngê, u ghê dmi mwiyé a pyidu ngê. ¹⁹Yi ngwo pi dono yoo yi ghê dmi n:ii dé mbwa k:oo dnyen:aa t:ââ, Yesu u ghê dmi ye loo, kópu kamî ye mî vyu. ^{f20}Yi yéli y:oo wunê Chóó Lémi u dnye dèdnyimo a nyêmî, u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo doo kwo, Vyi ngê paa vya téne. Dini ghi n:ii ngê Nówa ngê nkéli doo ndînî, Chóó Lémi ngê doo t:âât:ââ, u dí Nówa ngê dpodo yedê kêlî ngê, vyi ngê yoo dono vya too. Nówa mupwoknî némi knî yi mo wáali njini nkéli ngê w:êê too. ^{g21}Nkéli ngê ntee w:êê too, mbápitísím mye yinté. Daa nmî too pee p:uu tupwó yu ghodo, ngmênê nmî nuw:o dono yu ghodo. Chóó Lémi ka nmo tpaê ngê, kwonmîmo, Nmî nuw:o dono a chedê ngi, mb:aamb:aa ngê mède pyódu nmédi. Nmî wépi dmi d:uudpî puwâ. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, nmî dono yilî yinté dpî chedê té. Doo u ntââ daawa dóó nmo. ^{h22}Nyââ, Yesu Kédisu kpêênî a pii wo, mbóó p:uu kee wo, Chóó Lémi u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. Enjel knî y:oo u dnye a nyêmî ngópu,

^a3:10 Psalm 34:12-16 ^b3:13 Lóma 13:3 ^c3:14 Mát 5:10

^d3:16 1 Pita 2:12,15 ^e3:17 1 Pita 2:20 ^f3:19 Epeso 4:9-10

^g3:20 Gen 7:7 ^h3:21 Lóma 6:3-4; Njon 3:4-5

kada pini knî y:oo u dnye mye nyêmi ngópu, Setan u yoo yintómu yu yodo u maknopwo a pyede.¹

Yesu u nt:anê yaa dmyeno

4 Yesu daa kede wo, Chóó Lémi u nuw:o u pono doo a vyápê, dono vyími u wépi daa puwâ. Yesu u nuw:o ntee doo a ya, nmyi nuw:o dmi yinté myedny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:i Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, dono wunê vyími ngê, doo u ntâa yi pini ngê dono d:uudpî d:uu.² Dye ghi daadîi dyâmê mbêmê daanmyi ya. U l:êê dîy:o yoo dono yi nuw:o u pono mênâmê vyápê, ngmênê Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê.³ Dye ghi daadîi dono p:uu nmyee a mbêpê, kuwa yéli yi nuu u kópu dé nmyimo a d:uud:uu dé. Nmyimo a pyâa ti mâa ti, nmyi nuw:o dmi y:i dpîmo a mbêpê. Dye ghi yintómu nmyimo a núknweñuknwe, nmyimo a mbwaa ndanî, myenmyimo a ghétighéti. Chóó Lémi dênmyimo a cháachâa, kn:aa yâpwo yinmyimo a cháachâa dé.⁴ Ngmênê ala ngwo kuwa yéli yi wépi dmi nmye pwapî tumo, yi vy:o mēdp:ee wowo nyédi, kópuni a d:uud:uu tumo, dp:ee d:uud:uu tumo. Daa yi nuu u yoo ngê dmye pyaa dmi, u l:êê dîy:o nmye a peede tpaépê nyédi.⁵ Wéni n:i ngê nmî Lémi ngê wa kóté kalê té, kame wa ghê dmi, tumu adnyi ya. K:omo tpile mwiye wa pw:oo dmi ó yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalê té, ye daawa kede.⁶ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu wunê kêdê ny:ee ngmê, ngmênê u wépi dê pwaa ngmê. Yélini vyi ngê a vyâ, mye yinté dé. Pi yintómu ntee dpî pw:oo dmi, yi dono knî yi l:êê dîy:o yinté mye pw:oo dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê chóó u kópu dyuu ye mî vyu, mu kópu u dîy:o

yi ghê dmi knî y:oo Chóó Lémi u ghê kamî myepêdê pyw:ee y:e.¹

Chóó Lémi p:uu ntênê dmyinê dpodo

⁷ A tîdê mbwó yoo, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimēdyimê, tpile yilî yintómu yi ngwo chedê ngê wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o namê ghétighéti, mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vwuwo, u ngwo dmyinê ngêpê.⁸ Ala kópu yi ndîi kópu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:i u nuu ghi nmyi nódo adî ya, dono nmye wa d:uu knomomê, ye ntâa u ngwo daanmyinê vy:ee ngmê, u dono nmyi kuwó wanmyi kée ngmê.⁹ Yesu u yoo yélini nmye adnya a lēpî, nmyi ngomo knî yi k:oo dny:oo dpî, nmyi ntépînâ knî yi k:oo dny:oo kmaapî, yi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangê t:oo.¹⁰ Dpodo n:i knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u ntâa ngê a pyódu nmyoo, yi dpodo ntênê dmyinê dódo dé, u yoo u ngwo dmyinê wêdêwêdê kîgha dé.¹¹ N:i a dêêpî yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu yinê choo tpaépê. Pini n:i a pi ka vwuwo yédi, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê ye choo vwuwo. Nmyi kópu yintómu Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi u l:êê dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi paa chaa kalê y:e. Dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, u wêdêwêdê chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Yesu u pi u l:êê dîy:o dono u vyími

¹² A tîdê mbwó yoo, pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê yi kópu knî y:oo kîngê ngwéti nmyo, nmyi nyepênypê u kópu ngê nmye myekîngê pyódu, yinté a tóó.¹³ Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu

¹3:22 Epeso 1:20-21 ²4:2 1 Njon 2:16-17 ³4:3 Epeso 2:2-3; Taitas 3:3

⁴4:6 Lóma 8:10 ⁵4:7 Lóma 12:9-13 ⁶4:10 Lóma 12:6-8; 1 Kódin 12:4-7

kópu u díy:o Yesu Kédisu ntee doo a mgîní vyîmî, yinté my:ee mgîní vyîmî té. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, pi knî y:oo wa a w:ee ngmê, awo, U pi ndîi ngê dê pyódu, yi ngwo w:aa nipi u k:ii wanmyinê pyw:ee ngmê. ¹⁴ Yesu Kédisu u l:êê díy:o nmye adnyi peede tpapê knomomê, ye nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u díy:o nmyi lama ka tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi p:uu a t:a. ¹⁵ Dono nangmê d:uu. Daa dono u l:êê díy:o mgîní vyîmî p:uu nîné danê. Pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo. Kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi. ¹⁶ Ngmênê pi knî y:oo awo, Kîdistiyên yoo yi kwee châpwo koo, u ngwo adnyi kpadakpada nmyo, ye mywene nmye kîngê wowo, ngmênê Chóó Lémi mêtmyinê kwunokwuno, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o kaa nmyoo.

¹⁷ Chóó Lémi ngê u yoo yi kpadakpada kn:âa mwiyé da chaa. Chóó Lémi daa kedekede pyu, wunê kpadakpada nmoo, yélini y:oo u kópu dyuu daa ny:ee ngópu, dnyinté daawa kpada té. ¹⁸ Yinté kópu puku yedê a tóó, apê,

Pi mb:aa ngê maa mb:aa daa kêmakêma dpî kn:aadi,

ngmênê pi dono ngê d:ud:umbiy:e dpî kn:aadi,

n:ii ngê Chóó Lémi daa chââchââ ngê, anyi dpî pwiyé. ^P

¹⁹ Chóó Lémi u nuw:o u pono nmye vyápê nyédi, u l:êê díy:o nmye mgîní vyîmî nyédi. Kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, Chóó Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo. Yinê l:âmo nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo, daawa dóó nmyo.

Kada pini knî ye kópu dyuu

5 Yélini nmî Lémi u yoo vy:o kada a pyede, kópu nmye ngmênîné tpapê. Nê my:aa kada pini ngmê, Yesu Kédisu mgîní vyîmî têtê a chóó a ngwolo dê y:oo kîné módu, dini ghi n:ii ngê u pi ndîi ngê wa pyódu, u nkîgh:ê an:uu yââ. ² A mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, yélini yi kada Chóó Lémi ngê kaa nmyoo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuywo. Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yi kada pini knî y:oo yi dpodo mb:aamb:aa ngê dny:oo dódó, yi nuw:o dmi yi dpodo p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo. Ndapî p:uu namê nuw:o, ngmênê u yi nmye choo kwo, Nmî Lémi u dpodo mb:aamb:aa ngê nmî dódó. ³ Yélini yi kada nmye wee, ye namê dyaa chedêchedê, ngmênê nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha, nmyi nt:anê u ngwo wa yaa dmi. ⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini wa a diyé, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyódu.

⁵ Pi kamî yoo, nmye myenîné danê, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé. A mbwó yoo, namê lémilémi, numo ka dmyinê vuywo. Puku yedê ala kópu a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,

yi yéli yi p:uu Chóó Lémi u nkwo a d:uu yédi,

ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too. ^s

⁶ U l:êê díy:o namê lémilémi, Chóó Lémi dmyinê chââchââ, díyo chóó u wêdêwêdê mbêmê nmyi pi dmi wa km:êê té. ⁷ Nmyi nuw:onuwo u kópu dé yi p:uu u kwo dmyinê ngêpê, yi kópu knî

⁹4:14 Mát 5:11; 1 Pita 2:19-20; Dpodo 5:41 ^P4:18 Prov 11:31

⁹5:2 Dpodo 20:28

¹5:3 Taitas 2:7; Pilimon 1:14; 1 Tim 4:12; 5:1; Njon 13:14-15 ^s5:5 Prov 3:34

yi p:uu mênamê nuw:o, mu kópu u díy:o nmye wunê vyyuwo. ^t

⁸Dmyinê t:ââ, dpodombiy:e dmyinê vyyuwo. Setan ngê kîngê dóó nmyo. Layóni ntee a kââ yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, Pi ngmênî ma, Setan u l:êê ghi mye yinté, u yi u ngwo a kwo, Nî dyênê té. ^{u9}Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, Setan u wépi u ngwo dmyinê pwapí. Daa nmyi mo nmye mgîní vyîmî nyédi. Dyámê wope wope yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yinté mye mgîní vyîmî nyédi, yoo dono knî y:oo a mgîní vyîmî kîgha tumo. ^{v10}Ngmênê daa dye ghi daadîi nmye mgîní vyîmî té, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo. Yinê a ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu ka a kââdî nmyoo, yi k:ii ngmidi ngê anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Kópu mb:aa yilî yintómu yi kn:ââ ngê a tóó, yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo, u ntââ ngê wa pyódu nmyo, u l:êê díy:o nmî Lémi Yesu daanmyinê wópu ngmê. ¹¹U wêdêwêdê mudaamu tp:ook:omo, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Pita u nd:uu tpapê

¹²A tîdê mbwó yoo, nmî mbwó Sailas ngê ka ngêêpî nê, ala pwweepwee pee tp:oo nmye u ngwo dnyinê d:êê. K:uuchêm u pi, nmî Lémi p:uu ntênê a dpodo. Ala pwweepwee pee nmye d:a d:êê, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, Nê wêdêwêdê kalê nmyo, nmyi lama choo a ya, Lémini ka nmyi kêlîmî mbê dniye, vyîlo yi Lémi yi ndêndê. Nangê wópu.

¹³K:omo tpile ala p:aani Mbápile ntee p:aani, ngmênê nmî Lémi u yoo al:ii mye kwo. Yi yéli y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê. Pini n:ii a tp:ee ntee pini, Mak, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. ^{w14}Mb:aamb:aa ngê Dpo numo chipé tóó, mu kópu u díy:o nmyi nuu ghi dmi numo nódo a pyede.

Yélini yintómu knî yi k:ii Yesu Kédisu u yoo vy:o nmyi ghê dniye, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo.

Wu u dí. ^x

^t5:7 Mát 6:25-30 ^u5:8 Tpyuu 12:3,9,17 ^v5:9 Epeso 6:11-13; Njems 4:7

^w5:13 2 Tim 4:11; Lóma 1:7 ^x5:14 1 Kódin 16:20

2 PITA

1 Nê Saimon Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê, myenté u dpodo pyu. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, ala pweepwee pee nmye nînê dyede. Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ka ntee nmî kêlîmî mbê dniye, yinté u kwo my:ee kêlîmî mbê dniye. Ndê ka ntee a w:êê nmoo, yinté u kwo mye w:êê nmyoo. Dini ghi n:ii ngê u yoo vy:o kaa nmoo, dêpê kuwo nmyoo, u yoo vy:o mye kaa nmyoo.

² Chóó Lémi mupwo nmî Lémi Yesu yi p:uu dmyinê ndiye, nmye mb:aamb:aa ngê u ngwo adpa a vyuwo, mb:aamb:aa ngê amyedpa a ngêêpî nmyo.

Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, dmyina a nj:ii

³ N:ii ngê a ngmidi nmoo, nmî lama a tóó. Nmî dono yilî yinê chedê too, u k:ii ngmidi ngê pyódu nmoo. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntâa mbêmê pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté mye pyódu nmoo.

⁴ Kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, u wêdêwêdê mbêmê nmî l:êê dîy:o a d:uu too, mu kópu u dîy:o ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté myedny:oo ya. Mgídî u yoo yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, u yi y:e a kwo, Dono nmî d:uud:uu, ngmênê nmî Lémi ngê yi máádi p:uu a y:ee nmyoo. ⁵ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ka nmyi kêlîmî mbê dniye, chóó u yoo vy:o kaa nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o u yoo mb:aa ngê dmyinê kwo, p:uu dmyinê ndiye. ⁶ Dono dmyina a vyîmî, u wépi dmyinê pwapî. Chóó Lémi dmyina a nj:ii, ⁷ nmyi tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo myedny:oo ya. ⁸ Yi kópu dé mb:aamb:aa

ngê anmyi d:uud:uu dé, ye nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê adî kekekele. ⁹ Pini n:ii ngê yi kópu dé daadî d:uud:uu dé, yi pini my:oo a tóó, kópuni nmî Lémi ngê u l:êê dîy:o wunê a d:uu ngê, u dono u ngwo chedê too, yi kópu u nuwo wunê a kuwo wo.

¹⁰ A tîdê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o yi kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé, pi knî y:oo pèdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê a ngmidi too, u yoo vy:o mye kaa too. Yi kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, ye maa mb:aa daanmyi kn:aadi ngmê, myedaanmyinê lvêêdî dmi. ¹¹ Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê daawa mb:ii nmyo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmî Lémi u k:ii anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

¹² K:omo tpile yi kópu yilî nmyi lama ntênê a pyede, ngmênê nmye mênîné vyîlvîyîlî té. ¹³ Doo u ntâa módó daanê kuwo nmyo, ngmênê yi kópu knî nmye mênîné vyîlvîyîlî té, nmyi dpî dmi u ngwo n:aa ny:ââny:ââ. ¹⁴ Nyââ, daa kêmakêma dyámê pê nînê kuwokuwo, kópuni nmî Lémi Yesu Kédisu ngê wunê a ka a vyu, daa kêmakêma n:aa ntiyen-tiye. A pwopwo u maa ntênê a ka yinê a kêma ngê. ¹⁵ Ala kópu dyuu nmye nînê dyede, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, U ntâa mbêmê nê kuwo nmyo, a kuwó ala kópu dyuu dye ghi yintómu pênmyi nuw:onuw:o dé.

Chóó Lémi ngê Yesu u pi nmî ngópu u ngwo kmungo

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u pi pi knî ye nmî vyu, u wêdêwêdê p:uu ye myenmee danêmbum. Danêmbum n:ii pi knî y:oo yi chóó yi nuw:o mbêmê dpo pyw:ee t:oo, daa yinté danêmbum ye yinmeen:aa tpapê,

^y1:4 Njon 1:12; 2 Kódin 3:18 ^z1:5 Nkal 5:22-23

^a1:14 2 Kódin 5:1; Njon 21:18-19

ngmênê kópuni ye nmeen:aa tpaê, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. ^{b17} A mbwó dê yi k:ii nmî ngópu nmî Mî Chóó Lémi ngê Yesu u pi kmungo, u dnye mbóó p:uu nmî nyongo, nmopê, Kí a tp:ee njini, pini n:ii u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. ¹⁸ Yi dnyeni mbóó p:uu nmî chóó nmo nyongo, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê Yesu u k:ii nmeê a ya.

¹⁹ Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, Yesu ngê nmî ngópu ntiye too. Yi kópu knî ye ntênê u ngwo nmî kélímî mbê dniye. Yi kópu dyuu ntênê dmyinê nuw:onuw:o dé, mu kópu u dîy:o pywápê ngê mgîdí ntee dpî chaa, yi kópu dyuu ngê nmyi gha dmi yinté myoo chaa ngê. Ala ngwo mgîdí vy:o nmo pyede, u dî mywe anmî m:uu, kââdí u nkwo wa a kee. ²⁰ Ndî kópu ngma ala, nmyi nuwo kîdangê kuwo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kakêmê dmi kîngê chámê, ²¹ mu kópu u dîy:o yi yéli daa yi chóó yi nuw:o mbêmê dnyimo a d:êê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ye yinê dpîmo a tpaê dé, Chóó Lémi u komo u ngwo dnyimo a kapî. ^c

Pi dódó pyu yoo

2 Nmî kn:ââ yoo yi vy:o pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê ntee dnyimo a kapî, pi ngmê knî y:oo yinté adnyi dódó nmyo. Ndiye têtê kamî angmê kpêmî ngmê, yélini tumutumu yi p:uu adnyi ndiye, maa ndêndê wa kn:aadi ngmê. K:omo tpile yi pi dódó pyu yoo yi yikî dmi nmî Lémi u pwo ghay wo, ngmênê u pi wa dyênê ngmê. Nmî Lémi ngê mgî daawa a puwâ, ayi ngwéti

té, ntênê wa chedê té. ^{d2} Pi yilî wa dódó t:oo, yi l:êê ghi dmi wa ngmê t:oo, yoo dono ngê wa pyódu t:oo, pyââ ti pyu ngê wa pyódu t:oo, nmî Lémi u pi kuwa yéli ye dono ngê u ngwo wa pyódu ngmê.

³ Tpile u mb:aami dé, k:omodanê kópu knî yi mbêmê adnyi dódó nmyo, ngmênê pini n:ii ngê wa kpada té, maadî kîyedê kwo, dpî doo u tpile. Daa kedekede pyu, ntênê wa dyênê té. ^{e4} Dini ghi n:ii ngê enjel woni yoo dnya a dono, ye daa kede wo, mbwa k:oo km:êê too. Mgîdí vy:o y:i a wee, y:i a mgîní vyímî nyédi, yi kpadakpada ndî y:i a t:âât:ââ ngmê.

^{f5} Yélini wunê dnya a dono, Chóó Lémi ye myedaa kede wo, ngmênê vyi ngê vya too. Pi mb:aa yi vy:o ngmîdi doo kwo, Nówa, pini n:ii ngê dono ye dpîmo kwó-dukwódu. Yi pini mupwoknî ñ:eemi knî wááli vyílo dé yi w:êê too. ^{g6} Myenté, Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kîmoda ndê ngê myedê vyuwó doo. Yélini yoo yi p:aani dê y:e dnye kwo, yi dono yilî yi l:êê dîy:o yi ngwo kpada too, apê, Yoo dono p:aani p:aani yi kópu paa m:uu y:e, yi lama paa yaa we, n:ii ngê dono dpî d:uu, ndê ngê wa ma. ^{h7} Pi mb:aa ngmîdi yi vy:o doo kwo, Loté, ndê ka vyílo yi w:êê ngê, ⁸ mu kópu u dîy:o mãâ knî y:oo dye ghi yintómu numo kpêêpî n:ii dnya a kîgha, u ngîma kaa dniye. ⁹ Yi dyimê pywuu dê yi nt:u kópu ala, nmî Lémi u ntââ, pi mb:aa yoo yi tókótókó têtê dpî ngee té, pi dono yoo dpî kpada té, u dî kuwókuwó wéni ngê ntênê amî kpada té. ⁱ¹⁰ Yoo kwolo ngmê dé, n:ii knî y:oo nmî Lémi u dnye daa nyêmî ngópu, dono yi nuu u kópu ngê a ya yédi, yi yéli dnyinté daawa kpada té.

Pi dódó pyu yoo daa nkîngê nyédi, k:omo tpile dono a d:uud:uu tumo, ng-

^{b1:16} Mát 17:1-5 ^{c1:21} 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:10-11; Dpodo 3:21

^{d2:1} Deut 13:1-5; Mát 24:24; Njuda 1:4 ^{e2:3} Lóma 2:24; 16:18; 1 Tes 2:5

^{f2:4} Mát 25:41 ^{g2:5} Gen 6:11-8:19 ^{h2:6} Gen 19:12-13,24; Njuda 1:7

^{i2:9} 1 Kódin 10:13; Njuda 1:6

mênê mywene ye daa kwo yédi. Yélini yi pwo a pyede, daa châachâa tumo, ng-mênê yi pi dmi a dyede tumo. ¹¹ K:omo tpile enjel yoo yi pi dmi ndîi dé, yi wêdêwêdê mye ndîi, ngmênê nmî Lémi u ngîma pi dódó pyu yoo yi pi dmi daa dyede tumo. Lukwe dîy:o yi yéli yi pwo yéli yi p:uu a peede tpaê nyédi. ^j

¹² Pi dódó pyu yoo, chii w:âa ntee tpile dé. Chii w:âa u lama daa tóó, Kî pi u tpile tp:oo, u ngwo dpî vy:a. Yi yéli mye yinté dé, daa yi lama a peede tpaê nyédi. Chii w:âa ntee anyi vy:a, nmî Lémi ngê yinté wamye vya té, ¹³ yélini yi némi dmi a dyede tumo, nmî Lémi ngê yi ntâa dmi ye wa a vy:u. U yi y:e a kwo yédi, Kmaapî ngê wo nmo a vyîmî dé. Pi dódó pyu yoo nmî Lémi u kmaapî têtê nmye dpî taa dmi, a mywenemywene kîgha nmyoo. ¹⁴ Pyâa ti ngwolo yi ngîma a kwo nyédi, dono têtê daa pilepile nyédi, yoo kamîni nmyi vy:o a wee, a lvêêdî tumo. Tpile u mb:aami yoo, nmî Lémi ngê wa dyênê té. ¹⁵ Maa ndêndê kn:aadi ngópu, u ngwo vyiti dniye, Mboso tp:oo Mbalaam u maa p:uu mî pwii dniye. Yi Mbalaam ndapî ndîi p:uu doo nuw:o, u l:êê dîy:o dono u maa p:uu ghê wo, apê, Yisîléli tpémi yi p:uu kópu dono ngmên:uu t:oo, Chóó Lémi ngê u ngwo pêdê vya téne. ^{k16} Ng-mênê Chóó Lémi ngê u enjel ngmê dy:âa ngê, Mbalaam u maa yi nkoko ngê, u ndonki u ntâa ngê pyódu ngê, dnye u ngwo pw:ii ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o kópuni Mbalaam ngê u yi doo kwo ní d:uu, mēdaa d:uu ngê. Yi kópu mbodo podo mbodo podo u kópu.

¹⁷ Dpuwó nuu n:ii u kwo mbwaa chedê ngê dpî pyódu, yoo ntee a dódó too, pi dódó pyu yoo mye yinté dé, gha kópu yi mênê daa ya yédi. Myenté, dini ghi n:ii ngê kâadî ndîi dpî kee, tēpê wêdêwêdê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a

kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê nkali ndîi dpî m:uu ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yópu ngê nkali ntee dpo y:oo, yoo u ngwo dpî dódó, yi yéli mye yinté dé, yoo dpî dódó t:oo. Chóó Lémi ngê daawa kn:aadi, mgîdî ndîi vy:o wa kée té. ¹⁸ A chaa nyédi, yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo. Pi kamî yoo dpî dódó t:oo, n:ii yoo yoo dono yi vy:o da pwii dmi, Yesu u yoo vy:o dê ghê dmi. Dono kópuni yi nuw:o nêdê a pyede, daa kwódu yé kópu ngê dê pyódu t:oo. ¹⁹ Pi kamî knî ye yipu, Dêêpî kópu dyuu u mbwa k:oo nmo pw:iipw:ii nmyo, ngmênê dono u mbwa k:oo yi chóó a wee, mu kópu u dîy:o doo u ntâa dono u wépi d:uudpî pwaa ngmê, dye ghi yintómu a dono nyédi. ^{l20} Yélini dpî dódó t:oo, dono dpo pyw:ee ngmê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ka mwiye a kélîmî mbê dniye, yi Mbwámê ngê pyodo, mgîdî u yoo yi dono vy:o a y:ee too, ngmênê ala ngwo yi dono ngê maa mgîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu. ^{m21} Wunê yi kpadakpada pê têtê, mu kópu u dîy:o maa mb:aa yi lama dêpwo ya. Ala ngwo yi kpadakpada ndîi ngê dê pyódu, mu kópu u dîy:o nmî Lémi u dêêpî kópu dyuu u wépi dê pwaa ngmê. ²² Lukwe dîy:o yi dono knî ye maa diyé dmi. W:âa ntee tpile ngê dê pyaa dmi. Ntini n:ii w:âa ngê dpî kwada kwolo, myombó moo diyé, moon:aa ma. Myenté mbwêmê. Tupwóni p:uu a t:a, doo u ntâa daanyi ghodo, u mgî lêê u kwo moon:aa kudu. ⁿ

Mbóó dyámê ndê ngê u ngwo wa ma dê

3 A tîdê mbwó yoo, pwepwee pee n:ii mwiye nmye nê dy:âa ngê, alani mye yinté. Nmyi nuw:o wátiwáti u l:êê dîy:o d:a d:êê dê. ² Kópuni Chóó Lémi

j2:11 Njuda 1:9 **k2:15** Num 22 **l2:19** Njon 8:34; Lóma 6:16-17

m2:20 Mát 12:43-45; 26:24; Hipîlu 6:4-6 **n2:22** Prov 26:11

u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, nmye mēyed:a vyîlî té. Nmî Lémi u dêêpî kópu nmyi dyépi knî y:oo n:ii nmye mî vyi ngópu, nmye mēyed:a vyîlî. ³Mwiyémwiyé ala kópu nmyi lama choo a ya, dini ghi n:ii ngê kuwókuwó wéni daa kēmakēma adî dyimēdyimê, yoo dono ngmēwa chaa, yi chóó yi pono adnyi vyápê, adnyi nkwtinkwiti nmyo, ⁴nmyewo, Nmyi lémi Yesu ngê yepê, Mu dini ghi ngê wamênî diyé. Nmyewo, Angênê yi pini. Nmyewo, Nmî pye mî yoo wunê mwo a pw:oo dniye, ngmênê yi pini doongê diyé wo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, tpile yintómu ntee munté muka tóó. Nmyewo, Yi pini mēdaawa a diyé. ⁵A tidê mbwó yoo, n:ii dé yinté a nuw:o té, Nówa u danēmbum yi mbodo kn:ââ vyuwó dê yé ngmê, p:uu daa nuw:o té. Nmî lama ka tóó, mwiyémwiyé dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópu yi vvyu, dyámê pê l:âmo ngê, mbóó mye l:âmo ngê. Ntii mwada y:i nuwo, dyámê a kmungo. ⁶U kuwó dini ghi ngê ntii mēdê diyédiyé kwólu, yoo dono dyênê too, yi tpile mye dyênê too. ⁷Ngmênê Chóó Lémi ngê wo ngmê ngmídi ngê, wéni n:ii ngê kópu m:uu wa a vyi, yi ngwo ndê ngê mbóó dyámê wa ma dê. Yi wéni ngê yoo dono wa kóté kalê té, amye kpada té. [†]

⁸A tidê mbwó yoo, nangê vyi, Nmî Lémi ngê mgî da puwâ. Ala kópu nmyi lama kídangê kuwo, nmî Lémi ka m:ââ yono yono y:a daa dye ghi daadîi, ngmênê u kwo wo ngmídi. ⁹K:omo tpile yoo woni yi nuw:o alanté a pyede, apu, Nmî Lémi ngê mgî da puwâ, kēma wa a diyé, ngmênê mgî daawa a puwâ, a t:âât:ââ nmyo, u yi u ngwo daa kwo, Ghêlî nî dyênê té. Dye ghi ka dówodówo, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu knî y:oo yi

dono a kuwo téne, a yoo vy:o ghê dniye. ^t

¹⁰Pi doo u lama kpáapi ntee dpî t:aa, nmî Lémi u wo yinté wa d:ii. Yi wéni ngê dnye ndîi vy:o mbóó anyi wa pwiyé, tpileni mbóó p:uu a wee, ndê ngê wa ma té, dyámê mbêmê tpile yintómu wamye ma té. ¹¹Yi tpile yilî yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi yi p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi mu ngmídi p:uu dny:oo kwo. ¹²Chóó Lémi u wo nuw:o ngmídi mbêmê dmyinê t:âât:ââ, pi yilî knî ye u pi dmyinê:aa tpapê, u yoo vy:o paa ghê dniye, yi wéni lîmîlîmî ngê u ngwo paa dyimê we. Yi wéni ngê ndê ngê mbóó dyámê wa ma dê, tpile yilî yintómu wa nkîl:a dmi, ¹³ngmênê Chóó Lémi ngê kópuni a vvyu, yi kópu mbêmê mbóó dyámê kamî dê nmo t:âât:ââ dê, yoo mb:aa kwéli adnyin:aa kwo.

¹⁴A tidê mbwó yoo, yi wéni ghêlî doongê dyimê wo, mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, dyâape nmyi p:uu kîngmê ya. Nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, mb:aamb:aa ngê nmye paa taa we. ¹⁵Nmyi lama choo ya, nmî Lémi ngê dye ghi a dówodówo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Pi yilî a yoo vy:o paa ghê dniye. Nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê nmî mbwó Póól ngê vyîlo yi kópu nmye yedê d:êê ngê. ¹⁶U pweepwee pee yedê yi kópu knî yi p:uu u mo kópu nmye dêpê d:êê ngê. U pweepwee pee knî yi yedê kópu woni knî yi wopwe dpodo ndîi ngê nmye dpî pyaa dmi, ngmênê pi ngê kîngê dóó nmyo. Yélini yi ndiye daa ndîi, n:ii knî y:oo maa dpî kn:aadi ngmê, Póól u kópu dé dpo kp:aa t:oo, ngmênê yi kakêmbê chámêchámê tédê kn:aa kópu knî y:i ngmêdpî kaa ngmê. Chóó Lémi u Puku yedê kópu dyuu yinté u mo ngê

⁹3:3 1 Tim 4:1; Njuda 1:17-18 ^P3:5 Gen 1:2,6-9 ⁹3:6 Gen 7:11-23

[†]3:7 1 Kódin 3:13 ^s3:8 Psalm 90:4 ^t3:9 1 Tim 2:4 ^u3:10 Mát 24:43-44

^v3:15 Lóma 2:4; 10:21

myoo pyódu t:oo, yoo kn:aa máádi p:uu
u ngwo dpî kaa t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o
Chóó Lémi ngê wa dyênê té. ^w

¹⁷ A tídê mbwó yoo, yi kópu p:uu nmyi
ng:aa dmi yed:a t:oo, nmye mb:aamb:aa
ngê dmyina a vyuwo. N:ii kní y:oo nmî
Lémi u kópu dyuu dnyinté a cháâchââ

tumo, kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi
p:uu kîngê kaa nmyo. ¹⁸Nmî Lémi Yesu
Kédisu p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mb-
wámê ngê pyodo, yinê choo a ngêêpî
nmyo. Chaa kîgha koo, u chaa kîgha
daanmî yé.

Wu u dí.

1 NJON

Pini n:ii ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u pi Njon, Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi ngmê. Dini ghi n:ii ngê pi vy:ee ngê doo ya, ala pweepwee u ngwo d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê.

Pi ngmê knî y:oo yi yéli kn:aa máádi p:uu dnye kapí dé, yipu, Doo u ntââ Chóó Lémi Tp:oo pi ngê daapí pyodo. Yipu, Chóó Lémi mupwo d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dê, dono yi p:uu daa t:a. Yipu, Dyámê u kópu dé dono dé, dyámê mbêmê tpémi mye dono dé. Yipu, Doo u ntââ Chóó Lémi Tp:oo pi ngê daapí pyodo. Yipu, Yesu pi ntee pini, dini ghi n:ii ngê Njon Baptist ngê mbápitísím kwólu, yi ngwo Chóó Lémi Tp:oo Yesu p:uu kele, yipu, Yesu ghêlí daa vya ngópu, Chóó Lémi Tp:oo ngê mwiyé a kuwo ngê. K:omodanê kópu pi knî ye yidnyimo tpapê. Myenté k:omodanê kópu ye m:uu dnyimo tpapê, yipu, K:omo tpile Yesu u yoo adnyi dono, ó daadnyi dono, u kópu daa tóó.

Njon ngê yoo yi wátiwáti u l:êê díy:o ala pweepwee pee u ngwo d:êê ngê.

Kêlí Pini p:uu kópu dyuu

1 Nmî Kêlí Pini p:uu nmye nmînê d:êê té, pini n:ii ghê njini u kn:ââ. Mwiyé mwiyé dini ghi ngê yi pini doo a ya, nmî dye ghi ngê u kwo nmee a ng:aa, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu, nmî kêê dmi p:uu my:oo yó. ^{x2} Yi ghéni kn:ââ nmî Mî k:ii nipi dpímo a ya, myenté chedê ngê daawa pyódu. Dini ghi n:ii ngê pi ngê pyodo, nmî módu. Yi kópu u l:êê díy:o u pi ntênê nmye nmo tpapê ngê, dpíno k:omodanê té. ^{y3} Pini n:ii nmî módu, kópuni u kwo nmo ny:ee too, nmye vyílo yinmo tpapê too, mu

kópu u díy:o nmî nuw:o dmi ntee a tóó, nmyi nuw:o dmi yinté myedny:oo a ya. Nmî Mî mupwo Yesu Kédisu yi k:ii ngmidi ngê ntee nmo pyede, u yi nmo a kwo, Yi k:ii ngmidi ngê yinté myedmyinê a ya. ⁴ Nmye nmînê d:êê té, mu kópu u díy:o w:aa pêdê pyw:ee yó, myenté myepono pyw:oo.

W:êênî paa

⁵ Ala kópu dyuu nmî Lémi u kwo nmo ny:ee too, nmye vyílo yinmo tpapê too, Chóó Lémi kââdí ntee tpile ye tóó, mgídí knî p:uu daangma a t:a. ^{z6} Ala kópu anmî tpapê knomomê, Nmî Mî k:ii ngmidi ngê nmo pyede, ngmênê mgídí vy:o anmî m:ii knomomê, ye anmî k:omodanê, daa nmî Mî u pono anmî vyápê. ^{a7} Nmî Mî w:êênî ntee a tóó, w:êênî yinté anmî m:ii knomomê, ye u k:ii ngmidi ngê anmî ya, u yoo knî yi k:ii ngmidi ngê amyenmî ya, Tp:oo Yesu u wêê ngê nmî dono yilí yintómu dpí ghêê té.

⁸ Ala kópu anmî tpapê knomomê, Dono nmî mênê daa tóó, ye nmî chóó nmî nuw:o knî y:oo adnyi dódó nmo, nmî Mî u ndê kópu dyuu nmî mênê daadnyi ya. ⁹ Ngmênê nmî dono yilí yi yuu dmi nmî Mî ka anmo y:ee knomomê, daawa dódó nmo, kópu mb:aa nmo angmê d:uu, nmî dono yilí u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té, wa ghêê nmo, kamí ngê wa pyódu nmo. ¹⁰ N:ii ngê dpo, Dono d:ongmê d:uu ngê, yi pini ngê nmî Mî u kópu dyuu dpí vy:a, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê dpo, Pi yintómu a dono nyédi. Yi pini u mênê nmî Mî u kópu dyuu daa ya nyédi.

Yesu Kédisu nmî Mbwámê

2 A tp:ee yoo, nmye nînê d:êê, mu kópu u díy:o dono kópu daangmêpaa d:uu yó, ngmênê dono ngmanmî d:uu

^{x1:1} Njon 1:1-4 ^{y1:2} Njon 1:14 ^{z1:5} 1 Tim 6:16; Njems 1:17

^{a1:6} 1 Njon 2:4

knomomê, Yesu Kédisu ngê nmî Mî ka amî kwódu nmo, kwowo, Nangê kpada té, ^{b2}yi yikî dmi a pwo ghay wo. A tp:ee yoo, Yesu Kédisu ngê chóó dono daangmê d:uu ngê, ngmênê nmî dono yintómu yi l:êê díy:o pwene. Daa nmî mo nmî l:êê díy:o pwene, ngmênê pi yintómu yi l:êê díy:o mye pwene. ^c

³Nmî Mî ka anmî ng:aa knomomê, ye ala kópu nmî lama ntênê wa yââ, Nmî Mî nmî lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o nmo wee. ⁴N:i ngê dpî vyi, Nmî Mî a lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o n:aa kwo, ngmênê yi pini u kwo daa ng:aa yédi, yi pini k:omodanê pyu, ndê kópu dyuu u mênê daa ya nyédi. ^{d5}N:i u kópu dyuu ka adî ng:aa, vyílo yi pini nódo nmî Mî nuu ghi d:ud:umbiy:e a tóó. Yi kópu mbêmê nmî lama dpî yââ, nmî Mî k:i ngmîdi ngê nmo pyede. ^{e6}N:i ngê dê vyi knomomê, nmî Mî k:i ngmîdi ngê nye tóó mo, Tp:oo Yesu Kédisu ntee doo a m:i, yi pini yinté myechoo m:i. ^f

Dêêpî Kópu kamî

⁷A tp:ee yoo, daa dêêpî kópu kamî nmye yinîné d:êêd:êê, ngmênê dêêpî kópu mbwee. Dini ghi n:i ngê Yesu u yoo vy:o wunê nmyinê ghê dniye, yi dêêpî kópu yi ngwo nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. ⁸Ngmênê yi dêêpî kópu kamî ngê mo tóó. Yesu Kédisu ngê yi dêêpî kópu nmî ngópu ntênê dpîmo a cháachââ, yinté my:ee cháachââ ngmê. Mgîdí machedê ngê ka pyodopyodo, pywápê ndêndê wunê ka dnyednye. ^h

⁹N:i ngê dpo, Pywápê u wuu n:aa m:i, ngmênê u mbwó u kwo a diya yédi, yi pini mgîdí vy:o mo m:i. ¹⁰N:i nódo u mbwó u nuu ghi a ya yédi, yi pini py-

wápê u wuu a tóó, pi d:uudpo lvêêdí. ^{j11}Ngmênê n:i ka u mbwó a diya yédi, yi pini mgîdí vy:o a kwo, mgîdí vy:o mye m:i. Doo u lama a paa yédi, ngmênê u kwo, Ló y:i n:aa lêpî, mu kópu u díy:o mgîdí ngê ngwolo dê dpî dyênê dê. ^k

¹²Tp:ee dmââdîma, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî Mî ngê nmyi dono yilî u kuwó kéé too. ¹³Mââwe yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o pini n:i dye ghi yintómu doo a ya, nmyi lama a tóó. Pi lvulu yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o dpodombiy:e nmyi ghê dniye, Setan nmyi yi yodo u maknopwo nmyi yé ngópu.

¹⁴Tp:ee dmââdîma, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o nmî Mî nmyi lama a tóó. Mââwe yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o pini n:i dye ghi yintómu doo a ya, nmyi lama a tóó. Pi lvulu yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o nmyo wêdêwêdê dé, nmî Mî u kópu dyuu nmyi mênê a kwo, Setan nmyi yi yodo u maknopwo nmyi yé ngópu.

¹⁵Dyámê nangê kâpu, dyámê u tpile knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi kîngê kwo. Dyámê anmyinê kâpu knomomê, nmî Mî u nuu ghi nmyi nódo daadí ya, ^{m16}mu kópu u díy:o nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo kwo, dyámê mbêmê kídny-ingê kwo. Yélini yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee, nuw:o dono u pono a vyápê nyédi, tpileni dpî m:uu ngmê, yi tpile u yi y:e a kwo yédi, dyámê u tpile dé dpo kâpu tumo. Yinté lémi ghi nmî Mî ka d:uungmêdpo ndê, dyámê mbêmê pi knî y:oo yi chóó dpî néti t:oo. ¹⁷Pi knî y:oo tpileni yilî yi yi dmi a kwo, chedê ngê wa pyaa dmi, dyámê pê chedê ngê

^{b2:1} Hipîlu 9:24 ^{c2:2} Lóma 3:25; Njon 1:29; 11:52 ^{d2:4} 1 Njon 1:6,8 ^{e2:5}

Njon 14:21,23; 1 Njon 4:12,17; 5:3 ^{f2:6} Njon 13:15 ^{g2:7} 2 Njon 1:5-6

^{h2:8} Njon 1:9; Lóma 13:12 ^{i2:9} 1 Njon 3:10,15; 4:20 ^{j2:10} Lóma 14:13

^{k2:11} Njon 12:35 ^{l2:12} 1 Kódin 6:11 ^{m2:15} Lóma 8:7; Njems 4:4

amye pyódu, ngmênê n:ii nmî Mî u pono adî vyápê, chedê ngê daawa pyódu. ⁿ

Pini n:ii Yesu Kédisu p:uu adî d:uu

¹⁸A tp:ee yoo, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê. Ala kópu wunê nmyinê ny:ee ngópu, Dîyo pi ngmê Yesu Kédisu p:uu adî d:uu. Yi kópu ala ngwo kêdê pyódu, pi yilî Yesu Kédisu p:uu ka d:uu té. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê. ^{o19}Yi yéli k:omo ngê nmî yoo vy:o ghê dniye, u kuwó dini ghi ngê mê pwii dniye. Nmî yoo vy:o ntênê wodnye kwo, ye nmî vy:o pê wee, ngmênê a kuwo nmoo, ntênê u ngwo nmo w:ee ngê, nmîmo, Daa nmî yoo vy:o yéli. ^p

²⁰Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi mênê a yó, u ndê kópu dyuu nmyi lama u ngwo a yaa wo. ²¹Nangê vyi, Nê nmo wunê d:êê, mu kópu u dîy:o ndê kópu dyuu nmî lama daa kwo. Kêle, ndê kópu dyuu nmyi lama wunê kwo, myenté ala kópu nmyi lama kîyedê tóó, k:omodanê kópu u kn:ââ ndê kópu dyuu p:uu dèdèngmê kwo.

²²N:ii ngê ala kópu a tpapê ngê, Yesu daa Chóó Lémi Tp:oo, yi pini k:omodanê pyu, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi, Yesu ka kpeme dpî yââ, u mî Chóó Lémi ka kpeme myoo yââ. ^{q23}N:ii ngê Yesu dpî mb:ii, u mî Chóó Lémi myoo mb:ii. N:ii ngê Yesu a cháâchââ ngê, u mî Chóó Lémi mye cháâchââ ngê. ^r

²⁴Nmî Lémi p:uu kópuni mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, yi kópu p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, nangê ngmêê. Yi kópu daanmyinê ngmêê knomomê, ye dye ghi yintómu nmî Mî k:ii ngmidi

ngê anmyi ya, Tp:oo u k:ii ngmidi ngê amyenmyi ya. ²⁵Kópuni u pi wunê nmo a vyu, daawa dóó nmo, yi kópu ntênê wa d:uu, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ^s

²⁶N:ii knî y:oo kn:aa máadi p:uu a kapî nmyoo, yi kópu yi yéli yi l:êê dîy:o nmye d:a d:êê. ²⁷Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi mênê a yó. Yi ghéni dmi ngê kópu yilî yintómu yi p:uu a ndiye kîgha nmyoo, doo u ntââ pi ngmê ngê mēdaadi ndiye kîgha nmyo. Yi ghéni dmi ngê ndê kópu nmye ye tpapê too, k:omodanê kópu nmye daangmêwa vyi. U kwo dmyinê ng:aa, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê dmyinê ya. ^t

²⁸Nyââ, a tp:ee yoo, u k:ii ngmidi ngê dmyinê ya, mu kópu u dîy:o wéni n:ii ngê wa a diyé, u kwo daapîdmyi nkîngê, mywene nmye myedaapaa ghê we. ^{u29}Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu Kédisu p:uu dono daangma a t:a. Ala kópu nmyi lama myechoo a ya, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, yi pini nmî Mî tp:oo ngê mye tóó. ^v

Chóó Lémi tp:oomódó tp:oomââ yoo

3 Ndîi kópu ngma ala. Nmî Mî nódó nmî nuu ghi dmi ntênê wunê tóó, u l:êê dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, u pi nmî p:uu t:ângo. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo daa myeme nmoo, nmî Mî yi lama myedaa tóó. ^{w2}A tidê mbwó yoo, nmî Mî ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, ngmênê nmî lama daa tóó, mu dini ghi ngê lónté pini ngê anmîn:aa ya. Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê wa a diyé, yinté pini ngê anm:uu pyaa dmi, mu kópu u dîy:o yi ngwo ntênê anm:uu m:uu. ^{x3}Yéli ni yi k:ii

ⁿ2:17 Mát 7:21 ^o2:18 Mát 24:5,24; 2 Njon 1:7 ^p2:19 Dpodo 20:30

^q2:22 Mát 10:32-33; 1 Njon 4:3; 2 Njon 1:7 ^r2:23 Mát 10:32-33; Njon 5:23; 2

Njon 1:9 ^s2:25 Njon 3:15; 6:40 ^t2:27 Njon 14:26 ^u2:28 1 Njon 4:17

^v2:29 1 Njon 3:10 ^w3:1 Njon 1:12-13; 16:3 ^x3:2 2 Kódin 3:18; Pilipay 3:21

yi kópu nmî lama a tóó, nmî nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu a wee. Dono ntee p:uu daa t:a, yinté nmî p:uu kîngmê ya.

⁴N:ii a dono yédi, yi pini nmî Mî p:uu a d:uu yédi, u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ ngê. ⁵Nmyi lama kîyedê tóó, Yesu Kédisu pi ngê pyodo, nmî dono chedêchedê u l:êê dîy:o. Nmyi lama mye tóó, chók u dono daa tóó. ⁶Yélini yi k:ii Yesu u k:ii ngmidi ngê nmo pyede, dpîno dono nyédi, ngmênê n:ii a dono yédi, yi pini ngê nmî Lémi doongê módu, u lama myedaa tóó. ^z

⁷A tp:ee yoo, pi ngê kîngê dóó nmyo. Yesu Kédisu nmî Mî ka pi mb:aa ngê ntee a tóó, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, vyílo yi pini pi mb:aa ngê u kwo a ya yédi. ⁸Pini n:ii a dono yédi, yi pini Setan u pono a vyápê yédi. Mwiyémiwiyé dini ghi ngê Setan ngê dono u kn:ââ a chópu, ala ngwo yinté mye dono. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî Tp:oo dyámê mbêmê a loo, u yi u ngwo doo kwo, Setan u némi nî dyênê, yélini dyênê ngê, m:aa l:âmo té. ^b

⁹Chók Lémi ngê n:ii tp:oo módó tp:oo mââ ngê dpî pyódu, mēdaa dono yédi, mu kópu u dîy:o kamî ngê dpî pyódu. U mî Chók Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê dpî pyódu, doo u ntââ mēdaadî dono. ¹⁰Chók Lémi u yoo, Setan u yoo, yi myeme alanté. Pini n:ii nódo u tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, myenté kópu mb:aa daa d:uud:uu too, yi pini daa Chók Lémi u yoo vy:o pini ngmê.

Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

¹¹Kópuni mwiyémiwiyé nmyinê ny:ee ngópu, alanté a tóó, Nmî nuu ghi dmi

numo nódo dny:oo ya. ^{d12}Doo u ntââ Keen ntee pini ngê daanmî ya. Yi pini Setan u pono doo a vyápê, u mbwó u ngwo a vyâ. Nmyinê nmye lukwe dîy:o a vyâ? Mu kópu u dîy:o Keen ngê kópu dono yilî dpîmo a d:uud:uu, u mbwó ngê kópu mb:aa yilî dpîmo a d:uud:uu. ^e

¹³A tîdê mbwó yoo, mgîdî u yoo nmyi p:uu adnyi d:uu knomomê, yi kópu nmyi nyepênyepê u kópu ngê kîngê pyódu. ^{f14}Pwopwo u maa nmo kuwo ngê, ghê kamî u maa p:uu nmî ghê dniye. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, pwopwo u maa p:uu mo kwo. ^{g15}Pini n:ii ka u mbwó a diya yédi, Chók Lémi ka ngmênê u kwo yi pini ngê u mbwó wunê dê vy:a. Nmyi lama kîyedê tóó, N:ii ngê pi dpî vy:a, ghê kamî u mênê daa ya yédi. ^{h16}Yesu Kédisu ngê chókochók u ghê a y:ângo, nmî l:êê dîy:o pwene, nmî lama u ngwo yaa wo, Nmî nuu ghi dmi ndêndê ngê nódo a tóó. Nmo mye ntee dé, nmî tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo dny:oo ya. Daa nmî chók nmî kópu knî yi p:uu nuw:o kmêle, nmî tîdê mbwó knî ye vuywo kmêle. ⁱ¹⁷Pi ngmê, u nté ndapî u ntââ mbêmê adî ya, u mbwó doo u ntââ mbêmê adî ya, ngmênê yi pini ka u mbwó daawa ch:anê knomomê, doo u ntââ yi pini ngê daawa vyi, Nmî nuu ghi dmi Chók Lémi nódo ntee wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté a nódo mye tóó. ^{j18}A tp:ee yoo, Nmyi komo ngê noko módó namê mbumu, ngmênê yi kópu ndêndê ngê dmyinê d:uud:uu, pi knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vuywo.

^{y3:5} 2 Kódin 5:21; ¹ Pita 2:22-24 ^{z3:6} Lóma 6:1-2,14 ^{a3:7} 1 Njon 2:29

^{b3:8} Njon 8:44 ^{c3:9} 1 Njon 5:18 ^{d3:11} Njon 13:34-35 ^{e3:12} Gen 4:8

^{f3:13} Njon 15:18-19; Mát 5:11-12 ^{g3:14} 1 Njon 2:11 ^{h3:15} Mát 5:21-22

^{i3:16} Njon 13:1; ¹ Tes 2:8 ^{j3:17} Deut 15:7; Njems 2:15-16

Nmî Mî k:iî ngmîdi ngê pyodopyodo

¹⁹Pi knî ye mb:aamb:aa ngê anmî vuywo knomomê, ye nmî lama u ngwo wa yâa, Pini n:iî Pi Ndêndê, u pono nmo vyápê té. Yi kópu u l:êê díy:o nmî Mî u ngîma daanmîn:aa nkîngê. ²⁰Ngmênê nmî l:êê ghi dmi nmîno nmo dono ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mî ka d:ud:umbiy:e dono ngê adnyi ya, mu kópu u díy:o nmî kópu yilî yintómu u lama dé. ²¹A tîdê mbwó yoo, nmî l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mî ngîma daanmîn:aa nkîngê. ²²Kópuni u kwo nmo dmyinê too, nmî l:êê díy:o wunê d:uud:uu too, mu kópu u díy:o u dnye nmo nyêmi ngê, u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. ^{k23}Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo alanté dny:oo ya, a tp:ee Yesu Kédisu ka dny:oo kêlîmî, yi nuu ghi dmi numo nódó myedny:oo ya. Yi kópu nmo a vuy, yinté d:uud:uu koo. ¹²⁴N:iî ngê nmî Mî u kópu dyuu a cháâcháâ too, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, nmî Mî yi pini p:uu mye ya yédi. Nmî lama a tóó, Nmî p:uu a t:a, mu kópu u díy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. ^m

Ghê dmi myeme u kópu dyuu

4 A tîdê mbwó yoo, pi knî ye módó namê kêlîmî, ngmênê dmyinê myeme dé. Ghê dmi n:iî mbêmê nmye a mbumu nyédi, myedmyinê myeme dé, mu kópu u díy:o pi yilî knî y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê a kapî ngópu. Yi yéli daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu nyédi, kn:aa ghéni dmi mbêmê a mbumu nyédi. ⁿ²Ala kópu mbêmê dmyinê myeme dé. N:iî ngê choo tpapê knomomê, Nmî Mî Tp:oo Yesu Kédisu ndêndê ngê pi ntee

pi ngê pyodo, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi, ^{o3}ngmênê n:iî ngê yi kópu Yesu p:uu d:uudpî vyi, yi pini daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi. Ghéni dmi n:iî mbêmê a mbumu yédi, yi ghéni dmi Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi. Yi kópu u pi wunê nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Díyo wa t:aa. Ala ngwo nmî vy:o wunê ka m:iî. ^p

⁴A tp:ee yoo, nmyo nmî Mî u yoo ndêndê, yi yéli yi pwo nmyi lee dniye, mu kópu u díy:o ghéni dmi n:iî nmyi mênê a tóó, u wêdêwêdê ndîf, wo yéli yi mênê n:iî a tóó, têdê. ⁵Dyámê u kópu knî yi p:uu a mbumu nyédi, yoo ye dpî ng:aa mbê dmi, mu kópu u díy:o yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. ^{q6}Ngmênê nmo nmî Mî u yoo. N:iî u lama nmî Mî a tóó, nmo wunê ng:aa yédi. N:iî u lama nmî Mî daa tóó, nmo dêwunê ng:aa yédi. Yi kópu knî yi mbêmê ghê dmi dê nmo myeme doo, woni ndê kópu dé yi ghéni dmi, woni k:omodanê kópu dé yi ghéni dmi. ^r

Nmî Mî nódó nmî nuu ghi dmi a tóó

⁷A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê vyílo yi kópu u yi u ngwo ye kwo. Pini n:iî nódó yoo yi nuu ghi dmi a tóó, nmî Mî tp:oo ngê dpî pyódu, nmî Mî u lama a ya yédi, nmî Mî wunê nj:iî ngê. ⁸Pini n:iî nódó yoo yi nuu ghi dmi daa ya yédi, yi pini u lama nmî Mî daa tóó, nmî Mî dêwunê nj:iî ngê, mu kópu u díy:o nmî Mî nódó nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó. ⁹Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódó ntênê a tóó, mu kópu u díy:o chóó Tp:oo mu ngmîdi dyámê mbêmê a dy:ââ ngê, ghê kamî nmo yinê mînê kpo. ^{s10}Nmî Mî nuu ghi nmî nódó

^{k3:22} Mát 21:22 ^{l3:23} Njon 6:29; 13:34 ^{m3:24} Lóma 8:9

^{n4:1} Mát 24:11 ^{o4:2} 1 Kódin 12:3 ^{p4:3} 2 Njon 1:7 ^{q4:5} Njon 15:19

^{r4:6} Njon 8:47 ^{s4:9} Njon 3:16

dnyinté a tóó, ngmênê nmî nuu ghi dmi u nódó ntênê a tóó, Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî yikî dmi u pwo ghay wo. ^t

¹¹ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódó dnyinté daa tóó, nmî nuu ghi dmi numo nódó yinté myedny:oo ya.

^{u12} Pi ngmê ngê nmî Mî doo u kpêê, ngmênê nmî nuu ghi dmi numo nódó adî ya knomomê, ye nmî Mî nmî p:uu adî ya, u nuu ghi nmî nódó ntênê adî ya. ^v

¹³ Nmî lama a tóó, Nmî Mî p:uu nmo pyede, myenté nmî p:uu mye t:a, mu kópu u dîy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo.

^{w14} Myenté pi yintómu yi l:êê dîy:o Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî Mbwmê ngê a pyódu ngê. Yi pini nmî chóó nmî módu, pi knî ye u pi u ngwo nmo tpapê ngê.

^{x15} N:ii ngê dpo, Yesu nmî Mî Tp:oo, yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi, myenté nmî Mî p:uu yi pini mye ya yédi. ¹⁶ Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódó a tóó. Yi kópu p:uu nmî nuw:o dmi a kwo.

Pini n:ii nódó yoo yi nuu ghi dmi adî ya, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, myenté yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi. ^{y17} Pini n:ii ntênê yinté a tóó, kuwókuwó wéni ngê u kóté kîgha tédê daadî nkîngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ntee a tóó, dyámê mbêmê yinté myeno pyede. ¹⁸ Nyââ, pini n:ii nódó yoo yi nuu ghi dmi a tóó, doo u ntââ daadî nkîngê. Pini n:ii nmî Mî ka a nkîngê yédi, yi pini nódó yoo yi nuu ghi dmi dnyinté a tóó, u kpadakpada p:uu a nuw:o yédi.

¹⁹ Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî nódó nmî nuu ghi dmi mwiyé doo a ya. ^{z20} Pini n:ii ngê dê vyi knomomê, Nmî Mî nuu ghi a nódó a tóó, ngmênê yi pini ka u mbwó adî diya, yi pini k:omodanê pyu. U mbwó u nuu ghi nódó daadî ya knomomê, pini

n:ii u kpêê, ye nmî Mî u nuu ghi nódó angénté amaa ya, pini n:ii doo u kpêê?

²¹ Yesu Kédisu ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, N:ii nódó nmî Mî nuu ghi a tóó, u mbwó nuu ghi nódó myechoo ya. ^a

Setan u wépi pwapi

5 Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo. Pini n:ii yi kópu ka a kélîmî, Chóó Lémi tp:oo ngê myoo pyódu. N:ii nódó nmî Mî nuu ghi a ya yédi, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nódó mye ya yédi. ² Nmî lama a tóó, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódó a tóó, u kwo nmo ng:aa nyédi.

³ Nyââ, Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódó ntênê adî ya knomomê, ye u dêêpî kópu dyuu anmî cháâcháâ. U dêêpî kópu dyuu nmo daa dîngîdîngî, ^{b4} mu kópu u dîy:o yélini yi k:ii Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmo pyede, u ntââ mbêmê nmo pyede, Setan u wépi u ngwo nmo pwapi ngê. Dononi u pi nmo adî tpapê, daanmî d:uud:uu, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka nmo kélîmî té. ^{c5} Pi ngê Setan u wépi módó d:uudpî puwâ, ngmênê pini n:ii u lama a tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, yi pini u ntââ Setan u wépi dpî puwâ. ^d

Yesu Kédisu ka kélîmî

⁶ Yesu Kédisu dyámê mbêmê a loo, kópu u mti p:uu miyó kele, mbwaa ngê mbápitísîm kalê ngópu, u vyee tédê wêe p:uu pwii wo. Nyââ, doo u mbápitísîm kîgha u l:êê dîy:o u mo a loo, ngmênê u vyee u l:êê dîy:o myedê loo. Chóó u Ghê Dmi ngê yi kópu ndê kópu ngê

^t4:10 Lóma 5:8-10 ^u4:11 Mát 18:33 ^v4:12 Njon 1:18

^w4:13 2 Kódin 1:21-22 ^x4:14 Njon 3:17 ^y4:16 Njon 6:69

^z4:19 1 Njon 4:10 ^a4:21 Mát 5:44-45; Mak 12:29-31

^b5:3 Njon 14:15,23-24; Mát 11:30 ^c5:4 Njon 16:33 ^d5:5 Lóma 8:37

nmo dpî pyódu, doo u ntâa daawa dóo nmo. ^{e7}Kópu pyile knî yi mbêmê Yesu nmo myeme ngê, ^{f8}Chóó Lémi u Ghê Dmi ngmê, u mbáptisím kîgha myomo, u vyee tédê wêê n:ii p:uu pwii wo, pyolo. Yi kópu pyile knî yi nt:u mu ngmídi, Yesu Kédisu ndêndê ngê Chóó Lémi Tp:oo. ⁹Yi kópu pyile knî nmî Mî ngê Tp:oo p:uu nmo wunê tpaê too, k:omodanê kópu yi p:uu daangma a t:a. Pi knî ye ntee nmo kêlímî nyédi, nmî Mî u kópu dyuu ka yinté myedmyinê kêlímî. ^{g10}Pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo ka a kêlímî, yi kópu pyile knî yi p:uu a nuw:o yédi. Pini n:ii Chóó Lémi u kópu dyuu ka daa kêlímî, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu dpî vy:a, kópuni Chóó Lémi ngê Tp:oo p:uu a vyi too, yi pini yi kópu ka daa kêlímî yédi. ^{h11}Yi kópu u nt:u kópu ala, Chóó Lémi ngê Tp:oo ka a kââdi nmoo, ghê kamî nmo a kpo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ¹²Pini n:ii u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu a kwo, yi pini ngê ghê kamî dpo pyw:oo. Pini n:ii u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu daa kwo, ghê kamî d:uudpo pyw:oo. ⁱ

Ghê kamî, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu

¹³A tîdê mbwó yoo, yi kópu dyuu nmye d:a d:êê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi Tp:oo ka nmye kêlímî té. U ya a nga a kwo, Nmyi lama a yaa we, Ghê kamî wunê nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. ^{j14}Nmî lama ka tóó, nmî Mî ka u nuu u kópu n:ii u

kwo anmî dmyinê, nmî ngêpê dmi wa a ny:oo, yi kópu wa a d:uu. ^{k15}Nyââ, pini n:ii u pono a vyápê, kópuni u kwo dpî dmyinê, nmî lama ka tóó, u ngêpê dpo ny:oo, yi kópu dpî d:uu.

¹⁶A tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê dono nmyi ngópu angmê d:uu knomomê, u l:êê dîy:o dmyinê ngêpê, nmî Mî ngê ghê kamî u kwo paa y:ee ngê. Pini n:ii nmî Mî ka kpeme dpî yââ, yi pini maa dono p:uu a kwo, máádi n:ii u dí ndiya. Daa yinté pini p:uu nmye nîné danê. Yinté pini u dono u l:êê dîy:o namê ngêpê. Nmî Mî ka daawa diyé knomomê, ye doo u ntâa u dono chedê ngê daawa pyódu. ¹⁷Dono kópu yintómu kn:aadi te u kópu dé, ngmênê kn:aadi te kópu woni knî yi l:êê dîy:o nmî Mî pi ka kpeme d:uudpî yââ. ¹⁸Nmî lama ka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi tp:oo ngê a ya yédi, daa dono yédi, mu kópu u dîy:o nmî Mî Tp:oo u kwo wunê vyuwó yédi, doo u ntâa Setan ngê daawa dyênê. ^m

¹⁹Nmî lama ka tóó, Nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo, ngmênê Setan ngê mgídi u yoo a mbêpê kîgha too.

²⁰Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi Tp:oo nmo a loo, u Mî nmî nuwo yinê mî kwólu, pini n:ii Yâpwo Ndêndê. Nyââ, Yâpwo Ndêndê p:uu nmo pyede, myenté Tp:oo Yesu Kédisu p:uu myino pyede. Yi pini Yâpwo Ndêndê, mye ghê kamî u kn:ââ. ⁿ

²¹A tp:ee yoo, nmyi nuw:o dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu kîngê kwo.

Wu u dí. ^o

^e5:6 Njon 1:29-34 ^f5:7 Njon 15:26 ^g5:9 Njon 5:32-37; 8:18

^h5:10 Nkal 4:6 ⁱ5:12 Njon 3:36 ^j5:13 Njon 20:31 ^k5:14 Njon 14:13

^l5:16 Mát 12:31 ^m5:18 Njon 17:15 ⁿ5:20 Njon 17:3 ^o5:21 1 Kódin 10:14

2 NJON

Njon ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye p:aa ngmê dy:ââ ngê, ngmênê yi p:aani u pi daa d:êê ngê. Yi p:aani pyââ ngê pyódu ngê, ala kópu yi d:êê ngê, yepê, Mw:ââkó a ch:am ghee knî. Ala pweepwee pee yedê nd:uu dini ghi n:ii ngê doo tpaê, kwéli doo ya, Yesu u yoo yélini y:i doo kwo, yi p:uu doo d:êê, ngmênê ala kópu d:êê ngê, Mwó tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

Ala pweepwee pee yedê Yesu u yoo yi ng:aa dmi t:ango, yepê, Pi dódó pyu yilí a m:ii, kîngê dóo nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo. Ala Njon u pweepwee pee myomoni.

1 Mw:ââkó a ch:am ghee knî, nê pi vy:ee. Nmî Mî ngê a ngmídi nmyoo, nmyi nuu ghi dmi a nódó ntênê a tóó. Nmyi nuu ghi dmi a mo a nódó dèdê tóó, ngmênê yélini yi lama ndê kópu dyuu a kwo, nmyi nuu ghi dmi yi nódó mye ayedê tóó, ²mu kópu u díy:o yi ndê kópu dyuu nmî mênê a kwo, chedê ngê daawa pyódu.

³Nmî Mî Chóó Lémi, Tp:oo Yesu Kédisu u k:ii, nmo adpo a vwuwo, ye anmî ch:anê dmi, yi kêê k:oo wa kaa nmo. Ndê kópu dyuu nmî lama choo kwo, nmî nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya.

Nmî nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya

⁴Nmî Mî ngê kópuni nmo a vvu, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo a d:uud:uu ngmê, ndê kópu dyuu u maa p:uu a m:ii té. Yi kópu u l:êê díy:o w:aa d:aa pyw:oo. ⁵A ch:am ghee knî nînê kwunokwuno nmyo, nmyi nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya. Daa dêêpî kópu kamî nmye

yed:aa d:êê. Yi dêêpî kópu wunê kînmo nyongo. ⁶Nmyi nuu ghi numo nódó adí ya knomomê, ye nmî Lémi u kópu dyuu anmyi cháâcháâ. Dêêpî kópuni p:uu nînê danê, u nt:u kópu alanté, nmî nuu ghi dmi numo nódó dny:oo ya. Mwiémwiyé dini ghi ngê yi dêêpî kópu nmyinê ny:ee ngópu, ntênê dmyinê cháâcháâ.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

⁷Pi dódó pyu yilí dyámê mbêmê a m:ii, kîngê dóo nmyo. Yi yélini y:oo d:uudpî vyi ngmê, Nmî Mî Tp:oo pi ngê pyodo. Yinté pini pi dódó pyu ndíi, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi. ⁸Nmyi chóó nmye dmyina a vwuwo, dpodoni p:uu nmye dpodo té, yi dpodo daapaa dyênê yó, nmyi dpodo u pywuu d:ud:umbiy:e pèdên:aa ngee yó. ⁹Pini n:ii ngê Yesu Kédisu u kópu dyuu dpo kuwo, kn:aa kópu knî m:uu wumê nyêmî ngê, yi pini p:uu Chóó Lémi daa t:a. N:ii ngê kópu d:uum:uudpo pyw:oo, Yesu Kédisu u kópu dyuu ka a kélímî yédi, yi pini p:uu nmî Mî mupwo a ya nódó.

¹⁰Pini n:ii nmye dê lee knomomê, Yesu Kédisu u kópu dyuu ndéndê nmye daadín:aa tpaê, yi pini nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo kêngên:aa koko, kóó myenangê mgîmî, ¹¹mu kópu u díy:o yélini yi pini u pyipe ngê dpî pyaa dmi, lémi ghi n:ii u mênê a ya nyédi, yi mênê dpî yé té. ⁹

Njon u nd:uu tpaê

¹²U ya a nga a kwo, Kópu mē yilí nmye nê vyi, ngmênê u ya a nga daa kwo, Pweepwee pee yedê nê d:êê té. U ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo, numo ngîma nipi paan:aa danêmbum kmêle, w:aa mb:aamb:aa ngê u ngwo anmo pyw:oo.

¹³Mwó tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

Wu u đĩ.

3 NJON

Pi ngmê, Nkayas, Njon ngê ala pweepwee pee u kwo dy:ââ ngê. Ala Njon u pweepwee pee pyoloni.

1 Mw:ââkó Nkayas, nê pi vy:ee, nuu ghi a nódo ntênê ayedê tóó. ¹

² L:êê dîy:o nîné ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê nya mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê. Nmî Mî p:uu nuw:o ntee a kwo, u ya a nga a kwo, Mââ mb:aamb:aa ngê yinté choo a ya, mbii m:uu daapíchoo ya. ³ Nmî mbwó ngmê knî y:oo a gha mb:aamb:aa ngê mî pyódu ngópu, a ka pê, Nyi ndê kópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê a kêlîmî, mb:aamb:aa ngê myeka m:ii. ⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu n:aa nyêmi ngê, a ka dpo, Nm:ee yoo maa ndêndê p:uu mb:aamb:aa ngê a m:ii té, yi ngwo a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. ⁵

Njon ngê Nkayas u ngwo chaa kwólu

⁵ Nkayas a tp:ee, nmî Mî p:uu dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê nye ngêêpî too. K:omo tpile daa lama yéli, ngmênê my:ee ngêêpî too. ¹⁶ Dini ghi n:ii ngê nga a ndê dniye, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kêlîmî té, yi paa u danêmbum nmo a nté ngópu, nmopê, Nyi mb:aamb:aa ngê nmo doo a vyuwo. Yinté yéli muchi ngêêpî dé, mu kópu u dîy:o nmî Mî p:uu a dpodo té. ¹⁷ Nyââ, nmî Lémi p:uu p:aani p:aani wumê dpodo nyédi, daa kêlîmî pyu knî ye nté d:uudpî dmy:ee ngmê. ¹⁸ Paa ngêêpî téme, ndê kópu dyuu p:uu nipi u ngwo paa dpodo kmêle. ^w

Dayotídepes u danêmbum

⁹ Yesu u yoo yélini yi k:ii y:inmyinê pyede, pweepwee pee ye ngmênê dy:ââ

ngê, ngmênê Dayotídepes ngê a dnye d:uudpî ny:oo. Yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, Yoo yi kada nî kwo. ^{x10} Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, u kópu yilî yintómu nmyi ngêêdî anîmo nt:o. Kópu dono knî yi p:uu a pi a dyede ngê, ngmênê yi kópu ngmênê u kwo tédê, u yi u ngwo a kwo, Kópu knî m:uu nî d:uu. Nmî mbwó yoo, yélini nmye nîné dyede too, yi wépi dmi dpî puwâ, myenté n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Ye nmî vyuwo, yi pini ngê yi yéli nmî Lémi u yoo kuwa dpî kaa té.

¹¹ A tp:ee, yinté pini dono u nt:anê nangê yââ, ngmênê pini n:ii u l:êê ghi mb:aamb:aa dé, yinté pini u nt:anê dpî yey. N:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, Chóó Lémi tp:oo ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu too, yi pini u lama Chóó Lémi daa tóó.

Dîmitídiyas u danêmbum

¹² Pi yintómu knî ye Dîmitídiyas pi mb:aa ngê a tóó, ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye a tpapê ngê. Nê myenté, dîni k:omodanê, a ka mye pi mb:aa.

Njon u nd:uu tpapê

¹³ U ya a nga a kwo, Kópu mê yilî nga nê vyí, ngmênê u ya a nga daa kwo, Pweepwee pee yedê nê d:êê té. ¹⁴ U ya a nga a kwo, N:uu m:uu ngi, numo ngîma nipi paan:aa danêmbum knî.

¹⁵ Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nga choo a vyuwo. Myipe knî y:oo yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ ngmê. A pyipe ngmêng-mênté knî ye a mb:aamb:aa dpî yéni.

Wu u dí.

¹1:1 Dpodo 19:29 ^s1:4 1 Kódin 4:14-15

¹1:5 Lóma 12:13

^u1:6 Dpodo 15:3 ^v1:7 Dpodo 20:33,35

^w1:8 Hipílu 13:2 ^x1:9 Mát 20:27

NJUDA

Njuda, Yesu u mbwó, ngmênê u pweepwee pee yedê yi kópu daa d:êê ngê. U yi u ngwo dêpwo kwo, A pi nî knî. Ala kópu yi d:êê ngê, Nê Njuda, Njems u mbwó.

Pweepwee pee n:ii Njuda ngê d:êê ngê, ala yi pweepwee pee.

1 Nê Njuda, Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, myenté nê Njems u mbwó. A tîdê mbwó yoo, nmî Mî Chóó Lémi nódó nmyi nuu ghi dmi wunê tóó, yinê a ngmîdî nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo. ²U ya a nga a kwo, Nmî Mî ka dmyinê ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuwo, nmyi nuu ghi dmi d:ud:umbiy:e nódó dny:oo ya.

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

³A tîdê mbwó yoo, u ya a nga doo kwo, Nmî Lémi kóó k:oo wowo p:uu pweepwee pee nmye ngmênê d:êê, ngmênê ala ngwo kópu ngmê ndîi kópu ngê a ka dê pyódu. Kópuni dyuu ka nmyi kélîmî mbê dniye, dpodombiy:e dmyinê tpyé. Yi kópu dyuu Chóó Lémi ngê nmo a kpo, pi ngmê ngê kîngê ngmêê té. ⁴Yinté pini knî ngmê nmî Lémi u yoo vy: o tumutumu a ghê dniye. Yi yéli y:oo nmî Mî dnyinté a cháâcháâ ngópu, u módó yeedeyeede p:uu kópu dyuu dpî ngmêê ngmê, yinê ye, K:omo tpile kópu dono yilî anmî d:uud:uu, nmî Mî ngê daawa kpada nmo. Nmî Lémi mu ngmîdî Yesu Kédisu ngê kópuni d:uu ngê, k:omo tpile ngê u ngwo dpî pyódu ngmê. Nmî Mî ngê yi yéli ló dini a m:uu too, ntênê wa kpada té. ^y

⁵A tîdê mbwó yoo, pi kpadakpada u kópu dé nmyi lama a pyede, ngmênê

nmye mênîné vyilêvyilê té. K:omo tpile nmî Lémi ngê Yisîléli tpémi Yichip u mênê a pw:ii too, ngmênê yélini kuwó u kwo dèdnyimo kélîmî, yi yéli a vya too. ^{z6}Enjel yoo yi p:uu myedmyinê nuw:o. N:ii yoo yi chóó yi pono dnyimo a vyápê, yi chóó yi pi dmi dnya a kmîmî dé, yi enjel yoo Chóó Lémi ngê mbwa k:oo km:êê too, puwóma té yi kélê t:ee too. Mgîdî vy: o y: i a pyede, doo u ntâa daawa pwii dmi, u dî kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê té. ^{a7}Myenté Sodom p:aani dê Kîmoda yi p:uu dmyinê nuw:o, yi nkîgh:ê p:aani knî yi p:uu myedmyinê nuw:o. Enjel yoo ntee dnya a dono, yi yéli yinté myednya a dono. Máá dini p:uu Chóó Lémi ngê a kaa too, yi máádi a kuwo ngópu, dnyimo a numo kpêêpî. Yi p:aani dê dyimê pywuu ngê a pyódu doo, n:ii ngê yinté kópu dono adî d:uud:uu dé, ndiya wa ghîi, y: i chedê ngê daawa pyódu. ^b

⁸Pi dódó pyu yoo n:ii nmî Lémi u yoo vy: o tumutumu a ghê dniye, mye yinté yéli. Kópuni yi wóó k:oo dpî m:uu t:oo, yi kópu knî yi l:êê dîy: o yi pâa dmi dpî dyênê t:oo. Yélini kada a wee, daa cháâcháâ tumo, enjel yoo yi p:uu mye peede tpapê nyédi. ⁹K:omo tpile enjel yoo yi kada pini Maikel u pi ndîi, ngmênê yinté dêpwo peede tpapê. Dini ghi n:ii ngê Mósisi pwene, Maikel Setan y:oo ntóó numo kwulo dpîmo a pwapî, ngmênê Maikel ngê Setan ka peede kópu daangmê vyu, kwo, Nmî Lémi ngê paa kpada nyine. ^{c10}Ngmênê pi dódó pyu knî y:oo kópuni dèdê wopwe tumo, yi kópu knî yi p:uu a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ ntee yéli. Kópuni chii w:ââ w:uu yi lama a pyede, yi yéli yi lama yi kópu mye pyede, a d:uud:uu tumo, u l:êê dîy: o yi kpadakpada tédê wa lee

^y1:4 2 Njon 1:9-10; Lóma 6:15 ^z1:5 1 Kódin 10:5-10; Num 14:32-35

^a1:6 Gen 6:1-2 ^b1:7 Gen 19:1-10,15-16,24-25; 2 Pita 2:6-9

^c1:9 Dan 10:13; Deut 34:6; Tpyuu 12:7-8

dmi. ¹¹ Dny:oo nkîngê. Keen u nt:anê dê yaa dmi. Ndapî kmênêkmênê u l:êê dîy:o Mbalaam u nt:anê dê yaa dmi, pi ka daa ng:aa nyédi. Kóda ngê u yi u ngwo ntee dêpwo kwo, Mósisi nmî kada choo kwo, yi yéli mye yinté dé, u yi y:e daa kwo, Pi nmî kada ngmêchoo kwo. Nmî Mî ngê ntênê wa kpada té. ^{d12} Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u mgamê u l:êê dîy:o nipi nmye kmaapî nyédi, yi yéli nmyi vy:o dpî ghê dmi, a núknweñuknwe nyédi, ngmênê mywene y:e d:uudpî ghê. K:ii wulu ngê kpîdî ntee dpî dyênê, yi yéli y:oo yinté myoo dyênê nmyo. Yi chóó ye a vyuwo nyédi, yoo daa ngêêpî tumo. Dini ghi n:ii ngê kââdî ndîî dpî kee, têpê wêdêwêdê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê yópu ngê nkâlî dpî t:âmo té, tpii d:uuwodê ghay, yoo daa yi nuu u kópu ngê dpî pyódu. Pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yoo daa ngêêpî tumo. Nté kn:ââ n:ii nkwo dnt:u d:uudpî kaalî, yópu ngê u nkwo dpî tpaá, ntóó ngê dpî pyódu, pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yi nt:u dmi d:uudpî kaalî. ^{e13} Myenté, ntii mênê tupwóni a tóó, mg:êênî ngê tii vyuwo ntee dp:uu t:oo, yi yéli mye yinté yéli, mywenemywene u kópu dé pi knî yi ngîma a tpyuu tumo. Myenté, mye pudu ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê yi p:aa wunê ka a l:âmo ngê, mgîdî vy:o y:i adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

¹⁴ Adam u mêêdupu Inóki ngê yi k:omodanê pyu knî yi p:uu wunê ala kópu a vyu, apê,

Nmî Lémi dini ghi n:ii ngê wa a lê,
u enjel yilî tp:oo témi tap knî yi k:ii wa a lee dmi,

¹⁵ pi yintómu amî kóté kalê t:oo.

Yélini yintómu nmî Lémi pono daa vyápê nyédi,

yi kpadakpada têtê wa dy:ââ t:oo,
mu kópu u dîy:o a dono nyédi,
nmî Lémi p:uu a peede tpapê nyédi.

¹⁶ Pi dódó pyu yoo a nuu mbumu nyédi, kada pini yoo yi p:uu a danê nyédi. Yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi chóó yi pi dmi mye kmîmî tumo. Ndáápi yoo k:omo ngê a chaa kígha tumo, dpo, Tpíle knî nmo ngmêpêdê kê y:e.

Njuda ngê yoo u ngwo wêdêwêdê kalê too

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u dyépi knî y:oo wunê kópuni nmye a vyi tumo, yi kópu dmyinê nuw:onuwo dé. ¹⁸ Ala kópu nmye mwo a vyi ngópu, nmyepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o yoo angmê chaa. Nmyepê, Nmî Mî chââchââ yi yéli ye têtê kópu ngê adî ya. Nmyepê, Kópu dono yilî adnyi d:uud:uu, yi chóó yi pono adnyi vyápê. ^{f19} Yi yéli y:oo dpî chámê nmyo. Yi chóó yi nuw:o mbêmê a mbumu nyédi, nmî Mî u Ghê Dmi yi mênê daa tóó. ²⁰ A tîdê mbwó yoo, yi nt:anê nangmê yââ. Nmî Lémi p:uu ntênê dmyinê ndiye, ntênê u kwo myedmyinê kêlîmî. U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê ngêpê. ^{g21} Nmyi nuu ghi dmi nmî Mî nódodo mudny:oo ya, nmî Lémi Yesu Kédisu u ngwo dmyinê t:âât:ââ. U kwo nmyi ch:anê dniye, ghê kamî nmye yinê wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

²² Yélini a nuw:o miyó miyó nyédi, nmye dny:oo ch:anêch:anê, ^{h23} ndê u nkígh:ê a wee. Modo diyédiyé kalê tóó, maa ndêndê p:uu dpî kaa tóó. Yélini a dono nyédi, nmye myedny:oo ch:anêch:anê. Mb:aamb:aa p:uu modo diyédiyé kalê tóó, ngmênê dmyinê nkîngê, yi l:êê ghi nangmê d:uu, kminté

^{d1:11} Gen 4:8; 1 Njon 3:12; 2 Pita 2:15-16; Tpyuu 2:14; Num 31:15-16; 16:1-33

^{e1:12} 1 Kódin 11:20-22; 2 Pita 2:13 ^{f1:18} 1 Tim 4:1; 2 Tim 3:1-2

^{g1:20} Kílosa 2:6-7; 1 Kódin 3:9-11 ^{h1:22} Lóma 15:1; 1 Kódin 15:33

wa dyênê nmyo, nmî Mî ka tupwótupwó
ngê wanmyi pyaa dmi.

Chóó Lémi u chaa kîgha

²⁴⁻²⁵ Chóó Lémi chaa kîgha koo. Kn:aa
yâpwo daamu a tóó, d:o mu ngmidi.
Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê,
nmî Mbwámê ngê pyódu ngê, nmî Lémi
ngê mye pyódu ngê. Nmye wunê vyuwo
yédi, doo u ntââ daanmyinê lvêêdí

dmi. Nmyi dono chedê too, ngîma amî
kaa nmyo, w:aa ndîi u ngwo anmyimo
pyw:ee ngmê. Nyââ, ntênê chaa kîgha
koo, mu kópu u díy:o dono p:uu daa t:a,
u pi ndîi ngê a tóó, u wêdêwêdê mye
ndîi, pi yintómu u maknopwo a pyede.
Dye ghi yintómu yinté doo a ya, dye ghi
yintómu yinté amyedîn:aa ya, chedê ngê
daawa pyódu.

Wu u dí.ⁱ

ⁱ1:24-25 2 Pita 3:14; Hipîlu 13:8; 1 Pita 1:5

TPYUU U KÓPU DÉ

*Nmî Mî ngê Njon u ngópu
kópuni dyuu tpyó*

Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu a pwene, a pii wo, u Mî ka kee wo, yi ngwo m:ââ podoy:a mî loo, Lóma lede knî y:oo Nje-dusalem u ngwo a pw:oo ngópu, Chóó Lémi u ngomo myedê pw:oo ngópu, Nju pi yilî tp:oo témi tap vya ngópu.

U kuwó dini ghi ngê m:ââ myoy:a mé limi mî loo, Lóma tpémi Yesu u yoo yi p:uu dnye d:uu. Yi ngwo yi yéli y:oo Yesu u dyépi Njon mgîmî ngópu, dyámê w:uu ngmê mbêmê dy:ââ ngópu, u pi Patîmos. Njon y:i doo ya, nmî Mî ngê kópu ndîi yilî y:i u ngópu tpyé too. Njon ngê yi kópu yilî m:uu too, kópu yilî mye ny:ee too, u ngwo d:êê too. Dêpwo dpî, daa wóó k:oo yi kópu yilî m:uu too. Yélini Yesu ka yi ngwo dnye kélîmî yi l:êê dîy:o d:êê too, nmî l:êê dîy:o mye d:êê too. Mgongo danêmbum ntee anyinê w:ee, Njon ngê kópuni m:uu too, yinté dpo w:ee tóó.

U kakêmé chámêchámê u kópu dyuu

1 Kópuni daa kêmakêma adnyi pyodopyodo, nmî Mî ngê Yesu Kédisu ka a kêma too. Yesu ngê u dpodo pyu Njon ka enjel ngmê dy:ââ ngê, yi kópu yilî u kwo u ngwo mínê kêma too. Yesu ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu yoo yi lama yi kópu dny:oo ya. ² Chóó Lémi mupwo Yesu Kédisu y:oo kópuni Njon ka a kêma tumo, Njon ngê u nkwo d:êê too, dêpwo k:omodanê. ³ Nmî Lémi u kópu dyuu ala, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii knî y:oo yoo yi ngêêdî adnya a kpââ dé, n:ii knî y:oo adnyi nyêmî dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, yi kópu dyuu ngê yi yéli wa ngee té, yi gha dmi wa pywâlî té. Wa ngee

té, mu kópu u dîy:o ala kópu dé daa kêmakêma a pyodopyodo té.

**Njon ngê Yesu u yoo
u ngwo kwuno too**

⁴ Nê Njon, Yesu u yoo knî ye nîné d:êê, yélini p:aa pyudu knî yi kwo a pyede, Esiya Wee u kwo.

Nmî Mî nmye choo a vuywo, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê myechoo a pyépi. Yi pini ala ngwo a tóó, dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. U Ghê Dmi nmye myechoo a vuywo, ghéni dmi n:ii u ngîma wunê kwo, myenté dpodo pyudu a dódó ngê. ⁵ Yesu Kédisu nmye myechoo a vuywo, pini n:ii ngê nmî Mî u kópu dyuu ntênê nmo a áuwo. Yi pini nmî Mî ngê kpêênî mwiyé a pyidu ngê, dyámê mbêmê king yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê.

Nmî nuu ghi dmi nódó a tóó, wêê n:ii p:uu pwii wo, nmî dono chedê too. ⁶ Kóó k:oo kaa nmoo, nmî king ngê pyodo. Kêlî pini ngê pyódu nmoo. U Mî Chóó Lémi wéni pee ngê a tóó, mgîdî u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kélî kaa nmoo. U yi u ngwo a kwo, A yoo knî y:oo kn:aa yéli a ka myedê diyédiyé kalê téne. Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha, u wêdêwêdê myedny:oo chaa kîgha, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

⁷ Ngî m:uu yó. Nkalî too pee dmi mbêmê kîyedê pwiye knî. Pi yintómu knî y:oo yi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, pi kuwa daangmêwa ghê. U yoo yintómu knî yi k:i wanmî m:uu, n:ii knî y:oo kî-dosi nédê vya ngópu amye m:uu ngmê. Dyámê mbêmê yoo yintómu u l:êê dîy:o adnyi mbê. Yi kópu daawa têt:a, ndêndê ngê wa pyódu. ^j

⁸ Kada pini ndêndê, Chóó Lémi, dye ghi yintómu doo a ya, ala ngwo a tóó, chedê ngê daawa pyódu. Yi pini u

wêdêwêdê mo daa mu tp:oo komo, apu, Kn:ââ nê chôpu, nkoo an:uu yé.

Njon ngê nmî Lémi u ngwo módu

⁹Nê nmyi mbwó Njon, Yesu kóó k:oo a k:ii nmo wee. U l:êê díy:o a k:ii myino mgîni vyîmî té. Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye noon:aa tpaê, Yesu p:uu kópuni nî m:uu too, ye myenoon:aa tpaê dé. Yi kópu u l:êê díy:o Lóma lede knî y:oo mgîmî noo, ala dyámê w:uu Patímos mbwa k:oo até mî km:êê noo.

¹⁰Nmî Lémi u wo ngê u Ghê Dmi mbêmê nmî Lémi noo chaa kígha. Yi ngwo dnye ndîi ngmênî nyongo, a kuwó a mbwolo. Dpuwo dpodombiy:e ntee anyi wuu, yi dnyeni yinté nî nyongo, ¹¹a ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té, yi puku dmi a yoo knî ye dpî dy:ââ ngi, yélini ala p:aani pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Epeso ngmê, Símmêna myomo, Pêêkamîm pyolo, Taiyataida podo, Sadis limo, Piladelîpiya wono, Leyodisiya pii.

¹²A kuwó nî diyé wo, nê, Pini n:ii a ka wunê mbumu, nî m:uu. Y:aa vyyu wo, lam pyudu nî módu, yi kwo tédê kwo tédê dnye kwo. Yi lam pyudu knî nkól ngê l:âmo tumo. ¹³Yi kélî ghê pi ntee pini ngmênî módu, u kpîdî u mbwo ngmêdoo ya, u dí yu dmyeno doon:aa ya. U mbalêti yodo p:uu ngmêdoo t:a, nkól ntee tpile. ¹⁴U mbodo gh:aa dmi d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî, koo ntee kpaapîkpaapî, mye yinté. Ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu ntee tpile dé. ¹⁵Nkéli chêêpi pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myedpîmo a wuu mbele. Mbwa paa t:ââ ntee wunê dpudu yédi, u dnye mye yinté. ¹⁶U wéni pee kóó ngê pudu pyudu doo tpyé. L:êê taa u kwo ngmêdoo kwo, wope núwo, wope mye núwo. Kââdî dpodombiy:e ntee a pil:apil:a yédi, kwodo ng:oo dmi mye yinté. ¹⁷Dini ghi n:ii ngê nî módu, yu

km:ee nî dyimê wo, mbwee ntóó ntee tpile ngê nî pyodo. Kóó wéni peeni a p:uu yó, a ka pê, Namê nkîngê. A ka pê, Kn:ââ nê chôpu, nkoo an:uu yé. ¹⁸A ka pê, Nê Ghê u Kn:ââ. A ka pê, K:omo tpile nî pwene, ngmênê a ghê mê t:a, mêdaani pw:onu, dye ghi yintómu anî ya. A ka pê, Pwopwo a yi yodo u maknopwo nî yó. A ka pê, A yoo yélini a pwopwo té, amênî pyidu té, a ka pê, Kwéli a pyede, yi ghi u keñe u kii a ngópu a tóó, keñe y:e wanî kpêmî. ¹⁹A ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té. A ka pê, Yi kópu woni ala ngwo a pyodopyodo té, woni díyo wa pyaa dmi. ²⁰A ka pê, Pudu pyudu knî n:ii a wéni pee kêê yedê chi m:uu té, lam pyudu knî n:ii yi kwo tédê kwo tédê chi m:uu té, yi nt:u kópu dê nga n:aa tpaê dé. A ka pê, Lam pyudu knî yi kwo tédê yi nt:u kópu ala, a yoo pyudu, yi p:aani pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Pudu pyudu knî yi nt:u kópu, yi kada pini yoo.

Nmî Lémi ngê Epeso tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

2 Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Epeso wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi. Yipi, N:ii ngê pudu pyudu knî u wéni pee kóó ngê a tpyé té, lam pyudu knî yi vy:o a m:ii, yi pini u kópu dyuu ala. ^{k2}Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, U lama a tóó, dpodombiy:e nmyinê dpodo nyédi, u l:êê díy:o dono myenmyinê vyîmî tumo. Yipi, Yoo dono yi wépi dmi nmyi pwaa ngópu, k:omo dyépi yoo nmyi mya tumo, nmyimo, Ka k:omodanê té. ¹³Yipi, U l:êê díy:o dono nmyee a vyîmî dé, dpîp:e kede dniye. ⁴⁻⁶Yipi, Nikólas u yoo knî y:oo kópuni a d:uud:uu tumo, doo u nuu u kópu ngê ntee a pyede, daa nmyi nuu u kópu ngê yinté mye pyede. Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi dono kópu ngmêda pyw:oo, u nuu

ghi nmyi nódo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mēdaa yinté. Yipi, Kwéli dmyinē ghay dmi, y:i dmyinē nuw:o. Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó, mwiyé ntee nmyee a paa, yinté myedmyinē paa. Yipi, Nmyi dono daanmyinē kuwo t:oo, ye nmye wa a lê, nmyi lam u kwo tēdê wa a y:oo, nmyi lam mēdaadī dnyednye.

⁷Yipi, U mī u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyî, n:ii ngópu puu dē a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli u ntââ ngê wa pyódu té, Chóó Lémi u myângo vy:o adnyin:aa ya, yini n:ii Ghê u Kn:ââ, kîgha adnyin:aa pîpî dé.
m

Nmî Lémi ngê Simêêna tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

⁸Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Simêêna wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii ngê kn:ââ a chópu, nkoo amîmî yé, pwene, mēdê pii wo, ghê mē t:a, ala u kópu dyuu. ⁿ⁹Yipi, Dononi nmyinē vyîmî tumo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi nté ndapî pyile njini, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, nmyi p:uu a t:a. Yipi, Yélini y:oo yinê ye Nmo Nju tpémi, u lama a tóó, yi yéli nmyi p:uu a peede tpapê nyédi, ngmênê yi yéli daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. ^{o10}Yipi, Kópuni yilî yi l:êê dîy:o daa kê-makêma anmyi mgînî vyîmî, yi kópu knî yi p:uu nkîngê ngê kêê kîdangê t:ee ngmê. Yipi, Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Setan nmyi p:uu adî d:uu, wa tókó nmyo,

knî ngmê mbwa k:oo wa km:êê té, wo y:a anmyin:aa mgînî vyîmî. Yipi, K:omo tpile nê u l:êê dîy:o wa vya nmyo, ngmênê nangê mb:ii, ghê kamî ngê wa pwila nmyo. ^p

¹¹Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyî, n:ii ngópu puu dē a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, yi yéli myombó mēdaawa pw:oo dmi. ^q

Nmî Lémi ngê Pêêkamîm tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹²Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Pêêkamîm wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii u ngópu l:êê taa a tóó, wope núwo, wope mye núwo, ala u kópu dyuu. ^{r13}Yipi, Kwéli nmye pyede, u lama, Setan u pi ndîi ngê y:i dē pyódu. Yipi, Nê ka ntênê nmye kélîmî té. Yipi, K:omo tpile Setan kwéli a tóó, nê u dpodo pyu ndêndê Antipas nmyi vy:o vya ngópu, ngmênê yi ngwo dpîp:e mb:ii noo. ¹⁴Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi kópu knî ngmêkêda pyw:oo. Yipi, Mbalaam ngê Mbalak ló dini ntee a ndiye kwólu, Yisîléli tpémi u ngwo a lvêêdî too, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a y:ee tumo, ma tumo, pyââ ti tēdê mye núw:o tumo, yipi, nmyi vy:o pi knî ngmê yinté kópu knî yi p:uu a ndiye té. ^{s15}Yipi, Myenté nmyi vy:o pi knî ngmê Nikólas u yoo knî yi p:uu a ndiye té. ¹⁶Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Daanmyinē kuwo t:oo, ye lîmîlîmî ngê nmye wa a lê, l:êê taa n:ii u kwo a kwo, u ngwo amî vya nmyo.
t

^m2:7 Gen 2:9; Tpyuu 22:1-2,14 ⁿ2:8 Tpyuu 1:17-18

^o2:9 Njems 2:5; Lóma 2:28-29; Tpyuu 3:9

^p2:10 Mát 10:28; 2 Tim 4:8; Njems 1:12 ^q2:11 Tpyuu 20:14; 21:8

^r2:12 Tpyuu 1:16; Hipîlu 4:12 ^s2:14 Num 25:1-9; 31:16

^t2:16 Tpyuu 1:16; 19:15

¹⁷ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té, ngmee u nté, ntini n:ii u pi mana, ye amî y:oo. Yipi, Yi yéli ye ngmêngmênté chêêpî kpaapîk-paapî knî ye angmê y:oo, chêêpîni knî yi p:uu yi pi dmi kamî ngê wa d:êê té. Yipi, Yi pi kamî dmi pi ngmê u lama daadnyi ya, yi mo yi lama adnyi ya.

Nmî Lémi ngê Taiyataida tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹⁸ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Taiyataida wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Ala Chóó Lémi Tp:oo u kópu dyuu, pini n:ii ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu dê, nkéli chêêpî pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myewumê wuu mbele mo. ^{u19} Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama. Yipi, U lama a tóó, u kwo nmye kélîmî té. Yipi, U lama mye tóó, nmyi nuu ghi dmi numo nódó a tóó, pi knî ye mb:aamb:aa ngê nmye vwuwo té. Yipi, U lama a tóó, nmyi pi ka vwuwo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mēdaa yinté, ndîi ngê dê pyódu. ²⁰ Yipi, Ngmênté nê ngê nmyi kópu ngmêda pyw:oo. Yipi, Pyópuni u pi Njesîpel, pyópuni ngê ngmênté u kwo Chóó Lémi u komo a kapî ngê, yipi, lukwe dîy:o yi pyópu ngê nê u yoo a ndiye kîgha té, u ngwo a pyââ ti nyédi, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo u l:êê dîy:o dpî nk:êê ngmê, myoo ma ngmê. ²¹ Yipi, Nê ngê dye ghi ka dówodówo, yi pyópu ngê u dono u ngwo a kuwo téne, ngmênté u yi u ngwo daa kwo, Mââ ti nî yé. ²² Yipi, Mbii ndîi u ngwo ngmêwunê t:emî. Yipi, Yélini u maadî a kwo nyédi, yi dono daawa a kuwo t:oo,

ye mgîni vyîmî ndîi myewunê pyw:emî ngmê. ²³ Yipi, Nê ngê yi pyópu u yoo mye vyee té. Yipi, Dini ghi n:ii ngê a pwopwo té, pi yintómu yi lama wa yââ, a wo, Nê ngê yoo yi gha dmi u lama dé, yi nuw:o dmi mye u lama dé. Yipi, Nmyo ngmêngmênté nê ngê nmyi dpodo knî yi dîy:o wa pwila nmyo.

²⁴ A ka pê, Yélini yi pyópu p:uu a ndiye té, yinê ye Setan u tumu kópu ndîi dé yi p:uu a ndiye té. A ka pê, Taiyataida tpémi yélini yi tumu kópu knî yi p:uu dēdnyimo a ndiye, a ka pê, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Nê ngê nmyi dpodo ndîi ngê dēwunê pyépi, u kwo ntēntē dmyinê kélîmî, ²⁵ u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, u dî wéni n:ii ngê wa a diyé. ²⁶⁻²⁷ A ka pê, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, a nuu u kópu dé adnyi d:uud:uu dé, u dî wéni n:ii ngê anê diyé, a ka pê, M:aa ngê wēdēwēdēni a ka a kpo, yi wēdēwēdē ye amy:aa y:oo. A ka pê, Pi dyēēdî yintómu yi kada pini ngê wanî pyódu té. A ka pê, King knî y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, nkéli chêêpî u kiyé yinté amyednyi tpyé dé. A ka pê, Y:amî d:ââ nkichi pee ngê ntee anyi pwââ, yoo dono koo dyuu ngê yinté wa pyódu t:oo. ^{v28} A ka pê, Mywe dpodombiy:e ntee a dnyednye, yi pi dmi ndîi ngê yinté wanî pyódu té. ^w

²⁹ A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Sadis tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

3 Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Sadis wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii ngîma Chóó Lémi u Ghê Dmi a kwo, ghéni dmi n:ii ngê dpodo pyudu a dódó ngê, myenté pini n:ii ngê pudu pyudu a tpyé, ala u kópu dyuu.

Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Pi knî ye yinê ye nmyi ghê dmi a pyede, ngmênê wunê nmyi pw:oo dniye. ^{x2}Yipi, Nê u Yâpwo ngê dpodoni nêdê kaa nmyoo, u lama a tóó yi dpodo têdê nmye mgeemgee té. Yipi, A pii dmyeno. Yipi, Nmyi kêlîmî daa kêmakêma a pwopwo. Yipi, Mê wêdêwêdê kalê yó. ³Yipi, Kópuni nmyinê pyw:ee ngópu, kópuni nmyinê ny:ee tumo, dmyinê nuw:onuw:o dé, myedmyinê d:uud:uu dé, nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Nê u kópu daanmyi ny:ee knomomê, ye daa nmyi lama kpáápi k:ii nmye wa t:aa, wa ngwéti nmyo, wamye kpada nmyo. ^{y4}Yipi, Sadis tpémi, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo yi gha dmi tupwótupwó ngê daa pyódu tumo. Yipi, Yi yéli ye kpîdî kpaapîkpaapî wanî y:ee té, yi k:ii anmî m:ii, mu kópu u dîy:o a nuu u kópu ye d:uud:uu tumo. ^{z5}Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yi yéli kpîdî kpaapîkpaapî dmi kêlê adnyi m:ii. Yipi, Yi yéli yi ghê dmi a t:a, yi pi dmi mbóó p:uu myewunê pyede. Yipi, Nê ngê yi yéli yi pi dmi daawa vya té. Yipi, M:aa u ngîma, u enjel yoo mye yi ngîma, nê ngê yi wépi dmi daawa puwâ. ^a

⁶Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyî, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Piladelîpiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

⁷Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Piladelîpiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii p:uu dono daa t:a, k:omodanê kópu myedaa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini king Dépidi ntee pini, keñe u

kii ka tpyé. Yipi, Keñe dpî kpêmî, doo u ntââ pi ngmê ngê mēdaawa kuwo, dpî kuwo, doo u ntââ pi ngmê ngê mēdaawa kpêmî. ^{b8}Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu t:oo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi wêdêwêdê daa ndîi, ngmênê u dnye nmye nyêmî ngópu, dpîp:e mb:ii ngópu. Yipi, Keñe nmye daa kpêmî, doo u ntââ pi ngê daawa kuwo. ⁹Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Yélini y:oo yinê ye, Nmo Nju tpémi, a k:omodanê té, daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. Yipi, Yi yéli nmyi yi yodo u maknopwo wa yé té, yi yi mbodo dmi ngê k:ame nmye wa ghê dmi, yi lama u ngwo wa yââ, awo, Nê nódó yi nuu ghi dmi a tóó. ^{c10}Yipi, Nê u dnye nmye nyêmî ngópu, u l:êê dîy:o dono nmyinê vyîmî tumo, yipi, yi kópu u l:êê dîy:o dono ndîi vyîmî têdê wada a ngêêpî nmyo, dini ghi n:ii ngê Setan ngê dyámê mbêmê pi yintómu ada a tókótókó. ¹¹Yipi, Nê daa kêmakêma wunê diyédiyé. Yipi, Kópuni nmyi ny:ee tumo, dmyinê tpyé dé, máádini p:uu nmye wee, nangê kn:aadi. Yipi, Pi ngê kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo, kminté p:aa mb:aa daanmy:uu taa dmi. ¹²Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli k:ââ pââ ngê wa pyódu té, u Yâpwo u ngomo p:uu wa kaa té, yi yéli y:oo yi ngomo mēdaawa a kuwo ngmê. Yipi, Nê ngê u Yâpwo u pi yi yéli yi p:uu wa d:êê, chóó u pi kamî yi p:uu wamye d:êê. Yipi, U Yâpwo u p:aa, Njedusalem kamî, mbóó p:uu wa a ndê. Yipi, Nê ngê yi p:aani u pi yi yéli yi p:uu wamye d:êê. ^d

¹³Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyî, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

^{x3:1} Tpyuu 1:4,16 ^{y3:3} 1 Tes 5:2 ^{z3:4} Njuda 1:22-23

^{a3:5} Tpyuu 7:9; Luukî 10:20 ^{b3:7} Is 22:22 ^{c3:9} Is 60:14 ^{d3:12} Tpyuu 14:1

Nmî Lémi ngê Leyodisiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹⁴Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Leyodisiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii p:uu k:omodanê kópu d:ud:umbiy:e daa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini ngê u Mî u kópu dyuu ntênê nmye a áuwo, daangmê kn:aadi ngê. Yipi, U Mî ngê tpile yintómu l:ámo ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê.

^{e15}Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Ntii nmyi mênê daa tóó, kuu nyi nmyi mênê myedaa tóó, u kwo pwópwo ngê nmye pyede. Yipi, U yi u ngwo daa kwo, Pwópwo ngê nmyi ya. ^{f16}Yipi, Yi kópu u l:êê dîy:o wamê kwada kalê nmyo. ¹⁷Yipi, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Nmo ndáápi dé, mb:aamb:aa ngê nmo pyede, tpile yilî u ntââ mbêmê myino pyede. Yipi, Nmyi lama daa tóó, dnyinté nmye pyede, nmyo ngópuch:anê yoo, nmyo pinté yoo, kn:ââ mbwii nmye pyede, nmyi ngwolo dmi kâpwe dé. ^{g18}Yipi, Ala kópu a ny:ee yó. Yipi, Nkól n:ii p:uu dyââpe daa t:a, u kwo ngmê pwila yó, ndêndê ngê ndáápi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yipi, Kpîdî kpaapîkpaapî knî u kwo ngmê pwila yó, kn:ââ mbwii mē-daapîdmyinê m:ii, mywenemywene tēdê pi knî y:oo mēdaapaa m:uu nmyinê. Yipi, Yi komo knî u kwo ngmêdpî pwila yó, nmyi ngîma pēdē vyilē tóó, yēlî u ngwo paa m:uu yó. ^{h19}Yipi, Yélini yi nuu ghi dmi nódo a tóó, a kpadakpada too, a wátiwáti too. Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmyi nuu u dpodo ngê choo ya. ⁱ²⁰Yipi, Ala kópu ny:ee yó. Yipi, Nê keñe t:ámo ka kwo, ka depedepe. Yipi, N:ii ngê u

dnye wa ny:oo, keñe u kwo wa a kpēmî, yi ngomo k:oo wa kee, nipi adpî ya kmaapî. ^{j21}A ka pê, Dono a yi yodo u ma-knopwo ntee nî yó, M:aa u nkîgh:ê ntee n:uu yaa wo, yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yi yéli a nkîgh:ê yinté amî yaa dmi. ^k

²²A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyî, n:ii ngópu puu dē a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Mî u ngwo a chaa kîgha ngópu, mbóó p:uu

4 U kuwó dini ghi ngê y:aa vyyo, keñe kpēmî ngmê mbóó p:uu nî módu. Pini n:ii u dnye dpuwo k:ii mwiyé nî nyongo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Al:ii a kee. A ka pê, Kópuni dîyo a pyodopyodo té, ngópu n:aa tpyuu té. ²Yi ngwo nê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dē mgîmî nê. Yi ngwo nmî Mî kwéli a tóó, mbóó p:uu, u ya tēdē nî módu. ¹³Pini n:ii y:i doo ya, kwodo ng:oo dmi doo dnyednye, mtyemtye mye yi kuu yââ. Yi kēlî ghê ntii ghi ngê a yina ngê. Yi ntii ghi yi kuu yââ. ^{m4}Nmî Mî u yoo yi kada pini myoy:a mē páádi nmî Mî a yina ngópu, yi ya tēdē dmi yi mbēmē dnye ya. Yi kpîdî dmi kpaapîkpaapî dé, yi mbēmē kîdon knî ngmēdoo kwo, nkól ngê l:ámo too. King ntee pini ngê u ngwo pyaa dnye. ⁿ⁵Nmî Mî kwéli doo ya, lîmî y:i doo kîlîkîlî, mwini y:i myedoo mbumu, dnye ndîi yilî nî nyongo. Nmî Mî u kada pywápē k:ii ntee tpile pyudu nî módu. Yi pywápē pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi. ⁶Nmî Mî u kada tpile m:uu nî módu, ntii ntee tpile, kââyikuu yidoo kwo, tpile p:uu dēpwo pyodopyodo.

Nmî Mî kwéli doo ya, tpile tp:oo páádi knî y:oo a yina ngópu. Yi tpile tp:oo

^{e3:14} Tpyuu 19:11; Kîlosa 1:15 ^{f3:15} Lóma 12:11 ^{g3:17} Luukî 12:21; Njems

2:5 ^{h3:18} Is 55:1 ^{i3:19} Hipîlu 12:7; 1 Kódin 11:32 ^{j3:20} Njon 14:23

^{k3:21} Mát 19:28 ^{l4:2} Is 6:1 ^{m4:3} Ezek 1:28 ^{n4:4} Mát 19:28; Luukî 22:30

páádi knî yi p:uu ngwolo daa ngmidi doo kwo, yi kada yilî, yi kuwó mye yilî. ⁰⁷Mwiyémwiyé tpile tp:oo layóni ntee tpile, myomoni pudumakó ntee tpile, pyoloni kwodo ng:oo dmi, pi u kwodo ng:oo dmi ntee yinté, podoni maalî ntee tpile, doo mgalê. ⁸Yi tpile tp:oo páádi knî yi núupee wéniwéni dé. Yi núupee knî yi p:uu ngwolo yilî doo kwo, k:oo ntee, kuwa mye yinté. W:êênî mgidî vy: o dye ghi yintómu a wéti nyédi, daawa yé ngmê, apu,

Nmî Yâpwo Lémi ndîi,
u wêdêwêdê mu daamo tp:ook:omo.
Dyââpe p:uu daa t:a,
dono p:uu daa t:a,
k:omodanê p:uu myedaa t:a.
Dye ghi yintómu doo a ya,
ala ngwo a tóó,
chedê ngê daawa pyódu. ^P

⁹Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmî Mî, dini ghi n:ii ngê yi tpile tp:oo páádi knî y:oo a cha kîgha ngópu, a kwunok-wuno ngópu, u pi a kmîmî ngópu, ¹⁰yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi knî kwodokwodombiy:e k:ame u kwo dpî ghê dmi. Yi mbêmê kîdon dpo y:ee t:oo, u kada dpî kée t:oo, dpo, Dp:oo king yoo, pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, vyîlo yi pini yi king ndêndê. A wéti nyédi, kwodpo,

¹¹Nmî Lémi, nmî Yâpwo,
U p:o dpî yé, nmo cha kîgha ngi,
mî nmo kmîmî,
mu kópu u díy:o ngwêdêwêdê ndîi.
Tpile yilî yintómu ñyóó nyi l:âmo ngê,
ñyóó l:êê díy:o a pyede,
yi ghê dmi mye pyede.

Kópuni dyuu nmî Mî ngê wunê a ngmo ngê Njon ngê u ngwo módu

5 Yi ngwo nmî Mî u wéni pee kóó yedê puku pee daadîi ngmênî módu, kmongo ngmê. K:oo d:êê ngmê, kuwa

mye d:êê ngmê. Chââ vyi ntee anyi kââ, yi puku pee p:uu chââ u l:ii pyudu doo ya, doo u ntââ pi ngê yi puku pee daapî pywálî ngê. ²Yi ngwo enjel wêdêwêdê ngmênî módu, dpodombiy:e mbwóó wo, apê, N:uu ngmê u ntââ, chââ u l:ii wa pwaa té, puku pee wa pywálî? ³Ngmênê u pi dêpwo ya mbóó p:uu, dyámê mbêmê dêpwo ya, têtê u maknopwo myedêpwo ya. Pini n:ii puku pee pywálîpywálî u ntââ, u kpââ ngê mye u ntââ, yinté pini dêpwo ya. ⁴Wod:oo mbê nê puwâ, mu kópu u díy:o pi ngmê ngê yi puku pee daapî pywálî ngê, myedaapêdê kp:aa ngê. ⁵Yi ngwo kada pini ngmê ngê a ka pê, Namê mbê. A ka pê, Ngî vyi. A ka pê, Layoni ntee pini, pini n:ii Njuda u tii íedê mî chópu, Dépidi ntee pini, yi pini mbodo mudu y:i dê yââ, u ntââ chââ u l:ii pyudu knî yinê a pwapî té, yi puku pee u ngwo a pywálîpywálî.

⁶Yi ngwo nmî Mî u nkîgh:ê sipi tp:oo ngmênî módu, tpile tp:oo páádi knî y:oo a yina dumo, kada pini knî y:oo myedê yina dumo. Yi sipi tp:oo wunê mwo a vya ngópu, mêtê pii wo. Mbêmê dp:anê pyudu doo kwo, ngwolo mye pyudu. Yi dp:anê pyudu knî yi nt:u kópu, u wêdêwêdê ndîi, mu daamu tp:ook:omo. Yi ngwolo pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi, n:ii dyámê woep woep a dy:ââ ngê. ⁷Yi sipi tp:oo nmî Mî ka loo, u wéni pee kóó yedê puku pee a ngópu. ⁸Dini ghi n:ii ngê yi puku pee kwulo a ngópu, tpile tp:oo páádi knî, kada pini myoy:a mê páádi knî yi k:ii sipi tp:oo ka kwodok-wodombiy:e k:ame ghê dniye. Mtyîmî kuu ngmêngmênté dnye tpyé dé, n:ii nkól ngê l:âmo tumo. Yi mtyîmî dpudu ntee doo a koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi yinté a koko yédi. Kada pini knî y:oo wéti u tpile dé ngmêngmênté myednye tpyé dé, dnye vyee dé, nmî Mî u ngwo

dnye chaa kîgha. ¹⁹Sipi tp:oo dnye chaa kîgha, wéti kamî ngmêdnya a ng:êênî, kópu,

U p:o chi yé, puku pee cha ngee, u ntââ chââ u l:ii nye pwapî té, mu kópu u díy:o a vya nyoo, wêê n:ii m:uu a pwii wo, yoo dyêêdî yintómu knî yi vy:o pi yilî u ngwo nye pwila too, nmî Mî u yoo vy:o nyi kaa too. Yi yéli yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. ^s

¹⁰Nmî Yâpwo kóó k:oo nyi kaa too, u dnye a nyemî ngópu.

Kêlî pini ngê nyi pyódu too.

Nmî Mî wéni pee ngê a tóó, mgîdî u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kêlî nyi kaa too.

Dyámê u tpile yilî yi yi yodo u ma-knopwo a pyede. ^t

Enjel knî y:oo nmî Mî mupwo u ngwo dnye chaa kîgha dê

¹¹Myombó m:aa vya wo, enjel yilî tp:oo témi tap nî módu, yono yono yono yono y:a dé. Nmî Mî a yina ngópu, tpile tp:oo páádi knî a yina tumo, kada pini yoo myedê yina tumo. ¹²Dpodombiy:e dnye wéti, apu,

Sipi tp:oo n:ii a vya ngópu, nmo chaa kîgha,

doo u ntââ tumu daanmî ya.

U wêdêwêdê ndîî, u nuw:o ndîî, tpile yilî yintómu u nêni dé.

U pi ndîî, nmo chââchââ, myeno chaa kîgha.

¹³Noo ng:aa, nê, Tpileni yintómu mbóó p:uu a tóó, dyámê mbêmê a tóó, dyámê u maknopwo a tóó, ntii u mênê

a tóó, nê, tpileni yintómu dyámê wope wope a tóó, ka wéti té, apu,

Nmî Mî nmo chaa kîgha, sipi tp:oo myino chaa kîgha.

Apu, Yi pi dê ndîî dê, yi wêdêwêdê mye ndîî,

nmo chââchââ dê, myino chaa kîgha dê,

chedê ngê daawa pyódu.

¹⁴Yi ngwo tpile tp:oo páádi knî y:oo apê, Yintê choo ya, wod:oo kada pini yoo nmî Mî ka myenté sipi tp:oo ka kwodok-wodombiy:e k:ame ye ghê dniye.

Njon ngê Yesu u dpodo u kââ u ngwo módu

6 Chââ u l:ii pyudu knî n:ii dé puku pee p:uu dnye ya, sipi tp:oo ngê mwiyéni a ngópu pwââ. Yi ngwo yi tpile tp:oo páádi knî yi vy:o mwiyéni u dnye nî nyongo, mwini k:ii mbwolo, apê, A pwiyé. ^{u2}Yi ngwo y:aa vya wo, hósî kpaapîk-paapî ngmênî módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, u kaa taa kumo doo tpyé dê. Nmî Mî ngê yi pini mbêmê kîdon ngmê kââ, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Mbodo mudu y:i dê yââ. L:êê têdê dy:ââ ngê. A lama doo ya, Mbodo mudu y:i amî yââ. ^v

³Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii myomoni pwââ, tpile tp:oo myomoni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. ⁴Hósî kuwa m:uu a pwii wo, mtyemtye. Pini n:ii pyipwo doo ya, nmî Mî ngê taa ndîî u kwo ngmê y:ângo, kwo, Dyámê mbêmê yoo chin:aa chámêchámê dé, numo p:uu dny:oon:aa l:êê. ^w

⁵Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii pyoloni pwââ, tpile tp:oo pyoloni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. Y:aa vya wo, hósî kpêdêkpêdê ngmênî módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, yi pini ngê tpile py-wupwi u skél kumo ngmêdoo tpyé. ⁶Yi

^t5:8 Tpyuu 8:3-4; 15:2; Psalm 141:2 ^s5:9 Psalm 98:1

^t5:10 Is 61:6; Tpyuu 20:6; 22:5; 1 Pita 2:9 ^u6:1 Tpyuu 5:1

^v6:2 Tpyuu 19:11; Njon 16:33 ^w6:4 Mát 10:34

tpile tp:oo páádi knî yi vy:o dnye ngmênî nyongo, yi pini ka kwo, Dyámê mbêmê m:uu nyi ghêê we. Kwo, Witi u pywuu d:ud:umbiy:e dp:uu km:êê ngi, deetê u pywuu pee tp:oo dp:uu km:êê ngi, ng-mênê olipi wulu wain yi pywuu dê nangê km:êê dê. ^x

⁷Dini ghi n:iî ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:iî podoni pwââ, tpile tp:oo podoni u dnye nî nyongo, apê, A pwiyé. ⁸Y:aa vvu wo, hósi m:uu nî módu, u pââ k:iî ch:iî yââ. Pini n:iî pyipwo doo ya, u pi Pwopwo. Yi hósi pyipwo pi m:uu doo ya, u pi, Pi ntóó kmênêkmênê. Nmî Mî ngê yepê, Dyámê mbêmê pi yintómu yoo páádi ngê dí pyódu té, yoo ngmê dpî yi yodo u maknopwo dí yé té, woni yoo py-ile knî yi p:uu kêê nangê yé. Yepê, Yélini dpo d:a kê té, taa ngê woni dp:uu vya tóó, woni knî dómudómu tédê paa pw:oo dnye, woni knî mbii ngê paa ntââ téne, woni knî kiye u tpile tp:oo knî y:oo paa ma téne. ^y

⁹Dini ghi n:iî ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:iî limoni pwââ, yélini nmî Lémi u l:êê díy:o vya tumo, nî m:uu too. Pi knî y:oo vya tumo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu dyuu dnya a tpapê dé, Yesu p:uu danêmbum myedaa yé ngópu. Mtyîmî nk:êênî tédê u nkîgh:ê dnye kwo, ¹⁰dpodombiy:e dnye kââ, nmî Mî ka kópu, Nmî Lémi ndîî, dono m:uu daa t:a, k:omodanê m:uu myedaa t:a. Kópu, Angéntoo dye ghi anmî t:ââ, u dí dyámê mbêmê tpémi u ngwo wanyi kóté kalé té, n:iî knî y:oo a vya nmoo, nmî ntââ dmi y:e anyinê vy:u? ¹¹Yi ngwo kpídi kpaapíkpaapî ngmêngmênté ye y:ângo, yepê, Daa ndîî la ghi tp:oo dmyinê t:ââ, dmyinê ghê vyîmî. Yepê, Pi knî y:oo ntee a vya nmyoo, nmyi tídê mbwó woni wamye vya t:oo. Yepê, Yi yéli yintómu

dmyinê t:âât:ââ dé, nmyi ntââ dmi u ngwo anê vy:u.

¹²Sipi tp:oo ngê chââ u l:iî wononi a ngópu mye pwââ. Yi ngwo dyámê pê dpodombiy:e doo ghêdê, kââdî dêpwo pil:apil:a, mgîdî a ghay wo. D:ââ d:ud:umbiy:e mtyemtye ngê pyodo, wêê kuu ngê pyodo. ¹³Yópu ndîî ngê kéme vyi ntee dpo kpê, mbóó p:uu pudu yinté a ghay dnye, dyámê mbêmê mē dyimê dnye. ¹⁴Kmaapî u pala ntee anyinê kmongo, mbóó yinté anyi pwiyé wo. Mbu mbodo yintómu, dyámê w:uu yintómu yi kwo tédê dmi a kuwo tumo. ¹⁵Yi ngwo pi yintómu nkîngê mbê dnye, king yoo, kada pini yoo, lede yoo yi kada pini yoo, ndáapi yoo, l:âmo dy:ââ yoo, yélini yi pi dmi ndîî dé, yélini yi pi dmi tédê dé, pi yintómu nkîngê mbê dnye, mbu mbodo knî yi maknopwo kpomo knî yi mênê dnyen:aa mbwolombwolo, ¹⁶mbu knî ye dnye kââ, chêêpî kpiyé knî ye myednye kââ, yipu, Nmî pwo a ghay dmyeno, ngmo nmédi, yipu, Yâpwo ndîî ngê kîngê m:uu nmo, sipi tp:oo ngê myekîngê kpada nmo. ¹⁷Yipu, Yi wo ndîî atédê d:iî, ntââ nmo wunê vyîmî ngmê, u vyîmî nmo doo u ntââ.

Nmî Mî ngê chââ u l:iî u yoo knî yi p:uu u ngwo t:ângo

7 U kuwó dini ghi ngê enjel páádi nî módu, dyámê mbêmê wope wope dnye kwo. Ngmê ngê nt:emi doo a tpyé, myomoni ngê mbyw:a doo a tpyé, py-oloni ngê chaa yópu doo a tpyé, podoni ngê kpâpu yópu doo a tpyé. Dnye tpyé dé, mu kópu u díy:o apê, Yi yópu knî y:oo dyámê pê ghêlî k:iî wa dyênê ngmê, ntii ghêlî k:iî wa dyênê ngmê, kpî yi ghêlî k:iî wa dyênê t:oo. ²Yi ngwo enjel m:uu nî módu. Kââdî kwéli dpo kee, yi kéténi a

^x6:6 Luukî 6:20; Njems 2:5 ^y6:8 Ezek 14:21; Luukî 21:9-11

^z6:10 Tpyuu 16:5-7; Deut 32:43 ^a6:12 Mát 24:29-31

kee wo, cháâ u l:ii t:emî u tpile kumu ng-mêdoo tpyé. U yi u ngwo doo kwo, Yâp-woni ghê a t:a, u yoo knî yi p:uu u cháâ u l:ii nî t:oo. Enjel páádi knî ye dpodom-biy:e mbwolo, yepê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dê pyódu nmyo, u ntââ dyámê pê yópu ngê anmyi dyênê ngmê, ntii anmyi dyênê ngmê, kpî yi amy:ee dyênê t:oo, ³ngmênê ghêlî k:ii nangê dyênê té. Yepê, Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo yi kêpa u cháâ u l:ii mwiyé t:ee téme. Yepê, Yi l:ii u l:êê díy:o yópu ndîi ngê daapaa dyênê téne. ^{b4}Yélini yi kêpa nmî Mî u l:ii t:ee ngópu, Yisiléli tpémi yi yoo dyêêdí y:a mê miyó knî yi vy:o yéli. Pi yilî tp:oo témi tap, 144,000.

⁵Njuda u yoo vy:o 12,000

Lupen u yoo vy:o 12,000

Nkadî u yoo vy:o 12,000

⁶Ase u yoo vy:o 12,000

Napítali u yoo vy:o 12,000

Manasa u yoo vy:o 12,000

⁷Simiyón u yoo vy:o 12,000

Lipi u yoo vy:o 12,000

Isaka u yoo vy:o 12,000

⁸Sepulun u yoo vy:o 12,000

Njósép u yoo vy:o 12,000

Mbenjîmîn u yoo vy:o 12,000

Yi yéli yi kêpa nmî Mî u cháâ u l:ii t:ee tumo.

Njon ngê nmî Mî u yoo u ngwo módu

⁹U kuwó dini ghi ngê pi yilî tp:oo témi tap nî módu, doo u ntââ pi ngê daapêdê kp:aa too. Pi dyêêdí yintómu yi yéli yi vy:o doo kwo, yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. Kpídî kpaapîkpaapî dmi yi mbwo yedoo ya, dpumo nkoo dmi kumo dnye tpyé dé, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo ya,

nmî Mî mupwo yi kada dnyen:aa kwo, u ngwo dnye chaa kîgha dê. ^{c10}Dpodom-biy:e dnye kââ, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo. Apu, Pi yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. Apu, Sipi tp:oo u k:ii kópu ndîi ngmê d:uu ngópu, Setan kwulo y:oo a pwaa nmoo. ¹¹Tpile tp:oo páádi knî y:oo nmî Mî a yina ngópu, kada pini myoy:a mê páádi knî y:oo a yina ngópu, enjel knî y:oo myedê yina ngópu. Kwodokwodombiy:e k:ame u kwo ghê dniye, nmî Mî dnye chaa kîgha, ¹²apu, Nmî Yâpwo ntênê nmo chaa kîgha, nmo cháâcháâ, myeno kwunokwuno. Apu, U pi ndîi, u nuw:o ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. Apu, U chaa kîgha daanmî yé, chedê ngê daawa pyódu. Apu, Ndê kópu yila.

¹³Kada pini ngmê a ka póo wo, a ka pê, Kî yéli kpídî kpaapîkpaapî dmi kêlê ka ngeme, a ka pê, nangê lónté yéli, anyi da ndê dmi? ^{d14}Kwono, A lémi, lama ka tóo, daa a lama yéli. A ka pê, Kî yéli y:oo dono ndîi dnya a vyîmî dé, dépê kede dniye. A ka pê, Yi kpídî dmi sipi tp:oo u wêê ngê a ghêê tumo, kpaapîkpaapî ngê u ngwo pyaa dniye. ^{e15}A ka pê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngîma a wee, u yâpwo ghê, a ka pê, w:êênî mgîdí vy:o a chaa kîgha ngópu. A ka pê, Nmî Mî ngê kóo k:oo wa kaa té, ye adî vuywo. ¹⁶A ka pê, Dómu ngê mēdaawa ngee té, mbwaa ngê myedaawa ngee té. A ka pê, Kâádî ndîi vy:o mēdaadnyi m:ii, myedaawa dyênê té, ¹⁷mu kópu u díy:o sipi tp:oo ngê yinê adî yenê dé, yi kada wa ghê, ye adî vuywo, dpuwó nuu mb:aa ye amînê kêma té, mbwáani n:ii ghê a t:a, y:i adnyin:aa ndanî. A ka pê, Yinté ye adîn:aa vuywo, nmî Mî ngê yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. ^f

^{b7:3} Ezek 9:4,6; Epeso 1:13-14; Tpyuu 9:4; 14:3-5 ^{c7:9} Tpyuu 5:9

^{d7:13} Tpyuu 7:9 ^{e7:14} Mát 24:21

^{f7:17} Tpyuu 21:4; Njon 10:11; Psalm 23:2; Is 25:8

**Sipi tp:oo ngê chââ u l:ii
piini u ngwo pwââ**

8 Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê chââ u l:ii piini pwââ, yélini mbóó p:uu nî módu, tumu dnye ya. Kââdî liy:aa n:êê ngmê, tumu dnye ya. ²Yi ngwo enjel pyudu nî módu, nmî Mî u ngîma dnye kwo. Dpuwo pyudu ye y:ângo.

³Enjel m:uu nî módu, nmî Mî ngîma mtyîmî nk:êênî tédê doon:aa kwo. Nkól ngê mtyîmî d:ââ kumu ngmêdoo tpyé. Nmî Lémi ngê mtyîmî kuu ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Ala mtyîmî kuu dpî nk:êê ngi, a yoo yi ngêpê dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we. ⁴Nmî Mî ngîma doo kwo, yi mtyîmî doo nk:êênî. Dpudu doo koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi myedoo koko. ⁵U kuwó dini ghi ngê enjel ngê mtyîmî d:ââ a y:ângo, mtyîmî nk:êênî u ndyuw:e puu dyuu k:oo ntówo, dyámê mbêmê a pii ngê. Yi ngwo mwini dnye mbumu, límî doo kílíkílî, dnye ndîi yilî nî nyongo, têpê myedoo ghêdê.

**Enjel knî y:oo dpuwo u
ngwo wêê tumo**

⁶Yi ngwo enjel pyudu knî y:oo yi dpuwo pyudu knî a ngî tumo, yi wupî u l:êê dîy:o kumu mbee tumo.

⁷Dini ghi n:ii ngê mwiyémwiyé enjel ngê u dpuwo wóó, ghêêpwima ntee tpile yilî dyámê mbêmê a ghay dniye, ndyuw:e wêê kwodonkwodo myedê ghay knopwo. Dyámê pee ngmê dyênê wo, woni pee dê daa dyênê knopwo. N:ii dyênê wo, ndê ngê kpî yi yintómu ma too, mbiye kuu mye ndîi. ^h

⁸Dini ghi n:ii ngê enjel myomoni ngê u dpuwo wóó, mbu ntee tpile ngmêni módu, ndyuw:e k:ii doo pîpî. Yi tpile nt:ee mî dyimê wo, ntii ghi mî dyênê

ngê, woni dê daa dyênê doo. N:ii dyênê ngê, wêê ngê pyodo, ⁱ⁹tpileni nt:ee a m:ii té u ngwo pw:oo dniye, nkélini y:i dnye mbêpê, mye dyênê dniye.

¹⁰Dini ghi n:ii ngê enjel pyoloni ngê u dpuwo wóó, pudu ndîi ngmêni módu, pywápê k:ii doo pîpî. Mbóó p:uu a ghay wo, dyámê mbêmê mî dyimê wo. Yi dyámê pee u ngwo dyênê ngê, woni dê daa dyênê doo. N:ii dyênê ngê, mbwaa dyênê too, dpuwó nuu mye dyênê too. ¹¹Yi mbwááni dmi ló ngê pyaa dniye, pi yilî u ngwo loko too. Yi pudu u pi, Ló.

¹²Dini ghi n:ii ngê enjel podoni ngê u dpuwo wóó, d:ââ kââdî, pudu knî yi k:ii, pee tp:oo dyênê dniye. W:êênî u ghi ngmê, kââdî dêpwo pil:apil:a, wo ghi woni dê yi kwo, doo pil:apil:a. Mgîdî vy:o myenté. Mgîdî ghi ngmê ngê d:ââ dêpwo dnyednye, pudu knî myedêdnye dnyednye. Woni ghi dê yi kwo d:ââ pudu knî dnye dnyednye.

¹³U kuwó dini ghi ngê y:aa vyy wo, maalî mbóó p:uu tâa ngmêni módu, doo mgalê. Dpodombiy:e doo mbumu, apu, Ayi! Ayi! Apu, Dyámê mbêmê tpémi. Apu, Dini ghi n:ii ngê wu enjel pyile knî y:oo yi dpuwo dmi wa wêê t:oo, nmyi ya d:ud:umbiy:e dono ngê wa pyódu. Apu, Ayi! ^j

Setan u ngwo a ghay wo

Luukî 10:17-18

9 Dini ghi n:ii ngê enjel limoni ngê u dpuwo wóó, pudu ngmêni módu, n:ii mbóó p:uu mwiyé mwo a ghay wo, dyámê mbêmê mwiyé mî dyimê wo. Kmêna dono mbwa k:oo kwéli dnye kwo, mgî k:oo, keñe u kii yi pudu ngê a ngêêdî, kumu doo tpyé. ²Yi keñe yi kpêmi ngê, dpudu ndîi u mênê a pwii wo, mbóó p:uu kee wo, kââdî dnyinté doo pil:apil:a, mbóó mgîdîmgîdî ngê py-

⁸8:3 Tpyuu 5:8; 9:13; Ex 30:1-3 ^h8:7 Ex 9:23-26; Joel 2:30

ⁱ8:8 Ex 7:20-21 ^j8:13 Tpyuu 9:12; 11:14

odo. ³ Kpele ntee tpile yilí yi dpudu w:uu u mênê dyámê mbêmê a ghêpê dniye. Té tpuu ngê pi ntee dpí kiye, yi kpele ntee tpile kiye u ntâa ngê yinté mye pyaa dniye. ⁴ Yi kada pini ngê mbiye ye kwódu ngê, kpí yi ye kwódu doo, nté wo yi wo ye mye kwódu too. Yepê, Yélini yi kêpa Yâpwo ndîi u châa u l:ii daa t:a, dmyinên:aa kiyekiye dé. ¹⁵ Nmî Lémi ngê yi vyee ye kwódu ngê, ngmênê yi kiyekiye ye daa kwódu ngê, d:âa limi pîdny:oo mgîni vyîmî. Mg:ee ngê pi ntee dpí kiye, ó té ngê pi ntee myoo kiye, yi dpududpuu mye yintoo. ⁶ Yi d:âa limi kní yi k:oo, yélini adnyi kiyekiye dé, u yi y:e adí kwo, Nmî pw:oo dmi, ngmênê doo u ntâa daawa pw:oo dmi. Adnyi mgîni vyîmî, ala kópu adnyi tpapê, awo, U yi nmo a kwo, Nmî pw:oo dmi, ngmênê wa dêê dmi, daawa pw:oo dmi.

⁷ Pi kní y:oo l:êê u l:êê dîy:o hósí ntee dpí kpîlê t:oo, yi kpele dé yinté dnye kwo, hósí kní yi nâmo a ghê dniye. Yi mbodo dmi, pi mbodo ntee tpile dé, yi mbêmê kîdon dnye kwo, nkól ngê l:âmo tumo. ⁸ Yi mbodo yâa vyi ndîi dé, yi nyóó dmi mye ndîi dé, layóni nyóó dmi ntee dé. ⁹ Nkéli chêêpî káped:ê yi yodo p:uu dnye ya. Yópu ndîi ntee dpo pwópu, yi kpele dé yi núupee dmi yinté myednye dpudu. ¹⁰ Té tpuu ngê pi ntee dpí kiye, yi tpuu mye yinté dé, yoo u ngwo adnyin:aa kiyekiye dé, d:âa limi kní yi k:oo. ¹¹ Mgí k:oo kwéli a ndê dniye, yi ghi u kada pini ngê yi kpele dé yinê a dy:âa too, yi king ngê a tóó. Yi pini enjel dono ngê doo a ya, Hipîlu dnye ngê u pi Apadono. Kîdiki dnye ngê u pi Apoliyon, u nt:u kópu, Pi dyede pyu.

¹² Wu nkîngê u kópu ngmê, mê miyó maadí kiyedê kwo. ^m

Nmî Lémi ngê pi kní ye l:êê u ngwo daa kwódu ngê

¹³ Dini ghi n:ii ngê enjel wononi ngê u dpuwo wóó, dnye ngmênê nyongo. Mtyîmî nk:êênî tédê n:ii nmî Mî u kada a kwo, dp:anê páádi kní yi kélí ghê yi dnyeni yi kêténi a ndê wo. ¹⁴ Enjel wononi, n:ii ngê u dpuwo wóó, yi dnyeni ngê yi enjel ka kwo, Mbwa ndîi n:ii Mbápileon kee wo, Yupidétis, nmî Lémi ngê enjel dono páádi kní yi wunê a kudu too. Kwo, Nyi pywálí té, dny:oon:aa dpodo. ¹⁵ Nmî Lémi ngê wunê a kudu too, apê, Yoo l:êê tédê ghêlî k:ii wa dyênê t:oo. Apê, M:aani n:ii k:oo adnyin:aa dpodo, d:a ngmîdi, myenté d:âmu n:ii k:oo adnyin:aa dpodo, wéni n:ii ngê adnyin:aa dpodo, kââdî liy:aa n:ii ngê adnyin:aa dpodo, yi dini ghi kní d:a ngmîdi té. Apê, Dpodo kn:âa dini ghi n:ii ngê wa chaa ngmê, dyámê mbêmê yoo wa chámê t:oo, yoo pyile ngê wa pyódu t:oo, yoo ngmê l:êê tédê wa vya ngmê, yoo woni dê daawa vya d:oo. Yi ngwo enjel wononi ngê yi enjel dono páádi kní mî pywálí too. Yi dpodo kn:âa chaa ngópu, lede yilí tp:oo témi tap l:êê tédê dy:âa tumo. ¹⁶ Yi lede yoo hósí pyipwo dnyen:aa l:êê, yilí tp:oo témi tap. N:ii ngê a kp:aa too, a ka pê, my:oo yono yono, yono yono yono, yono yono y:a. (200,000,000) ¹⁷⁻¹⁸ Yi ngwo yi lede yoo nî m:uu too, káped:ê yi yodo p:uu dnye ya, mtyemtye dé, k:ii chíi yâa k:ii ntee dé, myenté mbóó káámi kîgha ngê ntee dpí pyódu, yinté dé. Layóni mbodo ntee a kwo, hósí kní yi mbodo yinté dnye kwo. Yi kwo ndê dóó dpudu kwodonkwodo dpodombiy:e dnya a pyuwopyuwuwo, yoo u ngwo dnye nk:êênî dé. Yoo dyêêdî ngmê mî chedê ngópu, yoo woni dê daa vya dumo. ¹⁹ Yi hósí kní yi wêdêwêdê yi komo t:âmo doon:aa

ya, yi tpuuwo myedoon:aa ya, mu kópu u dîy:o yi tpuu tpile pê ntee tpile dé, yi mbodo dmi myednye kwo, pi u ngwo dnye kiyekiye dé, u ngwo myednye pwopwo.

²⁰ Yélini yi l:êê tédê daa pw:oo dniye, yi dono dêpê kuwo tumo. Kmêna ka ngêpê daa yé ngópu, k:omo yâpwo knî ye myednye ngêpê. Yi yâpwo dé yi chók woni nkól ngê l:âmo tumo, woni silîpê ngê l:âmo tumo, woni nkichi pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî ngê l:âmo tumo, woni yi pee ngê l:âmo tumo. K:omo tpile yi yâpwo dé daa vuuwo nyédi, dnye daa nyêmi ngópu, myedaa paambwi nyédi, ngmênê yi yéli y:oo a cháâcháâ tumo, ye a ngêpê nyédi. ⁿ²¹ Yi dono daa yé ngópu, pi vyee nkwpinkwépi daa yé ngópu, pyââ ti mââ ti daa yé ngópu, kpaa myedaa yé ngópu, yi dono knî yi l:êê dîy:o tpée kópu myedaa vyi ngópu.

Njon ngê nmî Mî u puku pee u ngwo ndîi

10 Yi ngwo enjel m:uu nî módu, u wêdêwêdê ndîi. Mbóo p:uu a ndê wo, p:ââ p:ââ doo a wupwo. Nkalî too pee dmi u kpîdî ngê pyódu ngê, ntii ghi u pwo ngmêdoo kwo, kwódo ng:oo dmi kââdî ntee tpile, yu dê ndyuw:e k:ii dpîmo dnyednye. ² Puku pee kumu ngmêdoo tpyé, daa kmongo ngmê. Dini ghi n:ii ngê a ghêpê wo, yu wéni peeni ntii mbêmê kââ, t:anê peeni dyámê mbêmê kââ. ³ Layóni dpodombiy:e ntee a kââ yédi, yi ngwo dpodombiy:e yinté ka wo. Yi ka wo, mwini pyudu knî y:oo u dnye dpodombiy:e a péli ngópu. ⁴ Nê, Yi kópu nî d:êê, ngmênê pi dnye mbóo p:uu ngmênê nyongo, a ka pê, Mwini pyudu knî y:oo kópuni dê vyi ngmê, nangê d:êê, tumu kópu ngê choo ya.

⁵ Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê doo kwo, kóo wéni peeni mbóo p:uu kââ, ⁶ nmî Mî u pi ngê kpaa wo, apê, Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, myenté pini n:ii ngê mbóo dyámê l:âmo doo, ntii l:âmo ngê, tpileni yi ghê a pyede mye l:âmo too, apê, yi pini u pi ngê n:aa kpaa, apê, Chók Lémî mēdaadî t:ââ, ⁷ ngmênê dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wa wuu, Chók Lémî ngê u tumu kópu dyuu yi ngwo wa pywálî. Apê, Yi tumu kópu dyuu u komo kapî pyu knî ye wunê a vyi too, yélini p:uu dnya a dpodo.

⁸ Pini n:ii mbóo p:uu mwiyé a ka a mbwolo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê a kwo, puku pee n:ii kumu a tpyé, kwulo nyinê ngépi. ⁹ Wod:oo yi enjel ka nî loo, kwono, Ye puku pee a ka a ki. A ka pê, A kélê a ngépi, ma ngi. A ka pê, Ngwo mty:aamty:aa ngê a pyodopyodo, ngmênê dîyo nga a dpududpudu kîgha. ¹⁰ Enjel kwulo puku pee yinî ngópu, nî ndîi. A kwo mty:aamty:aa ngê pyodo, y:aa nt:uu ngê, ngmênê dîyo a km:oo dpududpudu kwólu. ¹¹ Yi ngwo a ka pê, Chók Lémî u komo ntee nyoo a kapî, myombó mēchin:aa kapî. A ka pê, King knî yi p:uu chin:aa mbumu, yoo yilî yi p:uu myechin:aa mbumu. A ka pê, Yélini yi dnye daa ngmîdi, yi dyámê pee myedaa ngmîdi, yi yéli yi p:uu myechin:aa mbumu.

N:ii knî y:oo nmî Lémî u komo a kapî ngópu

11 Nmî Lémî ngê kiyé a ka ngma a kpo, a ka pê, Chók Lémî u ngomo angëndy:ââ, ye kiyé ngê u mti nyinê ngépi, kpêê yiyé tédê u mti myedo ngépi. A ka pe, Yi ngomo k:oo yélini a ngêpê té, dpo kp:aa ngi. ² A ka pê, Ngomo kuwa ghini n:ii mbwa kalê ngmê, u mti nangê ngee, mu kópu u dîy:o M:aa ngê yi ghi

mgîdî u yoo knî ye dê y:oo. A ka pê, P:aani n:ii u nuu u p:aa, ye myedê y:oo, m:ââ pyile n:êê m:uu yi p:aani yi yi yodo u maknopwo a tóó. ^{o3} A ka pê, Yi dini ghi ngê a komo kapî pyu dê u ntââ ngê ana a pyépi dê, m:ââ pyile n:êê m:uu pi knî ye a p:uu ntênê adpîn:aa danê. A ka pê, Kpidî chaa ngmê dê yi kêlê adpî m:ii, yoo yi l:êê dîy:o adpî mbê, yewo, Tpée kópu vyi yó, nmyi dono a kuwo tóó. ^p

⁴ Yi tpódu nte kn:ââ olipi ntee tpile dê, myenté lam ntee tpile dê, n:ii dê dyámê u kada pini u ngîma a kwo mo. ^{q5} N:ii ka yi tpódu a diya mo, u yi u ngwo a kwo, Nî vya dê, ndê dóó yi kwo dpo pwii, yi pini u ngwo dpî vya ngmê. ⁶ Ilacha ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mgîdî u yoo yi ngópu ntee a tpyó, yi tpódu mye yinté dê, u ntââ ngê a tóó mo, mbóó ka dpî kwódu ngmê, kópu, Tpii kîdangê ghay, yed:oo d:uudpo ghay. U ntââ ngê mye tóó mo, dini ghi n:ii ngê u yi y:e adî kwo knomomê, Mgîdî u yoo nyi kpada té, ye Mósisi ngê Yichip tpémi ntee kpada too, yinté amye kpada t:oo. Mbwa wêê kuu ngê wa pyódu ngmê, kpadakpada u kópu yilî wamye d:uu ngmê. ^{r7} Kiye u tpile tp:oo n:ii mgî k:oo a pwii wo, yi tpódu yi p:uu adî l:êê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi p:uu danê machedê ngê wa pyódu ngmê, yi tpile tp:oo yi pwo wa lê, wa vya dê. ^{s8} Yi Lémi p:aani n:ii kîdosi fîedê t:ee ngópu, yi ntóó dê kââ puu ghê yi p:aani adpî ya. Yi p:aani ndîi Sodom ntee p:aani ngê pyodo, myenté Yichip ntee p:aani ngê mye pyodo. Chóó Lémi ngê yi p:aani tpémi dnyinté daawa kpada té. ⁹ Wo pyile n:êê m:uu pi knî y:oo adnyi y:enê dê, adnyi yumuyumu dê, numo ka wa kwódu ngmê, yewo, Nangê kmênê dê. Yi yéli yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ng-

midi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. ¹⁰ Yi tpódu yi pwopwo u l:êê dîy:o dyámê woep woep pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, adnyi numo yeedeyeede, noko yewo, Kî tpódu y:oo mgîní vyîmî ndîi nmî pwo a kalê ngópu, ala ngwo dê pw:oo knî.

¹¹ Yi kópu dé noo y:enê dé, yi wéni pyile knî n:êê m:uu chedê ngê pyaa dniye, Chóó Lémi ngê yi tpódu yi mênê ghê mê yó, mêdê pyidu doo, ghêémî ghê knopwo. N:ii knî y:oo dnye y:enê dê, nkîngê ngê y:a y:a pwiyé dniye. ¹² Yi ngwo yi tpódu y:oo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu ny:ee ngópu, yepê, Al:ii a kee cho. N:ii knî ye dpîmo diya, yi ngópu mbóó p:uu kee knopwo, apê, Nkalî too pee dmi yi mênê ad:uu t:iy:e knî ó! ^{tu} ¹³ Yi ngwo têpê dpodombiy:e doo ghêdê, yi p:aani pee ngmê vyâ, chêêpî ngomo y:i a vyóó dniye, pi pyud:o yono yono y:a vyâ, ngmênê pee mê chu daa vyâ. Yoo wo yéli nkîngê ngê y:a y:a pwiyé dniye, yâpwoni mbóó p:uu wunê tóó, u wêdêwêdê ndîi ngê y:e pyodo.

¹⁴ Nkîngê u kópu myomoni machedê, pyoloni maadî chono kîyedê kwo. ^v

Enjel piini ngê u dpuwo u ngwo wóó

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wóó, mbóó p:uu yéli yi dnye dmi dpodombiy:e ní nyongo, apu, Chóó Lémi ngê king yintómu yi d:aa dmi da kâadî. Apu, Pini n:ii a ngmidi ngê, king ngê myaa pyódu, dyámê woep woep pi yintómu yi kada pini ngê dê pyódu, dye ghi yintómu adî y:enê dé, chedê ngê daawa pyódu. ^{w16} Yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi knî y:oo yi ya têdê dmi a kuwo tumo, nmî Mî ka kwodokwodombiy:e

^{o11:2} Luukî 21:24; Tpyuu 12:6; 13:5 ^{p11:3} Mak 6:7; Luukî 10:1 ^{q11:4} Zech

4:11,14 ^{r11:6} 1 Kings 17:1; 18:1; Njems 5:17-18; Luukî 4:25; 18:8

^{s11:7} Tpyuu 12:17; 13:1,7; 17:8 ^{t11:12} 1 Tes 4:16-17 ^{u11:12} 2 Kings 2:11

^{v11:14} Tpyuu 9:12 ^{w11:15} 1 Kódin 15:24-25; Dan 7:13-14

k:ame ghê dniye, dnye chaa kîgha, kwo,
x

¹⁷ Nmî Lémi, nmî Yâpwo ndêndê,
ngwêdêwêdê ntâkopádi.

Kwo, Ntênê nye tóó,

dye ghi yintómu wunê myenyoo a
ya.

Kwo, Nmo kwunokwuno ngi,
mu kópu u díy:o ngwêdêwêdê ndîi
mbêmê

pi yintómu nyi yodo u maknopwo
chi yé té. ^y

¹⁸ Kwo, Mgîdí u yoo nga a nod:enod:e
nyédi,

ala ngwo ye u nkwo chi nod:e.

Kwo, Yélini pw:oo dniye,
ala yi kóté kîgha u dye ghi.

Kwo, Nuu u yoo, ngomo kapî pyu yoo,
nmodo pyu yoo, n:ii knî y:oo a
cháâcháâ ngi,

yi pywuu dmi ala ngwo ye nye yémî,
k:omo tpile yi pi dmi ndîi dé ó tédê dé.

Kwo, N:ii knî y:oo dyámê dnye dyede,
ala ngwo u nkwo nye dyede té.

¹⁹ Yi ngwo Chóó Lémi ngê u ngomo
mbóó p:uu kpêmî ngê, u yâpwo poki
k:oo nî módu. Yi ngwo límî dnye kílíkílî,
mwini dnye mbumu, dnye ndîi yilí nî ny-
ongo, tépê doo ghêdê, ghêêpwima ndîi
yilí myedê ghay wo. ^z

**Setan nmî Mî u yoo knî yi
p:uu u ngwo doo l:êê**

12 U kuwó dini ghi ngê nyepênyepê
u kópu mbóó p:uu ngmênî módu.
Pyââ ngmênî módu, kpídîni u mbwo doo
ya, kââdí ntee tpile. D:ââ yu yodo dé yi
maknopwo doo ya, pudu y:a mê miyó
knî y:oo mbodo a yina ngópu. ² Yi pyópu
mbwili doo kwo, daa kêmakêma doo
wupwo, u l:êê díy:o doo mgînî vyímî,
myedoo kââkââ.

³ Nyepênyepê u kópu mbóó p:uu m:uu
nî módu. Tópukada pââ ndîi ngmênî
módu, u wêdêwêdê ndîi, u pââ mtyem-
tye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kídon
mbodo pyudu knî yi mbêmê ngmêng-
mênté doo kwo. ⁴ Mbóó p:uu ghi ngmê
pudu woni knî tpuu ngê a gh:ay too,
dyámê mbêmê mî dyimê dniye, mbóó
p:uu ghi woni dé yi p:uu pudu dépê
gh:ay too. Pyââ u nkîgh:ê doo kwo, u
yi u ngwo doo kwo, Tpémîni a tpyuu,
nî ma. ^{a5} Wod:oo yi pyópu tpamê wo,
tp:ee ngmê tpyó, tpémîni pi dyêêdí yin-
tómu yi kada pini ngê wa pyódu, u
nkichi pee kiyé kumu adí tpyé, yoo u
ngwo adí y:enê dé. Chóó Lémi ngê yi
tpémî tópukada ka dyé ngê, kwulo a
pwââ, u p:o núwo, u che p:ââ pee ngê
mî pyódu ngê. ^{b6} Yi pyópu mbêpê wo,
w:amî mbêmê wumê tóó, nmî Mî ngê u
p:aa kwéli a gh:ii ngê. Y:i u kwo wunê
vyuwo, m:ââ pyile n:êê m:uu.

⁷ Dini ghi n:ii ngê yi pyópu mbêpê wo,
l:êê ndîi mbóó p:uu ngma a pwaa ngópu.
Enjel n:ii nmî Mî u yoo knî ye a vyuwo
yédi, Maikel, u enjel knî yi k:ii, tópukada
p:uu dnye l:êê, u enjel knî yi p:uu myed-
nye l:êê. ⁸ Tópukada doo l:êê, u enjel yoo
myednye l:êê, ngmênê dêê dniye, doo u
ntââ mbóó p:uu daapídnya a ya. ⁹ Maikel
p:uu y:oo dyámê mbêmê a kéé tumo. Yi
tópukada, mw:ee ngê wunê doo a ya, u
pi Setan, u pi mye Dono u Kn:ââ. Dyámê
wope wope pi yintómu yinê dpí dóó té.
U enjel yoo yi k:ii dyámê mbêmê mî dy-
imê dniye. ^c

¹⁰ Yi ngwo mbóó p:uu dnye ndîi ng-
mênî nyongo, apê, Ala ngwo nmî Yâpwo
ngê u yoo kóó k:oo a kapî té, u
wêdêwêdê mbêmê yoo a y:enê té, pini
n:ii a ngmîdi ngê u pi ndîi ngê myaa
pyódu. Apu, W:êênî mgîdí vy:o Setan

^x11:16 Tpyuu 4:4,9-10 ^y11:17 Tpyuu 1:8; 20:11-13; 2 Kódin 5:10

^z11:19 Hipílu 9:4 ^a12:4 2 Pita 2:4; Njuda 1:6 ^b12:5 Psalm 2:9

^c12:9 Luukí 10:18; Gen 3:1; Tpyuu 20:2-3

nmî tîdê mbwó yoo yi p:uu a d:uu yédi, nmî Lémi ka dpo, Yi dono knî yi l:êê dîy:o chi kpadakpada dé, ngmênê nmî Lémi ngê ala ngwo dny:ii kêdê d:ii. ^{d11}Apu, Nmî tîdê mbwó yoo u pwo dê lee dmi, mu kópu u dîy:o yi yikí dmi sipi tp:oo u pwo ghay wo, myenté u pi pi knî ye dnyen:aa tpapê, yi chóó yi p:uu dēdnye nuw:o, pwopwo p:uu myedēdnye nuw:o. ¹²Apu, Nyââ, Nmî Lémi ngê pi dono dny:ii kêdê d:ii. Apu, Yi kópu u l:êê dîy:o yélini mbóó p:uu nmo pyede, nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Apu, Ngmênê yélini dyámê mbêmê nmye pyede, ó nt:ee nmye pyede, dmyinê nkîngê, mu kópu u dîy:o Setan nmye dê lê, dnyinté doo nod:e wo, u lama a tóó, Daa ndîi la ghi tp:oo aní ya.

¹³Dini ghi n:ii ngê tópkada u lama yaa wo, apê, Ala dyámê mbêmê da d:ii nê, pyópuni ngê tp:oo tpyó yi ngwo doo a kpêênî. ¹⁴Ngmênê nmî Mî ngê yi pyópu níupee dê kaa doo, maalí ntee a mbêpê, yinté mbêpê kwólu, u p:o w:amî mbêmê mî ta. M:ââ pyile n:êê m:uu nmî Mî y:i u kwo wunê vyuwo, doo u ntââ, tópkada u kwo daawa ní. ¹⁵Yi ngwo tópkada kweñe wo, t:ââ ntee tpile u kwo doo a mbêpê, apê, Yi pyópu paa t:âmo ngê. ¹⁶Ngmênê dēê wo. Têpê ngê yi pyópu ngópu, mye kweñe wo, t:âmuni tópkada u kwo doo a mbêpê, tēpê u mēnê a ghê. ¹⁷Wod:oo tópkada ka yi pyópu d:ud:umbiy:e diya wo, yi pyópu tp:oo módó tp:oo mää woni knî ye loo, yi p:uu doon:aa l:êê. Yélini yi p:uu doon:aa l:êê, yi yéli y:oo nmî Mî u dēêpî kópu dyuu a chāachāa tumo, Yesu u pi pi knî ye mye tpapê ngópu. ^e

Yélini Setan u wêdêwêdê mbêmê a l:êê nyédi

13 U kuwó dini ghi ngê tópkada m:aa módu, ntii chedê doon:aa ya. Yi ngwo tpile tp:oo ngmênî módu, ntii u mēnê a kee wo. Mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kídon dp:anê knî yi mbêmê ngmēngmētē doo kwo. Chóó u chaa kígha u pi dmi mbodo knî yi p:uu dnye ya, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa nê kââdî, u pi d:ud:umbiy:e ní dyênê. ^{f2}Tpile tp:oo n:ii ní módu, lepid ntee tpile, kóó yu mbeyê kóó kpâlî ntee tpile dé, komo layóni komo ntee tpile. Tópkada ngê u wêdêwêdê u kwo y:ângo, u pi ndîi u kwo mye y:ângo, kwo, Pi yintómu yi kada chi kwo, a pi mbêmê chi yenê dé. ³Yi tpile tp:oo mbodo ngmê p:uu kwéli ndîi ngmênî módu, nê, Wunê a vya ngópu, u ngwo pwene, ghê mē kele. Dyámê mbêmê tpémi yintómu yi nyepēnyepē u kópu ngê pyodo, yi tpile tp:oo u kuwó ghê dniye. ⁴Pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo dnye chaa kígha, apu, Kí tpile tp:oo u wêdêwêdê ló myentoo? Apu, N:uu ngmê u ntââ, p:uu adî l:êê? Tópkada myednye chaa kígha, mu kópu u dîy:o yi kada yinê kââ.

⁵Yi tpile tp:oo ngê Chóó Lémi u pi dyênê ngê, pi knî ye mye vyu, yepê, Yâpwo ndîi u d:aa d:a kââdî. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo daa kwódu ngê. Yi ngwo nê w:ee ngê, nê, Kí tpile tp:oo m:ââ pyile n:êê m:uu yoo yi kada a kwo. ⁶Komo yi kpēmî ngê, nmî Mî p:uu doo peede tpapê, u p:aa p:uu doo peede tpapê, yélini mbóó p:uu a pyede, yi p:uu mye-doo peede tpapê. ⁷Nmî Mî u yoo knî yi p:uu doo l:êê, mbodo mudu y:i yaa wo, pi dyêêdî yintómu yi pwo mbodo mudu y:i myedoo ya, doo y:enê dé, yélini yi

^d12:10 Njópi 1:9-11; Zech 3:1 ^e12:17 Tpyuu 11:7; 14:12; 1 Pita 5:8

^f13:1 Tpyuu 12:3; 17:3,7,12

kn:âa daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. Yi kópu yilí nmî Mî ngê yi tpile tp:oo ka daa kwódu ngê. ⁸⁸ Dyámê wope wope pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo adnyi cháachâa, ngmênê yoo mu ngmidi, yi yéli knî y:oo daadnyi cháachâa. Yi yéli nmî Mî ngê ló dini a ngmidi too, dyámê pê ghêlî k:i daangê l:âmo ngê, yi pi dmi yi ngwo a d:êê too. Sipi tp:oo n:i a vya ngópu, u puku yedê yi pi dmi a d:êê too, ghê kamí y:oowa a pyw:ee ngmê. ⁸⁹ N:i yi ngópu dmi a pyede, ala kópu a ny:ee yó. ¹⁰ Yélini yi p:uu nmî Mî ngê dpî vyí, apu, Yesu u l:êê dîy:o mbwa k:oo wa kee dmi, yi kópu daawa têd:a, pi dono knî y:oo mbwa k:oo wa km:êê t:oo. Myenté yélini Yesu u pi u l:êê dîy:o wa vya t:oo, yi yéli nmî Mî u lama a kwo. Yi kópu daawa têd:a, pi dono knî y:oo wa vya t:oo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî u yoo knî y:oo yi dono dny:oo a vyímî dé, yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu ntênê dny:oo kwo. ⁱ

¹¹ Tpile tp:oo m:uu nî módu, têpê u mênê a pwii wo. Dp:anê miyó, têdê dê, sipi tp:oo dp:anê dê ntee tpile dê, ngmênê u dnye tópukada u dnye, u l:êê ghi mye tópukada u l:êê ghi. ^{j12} Mwiyémwiyé tpile tp:oo u pi mbêmê a dpodo, dyámê mbêmê pi yintómu knî ye yipu, Tpile tp:oo n:i vya ngópu, ngmênê u yimo mê pyipó wo, yi tpile tp:oo dmyinê cháachâa, u kwo myedmyinê ngêpê. ¹³ Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî yi ngópu mbwudu yilí dpî chaa, ndyuw:e mbóo p:uu a ny:ee too, dyámê mbêmê dpî t:aa té. ^{k14} Tpile tp:oo mwiyéni u pi mbêmê yi mbwudu yilí dpî chaa, dyámê mbêmê pi yilí u ngwo dpî dóó. Yi kópu nmî Mî ngê u kwo d:uudpî kwódu. Tpile tp:oo myomoni

ngê pi knî ye yepê, Yâpwo u tpile ngmê l:âmo yó. Yepê, Tpile tp:oo n:i taa ngê vya ngópu, ngmênê daa pwene, yi tpile tp:oo ntee tpile ngmê l:âmo yó, u kwo dmyinê ngêpê. ¹⁵ Tpile tp:oo myomoni ngê yâpwo u tpile tp:oo u mênê ghê yó, dnye u mênê mye yó, kwo, N:i nga daachoo ngêpê knomomê, dpî vya ngi. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo myedaa kwódu ngê. ¹⁶ Tpile tp:oo myomoni pi yintómu knî ye mbwolo, yepê, Tpile tp:oo n:i u pi ndîf, u l:i nmyi kêpa dpî t:ee yó, ó nmyi wéni pee kéli knî yi p:uu myoo t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîf dé ó tédê dé, ngmênê yi tpile tp:oo u l:i nmyi p:uu dpî t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyo ndáápi yoo ó pinté yoo, k:omo tpile pi p:uu wop nmye dpodo té ó ndapî p:uu nmye dpodo té, ngmênê yi tpile tp:oo u l:i nmyi p:uu dpî t:ee yó. ¹⁷ Yepê, N:i p:uu yi l:i daadî ya, doo u ntâa yi pini ngê tpile daawa pwila, myenté pi knî y:oo tpile u kwo daangmêwa pwila ngmê.

A tîdê mbwó yoo, n:i knî y:oo yi tpile tp:oo u l:i yi p:uu wa t:ee ngmê, u pi yi p:uu ayi d:êê ngmê. ¹¹⁸ U pi p:uu dmyinê nuw:o. N:i u mênê nuw:o a tóó, u nt:u kópu wa a w:ee. U pi d:êêd:êê alanté, wono yono y:a mê wono y:a mê wéni (666), u nt:u kópu, pi ntee pi.

Sipi tp:oo u yoo u ngwo dnye wéti

14 Yi ngwo sipi tp:oo nî módu, Saiyon mbwini mbêmê u yoo yilí tp:oo témi tap knî yi k:i dnye kwo. Yélini yi k:i dnye kwo, yintómu 144,000. Yi yéli yi kêpa u pi doo ya, u mî u pi myedoo ya. ^{m2} Dnye ndîf ngmênî nyongo, mbóo p:uu a ndê wo. Mbwa paa t:âa ntee wunê dpudu yédi, mwini ntee a mbumu yédi, yi dnyeni mye yinté. Pi

⁸13:7 Tpyuu 11:7 ^h13:8 Tpyuu 3:5 ⁱ13:10 Tpyuu 14:12

^j13:11 Mát 7:15 ^k13:13 Mát 24:24; 2 Tes 2:9-10

^l13:17 Tpyuu 14:9-11; 16:2; 19:20; 20:4 ^m14:1 Hipîlu 12:22; Tpyuu 7:3-4; 3:12

knî y:oo wéti u tpile ntee a vyee tumo, dnyeni n:ii nî nyongo, mye yinté. ³ Yélini nî módu, yintómu 144,000, nmî Mî u kada dnye kwo, tpile tp:oo páádi knî yi kada dnye kwo, kada pini yoo yi kada myednye kwo. Wéti kamî yi ngîma ng-médnya a ng:êênî, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa nd:o. Yi yéli nmî Lémi ngê Setan kwulo dyámê mbêmê a pwaa too. ⁴ Pi ngê u kpâm ntee d:uuwodê kuwo, kn:aa pyópu p:uu kêê d:uuwumê yé, yi yéli y:oo nmî Mî yinté dêpê kuwo ngópu, kn:aa yâpwo ka dêdnyen:aa ngêpê. Yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu doo kwo, kn:aa dêpwo kwo. Sipi tp:oo kwéli doo lêpî, u kuwó dnye kwo. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi vy:o nmî Mî ngê yi yéli a ngî too, chóó u momu yoo ngê pyódu too, sipi tp:oo u yoo ngê mye pyódu too. ⁿ⁵ K:omodanê kópu yi komo t:âmo dêpê pwii wo, yi dono myedêpwo ya.

Enjel pyile knî y:oo dyámê mbêmê tpémi ye mbwó u ngwo yé ngópu

⁶ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu doo mgalê. Nmî Mî u kópu dyuu pi knî ye doo tpapê, kópuni dyuu wunê ntee doo a kwo, dye ghi yintómu yinté amyaa kwo, chedê ngê daawa pyódu. Pi dyêêdî yintómu knî yi l:êê díy:o yi kópu dyuu doo tpapê, yélini yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. ⁷ Dpodombiy:e ye doo mbumu, yepê, Chóó Lémi dmyinê cháâcháâ, myedmyinê chaa kîgha, mu kópu u díy:o daa kêmakêma a kóté kîgha nmyo. Yepê, Mbóó dyámê yinê l:âmo doo, ntii mbwaa yinê mye l:âmo doo. Yepê, Ntênê dmyinê cháâcháâ.

⁸ Myombó enjel m:uu nî módu, mwiyéni doo yâmuyâmu, dpodombiy:e

myedoo mbumu, apu, Mbápileon tpémi y:oo yoo ntee dyênê tumo, yoo m:uu ngê wo yéli yintómu yinté myaa dyênê t:oo. Pyââ ti mââ ti u mbwaa kuu yi mênê dê yé ngmê, ngmênê yi yéli yi pi dmi daa kêmakêma wunê ghayghay. Yi pi dmi ndîi ngê ntee doo ya, mēdaa yinté, daa kêmakêma tēdê ngê wunê pyodopyodo té. ^o

⁹ Enjel pyoloni ngê doo yâmuyâmu dê, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Tpile tp:oo n:ii ntii u mênê a pwii wo, n:ii knî y:oo adnyi cháâcháâ, ó u yâpwo tpile adnyi cháâcháâ ó u l:ii yi kêpa adî ya ó yi kêê p:uu amyaa ya, ^{p10} apu, yi yéli Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada té. Apu, Dpodombiy:e ye wa nod:e, yi kpadakpada u mbwaa wa nda ngmê. Apu, Chóó Lémi u enjel yoo yi ngópu, sipi tp:oo u ngópu, ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî. Apu, Mwáali dyuu d:ud:umbiy:e kîikîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê adnyin:aa mgîni vyîmî. ^{q11} Apu, N:ii knî y:oo tpile tp:oo a cháâcháâ ngmê, ó u yâpwo tpile a cháâcháâ ngmê, ó u pi u l:ii yi p:uu dpî t:ee ngmê, apu, w:êênî mgîdî vy:o yi yéli ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî. Apu, Ghê daadnyi vyîmî, ndê dpudu y:i adî koko, chedê ngê daawa pyódu. ¹² Apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmi ngmê, Yesu ka a kêlimî té, dny:oo a vyîmî, yi tpile tp:oo kîngê chápu ngmê. ^r

¹³ Yi ngwo dnye ngmênî nyongo, mbóó p:uu, a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Yélini Yesu ka dpodombiy:e ala ngwo a kêlimî té, u dí amîmê pw:oo dmi, yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté a ka mye vyyu, a ka pê, Ndê kópu yila. A ka pê, Yi dpodo wa yé ngmê, yi ghê vyîmî tēdê wa

^{n14:4} Epeso 5:27; Njems 1:18 ^{o14:8} Tpyuu 18:2-3 ^{p14:9} Tpyuu 13:11-17

^{q14:10} Tpyuu 19:20; 20:10,15; 21:8 ^{r14:12} Tpyuu 13:10; 12:17

lee dmi, yi Lémi ngê yi dpodo yi ngwo amî pwila. ^s

**Njon ngê yoo mb:aa yi
ghada u ngwo módu**

Mátiyu 13:24-30,36-43

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê nkali too pee kpaapikpaapî ngmênî módu, pi ntee pini mbêmê ngmêdoo ya. King ngê doo ya, kidon mbêmê ngmêdoo kwo, nkól ngê n:ii l:âmo ngópu. Taa ñepwi ngmê kumu ngmêdoo tpyé. ¹⁵ Yi ngwo enjel m:uu ní módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo a pwii wo, yi pini ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê witi yâpwo tédê kédê kyopwo. Kwo, Ñaa ala ngwo ñuw:o ngi, nyinê chepwe. ¹⁶ Nkali too pee mbêmê pini n:ii doo ya, u taa yi ngwo dyámê mbêmê dyíngo, u dpodo pyu yoo nté mgîpî tédê dy:ââ too, nté nt:u u kwo ghada ngópu.

**Njon ngê yoo dono yi
kpadakpada u ngwo módu**

¹⁷ U kuwó dini ghi ngê enjel m:uu ní módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo mbóó p:uu myedê pwii wo, taa ñepwi ngmê kumu my:oodoo tpyé. ¹⁸ Enjel m:uu, n:ii ngê ndyuw:e a t:âât:ââ, mtyîmî nk:êênî tédê a ndê wo. Enjel woni ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê wain kpê kédê kyopwo. Kwo, Ñaa ñuw:o ngi, wain kpê nyinê chepwe, kîgha mtyé dpo ghada ngi. ¹⁹ Wod:oo u taa dyámê mbêmê dyíngo, wain kîgha mtyé a châpwo too, yi vyilêvyilê tédê d:ii too, mu kópu u díy:o Chóó Lémi d:ud:umbiy:e ye nod:e wo, u yi u ngwo doo kwo, D:ud:umbiy:e ní kpada té. ²⁰ Yi vyilêvyilê tédê p:aa kuwa a tóó. Yi yéli yi wêê yilí y:i pwii wo, doo mbêpê ee, t:ââ k:ii doo a mbêpê, u mti, pi u ndy:ââ,

yintoo t:ââm pââ ndîi, u dî chono dèpwo ya. (300 km)

**Kpadakpada u mbwaa kuu
pyudu knî yi kópu dé**

15 Nyepênyepê u kópu ndîi u danêmbum m:uu ala, kópuni mbóó p:uu ní módu. Enjel pyudu yi danêmbum, n:ii knî y:oo yoo yi kpadakpada u mbwaa d:ââ pyudu a tpyé t:oo, Chóó Lémi yélini ye a nod:enod:e yédi, yi ngwo d:ud:umbiy:e wa kpada t:oo, Chóó Lémi u nod:enod:e chedê ngê u ngwo amê pyódu ngmê. ^u

² Enjel yoo ghêlí k:ii dípî m:uu too, yi ngwo ntii ntee tpile ngmênî módu, kââyikuu yedoo kwo, ndê dóó u mênê dnye kwo. Yoo my:oonî módu, yélini tpile tp:oo ngê daa dyênê too. Tpile tp:oo n:ii u pi wono yono y:a mê wonoy:a mê wéni (666), ala yéli u pwo lee dniye, u yâpwo tpile ka myedédnye ngêpê. Ntii ntee tpile u nkîgh:ê dnye kwo, nmî Mî chaa kîgha u l:êê díy:o wéti u tpile dnye tpyé dé. ³ Dini ghi n:ii ngê nmî Mî u dpodo pyu Mósisi ngê Yisiléli tpémi Yichip u mênê a pw:ii too, Ntii Mtyemtye mî ngmêê ngópu, yi ngwo ntee dnaya a wéti, yélini ní módu, yinté myednye wéti. Sipi tp:oo u pi mbêmê nmî Mî dnye chaa kîgha, kópu,

Nmî Lémi, nmî Yâpwo,

ngwêdêwêdî ntâkopádi.

Kópu, Kópu ndîi n:ii nye d:uud:uu too, nyepênyepê u kópu dé.

Kópu, Nyi pi dyêédî yintómu yi king.

Kópu, Ngópu yilí yintómu ndê kópu dé,

dono kópu choongmê d:uu ngê. ^v

⁴ Kópu, Nmî Lémi, pi yintómu knî y:oo adnyi chââchââ ngi,

mî mudu y:i adnyi kmîmî,

^s14:13 Hipîlu 4:10 ^t14:19 Mát 13:39-42; Tpyuu 19:15

^u15:1 Tpyuu 15:6-7 ^v15:3 Ex 15:1; Tpyuu 16:7

mu kópu u díy:o nyi ntee pini daa m:uu a tóó,

nyi mu ngmidi Yâpwo ndêndê.

Kópu, Pi dyêêdí yintómu ngíma amí ghê dmi,

yi yi mbodo dmi ngê k:ame nga wa ghê dmi,

mu kópu u díy:o dipi kn:aadi ngê,

pi yintómu knî y:oo ngópu dyuu mb:aa dê m:uu t:oo.

⁵ U kuwó dini ghi ngê nmî Mî ngê u yâpwo ghi ndêndê mbóó p:uu a ngópu a kpêmî ngê, ⁶⁻⁷ enjel pyudu y:i a pwii wo. Yi kpídí dmi kpaapíkpaapí dé, myednya a wuu mbele. Yi mbalêti dmi yi yodo p:uu dnye ya, nkól ntee tpile dé. Tpile tp:oo páádi knî n:ii nmî Mî u nkígh:ê dnye kwo, ngmê ngê kpadakpada u mbwaa kuu pyudu ye y:ângo. Yi mbwááni d:ââ pyudu knî nkól ngê l:âmo tumo. Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmî Mî, u nod:enod:e u mbwaa kuu yi ntówo too.

⁸ Yi ngwo nmî Mî u wuu ndîi ngê pyodo, u wêdêwêdê ndîi ngê mye pyodo. Yi kópu dê yi l:êê díy:o u yâpwo ghi k:oo dpudu ndîi ngê pyodo, kóó a ngêêdí. Nê w:ee ngê, nê, Doo u ntââ pi y:i daawa kee, u dí wéni n:ii ngê enjel pyudu knî y:oo kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî dyámê mbêmê wa a pii t:oo.

Enjel knî y:oo kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî u ngwo a pii tumo

16 Yi ngwo nmî Mî u dnye ndîi yâpwo ghê ní nyongo, enjel pyudu knî ye yepê, A nod:enod:e u mbwaa kuu dyámê mbêmê nyinê pii tóó.

² Mwiýmwyié enjel ngê u mbwaa kuu dyámê mbêmê mínê pii ngê. Yi ngwo yélini yi p:uu tpile tp:oo dono u l:ii yi p:uu doo ya, u yâpwo tpile ka myednye ngêpê, yi yélini yi p:uu lââ yilí ghê wo, mgínî vyímî ndîi a pyw:ee ngópu. ^w

³ Enjel myomoni ngê u mbwaa kuu nt:ee mínê pii ngê, wod:oo ntii mbwee ntóó u wêê kuu ngê pyodo, ntii ménê tpile yilí n:ii a m:ii, yintómu pw:oo dniye. ^x

⁴ Enjel pyoloni ngê u mbwaa kuu mbwaa knî yi paa a pii ngê, dpuwó nuu knî yi kwo myedê pii ngê, wêê kuu ngê pyaa dniye. ⁵ Enjel m:uu u dnye ní nyongo, n:ii ngê mbwaa a t:âât:ââ té. Nmî Mî ka kwo, Nmî Yâpwo, ntênê nye tóó, dye ghi yintómu wunê myenyoo a ya. Kwo, Choo kn:aadi ngê, yoo ntênê chi kpada té. ⁶ Kwo, Nyoo a vya tumo, ngomo kapí pyu yoo myedê vya tumo, yi wêê a pw:ii tumo. Kwo, U p:o chi yé, yi ntââ dmi ntênê ye che vy:u, yi mbwaa wêê ngê chi pyódu, vyílo ye ndanî ngmê. ^{y7} Yi ngwo mtyímî nk:êênî tédê dnye ngmênî nyongo, nmî Mî ka kwo, Nmî Lémi, nmî Yâpwo, ngwêdêwêdê ndîi. Kwo, Choo kn:aadi ngê, ntênê nyinê ntââ vyímî. ^z

⁸ Enjel podoni ngê u mbwaa kuu kââdí mbêmê a pii ngê, u kíikíi ndîi ngê pyódu ngê, yoo yi pââ u ngwo nk:êê too. ⁹ Kââdí ngê yélini nk:êê ngê, nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u díy:o u kópu mbêmê dnye mgínî vyímî. Dono u maa dêpê kuwo ngópu, u pi myedêdnnya a kmímî. ^a

¹⁰ Tpile tp:oo dono ngê u yoo kwéli doo y:enê, enjel limoni ngê u mbwaa kuu y:i mínê pii ngê, yi ngwo mgídí y:i a ghay wo. Tpile tp:oo dono, u yoo knî yi k:ii, mgídí vy:oo dnye m:ii, mgínî vyímî ndîi a pyw:ee ngópu, yi kpéngi ti dmi kelekele dnye paa. ^{b11} Yâpwoni mbóó p:uu wunê tóó, p:uu dnye peede tpapê. Lââ n:ii yi p:uu dnye kwo yi l:êê díy:o, mgínî vyímî ndîi a pyw:ee ngópu, ngmênê yi dono dêpê kuwo tumo.

¹² Mbwaa ndîi n:ii Mbápileon kee wo, Yupídétis, enjel wononi ngê u mbwaa

^w16:2 Ex 9:10; Tpyuu 13:11-17 ^x16:3 Ex 7:17-21 ^y16:6 Tpyuu 17:6; 18:24

^z16:7 Tpyuu 19:2 ^a16:9 Tpyuu 9:20-21 ^b16:10 Ex 10:22

kuu y:i mîné pii ngê. Yi mbwááni yono wo, lede yoo yi maa u ngwo a yó. Kââdî kwéli wunê koko, king yoo n:ii y:i wunê pyede, yi lede yoo yi k:ii yi maa u ngwo a yó. ¹³Yi ngwo kma tupwótupwó pyile nî módu. Tópukada u kwo ngma a pwii wo, tpile tp:oo dono u kwo my-omoni a pwii wo, yi tpile tp:oo u komo kapî pyu u kwo pyoloni a pwii wo. ¹⁴Yi kma pyile knî, Setan u kmêna dono yoo. U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî dpî d:uu ngmê, dyámê wope wope king knî ye dpî lee dmi. Yâpwoni u wêdêwêdê ndîi u wo ndîi dini ghi n:ii ngê wa d:ii, yi kmêna knî y:oo king yoo yi mbodo dmi wa vyuwo t:oo, kwodonkwodo wa a danê t:oo, Yâpwo ndêndê p:uu adnyi l:êê. ^{c15-16}Kwéli adnyi l:êê, Hipîlu dnye ngê u pi Amakedon.

Nmî Lémi u kópu ala. Apu, Kpáápi k:ii wanî t:aa. Apu, N:ii ngê adî t:âât:ââ nê, u kpîdî knî ye mb:aamb:aa ngê adî vyuwo, dini ghi n:ii ngê anî t:aa, yi pini ngê w:aa ndîi wa a pyw:oo, yoo yi ngópu kn:ââ mbwii daadî paa, mywene u ngwo daawa ghê. ^d

¹⁷Enjel piini ngê u mbwaa kuu yéllî vyââ yi kêllî a pii ngê. Yi ngwo nmî Mî u dnye yâpwo ghê nî nyongo, apê, Machedê. ^{e18}Yi ngwo límî dnye kîlikîllî, mwini dnye mbumu, têpê dpodombiy:e doo ghêdê. Kn:ââ nmî Mî ngê yoo mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, têpê dpodombiy:e yinté doongê ghêdê mbê wo. Kópuni nî módu, yini ndîi. ^{f19}P:aa ndîi d:ud:umbiy:e dyênê wo, pee pyile ngê pyodo, dyámê wope wope p:aa yintómu mye dyênê dniye. P:aani n:ii dono Mbápile, nmî Mî u nuwo dêpê kuwo wo. Yi yéllî ye u nod:enod:e u mbwaa kuu y:ângo, nda ngópu. ^{g20}Dyámê w:uu yin-

tómu anyi pwiyé dniye, mbu mbodo yin-tómu anyi mye pwiyé dniye. ²¹Chêêpî ndîi mbóo p:uu dnya a ghayghay, yi dîngîdîngî limoy:a. Yoo dono yi mbêmê dnye dyimêdyimê, u l:êê dîy:o nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u dîy:o dpodombiy:e dnye mgîni vyîmî. ^h

Dono kópu n:ii knî y:oo yoo dpo lvêêdî t:oo, yi kópu dyuu

17 U kuwó dini ghi ngê enjel a ka ngma a loo, n:ii ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka pê, A p:uu kááli. A ka pê, Mââ ti módu ndîi u kpadakpada nga nîné kêmakêma. A ka pê, p:aani n:ii mbwaa yilî yi nkîgh:ê a tóó, yi pyópu u pi ndîi ngê y:i a tóó. ²A ka pê, Dyámê wope wope king yintómu u maadî a wee, myenté mgîdî u yoo u maadî mye wee. A ka pê, Yi kópu mbwaa k:ii ye yipê wo. ⁱ

³Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê yi enjel ngê w:amî ndîi mbêmê núw:o noo. Y:i pyââ ngmênî módu, tpile tp:oo pyipwo doo ya. Yi tpile tp:oo mtyemtye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. U chaa kîgha u pi dyuu p:uu dnye ya, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa nê kââdî, u pi d:ud:umbiy:e nî dyênê. ^{j4}Yi pyópu chaa módu, mb:aamb:aa ngê kpîlê wo, u kpîdî mtyemtye dé, yi pywu ndîi dé. U kpile u tpile dé yi pywu dmi mye ndîi dé. Woni nkól ngê l:âmo tumo, woni kêmê pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî pee mb:aa ngê l:âmo tumo. Kapî kumu ngmêdoo tpyé, n:ii nkól ngê l:âmo ngópu. Dono yilî yintómu yi kapî k:oo dnye ya, u mââ ti u kópu dé, kópu tupwótupwó dé yi k:ii, y:i myednye ya. ⁵Yi pyópu kêpa u pi nî módu, Mbápile. Mgongo ntee kópu, u nt:u kópu,

^c16:14 1 Tim 4:1; Tpyuu 19:19

^d16:15-16 1 Tes 5:2; Tpyuu 3:3; Luukî 12:37-40 ^e16:17 Tpyuu 16:1

^f16:18 Tpyuu 8:5 ^g16:19 Tpyuu 14:8,10 ^h16:21 Ex 9:24; Tpyuu 16:9,11

ⁱ17:2 Tpyuu 18:3 ^j17:3 Tpyuu 13:1

pyââ ti mââ ti u kn:ââ, dono yilî yintómu yi kn:ââ. ⁶Yi pyópu ngê mbwaa ndâ, ghétighéti tédê nî módu. Mbwaáni n:ii ndâ, nmî Mî u yoo yi wêê, n:ii knî y:oo Yesu daa mb:ii ngópu, u l:êê dîy:oo pi knî y:oo vya tumo. ^k

Dini ghi n:ii ngê nî módu, ghê d:ud:umbiy:e a mênê ghipé wo. ⁷Enjel ngê a ka pê, Lukwe dîy:oo ghê mênê dê ghipé? A ka pê, Kî pyópu u nt:u kópu nga n:aa tpapê, tpile tp:oo n:ii mbêmê a tóó, u nt:u kópu nga myinî tpapê, tpile tp:oo n:ii mbodo pyudu, dp:anê y:a. ⁸A ka pê, Yi tpile tp:oo wunê doo a ya, ala ngwo mêdaa tóó, dîy:oo mgî k:oo wa a kee, u kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê amî dyênê. A ka pê, Nmî Mî ngê dyámê pê ghêlî k:ii dépê l:âmo ngê, pi knî ngmê yi pi dmi yi ngwo u puku yedê a d:êê too, apê, Dîyo ghê kamî ye wanî y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. A ka pê, Yélini yi pi dmi yi puku yedê dépê d:êê too, yi tpile tp:oo ayi m:uu ngmê, yi nyepênepê u kópu ngê wa pyódu, awo, Lónté kópu ndîi ngma ala. Awo, Yi tpile tp:oo wunê doo a ya, ala ngwo mêdaa tóó, dîyo amê t:aa. ^l

⁹Enjel ngê a ka pê, Nuw:oo ndîi knomomê, ye ala kópu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. A ka pê, Yi tpile tp:oo mbodo pyudu knî, yi nt:u kópu, kpâpu pyudu knî. A ka pê, Lóma kpâpu pyudu knî yi mbêmê a tóó. A ka pê, Yi kpâpu pyudu knî yi mbêmê yi pyópu a tóó. A ka pê, Tpile tp:oo mbodo pyudu knî yi nt:u kópu m:uu a tóó, king pyudu. ¹⁰A ka pê, Limi dê pw:onu, wononi a tóó, piini doongê ta. A ka pê, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, daa ndîi la ghi tp:oo king ngê adî ya. ¹¹A ka pê, Tpile tp:oo n:ii wunê doo a ya, ala ngwo mêdaa tóó, u nt:u kópu mye yinté, king pyudu knî yi woloni, nmî Lémi ngê wamye dyênê.

¹²A ka pê, Dp:anê y:a knî n:ii p:uu chi m:uu té, yi nt:u kópu, king y:a. A ka pê, Doongê taa dniye. A ka pê, Dyámê pee y:a knî yi mbêmê yoo yi kada adnyi kwo, daa dye ghi daadîi tpile tp:oo u k:ii yi pi dmi ndîi ngê adnyi ya. ¹³A ka pê, Yi pini y:a knî yi nuw:oo ngmidi ngê adî ya, tpile tp:oo ka yi wêdêwêdê wa y:ee ngmê, yi pi knî yi mbêmê adî dpodo. ¹⁴A ka pê, Sipi tp:oo p:uu adnyi l:êê, ngmênê yi pwo wa lê, wa vya té, mu kópu u dîy:oo vyílo yi Lémi ndêndê, king yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. A ka pê, Sipi tp:oo p:uu u yoo amyidnyi ya, yélini wunê a ngmidi too, kóó k:oo kaa too, u dnye ntênê a nyêmi ngópu. ^m

¹⁵Enjel ngê a ka pê, Mbwaáni n:ii chi m:uu té, yi nt:u kópu nga n:aa tpapê. A ka pê, Mbwaáni n:ii knî yi nkîgh:ê yi pyópu a tóó, yi nt:u kópu pi yilî tp:oo témi tap, yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. ¹⁶A ka pê, Dp:anê y:a knî n:ii chi m:uu té, yi tpile tp:oo u k:ii, dîyo yi pyópu ye wa diya, tpile yilî n:ii u ngópu a tóó, wa t:âmo t:oo, u kpídî u mbwo wa a ngee t:oo, kn:ââ mbwii wa yé ngmê, mbyuu wa ma ngmê, dîné dyuu ndiya wa kée ngmê. ⁿ¹⁷A ka pê, Yi pyópu yinté wa dyênê ngmê, mu kópu u dîy:oo Chóó Lémi ngê kópuni wunê a vvu, yi ngwo wa ntiye ngmê. A ka pê, Nyââ, yi nuw:oo dmi ngmidi ngê wa pyódu ngmê, yi wêdêwêdê tpile tp:oo ka wa y:ee ngmê, u dî Chóó Lémi u kópu dyuu wa ntiye ngmê.

¹⁸Enjel ngê a ka pê, Pyópuni chi m:uu, u nt:u kópu, p:aani n:ii u pi ndîi. A ka pê, Yi p:aani u king dyámê mbêmê king yintómu yi pwo a tóó.

^k17:6 Tpyuu 18:24 ^l17:8 Tpyuu 13:8

^m17:14 Tpyuu 19:11-16,19-20

ⁿ17:16 Tpyuu 18:8

Lvêê kpî té u kwee châpwo

18 U kuwó dini ghi ngê enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu a ndê wo, p:ââp:ââ doo a wupwo. U pi d:ud:umbiy:e ndîi, dyámê wope wope u wuu ndîi kée ngê. ²Dpodombiy:e mbwolo, apê, P:aani n:ii u pi ndîi Mbápi-lon, da pw:oo ngmê. Apê, Ngomo dê dyênê t:oo, pi y:i mêdaa tóó. Apê, Kmêna mbwee dono yoo ala ngwo y:i a pyede. Apê, Nmê dono, n:ii tupwótupwó dé, y:i a m:ii té. ³Apê, Yi p:aani mye mää ti módu ndîi. Apê, Pyää ti mää ti u mbwaa kuu dyámê mbêmê pi yintómu knî yi ménê wunê a yó. Apê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala ngwo yi pyópu dê vya ngmê. Dyámê mbêmê king yoo u maadî dnye kwo. Apê, Yi pyópu tpile yilî yi mb:aami, n:ii knî ye tpile yilî doo pywupwi dé, ndáapi ngê u ngwo pyaa dniye.

⁴Yi ngwo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu nî nyongo, apê,

A yoo ndêndê, yi pyópu a kuwo yó,
yi p:aani u ménê a pwii dmyeno.

Apê, U dono kópu nangmê d:uu,
ntee adî mgîni vyîmî,

kminté yinté amyenmyi mgîni vyîmî.

Apê, Chóó Lémi ngê yi pyópu ntênê wa kpada, ^o

⁵mu kópu u dîy:o u dono u pwo mye u pwo a tóó,

u dî mbóó p:uu wumê tóó ó!

U dono yilî Chóó Lémi u nuwo daawa a kuwo dmi,

ntênê wa kpada.

⁶N:ii knî y:oo yi pyópu dyênê ngópu, yi yéli ye yepê,

Yi pyópu ngê a yoo ntee dyênê ngê,
yinté u nkwo myoo dyênê yó,
ngmênê dpodombiy:e dpî dyênê yó.

Yepê, Kpadakpada u mbwaa kuu n:ii a yoo knî ye y:àngo,

yinténi miyó u kwo myoo y:ee yó. ^p

⁷Yepê, U pi ndîi ngê ntee chóó pyódu ngê,

yinté dpî mbê kalê yó.

Yepê, Tpile u mb:aami ngê ntee dpîmo a ya,

yintoo kpadakpada u kwo myeyuu y:ee yó.

Yepê, Yinté dpî kpada yó,

mu kópu u dîy:o u gha vy:o dpo,

Nê kwin ngmê, d:aa kuknwe,

pi ngmê u l:êê dîy:o daanî yii.

⁸Yi kópu u l:êê dîy:o wo mu ng-midi ngê u kpadakpada u mbwaa kuu yintómu wa nda té. Dómudómu wa a pyw:oo, adî yii, amye pw:onu, ndê ngê wa ma, mu kópu u dîy:o n:ii ngê wa kpada, nmî Lémi Chóó Lémi, u wêdêwêdê ndîi.

⁹King n:ii u maadî dnye kwo, u k:ii mb:aamb:aa ngê myednya a ya, dini ghi n:ii ngê ndê ngê yi pyópu adî pîpî, dpudu adnyi y:enê, yi ngwo adnyi mbê, amyednyi yii. ¹⁰Pyópuni mää ti módu, mye p:aa ndîi ngmê, u pi Mbápi-lon. Yi p:aani wa a kuwo ngmê, daa chono adnyin:aa kwo, u kpadakpada u l:êê dîy:o adnyi nkîngê. Adnyi mbê, awo, Ayi, Mbápi-lon. Awo, U pi ndîi ngê a tóó, u yoo yi wêdêwêdê ndîi, ngmênê ala ngwo da ghay dmi, yi kpadakpada u mbwaa kuu lîmîlîmî ngê dê nda ngmê.

¹¹Yi p:aani tpémi y:oo n:ii knî ye tpile yilî dnyimo pywupwi dé, amyednyi mbê, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo tpile ye daamuwa pwila ngmê. ¹²Pi ngmê ngê nkól ye daamuwa pwila, silîpê ye daamuwa pwila, chêêpî pee mb:aa ye daamuwa pwila, kêmê pee ye myedaamuwa pwila. Pi ngmê ngê kpîdî mb:aa ye daamuwa pwila, kpaapîkpaapî dé ó mtyemtye dé ó n:ii yi pywuu dmi ndîi dé. Pi ngê l:âmo ngmê u tpile ye daamuwa pwila, mywápê pee ngê l:âmo ngmê dé ó pywopwo dp:anê ngê l:âmo ngmê dé ó

nkichi pee ngê l:âmo ngmê dé ó chêêpî kpaapîkpaapî ngê l:âmo ngmê dé. Adnyi mbê, mu kópu u dîy:o yi tpile yilî yi l:êê dîy:o ndapî ndîî kée ngópu, ngmênê pi ngmê ngê ye daawa pwila té. ¹³Yi p:aani tpémi y:oo mtyîmî ntee tpile dnyimo pywupwi, tpileni tuu mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé, pidánkingsens dnyimo pywupwi, mêê myednyimo pywupwi, ngmênê mēdaamuwa pwila ngmê. Wain mēdaamuwa pwila ngmê, olipi wulu mēdaamuwa pwila ngmê, witi mēdaamuwa pwila ngmê, kpo mēdaamuwa pwila ngmê, pudumakó sipi hósí mēdaamuwa pwila t:oo, chádiyót mēdaamuwa pwila t:oo, wop dpodo pyu yoo mēdaamuwa pwila t:oo. ¹⁴⁻¹⁵N:ii knî ye yi tpile yilî mwiyé dnyimo pywupwi dé, yi yéli ndáápi ngê u ngwo pyaa dnyie. Yi yéli daa chono adnyin:aa kwo, yi kpadakpada u l:êê dîy:o adnyi nkîngê, adnyi mbê, amyidnyi yii, yi p:aani tpémi ye yewo, Ayi. Yewo, Nmyi nuu u tpile dé chedê ngê dē pyaa dmi, nmyi chaa u tpile dé chedê ngê myaa pyaa dmi, anyi myaa pwiyé dmi. ¹⁶Yewo, Ayi. Yewo, Kî p:aani tpémi. Yewo, Ch:am ndîî ngê nmyee a ya. Yewo, Yi ch:am ngê ndapî ndîî dpîmo kéké, kpídî mb:aa u ngwo dpîmo pywupwi dé, woni kpaapîkpaapî dé, woni mtyemtye dé. Yewo, Yi pyópu ngê kpile u tpile mb:aa dé u mbwo dpîmo t:emî dé. Yewo, Woni nkól ngê l:âmo tumo, woni kēmê pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî pee mb:aa ngê l:âmo tumo. ¹⁷Yewo, Yi tpile yilî lîmîlîmî ngê chedê ngê dē pyaa dmi.

Yélini nkéli k:oo a dpodo té, yi ngwo nî m:uu too. Tpiipi yoo nî m:uu too, paambwi pyu yoo my:aa m:uu too. Daa chono dnyen:aa kwo, ¹⁸dpudu yi ngópu doo a koko. Dpodombiy:e dnye kââ, apu, Kî p:aani u pi ndîî, u nkîgh:ê yintoo p:aani daamu a tóó. ¹⁹Dnye mbê, dpodombiy:e myednye yii, apu, Ayi. Apu, Kî p:aani u pi ndîî. Apu, Yélini yi

k:ii ntii mbêmê nmo dpodo té, yi p:aani tpémi y:oo tpile yilî nmo dnye pywupwi dé, ngmênê yi tpile yilî lîmîlîmî ngê chedê ngê dē pyódu.

²⁰Yélini mbóó p:uu wunê pyede, nmî Mî u yoo yi k:ii, komo kapî pyu yoo yi k:ii, dyépi yoo mye yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yi p:aani tpémi y:oo kópuni dono nmye dnya a d:uud:uu dé, nmî Mî ngê nmyi ntââ dmi dpodombiy:e ye da vy:u.

²¹Enjel tââkpa a yi ngwo ngmênî módu, chêêpî kpiyé ngmê dnyinê ngê, nt:ee a kée ngê, apê, Chêêpî kpiyé nt:ee dpodombiy:e ntee dî kée, Mbápi-lon dpodombiy:e yinté wamye dyênê, pi ngê mēdaamuwa m:uu. ²²Apê, Yi p:aani tpémi mēdaadnyi wéti, yi wéti u tpile mēdaadnyi vyee dé, nkéli dpuwo mēdaadnyi wupî dé, nkéli mbywuu pââ myedaadnyi wupî dé. Apê, Yi p:aani tpémi y:i mēdaadnyi dpodo. Apê, Km:ii ch:iich:ii u dnye pi ngê y:i mēdaamuwa ny:oo. ²³Apê, Yi p:aani lam mēdaadî pîpî. Apê, Yoo y:i mēdaadnyi yééyéé, dnyengi dnyeng:aa y:i myedaadî kwo. Apê, Dyámê wope wope, pi knî y:oo yi p:aani u ndáápi yoo dnyimo chââchââ dé. Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pipi kópu knî yi mbêmê pi yilî dnyimo dódó dé. ²⁴Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pi yilî vya ngópu, Yâpwo ndîî u komo kapî pyu yoo vya tumo, u yoo yilî mye vya tumo.

Mbóó p:uu u ngwo dnye wéti

19 U kuwó dini ghi ngê mbóó p:uu pi yilî yi dnye dmi ndîî ní nyongo, nmî Mî dnye chaa kîgha, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Nmî Yâpwo ngê u yoo kamî ngê dē pyódu té,

kóó k:oo dē kaa té.

Apu, U pi ndîî, u wêdêwêdê mye ndîî.

²Apu, Yoo dnyinté daa kóté kîgha too, pi dono knî ye ntââ ntênê dpo vy:u.

Apu, Mâa ti módu ndîi,
n:ii ngê dono u mbwaa kuu pi
dyêêdî yintómu yi mênê yó,
nmî Yâpwo ngê d:ud:umbiy:e dê
dyênê.

Apu, Dê dyênê,

mu kópu u dîy:o u dpodo pyu yoo
yinê a vya too.

Apu, Yi ntââ dmi ntênê da vy:u. ^r

³ Myombó dnye chaa kîgha, apu,

Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Yi pyópu u kpadakpada u ndê
dpudu adî koko,

chedê ngê daawa pyódu. ^s

⁴ Yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi,
tpile tp:oo páádi knî yi k:ii, nmî Mî
ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye,
apu, Yinté choo ya. Apu, Nmî Lémi chaa
kîgha koo. ^{t5} Chóó Lémi kwéli doo ya, pi
ngmê u dnye y:i nî nyongo, apê,

Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo.

Apê, Nmî Lémi dmyinê chaa kîgha.

Apê, N:ii knî y:oo a cháâchââ ngópu, a
dnye ny:ee yó.

Apê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé
ó tédê dé,

ngmênê dmyinê chaa kîgha.

Sipi tp:oo ngê u yémî p:uu u ngwo wa a y:oo

⁶ Yi ngwo pi yilî yi dnye dmi nî ny-
ongo, t:ââ pââ ndîi ntee wunê dpudu
yédi, mye yinté. Mwini dpodombiy:e
ntee a mbumu yédi, yi dnye dmi mye
yinté. Apu,

Chóó Lémi chaa kîgha koo,

mu kópu u dîy:o nmî Lémi, nmî
Yâpwo,

king ndîi ngê dê pyódu,

u wêdêwêdê mu daa mu tp:ook:omo. ^u

⁷ Apu, Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê
pyaa we,

w:aa myedê pyw:ee koo.

Apu, Chaa kîgha koo,

mu kópu u dîy:o sipi tp:oo ala ngwo a
yééyéé,

u yémî p:uu ngê yééyéé u kpîdî dmi u
mbwo dê t:oo,

u yoo knî yi k:ii ngmîdi ngê a pyodopy-
odo té. ^v

⁸ Apu, Kpîdîni u mbwo dê t:oo,

Chóó Lémi ngê u kwo dê y:oo.

Apu, Yi kpîdî dmi kpaapîkpaapî dé,

tupwó yi p:uu daa t:a.

(Yi kpîdî dmi kpaapîkpaapî dé yi nt:u
kópu, kópu mb:aa n:ii nmî Mî u yoo knî
y:oo a d:uud:uu tumo.) ⁹ Enjel ngê a ka
pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Sipi tp:oo
ala ngwo a yééyéé. A ka pê, Chóó Lémi
ngê yélini yi kmaapî tédê a dóó kalê too,
yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. A ka
pê, Chóó Lémi ngê yi kópu dyuu ndêndê
ngê dê vyi té, daa k:omodanê kópu dyuu.

^w

¹⁰ Yi ngwo enjel yu dmyeno kwodok-
wodombiy:e k:ame nî ghê wo, ngmênê a
ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A
ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii Yesu
u kópu dyuu nmyi mgîmî ngópu, Chóó
Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté
p:uu myinî dpodo. A ka pê, Nangê châpu
nê, Chóó Lémi p:ee vyílo yu châpu ngi,
mu kópu u dîy:o Yesu u kópu dyuu Chóó
Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a
m:uu tumo. ^x

Yesu ngê tpile tp:oo dono u ngwo dyênê ngê

¹¹ Yi ngwo mbóó a ngópu a kpêmî
ngê, hósî kpaapîkpaapî ngmênî módu,
pi pyipwo ngmêdoo ya, k:omodanê kópu
p:uu dêpwo ya, myedaangmê kn:aadi
ngê. Yoo ntênê a kóté kîgha too, yi p:uu
u ngwo a l:êê yédi. ¹² Ngwolo dê ndê

^r19:2 Tpyuu 6:10 ^s19:3 Tpyuu 14:11 ^t19:4 Tpyuu 4:9-11

^u19:6 Tpyuu 11:15-18; 14:2-3 ^v19:7 Tpyuu 21:2,9; Epeso 5:32

^w19:9 Luukî 14:15 ^x19:10 Tpyuu 22:8-9

dóo ntee tpile dê, dyámê pee yilí yi kî-don dé mbêmê dnye kwo. U pi kêpa nî módu, ngmênê u nt:u kópu pi ngmê u lama daa tóó, chóó u mó u lama a tóó.^{y13} U pi alanté nmo tpaépê ngê, Chóó Lémi u Kópu Dyuu. Kpídîni u mbwo doo ya, d:ud:umbiy:e wêê vyí.^{z14} Chóó Lémi u lede knî y:oo dnye yâmuyâmu, hósi kpaapíkpaapî knî yi pyipwo dnye ya, kpídî kpaapíkpaapî dmi yi mbwo yidoo ya, tupwó yi p:uu dêpwo ya.¹⁵ Yoo dyêêdî dono yi vyeu u l:êê díy:o taa ñepwi ngmê u kwo ngma a pwii wo. Nkichi pee kiyé ngê adí vyeu dé. Yoo dono wain kîgha mtyé ntee tpile ngê wa pyódu té, adí vyilêvyilê dé, yi wêê adí pywuwopywuwu, mu kópu u díy:o Chóó Lémi dpodombiy:e ye nod:e wo.^{a16} U pi u kpídî p:uu doo ya, kpâlî kn:ââ dê yi p:uu myedoo ya, apê, King yintómu yi King, Lémi yintómu yi Lémi.^b

¹⁷ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, kââdî mbêmê doo kwo. Wââ ntee ínméni, n:ii knî yi lama tpile tp:oo ntóó pîpî a tóó, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, A pwiyé dmyeno. Yepê, Chóó Lémi ngê kmaapî ndîi nmyi l:êê díy:o ngmêwunê pwapî.¹⁸ Yepê, Pi dyêêdî yintómu yi ntóó dmi dpî ma tóó. Yepê, King yoo, kada pini yoo, lede yoo yi k:ii, l:êê tédê a pwopwo té, yi ntóó dmi dpî ma tóó. Yepê, Hósi dé, yi tpiipi yoo yi ntóó dmi dpî ma tóó, pi dyêêdî yintómu, wop dpodo pyu yoo, ndapî p:uu dpodo pyu yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé ó tédê dé, yintómu yi ntóó dmi dpî ma tóó.

¹⁹ Yi ngwo tpile tp:oo dono nî módu, dyámê mbêmê king yoo, yi lede yoo yintómu yi k:ii, p:uu dnye ya. U yi y:e doo kwo, Pini n:ii hósi kpaapíkpaapî pyipwo a tóó, u lede yoo yi k:ii, nmî vya té.^{c20} Ngmênê dêê dniye, p:ee vya tumo,

tpile tp:oo dono mgîmî ngópu, u komo kapî pyu mye mgîmî ngópu, n:ii ngê mbwudu yilí u pi mbêmê mwiyé dpîmo a chapî dé. (Yi mbwudu chapî mbêmê yoo dono mwiyé a dóó too, tpile tp:oo u l:ii yi p:uu u ngwo a t:ee ngópu, u yâpwo tpile ka myednyimo a ngêpê.) Yi tpile tp:oo dono, u komo kapî pyu u k:ii, mgîmî dumo, yi ghê dê dpîmo ya, ndiya u ngwo d:ii dumo. Mwááli dyuu d:ud:umbiy:e kîikîi ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê dpîmo mgîni vyímî.^{d21} Pini n:ii hósi kpaapíkpaapî pyipwo doo ya, yi tpódu yi lede yoo vya too. Taa n:ii u kwo doo kwo, u ngwo vya too. Wââ ntee ínméni knî y:oo yi ntóó dmi ma tumo, d:ud:umbiy:e pile dniye.^e

Yesu ngê u yoo u ngwo a y:enê

20 Enjel ngmênî módu, mbóó p:uu a ndê wo. Mgî k:oo mbwa keñe u kii kumu doo tpyé, puwóma té ndîi kumu my:oodoo tpyé.^{f2} Tópukada n:ii mw:ee ngê wunê doo a ya, u pi Setan, mye Dono u Kn:ââ, yi enjel ngê yi tókukada mgîmî ngê, puwóma té ngê kudu ngê. M:ââ yono yono y:a yinté kudu ngmê ngê adí ya.^{g3} Yi enjel ngê mgî k:oo dyíngo, keñe u kwo kuwo ngê, kii yipe ngê, cháâ u l:ii keñe p:uu mye t:ángo, apê, Yoo dyêêdî yintómu daamuwa dóó té, u dí m:ââ yono yono y:a mbwa k:oo wa ma. Apê, U kuwó dîni ghi ngê amê pwii, daa ndîi la ghi tp:oo kuwa adí m:ii.

⁴ Yi ngwo yoo ngmênî módu, pi knî y:oo n:ii dé a vya tumo, mu kópu u díy:o Yesu daa mb:ii ngópu, nmî Mî u kópu pi knî ye dnyimo a tpaépê. Yi yélini y:oo tpile tp:oo dono dédnya a cháachââ, u yâpwo tpile ka myedédnya a ngêpê. Yi tpile tp:oo u l:ii yi kêpa dêpwo ya, yi kélê myedêpwo ya. Yi kópu u l:êê

^{y19:12} Tpyuu 1:14

^{z19:13} Njon 1:1,14

^{a19:15} Tpyuu 1:16

^{b19:16} Tpyuu 17:14

^{c19:19} Psalm 2:2

^{d19:20} Tpyuu 13:11-17; 20:10

^{e19:21} Tpyuu 19:17-18

^{f20:1} Tpyuu 9:1

^{g20:2} Mát 12:29; Mak 3:27

díy:o mgîdí u yoo knî y:oo vya tumo, ngmênê yi ghê dmi dé Yesu Kédisu ka lee dniye, u che p:ââ pee ngê pyódu too, yi ya tédê dmi knî yi mbêmê dnye ya, Yesu u k:ii yoo dnye y:enê dé, u dí yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. ^{h5}Yi pyidepyide, mwiýmwiyé pyidepyide. (Wo yéli n:ii pw:oo dniye, yi ghê dmi mêdaa kele, u dí yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu.) ⁶Yélini mwiýmwiyé wunê pyidepyide nyédi, Chóó Lémi u nuu u yoo, w:aa dpo pyw:ee ngmê. Pwopwo myomoni ngê mêdaawa dyênê té, ngmênê Chóó Lémi Mupwo yi kada adnyin:aa kwo, adnyia chaa kîgha dê, kélî pini ngê adnyi ya, Yesu Kédisu u k:ii yoo amyednyi y:enê dé, u dí yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. ⁱ

Nmî Lémi ngê Setan u ngwo wa kpada

⁷Dini ghi n:ii ngê yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu, Setan mbwa k:oo wa pwii, ⁸dyámê wope wope wa lê, yoo dyêédî yilî wa dóó, u pee wa kaa té. Yoo miyó ngê wa pyódu, ngmê u pi Nkok, woni u pi Mankok. Setan ngê l:êê u l:êê díy:o nipi wa a danê té, tédê tii ntee mye yinté. ⁹Yi yéli yi ngwo ní módu, dyámê wope wope a ndê dniye, nmî Mî u yoo téli k:oo kaa ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té. Kwéli dnye ya, nmî Mî u nuu u p:aa. Ngmênê yoo dono dêê dniye, ndyuw:e mbóó p:uu ngma a ndê wo, yi yéli d:ud:umbiy:e dyênê too. ¹⁰N:ii ngê a dóó too, Setan, nmî Lémi ngê mgîmî ngê, ndiya dyíngo. Mwáali dyuu d:ud:umbiy:e kîikî ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê doo mgîmî vyîmî. Tpile tp:oo dono, u komo kapî pyu u k:ii,

yi pyile knî y:i nipi dnye mgîmî vyîmî. W:êênî mgîdí vy:o y:i adnyi mgîmî vyîmî, chedê ngê daawa pyódu.

Pi yintómu yi kóté kîgha

¹¹Yi ngwo nmî Mî ní módu, u ya tédê kpaapíkpaapî mbêmê tââ doo ya. Mbóó dyámê mbêpê knopwo, mye y:aa knopwo. ¹²Myenté yélini pw:oo dniye, my:aa m:uu too, woni yi pi dmi ndîf dé, woni yi pi dmi tédê dé, nmî Mî u kada dnye kwo. Yi puku dmi pywálf too. Kópuni mwiyé a d:uu tumo, yi pi dmi yi puku dmi yedê dnye ya. Yi kópu knî yi l:êê díy:o nmî Mî ngê kóté kalê too. Puku dmi m:uu mye pywálf ngê. N:ii knî y:oo ghê kamî a pyw:ee ngópu, yi pi dmi yi puku yedê doo ya. ^{j13}Yélini kóté kalê too, woni nt:ee mwiyé a pw:oo dniye, woni dyámê mbêmê mwiyé a pw:oo dniye. Yi kópu knî yi l:êê díy:o yintómu kóté kalê too. ^{k14}Pwopwo ndiya kée ngê, kmêna mbwee kwéli dnye ya, yi kélî ghi ndê ngê mye ndîf. Yi ndyuw:e u pi pwopwo myomo. ¹¹⁵Ghê kamî u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi y:i dédnye ya, ndiya mye kée too. ^m

Mbóó dyámê kamî dê yi danêmbum

21 U kuwó dini ghi ngê mbóó dyámê kamî dê ní m:uu doo. Mwiyéni dê y:aa knopwo, ntii mye y:aa wo. ⁿ²Yi ngwo nmî Mî u p:aa Njedusalem kamî ní módu, mbóó p:uu u kwo a ndê wo. Kwodo ngê yéyééé u kpídî u mbwo ntee dpî t:oo, u moo k:ii u ngwo dpî yéé knî, yi p:aani yinté l:ámo ngmê ngê doo ya. ^{o3}Nmî Mî kwéli doo ya, pi ngmê u dnye ndîf y:i ngmênî nyongo, apê, Chóó Lémi ala ngwo u yoo knî yi vy:o a kwo, u k:ii

^h20:4 1 Kódin 6:2; Tpyuu 6:9; 13:16-17; Dan 7:27

ⁱ20:6 Tpyuu 2:11; 1 Pita 2:9

^j20:12 Dan 7:9-10; Mát 25:31-46; Tpyuu 20:5; 13:8; 2 Kódin 5:10; Dpodo 17:31

^k20:13 Lóma 2:6; 1 Pita 1:17; Tpyuu 22:12 ^l20:14 1 Kódin 15:24-26,54-55

^m20:15 Mát 25:41 ⁿ21:1 2 Pita 3:13 ^o21:2 Hipîlu 11:16; Tpyuu 3:12

nipi adnyi ya. Apê, Chóó u yoo ngê adnyi ya, yi Yâpwo ngê amyaa ya. ⁴ Apê, Yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. Apê, Mêdaadnyi pwopwo, mêdaadnyi mbê, mêdaadnyi yii, mêdaadnyi wélîlî mgîni vyîmî. Apê, Yi kôpu mbwee dé chedê ngê kédê pyaa dmi. ^p

⁵ Yi ngwo nmî Mî ngê apê, Tpile yilî yintómu kamî ngê n:aa pyépi té. Myenté a ka pê, Ala kôpu dyuu d:êê ngi, mu kôpu u dîy:ô ndê kôpu dyuu, ndêndê ngê daawa têda dmi. ⁶ A ka pê, Dye ghi mbwee machedê. A ka pê, Kn:ââ nê chôpu, nkoo an:uu yé. A ka pê, Pini n:ii adî mbwaambwaa, mbwaa u kwo wanî y:oo, a ka daawa pwila. A ka pê, Yi mbwáani dpuwo nuu k:oo wunê mbêpê, u nt:u, ghê kamî. ^{q7} A ka pê, N:ii dono p:uu adî l:êê, mbodo mudu y:i wa yââ, yi mbwáani vyîlo ayi ndanî. A ka pê, Yi pini u Yâpwo ngê anî ya, a tp:ee ngê wanî pyódu. ^{r8} A ka pê, Ngmênê yélini adnyi nkingê, ye Yesu ayi mb:ii ngmê, u nkwo anî mb:ii té. A ka pê, Daa kélîmî pyu yoo, yoo tupwótupwó dé, pi vyee pyu yoo, pyââ ti pyu yoo, mââ ti módó yoo, nképî yoo, mbwee ka ngêpê pyu yoo, k:omodanê pyu yoo yintómu, a ka pê, yi yéli pwopwo myomoni ngê wa nt:ââ té, ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî.

Njedusalem kamî u kôpu dyuu

⁹ Enjel a ka ngma a loo, n:ii ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka pê, A p:uu kááli. A ka pê, Sipi tp:oo u kpâm nga nîné kêmakêma. ^{s10} Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê yi enjel ngê mbu ndîi ngmê mbêmê km:êê noo. Nmî Mî u p:aa Njedusalem y:i a ka a kêma ngê. Nmî Mî ka mbóó p:uu a ndê wo, doo a wupwo. ¹¹ Yi p:aani kââyikuu ntee tpile yedoo ya, nmî Mî u wuu ndîi y:i doo dnyednye. ¹² Chêêpî mbwa ndîi

ngê yina ngmê, tââ u dî chono dêpwo ya. Koko tédê y:a mê miyó doo ya, enjel y:a mê miyó knî y:oo dnye t:âât:ââ dé. Yi koko tédê dmi yi pwo Yisîléli tpémi yi dyêêdî y:a mê miyó yi pi dmi doo ya. ¹³ Yi p:aani u koko tédê dmi pyile pyile doo ya, wope pyile, wope pyile, amêpe pyile, mwada pee pyile. ¹⁴ Koko tédê y:a mê miyó yi maknopwo chêêpî ndîi y:a mê miyó doo kwo. Sipi tp:oo u dyépi y:a mê miyó knî yi pi dmi yi p:uu doo ya.

¹⁵⁻¹⁶ Enjel n:ii a ka doo danêmbum, kiyé kumu ngmêdoo tpyé, nkól ngê l:âmo ngmê. Yi kiyé ngê yi p:aani u mti a ngópu, chêêpî mbwa u mti a ngópu, koko tédê dmi yi mti dmi myedê ngópu. Yi p:aani chêêpî mbwa wope wope wondy:ââ wondy:ââ dé, d:ud:umbiy:e daadîi mu ló wee ó! Tââ mye yindy:ââ, my:oo yono yono y:a mê podo yono y:a. (2,400 km.) ¹⁷ Chêêpî mbwa u ntumuntumu u mti kóó mêtê ngê myedê ngópu, yono y:a mê podo y:a mê páádi. (144) Pi kóó ndy:ââ, yi enjel kóó mye yindy:ââ. ¹⁸ Yi p:aani nkól ngê l:âmo ngmê, kââyikuu ntee tpile yedoo ya. Chêêpî mbwa mye kââyikuu ntee tpile, u pi njasîpê, myedoo a wuu mbele. ¹⁹ Chêêpî mbwa u maknopwo chêêpîni dnye ya, kpîlê ngmê dé. Chêêpî pee n:ii k:uuchêm mb:aamb:aa dé, yi p:uu knî ngmêdoo ya. Ngmê kââyikuu ntee tpile yedoo ya, u pi njasîpê, myomoni u pi sápaiya, pyoloni u pi ákêtî, podoni u pi emîdîl, ²⁰ limoni u pi oniks, wononi u pi kaniliyên, piini k:ii chii yââ, u pi kîdaisîlaitî, woloni u pi mbedîl, tówoni u pi tópas, yononi u pi kálsedoni, mêtê ngmêni u pi têtêkwoys, mêtê myomoni u pi amîtis. Yintómu k:uuchêm mb:aamb:aa dé, dnya a wuu mbele. ²¹ Keñe y:a mê miyó knî kêmê pee pââ ndîi ngê l:âmo ngmê dé, keñe ngmê, kêmê pee pââ ndîi

ngmê. Yi p:aani kââ puu ghê nkól ngê l:âmo ngmê dé, mye kââyikuu ntee tpile yedoo ya.

²² Chóó Lémi u yâpwo ngomo y:i dîpî módu, mu kópu u dîy:o p:aani pee p:aani pee yintómu yâpwo ghi dé. Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:i u wêdêwêdê ndîî, sipi tp:oo k:iî, yi p:aani wope wope a tóo mo. ²³ Yi p:aani kââdî daa pil:apil:a, d:ââ myedaa pil:apil:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî u wuu ndîî y:i a dnyednye, sipi tp:oo yi p:aani u lam ntee tpile ngê a kwo. ²⁴ Dyámê mbêmê pi yintómu yi p:aani u wuu adnyi paa, king yoo y:i wa lee dmi, nmî Mî wa châpu ngmê, kwowo, Dp:oo king yoo, nyi mu ngmîdî king ndêndê. ²⁵ Yi p:aani u keñe y:a mê miyó knî dye ghi yintómu adnyi kweñe, daawa kuwo t:oo, mu kópu u dîy:o mgîdî daada a ghayghay, dye ghi yintómu w:êênî adnyi ya. ²⁶ Dyámê wope wope yoo wa a ndê dmi, nmî Mî adnyin:aa chââchââ, amyednyi chaa kîgha. ²⁷ Tpileni Chóó Lémi ka tupwó-tupwó dé, yi p:aani daangmêwa kee. Pi dono yoo, k:omodanê pyu yoo, yi p:aani myedaangmêwa kee. Ghê kamî u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi sipi tp:oo ngê y:i a d:êê too, vyîlo yi yélini yi p:aani ayi kee dmi. Kn:aa pini daangmêwa kee. ^u

22 Mbwaáni n:i u nt:u, ghê kamî, yi enjel ngê a ka myedê kema ngê. Nmî Mî sipi tp:oo k:iî kwéli a tóo mo, yi mbwaáni y:i wunê mbêpê, myewunê wuu mbele. ^{v2} Yi p:aani núknîrukni p:uu wunê mbêpê. Yini n:i u nt:u ghê kamî, yi mbwaáni nkîgh:ê wope wope a wee. Yi yini knî d:ââ yintómu knî yi k:oo a dââ nyédi. M:ââ k:oo y:a mê myontómu dpî da dmi. Yi p:aani tpémi y:oo kîgha a pîpî tumo, u l:êê dîy:o yi ghê kamî chedê ngê daawa pyódu. Pi dyêêdî yin-

tómu knî yi vy:o yélini y:i wa lee dmi, yi yini yââ wa a ngî t:oo, yi chóóchóó adnyi pyipyi dé. ³ Tpileni daa Chóó Lémi u nuu u tpile dé, yi p:aani daangmêwa kee. Nmî Mî, sipi tp:oo k:iî, yi p:aani adpî ya, yi dpodo pyu yoo y:i adpî y:enê dé, nmî Mî u nkwo adnyi chaa kîgha. ^{w4} U pi yi kêpa adî ya, kwódo ng:oo dmi wa m:uu ngmê. ^{x5} Yi ngwo mgîdî daadî ya, lam daadnyi kwo, kââdî mēdaadî pil:apil:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî Chóó Lémi vyîlo ayi pil:apil:a. Nmî Mî k:iî king ngê adnyi ya, chedê ngê daawa pyódu. ^y

Yesu u diyédiyé u kópu dyuu

⁶ Enjel ngê a ka pê, Kópuni chi ny:ee té, ndê kópu dyuu, daawa tēda dmi. A ka pê, Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:i ngê komo kapî pyu knî ye u Ghê Dmi a y:ângo, yi pini ngê nga atédê dy:ââ nê, mu kópu u dîy:o kópuni daa kēmakēma a pyodopyodo té, u dpodo pyu yoo yi lama pîdny:oo ya. ⁷ A ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu, Daa kēmakēma nîné pwiyé knî.

Ala puku yedê nmî Lémi u kópu dyuu ye kwo, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:i knî y:oo adnyi nyēmî dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, w:aa wa a pyw:ee ngmê. ^z

⁸ Nê Njon. Ala kópu dyuu a chóó nî módu, a chóó my:aa nyongo. Dini ghi n:i ngê yi kópu yilî nî m:uu too, my:aa ny:ee too, yi ngwo enjel n:i ngê a ka a kēma too, yu dmyeno kwodokwodom-biy:e k:ame nî ghê wo, ⁹ ngmênê a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi k:iî Chóó Lémi u komo nmye kapî ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Yélini y:oo ye kópu dyuu adnyi chââchââ, Chóó Lémi p:uu ntee adnyi dpodo, yinté p:uu myinî

^{t21:23} Is 60:19-20; Tpyuu 22:5 ^{u21:27} 1 Kódin 6:9-10; Tpyuu 3:5; 13:8

^{v22:1} Gen 2:9 ^{w22:3} Tpyuu 7:15 ^{x22:4} Mát 5:8; Tpyuu 14:1

^{y22:5} Tpyuu 21:23,25 ^{z22:7} Tpyuu 1:3

dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó Lémi p:ee vyílo yu châpu ngi. ¹⁰ A ka pê, Nmî Lémi u kópu dyuu n:ii ye puku yedê chi d:êê té, nangê mgîmî té. A ka pê, Ye puku dmi pi knî ye nangê kwódu, mu kópu u dîy:o kópuni yi pi dmi y:i a pyede, daa kêmakêma a pyodopyodo té. ¹¹ A ka pê, Yélini dono, mîdny:oo dono. A ka pê, Yélini nmî Lémi ka tupwótupwó dé, tupwótupwó ngê dny:oo ya. A ka pê, Yélini mb:aamb:aa dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. A ka pê, Yélini nmî Lémi u nuu u yoo, u nuu u yoo ngê dny:oo kwo.

¹² Enjel ngê a ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu,

Daa kêmakêma nîné pwiyé knî.

Apu, Pi yintómu knî ye yi pywuu dmi anê núw:o,

kópuni a d:uud:uu tumo, ye an:uu pwila té. ^a

¹³ Apu, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. ^b

¹⁴ Apu, N:ii knî y:oo yi kpîdî dmi a ghêê tumo,

w:aa ndîi wa a pyw:ee ngmê,

mu kópu u dîy:o u ntââ ngê wa pyaa dmi, p:aa mb:aa wa lee dmi,

koko tédê wamî kee dmi,

ghê kamî u yi kîgha adnyin:aa pîpî dé. ^c

¹⁵ Apu, Ngmênê w:ââ ntee yéli yi p:aani daawa nî dmi.

Apu, Nkwépi yoo,

pyââ ti pyu yoo, mââ ti módó yoo,

pi vyee pyu yoo,

mbwee ka ngêpê pyu yoo,

yi yéli yintómu yi p:aani daawa nî dmi.

Apu, Yélini a k:omodanê nyédi

ó k:omodanê yi nuu u kópu ngê a tóó,

yi p:aani myedaawa nî dmi. ^d

¹⁶ Yi ngwo nmî Lémi u dnye nî nyongo, a ka pê, Nê Yesu. A ka pê, A enjel nga

kîd:a dy:ââ, mu kópu u dîy:o a yoo yin-tómu knî yi k:ii yi kópu yilî nmyi lama pîchoo ya. A ka pê, Nê Dépidi ntee pini, u tii nédê nê chópu. A ka pê, Nê mywe, a wuu ndîi. ^e

¹⁷ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu ka kópu, A pwiyé. Sipi tp:oo u yémî p:uu ngê kópu, A pwiyé. N:ii knî y:oo ala kópu dyuu wa ny:ee ngmê, ala kópu dny:oo tpapê, A pwiyé.

N:ii adî mbwaambwaa, dpo pwiyé we. Mbwaáni n:ii u nt:u ghê kamî, n:ii ngê u yi adî kwo, Nî nda, yi pini ngê choo ndanî, u pywuu daa tóó. ^f

U kuwókuwó kópu

¹⁸ Nê Njon. Kópuni dyuu ala puku yedê a kwo, nmî Lémi u kópu dyuu. Daa pi ngmê u kópu dyuu. Kópu ngmê p:uu nmyi ng:aa dmi nîné t:emî, p:uu dmyinê nuw:o. N:ii ngê chóó u kópu dyuu ala puku yedê m:uu wa d:êê, Chóó Lémi ngê u kpadakpada ndîi ngê wa pyódu. Kpadakpada u kópu dé n:ii ala puku yedê a pyede, Chóó Lémi ngê yintoo kpadakpada u kwo ayi y:oo. ^g¹⁹ N:ii ngê ala puku yedê kópu woni knî wa a kuwo té, pi knî ye daawa vyi té, Chóó Lémi ngê yi pini wa a kuwo, kóó k:oo daawa kââ. P:aa mb:aa n:ii u pi ala puku yedê a tóó, y:i daawa nî, ghê kamî u yi kîgha daamî ma. ^h

²⁰ N:ii ngê ala kópu dyuu a ka vyi too, a ka pê, Ndêndê ngê daa kêmakêma nîné pwiyé knî. Kwono, U p:o yila, a nuu u kópu yichi vyi. Kwono, Nmî Lémi Yesu, a pwiyé. ⁱ

²¹ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu ntênê nmye choo a vwuwo.

Wu u dí.

^a22:12 2 Kódin 5:10 ^b22:13 Tpyuu 1:8; 21:6 ^c22:14 Tpyuu 22:1-2

^d22:15 Tpyuu 21:27 ^e22:16 Lóma 1:3-4; Tpyuu 1:1

^f22:17 Tpyuu 21:6; Is 55:1 ^g22:18 Deut 4:2; Tpyuu 15:1

^h22:19 Tpyuu 22:2 ⁱ22:20 Tpyuu 3:11; 1 Kódin 16:22